

ספר כרתי ופלתי המבואר

הלכות תערובות
חלק א'

על פי לשון הכתוב

ובניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי

(שמואל ב ח יח)

דרשו רז"ל כרתי - שכורתים דבריהם

שאומרים דברים קצובים וגמורים שלא יפחחו ולא יוסיפו

ופלתי - שמופלאים בדבריהם

(ברכות ד ע"א)

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

ספר כרתי ופלתי

להנאון הקדוש החריף ובקי המהולל מאר בני כל
מורינו הרב יהונתן אייבשיץ זצוק"ל

על יורה דעה
הלכות תערובות
סימן צ"ח- סימן ק"ה
עם ביאור חדש ועליו הנהות, והערות, ומראה מקומות

מאת
הנאון רבי משה קליין שליט"א
בן כ"ק מרן שר התורה והיראה בעל משנה הלכות שליט"א

יוצא לאור
על ידי מכון "משנה תורה"

שנת תשס"ג לפ"ק
עיה"ק ירושלים תובב"א

©
כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספר:
רחוב מיכל 11 ירושלים
02-5823585

אמנות: זקנדור, עיבוד, וריבאז לאור

התוכן

הסכמות

מילין זעירין

תולדות המחבר

הקדמת המחבר

דברי אנדה

כרתי ופילתי המבואר - הלכות תערוכות

- א סימן צח דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו
- ל סימן צט דין העצמות אם מצטרפין לבטל איסור ושלא ולבטל איסור לכתחילה
- מח סימן ק בריה אפילו באלף לא כפיל
- נז סימן קא דין חתיכה הראויה להתכבד
- ע סימן קב דין דבר שיש לו מתירין
- פט סימן קג דין נותן מעם לפגם
- קב סימן קד דין עכבר שנמצא בין או בשכר
- קט ביאורים והערות בדברי הפלתי
- רז מפתח ענינים מורחב

מנשה הקטן

אבריק אונגוואר ור"י ישיבת 'בית שערים'

ברוקלין נ. י.

יעקב סופר

אב"ד כתב סופר

ירושלים ביתר

בן כ"ק פאר הדור אבריק ערלוי שליט"א

אדר תשס"ז לפ"ק

ישמח משה כמחבת חלקו, חלקי ה' אמרה נפשו,
נפשו קשורה כמחבת תורה, תורת ה' שעשועיו יום יום,
יום ליום יביע אומר, אומר הבא מן החדש, הידושי
דאורייתא, מילי מעלייתא בחומר, מתנייתא, פרי מעשי
יאכלתה, לא חלך אנא ואנא, כי אם יגע ושטה, למשה
הי' למצוה,

הלא הוא אהבי חביבי חתני כבני איש חמודות וזה המדות
ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, הגאון רבי משה קליין בין
יקיר למחותני פאר הדור עמוד ההוראה מן הגאון האויר
רבי מנשה קליין שליט"א בעל משנה הלכות ועוד ספרים
יקרים.

ומעשי אבות סימן לבנים חיבר ספרים מחוננים אם חכם
חתני כבני, ישמח לבי גם אני, גילי לבי ורני, שבחו לקוני,
הן כבר יצא שמו לתהלה, בקרב עם סגולה בספרו הנפלא,
קובץ קונטרסים (משנה תורה) העקוב למישור ישים,
בהלכות גיטין יצאו לו מוניטין. וחקנת עגונות בסברות
הגונות. ודיני חלוצה, הקיץ ומיצה, שלל רב מצא, בבקאות
רב יצא ביום קרב ללחום מלחמתה של תורה בעוז ובגבורה
הבית מלא אורה, בעומק וסברא ישרה וטהורה, ללמד לעם
מורה, ועליו חוט של חסד שודה.

ומשה אל לבו נתן, לבאר תורת רבינו יהונתן, בכרתי ופלתו
חלי תעריכות טרח ועמל רבות לפענה בצפונות ולפתוח
הסתומות, ירד למצולה, סקל במסילה, פרש בשמלה בלישנא
קלילא.

ומובטחני כבוא הספר לפני הוגי תורת רבינו יהונתן יענו:
זמור לתודה. וברכתי נאמנה למחבר הנעלה שתערכ מנחתו
לשוחרי תרשיה יזכה להוסיף תת תנוכתו המבורכת בספרים
מועילים להנות בהם לומדי התורה מתוך הרחבת הדעת רוב
אשר נחת נעימות בימינו נצח.

כנפש חתנו אהבו ומכבר

יעקב סופר

הגני בבקשה מידיי אהבי התורה ולומדיה הביאו ברכה אל תוך ביתכם תורת הגאון בעל אורים ותומים זכרתי ופלתו המבואר
שלא נכתב כספר חתום אלא ברור ומבורר ע"י בני הנ"ל ולא באתי בכתב אלא ליתן ברכה לכל הלומד מספרים אלו חוץ ממצות
עשה דת"ת שיקיים בלימוד הגני מבין הלומדים כספר הנ"ל תעלו כמעלות התורה הם וביניהם ותהא התורה מתברכת בהם.
וגם אני מוסיף לכתוב תורה והודאה לה' אשר זיכנו לבן חכם בני ישמח לבי גם אני, אשריך בני שבחתי
בדרך החיים וכסמא דחיי ותלית עצמן באילנא דחיי בתורת אלי חיים, ותתם הדבקים בה' חיים, הפוך בה והפוך בה דכולא
בה, והגני בברכת אביך גברו על ברכות הודי שבזכותם אנו חיים שקדשו נפשם על מוקד אש בבירקנאו (אוישבין) הי"ד חכיע
ועכ"י ותזכה אתה ואשתך ובין לתורה ויראת שמים ולחיים ארוכים וטובים, ויתרומם קרנך ומזלך עדי רום שמיא.

כברכת ובעתידת אביך המצפנה לישועת ה' כודף עין בלדי

מנשה הקטן

אדר תשס"ז לפ"ק

העד העיד האיש בנו לאמר בדאו וראו פרי מעשה אומן אשר
מראה אומנותו ה"ה בני מחמד לבי ועיני כש"ת הרב הגאון
רבי משה שליט"א ראש הכולל בק"א רמות אשר הביא לפני
קונטרסים וגליונות חיי וביאורים ביאור רחובות על חלק
מדברי רבינו גאון הגאונים אשר זרח אור תורתו בישראל
רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל ספר כרתי ופלתו על יורה דעה
אשר בהרכה מקומות קיצר בדבריו הקדושים מחמת רוב
חריפות והיה אצלו פשוט ולא ירדו חכמים פעמים הרבה
לסוף דעתו על מה שהיה אומר ועתה עמד בני יקירי וטרח
ועמל ויגע הרבה כתורת הכר"פ והי' אנה לידו הרבה
חידושים וביאורים הן מה שאסף וציין למקומות שדקדקו בו
רכוחינו האחרונים פעמים לחזק ופעמים להשיג, את הכל
ראה עין בני היקר חוזו וליבן הרברים בשלוש עשרה נפות
בדבוק ובפלפול חברים עם בני הכולל תלמידי חכמים
מופלגים לקח את הסולת, חוקק את הפסולת, ואסף גורנה
ובשם "פלתו המבואר" קרא לו שמו וכשמו כן הוא פלתי
מבואר. אלא שהוסיף לפלפל ולסלסל בעוד ענינים שאינם
דוקא שייכים לביאור הכר"פ וכהא דאמר ר"ת עניים במקום
אחר ועשירים במקום אחר.

והנה מדרך כותבי הסכמות להעיד על המחבר ולשבחו כפני
הציבור התורני כדי לכבדו ואת ספרו כראוי לו, ובכאן
לפענ"ד תרודהו לא צריך, חדא, שהרי יצאו לו לבני המחבר
הנ"ל כבר מוניטין כת"ח גדול בתורה בהיותו ראש הכולל
בק"א בשיעוריו ובחיי' ובפרט בספריו על אבן העזר וחקנת
עגנות אשר הוציא לאור לפני כמה שנים וכמה קונטרסים
שכבר הרפיסו בשמו ועוד כת"י שהם מעידים על גדלו
בתורה ויראת ה' טהורה.

והנה כ"ה כבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיצא והמפורסם
אינו צריך ראייה וכמעשהו בראשון כך מעשהו בשני ביתר
דעת וביתר ביאור כעדות חכ"ל כ"ז שמזקינך דעתן
מחיישבת עליהם ולכן כאב נאמן שמח בשמחת תורה אשר
מקיים יגדיל תורה ויראדי.

הערות כ"ק מרן בעל משנה הלכות שלי"א

ולהערה בעלמא: א. בדף קנ"ט נסתפקת אי יש כח לחכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ראוי לציין לדברי הר"ן שלהי נדרים (צ) חזור לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה האומרת טמאה אני לך תביא ראייה לדבריה וכו' והקשו הראשונים דכיון דמדרינא דאמרה טמאה אני לך מיתסרא אבעלה כמשנה ראשונה משום שלא תהא נותנת עיניה באחר היאך התייה וכי איסור שבה להיכן הלך ויש מי שתייר "דמשום מגור מילתא שרו לה רבנן ומבטלי מילתא דאורייתא" והרשות בידם לעשות כן כדאמרינן ביבמות (צ') מגור מילתא שאני ע"כ והר"ן הביא שם קושיא ע"ז דבמקום עשה אין כח לחכמים לעקור והא דאמרה טמאה אני הוה בכלל מה שאמרו בכמה דוכתי (גיטין לג) דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה ונמצא שבשעה שאמרה טמאה אני לך שנאנסה היתה פנויה ומש"ה שריא לבעלה ואוכלת נמי בתרומה ע"ש ועיין גיטין (ג ע"ב) ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר ועיין תוס' שם ד"ה שלושה גיטין וכו'.

ב. בדף קס"ב במה שדן הפלתי אי אמרינן דמה"ת בריה בטילה א"כ היאך אמרינן בגמ' וכי אמרה תורה שלח לתקלה הלא מה"ת לא הוה תקלה כיון ששלחה ואינה ניכרת בטלה חר בתרי בכל העופות שבעולם וחזר האיסור להיות היתר ואפילו למ"ד אין מבטלין איסור מה"ת לכתחילה שאני הכא דהא לא מתכוין לבטלה ומה שתי' הגאון מהר"י מהמבורג ז"ל דבריו תמוהים אם לא אמרה תורה שלח היה אסור לשלוח וקים להו לחכמים דלא אמרה תורה שלח על פי היתר משום דזה לא יתכוון לבטלה דאלת"ה קשה בלא קושיית הפלתי הנ"ל היאך מוכח דלא אמרה תורה שלח לתקלה כיון דהרמב"ם פסק ספק דאורייתא מותר מה"ת א"כ יהיה האוכל המשולח רק ספק איסור ומותר מה"ת ואין אמרינן בגמ' דלא אמרה תורה שלח לתקלה ע"ש.

ולא הבינותי הדברים לפענ"ד חדא דהרי קיי"ל רוב בהמות כשרות הן ועל סמך זה אנו אוכלין בשר ושוחין חלב מדאורייתא עכ"פ לפי מה שתקנו לבדוק הראיה מדרבנן הוא ואפ"ה אם נטל זאב הראיה או שנאבדה הראיה הכהמה כשרה והוא אפילו במקום שידוע שיש מיעוט ודאי טריפה וכגון השוחט מאה בהמות שבע"כ יש שם כמה טריפות מותרת, ואחר י"ח טריפות א"צ לבדוק מפני שהם מיעוטא דמיעוטא אם כן השולח עוף אחד בין רבבות עופות כשרות כ"ש דלא ניתוש שמי שיקח עוף שהוא המשולח ואין לומר שכיון שיש מיעוט ספק טריפות ואם יערב עוף ודאי טריפה לא נילל בתר רוב דאם כן לעולם אם נתערב טריפה ודאי בין שאר בהמות לא נוכל לאכול מדין רוב וזה אינו ועיין תוס' זבחים (ע' ע"ב) ד"ה אפי' אחת בריבוא ימותו כולן ומטעם זה היה אומר רבינו תם דנראה לו להתיר דרוסת הזאב ברוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפים ונושאים שם מן העדר ודועה מצילין ושריא להו דאע"ג דבע"ח חשיבי וכן רוב עופות דורסין אווזין ותרגולין ומותרין וכו' ע"ש עכ"פ למ"ל לדחוק ולהקשות רק לשיטת הרמב"ם דס"ד מה"ת לקולא אפי' נימא לחומרא מ"מ הרי אמרה תורה דבכל הבהמות אזלינן בתר רובא והבן דזה טעם הפלתי שכתב מה"ת לא הוה תקלה כיון ששלחה ואינו ניכר בטלה ברוב העופות שבעולם.

איברא דבעיקר הקושיא צ"ע, שהרי מה שאמרה תורה שלח ולא אמרה שלח לתקלה אכתי לא תקשה שהרי אפשר שיעמוד ראובן וימתין על השולח קרבנו לחוץ ויתפוש בו מיד דאף דנימא דהבעלים בעצמן אם לאחר שישלחנו וכ"ש קודם שישלחנו ותיקן לו מצודה ויצודנו לא מיקרי שילוח מ"מ אם יעמוד אדם אחר ויצודנו ודאי המשלח קיים מצותו שלפי תומו שלח אלא שהיושב ועורב עליו לצודו הוא יצודנו קודם שיתבטל ברוב עופות וא"כ י"ל דמינה ילפינן דלא אמרה תורה שלח לתקלה, וא"כ אכתי י"ל דבריו נמי בטלה ברוב, ומה שמקשים וכי אמרה תורה שלח לתקלה מיירי באופן שלא נתבטלה, ולא יצאה מעולם למקום שאין מכירין, אבל בסתם השולח הכ"נ דבטל ברוב.

ומה שנלפענ"ד לפמ"ש מרן הבי"ש דמה שנחלקו הרמב"ם והראב"ד ועוד אי מבטלין איסור לכתחילה מדאורייתא או דרבנן לא נחלקו כגון מי שמבטל איסור במקרה ועל זה נחלקו או אסור מדאורייתא או מדרבנן אבל מי שיעשה בית חרושת וכיוצא בו לבטל איסורים תמידין כסדרם כה"ג לכ"ע אין מבטלין איסור דאורייתא הוא וביאור הדברים דכל דבר של מקרה לא נכנס בגדר מבטל דבר ה' ולכן המבטל איסור במקרה נחלקו בו אבל המבטל איסור תמיד הרי עושה היפוך רצון ה' דרצון ה' היתה שלא לאכול האיסור ובא זה ומתיר האיסור זה היפך רצון ה' והאריך בזה דברים כנתינתם מסיני.

ולפי"ז הכ"נ דהעוף המשלח הוא אסור וסומכין על הביטול כיון שהוא עושה תדיר והתורה אמרה שלח נמצא דשלח בתמידות ובטל כה"ג לכ"ע אסור לבטל ושפיר פריך לא אמרה תורה שלח לתקלה שכה"ג יהי' איסור דאורייתא שהוא דא"צ יהיה לבטל לכתחילה איסור בתמידות והבן.

עוד שם הביא קושיית הברוך טעם דהא הוה עקירת חכמים בקום ועשה דחייב קרבן מעילה והוה חולין בעזרה דנפל פרוטה של הקדש דהא התם מחויב בקרבן מעילה זה הוה קום ועשה לענין איסור חולין בעזרה. ובאמת כי בגמ' אמר כה"ג חולין ממילא קא הוין נמצא ליכא כאן קום ועשה.

עוד י"ל לפמ"ש הפלתי (ס"ק י"ב) הובא בדף קס"א דאם יש ישראל אחד רואה ומכיר אע"פ שהלך לו ואינו לפנינו לשאלו אפ"ה לא שייך ביטול והוה קבוע כיון שהוא ניכר לאחד, וכ"כ הפמ"ג בשפ"ד סי' ק"י ס"ק ל"ג הנ"ל והחזיר השיג עליו וכמ"ש לעיל בסמוך ולפ"ד הפלתי א"כ כיון דניכר למבטל אינו בטול הרי אפשר להמשלח שיעשה סימן בציפור ולא יבטל לעולם, ובמשנה במס' ביצה תנן זימן לבנים ומצא שחורים ואפשר דצפור שבא על החטא לעולם הוא ניכר לידועי כינה ושכך לא בטל.

ומלשון רש"י קידושין ד"ה רבא אמר סברא הוא שהמשולח מותרת דלא אמרה התורה שלח לתקלה שתהא למכשול עין וילכדנה אדם ויאכלנה, ולכאורה משמע מלשונו כעין ראייה למה שכתבנו דהכוונה שיעמוד שם אדם וידאה צפור הנשלח ילכדנה אדם שם מיד ויאכלנה ולא תתערב כלל עם שאר עופות שנימא נתבטלה, ודו"ק.

מלין ועירין

ישתבח הבורא ונותן התורה ברוך המקום ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, וברוך הוא וברוך שמו שנתקיים ההבטחה כי לא תשכח מפי זרעו וגם בדורינו דור עקבתא דמשיחא מתרבה וחולץ ספסלי דבית מדרשא בלומדים מופלגים תלמידי חכמים שממיתים עצמם באהלה של תורה אשר עליהם העולם עומד.

אחת הדמיות מלאה הוד, ששמו נחקק בספר הזכרון, בתולדות האומה כגאון הגאונים. רב הרבנים. חסידא ופרישא. נהורא נפישא. הדב הדומה למלאך ה' צבאות. גדול מרבן שמו.

היה הגה"ק ר' יחזקאל אייבישיטץ ז"ע רב וקהילת אה"י

מתבר ספר כרתי ופלתו ושאר ספרים, אשר הרביץ תורה לעדרים. והאיד לארץ ולדרים. באמרותיו היקרים. אשר מלאים זיו ונוגה מאירים, לעשות דברי חז"ל בהירים, כתומים ואורים, עד אשר דבריהם שמחים ומבוארים, כנתינתן מסיני מובחר ההרים, עד אשר שמו מפארים, בהילולים ותוארים ובכל בית מדרש אשר הלומדים נמצאים גם ספרי רבינו תופסים שם מקום של כבוד וידאה בראותם רוח גדולה משבר הרים ומפרק יש אשר קובעים להם עתים, בעין באמרותיו השגורים.

והנה תהילה לקל אשר הפליא חסדו אתנו וחכינו בבוללינו המופי לשבח ולתהילה לסיים בשנה העעליט הלי תערובות על כל פרטיה ודקדוקיה חכו הלומדים לעמוד בכור המבחן אצל מורי הוראה אשר הביעו התפעלותם, משלישתם ומידיעתם בגלמד וכמובן אשר קבענו לימוד בקביעות ג"כ בספר רבינו היה כרתי ופלתו על הסימנים האלו אשר הוסיפו נופך משלהם בהבנת הלימוד ובעומק הסוגיות.

אולם כד חזינו אשר ברוב המהדורות שהאדירו הספר וצילמו מצילומים קודמים, נתקשה הלימוד בספר למבדיר, הן מעומק המושג וקוצר המשיג, הן מרב שיבושים וטעויות שנשתרבו מרב המהדורות והן מרבי הר"ת אשר בלשון קדשו אשר לא פיענחו בקודמים. והן אשר רבינו במוחו החריף אשר כל רז לא אניס ליה לא הביא כל ציוני המראי מקומות איה מקום כבודם של הספרים והענינים אשר עליהם הרחיב הדבור וכמובן שהדבר מקשה ודבה על הלומד ללמוד ולהבין דברי קדשו, ונפש יקרה שחפץ ללון בגבעת המורה לזון ולהורות בדבריו חייב לשקוד בשקידה רבה ולעמוד על פרקו נאה כדי שתהיה משנתו שגורה ובידו הלכה ברורה וכולי האי ואולי.

ובודאי לא זה היה רצון קדשו כמובא בהקדמתו וז"ל, אמרתי אצבע אלוקים זה להקדים תבורי זה על יורה דעה שהוא דבר השווה לכל נפש קטן וגדול שם ודרשו לדעת המעשה את אשר יעשן והדרך אשר ילכו בה וכו', ע"כ. ע"כ אמרנו לא עת לחשות ולהעצים עיניים מבלי ראות ועת לעשות לה' והוספנו גם מפרי עשיי אשר אתנו בכתבים שכתבנו בעת הלימוד ברבים בצוותא בבוללינו ע"י תברים מקשיבים, אעלה על מזבח הדפוס לזכות הרבים, הצמאים לדבר ה', ואף דהוי כטיפה מן הים מדבריו הקדושים דכעת הוא רק מסימן צ"ח עד סימן קיה ולא עד בכלל מ"ם קמא קמא דמטי לידי אייתי בבחינת לא ימנע טוב מבעליו, והי הטוב יזכנו להציא לאור ההמשך אמן כ"ר. ואף דהוא מעט הכמות מ"ם רב האיכות אשר אתו. וישבנו זמן הדבה לירד לעומקן של דברים. לבאר שמורים, ולתקן שיבושים שמורים, כאשר עיני הלומד תחזינה

מישרים, ובוודאי דהוי לניחא נפשיה ורבינו הקדוש, כדבריו בהקדמתו ואחר הגמבר גאולה תהיה להם אשר מורשים להדיפישו שנית ומחזיקנא טובתם במודים ורבנן ובוודאי יש תועלת גדול שיהיה דבריו קרובים נוחים ושובים מקובלים ועדיבים, וזה כל מגמתני לקרב דבריו אל הלומדים. למען יכלו לירד לשמנים, ולצלול פנינים מאמרותיו הצבונים, ויהיה בידו הלכה ברורה כי תלמודו בידו ובפיו שגורה ולאיש משכים דורש וחוקר להשיג קושט דברי אמת העיקר בדבר ה' יקר יזנעם לנפשו כמצאי בוקר.

ויהייר שלא יצא תקלה מתחת ידינו, ונוכל לכוון לאמיתה של תורה. תזכה ליישב באהלה של תורה כל ימינו, מתוך שלווה וצפוש, ולהתדבק באור קדושתה אמן.

תוכן הספר ופחותו

דברי רבינו הפלתי על סימנים צ"ח - ק"ה קנקן חודש מלא ישן, במהדורה מתורגמת באותיות מאידות ובהירות להקל על הלומד, מופסק ומנוקד, במקומות הצריכים בפיוט ובניקוד אשר עד עתה לא היה בו ודברי רבינו כמגילה חתומה המקשה על הלימוד, כמריכ קטעט בקטנים דבריו הקדושים ליתן רוח להתבונן בין ענין לענין באותו ענין.

ועשית לו דו זהב. כתרתו בכותרת כל קטע כרי להבליט בצורה ברורה דבריו הקי אשר מעלה בהן ארוכה בקטע הבאה לאחד מכן, ובקצירת האומר כתבתו למעלה מזה דבריו שון בהם.

פיענח והיית אשר כידוע הלשון במהדורות עד כה היו מלאה ברית, תלפעמים מחלישות תפיסת הדיו נשתנו צורת האותיות ומח' נעשה ה' וכדו' ובעזרת ה' פיענחנו ותיקנו והיית בביאור.

הביאור

מכיון שלשון רבינו הקי נשאר כמתכונתו ולא רצינו חיו לשנות מלשן קדשו אשר שכנה מדברת מתוך גרונו. מ"ם למען הקל על המעינים בביאור הדברים והמאמרים והספנו למטה בעמודים הקובץ אשר בשם "פלתני המבואר" יקרא ובו ביאור קל על דבריו הקדושים, בבדי לקיים דבריו הקדושים בהקדמתו שכתב שהספר כרתי ופלתני דבר השווה לכל נפש קטן וגדול וכו' איכ לקטנים פחותי ערך כמני תועלת הביאור הוא לאין ערוך. הן בהבאת הנידונים והיינו ציטטנו הלשון או הענין מהענינים שמציין רבינו, או הורדנו קטעים שיבארו יותר דבריו הקדו' והן בביאור הדברים קצת אשר לתועלת גדול הוא. כמו שנחתנו לראות כמה וכמה פעמים ואפשר דקצרנו במקום שאמר להאריך או ארכנו במקום שאמר לקצר מ"ם המטרה הייתה שלא לשנות והרבה מלשון קדשו ולנסות לבאר דבריו הקי בקיצור נמרץ.

צינו המראי מקומות. חפשו בחיפוש אחר חיפוש למען הביא המקורות והציגים שמציין רבינו ודובם הבאנו בפלתי המבואר. לציין איה מקום כבודם של ההלכות והענינים המצוטטים.

הגהות והערות

חלק נאה ונכבד תופס החלק השני של הספר ושמו נאה הגהות והערות ובו קצבנו בסיד מספרי קדמונים רבותינו הראשונים והאחרונים פסקים ודעותיהם מהענינים שרבינו הפלתי מחדש בהן או מקשה בהן ומפלפל בהן. כמריכ ליקטנו מכמה וכמה ספרי האחרונים שמביאים דברי רבינו ונושאים ונותנים בדבריו הקי כרי להגדיל תורה ולהאדירה. ושמו את זה בנפרד לקיים דברי החכם במשלי (כד, כא) ירא את ה' בני ומלך עם שונים אל תתערב.

ועוד כמה וכמה מעלות שובות ויקרים, כאשר עיני הלומד תחזינה משרים.

וכד עברי בשער אפרוש כפי ליושב מרומים בהודאה על העבר אשר זיכנו עד הלום ובתפילה על העתיד שכן זיכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה, בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימנו אמן.

אלה הדברים אשר דבר עבד לעבדי ה' בקראי סמי
הקטן משה קליין

ליג בעומר תשס"ג לפ"ק

ובדעי שודתא. כאן המקום להודות בשבח דא שידתא. לידדי ותלמידי המהולל בכל תושבתתא ממזויני תלמידי כוללינו לן וינע באורייתא, כהן שרעתו יפה ודהיג שמעון עודא הכהן סאנדער שליטיא אשר עוד הרבה בעריכת והגהת הספר וזכותו תעמוד לו ולבניו עד עולם אמן.

וכן אזכיר לשובה את דהיג רבי שבתי דב רוזנטל שליטיא שנתן לי ספר כרתי ופלתו דפוס ווינא. השיית ישלם לכם פעלכם השוב.

תולדות המחבר

ראשי פרקים מתולדות הגאון הקדוש המחבר והחריף הסמולל מאד בני כל
טורינו הרב יחזקאל אייבשיץ זצ"ל

רבינו גדל לאביו הגאון מורינו ר' נתן נטע בקראקא בשנת ת"ג לערך. בתחלה למד אצל אביו, ששימש ברבנות בעיר אייבשיץ אשר במחרי"ן - ואח"כ כשנפטר אביו בעוד צעיר לימים, הסתופף בגלל הקדוש של בעל פנים מאירות ר' מאיר א"ש בפרוסני"ן, על כשרותו העזים אן להאריך, כידוע כי בו בחר אלקים ונתן בו חכמה מעל כל בני דורו, וגם ידוע שהתחנך במחן גדול ועזם בחריפות ובקיאאת עטמה ובוכרון להפליא, אבל על שקידתו יש להאריך כי מזה אפשר ללמוד בחריט גם עתה כמו שכתב הוא בעצמו בחקדמה סאן "דלא ידעה מעוז חוץ מלימוד התורה".

ובחגיגה לזמן שמונה עשרה לחייו, נתקבל לרבנות בעיר בעהמן, ואח"כ כשעבר ג' שנים נתקבל בעיר פראג, ואח"כ עבר לעיר המבורג ושם היה לו ישיבה ידוע שהיה לשם ולתפארת, ואח"כ חזר לעיר פראג (עיין בתולדות על ר' דוד אופנהיים) ואח"כ בשנת תק"א נבחר לרב במדינה צרפת בעיר מיץ וישב שם כששע שנים ובשנת תק"י נבחר לעיר אלטונא, המבורג, וזנדסבק, ר"ת אה (ודמזו על זה כי בחר ה' בעיניו א"ה למושב לו) עד יזמן האחרון כ"א אלול (תקכ"ד).

ספר אחד הדפיס בחייו מכל כתב ידו המרובים והוא ספר דקן "כרתי ופלתני ח"א על יורה דעה מסימן א' עד סימן קי"א נדפס באלטונא שנת תקכ"ג, ומאז ואילך הרבה פעמים, וזה חוץ מספר לחות העדות שנדפס שם באלטונא בשנת תקס"ו שבו אסף את כתבי הרבנים המעידים על צדקות ורוב גלותו (וחזו ג"כ אחד מהטעמים שלא לקח הסכמה על ספרו עיין לקמן בחקדמה), וכידוע דרבי ליטא התבטו בעיר מיר והחרימו מי שמוציא שם רע עליו, וכי שאר רבנים עמדו לימים והוא הזעזע ארבע ארצות שגזרו בחודש חשון שנת תקי"ד לשרוף כל הכתבים שיצאו נגד הגאון ז"ל (וגם ידוע שהמחבר החריס בפרהסיא את כל מאמיניו בש"ץ).

הגאון הקדוש המחבר, לא די שהרביץ תורה לאלפים ולרבבות, ועבד את השו"ת במסירת נפש בלתי לה' לבדו, וזכה להכיר ולחקיף את הכל ולא החסיר מכל אשר נמצא בעולם, ולכן קיים גם מה שנאמר במשנה ודע מה שתשיב, והיה מתחוכח עם שרי המלוכה והסמרים בענין אמונה, ועד כדי כך השפיע עליהם שהתירו להדפיס את התלמוד בבלי בפראג, דבר שהיה אסור עד אז, והדפיסו אז כמה מסכתות, וגם זכה לבטל הרבה גזירות ופרענויות מישראל בהרבה מקומות ובהרבה זמנים.

כנודע לגזע בעל מגלה עמוקות ולהאר"י זצ"ל, עסק וידע הרבה קבלה, ושמו יצא לרבים שאיש מקובל ומופת הוא, ולכן פנו אליו בבקשת עזרה לכל מחלה ולכל געגוע ונתן קמיעות, ושני בעלי קבלה ר' שמואל עסינג ממניסטד, ור' אליהו אוליאטוב, העידו על אלו הקמיעות ראש גדול וקדוש כתבם.

היי רטון שזכותו יג על כלל ישראל בכלל ועל אלו העוסקים בתורתו בפרט אמן ואמן.

שיר מהגאון הקדוש המחבר זנוק"ל
(נדפס בריש ספרו שירי מצות)

את חוקי האלהים אגידה ואדברנה - (ידיעת השם):
 ארזן עלם ארץ ושמים ברא
 אחד יחיד ואין שני לו להתבירה - (ליחד אותו):
 אותו אאהוב ותהלתו אספרה - (לאהוב אותו):
 ביראה את יי תעבדו - (ליראה אותו):
 בתפלה ותחנון לפני עמדו - (להתפלל לפניו):
 בקרב חכמים תלינו, ודעת ישרים למדו - (להדבק בו):
 בעת מצוא לא תשבעו בלתי שם י"י לבדו - (רק בשמו תשבע):
 גשת בדרכי אל ומפעלותיו עם ישרים - (להתעשות לו):
 גדולת שמו לקדש ברבים ולא נירא במוט הרים - (לקדש שמו):
 גם לקבל מלכותו ערבים ונפרים - (לקבל מלכותו):
 גרונכם יהגה תורת אל אתם ובניכם חגברים (ללמד וללמד תורתו):

דפוסי הכרתי ופּלתי (ח"א יו"ד בערך)

אלטונא (תקכ"ג) נדפס בחיי הגאון

(תקנ"ט)

זאלקארע (תקס"ג)

ווינען (תקפ"א - תקע"ט)

סדילקאד (תקצ"א - תקצ"ד)

לעמברג (תרנ"א)

ווראשא (תרל"ח)

לעמברג (תרנ"ז)

ומהם נדפסו בעילום מוזדפוסים הקודמים הרבה פעמים.

הדפוס שלפנינו הוא מדפוס ווינען.

כמה קטעים מהקדמת הרב המחבר

ויאמר יהונתן וכו' ועם כל זה החכמה תעז לחכם מעשרה שלימים בה הצנתי עמודי להכין מושבי בחוץ וברחובות אתן קולי. לכו בנים שמעו לי ללמד תורה ברכים ואליכם תמוף מלתי אל יעצרוני נשם ושלג וחצי כוכבי נשפי לפני מורח מאדים. וה' העמיד בסרחב רגלי מצדק יקרא לרגלי כי יותר שהייתי נכנע לרוח היום. וכאשר יענו כן יפרוץ אשר יותר ברכני ה' בתלמידים הגונים מנדל עדר בית יער הלבנון יערת דבש אשר ליהונתן.

והאמת אניד אף כי ינעתי בכל כחי תמיד ותידד שנתי מעיני ולילה כיום יאיר לי לנירמא ועשיתי חיל באפרתה ותהי לי הלילה למחשבת מחשבה מועלת לדית והיום למשמר נכנס ויוצא בחצרי השרים וכהני מלומדי נוצרים יריה להתווכח עמם בשל תורתינו אשר צחקו עלי שרים מכמה דברים אשר יחפאו עלינו ושמו עלינו עלילות דברים ואני הייתי כמליץ מוציא לאור תעלומה לברר דברי קדמונים ז"ל כשחר נכון מוצאו עד שתהלה לאל יתברך חכמתי עמדה לי ומצאתי חן שהרשני להדפיס ספרי התלמוד מה שלא היה מאז ומקדם.

אך עם כל אלה נתמעט עונת התורה ותרי קלא לא משתמע ותחת אשר חשבתי להעלות על הספר כל חידושי מה שהמתקתי סוד עם תלמידי השלימים ועם חבירי הנאונים מופלנים נתקו מורשי לבבי וניתן לכתב מגרעת מרוב טרדת וכמה ניירות נכתבו והתעפתי עיני ואיננו כי יד הכל ממשמשין בהם, ואני לרוב טרדתי לא יכולתי לעשות משמרת לבל ישלמו בו זרים.

בללו של דבר מרוב טרדתי לא היה סיפוק בידי להעלות חידושי על הספר במחברת אם כי לבי חלל בקרבי והולת אהבה אני להוציא מחשבתי אל הפועל ללמד בני יהודה קשות ורכות וכאשר שקטה הרוח רוח צפון אשר צעירי ירקדו שמה אמרתי הניע העת לשלם נדרי וליתן תודות לאל העונה אותי בזים צרתי אפס כי ספר אורים ותומים לרוב איכתו ואריכות ענינו נלאתי נשוא בהוצאות הדפוס כי רב הוא אמרתי אצבע אלקים הוא זה להקדים חבורי על יורה דעה שהוא דבר שזה לכל נפש קמן וגדול שם ידרשו לדעת המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בה שמה יקוננו מופרים חסידים פרושים ביתה בית וועד לחכמים ואותו יום יום ידרושון לדעת דרכי התורה ונתיבותיה דדיה ירוו בכל עת דבש וחלב תחת לשונה.

ושמה ילינו יושבי בננים חבירים מקשיבים לקול ה' הוא החיבור אשר הוריתיו וילדתיו חיבור גדול על יורה דעה כמעשה אורים ותומים לפלפל בחכמה בכל דברי ראשונים ואחרונים ולתור בחכמה על המשפט אשר יאמרו קדמונים ז"ל אפילו על ימין ושמאל וכו' ורכו תועלותיה כי מלבד כל מבקש ה' לידע שורש פסקי הלכה יצא אל המחנה הזה מקום אשר ישוקל בפלם הקודש ומאזני צדק הרין וההלכה ומורין כן בחיק הפוסקים קדמונים ואחרונים.

אף גם בו ירופא שברי ציון שערים המצויינים בהלכה להתיר כל קושי בדקי אשר נראה בבית ה' הראשונים ואחרונים ז"ל בו סבר אל סבר יחדיו ידבק והיו לאחדים בו יפורשו רוב קו התו ומהרשיא ז"ל אשר היא לנו לעינים ובאורם נראה אור בו ילמדו המתחילים בחכמה דרך הישר בתורה איה נתיבות המשפט ואיה שבילי הישר מבלי לנמות ימין ושמאל בפלפול של הכל חדשים מקרוב באו לא שערום אבותינו והם יבחרו ללכת ברכי הפלפול ישרה וקביה חרו בפלפולא ודרך הקודש יקראו לה.

והעיקר כי כאשר למדתי ברבים דברי השיע ומה שחידשה נפשי לא אצלתי מתלמידי להניד להם את כל ונוכחת חדשים לבקרים והמה העתיקו הדברים להם למשמרת ומאלה נפצו הארץ ללשונם בארצם ונתחלקו לנוסחות רבות כי כל אחד כתב כפי ענינו והכנתו והשנתו עד שגולד מבוכה רבה ביניהם ממש שני הפוכים בנושא אחד ונחלקו תומת ישרים עד שרבים כחשו והלכישו עצמן במלית שאינו שלהן שמלה ממשרקות העדרים ואמרו זה כחי וראשית אוני אני אני הוא הגבר אשר מלכבי אותם מדבר והוא עון פלילי לנוב לכב שמים ובריות ע"כ תפון תורה ויצא משפם מעוקל.

אמנם בחיבור הזה סרה כל יתדות הדרכים ונמתה אבן הפועים וידעו כל העם בשל מי יצא ההוראה הזאת וראיתי לחבר החיבור בשני פנים מקצר ומאריך, בפנים הא'. בו תכלית הקיצור כל פסקי דינים הנאמרים מפי ראשונים ואחרונים ומה שהעלתה עיני אם להבריע או לחדש דבר מעתה תוספת נופך משלי בו ימצא מרגוע כל הרוצה לידע שרשי דינים בקצרה. ופנים השני שם רמז כל הפלפולים והזיות דאביו ורבא בפוסקים אין דבר נאצל ונעדר והיו כל מבקש לשאוב מים מבאר מים חיים ונוזלים מן לבנון יבא וישאב מים בששון ממעיני הישועה אשר הפליא ה' לעשות עמדי לחונני דעה וירודה צמאוני הכי קראתיו שמו כרתיו פלתי. כרתיו שנכרתו הפוסקים בקיצור כברית ברותה מבלי לשכוח ולא יעבור כתיב והיה כי יפלא ממך דבר לדעת שרשי של הדברים על בודיו. עיין בחיבור אשר קראתיו פלתי כי הוא מפליא לעשות ובו הנור והעדות לא ניתן נזירות אלא להפלאה ובסתתי שלא יפלא ממנו דבר זו מעמו כאם למקרא ואם למסורת דורשי מספרות אשר חושבן דדין בחושבן דדין במספר יניענו במספר יהונתן נתן נפע זה שמי וזה זכר שם אביו לנצח בעוה"ב כי חשבתי למשפם להזכיר במספר לו לשמו ז"ל כי הוא מקור נאמן אב לכולם תם תמים דעים הוא אביו הרב ז"ל אשר גדלני על ברכיו ויפח באפי נשמת חיים תורת ה' דעת מוסר ובערה נטרפה השעה כי מת בקוצר ימיו ועודנו באבו יקפנו ולא היה הזמן להשלימו כראוי הן בנגלה והן בנסתר רזי התורה המסורה בידו מפי זקני הגאון המקובל אלקי איש אלקי קדוש בעל מגלה עמוקות ז"ל פה שלישי להארי ז"ל ואתו תמות חכמה בערה ועל דא ודאי קבכינא ואמרתו תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרנו מתמיד על ראש סמיכתי אשר נסמכתי מקדל ה' לרב ומורה ומלמד לאנוש בינה ולבני אדם דעת.

והנה ידעתי גם ידעתי כי בני קרה הנורא לא משו מתוך אהלי לילך לקראת נחשים להפיל ארם ולשים דופי בכל הדברים ואף כי בחיבור הנ"ל יריבו עלי בעלי שטנה וכדתל אנוש יהתלו בו לומר היה מלא שגיאות אנב חריפתא משבשתא ויסילו בו מום עובר וקיים וכנגע נראה בכית ילפתו אורחת דרכם ויעלו בתוהו וחושך על פני תהום. וכמעט שפך לבני ונצב אחר ימינו להוציא בלי למעשהו כי שנאתי דבת רבים בהוסדם יחד עלי היו כולנה כחומכי עצים.

אמנם אחרי שוכי נחמתי אלה שומים יאכרו ואות אחת בתורת ה' להועיל לבני נילי לא יתכסל וכמ"ש מהרשיא ז"ל בהקדמתו שאין כוונת החיבור לגדולי ערך ממנו רק להועיל לאנשי ערכו. ואף אני בסוהו כוונתי לאנשים כערכי אוהבי אמת רודפי צדק להם משפם הבחירה כי ודאי לא ימלם שיהיה בחיבורי שגיאות. ונרדלי ישראל כיוצא בן צרויה נכשלו באבן הפועים ומה יענה איש אשר כמוני איש שונה ומפתי נגוע ומוכה אלקים ויחזה משואות שזא מדוחים ואיך יאמר זך לקחי אין זה אלא רעות רוח. אבל לישרים בלבותם הם יבררו האוכל מתוך הפסולת ויבקרו בין טוב לרע את הפוכ יקבלו ואת הרע לא יקבלו כי אם ירשמו על הלוח הדברים הראוים לומר ואת אשר פלפתו התיבה ואין עולה על שולחן מלכים מלכי רבנן ונמלי"פ יבדילו.

ובן אני מבקש מכל חכמי לכב שיעשו כן ויבדילו בין אור לחושך ואל ישימו עלי חמאת אשר נואלתי כי בשננה הוא ואם סיפוק לגלות אוני בזה להם תהי הצדקה לכל אבירת אחיך ואולי אמצה מענה לשון להתנצל ולהסיר כבוד כל סוניי וכדילי או אודה ברבים כי פעות בידי ובוה יתקלם עלאי ביש וידעתי גם ידעתי מ"ש רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל בכתבו והוא מתנבא בתוך הבית שירכה שונאיו עד שיעלימו עין לקרות בחיבורו הגדול והנורא היד החזקה ויסתירו פניהם לגשת אל הקודש. אמנם ברוב ימים כאשר יהיה נשכת הקנאה והשנאה יהיה יד הכל שוים בספר הנ"ל לעיין בו ולא ימוש ממנו תמיד.

ומה שאירע לאבות עולם סימן לבנים בסימנים דאורייתא כי אף בשנים הללו המשמשים ובאים ישימו חבורה לנקלה מבלי בו חפץ ואין בו מתום. ובאשר יעברו ימי שפנה גם שנאתם גם קנאתם יאבדו ושבתה קול תרועת אויב ולא ישאו עוד חירוף ונידוף ולא ילמדו מלהמת איש ברעהו בקשת ובחיצים חץ שחוס לשונם. אז ישובו וילמדו מתוך החיבור הנ"ל ובאהבתו ישנו תמיד לאכול מפריה ולשבוע מטובה א"ה:

והנה לא רציתי ליקח הסכמה מנאוני הזמן כסדר חובר חיבור כי לא מצאתי בהם תועלת. כי בלא"ה כל זמן שספרי אינו נמכר ונתמלא חסרוני בהוצאות רב שהיה לי על הדפוס מי ידפיסו כתבניתו ויפור הוננו על מנן ספק אתי. ספק לא אתי. ואחרי הנמכר נאולה תהיה להם אשר מורשי להדפיסו שנית ומחזקיןא טובתם במודים ררבנן. וא"כ מה תועלת יש בהסכמה רחוק משכר וקרוב להפסד כי דרך המסכמים להרבות בשבח המחבר בתוארים עצמיים יסלסלוהו ובין כוכבים ישימו קנו וכדומה. ואין זה אלא מוליד התנשאות רוח בקרב איש. ולמה זה אנכי מושלל משלימות נפשו וחסר לנפשו כל טוב האמיתי. בחושך בא ובחושך ילך איש מכאובים ידוע חולי ובמסתר פנים נבזה וחדל אישים. ואיך יתנאה לייחס עצמו בתוארים כל דהו ולכן שתיקתי יפה מדיבורי.

והנה היה בדעתי להשלים חיבורי על כל י"ד ופתאום נחלתי וירדתי עד שערי מות אשר אוהבי ורעי מנגד ננעי יעמודו ונתיאשו ממני והצדיקו הדין בן דן חושים הלכו ממני ובחמלת ה' הסיר ממני שבמו ויקום אשורי והנני באיתני הראשון ואמרתי לא עת לחשות ולעשות שהיה במיעוט בתרא בחיבור הנ"ל קמא קמא דמטו אתן בעז"ה לאור יומם לקיים נדרי אשר נדרתי להביא מנחת בכורים מראשית פרי שכלי מראשית ולא כל ראשית כי עוד חזון למועד אשר ירחם ה' עלי ויחון לקולי להוציא הכל לבית הדפוס. ויהי נועם ה' אלי לחונני ולתת לי מהלבים בין עומדים בבית ה' לילה כיום יביע אומר ודעת יחזה כנן רוח. דברי איש נכה לבב למותת הולך שחות המרים כאוב מארץ קולו חותם בחותם של טיט הנרוק.

יהונתן בתרב היה מוחרר נתן נטע זילה"ה

תוך עמי אני יושב

פה ק"ק אה"ז יע"א:

דברי אגדה

גדול מעלתו של כוח הפלפול שמזככין קליפת עור לדרגת אור

איתא כוה"ק בכמה מקומות עה"פ ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם, לאחר החטא של אדה"ר דלפני החטא היה לאדם וחוה לבוש כתנות "אור", ואחר שחטאו עשה ה' להם כתנות "עור", בעין היינו שנתהפך האות א' לאות עין, ע"כ. ואיתא בספרים דכל זמן שלא תקנו החטא של אדה"ר יש להם הקליפה עור שחופף עליהם שנתהפף מאור לעור (שבגמ' רע"ו) ולעת"ל בביאת מלכא משיחא זכו כולם שיהיה להם "אור", ולכל בני"י יהיה להם אור שיהיה עולם התיקון. ולדרגא זה זכה רבי מאיר כמו שכתבו חז"ל בב"ר (פרשה כ' כ"ט) בתורתו של ר"מ היה כתוב כתנות "אור".

וראוי לצייץ דברי החתם סופר בדרשותיו (פרשה יחי שנת תק"ס) שכתב לפרש שיש ג' סוגי קליפות. א. רע"ה. ב. קליפות רע"ו. ג. קליפות רע"ד. והנה קליפות רע"ה שמו מוכיח עליו שהוא הנרוע שבקליפות, וכנגד זה תקנו שיקראו רע"ו פרשיות שבתורה שע"ז מהפכים הגמט' של רע"ה ומעלים אותה לרע"ו שהוא מעלה עליונה וזה וישתחו ישראל על ראש המצפה ר"ת על ראש המצפה רע"ה, ריעקב אבינו פעל בכוחו שיהיה רע"ו פרשיות שבתורה, היינו שתיקן את הקליפה הנקראת רע"ה.

אבל נשאר עדיין קליפת עור שבגמט' רע"ו שהוא עדיין קליפה חיה אי אפשר לחקן, רק על ידי שלומדין ועוסקין בתורה ע"י חריפות ופלפול שיש בה רתיחות אש, וכידוע דר"מ היה חריף גדול מאד שלא עמדו חכמים על סוף דעתו מגדל חריפתו (עין בעידוכין י"ג ע"א, י"ג ע"א) כי ע"ז זכה לחקן את הקליפה השניה של עור להפך אותה לאור, ולכן בס"ת של ר"מ נאמר כתנות "אור".

ודבר זה נרמז במערה של בית המקדש שכידוע שרומז לתורה וכמו שאמרו הרוצה להחכים ידרים, וחכמה זה תורה שהיתה כולה מקשה בכפתורים ובפרחים, הכפתורים רומזים לקושיות, והפרחים רומזים לתירוצים, וע"י לימוד תורה באופן של קושיא ותירוץ בריחא דאורייתא או זוכין שמתקנין את העור קליפת רע"ו ל"אור".

וייש להוסיף דלכן שלח יעקב אבינו לארץ מצרים את יהודה שיתקן בית תלמוד להוראה שהוא על פי הג"ל שרצה לחקן גם קליפות עור ולא רק לחקן קליפת רע"ה. ור"מ זכה לזה לא רק ע"י לימוד הפלפול אלא בגוסף לזה גם ע"י לימוד תורה להלכה למעשה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וכמו שאמרו בעידוכין (י"ג ע"ב) למה נקרא שמו מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה,

והנה כל בר כי רב שעבר בשער ספרי רבינו הגדול ר' יהונתן מבין הענין הג"ל שכל כוונתו בלימודו היתה לעשות נח"ד לבורא עולם, וע"י חריפות ופלפול התורה זכה לכתנות "אור" להפך הקליפה וכל כוונתו היתה לבטלו לגמרי.

וידי רצון שנוכח במתנה ללמוד תורה מפי משיח צדקנו, אמן.

מעלת הלומד ומלמד דיני איסור והיתר

הגנה ידוע דיני התורה דיני איסור והיתר מתחלקין לששה קצוות, שהם שלשה מול שלשה, א. כשר ב. פסול ג. מותר ד. אסור ה. מהור ו. טמא (הוא כשר מותר מהור - נד פסול אסור טמא) והרי בתורה כל דבר בדקדוק רב וצ"ב הרמז בששה הדרגות זה לעומת זה שיש ע"י התורה וע"י הרב הפוסק את ההלכות והוא.

ואיתא בזהר הקדוש (פרשת בלק) דהמורה הוראה בדיני איסור והיתר בעולם הזה זוכה לישב במתיבתא דכמ"ט ע"כ (ועיין במעבר יבק פרק ט') וצדך ביאור הקשר בין מלאך ממ"ט לדיני איסור והיתר.

וכדי להסביר קצת הדברים ראוי להקדים והוא דהנה הקב"ה נתן התורה ביום השישי, בתחילת השלישי חודש סיון (אחר א. ניסן ב. אייר), שיש בו כדי לדמו על הששה קצוות של כללי הפסק (המכרים), ובתחילת השלישי דהעיקר הוא שלש מהם שהוא א. כשר ב. מותר ג. מהור, וגם יום שישי בשבת היתה אז (ולא רק שישי בתחילת), - ומשה רבינו כתב כל התורה כולה לפני פמירתו בערב שבת אחרי צדדים (לפי כמה דעות די באור היה בשבת ולא כתב בשבת).

ומשה היה שלישי לכמן אמו אחר מרים אחותו ואהרן כהנא קדישא אחיו הגדול, והיה גלגל שלישי שר"ת מש"ה, א. משה ב. שת ג. הבל והיו הענין שאמו יוכבד הסתירו לג' חדשים דווקא, ואיתא בספרים דג' הארת פנים היה למשה ויש לזה רמז קרן עור פניו - שלש תיבות והוא גם כן לדמו לזה דמשה היה הנותן התורה וכתב צוואתו האחרון התורה שהוא היה השישי מאברהם אבינו, ביום ו' שרומז על שש סוגים בפסקי הלכות, והכתב משה שהיה גם שלישי דהעיקר הוא צד המורה וצד הכשר וצד המותר, שרומז לשלש מדות דהקב"ה מתענג עם בריותיו א. חסד ב. דין ג. רחמים.

וגם דההלכות נוגע בעיקר על שליש העולם כמבואר במס' פסחים (צ"ד ע"א) שליש מדבר, שליש ים, ושליש ישוב, והפסק נוגע רק לחלק של הישוב.

וזוהו השלש תפילות שתקנו חז"ל להתפלל בכל יום דוקא, לפי שהן מספר שלש, דשמעתתא בעי צילותא והכוונה פירשו הספרים לפי הגמ' לאוקמי גידסא מעיינתא דשמיא וגם אמרו מי שדחתה להשיג חכמה ירבה ויבקש ממי שהחכמה שלו.

וכן הוא בבריאת העולם דהקב"ה ברא את העולם באופן שיש בהן ששה קצוות, א. מעלה, ב. מטה, ג. דרום, ד. צפון, ה. מזרח, ו. מערב, והוא בהקדם ממה שאיתא בספרים שהספר שחיבר הקב"ה הוא העולם שברא, ועשה פירוש על ספרו, והוא התורה, והכוונה שמעצם הבריאה יש ללמד רצונו של הקב"ה והוא דששה קצוות יש ואין להביט רק על ג' מהם דאין להסתכל למעלה רק למטה, (וכן הדין של אדם שלא ידך בקומה וקומה, כמבואר ברמב"ם הלכות דעות, וכ"ש להסתכל למעלה), וכן אין להסתכל לאחור לצד מערב כדרך אנשי מעלה, וכן אין להסתכל לצד צפון (הצפון תפתח העיה), נמצא דיש רק ג' צדדים שאפשר להסתכל א. מזרח ב. מטה ג. דרום והעיקר הכוונה לקשר את ששה קצוות לבורא העולם ע"י התורה, וכמו שמתפללין לחקן עולם במלכות שדי שבגמפי' ת"ק, ואיתא במס' תגינה (י"ג ע"א) דהעולם מהלך ת"ק שנה בשש רוחות, ומקום המקדש היה בנוי על שפת שהוא ת"ק אמה, על ת"ק אמה. ומאו בריאת האדם ועד ימינו עתה נרמז ענין זה של הששה קצוות הנוכרים כאן והוא דאדם הראשון יציד כפיו של הקב"ה נברא ביום השישי לבריאת העולם והיה גובהו ת"ק אמה ובשבעי כבר היה אורח התפא רח"ל.

וזאת היתה כונת הסמ"א והס"מ וכת דליה לבלבל החיקון הזה, וכידוע דבזמן שבין שש לשבע עשו ישראל את העגל מסכה שחטאו בזה להקב"ה עד מאוד, וזאת היתה על ידי שהם"מ לבלול הזמן והקדים שעה ו' לפני שעה שש, והיה נראה כי בושש משה, וזהו מה שדרשו עה"פ רשעים זו שדוני זו דדרשעים הקדימו ו' לפני ו', וזהו מה שאמרו (שבת ל"ב א') כי זה משה האיש לא ידענו, זה דוקא דכתיבת

זה אין אות ו' ויש בו רק ה' ח' דאחר ה' הקדימו ו' לאות ו', ועל זה דרשו במדרש איכה רבה (א' יז) חמאו בזה ולקו בזה, דכתיב "על זה היה רוח", ומתנחמים בזה "הנה אלוקינו זה". ולכן הלך יעקב והקדים לעשו בערב פסח, דאיתא בספרים דעשו בא מן הציד להביא אוכל לאביו בשעה בין שש לשבע, והקדים יעקב לו כדי שלא יהא בכוחו לכלכל הזמן ולפור כוח הטומאה בעולם, ולכן אמר יעקב (בראשית כ"ח יז) אין "זה" כי אם בית אלוקים "זה" שער השמים, וזה הקדים האות ו' לפני הו' שיהיה כסדר. וזהו מה שתקנו חכמים להקדים בערב פסח לשורף החמץ (שהוא לצה"ר סאיתא ברה"ז), לפני שעה שבע בין שש לשבע כדי להקדים היצה"ר (שש לו ו' שמים) ורצונו לכלכל הזמן והוא ולכן שורפין אותו באש והולכין ללמוד התורה שנתנה באש ונקרא אש וגם שעיקר הלימוד הוא בדיבור פה (שאין מברכין ברת התורה על מחשבה), ויש לה ששה סוגי הברות, א. שור"ק, ב. פת"ח, ג. חול"ם, ד. שו"א, ה. ציר"ה, ו. חמ"ף קמ"ץ. וגם להתפלל להשי"ת בשש הברות הנזכרים [והנה אם משתמש בששה כוחות אלו לטוב זוכה לעלמא דאתי לחיים טובים שנוכר ו' פעמים תחילה בעצמות היבשות (יחזקאל י"ז), ובברכת אתה גיבור נוכר ו' פעמים תחית המתים].

ובן מצינו אצל היונים שעמלו בכל כוחם להשריש בלבם של ישראל כוח טומאה, ואמרו לישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל (ח"ו), ודייקו המפרשים למה דוקא על קרן השור ולפי הג"ל יש לרמוז השור מזלו "ביום שישי" שרומז לענין הג"ל, [ועיין ברמ"ז בספר סגולות וקמיעות שכתב, יום א' מזלו אריה, ומלאכו רפאל ומשרתו חמה, יום ב' מזלו סרמן, ומלאכו גבריאל ומשרתו לבנה. יום ג' מזלו טלה, ועקרב, ומלאכו סמאל ומשרתו מאדים, יום ד' מזלו תאומים ובתולה, ומלאכו מיכאל ומשרתו כוכב, יום ה' מזלו קשת ודגים, ומלאכו צדקאל ומשרתו צדק, "יום ו' מזלו שור" ומאזנים, ומלאכו ענאל ומשרתו נוגה, יום ז' מזלו גדי ודלי, ומלאכו קפציאל ומשרתו שבתאי] ולכן גם נצטוינו לא תחרוש שור וחמור יחדיו כי השור הוא מקמרג [ועיין בספר ריקניו סוף פרשת וירא עה"פ ושכם אברהם וכו' ויחבש את חמורו].

ואיתא עוד בזהר דס"מ הם תרי סהדי שקר, דאינון ס"מ שזוממים להעיד נגד ישראל שהפרידו בין שש לשבע, באותם מ' יום שבושש משה בחר, אבל באמת הם לכללו הזמן וגרמו למעות זה, ולזה הקדים יעקב נפל אות אחת משמו של אליהו הוא אות ו' (במשנה מקומות), ולקחו בתורת ערבות עד שיבוא ויבשר גאולת בניו, ולקח דוקא אות ו' לעצמו לפי שיעקב הוא יסוד האומה, האחרון והשלישי שבאבות, ודוקא אות זה לקח לרמוז על הג"ל דכל זמן שישראל נמצא בגלות הגויים והם"מ רוצים לעורר לרחק ולמעות לכלכל הזמן לרחק הו' לו', ולפי שו' אלפים שנה הם ימות העולם ונגיע ליום שכולו שבת האלף השביעי והם לא רוצים בזה כמובן.

והנה ר"ת מט"ם משה ממטרון שר הפנים, ואיתא בתיקוני זוהר (תיקן כ"א) עה"פ שלף איש נעלו נעל נקרא מט"ם זה שאמר הקב"ה למשה של נעליך מעל רגליך דאיתא בתיקוני זוהר (תיקן ס') דלא ניתנה רשות להשתמש במט"ם רק למשה זה שאמר של נעליך מעל רגליך ותשתמש בו בחינת רגל דאיתא בזהר (ויצא) דסלם מט"ם ובתורה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה (והדברים עמוקים דגם יש בוזה בה שאמר לו להסיד הנעל מעל רגליך לרמוז על העשר האצבעות שיש בארם המלאך מט"ם יש לו תוספת יו"ד כראיתא בתיקונים (פ"ו ע"א) ובשער עמק המלך (שער קרית ארבע פ"ב) כתב ראם יש שעת ריתוא על ישראל ח"ו מבית בתגער ומשך חמסם עיי"ש וזהו הכוונה רמזה היה עשר אמות לרמוז על הג"ל) ואיתא במחברת הקודש להאר"ל (שער כ"ח) דד' מלאכים כנגד ד' אותיות שמו הגדול ושם הוי"ה משמשם כסדר אחד כל חודש וראשון בהם מלאך מיכאל שהוא נגד חודש ניסן ור"ת משה מיכאל שר הגדול והוא ראשון לחודשי השנה, ובעשר לחודש אמר משה לישראל ויקחו לכם בעשור לחודש שיהא אחד לבית ועשר רומז למט"ם כנ"ל ובחודש הזה הוציא משה את העם ממצרים ותיקן חמא אברהם שגלות בא ע"י חמאו של אברהם ששאל במה ארע ופסח הוא נגד אברהם (כמבואר בזה פרשת תצא וכבוד סי' תי"ז) ואברהם הוא תיקון אדה"ד ולכן נקרא אדם הגדול בענקים (יהושע י"ד ס"ו) אדם על שם אדה"ד (עיין בזה פרשת וירא) שתיקן חמא של אדה"ד שחמא ביום ו'.

פּלתי

דברי אגדה

כרתי

והנה מלאך ממ"מ כלול ג"כ משש קצוות כמבואר בזהר שמות (צ"ד ע"א) וזהו הקשר כמי שלומד הוראה
והיתר להתיר ולאסור בריני מאכל אז זוכה לזכות להיות בצל משה רעיא מיהמנא הנותן התורה
שזה השכר גדול מאד אשר קשה לתאר לקרוץ מחומר לישב במתיבתא ההוא.

ויחיד שנזכה לעשות נחיד ליוצרינו, אמן.

משה קליין

סימן צח (ה) חלב שנתערב וכו'. מזה דמהי טעימה משמע לחלב
 צבצר קרוי אינו מינו לענין טעימה, ועיין פלמי דהארכמי צוה
 לפלפל אי קרוי מינו או אינו מינו: (ג) יטעמנו. משמע אפי' אינו
 קפילא רק אפי' מסלית, וגם בקפילא שייך מסלית, כי אף דלרין
 להיות בלי יודע דהילא צלמירתו
 איסור והיתר דאי ידע לא הוי
 מסלית מ"מ שייך לא מרע
 אמונתו דלמרו לו דהמרו זע"ו
 בהך מה אם יש צוה חסיכה טעם
 חלב או לא הרי לא מרע אמונתו
 ומ"מ לא ידע דכ"מ לאיסור

מביא ראי' מגמרא ותוס' דחלב ובשר אינ' שוין בשמא ושוין בטעמא
 [א] חלב בבשר. עיין ש"ך דחלב ובשר אינ' שוים בטעמא, וכ"כ
 הפ"מ דאף דלענין מין צמינו קרוי צצר ושוין צצמ'
 מ"מ לענין ס' טעמא מחולקים, והנה צצמעמין ג"ה (חולין ל"ו):
 משמע צגמרא וסוס' הפוך חלב
 ובשר בלמי שוים צצמא חלב
 טעמא צצר שומן וחלב שוים,
 דהתוס' צפרק ג"ה דף ל"ו ד"ה
 שאני דהקשו צהא דלר"ה גדי
 שצלאו צחלצו אסור לחול אפי'
 מראש אינו ומוקי דשאני חלב
 דמפעפע והקשו הא שומן הגדי
 נמי מפעפע. ומוכח דע"כ ס"ל

הלכות תערובות

סימן צח

דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו

וכו' מ' סעיפים

א. איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו, כגון
 [א] חלב שנתערב בבשר, [ב] [ג] יטעמנו נכרי,

דאף בטעמא שוים דל"כ מה קושי' וכי דואי דמפעפע יש לומר דמפעפע ולכן לדעת הש"ע לקמן ק"ה אף דיש ס' מ"מ נטילה צמי
 דלולי לא פעפע צכולו, ועיין חולין דף ק' דכחצו התוס' קחם ספק צפעפע החלב ע"ש, ורק מספיקא אסרינן דלא גרע מנשפך וה"מ
 צאיסור תורה לחומרא חלב צשומנו של גיד דהוא דרצנן ורק ישראל קדושים נהגו צו איסור א"כ לו יהי' דנשפך מ"מ מותר ואיסור קל
 ספיקא לקולא, וע"כ צ"ל דס"ל חלב צצצר מין צמינו הוא וא"כ אלו מספקא לן הא מין צמינו אפי' צאיסור תורה לקולא דללקמן צנשפך,
 וע"כ דואי מפעפע ושפיר פרי', אף לכאורה יש סחירה דל"כ מה פריך הגמרא מרצ הונא דאוסר גדי שצלאו צחלב אר"י דקאמר קולף
 ואוכל דלמא הך חלב דמפעפע אינו דואי כמ"ש ור"י לטעמי' דס"ל דמין צמינו צטל הי"ל ספיקא דרצנן דחלב צצצר מין צמינו ושרי
 חלב רצ הונא תלמיד דרצ וכרצ ס"ל כסוגי' דגמרא דשנת דמין צמינו לא צטל וא"כ הי"ל ספיקא תורה ואסור צצלמא הא לא קשי'
 דלמא היה ס' ור"ה אוסר דס"ל מין צמינו לא צטל דזה ידע גמ' סתם גדי שאינו כחוש אינו ס' נגד חלצו חלב הנ"ל קשה, וצ"ל דחלב
 ובשר בלמי שוים צצמא דהו עיקרי חלב חוה צצר חלב טעמם צצצר שוה כמ"ש הש"ך צצר שמן וא"כ דברי התוס' נכונים וקושי' הגמ'
 שפיר דל"ל ר"ה ס"ל לאיסור תורה דלענין מין צמינו ל"צ אזלינן צמר שמא וא"כ ל"ל דלכך אוסר ר"ה דמין צמינו ל"צ דהא קרוי אין
 מינו חלב לעיל ס"ל לתוס' דע"כ לענין טעמא הוי מין צמינו וא"כ אי מספקא אי מפעפע הוי שרי דזה חלי' בטעמא וטעמא הוי מין
 צמינו דוק:

ישוב על קושיא בגמ' דחולין

ובהא יש ליישב דמתחלה פריך הגמ' על מלתא דשמואל מהך דר"ה דאסור לגדי שצלאו צחלצו ולצמר דשני חלב מפעפע פריך דר"י המיר
 צכה"ג דקארי ל"י מה קארי להקשות אשמואל כיון דר"י כוותי' ואין לו כמעט המשך צגמרא, ולפמ"ש יחסא דהגמ' לא רצה
 להקשות מר"י דלולי חלב ובשר מין אי אף צצמא דעת הרבצ"ד ורשב"א ור"ן צצמא ולק"מ כמ"ש דר"י דס"ל מין צמינו מותר היקל
 ור"ה ס"ל מין צמינו ל"צ הסמיר, חלב השחא דמשני חלב מפעפע ושומן גיד כחוש כמ"ש תוס' ס"ל לגמ' כיון דעל כל פנים חלב הוא
 רק שאינו מפעפע ר"כ להתפשט צכל נ"ט לגמרי משהו מיהא איכא שמתפשט חוה לא ימלט וע"כ קשי' לשמואל דס"ל מין צמינו צמשהו
 וע"כ צריך לומר דחלב ושומן לענין שם קרוי אינו מינו וא"כ קשי' ר"ה אר"י דוק:

קשי' על התו'

מיהו לפי סברה זו קשה הא דהקשו התוס' הא שומן הגדי מפעפע ומיך דשומן הגדי דרצנן א"כ לכל זה ולדין י"ל צצמא הא דלמרינן
 מפעפע לא מפעפע צנ"ט רק צמשהו, רק קושי' התוס' דדבר הנאסר צכדי נטילה חור ואוסר וכן כולם צמקומו ול"ל תי' התוס'
 דאין הנאסר וכו' כיון דמשהו מן איסור הולך עמו וחלב מפעפע דמשהו הולך עמו ולכך אסור חלב גיד לשמואל ל"כ דשמואל לא ס"ל
 חסיכה נ"נ ולא שייך דקליפה יחזור ואיסור וא"כ ל"כ וצ"ע, ועמ"ש'ל סימן ל"צ וצריך לומר דצדף ל"ו ע"צ נסייע רבינא מהך מיימרא
 לא שנו אלא נחצבל וכו' וא"כ קשי' לרבינא יחזור ואיסור ורבינא דואי ס"ל חנינ' וע"כ צ"ל דליחסא דברי התוס' מוכרחי' דלכ"ע אמרינן דשומן של
 גיד אינו מפעפע דוק:

[ב] יטעמנו וכו'. עיין ש"ך שהארין למה יהי' מסלית נאמן צאיסור תורה, וכחצ דלפשר דעת המקילי' משום דס"ל טעם כעיקר לאו
 דאורייתא, וכן משמע מדברי ת"ה ואני לא הצנתי הא צגמרא קלמרינן קפילא ולפי המכשירין צמסלית לצד מהמני משום
 דס"ל קפילא ל"ד:

פלתו המבואר

וחלב (תרכא) עם בשר טעמן חלוקין והוי מין בשאינו מינו, וכתב
 הפרי חדש (כאן בריש הסימן, לעיין מה שכתב לקמן בסק"ה) דאף דלענין
 מין במינו דאינו תלוי בטעמא דטעמן שוין אזלינן בתו שמא, וחלב
 ובשר שמן שוין דחלב מקרי בשר גם כן, אבל במין בשאינו מינו
 דאזלינן בתו טעמא חלב ובשר טעמן חלוקין.

חלב ושומן הגדי שוין בטעמא עם הבשר או לא
 [סק"א] כתב המחבר (בסעיף א') איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו
 מינו כגון חלב שנתערב בבשר וכו' וכתב הש"ך
 (סק"א) דחלב דכתב המחבר כותנתו על חלב (תרכא), ולא חלב
 (בקמ"ץ) מדכתב איסור שנתערב ואולי בשר בחלב הוי היתר בהיתר

ולפי קשה על פי הש"ך מגמ' הדולין

וקשה הא בגמ' (חולין ל"ו) אמרין תרומה טעים לי כהן אלא קדרה של חלב שזישל זה בשר מאן טעם לי, ומשני קפילא.

ולפי פירושם קפילא ל"ד דאם בגמ' דוקא אין לנו לחדש מה ללא היחר הגמ' וא"כ צ"ח לכ"ע

טעם כעיקר דאורייתא כמבואר בחולין ובפסחים רק ללא ילפינן מימי מכה מדושו וא"כ עדיין קשה איך נאמן במסל"ת. ועוד קשה הא דקאמר הגמ' מרש ה"א מאן טעים לי כיון דשמענא להא דר"י דאמ' יטעום

והיחר, ועיין פלתי: (ג) אם אומר. אף שהוא מילתא דאורייתא, ועמש"כ והעלמי אס לחר שיאמר האי דאין צו טעם סלב ויאלכלנו ע"פ והוא ישראל ירגיש צו טעם סלב ימנע לאלכלו א"כ כל סמיכה שאנו סומכין על האי הוא הטעימה וזהו דרבנן וסמכין על אי במסל"ת ע"ש. והאחרונים ח"י

(ג) אם אומר שאין בו טעם חלב או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום, מותר. והוא שלא יהא סופו להשביח. וצריך שלא ידע שסומכין עליו. (ד) ואם אין שם עובר כוכבים לפועמו, משערינן בס'. וכן אם הוא מין במינו, כיון דליבא למיקם

דהו כמילתא דעבדי לגלוי דוחק: (ד) ואם אין וכו'. המחנך נמשך אחר הרמזים דנאיכא קפילא אף דיעינן דאית ציה ששים לא מהני אס הוא אומר שמרגיש טעם ואסור ואס

קפילא ה"ג. וקשה להנך רבותא דס"ל טעם כעיקר ל"ד מתחילה מה קצבר לצסוף מה קצבר וכי לא ידע מתחלה דיש מציאות לטעום זה רק ל"ל דס"ל ללא מהימן וקשה עדיין איך פשטו מר"י דהורה קן כילמית באלפס דהוא דרבנן למ"ד טכ"ע ל"ד לקדרה שזישל צו בשר דהו דאורייתא:

דוחק לומר דלמ"ד כילמי דג טהור קשה מה שאלו לר"י על כילמית שזאלפס דוחק לומר משו' סכנת' שאלו, רק ל"ל כילמית היה נחשול מחלה צחלב ונפל לאלפס בשר וא"כ אף ר"י ס"ל צ"ח טעימת קפילא חה דוחק:

והנה העיקר אגיד שדברי הרשב"א נחזקין חולין צשמעתא דטעם כעיקר אחר שצירר דעת רש"י וסיעתו כאומרים טכ"ע ל"ד כתב ח"ל, נמלא פסקן של דברים לרש"י ז"ל אס נחזקה קפ של אסור בשר מצטיל או קפ חולנת בתוך יורה של בשר וכן להיפוך וכו' וקודם שהספיק לשער אס יש צו ס' נשפך וכו' הולכין להקל ומתירין מספק דהו לי ספיקא דרבנן עכ"ל. וקשה לי ג"כ כנ"ל מה ענין צ"ח למחלוקת רש"י ור"ת הא צ"ח דאי דאורייתא כמ"ס הרשב"א גופי' סס:

ישוב בשני אפנים על קושי' הג"ל

ולכן היה נראה כיון דלכך ס"ל לרש"י טכ"ע ל"ד משום דגעולי עכו"ם חידוש הוא אפילו דימתא ללא אסרה החורה אלא קדירה צח יומא א"א ללא פגמה פורחא ולכך לא ילפינן מימי, א"כ כל קדירות הנוטעים אפילו צח יומא הם פגומים ולא אסורין כלל דהא זהו חידושי של גיעולי עכו"ם ולא ילפינן מימי וא"כ לשיטת רש"י אף צ"ח הכלי אף צ"י הא פגום קצת ואינו אסור. או י"ל דלכאורה דכלי צלוע אסור ילפינן מגעולי עכו"ם דמ"ס רק כי ילפינן צלוע אסור דזה ממש גיעולי עכו"ם צלוע אסור ומ"ס כלי ישראל צלוע אסור,

פלתו המבואר

כשאין הגיד אסור (מטעם ראין בגידן בנותן טעם ועץ הוא התורה אסרתו. כדלקמן צ"ט ע"כ) גם בו לא החמירו ע"כ. [עיין בפלתי לקמן סימן ק"ה סק"י שדן בדברי התוס' כאן עיי"ש].

ראיה מדברי התוס' דחלב ודאי מפעפע ולא ספק מפעפע וצחזור לקושית התוס' דהקשה דשומן של גיד הנשה יאסור כל הגיד אם אין בתוך הגיד ס' ולא נסמך על קליפה גרידא כיון דמפעפע, ולכאור יש לברר אי רין זה דחלב או שומן מפעפע דבר ברור הוא כדן או אינו אלא הרבר נשאר בספק. והנפק"מ הוא בספק דרבנן, כגון בשומן הגיד דאין איסורו רק מדרבנן (וכמבואר לעיל סימן ס"ה סעיף ח') אם נימא דספק רין הוא אם כן ספק דרבנן הוא ולקולא, משא"כ אם דאי הוא גם בדרבנן יש להחמיר. והנה מהא דקיי"ל (לקמן בס"י ק"ה סעי' ה') דגדי שמן שצאלו בחלבו צריך ס' נגר החלב וגם נטילה דהסבירו הטעם דצריך שתייהן, דלכאורה ממ"ז אם זה מפעפע צריך ס' דהא מתערב הטעם בכל החתיכה. ואם אין זה מפעפע צריך קליפה גרידא ואם כן אמאי מחמיר המחבר שתייהן בין ס' ובין קליפה, והטעם דשמא לא מפעפע בכלול ולכן אפילו אם יש ס' מצריך נטילה, הרי דספק הוא אם חלב מפעפע וכן כתב תוס' בחולין (ק' ע"א) ד"ה בשקדם להדיא דספק הוא אם מפעפע (ועיין לעיל בפלתי ס' ס"ט סק"י קודם לסופו עיי"ש) - ולפי זה דחלב ספק מפעפע אם נימא (דשומן בבשר) מין בשאינו מינו הוא והולכין להחמיר להצריך ס' משום שספק מפעפע מה הקשה תוס'

ובתב הפלתי להוכיח דטעמן שרין מגמ' חולין (צ"ו ע"כ), דהנה מבואר במשנה שם ירך (של בהמה) שנתבשל בה גיד הנשה (שלא ניקר הירך מגיד הנשה מתוכה) אם יש בה בנותן טעם (של גיה"ע בתוך הבשר למאן ראמר יש בגידן בנותן טעם) הרי זו אסורה ע"כ, ובגמ' אמר שמואל לא שנו (דכי יש בה בנותן טעם כל הירך אסורה) אלא שנתבשל בה (שהורטב מעלה הטעם בכל הבשר) אבל נצלה בה (עמו) קולף ואוכל עד שמגיע לגיד (ופריך) והאמר רב הונא גדי שצאלו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו (ומשני) שאני חלב דמפעפע. (ופריך) והאמר רבה בר בר חנה עוברא הו קמיה דר' יוחנן בכנישתא דמעון בגדי שצאלו בחלבו ואתו ושיליה לר' יוחנן ראמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו, (ומשני) ההוא כחוש הוה ע"כ דברי הגמ'. הרי דיש חילוק בין גדי כחוש לגדי שמן דבגדי כחוש אינו מפעפע והרין דקולף ואוכל ובגדי שמן דינו כנתבשל דאסור לאכול אפילו מראש אזנו משום החלב.

ובתוס' שם (צ"ו ע"א) ד"ה שאני חלב דמפעפע (ולכך אסור לאכול אפילו מראש אזנו של הגדי) הקשו אם כן במשנה הנ"ל דין בירך שיש בתוכו גיה"ע דאיכא שומן הגיד דמפעפע (עיין לעיל צ"כ ע"כ) ואם כן אפילו נצלה עמו נמי ליחסיד כוליה ולמה אמרין קולף ואוכל, חזירו צו בשם דבינו תם דשמנו של גיד אינו מפעפע משום שאינו דומה לשאר שומן, והרב (ר"י בר - הגהות הב"ח) ד"ם מפרש כיון דשומן הגיד לא מיתסר אלא מדרבנן דגזרו ביה אטו הגיד

פלתו המבואר

תוס' (ד"ה ההוא כחוש) הרי דס"ל להגמ' דחלב הוא רק שאינו מפעפע כל כך להתפשט בכל כמו כל דבר שנותן טעם מכל מקום משהו מיהו איכא שמתפשט ולכן קשיא לשמואל דס"ל מין במינו במשהו, ולכן צריכין לומר דחלב ושומן לענין שם קרדי אינו מינו וא"כ שפיר קשיא רב התא אר"י.

דן אם אפשר לומר דתוס' הקשה למאן דס"ל דקליפה חזר ואוסר אמנם לפי סברא זה קשה מה הקשה תוס' הנ"ל (ד"ה שאני) הרי שומן הגיד מפעפע ומה שתירץ רשומן הגיד דרבנן אנן לא צריכין לזה ר"ל דמפעפע רק במשהו, אלא עכ"ח לומר דתוס' הקשה לפי סברא דרבר הנאסר בכרי נטילה חזר ואוסר וכן כולם במקומו ולא ס"ל דחיית התוס' (צ"ו ע"כ ד"ה אפילו - ק' ע"א ד"ה בשקד) משום סברת אין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם כיון דמשהו מן האיסור הולך עמו וחלב מפעפע דמשהו הולך עמו ולכן אסור (ודלא כחות דעת ס"י ק"ה סק"י - ועיין עוד תו"ד ס"י צ"ד סק"ו - סק"א ע"י"ש היטב) - אבל שמואל ס"ל בגיד רק קולף ואוכל משום דלא ס"ל דחתיכה נעשה נבילה ולא שייך דקליפה יחזור ויאסר ולא קשה מידי וצ"ע (ועיין מה שכתב לעיל במינן צ"ב). וצ"ע לומר דלקמן (צ"ו ע"ב) הביא רבינא סעייתא מהך מימרא דשמואל, ורבינא דאי ס"ל דחתיכה נעשה נבילה, ועכ"ח צריכין לומר דליתא לסברא הנ"ל דדברי התוס' מוכרחים דאמרינן רשומן של גיד אינו מפעפע דר"ק.

קיצר תוכן ענינים הנידונים בהערות: חלב (תרבא) בבשר אי הוי מין בשאינו מינו. ♦ בביאור דברי הפלתי דספק פעפע דומה לדין דנשפך. ♦ אי סתם גדי יש ס' נגרו. ♦ הגהות רעק"א על ראיית הפלתי דחלב ובשר מין במינו. ♦ חלב ספק מפעפע. ♦ סתם רב הונא תלמידו של רב היה. ♦ המחבר הכריע דשומן הגיד אינו מפעפע. ♦ אי סברת אין הנאסר תלי בדין חנ"ג. ♦ דעת הרמב"ם דביאסור דרבנן לא אמרינן חנ"ג:

ביאור קושית (ראשונה של) הפלתי דבבשר בחלב לכ"ע טעם כעיקר אסור מה"ת

[סק"ב] הש"ך כאן (סק"ב) כתב דלהפוסקים הסבורים טעם כעיקר בשאר איסורים אסור מדרבנן מוכן הדין שהובא כאן בדברי המחבר דגוי מסיח לפי תומו נאמן, כמבואר במסכת ב"ק (ק"ד ע"ב) דגוי מסיח לפי תומו נאמן רק באיסור דרבנן וכן כתב בספר תרומת הדרשן (סי' ע"ט) ע"י"ש.

דחשד הפלתי מדברי הגמרא במסכת חולין (צ"ו ע"א) דאמרינן רבין בר רב אדא אמר כליכית (וברשי"י שקן דגים קטנים) באלפס (רשי"י - של בשר הוי) ואתו שיללה לרבי יוחנן ואמר להו ליטעמיה קפילא ארמאה, (רשי"י נחתם עובד כוכבים וקמ"ל דמותו לסמך עליי לפי תומו וכו') אמר רבא מריש הוה קא קשיא לי הא דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם, תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בנותן טעם (ופריך) בשלמא תרומה טעם ליה כהן אלא בשר בחלב מאן טעים השתא דאמר רבי יוחנן סמכינן אקפילא ארמאה הכי נמי סמכינן אקפילא ארמאה, דאמר רב אמור רבנן בטעמא, ואמור רבנן בקפילא, ואמור רבנן בס', הלכך מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא דאיסורא בקפילא, ומין במינו דליכא למיקם אטעמיה אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא דליכא קפילא בס' עד כאן דברי הגמרא.

דחשדא לפי הפוסקים הסבורים דגוי מסיח לפי תומו מהני כהכרעת המחבר כאן משום דסבר ליה דהא דכתבו בגמרא מאן טעים ליה קפילא, קפילא לאו דוקא (עיין רבי"ש סי' רפ"ח ועי' ביאור הג"א כאן סק"ה) וקשה דהרי בגמרא אמרינן תרומה טעם ליה כהן ופריך אלא קדרה שבישל בה מתחלה בשר והשתא חלב מאן טעם

מדברי הגמ' הרי יש לומר לעולם צריך ס' והא דאמר שמואל קולף ואוכל היינו דבעינן חוץ מס' עוד קליפה ולא בא שמואל למעט אלא להחמיר (חאת למסקנת הגמ' דר"ק) אבל אם נימא דטעמן של חלב ובשר שרין עכ"ח לומר דודאי שומן וחלב מפעפע ואין זה ספק (והטעם צריך ס' נטילה הוא מטעם תומרא גרדא עיין בנשאי כלים על השו"ע שם לקמן בט' ק"ה) דאם נימא דספק מפעפע בודאי דהבשר מותר כיון דמן הסתם יש בגדי רוב נגד השומן של הגיד ואם כן הדרין לדינא המבואר לקמן (בסעי' ב') דבמין במינו דהוי ספק דרבנן הולכין לקולא והוי שומן הגיד ספק דרבנן הוא ואין לאסור כול הגיד משום זה ומה פריך התוס', וכיון שהקשה התוס' כן רלאסור כולה, הוי הכרח דחלב ושומן טעמן שיה עם בשר ועל זה שפיר הקשה דיהא אסור משום שהוא דאי מפעפע ובאופן שאין בו ס' תהא אסור. וקשה על שמואל דמצריך קליפה הרי הכא מידי בודאי מפעפע ואז אין צריך קליפה.

לפי הצד דחלב ספק מפעפע יש להקשות מה פריך הגמ' מריה על ר"י הרי י"ל ר"ה ס"ל מין במינו לא בטיל ולכן אוסר אך לכאורה יש להעיר דלפי זה מה פריך הגמ' מרב התא שאוסר כל הגדי בגדי שמן על ר' יוחנן דמסתפק בקליפה גרידא הרי יש לומר דלעולם חלב ספק מפעפע ורי' יוחנן לטעמיה דס"ל מין במינו בטיל וא"כ הוי ספיקא דרבנן דחלב בבשר מין במינו ושרי, אבל רב הונא תלמיד דרב וס"ל כרב כמבואר בש"ס בכמה מקומות דמין במינו לא בטיל ואם כן הוי ליה ספיקא של תורה ואסור. (וזה ולא כריטב"א בדעת רב בחולין ק"ה חזא מין במינו אינו בטיל הרי רק מדרבנן).

סתם גדי אין בו ס' כנגד החלב

וזאת ידע הגמ' רסתם גדי שמן אין בו ס' נגד החלב, ולכן לא קשיא על הגמ' דמה פריך על ר"י אולי דהיה בו ס' בגדי וס"ל דלא בטיל משם מין במינו לא בטיל, אבל הראשון קשה. מטיק דחלב ובשר חלוקין בשמא, ובטעמן שוין (זה דלא כהפ"ח) ולכן יש לומר דחלב ובשר חלוקין בשמא דזה מקרי בשר וזה מקרי חלב, אבל בטעמן שרין וכמו שכתב הש"ך (בסק"א בשם ראב"ן סוף צ"ו ס"י שמ"א) בבשר שמן, ובהא אתי שפיר קושית התוס' הנ"ל כאשר הוכחנו, וגם קושית הגמ' אתי שפיר דמה תאמר דרב הונא ס"ל לאיסור תורה כהנ"ל משום מין במינו ליכא למימר כן דלענין מין במינו לא בטיל לפי רב שאויל בשיטת ר' יהודה דמין במינו תלוי בשמא ולא בטעמא ואם אין שרין בשמא הוי מין בשאינו מינו ולכן אין לפרש בכוחות רב התא דאוסר משום מין במינו לא בטיל אבל תוס' ס"ל רבטעמא שרין הוי מין במינו וא"כ אין לומר דספק מפעפע הוא דאם כן היה לן לומר דמותר.

קושיא על סדר הגמ' דפריך מריה על שמואל ואח"כ מריה על ר' יוחנן הרי היה לו להביא דאיה לשמואל מרי' (שהוא תנא)

ובזה כתב הפלתי ליישב סוגית הגמרא שם, דמתחלה פריך על שמואל דס"ל רמהני קליפה גרידא בנצלה ידך עם הגיד מרב התא דס"ל בגדי שצלאו בחלבו דהשומן מתפשט בכלול ומשני דשאני חלב דמפעפע חזר פריך מרי' יוחנן דהתיר גם בגדי וצ"ב לפי זה מה פריך מרב התא אשמואל הרי ר' יוחנן שהוא תנא קאי כוחתיה דמשום זה הקשה על רב הונא מרבי יוחנן וא"כ למה הקשה בסדר הזה היה לו להביא דאיה מרבי יוחנן לשמואל ואח"כ להקשות על רב הונא, ולפי הנ"ל יש ליישב דהגמ' לא רצה להקשות מרי' יוחנן דאולי ס"ל חלב ובשר מין אחד אף בשמא וכדעת הראב"ד (באיסור משהו פ"ב) והרשב"א (בחיודש חולין צ"ח ע"א ד"ה אמר אביי) והר"ן (חולין מדפי הרי"ף ע"ב ל"ה) באמת ולכן ס"ל להקל במין במינו משא"כ רב הונא ס"ל מין במינו לא בטיל לכן החמיר, אבל אחר שחירך הגמ' דשאני חלב דמפעפע ושומן הגיד כחוש כמו שכתב

אכל זבלע בשר דהיתרא זבלע איתו זכלל גיעולי מדין דחידוש הוא ולא ילפינן כלל מן גיעולי א"י וטריע ל"ד. אכל זאמח דהרשב"א כחז להדיא אף זחוחז קף של איסור לחזשיל ג"כ לדעת רש"י מדרבנן וז"ל דוקא געולי עכו"ם ולא כלי של ישראל אף זבלע איסור. וכן זמשמרת הנית דף קכ"ג דמי' לרמב"ן על קושי' החוס' הא"ך הגעילו זמד"ן יורה גדולה דהא חז"ן וסידך דלמ"ד טעם כעיקר לאו תורה לק"מ. ולכאורה תמי' אף דלאו דאורייתא זגעולי מדין דהוי תורה רק דלא ילפינן מיני' ואנן זבהך גופי' קא קשיא לן:

פי' בדברי רמב"ן

וצ"ל דס"ל דהוי אף לרבינו אפרים ז"ל דהגעילו שני פעמים רק הקושיא הוא למ"ד דלמרינן חז"ן זכלל איסורין לא יועיל הגעלה שני פעמים דמיס

אטעמא, משערים בס'. (וא"ן נוהגים (ה) עכשיו לסמוך אומר שאין מרגיש טעם אפי' על ע"ג, ומשערין הכל בס') (זאגור ותשובת מהר"ם פדואה ליכא ס' מותר: (ה) עכשיו סימן ע"ט ושאר אחרונים). לסמוך וכו'. אכל על טעימ' ישראל עגן נדרי' וכדומ' סמרינן

הגעלה חזרים ונעשים נ"ג ולפ"ז לק"מ כי אסרה תורה זכלל זעווע איסור זשל א"י ולא אס אפן זמשל"ן חזב זקדירה. ולפ"ז זשהגעילו היורות פלט האיסור הזלווע משל א"י לחוץ מי הגעלה וחי דמיס נ"ג וחזרים וזבלע זיורה הך זעוועה שנייה הוא זעליעה דין וטריע ל"ד. וא"כ א"ש דסמרינן אקפילא אפי' זז"ח דגס זזה טעם כעיקר זעלווע זכלל לאו דאורייתא דוק:

אמנם לדעת הסוכרים טריע דאורייתא ז"ל דס"ל להלכה זרבי יוחנן דס"ל זכריע דמשרת להיתר מזטרף לאיסור וטריע ילפינן מגעולי א"י דלא הוי חידוש כלל, דל"ל זכרבנן דמשרת לטריע זכריע הרמב"ם וגעולי א"י חידוש וא"כ אף לשיטה הזוא זחוחז קף איסור ליכא איסור תורה דהוה פגום, אלא דס"ל זכריע וא"ן חידוש זגעולי א"י:

ק' מגמרא זבזבדים למ"ד זכ"ע ל"ד

אלא דקשיא לי לשיטת האומרים טריע ל"ד הא דפרכין זזכמים פרוק דס חטאת ר' יהודה זרש אוחה פרט לתרומה דא"ן זר"ך זמריקה ופריך הגמרא זתומה לא והתנן קדירה זשישל זזה זתומה לא זישל חולין ואס זישל זני"ט וקשה הא זתומה זכריע לאו דאורייתא וא"כ זבר תורה מותר לזשל זקדירה של זתומה רק מדרבנן אסור, וא"כ מאי פריך ליה זקרא אוחה פרט לתרומה הא מהחורה א"י זלוס, ויש לומר דאף דטריע ל"ד כלי זעלווע מאיסור דהוי ד"ת להגעילה דמ"ש זעוועה איסור מא"י או זכלים דין והיינו חידוש לאיסור זעווע זכלל וגעולי א"י ל"ד רק הזוונה כלים הזעוועים ומעשה שזיה זא"י אכל לדינא הכל מד וא"כ שפיר פפריך זזהו הגעלתו ד"ת, אלא לפי הנ"ל דאפילו זז"ם ושאר איסורין לא אמרינן וגעולי א"י דוקא אס כן קשה דהוי אס אמרינן כמד טעמא של רש"י זלכך טריע לאו דאורייתא זמשו דהוה געולי זכרים ומשרת ז' זחזבים א"כ ר' יהודה דשמעינן לי זעלמא דס"ל ז' זחזבים זלמדין הוי דאורייתא והקושי' שס לר"י דזריש אוחה פרט לתרומה אכל לפי הנראה זמש"ל עיקר הטעם דגעולי א"י חידוש הוא קושי' הנ"ל זמקומו וז"ע:

ישוה על ק' הש"ך

זבוהן הקושי' נ"ל פשוט כי דהוי אף שאנו זמתינן דהוי אס אח"כ יטעמנו ישראל וימלא זו טעם איסור פשיטא דאיסור זכומי שיקר פלתו המבואר

ומד זאמר ראמת רג טהור הוא ואפילו הכי ליה להם לטעום זמשו סכנתא דהרי רג אין לאכול עם בשר זמשו סכנה, (עין פסחים ע"ז ע"ב זחובא להלכה זבסמ"ג זבס"י י"א (ס"י רי"ג) זבמס' חולין זבשם הגהות מזרזי (ס"י ש"ג) ועיין טורי זהב יו"ד (סיפן קט"ו סק"ב) זמהני ס' לזטל זמבואר באיסור והיתר (כלל ז"ג דין ד' זבכלל ליש דין כ"ו) ועיין פתחי זשוכה (שם) זבר זה רוחק לומר דהגמ' דן זמסכנה דהרי זכא דן מאיסורים, ואפשר לומר לדבריהם דלעולם זכילכת רג טהור זנתבשל קודם עם זחלב ועכשיו נפל לאלפס של בשר ואם כן דן התם מדין בשר זחלב ולכן גם ר' יוחנן קאי בזין בשר זחלב ואם כן שפיר זתירין, זבר זה גם כן דוחק.

ביאור קושיא שלישי (של הפלתי) זשהקשה על הרשב"א לפי דרך הנ"ל

זרשב"א זכחידושו חולין (ז"ה ע"ב) זביא דעת רש"י וסייעתו דטעם כעיקר אסור מדרבנן זבשאר איסורים ולכן זכתב דיוצא זה לשונו אם זנתחבה קף של איסור זבתוך זבשיל או קף זחולבת זבתוך יורה של בשר וכן להיפוך וקודם זשהספיק לשער אם יש בו ס' זנשפך יש שם רוב חולבין להקל זמתינן זמספק דהוי ליה ספיקא דרבנן (זמה"ת לא אסור טעם ורק דרבנן אסור) עכ"ל זהשתא קשה זתינח שאר איסורים זבהא אמרינן טעם כעיקר לאו דאורייתא, אבל היאך זביא ג"כ דין של קף זחלבי זשתחב זקדירה זבשר, הא זבבשר זחלב זכריע מזדים דטעם כעיקר דאורייתא, וא"כ הוי ספק דאורייתא זשהוא זחומרא. (וזדחק לומר זחלב זכאן קאי על זרובא).

ליה זמתרץ רטעים ליה קפילא ולפי אלו הפוסקים לאו דוקא קפילא (זחתום) דאי זחזנת הגמ' דוקא קפילא (זחתום) היאך יש לנו לחדש דגוי זבמסיח לפי זומרו רגם כן זמהני, וכיין דזבבשר זחלב לכולי עלמא טעם כעיקר דאורייתא זמבואר זחולין (ק"ח ע"א) זבפסחים (פ"ד ע"ב) רק דלא ילפינן זמתם לשאר מקומות זמשו דחירוש הוא זמחידושו לא ילפינן ואפילו הכי מהני זעימת גוי זמבואר זבס"י ז"ב (סע"י א') זבעוד זמה מקומות זמה דלכארי לא יהא זאמן גוי זמסל"ת זברבר איסור תורה. זכופרט אם נפרש רהכא מה זכתב זמחבר זחלב זשנתערב זבבשר זמרבר זחלב (ודלא זכהנת זשפתי דעת זכאן סק"א זכגליין זמהר"א זכאן) זכמו זשיין כן זמכמה זשיטות דהרבי זתשובה זכאן (ס"ק ד') זקושיא זה הקשו עוד הרבה פוסקים אחרונים].

קושיא (זנויה של הפלתי) דקשה דברי הגמרא לפי הטברא דרק זברבנו זאנון גוי זחל"ת

קוד זקשה הפלתי לפי ריך זנוכר לעיל זביאור דברי הגמרא זחולין הנ"ל דהיה קשה ליה קדירה זשישל בה בשר ועכשיו זחלב זאן טעים ליה זהביא מה זששמע מר' יוחנן דאמר יטעום קפילא זדין זכילכית זאלפס הא דרין זבז"ח זמהני זעימה זהשתא לפי זשיטות הסוכרים טעם כעיקר זרבנן זבשאר איסורים, היאך זפרשט מזה לדין זבשר זחלב דהתם זכריע טעם כעיקר דאורייתא. (עין זשעות זעקב זכאן סק"ב זשהזכיר זכרי הפלתי) דוחק לתרץ דהם זוכרים דגז טהור - הוא זכולכית דהרי זחמה הוא לפי זה למה זצריך זעימה. (ועוד הרי רש"י זכתב להידי דג זשקן זמא והוא ט"ל טעם כעיקר זרבנן זבשאר איסורים).

פּלתי המבואר

ועל זה כתב הפלתי להקשות מה תירוצן הרי סוף סוף גיעולי מדין דין תורה היא הן אמת שאפשר לומר ולא ילפינן מנייה לשאר מקומות אבל בהך גופיה אנו רנין וזה בודאי אסור מה"ת, ועל כרחך צריך לפרש רס"ל רגם לרבינו אפרים צריך לומר להגיעילו שני פעמים רק הקושיא היא למאן דס"ל חנני בשאר איסורים לא יעיל הגעלה לפי שנעשה המים חנני ועל זה אנו אומרים והתורה אסרה בכלי בלוע איסור בשל גוי ולא אם אנו מבשלין בקררה איסור, ולפי זה כשהגעילו היורות פלט האיסור ורק נאסר מטעם חנני על ידי כישול שלנו וזה הוי איסור שהיהודי עושה ולא האיני יהודי ועל זה אמרין חנני גם בבשר בחלב לאו דאורייתא במקום בלוע ומובן תירוצן הרמב"ן.

מפלפל לפי השיטות דס"ל טעם כעיקר אסור מה"ת

אמנם לרעת הסוכרים רטעם כעיקר אסור מה"ת גם בשאר איסורים צריכין אנו לפרש, רס"ל להלכה כר' יוחנן רס"ל כר' עקיבא רממשרת ילפינן רהיתר מצטרף לאיסור, (עיי' סוגיא פסחים מ"ד ע"א-ע"ב) וטעם כעיקר ילפינן מגעולי עכו"ם דלא הוי חידוש כלל, ולא ס"ל כרבנן רמשרת בא לטעם כעיקר וגעולי עכו"ם חידוש הוא ראם כן אף לשיטה זו רטעם כעיקר אסור מה"ת בתחוב כף איסור ליכא איסור תורה והוא פגום, אלא עכ"ח רס"ל כר"ע ואין חידוש בגעולי עכו"ם – הרי לן והגמ' אתי שפיר כפתור ופרח יליף בב"ח פגום מהא רכילכת להסוכרים רטעם כעיקר אסור מה"ת.

קושיא על הפוסקים הסוכרים טעם כעיקר לאו דאורייתא מהא

דיליף לפטור תרומה ממריקה ושטיפה

וכתב הפלתי להקשות לשיטת הסוכרים רטעם כעיקר מותר מן התורה מרבוי הגמ' במס' זבחים (צ"ז ע"ב) וררשו התם ראף על פי רבשאר כלי קרשים בעינן מריקה ושטיפה כמפורש בתורה (בפרשת צו) מכל מקום כלים שבישלו בהם תרומה יליף ר"י "מאותה" דלא צריכין מריקה ושטיפה ופרץ והתנן קררה שבישלו בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישל בה נותנין לטעום אם יש בה טעם תרומה, וקשה הא גם בתרומה טעם כעיקר לאו דאורייתא ואם כן דבר תורה מותר לבשל בקררה של תרומה ורק מרבנן אסור ואם כן למה רריש מקרא ראותה לפטור ממריקה ושטיפה קררה שבישלו בה תרומה הרי מהתורה אין כאן בליעה של איסור. (ובספר ישועות יעקב כאן ריש הסימן הביא קושיא זה מדעת עצמו וכתב דלפי דברי הט"ז דמקום שההיתר מפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור, אם כן אי נימא דאותה קאי פרט לתרומה איכא אף מרבנן אין להחמיר בקררה שבישלו בה תרומה ואח"כ חולין דהחולין אסורים מטעם שיש בה טעם תרומה כיון דהתורה החירה בפירוש ע"ש).

וכתב ריש לחדש ראף למאן רס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא מכל מקום בליעות איסור שנמצאו בכלי ודאי אסור מה"ת, רמאי שנה בלוע איסור שנבלע בכלי שקנה מגוי שצריך להגעילו כדלפינן מגעולי מדין או כלי שלנו שנבלע בו איסור והא דאמרין געולי מדין חידוש הוא היינו לאסור כל בלוע הנמצא בקררה ומעשה שהיה היה בגוי (מדין) אבל לדינא כל כלי שבלע איסור צריך הגעלה מה"ת. אבל לפי מה שכתבנו עד כאן ההיפוך ואפילו למאן דס"ל טעם כעיקר אסור מה"ת מכל מקום מודה ורכליעתו מותר מה"ת וגעולי עכו"ם דוקא עכו"ם אם כן הרוא הקושיא. חוץ אם נאמר כחור סברא של רש"י דהטעם דנקטינן להלכה טעם כעיקר לאו דאורייתא משום דהוי גיעולי עכו"ם ומשרת שני כתובים הבאים כאחד דאין מלמדין מכל מקום ר' יהודה שפיר ריש מאותה למעט מריקה ושטיפה קררה שבישלו בה תרומה רהרי הוא לשיטתו ס"ל דאף שני כתובים הבאים כאחד מלמדין ולדידה טעם כעיקר אסור מה"ת ולא ס"ל לחלק בין בליעות לקררה לעצם מאכל אבל גם זה דחוק דבסוגיא משמע דעיקר הטעם דסוכרין טעם כעיקר לאו

הפלתי מחדש לתרוץ דבלוע בקררה טעם כעיקר גם בבשר בחלב אסור רק מדרבנן

וכתב הפלתי לחדש הטעם רסכר ליה לרש"י טעם כעיקר לאו דאורייתא הוא משום רגעולי עכו"ם שנאמר במעשה מדין כל דבר אשר יבא כאש חעבירו כאש וגוי וכל רבר אשר לא יבא כאש חעבירו במים (בפרשת מטוה ל"א כ"ג) והוא קררה שבישל בה הגוי רבר איסור כשחחר ישראל ומבשל בה אם לא הוכשר מקודם לזה על ידי הגעלה פולטת בליעת האיסור של הגוי לתוך המאכל של הישראל, הרי דהתורה אסרה אף על פי שאין כאן רק טעם לבר ולא ממשות האיסור הרי דלפינן בלימוד (כמה מצינו או כבנין אב) מגעולי עכו"ם לאסור בליעת איסור בקררה מכל מקום סכר ליה לרש"י ראין זה אסור רק מרבנן רמה"ת אי אפשר ללמוד מהתם משום רחידוש הוא (כמו שאין למדין מכשר כחלב חידוש הוא) שהרי אף בכלי בן יומו שבישל בו הגוי בו כיום אי אפשר שלא יפגום טעמו במקצת אם כן לא ילפינן מנייה ולפי זה כל קררות אפילו בת יומא ואפילו בליעות של בשר בחלב אינן אוסרין רק מרבנן ולכן לפי רש"י מותר מה"ת בליעות של בשר בחלב.

עוד תירוצן כתב הפלתי לחלק בין הקררה שקיבל בלוע ממאכל איסור משא"כ אם קיבל טעם היתר כגון כף שקיבל טעם חלב **עוד** כתב הפלתי ולכאורה כל בלוע איסור ילפינן מגעולי עכו"ם רמאי שנה, ומכל מקום רק איסור שנבלע בקררה ילפינן משם וזה ממש גיעולי עכו"ם שהקררה בלע איסור, אבל בבלע בשר רהיתרא בלע אינו בכלל גיעולי מדין ומסיים אבל בבלע בשר ילפינן מנייה (יש לגרס איסור כמקום בשר) ובהו מירשב הכל.

הרי לנו שתי תירוצים. א) רגיעולי עכו"ם חירוש הוא ולכן טעם בבשר בחלב ושאר איסורים בקררה אסור רק מרבנן. ב) ובתירוצן השני כתב רבאמת אפילו אם נימא רגיעולי עכו"ם לאו חידוש הוא מכל מקום געולי עכו"ם אוסר רק טעם איסור ולא טעם של בשר בחלב.

כתב לפי חידוש הנ"ל לבאר דברי הרשב"א

והרשב"א הפלתי לפלפל על ררך השני רבאמת הרשב"א כתב להדיא בתחוב כף איסור לתבשיל לדעת רש"י אסור מרבנן ועל כרחך לפרש רגם בבלוע איסור בקררה אין איסור מה"ת רק כשבלע בבית של הגוי, וכן יש לדייק ממה שכתב הרשב"א במשמרת הבית (בית רביעי שער רביעי) שהביא קושית התוס' חולין (ק' ע"א) ר"ה בשקדם דלפי רבינו תם רס"ל בכל האיסורים אמרין חתיכה נעשה נכילה קשה היאך צוותה התורה בדיני הגעלת כלי מדין להגעיל כל הכלים שלהם אפילו ביורה גרולה הרי התורה קאי בכלי שבישלו בן יומו (וכלי שאינו בן יומו אסור רק מרבנן) דאי אפשר להגעילו בתוך כלי אחר שיהיה בהמים ס' נגד היורה רק באופן שירחיח מים בהיורה עצמה על האש ובהמים ליכא ס' נגר רופני הכלי (כמבואר גם בש"ך ס' צ"ג סק"א) ואם כן היאך מהני הגעלה הרי האיסור חורר ונבלע בהיורה ונשאר באיסורו, ואם תאמר שיגעילו אותו כמה פעמים ויתן כל בה פעם מים אחרים, גם כן לא מהני אף ראין זה האיסור חורר ונבלע בו דהטעם של הקררה מעורב במים ואינו חורר ונבלע רק לפי שיעור המרומע ואם כן יש ס' אחר כמה פעמים שמגעילין אותה, מכל מקום לפי ר"ת רס"ל חנני גם בשאר האיסורים לא מהני עצוה זה ואם כן היאך הכשירו יורה גדולה.

והרשב"א תירוצן הרמב"ן דלמאן דס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא לא קשה מידי עד כאן. (והנה במשמרת הבית מבואר עוד דהרמב"ן והרשב"א נתחבחו בדרך גיעולי נכרים היאך מהני הגעלה במים שמא משום בה הגויים מים של איסור דהיינו מים שנמצאו לפ"ז והוא מין במינו עם מי הגעלה ולר"י מין במינו לא בטיל ואמר הרמב"ן ולמידי דטעם כעיקר לאו דין תורה – ועיי' ישועות יעקב כאן סק"א).

נדבריו וכמ"ש כל פוסקים, ואם לא הרגיש טעם הרי הוא כדאי להסיר דעל טעמים ישראל סמכין על הכל לפילו אינו אומן וא"כ כל הסדרה שלנו מזרימין קפילא כדי להסיר להטעימו לישראל דלולי אסור הוא וקטעם ישראל ממסילה טעם לאיסורא חזו כמ"ש ריב"ש רק מדרבנן אסור כיון דהוא רק טעימה בעלמא כנדע, וא"כ הו' מילמא דרבנן שפיר יש לסמוך אעב"ס ולק"מ וא"ל לכל דבריה צאריכות. אבל דין הג"ל אם למ"ד טכ"ע ל"ד בליעם כ"י הו' דאוריית' ובפרט צ"מ ז"ע רבמי והוא מצוה גדול דדין אור"ה ולק"מ:

[ג] ונשפך וכו'. ואין לפקפק הא ה"ל אסמחין איסורא דודאי לאיסור נפל וא"כ דעם הרבה פוסקים דנאסמחין איסורא אף דרבנן ספק להסמיה, ועיין לקמן בכלל ס"מ, וז"ל דמי אמרינן כן בדליכא חוקם הימר מנגדו אבל כאן הא הקדרה טרם שנפל ה"י לו חוקם הימר אמרינן אוקמי הקדרה אסמחין הימר ולא מהני איסור, ואדרכא לפילו מין בשאינו מינו יש לפקפק דלמה נחמיר ולא ימא העמיד הקדרה על חוקם הימר וז"ל דאמרע הואיל וראינו דנפל, אבל עכ"פ אסמחין איסורא לא שייך כאן דליכא חוקה הג"ל ואין זה סיוע למ"ש הט"ז לעיל צ"מ ס"ט בחמיכה שמסופק אם הו"ל דמו ע"י מליחה דה"ל ספיקא דרבנן דשם אסמחין איסורא וגם חוקה דהחמירי היא כמו שה"י ממסלה וממלה לא יא' דס ואף עכשיו כן והיה חוקם גוף אל"י מחוקם הימר ועיין מש"ל:

ב. אם נתערב מין במינו [ג] ונשפך, בענין שאין צוה"ז: (1) אם נודע וכו'. ואע"ג יבולין לעמוד עליו לשערו, (1) אם נודע שהיה רובו נמקוס דאסמחין איסורא אפי' היתר, מותר. ואם לא נודע שהיה רובו היתר, ספק דרבנן לסומרא כאן לא

פלתית המבואר

תרומה ממריקה ושטיפה הרי טעם כעיקר לאו דאורייתא. • עוד תירוץ הפלתי דהגוי נאמן להתיר איסור דרבנן של טעימה. • קושית הפפ"ג על זה דלא מהני טעימה בלא בליעה. • תירוץ של הבית שערים על קושית הפפ"ג. • קושית הח"ס על הפלתי הרי בשר בחלב אסור בהנאה. • ד' דחיות מתשו' מהר"א על קושיא הג"ל. • דברי מהר"ם שיק בקושיא הג"ל. • טעימה ובליעה בעינן בבירור איסור או גם טעימה מהני. • באיסור דרבנן אם לכרע מהני טעימה. • ישראל כשטועם אינו צריך להיות אומן. • בקושיא מן לן להרשב"א דנ"ט בר נ"ט מותר אם ילפינן טעם כעיקר מגעולי נכרימ. • הערה על סברת הפלתי דהיה לו להמחבר להתנות (לפי דבריו) שלא יאכל לפני שטועם:

דאורייתא משום רגעולי עכו"ם חידוש הוא וא"כ הדרא קושיא לרוכחיה. [ולהעיר דתרומה מה"ת בטל ברוב (עיין גיטין נ"ד ע"ב, ועי' תוס' נדה מ"ז ע"א ד"ה אתי ועיין גליהן השי"ס ב"מ נ"ג ע"א) ומדרבנן החמיר בק"א ובמקום שלא נשאר רק טעם נחלקו הפוסקים אם בענין ק"א או לא עיין רש"י חולין (צ"ט ע"א) הובא בטור"ז יו"ד (ס' ש"ג סק"א) ועיין בר"ש ערלה (פ"ב מ"ז) והרשב"א בחולין (צ"ז ע"ב) שהביא דעת התוס' וחולק עליהן, ואי נמא דטעם אסור מדרבנן לא מסתבר דגזרו שלא יתבטל רק בק"א דהוי גזירה לגזירה].

תירוץ הפלתי על קושית השי"ך למה נאמן מסיח לפי תומו הרי טעם כעיקר אסור מה"ת

ובבג"ה הקושיא דהמחבר סותר את עצמו דפוסק טעם כעיקר אסור מה"ת ומצד שני פוסק דגרי מסיח לפי תומו נאמן. כתב כי ודאי אף שאנו מתירין המאכל אחר כך מכל מקום אם יטעמנו ישראל ימצא בו טעם איסור אסור לאכול המאכל דיש הכרח דהגוי שיקר, ואם לא הרגיש בו טעם הרי הוא כדאי להתיר דעל טעימת ישראל סמכין להקל (כדעת השי"ך סק"ה) ואפילו אינו אומן ואם כן מה כל החרדה הזאת שאנו מצריכין קפילא כרי להתיר להטעימו לישראל דלולי אסור וקא טעם ישראל מתחלה טעם דאיסורא הרי זה רק איסור דרבנן להתיר כמו שכתב הריב"ש (ס' רפ"ח) ואם כן הרי מילתא דרבנן שאפשר לסמוך על גוי מסל"ת ולא קשה יותר מיד. ולא בעינן לפי זה כל מה שתירצו בזה האחרונים. אבל דין הג"ל גם למאן דס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא מכל מקום בליעת כלי אי הוי מה"ת ובפרט בב"ח צ"ע רבתי והוא מבוא גדול בדין איסור היתר ולק"מ.

ביאור קושית הפלתי למה מותר בנשפך במין במינו הא הוי ספק דרבנן באיתחזק איסורא

[סק"ג] **המחבר** (בס"ג ב') כתב אם נתערב מין במינו ונשפך בענין שאין יבולין לעמוד עליו לשערו אם נודע שהיה רובו היתר מותר מפני שבמין במינו מהני רוב מה"ת ורק דרבנן אסרהו אטו אינו מינו וספק דרבנן לקולא.

דחקשה הפלתי (סק"ג) למה הולכין לקולא הא הרי ליה אתחזיק איסורא דדאי איסור נפיל לשם ובאיתחזק איסורא בדבר דרבנן גם הולכין להחמיר כמבואר באחרונים עיין ברית"י ס"ס לקמן ס"י ק"י (בש"ך סק"כ) ובפלתי (לקמן ס"י ק"י) בקטטרס בית הספק רס"ל להקל.

וכתב לחלק דהני מילי אם אין נגד החזקת איסור חזקת היתר שמנגדו, משא"כ כאן איכא חזקת היתר שמנגדו דקודם שנפל לשם האיסור יש להקדמה חזקת היתר אמרינן אוקי הקדרה אחזקת היתר ולא מהני ליה החזקת איסור להחמיר בספק דרבנן ושאינו מין בשאינו מינו דאתרע החזקה הואיל וראינו דנפל אבל סברת אתחזק איסורא לא שייך כאן. ואין לדמות דין זה להא דאמרינן בס"י ס"ט בחתיכה שספק אם נמלחה או לא דדעת הטור"ז (ס"ט כ"ד) להקל משום דהוי ספק דרבנן דהתם אתחזק איסורא וגם חזקה דחתיכה היא כמו שהיה מתחלה ולא יצא הדם ואף עכשיו כן נמצא דהוי חזקת הגוף שהוא אל"ים מחזקת היתר עיי"ש.

קיצר וכן ענינים הצידונים בהשחזת: שיטת המב"ט דטעם כעיקר בבשר בחלב אין לוקין על החלב. • בתבשיל של בשר בחלב אי גם כן לכרע טעם כעיקר מה"ת. • בקושית הראשונים אי קדדה בת יומא נפגם קצת היאך ילפינן דנותן טעם לפגם מותר. • בקושית האחרונים היאך יליף מגיעולי עכ"ר"ם דין טעם כעיקר הרי יש לומר דשאני התם דהגיעולי משום בשר בחלב. • למאן דאמד טעם כעיקר לאו דאורייתא אי בהגעלה מודה דאסור מה"ת. • עוד מקומות באחרונים שנמצא סברת הפלתי דבליעה בקדדה בבשר בחלב אסור רק מדרבנן. • בביאור דברי הפלתי דקפילא מהני לברר סכנה. • בתירוץ השי"ך דטעם כעיקר מדרבנן נאמן גוי מסל"ת. • לפי ריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מה"ת היאך אמרינן דטעם של בשר בחלב אסור מה"ת. • בקושית הפלתי למה לי קרא דאותה למעט

קיצר וכן ענינים הצידונים בהשחזת: אם יש חזקת היתר לכל תערובות שיש בו ספק. • בשך שלא נמלח יש לה חזקת הגוף. • הערות הל"ס על דברי הפלתי כאן. • בשר בחלב שנתערב (ובחניני בשאר איסורים) יש חזקת היתר להתערבות. • טעם חדש למה לא

קרוי לתחוק איסורא דהא עד שנפל לחוכו איסור היה הכל מותר והמאכל נעטם בחזקת היתר ומספק ע"י נפילה אהה צא לאוסר אין זה בגדר בחזקת איסור: (1) ולענין וכו'. הש"ך השיג דוקא לענין מין צמינו דלא בטיל אף במשהו צו יש ליקך בתר שמא וצו פליגי אצ"י ורנא, אבל בזה דמלי צניט דמין צמינו לית ביה צניט וצא"מ אית ב"י טעם מורגש מה נ"מ צסס כלל אי מרגישין טעם איסור אסור ואי לא מותר דלא

תליא איסור והיתר צמין וא"מ רק בהרגשת טעם דטכ"ע דאורייתא ממשרת, ועמ"ש פלתי כי רמ"א יש לו לכאורה ראייה מגמרא,

ואפי' לדין דלא סמכינן אקפילא היינו להחמיר אבל ח"ו להקל ולפי הרמ"א יחא דמיייר דשוין בטעמן וחולקים צסס וא"כ היה מין צסא"מ ולמטעם א"ח:

איברא עם כל זה דחוק לומר דיהי' זה מדאוריית' אסור דהא צסא"מ גמור אס טועמו ואין צו טעם מות' והך אין צו טעם צניטור דאי ל"י חד טעמא, ואולי י"ל מדרבנן כעין תורה עד לדעת האומרים טכ"ע דאוריית' אף הך עשהו כעין תורה דלא מהני צ"י ספיאק לקולא חוה דוחק, ואולם מדברי התוס' והרא"ש דמי' על הא דכל יום נעשה גיעול וכו' ולא היה נ"ט צר נ"ט דכלי מקדש אוקמי אחרת דמין צמינו צרוז בטל וקשה וכי לעולם כצניטל צו צסר שור חור לצבל צו צסר שור דוקא ולא טלה ואיל וכדומה מוצח דבר זה מהנמנע וא"כ הא היה צסמן צאינו מיני'. ואמת כי אור"ה חלק צין שלמים לחמיכות אבל כבר השיגו הד"מ (וכן משמע קלח צתשובת מהרי"ל ס"י ר"ד) וא"כ קשה, וגם הרא"ש מפרש הא דאר"ל הפיגול והגותר שצנלן וכו' דס"ד דאיירי צא"מ כתב וצח ומנחה ולא פי' צפשוט שור ואיל א"ו דלענין נ"ט לא אזלינן בתר שמא, ולענין נשפך שכתב הרא"ש והרשב"א עמ"ש צכרתי:

אמנם אס שריס צסמא וחולקים בטעמא אי מיקרי צמינו וסגי ד"ת צרוז או צעי ס' דהא יהיצי טעמא, יפה דיצר הש"ך דהא טכ"ע דאורייתא ומה לו צסס סוף כל סוף טעם האיסור נרגש:

רא"י לדברי רמ"א מגב' דעכו"ם

איברא יש לעיין צהך צסעמ' דע"ו דף ס"ו דפרך הגמ' על רנא דס"ל בתר שמא מהא דג' צמות וג' מינין מצטרפין לאסור הקדרה הואיל הס מיני מתיקה ורואי' לתחק וטעמן שוה כמ"ש רש"י ופרך הא אין צסמס שוה, וקשה מה קשי' הא דאוסר צצנלן היינו דמורגש הטעם כמ"ש התוס' סס להדיא ד"ה צצנלן וכיון דהס ממתיקים הקדירה ושויס צטעמס כמ"ש רש"י א"כ למה לא יאסור הא כאן טעם ערלה דלפירש"י הכל צאיסור אחד רק צסמות נפרדי', ואפי' נאמר דהך טעמא דצצנלן אינו טעם גמור רק טעם כל דהו ומדצבנן אסור מ"מ קשה מנלן להקשות דלמא רצנן אסרוהו כעין תורה צכל אופן ומה דוחקא להקיס המשנה דלא כהלכתא והך דלמא חוקי' צמיני מתיקה אין הפי' הואיל ורואי' אעפ"י שאין ממתיקים הקדרה צצמת רק צצמת איירי דממתיקים כמ"ש התוס' צצצת דף ע"ו ד"ה הואיל ע"ש. וכן קשה לתוס' סס דפי' הקושי' על ג' מינים משס אחד היינו איסור אחר רק הס מג' מינים ג"כ קשה מה צצך

פלתיו המבואר

אמרינן לילך בתר חזקת היתר כשיש ספק בתערוכות. ♦ דברי הפרי מגדים בקושיא הנ"ל למה לא נימא אוקי אחזקת היתר:

חין במינו ובשאינו חינו תלוי בשמא או בטעמא [ספ"ד] הפלתי הביא דברי הרמ"א כאן דס"ל דמין במינו ומין בשאינו מינו תלוי בשמא ולעומת זה דעת הש"ך (בספ"ו) דס"ל דתלוי בטעם גרידא וכתב על דברי הש"ך ודבריו דברי טעם.

הפלתי דן אמ' יש ראייה מדברי איסור והיתר נגד הרמ"א חש"ך הביא דברי איסור והיתר סוף כלל כ"ג (דף י"ח) שהארין בשם האור זרוע אינו נקרא מין במינו בשמא ודאזלינן בתר שמא בגדר החילוק בין מין במינו ולא בתר טעמא וכתב עליו (האיסור והיתר) לבסוף ואנו דקי"ל (וכן מבואר בשו"ע ס"י ק"ט) דאף מין במינו בדבר לח בס' כדאייתא לעיל אין נפקותא (אי אזלינן בתר שמא או בתר טעמא) אלא באיסור יבש שנחערב בהיתר תודע חערבתו קודם כישול שהוא במינו ברוב ושלא במינו בס' עכ"ל. ושם בכלל ההוא (דף א') כתב בהדיא דקי"ל כר"ת דמין במינו בס' מדרבנן ושלא

[ד] ולענין מין צמינו אזלינן בתר שמא וכו'. הרצ הש"ך האריך לחלוק על הרמ"א דצברי טעם, ואף מ"ש ראי' מאו"ה דכתב הואיל ואנו משערי' דגם מין צמינו צלח צס' ליכא נ"מ איה קרוי מינו או א"מ ש"מ דליכא נ"מ לענין נשפך אין זה ראייה גמורה דגם מהרש"ל כתב כן

אעפ"י דס"ל בזה כהרצ הרמ"א ולא נחית צהא אף מ"מ מסתבר דצריז של הש"ך:

ולכאורה משמע כרמ"א ג"כ מדברי הרא"ש והרשב"א דכתבו צמין צסא"מ ונשפך לדעת רש"י דטכ"ע לאו דאורייתא מותר, וקשה הא אפשר למטעם הנשאר ע"י קפילא וצמקוס דיס לצרר הספק לא שייך ספיאק דרצנן צנודע ואפי' לדין דלא סמכינן אקפילא היינו להחמיר אבל ח"ו להקל ולפי הרמ"א יחא דמיייר דשוין בטעמן וחולקים צסס וא"כ היה מין צסא"מ ולמטעם א"ח:

איברא עם כל זה דחוק לומר דיהי' זה מדאוריית' אסור דהא צסא"מ גמור אס טועמו ואין צו טעם מות' והך אין צו טעם צניטור דאי ל"י חד טעמא, ואולי י"ל מדרבנן כעין תורה עד לדעת האומרים טכ"ע דאוריית' אף הך עשהו כעין תורה דלא מהני צ"י ספיאק לקולא חוה דוחק, ואולם מדברי התוס' והרא"ש דמי' על הא דכל יום נעשה גיעול וכו' ולא היה נ"ט צר נ"ט דכלי מקדש אוקמי אחרת דמין צמינו צרוז בטל וקשה וכי לעולם כצניטל צו צסר שור חור לצבל צו צסר שור דוקא ולא טלה ואיל וכדומה מוצח דבר זה מהנמנע וא"כ הא היה צסמן צאינו מיני'. ואמת כי אור"ה חלק צין שלמים לחמיכות אבל כבר השיגו הד"מ (וכן משמע קלח צתשובת מהרי"ל ס"י ר"ד) וא"כ קשה, וגם הרא"ש מפרש הא דאר"ל הפיגול והגותר שצנלן וכו' דס"ד דאיירי צא"מ כתב וצח ומנחה ולא פי' צפשוט שור ואיל א"ו דלענין נ"ט לא אזלינן בתר שמא, ולענין נשפך שכתב הרא"ש והרשב"א עמ"ש צכרתי:

אמנם אס שריס צסמא וחולקים בטעמא אי מיקרי צמינו וסגי ד"ת צרוז או צעי ס' דהא יהיצי טעמא, יפה דיצר הש"ך דהא טכ"ע דאורייתא ומה לו צסס סוף כל סוף טעם האיסור נרגש:

רא"י לדברי רמ"א מגב' דעכו"ם

איברא יש לעיין צהך צסעמ' דע"ו דף ס"ו דפרך הגמ' על רנא דס"ל בתר שמא מהא דג' צמות וג' מינין מצטרפין לאסור הקדרה הואיל הס מיני מתיקה ורואי' לתחק וטעמן שוה כמ"ש רש"י ופרך הא אין צסמס שוה, וקשה מה קשי' הא דאוסר צצנלן היינו דמורגש הטעם כמ"ש התוס' סס להדיא ד"ה צצנלן וכיון דהס ממתיקים הקדירה ושויס צטעמס כמ"ש רש"י א"כ למה לא יאסור הא כאן טעם ערלה דלפירש"י הכל צאיסור אחד רק צסמות נפרדי', ואפי' נאמר דהך טעמא דצצנלן אינו טעם גמור רק טעם כל דהו ומדצבנן אסור מ"מ קשה מנלן להקשות דלמא רצנן אסרוהו כעין תורה צכל אופן ומה דוחקא להקיס המשנה דלא כהלכתא והך דלמא חוקי' צמיני מתיקה אין הפי' הואיל ורואי' אעפ"י שאין ממתיקים הקדרה צצמת רק צצמת איירי דממתיקים כמ"ש התוס' צצצת דף ע"ו ד"ה הואיל ע"ש. וכן קשה לתוס' סס דפי' הקושי' על ג' מינים משס אחד היינו איסור אחר רק הס מג' מינים ג"כ קשה מה צצך

פלתיו המבואר

אמרינן לילך בתר חזקת היתר כשיש ספק בתערוכות. ♦ דברי הפרי מגדים בקושיא הנ"ל למה לא נימא אוקי אחזקת היתר:

חין במינו ובשאינו חינו תלוי בשמא או בטעמא [ספ"ד] הפלתי הביא דברי הרמ"א כאן דס"ל דמין במינו ומין בשאינו מינו תלוי בשמא ולעומת זה דעת הש"ך (בספ"ו) דס"ל דתלוי בטעם גרידא וכתב על דברי הש"ך ודבריו דברי טעם.

הפלתי דן אמ' יש ראייה מדברי איסור והיתר נגד הרמ"א חש"ך הביא דברי איסור והיתר סוף כלל כ"ג (דף י"ח) שהארין בשם האור זרוע אינו נקרא מין במינו בשמא ודאזלינן בתר שמא בגדר החילוק בין מין במינו ולא בתר טעמא וכתב עליו (האיסור והיתר) לבסוף ואנו דקי"ל (וכן מבואר בשו"ע ס"י ק"ט) דאף מין במינו בדבר לח בס' כדאייתא לעיל אין נפקותא (אי אזלינן בתר שמא או בתר טעמא) אלא באיסור יבש שנחערב בהיתר תודע חערבתו קודם כישול שהוא במינו ברוב ושלא במינו בס' עכ"ל. ושם בכלל ההוא (דף א') כתב בהדיא דקי"ל כר"ת דמין במינו בס' מדרבנן ושלא

ולכאורה דברי רמב"ם מורים כן, אבל העלתי מ"מ לדינא כש"ך, גם בררתי מה נקרא מינו ואינו מינו ע"ש כיון דלענין דשיל"מ ושאר דברים האוסרים נמשהו פלי מין ואי"מ בחר שמא: (ס) בשאינו מינו. ואי קשה יעטס קפילא. לדעת רמ"א דשינוי שם אף דשום בטעמא קרוי אינו מינו (ס) בשאינו מינו ונשפך בענין שאין לק"מ, דא"ל למטעם, אבל

דהם משמות נפרדי הא טעמם שוה ומכ"ש לפי מ"ש החוס' בשבט דף ג' ד"ה הויל דליירי דטון טעם גמור ומימי מחיקה דנקט ולא קאמר סתם דטעמם כלאוד משום דזולם זה היו נטל"פ. (ובזה ישנמי מ"ש הקשו על רש"י ד"ה אמר רבא דכמב דלפי מירן שלו ליחא לדחוקי דהא משמע דחוקי אמר למילמי להלכה אם נתערב (ס) בשאינו מינו ונשפך בענין שאין לק"מ דמדה רש"י דאמר

להלכה והיינו כמ"ש החוס' דזולם זה היו נטל"פ וחוקי אמר למילמי אליבא דהלכתא דקיימ"ל נטל"פ מותר אבל לרבא דמוקי המשנה כר"מ ולר"מ נטל"פ אסור א"כ פשיטא דליח' לחוקי דהא בלא"ה יהיב טעמא ומימי מחיקה לא מעלה ולא מוריד) וא"כ דהו טעם גמור מה פריך הגמ' לרבא ואין לומר דקושי' הגמ' לתוס' להך דמנטרפין דפי' החוס' ביבש וא"כ בזהו כיון דבשמה המימי מחולקי' אין לאסור ביבש דאין משגיחין בטעמא דהא מכה קושי' זו לא חזר החוס' רק מכה דיוקא דמנטרפם וכשכח דף פ"ט ד"ה אסורין פירש כרש"י וכן נראה הא דכחבו החוס' בדף ע"ו דלישנא דהויל לאו דוקא דוקא לפירש"י ור"מ אבל לפירש רש"ם יסכן הויל דאף דביבש אין ממתיקין הויל בלם ממתיקין הקדירה איקרי לכל מילי חד מינא אפי' ביבש ועכ"פ הקושי' במקומו מה קושי' לרבא:

מיהו אפשר לדעת הש"ך יש לחלק דרך משל חפוח ערלה החמוצים לאסור בצירוף שאר מינים החמוצים ההימר כי יכיר בהן החימוח הוא לדרך דוקא מין א' דאין שני מינים מנטרפין אף דטעמן שוה דעכ"פ ממשרם ושם רק מין א' יין אבל חפוח ערלה חמוך כפרי הימר דאין חמוך אף כיפרי אסור' והיח' אין שום בשמן מה בך עכ"פ מורגש טעם אסור' וטכ"ע דלאוריית' יהי' מינו או אינו מינו הא מורגש טעם א' ואסור ולא דמי לשם כמגלין דשם נרץ לירוף לטעם ולא אין שני מינים מנטרף אבל כאן אם לאסור אסור הוא הטעם מורגש יהי' מינו או אין מינו כנ"ל להש"ך אבל מ"מ דברי רמ"א יש לו פנים ולא ס"ל לחלק בך. ואמת אמרתי כי זהו דעת הרמב"ם דפסק בהל' מ"א פט"ו הלכה ע"ו כמגלין שהוא מין אחד ושלשה שמות מנטרפין למגל והקשה הכ"מ הא בגמרא פריך לרבא דס"ל בחר שמא אוליין א"כ חלמא מיני מינה ומשי' הגמ' ר"מ היא דכל אסורין מנטרפין וכיון דלא קיימ"ל כר"מ וקיימ"ל כרבא ליחא להך דינא ועיין בלמ"מ ופ"מ מה שהאריכו בזה בדוחק:

שוב על דרבב"ם דפס' תבלין ג' שפוח ומין אחד מצטרפין

ובאמת לק"מ ד"ל הרמב"ם קשי' ל' כנ"ל כי ס"ל להש"ך וא"כ קשי' ל' מה פריך הגמ' לרבא מה נ"מ בשמה סוף סוף יהיב טעמא ולכן ס"ל לרמב"ם כי קושי' הגמ' באמת על מנטרפם דפי' כמו החוס' על מערוכות יבש (ואף כי כפי' המשנה מפרש כפירוש רש"י ור"מ כספרו מור בו כדרכו כמה פעמים) חבו ביבש ושפיר י"ל כיון דהו מרי מינא והוא ביבש דאין נ"ט אין להם להנטרף כא' דבזה לכ"ע בחר שמא אוליין וע"ו משי' הגמ' כר"מ, חבו הכל במנטרפת אבל באוסרת בקדירה א"ל לר"מ דטעמא אסור אף לרבא ולכן הרמב"ם בהל' הנ"ל השמיט הך דינא ביבש רק בלם כמ"ש מנטרפין למגל והיינו בקדירה ובו אין נרץ לר"מ כלל וא"ש דוק:

סתירה ע"ו

ולכאורה השנמי כי קרוצים הדברים למרכז האמת אך ראיתי דרמב"ם בפ"ד מהל' מ"א דין ו' כמז יראה שכל המייב כמרומה ומעשרות מנטרף לכית בטובל מפני שהוא שם א' וכו', והדבר תמוה שח"י זת גפן וח"י זת פטה יהי' מנטרף הויל והוא שם א' אף שהם מינים מחולקים חכו אף לדין דלא קיימ"ל כר"מ א"כ מה פריך הגמרא לרבא דחיל דבחר שמא מהך דמגלין שלשה שמות וכו' דהא לפי הרמב"ם כנ"ל הך שלשה שמות פי' ממש מיני' ולא אסורים ומיירי הכל בחד אסורא וא"כ מה קשי' אמם הם מינים מחולקים ומ"מ מנטרפים אפילו למלקום ומכ"ש לאסור קדירה ומה נרץ לאוקמי כר"מ, ואפי' אם נדחוק וימא דמפרש שמות כחוס' ג"כ לא

פלתו המבוראר

טלה ואיל וכדומה דבר זה מהנמנע ואם כן הא הוי בשמן אינו מינו, ואמת כי האיסור והיתור (כלל כ"ג דין י"ז) ס"ל לחלק בין בהמה שלם לחתיכות בשור דחתיכות שרין בשמן אף מכמה בהמות, אלא כבר השיגו הד"ם (סק"ה) (וכן משמע קצת בחשר מהר"ל (סי' רי"ד) ואם כן קשה. וגם הרא"ש שם מפרש הא דאר"ל במס' זבחים (ע"ה ע"א) הפגול והנותר שבללן וכו' דסלקא דעתך דאיירי באינו מינו כתב זכח ומנחה ולא פירוש בפשוט שור ואיל אלא ודאי דלענין ג"ט לא אזלין בחר שמא - ולענין נשפך כתב הרא"ש והרשב"א עיין מה שכתבתי בכרתי.

אמנם אם שרים בשמא וחולקים בטעמא אי מקרי במינו וסגי מה"ח ברוכ או בני ס"י דהא יהיב טעמא, יפה דיבר הש"ך דהא טעם בעיקר טה"ת ומה לו בשם סוף כל סוף טעם האיסור נרגש. בירור סוגיא דע"ז, אם הו"דאיה להרמ"א או להש"ך דבב"י מביאה ראייה ממשנה דערלה (פ"ב פ"ה) לאביי דס"ל דבחר טעמא אוליין.

משתמשין בהמאכל אבל ח"ו להקל, אמנם לפי הרמ"א נחא דמיירי בשורין בטעמן וחולקין בשמן ואם כן הוי מין בשאינו מין ולמטעם אי אפשר.

דפי"פ דחוק לומר דזה יהיה מה"ח אסור דהא מין בשאינו מינו גמור אם טעם ואין בו טעם מותר והך אין בו טעם בבירור דאית ליה חד טעמא, ואולי י"ל דמורבבן אסור דחקנו כעין דאורייתא עד דלדעת האוסרים טעם בעיקר מה"ח אף הך עשאו כעין תורה ולא מהני ביה ספק דרבנן לקולא ומסיים וזהו דוחק.

ראיה מדברי התוס' להש"ך דס"ל טעם קובע מהו מין בחינן אמנם מדברי החוס' חולין (ק"א) ד"ה והלכתא והרא"ש (שם סי' כ"ט) דתירצו על הקושיא שהקשו על הא דאמרין בקדוה של מקדש דאין שם איסור משום דבכל יום נעשה גיעול ולא הוי ג"ט בו ג"ט דבבבלי מקדש אוקמי על דין חודה דמין במינו ברוב בטיל ע"כ. וקשה (לפי ש"י רמ"א דס"ל דאוליין בחר שמא) וכי לעולם כשבישל בו בשור שור ואח"כ חזר לבשל בו בשור שור דוקא ולא

לדעת הש"ך קשה, ונ"ל שגפול למוך ירקום חים צער נבילה וחים שמוטה ונשפך ולא נודע אם היו הירקות ס' צלירוף זים צער שמוטה ונבטל זים נבלה או לא זה א"כ לצרר כי אף שמרגיש טעם צער מ"מ אפשר דהיה נ"ע זמים ירקום זים צער שמוט' וא"כ ס' ומ"מ מרגיש טעם זמים שמוטה. וכ"כ למ"ד אפשר לטוסטו אקור אף

ובולין לעבודר עליו לשערו, אפי' גורע שזיהו רובו פסק שאור של טרומה וכלאים מנטרפין לאקור העיסה לזרים ונ"ל דלענין מלקום אפי' מין א' איני מנטרפין שני איסורים אבל לאקור הקדרה מין דהם חד מין המין מעורר מצירו עד שזורגש צמאכל ואוקר כמו מני שיעור דעכ"פ מרגיש איסור וזהו דווקא צמין א' כי אז אחד מעורר מצירו וא"כ נראה דצרי הרמב"ם מ"ש יראה לי כמעט מוכרשים דהא צמ' אמרינן לר"מ דס"ל איסורים מנטרפים אפי' שני מינים מנטרפים הא ר"מ לא חידש דבר רק שכלל כל איסורים צלאו אחד דל"ם כל סועצה וא"כ הם כולם כאיסור אחד אבל צצביל זה לא עדיף לר"מ שני איסורים מלרצנן איסור א' ולא יהי ללאו ל"מ כל סועצה יוסר כמ מלאו לא סאכל טבל וא"כ לרצנן צלאו אחד האוכל טבל שני מינים חייב כמו לר"מ האוכל משני איסורים הא לאו דכל סועצה לא סמורה יוסר לרצנן צאיסור אחד (וצמאמת לא זכיתי להצין דעם סוס' ורש"י דס"ל לרצנן אפי' צאיסור א' צעינן דווקא מין אחד ולר"מ צכל איסורים אפי' הן שני מיני' מנטרפין) וס"ל לרמב"ם פ"י צמשנה אקורות ומנטרפות היינו אקורות צאיסור אחד ומנטרפות צשני איסורין שבו יפול שם צירוף כי מנטרפים להדדי ולכן ר"ש דפליג ואמר שם אחד ולא שני שמום מנטרפים היינו שני מינים איירי צשני איסורין דזה פירוש מנטרפין, ונדקו דברי הירושלמי דקאמר דאף דאמר ר"ש אין מנטרפין מודה צמרומה שהכל שם אחד פ"י איסור אחד כי ר"ש גופי' לא נחלק רק צשני איסורין וקושיה הגמרא סובב הכל על מנטרפין דהוא צשני איסורין וזהו צעינן דוקא מין אחד כמש"ל כדי שאחד יסייע מצירו ולכן פריך הגמרא צשלמא לאציי א"ש דהכל צמין אחד דהא הוא מיני מטיקה אבל לרצנן דלאל צמר שמה א"כ הם שני מינים איך ינטרפו צצ' איסורין, ומשני הגמרא ר"מ היא דכל איסורין מנטרפין ושבו שני איסורים להיום דינם כאיסור אחד דמנטרפים כל המינים כדעת הרמב"ם אך ס"ל לרמב"ם אף דצאיסור אחד כל המיני' מנטרפים למלקום מ"מ לקדרה אף דליכא נ"מ אם השמום מסולקי' והו' צ' מינים לרצנן מ"מ צטעם צריך להיות שזה עכ"פ כדי שזורגש טעם איסור דאל"כ טעם איסור מצטל צקדרה וכ"כ אם שים צשם יש כאן שוי צשם אבל לא צשם ולא צטעם הקדרה מצטל להו ולכן הצריכה המשנה אף דאציחא כר"מ דמשוה צ' איסורין לאיסור אחד מ"מ שיהיו שים או צשם או צמין הטעם כדי שעכ"פ לא יצטל דצבר צקדריה ולכן לא קמי' ג' שמום וג' מינים מנטרפים וזהו צרור וכו'. ומעסה ל"ק הא דכתב הרמב"ם שהם מין אחד צפ"ו הנ"ל דמיירי הכל צאיסור אחד וס"ל צאיסור א' כל מינים מנטרפים רק עכ"פ צריך להיות מין א' או צטעם או צשם דל"כ מצטל צקדריה וצרי הרמב"ם צרורים וכוונים וצחנם עמהו עליו כל מצצרים כי יוסר מצצבר צצרתו מפ"י רש"י ותוס':

קשיא על הרמב"ם

והא קשיא לרמב"ם דל"כ כאשר מצואר להדיח דצבריו אין הצצלין פועלים ואוקרים צקדריה אף שהו' מאיסו' אחד עד שיהי עכ"פ צימיהם שוי או צטעם או צשם איך סמס צהלי' שצת פס"י דכל הצצלין מנטרפים כשיעור כדי למצל צינה קטנה ולא זכר כתי' הגמ' שם צמיני מטיקה וצבר עמד צזה המ"מ וצמד די'ש לו פ"י אחר אבל לא פירש לו מה הוא ואין אצטו יודע עד מה והדצנר הנ"ל קשה: אצבת דגס צמו' עט"ס שצעמי הנ"ל ד"ה ורצנן וכו' ג"כ קשיא לי' דטעטו על רש"י דס"ל דרצנן דמוקי ליה למשנה כר"מ סו לא מוקי לי' כחוקי' צמיני מטיקה דצלא"ה כל איסורים מנטרפים והקשו א"כ איך פריך הגמ' צשצת על כל סצלין מנטרפים הא לחוקי' צעינן מיני מטיקה הא לית הלכחא כוסי' ולכן העלו הם דמ"מ צעינן מיני מטיקה כדי שיהיו שים צנ"ט:

הערה בתי

ועדיין לא הצנתי צממ"נ מה קצברי הטום' לרצנן דלאל צמר שמה לענין צירוף צהוצאות שצת דלשצם ג"כ אם מסולקיס צשמה איני מנטרפים א"כ עדיין לא משני הגמרא שם שצת צמיני מטיקה כלום דעדיין קשה קושי' הגמרא הא צמר שמה אולינן ולמימר ר"מ היא מלצד דל"כ חסר עיקר סי' צגמרא שם צשצת ויהיה משנה דלא להלכחא אף גם אינו ענין למילסח דר"מ דאמר גירס' הכסוב שילטרפו כל איסורים אבל מה ענין זה לצירוף סצלין דהיסרצ צהוצאות שצת ואי ס"ל לתוס' דלענין הוצאות שצת אף לרצנן לא תלי' צשם דמה נ"מ סוף כל סוף הצ"נה ממוכלם א"כ אף לרש"י לא הקש' כלו' דכאן לענין צירו' איסורי' לית' לדחוקי' דהכל מלי' צשם אבל שם צשצת איתחא לחוקי' אף לרצנן ומה קו' ונ"ע לכאור':

שוב על זה

ובזה שני' צישוכו דודאי יש כאן צצרה אם אינו מיני מטיקה אם מ"מ הם פועלים צקדריה למצל כמ"ש הרמב"ם צפ"י המשנה לשצת

פלתוי המצבור

ולא בשמא ופריך מזה על רבא דס"ל דחלי' בשמא ע"כ. קושיית הפלתי על ראייה הנ"ל דיש לומר דשאני התם דבתבלין קאי שטעמם חזק ולכן מצטרפין דחקשוד הפלתי ומה קשיא הא המשנה דאוטר קאי בתבלין, וכתבלין מורגש הטעם כמו שכתב שם התוס' להדיח ד"ה תבלין

אמנם יש לעיין בהך דמס' ע"ז (ס"ו ע"א) דפריך הגמרא על רבא דס"ל דאזלינן בחר שמא ממשנה דערלה (פ"ב מ"י) דג' שמום (איסורים או שמה) וג' מינים (כגון: פלפל, בצל, חומץ) מצטרפין לאיסור הקדרה ואמר חזקיה הטעם הואיל והם מיני מטיקה וראויה למתק וטעמן שוה כמו שכתב רש"י הרי דמין בשאינו מינו חלוי בטעם

פּלתי המבואר

הגמ' דקאי כרבי מאיר וס"ל דכל איסורין מצטרפין וכיון דלא קיי"ל כר"מ, וגם קיי"ל כרבא נמצא דליתא להך דינא. ועיין בלחם משנה ופרי חדש (סי' צ"ח סק"ז) ד"ה ובאמת מה שכתב בזה ודחוק, ובאמת לא קשה מידי דיש לומר דהרמב"ם קשה ליה קושיא הנ"ל כי ס"ל כהש"ך ואם כן מה הקשו לרבא מה נפק"מ בשמא טוף טוף הייב טעמא ולכן ס"ל להרמב"ם דקושיא הגמ' באמת על מצטרפות, דפירוש כמו התוס' שם בע"ז דקאי על תערוכות יבש, (ואף כי בפירושו על המשנה פירש כרש"י ור"ת מ"מ חזר בו בספר משנה תורה כמו שמצינו בן בכמה מקומות) ושפיר יש לומר כיון דהוא תרי מינא והוא ביבש דאין נותן טעם אין להם להצטרף כאחד רבזה לכו"ע בתר שמא אזלתין ועל זה משני הגמרא כר"מ וזה הכל במצטרפת אבל באוסרת בקרדה אי"צ לר"מ דטעמא אוסר אף לרבא ולכן הרמב"ם בה"ל הנ"ל השמיט הך דינא ביבש וק' בלח כמו ש"כ מצטרפין לתבל והיינו בקרדה ובזו אין צריך לר"מ כלל ואתי שפיר דזיק.

קושיא על הרמב"ם דג' שעות היינו מינים ולא איסורים אם כן למה סוקי המשנה בעולה הנ"ל כר"מ

ויש לצ"ח דברי הרמב"ם (כפ"ד מהל' מאכילת ה"ז) שכתב וזה לשונו יראה לי שכל החייב בתרומות ומעשרות מצטרף לכזית מפני שהוא שם אחד וכו' והדבר תמוה שמי שאוכל חצי זית גפן וחצי זית חטה יהיה מצטרף הואיל והוא שם אחד אף שהם מינים מחולקים וזהו אף לרי"ף דלא קיי"ל כר"מ אם כן מה פריך הגמ' לרבא דאול בתר שמא מהך דתבלין שלשה שעות וכו' דהא לפי הרמב"ם כנ"ל הך שלשה שעות פירוש ממש מינים ולא איסורים ומי"מ מצטרפים אפילו למלקות ומכל שכן לאסר קורה מה צריך לאוקמי כר"מ, אפי' אם נדחוק ונימא דמפרש שעות כח"ס' גם כן לא יתכן דעכ"פ כל הקושיא הוא מג' מינים משם אחד ולפי התוס' איסור אחד ולדעת הרמב"ם לא קשה מידי והדבר צריך עיון מאחר שהכס"מ לא תי' כלום.

תורת הרמב"ם מין אחד של שני איסורים אם מצטרפין או לא ולכן נראה בהקדם מה שיש להבין דברי הרמב"ם שכתב רבשני איסורים אפילו מין אחד אינו מצטרפים כמו שכתב (כפ"ד מהל' מאכילת ה"ז) ובפרק ט"ז (הל' י"ג) פסק להיפוך גבי דין שאור של תרומה וכלאים שנתערבו מצטרפים לאסור העיסה לזרים אף שהם של שני איסורים.

הפּלתי חזקת דלענין מלקות אינו מצטרף ולאסור הקדרה מצטרף ולכן כתב דלענין מלקות אפילו מין אחד אינו מצטרף שני איסורים אבל לאסור הקדרה כיון דהם מין אחד המין השני מעורר חבריו עד שיוגש במאכל ואוסר כמו חצי, ואם כן מה שכתב הרמב"ם יראה לי מוכרחים, דהא בגמ' אמרין ע"ז לר"מ דס"ל איסורים מצטרפים אפי' שני מינים מצטרפים דהא ר"מ כלל כל איסורים בלאו אחד דלא תאכל כל תועבה ואם כן הם כולם כאיסור אחד אבל בשביל זה לא עדיף לר"מ שני איסורים מדרבנן איסור אחד ולא יהיה ללאו דלא תאכל כל תועבה יותר כח מלאו דלא תאכל טבל וכיון שכן לרבנן בלאו אחד האוכל טבל משני מינים חייב כמו לר"מ האוכל משני איסורים הא לאו רכל תועבה לא חמורה יותר לרבנן כאיסור אחד. דהרי אודבא לאו קיל היא דאין לוקח עליו משום שהוא לאו שבכללות. (ובאמת לא זכיתי להבין דעת תוס' ורש"י דס"ל לרבנן אפילו באיסור אחד בעינן דווקא מין אחד ולר"מ בכל איסורים אפי' הן שני מינים מצטרפין) וס"ל לרמב"ם לפירוש המשנה "ומצטרפות" היינו אסורות באיסור אחד ומצטרפות בשני איסורין שבו ישול שם צירוף כי מצטרפים להדדי ולכן ר"ש דפליג ואמר שם אחד ולא שני שעות מצטרפות היינו שני מינים איידי בשני איסורין דהו פירוש מצטרפין וצדקו דברי

(בסופו) וכיון דהם ממתקים הקדרה ושונים בטעמם כמו שכתב רש"י אם כן למה לא יאסור הא נמצא כאן טעם ערלה ולפרש"י הכל באיסור אחד רק בשמות נפרדים ואפילו נאמר והך טעמא דתבלין אינו טעם גמור רק טעם כל דהו ומורבנן (עיין לקמן סי' י"א) – מכל מקום קשה מגלן להקשות דלמא רבנן אסורוהו עיין תורה בכל אופן ומה רוחקו להעמיד המשנה ולא כהלכתא כדעת ר' מאיר, והך דאמר חזקיה במיני מתיקה אין הפירוש הואיל וראוי אע"פ שאין ממתקים הקדרה באמת רק באמת איידי דממתקים כמו שכתב התוס' במס' שבת (ע"ז ע"א) ד"ה הואיל עיי"ש.

ובמ"ז כן קשה לתוס' שם (במס' ע"ז הנ"ל) דפירוש הקושיא ממשנה רעדלה הנ"ל ג' שעות וג' מינים ופירוש הכוונה על ג' מינים משם אחד היינו איסור אחד רק מג' מינים (ודלא כרש"י) גם כן קשה מה בכך דהם משמות נפרדים הא טעמם שוה ומכל שכן לפי מה שכתב התוס' בשבת (צ' ע"א) ד"ה הואיל דאיידי בנותן טעם גמור ומיני מתיקה דנקט ולא קאמר סתם דטעמם כאחד משום דזולת זה הוי נותן טעם לפגם עיי"ש. ובזה כתב הפלתי ליישב מה שכתבו להקשות על רש"י בד"ה אמר רבא דכתב ולפי תירוץ שלו ליתא לרחוקיה הא משמע דחזקיה אמר למילחא אהלכה לא קשה מידי דמורה רש"י דאמר אהלכה והיינו כמו שכתב התוס' דזולת זה הוי נותן טעם לפגם וחזקיה אמר אליבא דהלכתא דקיי"ל נותן טעם לפגם מותר (עיין לקמן סי' ק"ג) אבל לרבא רמקי המשנה כר"מ ולר"מ נותן טעם לפגם אסור (כמבואר במס' ע"ז ס"ז) אם כן פשיטא דליתא לרחוקיה דהא בלא"ה יהיב טעמא מיני מתיקה לא מעלה (ולא מוריד) ואם כן דהוי טעם גמור מה פריך הגמ' לרבא.

ואין לומר דקושיא הגמ' לתוס' להך דמצטרפין דפירוש התוס' ביבש ואם כן כיון דרבשמא המינים מחולקים אין לאסור ביבש דאין משגיחין בטעמא דהא מכח קושיא זו לא חזר התוס' רק מכוח דוקא דמצטרפות ובשבת (פי"ט ע"ב) ד"ה אסורין פירוש כרש"י וכן נראה הא וכתבו התוס' (ע"ז ע"א) לישנא דהואיל לאו דוקא לפרש"י ור"ת אבל לפירוש רשב"ם יתכן הואיל דאף דביבש אין ממתקין הואיל בלח ממתקין הקרירה איקרי לכל מילי חד מינא אפי' ביבש ועכ"פ הקושיא במקומו מה קשה לרבא.

מידו אפשר לדעת הש"ך יש לחלק דרך משל תפוח של ערלה החמוצים לאסור בצירוף שאר מינים החמוצים של היתר שפיר מצטרפין כי ניכר בהם החימוץ הוא דצריך דווקא מין אחד דאין שני מינים מצטרפין אף דטעמן שוה דטעם כעיקר יליף ממשוה ושם רק מין אחד יין אבל תפוח ערלה חמוץ בפרי היתר שאינו חמוץ אף כי פרי איסור והיתר אינן שוין בשמם מכל מקום מה בכך הרי על כל פנים מורגש טעם איסור וטעם כעיקר אסור מה"ת יהיה מינו או אינו מינו הא מורגש טעם אחד ואסור ולא רמי לשם בתבלין דשם צריך צירוף לטעם ואז אין שני מינים מצטרפים אבל כאן אם לאסור איסור ההוא הטעם מורגש יהיה מינו או אינו מינו כן צריך לפרש לפי הש"ך, אבל מכל מקום דברי רמ"א יש לו פנים ולא ס"ל לחלק בכך.

דעת הרמב"ם כהש"ך דתלוי בטעמא ולא בשמא

תרמב"ם פוסק כהמשנה בערלה הנ"ל, ולא ס"ל כר"מ דאיסורין מצטרפין, וגם פוסק כרבא דבתר שמא אזלתין.

ויש לפרש דהו דעת הרמב"ם (כפ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ט"ז) בתבלין שהוא מין אחד ושלשה שעות מצטרפין לתבל, (דהו לשונו שם, שלשה שעות ממין אחד כיצד, כגון, כרפס של נזחוק וכרפס של אפר וכרפס של גינה, אע"פ שלכל אחד מהם שם בפני עצמו והואיל חתן מין אחד מצטרפין לתבל. ובפירושו המשנה ערלה כתב דמיני הכרפס הם ממני שונים ולהם שם אחד שכולן נקראין כרפס). והקשה הכסף משנה הא בגמ' פריך לרבא דס"ל בתר שמא אזלתין אם כן תלתא מינים הם ומשני

פלתו המבואר

פועלים כלל בקרדה לתבל כמו שכתב התוס' זה מחזק וזה ממתק לא ראי זה כראי זה לכן בעינין שיהא על כל פנים שרים בזה שהם מיני מתיקה, ורשיי ס"ל כסברא הראשון ולכן ס"ל המשנה קאי כחזקה דמוקי להמשנה במיני מתיקה ואין להקשות מנין לנו זאת והרי המשנה סתמא קתני והיאך יסתם המשנה דוקא כחזקה, אלא דהא במשנה קתני שיש בהם כדי לתבל דאם אין בהם בלא"ה מותר ואי אפשר למצוא שני מינים שיחבלו הקודרה אם לא במיני מתיקה ולכך רבא דמוקי ליה כר"מ ס"ל דאין אנו צריכים לזה דאין מתבל כלל דבלא"ה מתבל ואי דשני מינים הם ר"מ היא ואם כן אמרינן דא"צ מיני מתיקה דהם פועלים פעולתם על כל פנים ובי מינים מצטרפים – ואם כן אתי שפיר דרשיי דס"ל דרבא לא אתי כחזקה ע"כ ס"ל דמ"מ פועלין פעולה אפי' בלא מיני מתיקה דאל"כ היאך יאסר הקודרה הא אין כאן לתבל אלא דס"ל דלרבא אמרינן דבלא זה עושה פעולה וא"כ בשבת יחייב דע"כ עושה פעולה ושפיר קשה מה צורך שם במס' שבת לחזקה אבל התוס' העלה דזה אינו דלולי מיני מתיקה אין מתבלין כלל קדרה שיש בהם שני הפכים בפעולתם ואי אתה מרציא לתבל קדרה אלא במין א' או במיני מתיקה וא"כ לכוי' צריכין לדחוקיה דלולי זה אין כאן פעולה ואחי שפיר דדוק' כי כך נראה לי כוונת דברייה בתוס' עיי"ש.

אבל לרמב"ם עדיין קשה היאך סתם.

ולכך נראה ג"כ כמו שכתבנו דבשלמא חזקה ס"ל כאביי וקשיא ליה ג' מינים ושם אחד מה יועיל הרי לא אולנין בטר שמה אלא בטר טעמא וצריך לומר דמיירי שרוין בטעמא ע"י שזה מיירי במיני מתיקה ודייק הגמ' בשבת היאך סתם במשנה כחזקה דוקא וע"כ צ"ל דלולי מיני מתיקה אינו מתבל כהנ"ל והדבר מוכרח בעצמו ושפיר קשיא ליה לגמ' בשבת היאך יתחייב בשבת הא אינו מתבל כלל משא"כ לרבא אמרינן באמת אף בלי מתיקה עכ"פ מתבל רק לענין ביטול איסור שלא יבטלו הקודרה בעינין באמת שם אחד או טעם אחד ואין צורך באמת לאוקמי במיני מתיקה ולא קשה היאך סתם המשנה דהא בטר שמה אולנין ואם כן בשבת דלא שייך ביטול פשיטא דא"צ מיני מתיקה כלל דמה לי בשבת אם הם שם אחד או שני שמות הא הם מתבלין וכן יש לפרש להרמב"ם דפסק דמצטרפין בשם אחד אע"פ שהם שני מינים והדבר ברור ונכון לענ"ד.

אם טעם כעיקר ילפינן ממשרת אז בעינין טעם אחד דוקא ולא שני טעמים אף שהם מאיסור אחד

ועל כל פנים תבנא לדינא כי מרשיי ותוס' מוכרח אם הם שני מינים בשמא אף כי נותנים טעם בקודרה אינו אסורים ואף שהם מאיסור אחד והו' קשיא, וצריך לומר כיון דטעם כעיקר ילפינן ממשרת (הנאמר בפרשת נזיר) אין לנו רק כמו דחזינן שם ואין להוסיף רק כי היכי דמצינו שם (וכמו שכתב הר"ן לענין הגי' ההואיל וילפינן חגי' מבב"ח אין לשנות כמו רמצינו בבב"ח וא"כ אף בזה כי היכי דמשרת הוא יין הנותן טעם כפת ולא שני מינים אף בטעם כעיקר דוקא אם מין אחד נותן טעם אבל אם שני מינים נותן טעם אף שהם מאיסור אחד אין מצטרפים לאסור בנותן טעם ואם כן לשיטת רמ"א יש לומר הוא הדין כי אסרה תורה במשרת כשהאוסר והנאסר אינו מין אחד אלא שני מינים, כמו ענבים ומאכל אבל כשהאוסר והנאסר מין אחד אף שמחולקים בטעם לא אסרה התורה ואין לנו לדמות רק כפי שמצינו בתורה ובפרט שיש סברא כיון שהוא שם אחד טרם בא לידי נתינת טעם תיכף היתיר שהוא מינו מתרבה עליו ומבטלו כי אין הדבר נעשה ברצונו אחד מתחילה האיסור מתפשט בוהיתר כעין טפק ששואב מים ואח"כ ניט בו והו' לרוב בספרים דהבליע קודם לנתינת טעם ואינם באים כאחד הבלע הנותן טעם שיקבל היתיר טעם האיסור כי אף שנבלע בו מכל מקום אינו מהפך הטעם ואם כן תיכף מינו רבה עליו ומבטלו דכיבש רוב מבטלו חזרו איסור

הירושלמי דקאמר דאף דאמר ר"ש אין מצטרפין מודה בתרומה שהכל שם אחד פירוש איסור אחד כי ר"ש גופיה לא נחלק בשני איסורים והגמ' שם דהקשה שם על מצטרפין דהוא בשני איסורין וכו' בעינן דוקא מין אחד כדי שאחד יסייע חבירו ולכך פריך הגמ' בשלמא לאביי אתי שפיר והכל דינו כמין אחד דהא הוא מיני מתיקה אבל לרבא דאול דבר שמה אם הם שני מינים האין יצטרפו בב' איסורין ומשני הגמ' ר"מ היא דכל איסורין מצטרפין ושבו שני איסורים להיות דינם כאיסור אחד דמצטרפים כל המינים כדעת הרמב"ם אך ס"ל להרמב"ם דכאיסור אחד כל המינים מצטרפים למלקוח מ"מ לקדרה אף דליכא ג"מ אם השמות מחולקים והו' בי מינים לרבא מ"מ בטעם צריך להיות שיהא עכ"פ כדי שירגיש טעם איסור דאל"כ טעם איסור מבטל הקודרה כ"כ הם שרים בשם יש כאן שווי בשם אבל לא בשם ולא בטעם הקודרה מבטל להו ולכך הצריכה המשנה אף דאתיא כר"מ דמשהו ב' איסורין לאיסור אחד מ"מ שיהיה או שרים בשם או במין הטעם כדי שעכ"פ לא יבוטל הדבר בקודרה ולכך לא קתני ג' שמות וג' מינים מצטרפות זה ברור ונכון.

סברת הרמב"ם נראית יותר מסברת רשיי ותוס' **ומעתה** לא קשה הא דכתב הרמב"ם שהם מין אחד (בפס"ז הג"ל) וכוונתו דמיירי הכל באיסור אחד וס"ל דכאיסור אחד הכל מצטרף רק בתנאי שזה צריך להיות מין אחד בטעם או בשם דאל"כ מתבטל בקודרה ודברי הרמב"ם ברוחים ונכונים ובתנאם תמהו עליו כל המחברים כי סברתו נראית יותר מפירוש רשיי ותוס'. ביאור דברי הרמב"ם בהל' שבת דלא הביא דברי חזקיה דבעינן טעם אחד

והא דהקשו להרמב"ם דאם כן כאשר מבואר להדיא בדבריו דאין התבלין פועלים ואוסרים בקודרה אף שהוא מאיסור אחד עד שיהיה על כל פנים ביניהם דמין או בטעם או בשם היאך סתם בהל' שבת פ"ח רכל התבלין מצטרפים לשיעורו כדי לתבל ביצה קטנה ולא זכר תי' הגמ' שם במיני מתיקה, וכבר עמד בזה המ"מ וכתב דיש לו פירוש אחר ולא פירוש מהו.

אבל בתוס' במס' ע"ז (ס"ז ע"א) ד"ה ורבא הקשו על רשיי דס"ל דרבא דמוקי ליה למשנה כר"מ תו לא מוקי ליה כחזקה במיני מתיקה דבלא"ה כל איסורים מצטרפים הקשו האין פריך הגמ' בשבת על כל תבלין מצטרפין הא לחזקה בעינן מיני מתיקה הא לית הלכתא כוונתיה ולכך העלו הם דמ"מ בעינן מיני מתיקה כדי שיהיה שרים בנתינת טעם.

ועדיין לא ארווח לן כממ"נ מה דקסברו להתוס' לרבא דאולנין בטר שמא לענין צירוף בהוצאת שבת דלשבת ג"כ אם מחולקים בשמא אינו מצטרפים אם כן מה משני הגמ' שם בשבת דמיירי במיני מתיקה דעדיין קשה קרשית הגמ' הא בטר שמה אולנין, ולומר דהמשנה שם קאי בדעת ר"מ היא דחוק מלבד דא"כ חסר עיקר התירוץ בגמ' שם וגם יצא דהמשנה שלא אליבא דהלכתא הוא, ועוד דאין זה נוצע לדברי ר"מ דס"ל דגוה"כ הוא שיצטרפו בו כל איסורים אבל מה ענין זה לצירוף תבלין דהיתיר בהוצאת שבת ואי ס"ל לתוס' דלענין הוצאת שבת אף לרבא לא תליא בשם דמה נפק"מ סוף כל סוף הביצה מתובלת אם כן אף לרשיי לא הקשה כלום דכאן לענין צירוף איסורים ליתא לדחוקיה דהכל תלוי בשם אבל שם בשבת איתא לחזקה אף לרבא ומה קשיא וצ"ע לכאור'.

ומה שנראה ליישב דהוא יש כאן סברא דאמילו אם אינו מיני מתיקה אבל מכל מקום הם פועלים בקודרה לתבל כמו שכתב הרמב"ם (בפירוש המשנה לשבת) שפעולתם אחת רק אינו מין אחד אבל מכל מקום פועלים או דלולי דהם שרים במיני מתיקה אין

פלתו המבואר

מטעם ריש לרוחת דחלב שאני דכמו ראמרין בדם הפד דדם השעיר שנתערבו דלכר"ע הר מין במינו (דמהחם ליה ר"י דמין במינו לא בטל, ועיין בשו"ת מהר"א להגאון ר' יהודה אסאד חלק י"ד (סי' קמ"ב) מה שכתב להגאון ר' שמואל שיק). וצריך לומר בדם ליכא הבדל והוא הדין אפשר לומר בחלב אין הבדל בין חלב כבש לחלב כבש משא"כ כבשור יש הבדל באיכות כמו ראמרין דבשר שור לוקח הרבה זמן לבשל משא"כ שאר בשר (וכמבואר במ"ס שבת) אבל מגמ' מעילה איכא ראייה לדעת האיסור והיתור.

ראיה מדברי הראב"ד, זלא כאיסור והיתור דהנהגה הראב"ד שם בהשגות על הרמב"ם הנ"ל כתב וזה לשונו אמר אברהם בענין טעמן שוה כדאמרין בעלמא ג' שמות והם מין אחר שלשה מינין והם שם אחר, אסור ומצטרפין ובידלמי ניהא ג' שמות והן מין אחר, שלשה מינין והן שם אחר, אמר חזקיה במיני מתיקה אלמא אפילו באיסור אחר דהיינו שם אחר בעינן טעם אחר והני ז' מיני טבל לאו חד טעמא ננהו ע"כ.

ועל זה הקשה הפלתי מה בכך דטעמן אחר הא שמו לאו אחר ואנן קיי"ל כרבא רבתי שמה אולינן ולמה נסתייע מחזקיה רמוקי לה במיני מתיקה נגר רבא וצ"ע.

ולכן כתב לכוון בהקדם מה שהקשה תוס' (סי' ע"א ד"ה ויבא) על רש"י דלפי רבא נמצא יוצא רחוקיה יהיה שלא אליבא דהלכתא עיי"ש מה שתירוצו. ולכן אפשר לומר רס"ל ודאי אם אכל חצי זית חטה וחצי זית שעורה בעין שהם שנים טבל ושנים בטעמם אף רבא מודה דחייב כיון שהוא טעם איסור וראיה יש מגמ' מעילה הנ"ל דחייב על לאו דאבר מן החי משני שמות נפרדים והטעם כיון דחלוקין בשמם ולחלק בין שלם לחתיכה כסברת איסור והיתור הנ"ל לא נראה לו, אלא ס"ל אם נתערב יבש בתערובות דיש כאן היתור לבטלו בוו אין שרים בשמם דהיתור מבטל האיסור ואין האיסור שני יתים מסייע לאיסור כיון שחלוקים בשמם אבל כשהוא בעין בלי תערובות מודה רבא כשהם שרים בטעם ובגמ' ע"ז שהקשו על רבא מהא דקתני אוסרת ומצטרפות וקשיא מה מצטרפות הרי אי אפשר לפרש דמצטרפות למלקות דהרי שני איסורין אינם מצטרפין כמו שכתב התוס' בפירושו על המשנה ולאביי לא יתכן מצטרפת למלקות ועל כרחק לפרש דמצטרפות ביבש ושפיר פריך לרבא הא בתר שמה אולינן ביבש בתערובות דליכא טעמא ותערובות היתור ודאי ראיית לן למולד בתר שמה וההיתור מבטל האיסור ומשני הגמ' ר"מ היא - ולפ"ז יש לומר באמת בתערובות יבש אינו מצטרף רק מיירי מהצטרפות למלקות כיון שהם טעם אחד כחזקיה וכו', ולא קשה למה מצטרפין שני איסורים למלקות דר"מ הוא רס"ל כן ואתי שפיר, וזהו מה שנראה בכוחנו. ואם כן אין כאן ראייה נגד הש"ך רס"ל דאולינן בתר טעמא ואין ראייה לאיסור והיתור שמחלק בין חתיכה לשלימה. אבל לפי התוס' ורש"י דברי האיסור והיתור מוכרחים. והפרי חודש (סק"ו) הכריע כאיסור והיתור מבלי להשיב לב שזה נגד דעת הרמב"ם, דהרמב"ם קריי ליה שני מינים אפילו כשאוכל רק חתיכה.

ומעתה אחר שנתברר דברי האיסור והיתור דיש חילוק בין חתיכה לשלימה יש לתרץ מה שהקשה הפור"ח שם על המדריכי (סוף פ"ב דערו"ס) והאיסור והיתור (ככל כ"ג בטו"ס) דנבילה ושחוטת שני מינים הן וע"ז הקשה הרי טעמן שוה הרי י"ל דזה תלוי אם מיירי מחתיכות נבילה או נבילה שלימה (עיי' חולין ק' שם) ולפי זה י"ל דהמדריכי מיירי בשלימה והגמ' מיירי בחתיכה - אמנם מסיים הואיל וכתב דאיכא למאן דאמר ולא כתב סי' הוא וגם קשה לומר דשם איסור יעשה אותו שני שם ואינו משמע כן בגמ' רק שם מיוחד ולכן נראה כוונה אחרת בדברי דתחטין להן מאן דאמר (במנחת כ"ג ע"א) דנבילה בטלה בשחיטה.

ונהפך להיתור, וזה סברא נכונה יותר מן אם נותן טעם משני מינים כנ"ל ועכ"פ אינו דומה למשרת זה מה שנראה להליך בעד רמ"א אבל להלכה נראה כהש"ך.

דעת האיסור והיתור כהרמ"א

גם מה שכתב הש"ך להסביר למה דעתו של האיסור והיתור רביבש אולינן בתר שמה ולא בתר טעמא הוא ראוי לשיטתו רס"ל הטעם ולכן יבש ביבש מין בשאינו מינו לא בטל ברוב וצ"ד סי' הואיל דאפשר להכיר (כמבואר בדבריו בכלל כ"ו דין י"א) ולא משום חשש שמה יתבשל היתן טעם (כמו שכתב בספר התרומה סי' נ') עיי"ש. רבריו בלתי מובנים ראורבא כיון דטעם בלתי שוה הא אפשר להכירו ומה לי אם שרים בשמה או לא כיון דאפשר להכירו ולכן רבריו אין להם מקום באיסור והיתור "וברור דדעת האיסור והיתור כרמ"א כאשר הוכחתי" ואין בו מהירות כדמוכח מרברי התוס' ורש"י, ולכן אף כי ודאי דיש להחמיר כהש"ך והפ"ח מכל מקום כיון דבלאו הכי דעת רש"י (עיי' חולין צ"ח ע"ב ד"ה לטעם) ודמב"ם (עיי' לקמן) דטעם כעיקר לאו ראורייתא אם כן במקום שיש צד ההקל יש להקל בנשפך כדעת הרמ"א שכראי לסמוך עליו. (ובדעת הרמב"ם דטעם כעיקר הוא רק מדרבנן כן מבואר בכסף משנה פט"ו מהל' מאכא"ס הל' ב'. ועיי' לחם משנה ובי' כ"ג ו"מ"ש ע"ד. ובי"ח ד"ה ע"ד כתב הבי"ש) ש"ך סק"ב. ובפרי"ח אור"ח סי' תמ"ב ד"ה והרמב"ם כתב עיי"ש).

ראיה מדברי הרמב"ם דשור ואיל שני מינים הם

וכתב הפלתי הואיל והלכתא רבתי לדינא ואחר מהשרשים הגדולים לדעת מה נקרא מינו ומה נקרא אינו מינו ואחרונים חקרו בזה אף אנו נחקור בזה.

כתב האור זרוע (סי' נ"ג) בשר שור ואיל שני מינים בשמא וואיל הוא כבש זכר בן שנתיים כמבואר במ"ס פ"ה פ"א מ"ג, שאיל לשון קשה ואף איל בן יתנו קרדי איל כמבואר במ"ס ב"ק (סי' ע"ב) ועיי' ש"ך חרי"מ (סי' שני' סק"א) ולשון בני"א לא מקרי איל בשנה ראשונה וכתב על זה האיסור והיתור (כלל כ"ג) דזה דוקא כשהן שלמים יש שינוי בשמא אבל כשהן חתיכות שרים בשמא ונקרא חתיכה, אמנם הרכי משה (סק"ה) אינו מסכים עמו עיי"ש - והנה יש להוכיח מרברי הרמב"ם שכתב (בפ"י מהל' מאכלות אסורות הל' ו') וזה לשונו, יראה לי שכל החייב בתרומות ומעשרות מצטרף לכזית בטבל מפני שהוא שם אחד, הא למה זה דומה לנבלת השור ונבלת השה ונבלת הצבי שהן מצטרפים לכזית, ולפי הפוסקים הסוברים דשור ושה מין אחר הם, נמצא דאין זה דומה למה שכתב להראות דאפילו שני מינים מצטרפין כיון שיש איסור לאו אחד ועל כרחק דהרמב"ם ס"ל דשור ושה שני מינים הם.

ראיה לסברת איסור והיתור דשור ושה שני מינים כשהם שלמים אמנם לפי סברת תוס' ורש"י הנ"ל דאפילו באיסור אחד אינו מצטרף שני מינים קשיא מרברי הגמ' במ"ס מעילה (סי' ע"א) דאמרו האוכל אבר מן החי מן הפרה והגמל א"ע"פ שהם שני מינים מצטרפין וכן האוכל נבילה משני מינים של פרה וגמל מצטרפין לקבל מלקות (למאן דס"ל איסור חל על איסור) והרי הם משתנים בשם יותר משור ושה ואפ"ה מצטרפין הרי יש ראייה מגמ' הנ"ל לדברי האיסור והיתור דחתיכה הרי מין במינו דשם חתיכה עליו בשוה.

חלב של שור וחלב של כבש שרים בטעמא ובשמא

וכן יש לדייק מרברי הושב"א והר"ן שכתבו ליישב שיטת רש"י דס"ל (חולין ק"ט) דמין במינו לא בטל כדעת ר"י ושם (צ"ה) אמרין כזית חלב (תראב) דנפל לבישורא נתבטל והרי חלב ובשר מין במינו הוא והיאך נתבטל עיין בדבריהם מה שתי', ולכאורה מהו הקושיא הרי יש חלב דחלב של שור נפל לבשר של כבש ורבא בתר שמה אולינן וקיי"ל כחזקיה. אבל כתב דיש לפלפל על זה

מלתי המבואר

שאור ועיסה מין אחד הם או שני מינים

חבית יוסף הביא בשם המדרכי הג"ל דשאור ועיסה שני מינים הם וכתב על זה הפרי חדש (סק"ז) דטעו בדבר משנה במסכת ערלה (פ"ב מ"ו) ולמה אמרו כל המחמץ והמתבל והמרמע להחמיר מין במינו כיצד שאור של חטים שנפל לתוך עיסה של חטים אסור אלמא דשאור ועיסה מין במינו מקרי וכבר כתב הר"ן במס' ע"ז (ל"א ע"ב) ד"ה חמרא בשם הרמב"ן ע"ז (ס"ז ע"א) ר"ה הא דאע"ג דשמא וטעמן חלוקין של שאור ועיסה לא תקשי לאב"י (דס"ל בתו טעמא אולין) ולרבא (דס"ל בתו שמא אולין) דשאני עיסה הואיל ודאריה להמתין ונעשה שאור משום הכי הו"ל ר"ן מין במינו ולכן כתב דכוונת המדרכי לחלק בשאור ועיסה שחלוקים במיניהם כגון שאור של חטים ועיסה של שעורים דדכותיה שאור של חטים ושאר של שעורים מקרי מין במינו לפי ששם שאור הוא קמ"ל דשני מינים מקרי מין בשאינו מינו אמנם דוחק לפרש כן בדברי מדרכי ולכן טעה בדבר משנה עכ"ד.

וכן כתב הים של שלמה להקשות על המדרכי ועי"ש מה שחירץ ועל זה הקשה הפלתי דדוחק לומר דהיה בהעלם מעיניהם המשנה.

ולכן כתב באמת דדאי עיסה קודם שהחמיצה שהיא צריכה לשאור חו"ה היא סיבתה להחמיצה פשיטא דהיא מינה היא תקבל משאור כוח החימוץ וכן להיפוך ומאיה סיבה לא יהי' נקראת מינה כיון ששניהם מין אחד והשאור עומד לכן, משא"כ עיסה שכבר נתחמצה ומפעל פעולתה אם כן אינו ראוי לקבל שאור דהיה נותן טעם לפגם כמבואר בגמ' ואתי שפיר פשיטא דהיא ושאר שני מינים הם בשמא ואפילו בטעמא כמו שכתב הר"ן הג"ל חו"ה ברור ונכון, (ועי' כדבריו ביהו"ט באור בתשו' יד אליהו ס"י ג"ז - ג"ח - ג"ט, רמז עליה הגאון ר' יהודה אסאד בתשו' חלק י"ד ס"י קל"ח) - ולכן יבש ביבש אם נחערב שאור בעיסה שכבר נתחמצה הו"ל מין בשאינו מינו וה' יסלח להרב פרי חדש שדבריו רבובין נגד גאונים הג"ל מבלי עיון היטב. גיד ובשר הו"ל מין במינו או לא

חנה כדן גיד עם בשר אם זה מין במינו או לא דעת הש"ך (בנקדוח הכסף) כאן, והפרי חדש (סוף סק"ז) דהו"ל מין בשאינו מינו עי"ש וכתב הפלתי ולא ידעתי מנלן - ואפשר להביא ראיה מדברי רש"י במשנה חולין (צ"ו ע"ב) ירך שנתבשל עם גיד הגשה דאמרין שיעור ביטולו בס' דשיעורים הלכה למשה מסיני (וכן הלכה לשער בשר בלפת שהוא שיעור ס') ואם נימא דגיד ובשר מין במינו הוא הא מה"ח ברובא בטיל והיאך יהיה הלכה למשה מסיני בדברי סופרים, וכמו כן קשה למאן דאמר מין במינו לא בטיל כשיטת רש"י חולין (ק"ט ע"א) וילפינן ממה שנאמר בתורה ולקח מדם הפד כמבואר במס' נדרים (ג"כ ע"ב) ולמה לן לימדה זה הו"ל הלכה למשה מסיני, או להיפוך הלכה למשה מסיני זה מה טיבו ועל כרחך דגיד ובשר מין בשאינו מינו הוא. וכתב דאפשר לומר ליישב ולדחות הראיה דהא דפירש רש"י המשנה היינו לפי שהיה להם בקבלה הלכה למשה מסיני דאם נתבשל גיד בשאר מינים (דהו"ל מין בשאינו מינו) צריך לשער כבשר בלפת שהוא שיעור ס' ומהו למדו חז"ל דהוא הדין למינו דהו"ל גזרו מינו אטו אינו מינו, ולכאורה עדין קשה דהו"ל רש"י (שם צ"ח ע"ב) ס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא ואם כן היאך יהיה הלכה למשה מסיני באינו מינו, ויש לומר דהלכה למשה מסיני הו"ל בגיד של קדשים שנתבשל, דבקדשים גם רש"י מודה דטעם כעיקר דאורייתא כמבואר בגמ' שם, וכמו כן יש לתרץ ממה שיש לכאור להקשות למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם וכן קי"ל להלכה (במ"י ס"ה ע"ג ט'), הלכה למשה מסיני זו מה טיבו, ויש לומר דהלכה למשה מסיני היתה בשאר דברים ששפיד נותן טעם וממנו למדו לרין גיד אע"פ שאינו נותן טעם, דרש"י ס"ל דהשיעור של בשר בלפת

הוא ס' והוא השיעור שמשערין בו כל איטורים וכדעת ר"ן דאמר גיד בס' ש"מ דשהו גיד לשאר איטורים ואף שהתוס' שם (צ"ו ע"ב ד"ה כל) כתבו דר"י פליג וס"ל דלא שיה גיד לכל איטורים ובשאר איטורים לא מהני בשר בלפת, דדוקא בגיד שטעמו קליש הקילו לשער בשיעור זה מכל מקום מסיק שם דאין הלכה כר' יוחנן וגם הוא מודה רמיה"ח משערין בשר בלפת רק ורבנן החמירו בצל וקפלוט וע"ז חולק ר"ן.

ובחב"י נחא מה דהחליטו התוס' רר' יוחנן פליג אר"ן דאמר גיד בס' עי"ש. והנה לכאור קשה לפי מה דקי"ל לעיל (ס"י ס"ה ע"ג ח') דשומן של גיד גם כן אסור מדרבנן הו"ל יש לומר דבהכי מיירי ר"ן דאמר גיד בס' אם כן אין ראיה דר"י פליג אר"ן נחמן ד"ל בשר בלפת שיעורא בפחות מס' ובצל וקפלוט שיעורו בס' וגיד שיעורו כבשר בלפת והוא פחות מס' ורק שומן הגיד אסור בס' - ותיישב גם כן בזה קושית התוס' דהקשה מנלן להגמרא לדייק ממשנה דירך דיש בגידין בנותן טעם דלמא איירי משומנו של גיד, ולפי הג"ל נחא ואם כן היאך אמרין כבשר בלפת הא שיעורא כבצל וקפלוט אלא ודאי דלא איירי משומנו והוכחת הגמ' שפיר אבל לפי מה שכתבנו נחא דלמאן דאמר דאין בגידין בנותן טעם הך שיעור שהיה מקובל לשער בשר בלפת היאך תרמה אי לשאר איטורים הא כבצל וקפלוט ואי בגיד הא אין בגידין בנותן טעם על כל פנים אין כאן הוכחה דגיד בבשר הו"ל מין בשאינו מינו אדרבא מה דדוחקא להתוס' לומר דר"ן פליג אר"י דלמא גיד שנתבשל עם בשר שיעורו כבשר בלפת שהוא פחות מס', דהואיל והוא מין במינו לא החמירו אבל לר"ן דאמר גיד בס' איירי בגיד שנתבשל עם שאר דברים והוא מין בשאינו מינו ולכן החמירו וצריך ס' אלא ודאי דעיקר הקבלה היה על מין בשאינו מינו דהיינו גיד עם שאר רברים ומכל מקום אמרין לשער כבשר בלפת ודו"ק.

אמנם יש להעיר מהא דהקשה הגמ' (צ"ו ע"ב) ארשומאל דאמר בגיד שנצלה רקולף ואוכל מגדי שצלאו בחלבו דאסור לאכול מראש אונן הרי דעת הרשב"א (צ"ח ע"ב) ד"ה אמר אב"י דחלב בבשר הוא מין במינו אם כן דלמא צלי ודאי אינו מפעפע בנותן טעם בכלולו אבל משהו מפעפע ורב הו"ל מין במינו במשהו והגיד הו"ל מין בשאינו מינו ובעינן נותן טעם ועל כרחך מוכח רגם גיד מקרי מינו - אלא ויש לומר דהנך דסברי דחלב הו"ל מינו עם בשר ס"ל הוא הדין בשומנו של גיד רק הוא כחוש כמו שכתב תוס' ורשב"א ושומנו של גיד הו"ל בבשר מינו כמו חלב ושפיר הקשה הגמ' דמשהו איכא אצל שומנו (ועי' לעיל מה שכתב בסק"א) - גם אין להביא ראיה מתוס' שם כד"ה אבל בשר וכו' דהקשו למה לא פריך על ירך וכו' בנותן טעם מאן טעים ליה ותי' דהא קתני כבשר בלפת ולא תירץ רהא הו"ל מין בשאינו מינו וכהאי גוונא צריך לומר במשנה גיד שנתבשל בין שאר גידין ומכירו בנותן טעם ויש לומר דקושטא דמלתא אמרו דהא קתני ליה שיעורא.

ראיה משיטת רש"י (וגם משאר פוסקים) דגיד ובשר הו"ל מין במינו **אמנם** עי' רש"י בחולין (צ"ו ע"ב) ד"ה כולן אסורין רפירוש על ירך שנתבשל בגיד בנותן טעם שיעור חכמים בס' וכל נותן טעם בס' ורש"י שם (להלן צ"ח ע"א ד"ה בס') ס"ל במין בשאינו מינו לא סמכין על ס' גרידא אלא צריך קפילא גם כן והיאך סתם רש"י כאן בס' בלי טעימת קפילא אלא עכ"ה דס"ל דהו"ל מין במינו. וכן דעת הפוסקים (עי' רמב"ם פט"ו מהל' מאכא"ס ה"א - ו' י"ג - י"ד - כ"ב) דסוברין לסמוך אקפילא באינו מינו להקל ולהחמיר למה קתני (במשנה הג"ל חולין צ"ו ע"ב) כיצד משערין אותו כבשר בלפת וכו' נטעום הקדרה לקפילא יהי' היאך שיהי' אם אומר שיש בו טעם תהא אסור אפילו אם יש בו ס' וכן להקל, ואף רי"ל דמיירי וליכא קפילא מכל מקום קשה דעיקר הדין חסר במשנה מיהו משמע דהו"

שפעולתם אחת רק אינו מן אחד אבל מ"מ פועלים או דלולי דהם שוים במיני מחיקה אין פועלים כלל בקדירה לתכל כמ"ש הסוס' זה מחוק זה ממחיק לא ראי זה כראי זה ורש"י ס"ל כסברא הראשון ולכן ס"ל ודאי חוקי' ע"כ ס"ל דמוקי למשנה במיני מחיקה הא סתם נאמר ואיך יסתום המשנה אלא דהא משנה קמוי שיש בהם כדי לתכל דאם אין בהם בלא"ה עוסר ואי אמה מוציא שני מינים שיצטלו הקדירה אם לא במיני מחיקה. ולכן רבא דמוקי ל"י כר"מ ס"ל אין אנו נרבים לזה דאין מתבבל כלל דבלא"ה מתבבל ואי דשני מינים הם ר"מ היא וא"כ אמרינן דל"ג מיני מחיקה דהם פועלים פעולתם עכ"פ ובי מינים מנטרפים. וא"כ א"ש דלרש"י דס"ל דרבא לא אחי' כחוקי' ע"כ ס"ל דמ"מ פועלין פעולה אחי' בלא מיני מחיקה דל"כ איך יאסור הקדירה הא אין כאן לתכל אלא דס"ל לרבא אמרינן דבבל זה עושה פעולה וא"כ בשנת ישיב דעכ"פ עושה פעולה ושפיר קשה מה לורך שם בשנת לחוקי'. אבל הסוס' העלה דזה אינו דלולי מיני מחיקה אינו מתבבלן כלל קדירה דהם הפכים בפעולתם ואי אמה מוציא לתכל קדירה או צמין אי או במיני מחיקה וא"כ לכ"ע צריכין לדחוקי' וא"כ אף בשב' ע"כ צריכין לדחוקי' דלולי זה אין כאן פעולה וא"ש ודוק כי כך נ"ל כוונת דברייהם בפר' ע"ש, אבל לרמב"ם קשה איך סתם ולכן נראה ג"כ כמ"ש דבשלמא חוקי' ס"ל כצ"י וקשי' ל"י ג' מינים ואם אי מה יועיל לא אוליין בפר שמה וא"ל במיני מחיקה ודייק הגמ' בשנת איך סתם המשנה וע"כ נ"ל דלולי מיני מחיקה אינו מתבבל בהנ"ל והדבר מוכרח בעצמו ושפיר קשיא ל"י לגמרא בשנת איך ישיב בשב' הא אינו מתבבל כלל משא"כ לרבא אמרינן בלחם אף בלי מיני מחיקה מתבבל רק לענין ציטל איסור שלא יצטלו הקדירה צמינן בלחם שם אי או טעם אחד וא"ל בלחם לאוקמי במיני מחיקה ול"כ איך סתם המשנה דהא בפר שמה אוליין וא"כ בשנת בלא שייך ציטול פשיטא דל"ג מיני מחיקה כלל דמה לי בשנת אם הם שם אחד או שני שמות הא הם מתבבלים וכך נ"ל לרמב"ם דמסקן שם אי אעפ"י שהם שני מינים ש"מ דעכ"פ מתבבלן והדבר ברור ונכון לענ"ד:

ועב"פ סגנא לדינא כי מרש"י וסוס' מוכרח אם שני מינין בשמא אף כי טפרים טעם בקדירה אינו אסורים ואף שהם מאיסור אי' חזו קשיא וצ"ח לומר כיון דטכ"ע ילפינן ממשרת אין לנו רק כמו דחזינן שם ואין להוסיף רק כי היכי דמליט שם וכמ"ש הר"ן לענין חנ"ג הואיל וילפינן מן צב"ח אין לשנות כמו דמליט צב"ח וא"כ אף בזה כי היכי דמשרת הוא יין הנתון טעם כפת ולא שני מינים אף בטכ"ע דוקא אם מין אחד נתון טעם אבל אם שני מינים נ"ט אף שהם מאיסור אחד אין מנטרפים לאסור צב"ע וא"כ לשיטת רמ"א י"ל ה"ה כי אסרה פורה במשרת כשהאוסר והנאסר אינו מין אחד ענבים ומאכל אבל כשהאוסר והנאסר מין אחד אף שמתולקים בטעם לא אסרה התורה ואין לנו לרמות רק כפי שמליט בפוריה ובפרט שיש סברא כיון שהוא שם אחד טרם בלא לדי נ"ט מיכף היתיר שהוא מינו מתרבה עליו ומצטלו כי אין הדבר נעשה ברגע אי' מתחילה האיסור מתפשט בהיתר כעין ספוג ששואב מים ואס"כ נ"ט כי חזו לרוב בנפשים דבבליע קודם לנ"ט ואינם באים כא' תמיד הבלע והנ"ט שיקבל היתיר טעם האיסור כי אף שגנבלו צו מ"מ אינו מהפך הטעם וא"כ מיכף מינו רבה עליו ומצטלו דביבש רוב מצטלו וחזר איסור להיתר. וזהו סברה נכונה יותר מן אס נ"ט משני מינים כנ"ל ועכ"פ אין דומה למשרת זהו מה שגראה להלין בעד רמ"א אבל להלכה נראה כש"ך. גם מ"ש הש"ך דעמו דביבש צב"ע אוליין בפר שמה הוא דלאל לשיטתו דס"ל הטעם דלכך יבש צב"ע מין בשא"מ לא נטיל ברוב הואיל דאפשר להכירו ולא משום שיצטבל וימן טעם דבריו בלתי מוציאים דלדבריה כיון דטעם בלתי שוה הא אפשר להכירו ומה לי אם שוים בשמא או לא כיון דאפשר להכירו ולכן דבריו אין להם מקום בל"ה וברור דדעם האו"ה כרמ"א כאשר הוכחתי ואין צו מהזרות כדמוכח מדברי הסוס' ורש"י. ולכן אף כי ודאי יש להחמיר כש"ך ופר"ח מ"מ כיון דבלא"ה דעם רש"י ורמב"ם דטכ"ע ל"ד א"כ במקום שיש עוד נד להקל יש להקל כנשפך דעם הרמ"א שכתב לקמוך עליו:

והנה הואיל והלכתא רבנא לדינא וא' משרשים גדולים לדעם מה נקרא מינו או אינו מינו ואחרונים חקרו צו אף אן נחקרו בזה כתב הא"י בפר שור ואיל שני מינים בשמא והאו"ה כתב דוקא כשהן שלמים והד"מ נראה שאינו מסכים עמו. ובאמת הרמב"ם שכתב בפ"ד מהלכו' מ"א דין ו' כנ"ל דכתב האוכל מכל מה שחיב בפרומה ומעשר מנטרף לבית טבל כמו האוכל בבלות השור והשה וצ"י וכו' וא"ל דס"ל דשור ושה מין אי' הן אין זה דומה להנ"ל דביקש להביא ראייה דלפרשו שני מינים דמין אחד ואיסור אחד פשיטא דמנטרף אלא ודאי דבבירא ליה דהוי שני מינים ואפילו הן איסור אי':

ראי' דבשר שח ובבש הי' מב"מ

איברא לפי דעם הסוס' ורש"י הנ"ל דאפי' באיסור אחד אין מנטרפים רק מין אי' ולרבא נ"ל שם אחד קשיא הא דמסקין במעילה דף י"ו דלכך מהכי מפרה וגמל מנטרפין וכן עבילם פרה וגמל למ"ד איסור חל על איסור, והא דיוע דהם משווי' בשם יותר משור ושה, זה ראייה לענ"ד לאו"ה דחמשה הוי מין במינו דשם חמ"י עליו בשוה, וכן משמע ברש"י ור"ן שטרסו ליישב לרש"י דפסק מין במינו לא נטל וטלז בשר הוי מין במינו מהאי כחית דפרבא דנפל לנשרא שנתבטל וכו'. וקשה מה קשיא דילמא איידי טלז שור לנשר כבש ורבא בפר שמה איל וקיימ"ל כוונתה, מיהו יש לדחות אפשר דטלז שאני דכחו דאמרינן דס פר וס שפיר לכ"ע הוי מין במינו דמהא יליף ר"י, ונ"ל דבדס ליכא הבדל, וא"כ י"ל אף בחלב ק משא"כ בשר איכחו של זה לא כשל זה עד דנשרא דפורא צריך ציטול רב וכו', אבל עכ"פ מהנ"ל קשה:

פלתו חמבוראר

איסורים חנ"ג וחלב שנתן טעם במים נעשים המים נבילה ואם המים מתערב אצ"כ בשאר מים מה טיבו - הרשב"ם (צ"ח ח"ט לקמן) וד"ת ס"ל דדינו כמים והוי ליה דין כמין במינו. ור"י (בא"ש) הולין ק"ח ע"ב ד"ה אמאי ס"ל הואיל ונאסר מחלב דינו כחלב ונקרא לגבי מים מין מין במינו ודו"ק.

ראייה לעברות הר"י דהיתר שנאסר בנתינת טעם כגון מים שקיבל טעם חלב ונפל למים אחרים הוי ליה מין בשאינו מין וחזקה לפי שיטת הרמ"א (ב"י צ"ב סעי' ד) דאמרינן גם בשאר

ואמת כי דברי הראב"ד דהשיג על מ"ש הרמב"ם דכל מיני טבל מצטרפין דכפיין טעם א', ז"ע מה נצק דטעמן אחד הא שמש לאו אחד וקיימ"ל כרצא והוא נסמייע מחזקה דמוקי ל' במיני מחזקה ולא מש לדברי רבא ז"ע לכאורה. ואולי ס"ל לראב"ד הואיל וקשי' ל' קושי' הסוס' על רש"י דיהי' לרצא חזקי' שלא להלכתא ואין יתלוק רבא לחזקי', ותי' הסוס' לא ס"ל לך ס"ל דהא אם אכל בעין חזי זית חטה וחזי זית לשעורה טבל והם שרי' בטעמם אף רבא מודה דהא טעמם איסור, ויש לו ראי' מהך הג"ל דאכל אבר מהמי מן פרה וגמל חייב וברור דהם משונים בשם, ולחלק בין שלם לחסירה לא ס"ל רק אם צולו ליבש בתערובות דיש כאן היסור לבטלו בזו אף שיש בשם דהימור מצטל האיסור ואין האיסור שרי' וזים מסייע לאיסור כיון שחולקים בשמם, אבל כשהוא צפין צלי מערובי' מודה רבא אם הם שרי' בטעמם, וקושי' הגמ' לרצא מהא דקתני אסרת ומצטרפת וקשי' מה מצטרפת ול"ל למלקות הא שרי' איסורים אף מצטרפין, כמ"ש הסוס' צפי' המשנה דלא ציי' לא יתכן מצטרפת למלקות וע"כ מצטרפת ביבש, ושפיר פריך לרצא הא בשר שמה אוליך וביבש בתערובות דליכא טעמא ותערובת היסור דהא דליח לן למחיל בשר שמה וההימור מצטל האיסור, ומשני הגמרא ר"מ היא ולפי"ו י"ל בלחם בתערובות יבש אינו מצטרף רק מיירי מצטרפת למלקות כיון שהם טעם א' כחזקי' וכו', ול"ק למה יצטרפו שרי' איסורים למלקות ר"מ היא דס"ל ק' וא"ש. וזהו מה שג"ל בכוונתו, וא"כ אף כאן ראי' נגד הש"ך הג"ל, וגם אף ראי' לאו"ה, אבל לפי הסוס' ורש"י דברי או"ה מוכרחי', והפ"ח הכריע כאו"ה מצלי' ראי' ומשים על לב כי הוא נגד דעת הרמב"ם:

ופערה אחר שבררנו דברי או"ה, הא דכתב המרדכי ואו"ה דליכא מ"ד דנבלה ושחטה שרי' מינים הם, לק"מ מכל הך סוגי' דחולין ממשנה מחסירה של נבלה וממילתא דרב דמרדכי מיירי בשלימה וגמ' מיירי מחסירה, ואף כאן מקום קושי' כלל: איברא הואיל וכתב איכא מ"ד ולא ידענו מי הו', וגם קשה לומר דשם איסור יעשה אותו שרי' שם ולא כן משמע בגמרא רק שם מיוחד, ולכן נראה דנתכוון להך מ"ד דנבלי' בטיילה בשחטה, ועיין מש"ל בזה באריכות צביאור דברי הרמב"ם. וכתב עוד דשאר ועיסה צ' מינים הם, וכתב הפר"ח דטעו בדבר משנה דמתן שאור במינו שפול לעיסת מינים וכו', והרמ"ב פיו לומר שיהי' גלאומים הללו מימינם אנו שומים בהעלי' המשנה ממש במקומו ולו השריש הי' לו חכמה, וכבר עמד בזה הי"ש"ש ותי' ע"ש:

השגה על פ"ח

ובאמת אף נריכים לכל זה, דודאי עיסה קודם שהתמילה שהיא נריכה לשאור חו היא סינפה להתמילה, פשיטא דהיא מינה היא תקבל משאו' כח החימוץ וכן להיפוך ומהכ"ח לא יהי' נקראת מינה כיון ששניהם מין א' והשאור עומד לך, משא"כ עיסה שכבר נתחמלה ומפעל פעולתה א"כ אינו ראוי עוד לקבל שאור דיהי' נטל"פ כמבואר בגמ' וא"כ פשיטא דהיא ושאר שרי' מינים הם בשמה ואפי' בטעמא, כמ"ש הר"ן דאין עומד לך זה ברור ונכון. ולכן יבש ביבש אם נתערב שאור בעיס' שכבר נתחמלה הו' מן בשא"מ, וה' יסלת להרב פ"ח שדיבר ברובין נגד גלאומים הג"ל מצלי' עיין היטיב:

והנה צדין גיד עם צמר דעת הה"כ ופרי"ח דהו' מין בשא"מ ולא ידעמי' מנלן:

פלשאל אי גידין ובשר הוי מב"מ

ואולי הא דפירש רש"י במשנה ירך שנתבשל וכו' דשיעור הלכה למשה מסיני וכן הלכה לשער צמר בלפת, וא"כ אי הו' מין במינו הא ד"ם ברובא בטל, ואין יהי' הלכה בדברי סופרים. וכמו כן קשה למ"ד מין במינו לא בטל כאשר בלפת פוסק רש"י כן להלכה זו מה טיבו. מיהו יש לדחות להקבלה היה אם נתבשל גיד בשאר מינים. ומזה למדו חכמינו ז"ל דה"ה למינו דגורו אטו אינו מינו, ואין להקשות הא רש"י ס"ל טכ"ע ל"ד וא"כ אף יהי' הלכה למשה מסיני באינו מינו, וי"ל דהלמ"מ הי' נגיד של קדשים שנתבשל דבקדשים לכ"ע טכ"ע דאוריית' כמבואר בגמ', ולא קשה למ"ד אף בגידין צני"ט הלכה זו מה טיבו, וי"ל דהלכה הי' בשאר דברים וממנו למדו גיד, דרש"י ס"ל צמר בלפת הוא ס' והוא השיעור בכל איסורי' וכדעת ר"י דלחמר גיד צם' ש"מ דשזה לכל איסורי', ואף שהסוס' כתבו דריי' פליג וס"ל ללא שזה לכל איסורים ובשאר איסורים לא מהי צמר בלפת, הא כתבו חוס' דאין הלכה כרי' יוסטן, וגם ר' יוסטן מודה ד"ם צמר בלפת רק מדרבנן מחמירין בכל וקפלוט, וע"ז חולק ר"י:

יש' על קושי' תוספת

ובהכי יחא מה דהחליטו הסוס' דרי' יוסטן פליג אר"י דלחמר גיד צם', וקשה לפי דקיימ"ל דשומן של גיד אסור ונהא איירי ר"י, אף ראי' דריי' פליג, ד"ל צמר בלפת שיעורא כפחות מס' וכלל וקפלוט שיעורא ס' וגיד שיעורא ככשר בלפת והוא פחות מס' הו' מילי גיד, אבל שומנו של גיד דודאי שזה טעמו לשאר צמר ובשמים, וכזה אמר ר"י גיד בשמים, ויחיישנ' ג"כ בזה קושי' הסוס' דהקשה מנלן להגמרא לדייק ממשנה ירך וכו' דיש צדין צני"ט דלחמ' איירי משומנו של גיד, ולפמ"ש משה דא"כ אף אמרין ככשר בלפת הא שיעורא ככלל וקפלוט, איי' דלא איירי משומנו והוכחם הגמ' שפיר, אבל לפמ"ש משה דלמ"ד אף צדין צני"ט הך שיעור המקובל צמר בלפת אמאן תרמי, אי לשאר איסורים הא ככלל וקפלוט ואי נגיד הא אף צדין צני"ט דוק:

פלתו המבואר

בשאינו מינו - ויש להביא ראיה לשיטת הר"י מגמ' מנחות (כ"ג ע"א) ויש ריעה הסובר דלמאן דאמר מין במינו לא בטיל גבילה שנתערב בשחטה והאיל ואי אפשר לשחטה שנתערב גבילה הו' מין בשאינו מינו אבל שחטה שנתערב בגבילה הואיל ואפשר לגבילה שחטה שחטה באופן שפגם והסריח הו' מין במינו - וקשה לפי זה הא דאמר רב (במס' חולין ק"ה ע"א) וחתוכת גבילה שנתערב במאה

וחתוכת שחטה כיון שנתן טעם לחתוכה נעשה החתוכה גבילה ואוסרות כל החתוכות כולן מפני שהן מינה והקשה הגמרא למה נקט נתון טעם אפילו אין נתון טעם גמי וברש"י ד"ה אפי' לא נתנה טעם דגבילה גופא מנייהו הוא ולא בטלו ע"כ. וקשה מה קושיא דלמא רב ס"ל בהך מאן דאמר ראי אפשר לשחטה שחטה גבילה דהו' ליה מין בשאינו מינו ואם כן אף כאן הא אי אפשר לשחטה

עכ"פ אין כלן הוכחה דגיד כנשר הו' מין בשאינו מינו אלדרכה מה דזמקא למוס' לומר דר"נ פליג אר"י דלמא גיד שנמשל עם כשר הוא כנשר בלפס שהוא פחות מס' דהואיל והוא מין בתינו לא החמירו, אבל לר"נ דלמא גיד כס' איירי בגיד שנמשל עם שאר דברים שהוא מין בשאי"מ ולכן החמירו וזרין ששים, א"ו דעיקר הקבלה היה על מין בשאי"מ דהיינו גיד עם שאר דברים, ומ"מ כנשר בלפס, ודוק:

איברא הא דהקשה הגמרא דשמואל דלמא גיד נללא קולף ואוכל, מגדי שגללו בחלבו ואסרו ר"ה אפי' מראש חנו, דהא לפי דעת הרשב"א וסייעתו חלב כנשר הוא מינו, א"כ דלמא ודאי ללי אינו מפעפע כנ"ט בחלוו אבל משהו מפעפע ור"ה ס"ל מין במין במשהו והגיד הו' מין בשאינו מינו וצעינן נ"ט וע"כ מוכח דגם גיד קרוי מינו אלא דר"ל דהק' דסברי דחלב הו' מין כנשר ס"ל ה"ה דשומנו של גיד רק הוא כחוש כמ"ש התוס' ורשב"א ושומנו של גיד הו' כנשר מינו כמו חלב. וספיר הקשה הגמ' דמשהו איכא אלא שומנו ועמש"ל סק"א גם אין להציא רחיה מתוס' דנ"ו ד"ה אבל כשר וכו' דהקשו למה לא פריך על ידך וכו' כנ"ט מאן טעמי ליה ותי' דהא קמי' כנשר בלפס ולא תי' דהא הו' מין בתינו וכה"ג ז"ל במשנה גיד שנמשל בין גידים ומכירו כנ"ט דר"ל קושטא דמילתא אמרו דהא קמי' ליה שיעורא:

ראי' מרש"י דהיי' מב"ט

איברא מרש"י דף פ"ט ע"ב דפי' על ידך שנמשל בגיד כנ"ט שיערו חכמים כששים וכל נ"ט כששים ורש"י ס"ל במין בשאי"מ לא סמכינן אששים וזרין קפילא ג"כ ואין סמס רש"י כששים אלא דהו' מין בתינו. וכן כמד בגאון מהר"ם שיף ברש"י ע"ש וכן נומים הדברים להפוסקים דס"ל סמכינן אקפילא בתינו מינו להקל ולהחמיר למה קמי' כ"ד משערין אותו כנשר בלפס וכו' נטעום קפילא יהיה אין שיהיה ואף דר"ל דמיירי בדליכא קפילא מ"מ קשה דעיקר הדין חסר במשנה מזהו משמע דהו' מין בתינו ודוק: והנה למ"ד דכנשר איסורים ג"כ נ"נ וחלב שנתן טעם במים והמים נ"נ אם המים מחערב כנשר מים מה טיבו הרשב"ם ור"ם ס"ל דדינא כמים במים מין בתינו ור"י ס"ל הואיל ונאסר דתו כחלב ונקרא לגבי מים מין בשאי"מ:

ראי' למ"ד דדבר הנאסר ונ"נ נקרא ע"ש האוסר

ולי' נראה רחיה לדברי הר"י דאיכא במנחות סד דיעה למ"ד מין בתינו ל"ב נבלה שנמסרה בשחוטא הואיל וא"א לשחוטא נ"נ הו' מין בתינו מינו אבל שחוטא שנמסרה בנבלה הואיל ואפשר לנבלה שמעשה שחוטא שנפגם והסריח הו' מין בתינו. וקשה לפ"ו הא דקאמר רב בחולין וחמיכה נבלה שנמסרה במאה חמיכות שחוטא כיון שנתן טעם לחמיכה החמיכה נ"נ ואוסרת כל החמיכות כולן מפני שהן מינין ופה"גמ מאי ארי' נ"ט אפי' אין נ"ט נמי ופירש"י דחמיכה ראשונה יאסור אותן. וקשה מה קושיא דלמא רב ס"ל כהך מ"ד דאי אפשר לשחוטא שמעשה נבלה והו' ל"י מין בתינו מינו וא"כ אף כן הא אפשר לשחוטא שמעשה נבלה ולא נקרא מין בתינו ולכן קאמר כיון שנתן טעם בחמיכה נעשה נבלה א"כ היא כנשר חמיכות הו' שפיר מין בתינו דנבלו מנגלה והרי הם נ"נ כמו חמיכה זו שני"נ מכה בליעה וכו' שפיר מין בתינו ולא כפילה ואין מקום לקושי' הגמ' אבל לפירש ר"י א"ש דאם אין החמיכה ראשונה מין בתינו עם החמיכות השחוטות אף החמיכה שקבלה טעם ממנו ונ"נ היא נקראת כשם כמו החמיכה הראשונה והו' ג"כ מין בא"מ כמו החמיכה הראשונה וא"כ א"ש ושפיר פריך הגמ' ודברי הר"י מוכרחים:

פלתו המבואר

מכירו אבל בזמן שהיתר והאיסור לפנינו ואי אפשר לעמוד על עיקר שיעורו אסור עכ"ל. והקשה הפרי חדש (סוף סק"ט) אפילו בחתיכות הראויות להתכבד הו' לומר תולין להקל שנאבדו החתיכות וכדלקמן סי' ק"י ולמה נקט דוקא הני ע"כ, ולא קשה מידי דשם כל זמן שישנו בעולם שאנו צריכין לדון עליו אינו בכלל היתר כמבואר לקמן (בסי' ק"י בכרתי סי"ג כ"ו) מכל מקום כאן מותר דאנו תולין דהיי' ס'.

קיצור תוכן ענינים הצידיניים בהש"ת: לדון בראיות הפלתי נגד דברי הש"ך אי במקום דאפשר לברר ע"י טעמים לא הו' ספק דרבנן. ♦ לפלל בראיות הפלתי מדברי התוס' בחולין (ק"א). ♦ מקור הדין דאיסורים משם אחד מצטרפים לשיעור כוית. ♦ דין צירוף גם לגבי חסאות. ♦ דין צירוף לגבי תעורבות היתר ואיסור. ♦ דעת הרמב"ם כעיקר ממשורת צריך להיות האיסור לפני הביטול. ♦ דעת הרמב"ם אי ס"ל בתר שמא אזלינן או בתר טעמא. ♦ למעלה מס' אזלינן בתר שמא לכר"ע. ♦ אם דעת הרמב"ם לחלוק על האיסור והיתר דס"ל דחתיכות מקרי מין אחד. ♦ בדברי ר"מ דס"ל בכל איסור תורה יש לאו ולא תאכל כל תועבתה. ♦ בדברי החו"ד שדוחה דברי הפלתי כאן. ♦ שאור ועיסה שני מיגמג הן או לא. ♦ הלכה למשה מסיני הוא לשון שהשתמש בו גם לאינו מינו. ♦ בדין אי גיד ובשר שני מינים הן או לא. ♦ איסור והיתר מין בתינו או לא. ♦ אי דין גבילח

שחטתה נבלה ולא נקרא מין בתינו ולכן קאמר כיון שנתן טעם בחתיכה נעשה נבילה אם כן היא כנשר חתיכות הו' שפיר מין בתינו דבלעו מנבילה והרי הם נ"נ כמו חתיכה זו שני"ג מכרח בליעה והו' שפיר מין בתינו ולא בטילה ואין כאן מקום לקושי' הגמ' אבל לפירוש ר"י אתי שפיר דאם אין החתיכה ראשונה מין בתינו עם החתיכות השחוטות אף החתיכה שקבלה טעם ממנו נ"נ היא נקראת בשם כמו החתיכה הראשונה והו' ג"כ מין בשאינו מינו כמו החתיכה הראשונה ואם כן אתי שפיר מה שהקשה הגמ' דברי ר"י מוכרחים.

חתירין בנשפך חוץ לקדרה גם אם לא נאבד מהעולם
וכתב הפלתי דנראה הא דשרינן כאן בנשפך מין בתינו באופן שידוע שיש רוב, והיתר הזה נהג אפילו נאבד מן התבשיל וישנו בעולם רק אינו לפנינו כבר תלינן להקל ולומר דהיי' ס' ולא בעינן שיהא נאבד מן העולם (כדלקמן סי' ק"י) ובזה כתב לפרש דברי הרשב"א בחידושי' (חולין ק"ט ע"ב) וכתב דר"ל, ונראה דאפילו אם נחשב בו ממשות של איסור כגון חתיכה קטנה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה בין החתיכות ואינה מכירה ונשפך קצת המרק ואבדו קצת החתיכות קודם שהספיק לשער בס' גם כזו הולכין להקל דספיקא דרבנן הוא ואין צריך לומר בגבינות העכורים שנפלה ביורה של כשר ואינו מכירו שהולכין בו לצולם כשיעורו בזמן שאין

נשאר איסורים ל"כ י"ל טרם שנשפך וטוס' הרב' היסר עד ל"א לטעום ולהרגיש האיסור ואין כאן טעם האיסור מ"מ אם לכתילה היה פחות מ"מ' מה נכך שנחמנה לטעמו לטעמו אסור: (ט) אסור. וכשר עוף נחלב דעת האחרונים דהו כמין זמינו וספיקא להקל

וכן משמע בחולין דף ל"ט ע"ב
במוס' ד"ה ל"מ דמנו הו"ל
וכשר שמוטה ספק להקל ע"ש,
ואיירי בלשון ד"ה ל"א לברר ע"י
קפילא כמ"ש בס"ק ס':
(י) רואין. הש"ך השיג דמ"מ
יהי טעמא בל"מ. ואלע"פ
דהבאחי ראי' לדבריה (של
הש"ך) ממוס' דעכו"ס, מ"מ
העיקר כש"ע ורשנ"א:
(יא) וא"א לעמוד. ה"ל ספק

ונראה ה"ל דשריץ נשפך אפי' נאכד מן התבשיל וישנו בעולם רק אינו לפימנו אנו חולין להקל ולומר דהיה ששים ובה יזכנו דברי רשנ"א בחידושי דכתב אם נמערב חמיכות ולא נודע אם היה ששים אם הוא מין זמינו חולין להקל. והקשה הפרי"ם אפי"ו

במחיצות ה"ל חולין להקל
שנאכדו המחיצות ולק"מ דשם
כל זמן שיטע בעולם שאלו צרימין
לדון עלי' אינו נכלל היסר
כמבואר לקמן בס"י משא"כ
כאן מ"מ מותר דלנו חולין דה"י
ס':

היתר, (ט) אסור. והו' ואם נתערב במינו ובשאינו
מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו
לשערו, ונודע שהיה רובו היתר פמינו, (י) רואין
את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר, מינו רבה
עליו ומבטלו.

ג. במה דברים אמורים, כשנשפך. אבל איסור
שנתערב בהיתר, והוא לפנינו, (יא) ואי אפשר
לעמוד על שיעורו, אף על פי שהוא מאיסורים של
דבריהם, אסור.

תי' נכון על קוש' הש"ך וראי' לזה
פטר' ורא"ש

(ה) ואם נתערב במינו ואינו
מינו כו'. הש"ך
החזיק בנפגת מהרש"ל לחלוק

על דין זה ולהט"ו מגן בעדו בדוחק אבל באמת אין מקום לחלוק על הרשנ"א כי דבריו ברורים כי אם נפל מחיצות נבילה ושני מחיצות שחוטת לחוך התבשיל מוהל היו"א מוהל לחוך התבשיל ולעומת זה יוצא מוהל לחוך התבשיל מן שני מחיצות הכשרות וממלא מוהל האיסור בטל ברוב מוהל ההיתר ואין כאן בתבשיל שום טעם איסור שלא יבוטל ברוב. וראי' על זה יש מדברי מוס' ורא"ש דהקשו אין במקדש נשלו בקדשה של מטמא שלמים הא ה"ל נ"ט בר נ"ט דאיסורא ומי' דנכלי מקדש העמידו על ד"ם דמין זמינו ברובא בטל. וקשה מ"מ אין יאכל זר רוטב של שלמים הא אית זי' נ"ט דמטמא וס' אין בקדירה כנודע ורוטב אינו מינו וע"כ ז"ל דאמרין סלק הרוטב ושלמים מנטל וחוה פשוט:

עוד ראייה לשיטת הרשב"א

וכן נשמעמא דזרוע נשלה משמע בגמרא הא דמשערין בס' ונק' הוא רק אסמכתא דמהפורה ברוב בטל וקשה הא מתבשל ברוב וכי פלתו המבואר

דומה בדינמ לטומאה:

הפלתו הביא ראיות לדברי הרשב"א בדין דסלק כשנתערב מין במינו עט אינו מינו
[סק"ה] כתב המחבר (בסעיף ב') אם נתערב מין במינו ובשאינו מינו נשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו ונודע שהיה רובו היתר ממינו רואין את שאינו מינו כאילו אינו והשאר מינו רבה עליו ומבטלו ע"כ. ומקור דבריו הוא הרשב"א הובא בב"י שיליף ממה דאמרין בגמ' לר"י דס"ל מין במינו לא בטיל דאם נתערב במינו ובשאינו מינו אמרין סלק את מינו כאילו אינו והוא הדין לדין במין במינו דקיל הוא אמרין להיפך סלק את שאינו מינו ע"י"ש. וכתב הש"ך (סק"ה) כסברת מהרש"ל (כספר איסור היתר שלו סי' פ"ה - ובספרו על השי"ס ים של שלמה חולין פרק כל הבשר סי' מ"ו דין ד') לחלוק על דין זה - אמנם הטורי זהב (סק"ה) מגן בעד המחבר בדוחק.

הסבדא שטייע לדין של הרשב"א דאמרין סלק

וכתב הפלתי (סק"ה) דאין מקום לחלוק על הרשב"א (בתורת הבית הקצר בית ד' שער א') שהוא מקור דברי המחבר דאמרין סברת סלק דהסברא מסייעת לזה, מהא דיש ללמוד אם נפל חתיכת נבילה ושני חתיכות שחוטת לתוך התבשיל מוהל היוצא מנבלה הוא האוסר התבשיל ולעומת זה יוציא מוהל לתוך התבשיל משני חתיכות הכשרות ונמצא מוהל האיסור בטל מרוב מוהל של היתר ואין כאן בתבשיל שום טעם איסור שלא יבוטל ברוב. [ועיין בפרי מגדים שפתי דעת כאן סק"ו. ועיין עוד במשבצות זהב סי' צ"ט סק"א].

ראייה מתוס' חולין לשי' הרשב"א

א. וראייה על זה יש מדברי תוס' חולין (ק"א ע"ב) ד"ה והלכתא הירא"ש שם שהקשו היאך בשלו בבית המקדש בקדשה שבשלו בה קרבן חטאת (שאסורה לאכול לזרים) אחר כך קרבן שלמים הא הבישול הכניס טעם חטאת בקדשה ויצא אכ"כ ע"י בישול הבליעה בקרבן שלמים ונאסר לזר באכילה ואין להתיר מטעם נ"ט בר נ"ט דהרי הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא, וחיצו דבכלי מקדש העמידו הדין על דין תורה (כעין הא דאין שבות במקדש) דמין במינו ברובא בטיל (ולא גזר שם אטו אינו מינו - אפשר משום שאין שבות במקדש) ע"י"ש. וקשה מכל מקום היאך יאכל זר רוטב שלמים הא אית ביה גותן טעם דחטאת וס' אין בקדירה כנודע ורוטב אינו מינו (וכן הקשה בספר טהרת הקודש בובחים ע"י"ש) ועל כרחך צריך לומר דאמרין סלק הרוטב ושלמים מבטל את המינו דחטאת וזה פשוט.

(ר"ש) לומר ליישב שיטת הש"ך ולפי מה שכתב הח"ס (בחידושי למס' חולין) דהרוטב שהוא המוחל היצא מבשר שהוא שלמים גם כן כמו הבשר הרי מין במינו בטעמא עם הבשר הוא דרוטב ובשר שני מינים הם היינו בשמא ולמאן דאמר מין במינו בטיל דאולינן בתר טעמא הרי מוחל היצא מבשר מין במינו עם בשר ולא קשה מידי אלא מהמים שבקדשה והמים אינן קודשים ולא שייך חנינ' שיהיה איסור לשתות המים חוץ לזמנו אלא שאי אפשר להפרישם מהמוחל המעורב עמהם וכיון שהמוחל גופיה בטיל במינו ברובא כל שכן המים.

ועוד כתב בהקדמ' מה שיש להקשות לפי רש"י דפסק כר"י דמין במינו אינו בטל למה נפרש שלא אליבא דהלכתא דין הג"ל וכתב דרש"י מפרש במס' ע"ז (ע"ז צ"א) דכי מבשל ביה חטאת

אין המיר יכול לאכול רוטב וא"כ אף הרוטב נאסר ועיין רשנ"א דכטז להדיא דאף רוטב עולה למשכון נשר ועממות ע"ש: ראי לש"ך

ואמת התוס' נעטו"ס דף ק"ז ד"ה אר"י לא פי' כתוס' בחולין במלמא דרנא דלמחר לא נגרכה אלא לטעם וכו' דלפעמים הזרוע ומיכה מאיל סוף לרוטב ואינו רוב דס"ל סוף לרוטב ממה יבלע ועיין מש"ל רב פי' דלפעמים הזרוע בתוך רוטב ומקנה מהירך ואין

ברוטב ס' לנבל והיינו דמיירי

בתוך רוטב ל"ל דליכא רוב דודאי רוטב מסייע לרוב רק כטנו דברוטב בעינן ס' דה"ל אינו מינו וקשה נימא סלק את הרוטב דאין מינו והאיל דליכא רוב יעטלו דל"ל דגם נאלץ ליכא רוב דזה לא נזכר בתוס' ועיקר דגם נאלץ ליכא רוב חסר וכטנו רק דברוטב ליכא ס' וע"כ ז"ל

דפ' הש"ך ולא אמרינן סלק אינו מינו ולכן הוא העיקר שאין ברוטב ס'. אך עכ"ז מ"מ שאר הרא"י מורים כדברי רשנ"א וכן עיקר דוק:

פלתו המבואר

עולה ומצטרף לחשבון (הבשר ועממות) לס' ואם כן התינו הבשר מן במינו עם הזרוע מ"מ הרוטב עם הבשר הו' אינו מינו ואין הגזיר יכול לשתות הרוטב וא"כ צריך ס' משום אינו מינו ולפי הג"ל דאמרינן סלק את אינו מינו כאילו אינו ומין במינו בטיל ברוב אתי שפיר.

דאיה מתוס בעי"ז כדעת הש"ך ומ"מ חסיק שלא כדבריו ויש להעיר על זה מברבי התוס' במס' ע"ז (ס"ז ע"א) ד"ה אר"י שחולק על תוס' במס' חולין שכתב לפרש דלפעמים הזרוע וחתיכה מהאיל חוץ לרוטב ואין כאן רוב דס"ל חוץ לרוטב ממה יבלע הזכרונה דלפעמים הזרוע בתוך הרוטב ומקצת מהירך ואין ברוטב ס' לבטל והוא דמיירי בתוך הרוטב ליכא למימר דליכא רוב דדאי רוטב מסייע לרוב רק כתבו דברוטב בעינן ס' דהו' ליה אינו מינו, וקשה נימא סלק את הרוטב דאינו מינו הוא והאיל דאיכא רוב יבטלו דליכא למימר דגם באיל ליכא רוב דדבר זה לא נזכר בתוס' ועיקר דגם באיל ליכא רוב חסר וכתבו רק דברוטב ליכא ס' ועל כרחן צריך לומר כדעת הש"ך דלא אמרינן סלק את אינו מינו ולכן הוא העיקר שאין ברוטב ס'.

אך עם כל זה מן שאר הראיות משמע כדברי הרשב"א וכן עיקר ע"כ. [והעיר לי ח"א לפי דברי הב"י (והוא גם כן אפרים סי' צ"ב) דגבי בריה לא אמרינן סלק והכא מבשל כל האיל אם כן הו' בריה, אבל זה אינו דלא נאסר מתחלת ברייתו רק משעת הקדש, ושנית אין כל הבשר אסור רק חלק הזרוע וזה כלבד לא מקרי בריה].

קידוש תוכן עינים הגדולנים בהשזחה: קושית האחרונים על דין דסלק דאמרינן כן בדין תורה לפי דברי הריטב"א דס"ל דרק מדרבנן ס"ל לרב מין במינו אינו בטיל. • דברי האחרונים בקושית הש"ך. • אם יש ראשונים החולקים על דין דסלק. • יש אופן דגם הש"ך מודה דאמרינן סלק לפי הבנת הפמ"ג. • אם בדשיל"מ אמרינן סלק. • קושית הברוך טעם על הרשב"א. • מזהל היוצא מן הבשר הו' מין במינו או לא. • דברי הפלתי כסגרות הרשב"א דטעם כעיקר הו' ספק תורה:

האידינא הדר מבשל ביה בו ביום שלמים חזה ושוק של כהנים ע"כ. וטעמו דשלמים נאכלים לבעלים בכל העיר ירושלים משא"כ חטאת נאכלת רק בעזרה (כמבואר בפרשת איהו מקומן) ואם כן מה ענין שלמים אחר חטאת בשפוד אחר הרי אין לו איפה לבשל השלמים רק בשפוד של בית המקדש ועל כרחן דמיירי בחזה ושוק לכהנים ולפי זה לא קשה מידי קושית תוס' מהבאת קדשים לבית הפסול דהרי פסק הרמב"ם (פ"ו מהל' פסח"ק הל' י"א) בקרבן תודה שנתערבה באיל נזיר יקרבו שניהם וינתן שני זרוע בשלה לכהנים וכתב הכסף משנה ליישב קושית הראב"ד והא קא ממעט באכילת זרוע ומאחר שכל אחד מהם ספק איל נזיר צריך ליכח מכל אחד מהם זרוע בשלה ואינו נאכל אלא לכהנים ובני ביתם (כמבואר בהל' מעשי הקרבנות שם הל' י"ב) ונמצא שממעט באכילת זרוע של הקרבן תודה שזינה ליאכל לכל אדם (כמבואר שם) וכתב דמקור דברי הרמב"ם הוא בתוספתא ו"ל רכיון דאינו ממעט אכילת כל הקרבן רק מקצתו לא חיישינן ע"כ. ועיין תשו' ח"ס יו"ד (סי' קי"ד) ועוד הקשו מגמ' פסחים (י"ג) דאין מביאין תודה בערב פסח מפני שממעט אכילתו אף דהו' רבר מועט (ועיין צ"ח שם) ועיין בתשו' בית יצחק יו"ד (ח"א סי' צ"ז אות ה', וסי' קט"ו אות י"ד, וסי' קכ"א אות ד', ובחלק ח"מ רדש כ"ז אות ר'). וא"כ הכא דליכא מיעוט רק באכילת חזה ושוק אין כאן חסרון הג"ל ולא קשה קושית התוס' ועי"ש שפלפל עוד בזה. ולפ"ז יוצא לן שני תירוצים אחד על קושית התוס' והשני על קושית (טהרה הקדוש) של הפלתי להוכיח כרחן דסלק. ועיין עוד לקמן בסימן ק"ג מה שכתב המחבר ומה שכתבנו בעוד הבורא בהערות שם).

דאיה מגמ' חולין צ"ח ע"ב

ב. וכן יש ללמוד מגמ' חולין (צ"ח ע"ב) דיליף דמהני ס' באיסור מינו שנתערב עם אינו מינו מהא דבשלו הקרבן של הגזיר שלמה אע"פ שהזרוע אסור לו באכילה ומותרת רק לכהן ונותן טעם בשאר חלקי הבשר ומותר אפ"ה באכילה לפי שמבטלו על ידי ס' וכתבו התוס' שם ד"ה ומאין דאין זה רק אסמכתא דהרי מה"ת מין במינו ברובא בטיל עי"ש, ועל זה הקשה הרי הרשב"א שם כתב הרוטב

[ז] כאלו מכיזו וכו'. אם המאכל מתקלקל צדק יש לצדד להקל דהא פסקינן לקמן ככלי בלוע איסור דנטל צמרי אף דנטל להסיר האיסור בהגפלה מכל מקום נטל מד צמרי, והטעם כמש"ל הואיל וצריך הוצאות ומכל שכן צמקום שמאכל מתקלקל כמבואר לקמן צמינן ק"צ דדין אחד להס ככל אופן ואדרבה יותר יש להקל צמקום שמאכל מתקלקל מן דבר הוצאות, והנה מרדכי אפשר לא ס"ל ג"כ הך דינא דלקמן ככלי כי יש רבותא דחולקין, אבל לפי דלקמן מכל שכן הג"ל:

קיש' בש"ע

[ז] אבל אם נפל לקדרה ראשונה וכו'. דין זה נל"ע כי התה"ד טרח לישב על מה שאין משגיחין צמחיתם הכף לדעת אם נחבצו פעם או פעמים ומתן טעם דאין בלוע צקדרה נ"נ וגם כל מה שצקדרה מצטרף לנטל האיסור, וכל המי וכן מש"ל צמ"י נ"ד צנצלים וכו' לא שייך כאן בגוף איסור ודכיון דבלוע נ"נ דאף דנפלט מה שצמחיתם הדר בלוע ונ"נ ואף לא היו רק חד פליטה וכליעה דלעיל ס"י נ"ד מ"מ הרי נפל שרי וכו"כ הרי כאן שני זמיס פליטה מן נפילה ראשונה ושני

שמתמיר בכף של מתבת להצריך ס' כנגד כולו, אפילו לא הבנים אלא מקצת, משום דחם מקצתו חם כולו. הנה: ונהגין כקנרז ראשונה, וכל איסור שמצטלים צששים, אם מכירו צריך להסירו משם אף על גב דכבר נצטנל טעמו צששים, ולכן אם נפל חלב לתוך התצטיל ותצטנל טעמו צששים, צריך ליתן שם מים צוניס וצבצב התלצ להקפיא ולצוף למעלה על המים, ויסירו משם, דמאחר דאפשר להסירו היו [ז] (יג) כאלו מכירו וצריך להסירו משם (הגהות מרדכי צמולין וצארוך כלל כ"ג). איסור שנתצטל צקדרה והסירוהו משם, ונפל לקדרה אחרת, צריך לחזור ולצטלו צששים נגד כולו, וכן לעולם. [ז] (יד) אבל אם נפל לקדרה הראשונה צ' פעמים, אין צריך רק צשים (פעם) אחת כנגדו (צארוך כלל כ"ד דין צ') ועיין לעיל סימן צ"ד.

ה. אם ידוע כמה הוא האיסור, כגון כף חרשה או שאינה בת יומא שניער בה ובלעה בזית חלב, ואחר כך ניער בה קדרה של בשר, אין צריך אלא ס' (טו) לבטל הבזית שבלעה. (ולא אמרינן (טו) גבי כלי חמיה נעשים נבילה, אפילו אם יעירו ופשיטא לצריך צ' פעמים ס', ואו"ה נתן טעם ללא יהי' הבלועה תמור מגוף איסור לא הצנפי דזה הנאמר לענין מין צמינו וכדומה אבל צענין הכמות אם כות איסור נתן טעם צב' זמיס הימר ונ"נ פשיטא לצריך ק"כ זמיס לצטלו אף דגוף איסור א"ל רק ס' ואף כאן מ"ש דנתן טעם צפ"א צב' זמיס זמ"י סוף כל סוף שני זמיס נעשה נבלה והגע עצמתן אם נתן טעם צזית אחד הימר ואמ"כ צזית שני הימר

פלתו המבואר

הפסד.

קיצוד תוכן ענינים הנדרשים בהערות: קושית הפמ"ג על הפלתו דיש לחלק מהא דלקמן בדין דשיל"מ לדין דהכא:

קושית הפלתו למה איסור שנפל לאותו קדרה שנית מהני פעם אחד

[סק"ז] כתב הרמ"א (סעיף ד') איסור שנתבטל בקדרה והסירוהו משם תפול לקדרה אחרת צריך לחזור ולבטלו בס' נגד כולו וכן לעולם, אבל אם נפל לקדרה הראשונה שני פעמים אינו צריך רק ס' (פעם) אחת כנגדו ע"כ. ובדרכי משה הביא דין זה מדברי האיסור והיתר הארוך (כלל כ"ד דין ב') דהחתיכה נשאר לעולם באיסורה דמאן לימא לן שיצא ממנה כל האיסור וגם ההיתר שבה נעשית כבר איסור עיי"ש. וכן הביאו הש"ך לקמן (בסימן ק"ה ס"ק ל'). ועיין פמ"ג שם (ושיטה ב') ועיין ש"ך (ס"י צ"ו סק"ז) שכתב כמו דברי הרמ"א כאן.

כדי להבין דברי הפלתי כאן נקדים דברי המחבר בס"י צ"ד (סעיף ב') אם תחב הכף בקערה ב' פעמים ולא נודע בנחים צריך ב' פעמים ששים, וכתב הרמ"א יש אומרים דמינ בפעם אחת ששים וכן נהגים ע"ש, והבנת דברי המחבר הוא דאע"פ דבאותו קדרה נמצא תמיד ששים נגד האיסור הבלוע בכף דהא לא ניתוסף איסור חדש על ידי תחיבה השנייה מכל מקום כיון דהוא כף של איסור צריך פעם שנית ס' כמו שאם נפל לקדרה אחרת צריכין עוד פעם ס' כיון שיש כאן איסור חדש על ידי תחיבה השנייה הוא הדין הכא כיון דהוא כף של איסור וכמו שתחב ב' כפות נעורדים של איסור צריך ב' פעמים ס' הכי נמי כאן, כן כתב השו"י והב' בכוחותו

במקום שהמאכל מתקלקל יש להחיר שלא לשפוך שם מים צוננים להסיר החלב

[סק"ו] כתב הרמ"א (סעיף ד') אם נפל חלב (תורבא) לתוך התבטיל ונתבטל טעמו בס', צריך ליתן שם מים צוננים, וטבוע החלב להקפיא ולצוף למעלה על המים ויסירו משם, דמאחר דאפשר להסירו הרי כאלו מכירו וצריך להסירו משם.

וכתב הפלתי דאם המאכל מתקלקל בכך על ידי ששופך שם מים, יש לצדד להקל דהא פסקינן לקמן (בס"י ק"ב סעי' ג') כלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב באחרים אינו ניכר בטל ברוב (ואין תין אותו כדבר שיש לו מתירין) ולכאור' למה אמרינן דבטל חד בתרי הרי אפשר להכיר האיסור ע"י הגעלה. (על ידי שמפליט את הבלוע בכלים ע"י רמב"ן חולין ק"ה ע"ב) ואפ"ה אמרינן דבטל חד בתרי והטעם כמו שכתב הרשב"א משום שצריך להוציא עליו הוצאות הרי דבמקום הפסד אין עליו לעשות פעולות כדי להכיר האיסור אם כן כל שכן במקום שהמאכל מתקלקל כמבואר שם לקמן דדין אחד להם (עיין שם סעי' ד') ואדרבא יש יותר להקל במקום שהמאכל מתקלקל מסיבה שצריך להוציא הוצאות. ואפשר דהגהות מרדכי מקור האי דינא לא ס"ל גם כן הך דינא דלקמן בס"י ק"ב כי יש רבותא דחולקין אבל לפי השיטות דס"ל ולא צריך להגעיל במקום שיש הפסד מכל שכן שמוחו כאן כשהמאכל מתקלקל ע"כ. [ויש להעיר דאם נפרש דהגעלה הוא דהמים הרוחתים הם כמו אש ששורפת תבנסים לשורף ולאבר כל הבלוע בתוכו וכמו שכתב האורחות חיים ה"ל חסין ומצה (ס"י צ"ה) וכלבו (ס"י מ"ח) - סוף ה"ל הגעלה] יש לומר דדוקא הוהם בעינן הסיבה משום קלקול כיון שאינו ניכר רק שורף אבל במקום שמתכיר האיסור אפשר דאיסור גם במקום

ושניהם נפלו לקדירה וכי לא בעינן ק"כ זחיס בלוע ממה שהיא נעין והגמ' מדמה חלב אמאי מותר וכו' והתוס' לא כחכו שם רק דלדון כאלו מינו ונמל בס' אבל שלא יהי' נריך יוסר זהו לא שמענו והדברים נ"ע, ומ"ש מהר"ל במשנה דצבף של איסור במחיצת ג' פעמי' לא הי' נרי' לאסור היינו משום הגעלה כמ"ל באריכות אבל בדבר זה לא שייך הגעלה ולכן תלוי העיקר בחלק' אי אמרינן חוזר ומיעור ע"ש:

הכלי ולא הכלוע: (ח) שבלע בו דק"ל בבלוע נ"ג: (יח) אמאי ס' דאין אומרים בבלוע נ"ג: (יט) בלי חרס. דעת הט"ז דגוף חרס נ"ג, ואין כן דעת שאר אסוריים דלילא אי אמרינן סניג' בחלי חמיכה או לא כמ"ש

זו איסור (ר"ן בשם הרמנ"ן) אבל כף ישנה ובת יומא, משערין בבוילה (דלל מה (ח) שבלע נעשים איסור, ולא ידעין כמה בלע). (טס). ויש מי שאומר שגם בזו (יח) אין צריך אלא ס' לבטל הבזית שבלעה. הנה: והפגרה ראשונה עיקר, כמו שנתבאר לעיל גבי טיפת חלב שגפלה על הקדירה. ויש שאינן מחלקין בין קף ישן לחדש, רק בין (ח) (יט) כלי חרס לשאר כלים (מרדכי פ' גיד הנשה) ואומרים דכלי

[ח] בכ"ח וכו'. הט"ז דעמו בכ"ח אפי' גוף החרס נעשה נבלה דל"כ מה טעם י' לחלק בין דבר שיש לו תקנה בהגעלה לאין לו תקנה ע"ש. ולדבריו ג"כ קשה מה נכף שילא בהגעלה הא קי"ל אפשר לסוחטו אסור אם לא כמ"ל במהר"ל דנשאר איסורין

למרינן אפשר לסוחטו ומותר וגם נב"ח אפשר לסוחטו דמתין מעל"ע והיי' האיסור הנבלע כמ"ל ומותר ממילא יוסר מהגעלי' דבעי מעשה, ודווקא לומר דעכ"פ אם ישלל זו דבר חרף יהי' אסור אבל האמת המעין במרדכי נרי' דעמו כמ"ש הרא"ס דלא אמרינן

פּלתי הבבואר

ולמשל אם כזית איסור נותן טעם בשני כזיתים היתר נעשה נבילה פשיטא דצריך ק"כ זיתים לבטלו אף דגוף איסור אינו צריך רק ס' ואף כאן מה שכתב דנתן טעם בפעם אחד כבי' זיתים זה אחר זה סוף כל סוף שני זיתים נעשה נבילה, והגע עצמך אם נתן טעם בזית אחד היתר ובזית שני היתר ושניהם נפלו לקדירה וכי לא בעינן ק"כ זיתים בלוע ממה שהוא בעין, וכמס' חולין (ק"ח ע"ב) הקשה חלב אמאי מותר ובתוס' שם לא כתבו רק דגידון כאינו מינו ובטל בס' אבל שלא יהי' צריך יותר והו' לא שנו ונשאר בצ"ע, ע"ש ועיין עוד טורי זהב סוף סימן ק"ט ע"ש.

זמח שכתב המהר"ל בתשו' רבכף של איסור בתחיבת שני פעמים לא היה נראה לאסור התם הסיבה משום הגעלה אבל בדבר זה לא שייך הגעלה דאין הגעלה באוכלין (עיין לקמן בפלתי סק"ח) ולכן תלוי העיקר בדלקמן אי אמרינן חוזר ומיעור או לא (עיין לקמן פלתי ס' צ"ט ס"ק ר"ב).

קריער תוכן ענינים והיחזונים בהערוח: בדברי האחרונים בקושיית הפלתי למה לא מחמירין במאכל שנפל שנית לקדירה להצריך ק"כ:

דעת יש אומרים לחלק בין כלי חרס דנעשה נבילה משום שאי אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה

[סק"ח] **תרמ"א** כאן (בסעיף ה') כתב בשם יש אומרים שאין מחלקין בין כף ישן לחדש רק בין כלי חרס לשאר כלים ואומרים רבכלי חרס ראי אפשר להפריד האיסור ע"י הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבילה אבל לא בשאר כלים. עיין בטורי זהב (סק"ח) ר"ה אם ידוע, דדעתו בכלי חרס דאפילו גוף החרס נעשה נבלה, דאם לא כן מה טעם יש לחלק בין דבר שיש לו תקנה בהגעלה (שאר כלים) לדבר שאין לו תקנה בהגעלה (כלי חרס). קושיית הפלתי מה לי בזה שיוצא בהגעלה הרי קי"ל אפשר לסוחטו אסור

דחקשח הפלתי מה בכך שיוצא בהגעלה הרי קי"ל אפשר לסוחטו אסור. ות"י לפי דבשאר איסורין אמרינן אפשר לסוחטו מותר לפי דעת הטור (לקמן בס"י ק"ו) דאפשר לסוחטו וחז"ל תלדין זה בזה, וגם בבשר בחלב אפשר שימתין מעל"ע ויהיה האיסור הנבלע בתוכו פגום (כדקיי"ל בס"י ק"ג) ומותר ממילא על ידי הגעלה, ודחק לומר דעכ"פ אם יבשל כ"י דבר חרף יהיה אסור גם לאחר כן והיינו גם לאחר כן יומו, (כמבאר לעיל בסיומן צ"ח) אבל להלכה דקיי"ל אפשר לסוחטו אסור גם בשאר איסוריים (עיין בפרי מגדים

(בסק"ב).

ומכל מקום יש חילוק בין נודע ללא נודע, רבנודע נתבטל נעשה היתר מיד, משא"כ אם לא נודע האיסור הראשון חוזר ומיעור (עיין בשו"ת ח"י הרי"ם יו"ד סי' ט') [ועיין בשו"ת נפש חיה יו"ד סי' י"ח] שהקשה לפי דברי הנודע ביהודה ת' יו"ד (סי' נ"ד) שכתב רביטול בס' לאו מתורת ביטול ברוב קאחינן אלא דינו כנאכד, וכן הכריע הישמח משה בתשר השיב משה יו"ד (סי' ל"ח) ע"י"ש וע' שו"ת מהר"ם שיק יו"ד (סי' קס"ח) (הן אמת דלפי הפוסקים המטורים דביטול ס' מהני ג"כ בתורת ביטול ברוב וס' צריך לבטל הטעם כמו שכתבו שאר אחרונים עיין שו"ת רעק"א (סי' ל"ח) ובספר ישועות יעקב יו"ד (סי' י"ד) ע"י"ש אתי שפיר החילוק של נודע ללא נודע אבל לפי שאר הפוסקים צריך ביאור מהו החילוק של נודע ללא נודע וכבר רנו בזה הפוסקים].

אמננה הרמ"א פוסק בתרומת הרשן (בתשו' סי' קפ"ג) והוא דהתרומת הרשן כתב הטעם דצריך שני פעמים ס' משום דבאותו קדירה אם תחב ב' פעמים ניתוסף איסור בכף דהא יש לחוש שלא נפלט כל האיסור הבלוע בכף בתחיבה ראשונה תכנס להכף מההיתר שבקדירה וכשהוציאו לחוץ נעשה גם ההיתר הבלוע שם נבילה וכן בתחיבה שניה ניתוסף בה איסור הרי כמו כ' כפות של איסור מ"מ אין לחוש משום דיש לסמוך על סברה הרמב"ן דבלוע בכלי לא נעשה נבילה משום דלא הו' דרך בישול (וכמו שהסביר הפמ"ג כאן כמשבצות זהב סק"ח או משום כמו שטומאה בלועה אינו מטמא סתרה בלועה כמו כן אמרינן באיסור) ועוד דהכף כשהוציאו ריקן דינו ככלי שני ואין החלב שבכף יכול לאסור הבלוע דבעודו בקדירה מחובר אל התבשיל אינו נאסר ודק כשהוציאו ואז הו' כלי שני וכן הביא שם הש"ך, אבל מודה בתרומת הרשן דאם אותו כף נופל לקדירה אחרת צריך עוד הפעם ס'.

וחח שהקשה הפלתי כאן למה כאן כשנפל התחיבת איסור פעם שני בקדירה אינו צריך ב' פעמים ס' הרי מה שכתב התה"ד הנ"ל לא שייך כאן דהרי הכא דנין בגוף איסור שהוא מאכל ולא בבליעה בכלי וכיון שבלוע נעשה נבילה דאף שנפלט מה שבחתיכה הדר בלוע נעשה נבילה ואף רלא הו' רק חד פליטה ובליעה מ"מ הרי נפל שנית וא"כ הרי כאן כמו שני זיתים פליטה מן נבילה ראשונה ושניה ועשיטא דצריך ב' פעמים ס'.

זמח שכתב האיסור והיתר דלא יהיה הבליעה יותר חמור מן האיסור ע"י"ש. סברא זה מהני לגבי מין במינו אבל בענין הכמות לא

חתיכה נ"ג בחצי חתיכה, והטעם משום דלית דבר מסוים ויכיר ולא חל עליו נבלה וא"כ ה"ה צלוע בכלי בשלמא אם לית נפלט מכלי הרי הוא עומד לפניך בכלי והוה כמו חתיכה משא"כ בדבר שנפרד בהגעה א"כ אין כאן חשיבות ודבר הניכר למד עליו כי הוא זה דכשיפרד מן הכלי יהיה צלוע בלתי ממש והוה כמו חצי חתיכה דאין נ"ג חוה נכון וברור בסברה. וכן מבואר במרדכי דכתב על הך דכלי נ"ג דאין אמרינן נ"ג בחצי חתיכה וא"כ ההבדל בין כ"ה לשאר כלים תלוי בדעת הרא"ם אם אמרינן נעשה נבלה בחצי חתיכה:

[מ] אפי' באלף וכו'. וכמנ הש"ך ס"ק כ"ט בשם אור"ה דליתו צטל רק מדרבנן. ואפי' לא ידעמי מנא ליה

דהא תוס' כת' להדיא דלר"ך ליתן טעם וא"כ מנלן דהוא טעם כ"כ קלוש עד שאפי' צעלמ' צאיסור טעם קלוש אוקר יחי' כצבלין מ"מ מוט' ד"מ, וכן רש"י בחולין ד"ה אמר רבנן כל איסור' בס' היינו יחי' דלא יהי' טעמא אבל ביהיב טעמי' לעול' אסור כדאמר' לקמן יש בהם צני"ט וכו' ואלו לקמן איירי כצבלין לטע' גמור נמכוון וכ"כ הריטב"א בנשון רש"י ומוכח דהך דלקמן מדינא אסור. ובגמרא דחולין מוכח הדין דצדק צ"ד ע"כ דאמר' כל שעורים משערין כאלו הם צלל וקפלוט. ופר"ך לשער כצבלין ומצבלין דאפי' צאלף לא צטל, ואלו אין זה טעם גמור רק מדרבנן התמירו אבל ד"מ אף מצבלין צטל צס' מה קושי' הא ר' יוחנן ד"מ קאמר וכו' ר"י דרין דרבנן קאמר. וגם לין דדין צירוד דלר"ך טעם גמור כמ"ש הט"ז להדיא ומצבלין נ"ט ציומר וא"כ עדיין קשה למה לא יהיה ד"מ. ואמא כי לשון המשנה משמע דהוא טעם כל דהוא, דקמי' המחמת המצבלין צמין צשאינו מינו להקל ולהתמיר והיינו דנעמינא נ"ט קשה מה להחמיר הא שורת הדין ק' לאסור צני"ט ומה חומרא יש כאן אלא דאיירי טעם כל דהו וממרא שהחמירו צמתבל לאסור אפי' טעם כל דהו. ומה לין האור"ה דינו. ולכן היה נראה דודאי הוא טעם קלוש רק צאיסור אפי' טעם קלוש אוקר כמו נ"ט צני"ט וא"כ שפיר פר"ך הגמרא

המרדכי ש"מ הכל צבוע איירי כאלוהים: (כ) ס"א. מבואר לעיל הטעם י"א החול' צרי' הוסיפו צמנן, וי"א דיש צצנים גדולי וקטני, ועמש"ל סי' פ"ו: (כא) והוא וכו'. דמרגישין הטעם ציומר מק': (כב) אפילו באלף וכו'. וכמנ האור"ה שהוא מדרבנן, ועמ"ש פלתי והעלמי אם לין מצבלין

מפורסמים רק שמתבלים הקדירה וכדומה לוי מדאוריית' בס' ומדרבנן התמירו אבל מצבלין גמורי' פלתי וקמנן וכדומ' כל

מ"ס דאי אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבלה, אבל לא בשאר כלים, וצוד לחוש לחומרא וע"ל סימן צ"ב

ו. בחצי זית של איסור שנתערב בהיתר, צריך ששים חצי זית היתר לבטלו.

ז. ביצה שיש בה אפרוח או טפת רם שנתבשלה עם אחרות, צריך (כ) ששים ואחת לבטל פליטתה.

ח. כחל מתבטל בתשעה וחמשים. הגה: כל האיסורים הנהגין צמנן הזה כולם מתבטלים בששים, מלבד צמנן צפסח וין נסך, כאשר נמצא בהלכותיהם (טור), ובלבד שהאיסור אינו נותן טעם בקדירה, אבל אם נותן טעם צאותה קדירה, (כא) והוא אסור מצד עצמו, [מ] (כב) אפילו צאלף לא

פלתו המבואר

שאינו ניכר וכל שכן כאן שאינו ניכר ומסוים, ובשלמא אם אינו נפלט מכלי הרי הוא עומד לפניך בכלי והוה כמו חתיכה, משא"כ בדבר שנפרד בהגעה אם כן אין כאן חשיבות ודבר הניכר לומר עליו כי הוא זה דכשיפרד מן הכלי יהיה בלוע בלתי ממש והוה כמו חצי חתיכה דאינו נעשה נבילה וזה ברור בסברא וכן מבואר במרדכי דכתב על הך דכלי נעשה נבילה דאין אומרים נעשה נבילה בחצי חתיכה וא"כ ההבדל בין כלי חרט לשאר כלים תלוי בדעת היראים הנ"ל אם אמרינן חנינ' בחצי חתיכה עיי"ש [עין בשלטי גבורים סוף ע"ז חילוק בין כלי למאכל עיי"ש].

קיצוד תוכן ענינים והידונים בהשיות: דעת הפלתי דבשר בחלב פוגם אסור בבלוע בקדרה מודה להקל. ♦ בדעת הפלתי אי דבר חרף אסור מה"ת או מדרבנן. ♦ אי אמרינן חנינ' בחצי חתיכה בב"ח. ♦ ביאור דברי הט"ז לפי ביאורו של הברוך טעם. ♦ בקושי' הפלתי הרי אפשר לטוחטו אסור וא"כ מה לי דמועיל הגעלה. ♦ מתי כלי חרט ניתן אף דלא מועיל לה הגעלה. ♦ דברי מהר"ל בכונת המרדכי:

דבר שאינו בטיל למעלה חס' דעת האיסור והיתר דאסור מדרבנן [סק"מ] כתב האיסור והיתר (כלל כיה דין ז') בדבר חרף שנעשה לטעם שנפל לקדרה ותערב מחמירין שאסור עד שנשתלק טעמו אפילו אם זה למעלה מס', אבל בסעיף מקלין דאע"פ דקיי"ל טעם כעיקר גם בשאר איסורים אסור מה"ת ולכן

בפתחה לבשר בחלב ד"ה עוד ארכו, ובשפתי דעת סי' צ"ב סק"י ד"ה תשר, דאפשר לטוחטו בשאר איסורין אסור מדרבנן. אמנם הוא סותר דבמשבצות זה סי' צ"ב סק"י ר"ב דמה"ת הוא משום דאין הגעלה באוכלין. וכן כתב כסי' ע"ד סק"א, ובשפתי דעת סי' ק"ו סק"ב דהוי ספק תורה) [ועין פלתי לקמן סי' קי"א סק"ז דמדרבנן הוא עיי"ש] עדיין קשה.

הפלתי מסביר דברי המרדכי לחלק בין כלי חרט לשאר כלים. לפי השיטה דלא אמרינן חנינ' בחצי חתיכה

ובתב הפלתי לבאר בהקדם דברי הר"א ממיך בספרו יראים השלם (סי' מ"ח) הובא בקיצור במרדכי חולין (פ"ו סי' תרע"ט) וגם תוס' (שם הזכיר צ"ו ע"ב ד"ה אפי' ועוד) ועוד ראשונים דאין צריך שיעור ביטול נגד כל החתיכה אם נאסרה רק מקצתה כגון שנאסר כרי קליפה דכל הטעם דאמרינן חנינ' מחשש שיבואו להקל בבבילה ממש לשער במקצתה אבל חתיכה שלא נאסרה כולה שם היתר עליה [אבל הפמ"ג (כסי' צ"ב שפתי דעת סק"ב) ס"ל דבב"ח לא אמרינן לחלק בין חצי חתיכה לכולה לפי שמה"ת אמרינן חנינ' אבל כנראה מכאן דעת הפלתי אינו כן אלא כדעת התוס' חולין (ק' ע"א) (מרלא) חילק כניהם וכתב לתרץ גם משום בב"ח) ואי משום קושי' הפמ"ג יש לחלק ולתרוץ והרמב"ן (חולין ק"ה) חולק על זה וכן ס"ל לעוד ראשונים].

ולפי זה כתב דהוא הדין טעם שנבלע בכלי הרי כמו חצי חתיכה משום דאינו דבר מסוים ויכיר ולא חל עליו שם נבלה, וכל שכן הוא מסמך דלא אמרינן ביה חנינ' אע"פ שהוא דבר מסוים רק

ולשערי צדקתו דגבי איסור אפי' טעם קלוש אוסר אבל במקום הדימור נלע דלא נאסור טעם קלוש אין צדקתו מה לאסור יותר מס' דהוא רק טעם קלוש ותרומה הימור נלע כמ"ט הרמב"ם במשמרת הביט ולכן לא בעי מריקה ושטיפה בכל הכלי וא"כ זולם דלמרו להסמיך היה מותר ולכן נאמר שאמרו להסמיך מדרבנן אבל באיסור נראה שהוא מהסורה וא"ע דוק:

וכן יש קצת רא"י מדברי הרמב"ם צ"ח המשנה דכמו צללים בכלל מצלין, וא"כ אין קמ"י צ"ח מהלכות תרומה צלל שנתנו למוך עדשים מחמתן צ"ח, דמשמע צ"ח הא לטעמא עבד א"ו חף דלטעמא עבד מ"מ צעיק נ"ט גמור היכא דהימור נלע כמו תרומה, ואולי יש לומר מצלין כמו צללים ושומי' דהוא למצול הקדרה אבל בעצמותו אינו מצלין וכן ד"ם צ"ח כדלמרינן צלל וקפלוט שיעורו צ"ח ש"מ לאין נ"ט יותר מס' ד"ם רק מדרבנן הסמיך, וכמ"ט מה שסקשו אין צלל בכלל מצלין הא אמרינן צלל וקפלוט רק צ"ח דהו ד"ם דהו דרבנן אבל מצלין גמור כגון פלפלין וכדומה דהו ד"ם צלףק דהו צ"ח גמור, ומודה אר"י בהך דהו ד"ם וא"ע דוק:

פלתו המבואר

הגב כיון דדין ברור דצריך טעם גמור כמו שכתב הטורי' ז"ל (סי' ק"א) להדיא, ותבלין נותן טעם ביותר ואם כן עדיין קשה למה לא יהיה דין תורה.

ראיה לדברי איסור והיתר דלמעלה מס' אסור רק מדרבנן ממשנה פ"ב דערלה

חן אמת כי לשון המשנה (בערלה פ"ב מ"ו) הובא בחולין (צ"ט ע"א) המחמץ והמתבל במין שאינו מינו להקל ולהחמיר ולכאור קשה אם שודת הרין כך למה כתב לשון "להחמיר" ומה חומרא יש כאן. אלא דאיירי בטעם כל דהו וחומרא שהחמירו במתבל לאסור אפילו טעם כל דהו וזהו מקור דברי האיסור והיתר. ואם כן נמצא יוצא דיש כאן סתירות הסגיות.

הפלותו דוחה הראיה הנ"ל דשאני התם דהיתרא בלע

דלכן היה נראה דודאי הוא טעם קלוש ורק באיסור אמרינן דטעם קלוש אוסר כמו נותן טעם בר נותן טעם, ואם כן שפיר פריך הגמרא ולשערי' בתבלין דגבי איסור אפילו טעם קלוש אוסר אבל במקום דהיתרא בלע דלא נאסור טעם קלוש אין בתבלין כוח לאסור יותר מס' דהוא רק טעם קלוש ותרומה מקרי היתרא בלע כמו שכתב הרשב"א במשמרת הבית (כ"ד ש"ד) ולכן לא בעי מריקה ושטיפה בכל הכלי (עין בפלותו בס"י צ"ג שהארין בזה) ולכן נקט לשון חומרא דבלא חומרא היה שודת הרין להתיר ולכן נאמר שאמרו להחמיר מדרבנן, אבל באיסור נראה שהוא מה"ת וצ"ע. (יש להעיר ממה שכתב הש"ך (סי' צ"ד ס"ק כ"ב) דהו דאמרינן דג"ס בר ג"ס מותר היינו דקא בבלעת היתר וזה שיטת הרשב"א הרין הרשב"א הטעם כיון דאיקלוש טעם כולי האי לא חשבו לאסור היינו דאנו ראוי לחול עליו איסור חדש על טעם קלוש והפרי מגדים בספרו ראש יוסף ובספר גינת ורדים (כלל ס"ה) כתב דאולי חילוק זה לחלק בין היתרא לאיסורא גידה דרבנן הוא דכיון דהוא איסור שוב אינו יוצא מיד דפויו לעולם אמנם מדברי הפלותו כאן נראה דט"ל דאיסור תורה מרהיבא ראייה לדין דין דאסור למעלה מס' באיסור מה"ת (ועיין עוד בבחי' ופלותו סי' ס"ה סק"ב). ועיין בדעת תורה (סי' צ"ד סעי' ר' שהביא דעת כמה פוסקים הסוברים דהו מה"ת).

הפלותו מחדש לחלק בין תבלין גמור כמו פלפלין דאסור מה"ת גם למעלה מס' ובין בצלים שהוא לתבל הקדרה דאסור מדרבנן למעלה מס'

דכן יש קצת ראיה מדברי הרמב"ם בהקדמ' מה שיש להעיד מדבריו שנראה כסותרין, דבפירוש המשנה כתב, בצלים בכלל תבלין. ואם כן היאך כתב (בפרק ט"ו הל' ה') בהל' תרומות ערשים שנתבשלו ואחר כך השליך לתוכן בצל יבש אם היה שלם הרי זה מותר ואם היה מתוחך בנותן טעם ע"כ. ולכאור מה שכתב בנותן טעם משמע דמהני ס', ולכאור קשה למה מהני ס' הרי לטעמא עבדי ובצל בכלל תבלין - ולפי הג"ל יש לומר דאף דלטעמא עבדי מכל מקום בעינן נתינת טעם גמור היכא דהיתרא בלע כמו תרומה ולכן בבצלים דטעם קלוש הוא מהני ס' - ואולי יש לומר עוד דתבלין כמו בצלים ושומים דהוא לתבל הקדרה אבל בעצמותו אינו תבלין מה"ת

מחמירין בספק טעם (כדלעיל בסעי' ב') מ"מ הני מילי בטעם עד ס' אבל להצריך ס' נגד כל טעם ס' שלו לא, וראיה לזה הביא כמו שכתב ר"ת (גופיה בספר הישר חלק החידושים סי' תע"ד) לגבי דבר המעמיד דאין העמדת גבינה אוסר מה"ת אלא בס' דוק מדרבנן אסור עד אלף (ועיין פלותו סי' פ"ו ס"ק י"ה) מכל שכן דבר שמתפשט טעמו ליותר מס' ראינו אלא מדרבנן דטעם זה טעם משהו הוא" ולא חשיב טעם מה"ת כלל ע"כ הרי דט"ל להאיסור והיתר דאיסור דבר העבדי לטעמא וגם מעמיד מדרבנן היא (והביאו הש"ך סי' צ"ח ס"ק כ"ט).

וכתב עליו הפרי חדש סי' צ"ח (אות כ"ה) ריש לפלפל על דבריו דלא דמי דין דין לדין מעמיד שאין שם טעם כלל ולכן אסור למעלה מס' רק דרבנן ואע"ג דאמרינן במס' ע"ז (ל"ה ע"א) דאוקמי קטוקים חשיב כמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה היינו מדרבנן אבל באופן שיש טעם אפילו באלף לא בטיל מה"ת ע"כ. ועיין לעיין מה שכתב בס' חמ"ב [אבל הוא ז"ל כתב לקמן (בסי' ק' סק"ג) שהוא מדרבנן וכן באור"ח (סי' תמ"ב סק"ה) אבל כאן משמע דדין תורה היא וכבר הקשה כן הבית מאיר באור"ח ריש סתירה בדבריו עי"ש מה שכתב בזה. והאחרונים ציינו ראייה מדברי רש"י במס' נזיר (ל"ה ד"ה בשלמא דהוא מה"ת. ועיין בחי' רעק"א כאן שצין דר"ן בפרק גיד הגשה (ל"ה ע"ב) ס"ל דהו מה"ת. ודעת בעל אבן העזר אור"ח (סי' תמ"ה) דהוא דרבנן. ועיין בחות דעת כאן (סק"ה) שהכריע דאסור רק מדרבנן. ועיין עוד בכנפי יונה שמתחלק דוק מלח ושאר ותבלין הוא מה"ת, ולא בשאר דברים הנותנים טעם ביותר מס'.

קושיית הפלותו על האריה מכמה מקומות

ראיה ממונ' בנ"י דתבלין נותן טעם גם למעלה מס'

א וכתב הפלותו להקשות (אחר שהביא דברי האיסור והיתר) ואני לא ידעתי מנא ליה דין זה, דהרי התוס' במס' ע"ז (ס"ו ע"א שם ס"ט ע"א ר"ה כתבלין) כתב דצריך ליתן טעם ואם כן מצלין דהוא נותן טעם כל כך קלוש עד שנימא שאפילו איסור בעלמא טעם קלוש כזה אוסר מכל מקום בתבלין מותר מה"ת.

ראיה מדברי רש"י בחולין דתבלין אוסר גם למעלה מס' מה"ת **ב** וכן משמע מרש"י חולין (צ"ח ריש ע"ב) דאיסורין שבתורה אוסרין בס' היינו היכי דלא נותן טעם אבל אם נותן טעם לעולם אסור כדאמרינן לקמן יש בהם בנותן טעם אסורה וכו' ולקמן שם ד"ה פלפלין, כשאיידי בתבלין דאוסר עד אלף לטעם גמור נתכוון. וכן כתב הרשב"א בלשון רש"י. ומוכח דהך דלקמן מרינא אסור.

ראיה מגמ' חולין דתבלין אוסר מה"ת גם למעלה מס'

ג וגם מגמ' שם משמע דאסור מה"ת, כדאמרינן אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל שיעורים משערין כאלו הם בצל וקפלוט, ופרך שם לשער בפלפלין ותבלין דאפילו באלף לא בטל ע"כ. ואילו נימא דבתבלין אין זה טעם גמור מה"ת ורק מדרבנן החמירו מה הקשו על ר' יוחנן דדין תורה קאמר, וכי ר' יוחנן לדין דרבנן קאמר, הרי דין תורה קאמר.

[ו] מלח ותבלין. הנה דעת אור"ה כלל כ"ה דלס נפל תבלין למינו אין לנו אומרים לשער כאלו נפל לאינו מינו רק מותר בס' כמו שארי אקורים, ור"ח מדאמרינן זיר במאחסין ואלו נפל לא"מ הא מלח לטעמא עבדי ואינו בטל אפי' באלף. יש להבין מנלן זה דהא לכ"ע צריך להיות מורגש הטעם ולמא קים ליה לחכמים שאיר אין טעמו מורגש ביותר ממאחסין וצריך לומר דס"ל א"כ מה פריך הגמרא האר"י מין צמינו לא בטל דלמא הא דלמא ר"י במאסרי היינו צמין צמאינו מינו א"ו דהא ידע הגמרא דלא שיעורו יותר וע"כ צמינו אירי והא ל"ל דלמא ידע הגמרא כמה דמרגישין טעם מהמורה בטיל כל זמן שמרגישין טעמו. ולכן [ו] מלח ותבלין מדברים דבא"מ שיעורו פסות דודאי לא לא בטיל ע"ש: (כג) אינו דעבדי לטעמא, אם אקורים מחמת ענמן (כג) אינן צטילים האמירו צמינו יותר מאינו מינו בכל החשש דלמא אחי לדי טעם בא"מ וא"ש. אלף דהרב בעל מ"י צמ"ח כלל פ"ה טען שזי טענו דא"כ איך אמרו צמיר במאסרי הו' מין צמינו ולא יהיב טעמ' וגור"י ולמו' אטו אינו מינו הא ס"ל לא גורין והסמירה מיני' וכ"י:

ועוד הקשה איך כתב בא"מ נותן טעם יותר מר' והוא אור"ה כתב שער כ"ג דין ו' דצקדריה אוסר ליר רק עד ס' ע"ש. ונראה דלק"מ דצקושי ראשונה וכי לא הרגיש צמה שכתב האור"ה בשער כ"ג דין ו' להדיא לזיר דג טמא עם דג טהור בטל בס' וקשה הא ר"י ס"ל במאחסין ור"י ס"ל צ"ו וס' מה צמי הכא. וגם כתב לזיר אפי' נבלה שנתערב צקדריה בס' דאף ר"י לא אמר רק צמינו ולכאור' קשה הא ר"י מודה צמיר דהו' יעשה דבטל וא"כ כל סומרא הוא משום אינו מינו ואיך יקול צמינו מינו אכל הדב' מצוא' במרדכי פרק ג"ה דהואיל דהוא צמינו וצמלמא ס"ל לר"י דלא בטל כלל רק הואיל לזיר מדרבנן הקיל צו וכולי האי לא הקילו רק עכ"פ הצריך מאחסין להיכרח דמין צמינו ולק"מ ולכן לדין דלא קיימ"ל כר"י צמינו ג"כ הוא כשאר אקורים וקני בס' כמו אינו מינו וא"ש דהא לזיר צ"ל לא משום אינו מינו רק להיכרח דמין צמינו לא בטל, והא דפסק דקני בס' היינו לדין דלא קיימ"ל כר"י דמין צמינו לא בטל אכל לר"י צמ"ח צריך יותר ולא משום גוריה דא"מ רק להכיר דמין צמינו לא בטל, וצקושי ש"י גם צוה לא הרגיש דיש כאן ג' עיני' דאור"ה ס"ל תבלין דלא צטילים הם דרבנן כ"ל וכי גורו רבנן הכל צמינו כמ"ש הרמב"ם צפ"י המשי' דכל מה שגורו הכל צמינו רק ס"ל כל מה דדרך לימן לתוך התבשיל היינו מינו כמ"ש המוס' גבי דבר שיש לו ממירין ע"ש. וא"כ בתבלין הנותנים צקדריה שדרך לימן לתוכו לטעמא עבדי ולא צטילי אפי' באלף ותבלין שאין דרך לימן בתוכו אין בכלל לטעמ' וזינו בס', וא"כ שפיר קדיין בתבלין מותר ולא גורין אטו קדריה שדרך לימן בתוכו תבלין דאפילו באלף לא בטל וא"ש. והו' כל דברי אור"ה צמ"ח דוכתי דממיר תבלין צקדריה בס' ולא גורין והסמירה מיני' וכ"י:

פלתו המברואר

ולחלץ הביא עוד פעם הדינים הנזכרים והוסיף ראיאתא במס' חולין רל"ר יודא רביעית ציר רגים טמאים (שנתערב בציר טהור) בטל במאחסין של ציר טהור אע"פ (שאם נפל) שבקדריה של מים ובשר לא היה בטל אפילו באלף ולכן בדבר שהוא חריף וחומץ מאליו כגון תבלין וחומץ של היתר שנתערבו בהן תבלין וחומץ של איסור כזה אין אנו רואים כאילו היה תפל, ובטל שפיר בשיעור מאחר שלא בא להטעים, והא דאמר במס' ע"ז (פ"ז ע"א) בתוס' ר"ה תבלין, דשאור ותבלין וקיבה לא בטיל הגי' מילי שיש בהם כדי להחמיץ ולהתבל ולהעמיד ראם לא כן לא נקרא דבר שנעשה לטעם דלא הו' העיקר ולא הגיע טעמו לכולם ובטל שפיר בס' כשאור איסור כדאיתא לעיל בשם הרמב"ם שכתב ואם לא יעלה בשיעור ואפילו אם אינו מוסיף של היתר כדאיתא לקמן בתשו' (גיבנה שבא"י) ע"כ. הפלתי זן בראיות האיסור והיתר וכתב לבאר

חנה מרברי האיסור והיתר הנ"ל יוצא דראיתו הוא ממשנה פרק י' ומסכת תרומות (משנה ח') הובא בגמ' חולין (צ"ט ע"ב) וזה לשונם, דג טמא צירוד אסור ולפי שיטת רבי יהודה ציר רגים טמאים שנתערבו עם ציר של רגים טהורים בטל במאחסין ודעת ת"ק שאינו בטל ודעת ר"י למרוד בשיעור שלישי, ופריך הגמ' האמר ר' יהודה רמין במינו לא בטיל, ומשני שאני ציר דיעצה בעלמא הוא, (ובתוס') ד"ה שאני ולא אסור רק מדבנן. ועיין מנחת יעקב כלל כ' סק"ד, ובתשר נ"ב קמא יר"ד סי' כ"ח והנה ציר דבר חריף הוא ואם זה נפל לקדריה של בשר ומים אינו בטיל אפילו באלף ואפי"ה כשנפל למינו ציר רגים אחרים נתבטל הרי רמין במינו כשיש להם טעם שזה שפיר בטיל אפילו בדבר העביד לטעמא. והסביר הפלתי דיש להקשות מנלן להאיסור ודבר דצריך להיות מורגש הטעם באינו מינו יותר משיעור מאחסין אולי קים להו' לחכמים דגם באינו מינו שנפל שם ציר בטלה

שיעורו בס', כדאמרינן בצל וקפלוט שיעורו בס' הרי מזה ראין נותן טעם יותר מס' דין תורה ורק מרובנן החמירו - ובהכי ניחא מה שהקשו היאך בצל בכלל תבלין הא אמרינן בצל וקפלוט רק בס' דהו' דין תורה ולמעלה מזאת דינו רק ררבנן, אבל תבלין גמור כגון פלפלין וכדומה דאי דין תורה באלף דיהיב טעמא גמור ומרדה בעל האיסור והיתר בהך דהו' דין תורה ואתי שפיר.

[סק"י] לא נמצא (בדפוס ווארשא תרל"ח) והבארוד הוא לפי דפוס תנ"ל

לשון של המחבר ספר איסור והיתר בדין דבר הנעשה לטעם בטינו ובשאינו טינו

[סק"י] בספר איסור והיתר (לרבינו יונה מגיוטני תלמידו של בעל תרומת הדשן, כלל כ"ג דין ו') כתב רב ר הנעשה לטעם (ראיתו בטל) כיצד, כל דבר חריף ונעשה לטעם כגון תבלין ומלח של הקדש או של גוי (של ע"ה), וחומץ של יין נסך אפילו מסתם יינם שנתערב בתבשיל, אף על פי שאם נתערב במינו בטיל הכא שנעשית לטעם אינו בטיל וכר' משום שמתפשט טעמו ליותר מס', וכתב באר"ז דהיינו דוקא למקום שמגיע טעמו ע"כ.

ולחלץ שם (בדין י"ח) כתב דבר הנעשה לטעם כגון פלפלין שלמים (שהוא רבי חריף) של הקדש (שאסור בהנאה) ושל כענני (הכונה) של נכר עובד ע"ה) שנתבשלו או נכבשו במאכל עד שנתן טעם בו ויש ס' במאכל נגוד התבשיל אסור משום ודבר שנעשה לטעם הו' הטעם עיקר התערוכות כמו שכתב הרמב"ם ועוד דדבר הנעשה לטעם מאחר דדרכו לצורב רק בשאינו מינו נקרא שפיר מין במינו (כדאיתא בסוף מסכת ביצה) וכן פסק בסמ"ג והכי נמי בקדריה שדרכו לתבל לא מתקנה אלא ע"י התבלין וגם אין דרך התבלין לאוכלן לבדן ע"כ.

פלתו המבואר

לענין מין במינו רוקא קאי ומשמע אע"ג ששויים בטעמו מכל מקום כל שכנגדו בשאינו מינו יש בו כדי לתבל או להחמיץ אוסר, וכן משמע מדברי מהרלב"ח בפירושו על הרמב"ם בפס"ז מהל' מאכא"ס (דף א' ב') הוא דנקט שם הרמב"ם שאור של חיטין שנפל לתוך עיסה של חיטין ולא נקט שאור שנפל לתוך שאור נקט לשון המשנה דערלה ולא תנא המשנה אלא בהוזה אבל לדינא אף שאור בשאור ותבלין בתבלין דינא הכי כל שיש בו כדי לתבל או להחמיץ אלו היתה מין אחר וכמו שפירוש המשנה ואיסור היתר עצמו בעיסה מתומצת וקדרה מתובלת (והוא משנה פ"ב דערלה מ"ט).

דבראיה שהביא מציר דגים יש לדחות ראפשר בבשר ובמים ג"כ בטל משום דציר עצמו לאו לטעמיה עבידא רק המלח שבו (כמבואר בש"ך סי' ק"ה סק"ב ועיין בשנת אליהו (פ"י דמס' תרומות) וכאן בביאור הגר"א (סי' ק"ה) וכן כתב במדרכי חולין (סי' תרע"א) ואין הנאסר יכול לאסור יותר מהאיסור עצמו, (ועי' זו והב על איסור היתר רש כלל כ"ג) וגם תמוה דהאיסור היתר בעצמו סותר למה שכתב (בכלל כ"ג דף ו') בשם גדולי הפוסקים דאף לר' יהודה דהצריך בציר מאתים היינו רוקא ציר אבל בשאינו מינו דאין דרכו בכך בטיל בס' לכל היותר ואדרבא איכא למידק איפכא מההיא דציר דאף שהוא מין במינו ולא בא להטעים אפילו שכנגדו באינו מינו מ"מ הצריך ר"י מאתים מין במינו כיון שהוא חמץ וחריף, אם כן כל שכן בשאר דברים חריפים ודברים דעבידין לטעמן בשאינו מינו דאוסרין אפילו במינו כדעת הרמב"ם (עיין בפרי"ח סי' צ"ח סק"ז וסק"ז).

הפלתו ניישב הקושי הנ"ל לפי השיטה דר"י מודה בדרבנן דבטיל **דבראיה** הפלתי לבאר דברי האיסור והיתר בהקדם דברי המדרכי במסכת חולין (פרק גיד הנשה אות תרע"א) והואיל דהוא מין במינו ור' יהודה ס"ל מין במינו לא בטיל היה לו להחמיר, רק כיון דהכא מיירי מאיסור דרבנן דציר דגים טמאים אסור מדרבנן ובאיסור דרבנן גם ר' יהודה מודה דמין במינו בטל ולכן הקילו בו הוא דהצריך אפ"ה מאתים ולא הסתפק בשיעור בביטול בס' ולהיכרא עשה כיון שלא יתחלפו בשאר מין במינו דאינו בטל עשו שיעור חדש, אמנם לדינא דקיי"ל דמין במינו אפילו באיסור תורה בטיל בס' ולכן פ"ה פסק האיסור היתר דמהני ס' דהוא לשיטתו לא צריך היכר במין במינו דרבנן אטו מין במינו דאורייתא ולפ"ז מיושב מה שכתב האיסור היתר דציר דג טמא בטל בס' ולא במאתים.

הפלתו כתב ליישב הקושיא השניה של המנחת יעקב הנ"ל **דעכשיו** נבוא לקושיא שניה דיש כאן ג' ענינים, דאיסור היתר ס"ל תבלין דלא בטלים הם איסור דרבנן כג"ל (בס"ק י') וכי גזרו רבנן הכל במינו כמו שכתב הרמב"ם בפירושו המשנה דכל מה שגזרו הכל במינו, וס"ל דכל מה שהדרן ליתן בקדרה לתוך התבשיל היינו מינו כמו שכתב התוס' ביצה (ל"ט ע"א) ד"ה משום בתירין השני ולכן בתבלין הנותנים בקדרה שדרכן ליתן לתוכו לטעמא עבידי ואינם כגללים אפילו באלף, משא"כ תבלין שאין דרכן ליתן לתוך הקדרה אינו נכלל בגדר דבר העביד לטעמיה ודינו בס' ואם כן שפיר מדייק בתבלין מותר ולא גזרין אטו קדרה שדרכן ליתן לתוכו תבלין דאפילו באלף לא בטיל ואתי שפיר - והוא הסברא של האיסור היתר דכמה מקומות מתיר תבלין בקדרה בס' משום דלא אורחא ליתן בתוכו וס"ל דמין במינו דוקא ברבר שדרכו בכך אסור ער מאתים והרברים משוטים.

לפרש לשון המשנה לפי הנ"ל **דלפ"י** מה שכתבנו לעיל דבציר דהתמיד לאסור מין במינו מטעם היכר יש ליישב דיוק לשון המשנה דקתני דייקא כל המחמץ בתרומה ובערלה וכלאי הכוס ולא כתב כל המחמץ וכי באיסורים

במאתים כיון שאין טעמו מורגש, ולכן כתב בהקדם מה דהקשו שם בגמ' על ר' יהודה מהא דס"ל מין במינו בטיל מהא דפסק דמהני ביטול ציר בציר, ולפי הנ"ל דגם באינו מינו בטל במאתים מה הקשו עליו אולי ר"י ס"ל דבטל דוקא כשנתערב בשאינו מינו אבל אם נתערב במינו שפיר לא בטל, אלא ודאי דזה ידע הגמרא דבאינו מינו אפילו באלף לא בטיל ועל כרחק דבמינו איירי הרי ראייה דדוקא במינו בטל במאתים גם דבר העביד לטעמא כיון שאינו נוהג טעם בפועל. וגם אין לומר דהגמ' ס"ל דבמינו בטיל במאתים ובאינו מינו בטיל בס' דאין סברא לומר דמינו יהא חמור מאינו מינו דכל החשש במינו הוא אטו אינו מינו ושפיר מוכן הראיה.

דברי הרמ"א בכונת האיסור והיתר דדבר העביד לטעמא במין במינו ששוה בטעם בטל בס'.

כתב הרמ"א בספרו תורת חטאת (כלל פ"ה דין כ') שכתב דמשמע מדברי איסור היתר דדבר העביד לטעמא אינו בטיל בין במינו ובין בשאינו מינו דדוקא שנותן טעם באותו קדרה שנפל לתוכו אבל אי נפל לקדרה ואינו נוהג טעם אע"פ שאם נפל למקום אחר נתן בו טעם בטל ע"כ.

מין במינו דאינו בטל או כששוין בשמא ולא בטעמא או כשהן בדברים המתקנים בקדרה

דוקשה הרמ"א וצריך עיון לדבריו אמאי מין במינו אינו בטיל דהא אינו נוהג טעם באותו קדרה וכן כתב האיסור היתר בעצמו שם דתבלין בתבלין או ציר בציר בטל. ותירץ ב' תירוצים, א. וצריך לומר דמיירי במין במינו שאין טעמן שווה אלא שנקראים בשם אחד דקיימא לן בתר שמא אולתין ב. או מיירי בדברים המתקנים הקדרה המקרי מין במינו אע"פ שאינם שווים בטעם ולא בשם כדעיל (בכלל ובס' ע"ד).

קושיית הפרי"ח על שני ביאורים של הרמ"א הנ"ל **דמרי"ח** כאן (בס"ק כ"ו) הביא לפלפל על שני התירוצים א. על מה שכתב דמיירי בששוין בשמא ולא בטעמא הקשה הרי הרב סתם מין במינו קאמר (האיסור היתר) ומי לא עסקנן במין שטעמו ושמו שווה דמקרי מין במינו לכולי עלמא ואע"פ כן אמר אפילו באלף לא בטיל ב. וגם מה שכתב דבדברים המתקנים הקדרה מקרי מין במינו מקור דין זה הוא בתוס' ביצה (ל"ט ע"א) ד"ה משום בתירין השני וכן תירץ הרשב"א בתשרי (ח"א סי' ק"א) הובא בכסף משנה (בפרק ט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י"ב) וכתב על זה הפרי"ח דזה דוקא לגבי הדין של דבר שיש לו מתירין דהרי משנה מפורשת הוא במס' ערלה (פ"ב מ"ח) דבמחמץ ומתבל שהוא דבר העביד לטעמיה ריש בזה חילוק בין מין במינו ובין מין בשאינו מינו ולפי סברת התוס' הלא כל המתבל מקרי מין במינו ולא שייך ביה מין בשאינו מינו אלא עכ"ח דדין זה נאמר לגבי דין דשיל"מ דוקא, (וכן כתב לקמן עוד בסיון ק"ב סק"ה) וכן כתב הב"ח (בסיון ק"ב) ד"ה כתב הרשב"א בשם ים של שלמה בחולין (פ"ח סי' פ"ח ובספר איסור היתר שלו מכות ס' ע"ד אות ב') שכתב כן מטעם ראייה הנ"ל והוסיף עוד ראייה מגמ' חולין (צ"ט ע"ב) מין במינו שאור של חטים שנפל לעיסה של חטים משמע להריא דבעיסה של שעורים חשיב מין בשאינו מינו ולא אמרין מה שמתקן העיסה חשיבין ליה מין במינו ועוד דבחולין (ק' ע"ב) גבי מין במינו דדבר אחר דפירוש רש"י מין במינו נבלה ושחוטתה דבר אחר כגון תבלין דהטב אלמא דתבלין מין בשאינו מינו הוא ולכן הדרא קושיית הרמ"א לדוכתיה עיי"ש.

וכן ג' קושיית המנחת יעקב על דברי התורת חטאת שמישב דברי האיסור והיתר הנ"ל.

דוקשה המנחת יעקב בפירושו על התורת חטאת הנ"ל (אות ס"ב) ממשנה דערלה דאמרין כל המחמץ ומתבל והמדמע והתם

נמדי דללו אורחא ליתן כמותו והיינו דס"ל דנעי מין נמינו הו' נמדי דלורחא קרוי מין נמינו והדברים נרורים כמ"ש ואין צוה פקטוק כלל:

ופקתה מ"ש הפ"ם למרן הא דלמרינן המסגל והמדמנע ומסמך מינו נמינו כמ"ש ראי ליתן למרן הקדמה הדין דין אמר דין כמב האו"ה כמ"ל. אך קשה לומר קן נמשנה והדומק מנזר. וימר נר דס"ל כמ"ש לפיל נציר דהחמירו קן י"ל נחמורה החמירו

לאסור נמין נמינו והכי דייק דעת או"ה למלך אם טמן טעם ט. [יא] קדירה שיש בה ג"ם זיתים היתר, ונפלו ליטנא דמשנה דערלה דקמני כל נאותו קדירה או לא נטיל אכל בה שני זיתים, אחר של דם ואחר של חלב, כל המחמך ומסגל ומדמנע נחמורה ונערלה וכלאי כרס ולא קמני אסור כל המחמך נחמורה ולמה נמר נשנשה אלו אלא דללו דהחמירו חכמים נשעורי החמירו לאסור אפי' נמינו אטו אינו מינו אכל נשאר איסורים לא החמירו חכמי. אכל עכ"פ לדינא האמת כמ"ש הרמ"א:

אלא לפ"ו דכל הטעם דר"י ס"ל משום מין נמינו עבדי היכר א"כ הרמב"ם דפסק נסוף פט"ו מהל' מ"א דדג טמא שכבשו נציר עם דג טהור שיעורו נחמרים עכ"ל הרי דפסק לדין דלא קיימ"ל כר"י וא"כ נרין לומר דגורו אטו אינו מינו והדבר מוכח דלא כהו"ה:

אמנם העולה מזה דמ"ש הפר"ם להאריך דמסגל אף נצירו מינו לא משמע קן נדברי או"ה רק דס"ל כמ"ש כל שדרכו למת למוכו הוי מין נמינו ומה שאין דרכו לא הוי מין נמינו. וצוה סרו כל קושים הפר"ם דלמה יגרע מחמך מדמנע דלוקר אפי' אינו מינו דשם כיון שדרכו להעמיד צו ה"ל כמין נמינו ומה שאין דרכו להעמיד נחמרים לא מהי והדברים פשוטים ונרורים ודוק: [יא] קדירה שיש בו ג"ם זיתים וכו'. זהו נפיל נמשנה וחמשי וזים חית חלב וזים דם כיון דלא שוי נטעמא כלל פשיטא דמוסר דהא אס יטעום הקפילא הפנשיל לא יורגש לא טעם חלב ולא טעם דם ואם קן מאין הרגלים לאסור. ומ"ש נחמורה כלל כ"ד על הגליון נשם משונת הגאונים כי הרמב"ם אומר לאסור ס"ל כר"י דנפסות מס' לא מהי טעימה ואפילו נרור לנו דליכא טמן טעם מ"מ נעינן ס' וכיון דס"ל דאין איסורים נחמרים זה אס זה אס קן אין חלב מסייע לנטל דם וכן איפכא ואין כאן ס'

פלתיה המבואר

ומה נקט רוקא ג' אלו, אלא לפי שבאלו החמירו חכמים בשיעורים דאינם נחמרים במין נמינו אטו אינו מינו אבל בשאר איסורים שפיר נחמרים, אבל לדינא האמת כמו שכתב הרמ"א. דעת הרמב"ם דגם מינו אסור אטו אינו מינו

אלא יש להקשות על הרמב"ם דלפי הג"ל דס"ל לר"י להחמיר מין נמינו משום היכר היאך פסק הרמב"ם (בפרק ט"ו מהל' מאכא"ס הל' ד') דציר דגים טהורים שנחמרי עם ציר דגים טמאים בטל במאחיים ד"ל דג טמא שכבשו עם דג טהור הכל אסור אלא אם כן היה הטמא אחר מהמאחיים מן הטהור, ומשמע שפוסק כר"י [נדלא כמו שכתב כפ"י דתרומות בפירוש המשנה כת"ק דאינו מתבטל אפילו באלף ע"י"ש. דעת הר"ש בפירוש המשנה דהציר מתבטל בס' כשאר איסורין. וכן דעת הרשב"א בתורת הבית הארוך (בית ד' שער א') ובחשו"ר (סי' שצ"ב, שצ"ג, שצ"ד, ר"פ, רפ"א) וכן הוא דעת רוב הפוסקים וכן דעת המחבר (בסי' פ"ג סעי' ה') ע"י"ש. הרי הוא ד"ל ס"ל להריא דמין נמינו בטל ואם כן צריך לומר דגודו אטו אינו מינו ואם כן עכ"ל ס"ל להרמב"ם ולא כדעת איסור והיתר. וכן דעת הפר"ח לדייק מדברי הרמב"ם (פס"ו הי"ב).

הפלתיה חולק על הפר"ח וס"ל דוקא מה שהודך לתת לתוכו הוי מינו אמנם העולה מזה דמה שכתב הפרי חדש (סי' כ"ה) להאריך דמתבטל לא שייך לאסור אלא בקדירה שראויה לחבל ואף רהי מינו מ"מ כיון דבשאינו מינו ראוי לחבל יש לאסור כמו תבלין שנפלו לקדירה מתבטלת שכל שיש לתבל אילו היתה טפילה הכל אסור, וכי חימא היכי משכחת לה תבלין בקדירה במין נמינו י"ל כגון שבישל בקדירה שומין ובצלים וכיוצא ונפל בו איסור ממין התבשיל וכן פירוש המהר"ב"ח ע"כ. ועל זה כתב הפלתי דלא משמע קן באיסור והיתר רק דס"ל כמו שכתבנו דכל דבר שדרכו לתת לתוכו הוי מין נמינו ומה שאין דרכו לתת לתוכו הוי מין נמינו מינו - וצוה סרו כל קושים הפרי חדש דלמא יגרע מחמך נדמנע דאוסר אפילו נמינו, וכמבואר ברמב"ם (פס"ו הי"ב מהל'

מאכלות אסורות) ח"ל וכן תבלין של תרומה שנפלו לקדירה חולק ויש בהן כדי לחבל והן ממין החולקין הכל מדומע ואע"פ שהשאר או התבלין אחר מאלף ע"כ. אלמא דאיסור מתבטל שייך גם במין נמינו דאפילו באלף לא בטיל (עין דבריו לעיל שם סק"ה) דשם כיון שדרכו להעמיד בו הוי ליה כמין נמינו ומה שאין דרכו להעמיד באמת לא מהני ע"כ.

קיצור תוכן ענינים וצידדנים בהשדוה: איסורא בלע מחמירין גם בטעם כל דהו. ♦ בדעת רש"י הא דטעמא אסור אף בס' דרבנן הוא או מה"ת. ♦ דבר העביד לטעמא אינו בטל מה"ת או מדרבנן. ♦ בקושיית הר"ש חריף על סברת התוס' דמים ומלה הוי מין נמינו. ♦ בטעם שהחמירו בדבר העביד לטעמא דאינו בטיל. ♦ אם גזרו במינו אטו אינו מינו בדבר העביד לטעמא. ♦ דבר העומד לתערוכות אינו בטיל גם למעלה מס' מדרבנן הוא. ♦ כמה טעמים בביאור דברי הרמב"ם דפסק כר"י במשנה דציר ולא כר' יוסי. ♦ ציר דגים אסור מה"ת או מדרבנן. ♦ לר"י דס"ל מין נמינו לא בטיל מחו דינו בפליטה. ♦ בביאור דעק"א בדברי הפלתי:

אם נפל שני זברים שונים בטעם לקדירה מתבטל זה את זה [ס"ק י"א] המבואר כאן (בסעיף ט') כתב הדין דאיסורין מתבטל זה את זה, והוא כגון אם נפל כזית חלב (וחיבא) בני"ט כזיתים היתר ואח"כ נפל עוד כזית דם באותה קדירה כיון דלא שוין בטעמן הדם והחלב לכן קיימא לן להלכה דמותו לאכלו כל הקדירה דהא אם יטעום הקפילא התבשיל לא יורגש לא טעם חלב ולא טעם דם ואם כן מאין הרגלים לאיסור.

ביאור דעת הרמב"ם דאין איסורין מתבטל זה את זה ס"ל כדעת רש"י דבעינן ט' וקפ"א

למה שכתב באיסור והיתר (כלל כ"ד אות י') על הגליון בשם השו"ב הגאונים כי הראב"ן (ובניו אליעזר כ"ר נתן מפנצא ראש ישיבת ארץ אשכנז) אוסר לאכול אותו קדירה ע"י"ש. דצריך ביאור למה אוסר

ענין אסור מבטלין זא"ז באיזה אופן מירי

ולזה הטעם אפשר שכתב הרמ"ש והטעם דקיימא לן איסורין מבטלין זה אם זה לאפי' לדעת רש"י ליכא פקפוק אכל ודאי לדין דממנין אטעימה אפילו להקל פשיטא דמוסר דהא לים כאן טעם זה פשוט, ואם נפל חלב בהמה וחלב מיה למוך הפגשיל אם שוים בשמן ובטעמן פשיטא דמנטרפין לאסור קדרה ומשנה שלמה היא ופסקה הרמב"ם שאור של פרומה ושל כלאי כרס ואין צוה להסמיך נטרפו וסמן אסורים.

אחד מצטרף עם הג"מ של היתר (מד) לבטל חבירו. ובג"מ זיתים של היתר שנפל בהם בזית חלב, ובקדרה אחרת היו שלשים של היתר ונפל לתוכו בזית של דם, ונתערבו בשונג, מותר. (וכ"ש צב' זיתים, אחד של גבינה ואחד של צמר, דכל אחד מבטל מצירו) (בארן כלל כ"ד).

אחרת נ"ט צמילה, ועיין מ"ש פלמי אם דרך ליטון היינו מין צמיט וגורו ואם אין דרך לא גזרו ע"ש: (מד) לבטל חבירו. צוה דאין שוים בטעמן לכ"ע אפילו למ"ד אסורים אין מבטלין מ"מ מוסר דהא אם יטעום קפילא לא ירגיש טעם חלב ולכ"ע מוסר אכל אם שוים בטעם ואיסורים נפרדים חלב בהמה וחלב מיה טריפה אם שוים בטעם ובשמים ג"כ מנטרפין ע"ש באריכות:

ולכ"ע מוסר אכל אם שוים בטעם ואיסורים נפרדים חלב בהמה וחלב מיה טריפה אם שוים בטעם ובשמים ג"כ מנטרפין ע"ש באריכות:

מליא דעמ רש"י והמוס' דפי' הקושיא בעל ג' מיין משם אי' אפי' איסור אחד ושוים בטעמן כדחוקי' צמיי מחיקה ומכל מקום הולך רצה לומר ר"מ היא ש"מ לדידן לא מנטרפים אפילו למכל שהוא נוסף טעם ועיין מש"ל דדוחק לחלק בין איסור דרצנן לדאורייתא דמנלן לגמ' להקשות. אמנם לפי מש"ל ברמב"ם ולראב"ד אסורים והדבר נספק ושני מינים באיסור אי' כמו פס ויין של טבל אף דלדעת הרמב"ם מנטרפים מ"מ לענין לאסור הפגשיל מודה הרמב"ם כמש"ל כיון דטעמם צלמי שוה דאינם מנטרפים:

אמנם בענין לאיסורים מבטלין זא"ז שכתב הטור יש להבין מה ביקש הטור צוה דהא מ"מ איסור' איכא דוחק לומ' כמש"ל דכתב כן לדעת רש"י דלא סמכינן אקפילא כהג"ל ברבצ"ן. ומה שנראה דקמ"ל דאסורים מבטלין כמו מד צב' בהיסר ואם כן נ"מ טובא אם נמערב מחיכה דאסור בהנאה עם שני מחיכות איסור המותרים בהנאה דנהפך האיסור המועט כאיסור הרוב והכל מוסרי' בהנאה אך זה אינו דאף הסובר דאיסורין אינן מבטלין זה אם זה מודה דבין זה דלגבי איסור הנאה הנך צ' בהיסר יחשבו והוי כאיסור שנמערב צב' מחיכות היסר. אלא נראה אם ככר של כלאי כרס נמערב בפסח בשני ככרות חמץ כיון דלמרינן בחד צמרי חזר האיסור להיות היסר דהמעט בטל לגבי רוב ונהפך לרוב ואם כן אף באיסורים דמבטלין זה אם זה המיעוט נהפך לרוב ופרט מיני' איסור כלאי כרס ונעשה איסור חמץ, ואם כן אם אחר כך נאכד אחד מיניהו דל"ל דאחר פסח יתבטל צרוב ועבר הפסח הרי מחיכות הללו מותרים דבר מורה דאיסור עלה כבר פרח ונתבטל ויש כאן רק איסור חמץ וכאשר עבר פסח הרי כאן בהיסר במקומו, חיה צרור ודבר גדול השמיענו רבינו צוה:

ק' על הטור וחולק על הרמב"ם מבלי הזכירו

איברא דעת הרמב"ם צפי"ח מהל' פסולי מוקדשין הפגול והנוסר וטמא שצוללן ואכלן חייב דאין אסורי' מבטלין זא"ז (וה"ל פגול ונוסר דנקט לדוגמא בעלמא דהא פסק בראשו פ' דפגול ונוסר מנטרפין ואין ימח שיצטלו זה אם זה אלא לדוגמא נקט) ועיין אם צ"מ דפסק כר"א ועיין משו"ב שער אפרים דתמה למה שם הטור דעת הרמב"ם צוכרין אוחו אחר הדלם ע"ש

פלתו המבואר

דס"ל דלא סמכינן אטעימת עכ"ם בפחות מסי' ולפי הגיל י"ל דהרמ"א כאן דאינו חולק על דין זה של הרמ"ש עכ"ל דס"ל כהצד השני וכסברת הרמ"ש ולא כסברא הראשון שהסביר ברבצ"ן
אם שוים בשמא ובטעמן לכ"ע מבטלין זה את זה אע"פ שאיסורין שוה

ואם נפל חלב בהמה וחלב חיה לתוך התבשיל אם שוים בשמן ובטעמן פשיטא דמנטרפין לאסור קדרה ומשנה שלמה היא (פי"ב דעלה מירי) ופסקה הרמב"ם (פי"ז מהלכות מאכלות אסורות ה"ל י"ג) שאור של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי להחמץ ובשתייהן כשיצרפו יש בו כדי לחמץ אותה עיסה אסורה לישראל ומותרת לכהנים (עיין לעיל בפלתי סק"ד שהסביר ואין כאן סתירה למה שכתב בפ"ד ה"ל ס"ז דאין שני איסורין מצטרפין - ועיין חידושי ר' חיים על הרמב"ם פי"ז מהנה"ך ה"ל י"ב) וכן תבלין של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו לתוך הקדרה ואין בכל אחד מהם כדי לתבל ובשניהם יש כדי לתבל אותה קדרה אסורה לישראל שהרי דבר האסור להם תבלה ומותרת לכהנים. וכן שנינו

לאכול אותו קדרה הרי לא שוין בטעמא, וכתב הפלתי לבאר דבריו ויש לומר בדרך אפשר דסבר ליה כדעת רש"י (חולין צ"ח ע"א ד"ה בסי) הובא בבית יוסף כאן דפחות מסי' לא מהני טעימה ואפילו ברור לנו דליכא נותן טעם מכל מקום בעינן סי' ולכן ס"ל דאין איסורין מבטלים זה את זה אם כן אין חלב מסייע לבטל דם וכן להיפך ואין כאן סי', ולזה הטעם אפשר לתרוץ מה שהקשו האחרונים למה כתב הרמ"ש (בתשובה כלל כ"י סי' ב') דין זה מגמרא פסוקה (במס' זבחים ע"ח ע"א - ובפ"ב מ"ג עולה) דקיי"ל איסורין מבטלין זה את זה, תיפוק ליה דיש כאן סי' בלי טעם של איסורין מבטלין זה את זה, ולפי הג"ל יש כאן חידוש דס"ל להרמ"ש דאפילו לדעת רש"י הג"ל דקפילא מהני רק אחרי סי' ליכא פקפוק בדין זה ולא כמו דעת הראב"ן שפרשנו אבל למעשה לדידן (דקיימא לן בטעין א') דסמכינן אטעימה אפילו להקל (וכדעת ר"י בנתיב צ"ח ע"א ד"ה כל) פשיטא באמת דמותר דהא ליכא כאן טעם וזה פשוט. (ויש להוסיף על זה מה דאנו הולכין בתי דהרמ"א דס"ל דאין נהנין לטמא אטעימת גוי ובטעם פסק זה יש כמה סיבות ואחד מהם כתבו הפוסקים משום דחוששין לשיטת רש"י

תידן בשם הבאן מה"ל החד' להז'

וחגי הגאון המפורסם אני אני מוהר"ר לבי לוכן ז"ל מי צימי מורפו כאשר נאמר שם בפשוטה דהרמב"ם לשיטתו דפסק בהלכות חמץ ומצה כהלל דמנות אין מבטלות זה את זה וא"כ אף איסורים אין מבטלים וא"כ כשם שמנות אין מבטלות זה את זה כך איסורים אין מבטלות זה את זה ולכן לדין דלא קיימ"ל כהלל אף הך דינא דאיסורי אינם מבטלים וא"כ ליחא והרב בעל שער אפר"י קלמ"י דהעלה מרגליות טובה ואני בעמי לא וכו' להבין דלמה מקומו דאין הלכה כהלל אדרבה הר"ש"ם כמד צפ"י בפרק ע"פ דמסקתא לן אי הלכה כהלל אז לא ע"ש ולכן עבדין כריכה ג"כ וכן אמרו השמא דלא אתמר וכו' וא"כ אם דבריו דמ"י זה בזה אין ספק להקל דאיסורים מבטלים זה את זה אולי הלכה כהלל ואינם מבטלים זה את זה ובאמת כבר הארכתי בזה בהלכות פסח דלא מ"י זה בזה דר"ל דכבר איסורין מבטלין וא"כ ס"ל דלא דמי למנות כלל דמנות אין מבטלים איסורים מבטלים וכו' הסגרא נחלקו ר"א ור"ל:

ישב אדר

ונראה דס"ל להטור הא דכי הרמב"ם דאין איסורים מבטלין זה את זה לא מטעם שפסק כר"א נגד ר"ל רק ס"ל דהא מה נפק הא כל איסורא ובגמ' גופי' קאמר הטעם דלכך אינו לוקה משום דה"ל הפרשת ספק ור"ל לשיטתו דס"ל המראם ספק לא שמי' המראה ואין קיימ"ל דהוי המראה ופשיטא דהיינו מלקות ולכן כמד דאין איסורי מבטלין וא"כ דעכ"פ איכא מלקו' ולכן ירושלמי חלה פ"ק ס"ל לר' יוחנן דכלל איסורים חייב דר"י לשיטתו דס"ל המראם ספק שמי' המראה וא"כ נהך דלעיל כמש"ל אף הרמב"ם מודה וחזק:

עד ישוב אדר

ועוד יש לומר דהא דפסק הרמב"ם דלא כר"ל דאין איסורים מבטלים זה את זה משום דשם וצמים דף ע"ה קאמר הגמרא מין צמין נרוב ופרין בגמ' וימא רואין כאלו נפערב צאינו מינו מי לא פק נפערב דגם רואין אומו כאלו מים (ופירש הפוס' לדין טורה פריך דהא סוגי' דפגול ונוטר הכל לדין טורה) ומשמי' הגמ' סנאי' היא דמניא דלי וכו' שהוא מלא מי רגלים רואין אומו כאלו הן מים כו' עד שירצו המים על מי טפאת מאן שמעם ל"י דאיס' ל"י רואין ר' יהודה וקמני דמי נרובא ואלו אידיך מיא יין לכן רואין אומו כאלו

פלת המבואר

משום דהטור לא ס"ל כרש"י.

חתיכות איסור הנאה שנתערבו בשתי חתיכות שאסורות רק באכילה בסל האיסורין

ומזה שנראה לפרש דברי הטור דקמ"ל דאיסורים מבטלין גם ביבש ובגון שנפל חתיכה של איסור בשני חתיכות של היתר ונתערבו באופן דאי אפשר להכיר האיסור, ואם כן נפק"ם טובא אם נערב דבר האסור בהנאה עם שני חתיכות איסור המותרים בהנאה דאמרין דנהפך האיסור המועט כאיסור בדין זה אך זה אינו דלגבי איסור הנאה הך ב' כהיתר יחשבו והוי כאיסור שנתערב בב' חתיכות של היתר ופרח ליה האיסור הנאה. אלא נראה אם כבר של כלאי הכרם נתערב בפסח בשני ככרות חמץ כיון דאמרין דחד בטל בתרי חזר האיסור להיות היתר דהמיעוט בטל לגבי רוב ונהפך לרוב ואם כן אף באיסורים דמבטלין זה את זה המיעוט נהפך לרוב ופרח מניה איסור כלאי הכרם ונעשה איסור חמץ ואם כן אם אחר כך נאבד חתיכה אחד מניהו דליכא למימר דאתר פסח יתבטל ברוב ועבר הפסח הוי חתיכות הללו מותרים דבר תורה דאיסור עולה כבר פרח ונתבטל ויש כאן רק איסור חמץ וכאשר עבר פסח הוי כאן היתר במקומו זה ברור ודבר גדול השמיענו הטור בזה. [ולחצי' דבשורת מהר"א חלק יו"ד (ס' קמ"ו) הביא מבני' להקשות על השיטות הסותרין דמהני ביטול באיסורין אם כן הרי קיי"ל דזה חז' גורם מותר אף באיסורין ולשיטת הפוסקים דזה חז' גורם פועל מטעם ביטול קשה הרי אין ביטול באיסורין וכתב לחלק בין איסור בעין ובין גורם איסור לבד שאין זה רק מדרבנן עיי"ש].

בירור בדת הרמב"ם בדין איסורין מבטלין זה את זה

במסכת זבחים (ע"ה ע"א) אמר ריש לקיש (ובב"י הגיטא אמר ר"י) מי שאכל בבת שלשה איסורים נפדיים כוית מכל אחד מהם (פגול-נוטר-סמא) ובללן זה בזה פטור ממלקות לפי שאי אפשר שלא ירכה מין אחד על תבירו ויבטלנו (ותולקו רש"י והג"ט בבמות הפסח עיי"ש) ובגמ' מסיק ש"ם תלה ש"ם "איסורין מבטלין זה את זה" וש"ם נותן טעם ברוב לאו דאורייתא וש"ם התראת ספק לאו שמייה התראה - ולקמן שם (ע"ה ע"א) אמר ופליגי (ר"ל) על

שם בערלה קדשי קדשים ופיגול שנתבטלו ואין בהם ליתן טעם בכל, שניהם מצטרפים לאסור לזרים עיי"ש

אם אינם שרים בשמא ושונים בטעמא מהו הדין

ואם שרים בטעמא ואינם שרים בשמא כי לחלב בהמה וחלב חיה שם מיוחד וכל כיוצא בזה לפי דקיי"ל כרבא (בע"ז ס"ו ע"א) דבתר שמא אזלינן (ועיין ש"ך סק"ו כאן שחולק על הרמ"א ועיין בשורת מהר"ם שיק יו"ד ס' ק"ו מה שכתב על הש"ך. ועיין שר"ת בית שערס יו"ד ס' קמ"ט ר"ה ובגוף עיי"ש) תליא ברעת רש"י והתוס' (והבא לעיל סק"ד) דפירוש הקושיא ב' מינן משם אחד דמיירי באיסור אחד ושרים בטעמן כדחזקיה דמוקי דברי המשנה במיני מתיקה, ומכל מקום הוצרך רבא לומר דס"ל איסורים מצטרפים רבי מאיר היא שמע מניה דלדין לא מצטרפים אפילו לתבל שהוא נותן טעם, ודוחק לחלק בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא דמגלן לגמ' להקשות כן אבל לפי הרמב"ם והראב"ד אסורים והדבר בספק ושני מיניס באיסור אחד כגון פת ויין של טבל אף לדעת הרמב"ם כמו שכתב לעיל מכל מקום לעיני' לאסור התבטיל מודה הרמב"ם כמו שכתב לעיל דכיון דטעמם בלתי שוה דאינם מצטרפים. (ועיין בפרי מגדים א"ח ס' קנ"ח שמתחבא אם נאמר דבתר שמא אזלינן ושם ליידי אינו נקרא שם, והערוך שם ציינו מדברי הרשב"א הובא בב"י יו"ד ס' קכ"ו דשם ליידי אינו מקרי שם עיי"ש, הכי נמי בחלב חיה ובהמה אי הוי שינוי בשם תלוי בהנ"ל).

בקושיא למה הטור הביא דין שאינו נוהג בזה"ז

אמנם הטור כאן (בסוף היסוף) ציין וכן שלשה מיני איסורין של יבש שנתערבו זה בזה כוית מכל אחד כל שני מינים רבים על השלישי ומבטלין אותו ופטורים על שלשתן מקורו במס' זבחים (ע"ה ע"א) והתקפ"ם לגבי מלקות, ואם כן למה הביא דין זה שאינו נוגע בזמניו, (הרי אין קובעין הלבוא למשיחא אע"פ שלומדין גם הלכות הנוגעין לימות המשיח וכדברי הגמ' במס' זבחים) (מ"ה ע"א) ועיין ברש"י שם, ועיין יד רמ"ה בפי' טהורין (ניא ע"ב) (ועיין ורישה ועיין בתרם (ס' ל"ה) דנפסל לעדות אע"פ עבר על לאו שנפסל לעדות) - ודחוק לומר כמו שכתבנו לעיל דכתב כן כדי ללמד מזה לדעת רש"י דס"ל דלא סמכין אקפילא כ"ל כראב"ן. (וחיבה שיה ודחוק

הוא אלוס ש"מ תנאי היא והרמב"ם בהלכות מקואות פ' י"ד פסק רואין אלוס כאלו הוא מי סטאם ע"ש ובמשנה למנן מזה מוכח דלמרינן רואין וא"כ אפי' מין צמינו רואין כאלו אין מינו כקושיא הגמ' ומוקי לה תנאי ואס' כן שפיר פסק הפגול והטמא שגלגן דמינן דהא בקדשים למרינן רואין וה"ל מין צמינו מינו ולא שייך צ"י ביטול ברוב ולכן כתב דאין איסורין מצטלן וא"ו דלמרינן רואין כקושי' הגמ'. והנה המוס' שם כתבו דלא אמרי' רואין רק בקדשי' וטומא' אבל לא באיסורין ובקדשי' גופי' היכי דלממיר אסמיר היכי דלא אסמיר לא אסמיר וא"כ אין הטור חולק על הרמב"ם דפסק דאיסורין מצטלן זה אס' זה דטעמו של הרמב"ם דלמרינן רואין כאלו אינו מינו והו' רק בקדשים אבל לא באיסורין דלא למרינן רואין והטור פסק כן באיסורין ולא למרינן רואין ושפיר פסק דמין צמינו באיסורין ברוב בטל וא"ש:

ישוב לדשב"א מקושי' ב"י

ובזה יזכנו דברי רשב"א דהוכיח הואיל כל יום נעשה גיעול למיכרו ש"מ הואיל והימר בלע מהמי גיעול כה"ג והכ"י כתב דהטעם בכלי מקדש אוקמי' אלדוריימא מין צמינו בטל וכ"כ המוס' והרא"ש גבי נטון טעם בר נ"ט ועיין לעיל סי' נ"ג צנה"כ ומ"ש שם ולפי הנ"ל ימא דהמוס' כתבו דלמרינן רואין בקדשים לאו בכל דוכסי' רק היכי דלממיר אסמיר היכי דלא אסמיר לא אסמיר וא"כ בהגפלה דכנר נעשה נותר כמ"ש לעיל הגפלה היה לאחר נותר ל"ל בטל ברוב דרואין כאלו אינו מינו דהא אסמיר גבי פיגול ונותר בגמרא אבל בהך נטון טעם בר נ"ט שהוא איסור זרים בזה לא אסמיר ולא למרינן רואין ושפיר י"ל ברוב בטל כמי' המוס' ודוק:

ישוב בגמרא החלין לא נצרכה לשכ"ע וכו'

ובחבי יצמתי בגמ' צפ' ג"ה צורוע בשלה על הצרימא דקמני זהו הימר הבא מכלל איסור אמר רבא לא נצרכה אלא לטכ"ע דבקדשים אסור והכא שרי עכ"ל. והקשה המוס' הא ליכא טעם דליכא ס' או מאה וגם מין צמינו ברוב בטל ועיקר קושיא מאי אריא בקדשים אפילו צמולין אסור. ונראה דודאי מ"ד נס' דמשערין כל האילי נגד הצורוע והוא ס'. והנה למ"ד אין בגידין צמולין טעם לא היה מסיר הגיד מאיל דהא אין אסור וע"כ ל"ל דצירוף הגיד הוא רק ס' דל"כ מנלן לשער נס' הא הגיד היה צמול ואף הוא מנטרף לצטלו ופישי' לי' מס' וע"כ צריך לומר דק' היה השיעור צירוף הגיד ס' וא"כ ימא לאידך גיסא למ"ד יש בגידין צמולין טעם ודאי דהיה מסיר הגיד מן האילי דהא אסור וא"כ צמול ליה שיעורא דס' דהא ס' הוא צירוף הגיד וא"כ הך צרימא זהו הימר וכו' הוא כמ"ד יש בגידין צמולין טעם ואס' כן היה מסירי' הגיד וצמרי' ס' והוא הימר מכלל איסור רק מה צך דצמרי' ס' רוב איכא ודאי וצמין צמינו ברוב בטל ומה נ"מ נס' וצ"ל רואין כאלו אינו מינו רק הא לא למרינן כן רק בקדשים ולא בשאר איסורין והו' מאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור דלמרינן רואין וה"ל אין מינו והוא טעם כעיקר ואסור משא"כ צמולין דלא למרינן רואין ודוק:

פלתו המבואר

תירוץ הפלתי דאמרינן אין איסורין מצטלן זה את זה דוקא בקדשים ולא בשאר איסורין

וכתב הפלתי לתרין בשני דרכים א. (ולפרש רבוי הרמב"ם אחרת מרובי הכסף משנה) דלעולם אין דעתו כרבי אליעזר והוא דבגמ' שם (ע"ב) אמרו מין צמינו ברובא ופריך מהא דתנן נתערב ביין רואין אותו כאלו הוא מים מאי לאו רואין לאותו יין כאלו מים הוא (ואם מראה דם היה ניכר כשר אלמא מין צמינו לענין ביטול החזותא לא אמרינן ליבטל ברוב אלא משערין ליה כמין בשאינו מינו) ומשני לא רואין אותו לדם כאלו הוא מים (ופסיל רבטיל ליה ברובא) ומסיק דתנאי הוא והרמב"ם פוסק (בפי"ג מהל' מקואות הל' ט') דרואין אותו כאלו הוא מי חטאת, והוכיח מזה המל"מ שם דספל דאמרינן רואין וא"כ אפילו מין צמינו רואין כאלו הוא אינו מינו ולכן פגול ונותר וטמא שבללן חייב משום דבקדשים אמרינן רואין והו' ליה מין בשאינו מינו ולא שייך ביטול ברוב (זהו לפי תוס' דדוקא בקדשים אמרינן רואין ולא באיסורין. ובקדשים גופא היכא דאתמר לאתמר היכא דלא אתמר לא אתמר) ואם כן אין הטור חולק על הרמב"ם דס"ל דאיסורין מצטלן זה את זה דטעמו של הרמב"ם דאמרינן רואין כאלו אינו מינו זהו רק בקדשים אבל לא באיסורין דלא אמרינן רואין והטור פסק כן באיסורין ולא אמרינן רואין ושפיר פסק דמין צמינו באיסורין ברוב בטל ואתי שפיר.

ליישב דברי הרשב"א בטבא הנ"ל דאמרינן רואין בקדשים היכא דאתמר

ובזה כתב לפרש דברי הרשב"א בתורת הבית (בית ד' שער ד') שאם בישל ירקות בקדיחה של בשר מותר לבשל אח"כ גבינה באותו קדיחה שכבר נחלש טעמו הבשר והוכיח דין זה מגמ' ע"ז (ע"י) דאמרינן שם דכל יום שמבשל בו נעשה גיעול לחבירו ומה משמע

רבי אלעזר דאמר כשם שמצות אין מבטלות זו את זו כך איסורים אין מבטלות זו את זו ע"כ (ועיין בתוס' מנחות כ"ב ע"ב ר"ה מכאן) וכדעת ריש לקיש מבואר בירושלמי מסכת חלה (ריש פ"א).

ודעת הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות פסולי המוקדשין (הל' כ') דהאוכל פיגול ונותר וטמא חייב אע"פ שבללן דאין איסורין מצטלן זה את זה. והסביר הבית יוסף (בכסף משנה) הטעם דדעתו לפסוק הלכה כרבי אלעזר דס"ל דכשם שאין מצות מבטלות זו את זו כך איסורים אין מבטלות זו את זו, וכדעת הרמב"ם פסק הראב"ד בחמשים דעים (סי' ל"ח) ע"י"ש [וכן כתב הדגול מרבבה לדייק מולא השיג הראב"ד על הרמב"ם וכן עיין ברמב"ם פט"ז מהל' מאכא"ס (הל' י"ט) דייקו מדבריו בשו"ת שער אפרים (סי' נ"א) ד"ה ובהו וכן הדג"מ הנ"ל דדעתו לפסוק דאין איסורים מבטלות זה את זה].

בקושיא על הרמב"ם דלא ט"ל לדמות מצות אין מבטלות זו את זו לאיסורים

ולעומת זה ס"ל להרא"ש בתשו' (כלל כ' סי' ב') וכן דעת הטור יו"ד (סיף סימן צ"ח) ובשו"ע דשפיר מבטלן זה את זה והרא"ש בחשו' שם ציין דברי ר"ל במס' זבחים הנ"ל וכן הביא דברי המשנה פ"ב דעולה (מ"ג) ע"י"ש ובדרך הזה הלך הפלתי וכתב דהרמב"ם ס"ל דמצות אין מבטלות זו את זו וכדעת ר' אלעזר הנ"ל, ובהו מובן דברי הכסף משנה דעת הרמב"ם מה שאין כן הטור והמחבר סוברין כרבנן דמצות מבטלות זו את זו לכן פוסקין כאן איסורין מבטלן זו את זו כן הביא בשם זקנו הר"י ליב צונץ וכן כתב בשו"ת שער אפרים (סי' נ"ג - נ"ד להגאון הר"י אפרים בן ר' יעקב כהן מוילנא, טעם חלוצבאן - תמ"ח) וטיים בקושיא דהרי אנן קי"ל כן מספיקא ולא בבירור ואם כן היאך פסקין כאן לקולא דהרי איסורים ומצות חלי זה בזה וכמו דמצוות מחמירין מספק הוא הדין באיסורים.

פּלתי המבואר

נגר הזרוע שלו ששייך לכהנים הוא ס', ולכאור כל זה למאן ראמר אין בגידין בנותן טעם וכן הוא ההלכה ומסתברא דלא היה מסיד הגיד מהאיל לפני הבישול דהא אין נותן איסור בטעם, (ולגבי קרבן פסח עיין ברמב"ם שלא התצאו הגיד לפני הצליה ועיין בנושאי כלים על הרמב"ם ומשם חרץ לדידן) ועל כן צריך לומר רבצירוף הגיד הוא רק ס' דאל"כ מנלן לשער בסי' הא הגיד דהאיל גם כן מצטרף לבטלו ונפיש ליה מס' אמנם לעומת זה למאן דס"ל יש בגידין בנותן טעם ודאי רהיה מסיד הגיד מן האיל לפני הבישול דהא אוסר בטעם והיאך יבטל איסורא וא"כ בצרי ליה שיעורא רס' דהא ס' הוא בצירוף הגיד וא"כ הך ברייתא וזהו היתר הבא מכלל איסור הוא רק למאן ראמר רס"ל יש בגידין בנותן טעם ואם כן היו מסירים הגיד ובצרי ס' והיא היתר מכלל איסור רק מה בכך ובצרי ס' רוב איכא ודאי ובמין במינו בטל ברוב ומה נפק"מ בסי' וצ"ל דרואין כאילו אינו מינו רק רי זה לא אמרינן כן רק בקדשים ולא בשאר איסורין. ושפיר מישב למה נקט רק בקדשים ולא בחולין.

תירוץ הפלתי דדעת הרמב"ם התראת ספק שמייה התראת ע"ד כתב הפלתי לתרץ ב. רס"ל להרמב"ם לפסוק כר"י דהתראת ספק שמייה התראת, וס"ל רכן הוא דעת הרמב"ם דהתראת ספק שמייה התראת ונמצא דחייב מלקות לכן כתב דאין איסורין מבטלין זה את זה מה שאין כן במצות [וראוי לציין דזה נחא לפי דעת הרמב"ם (כפ"ד מהל' שבעות הל' י"ז) וכן דעת הרשב"א בתשרי (ח"א ס"י קמ"ו) אמנם עריין יקשה לפי הלח"מ (כפ"א מהל' קרבן פסח ה"ה) רס"ל לדעת הרמב"ם ההיפוך].

קיצור וכן ענינים הצידונים בהערות: איסורין שוין וטעמן חלוקין אמר מבטלין זה את זה. • בביאור רברי הרא"ש שחביא דין זה ולא הסתפק. • בביאור רברי הפלתי שכתב דחייב על אכילת חלב של חיה. • אם יש ביטול באיסה"נ. • כמה תירוצים על קושית הפלתי על סתירת הרמב"ם. • בביאור רברי הגמ' רבזה"ז אין אנו אוכלין רק מצה ומרור ביחד משום רמבטלות זו את זו. • בביאור שיטת הרמב"ם התראת ספק שמייה התראת. • דעת עוד ראשונים הסוברים כהרמב"ם. • עוד כמה הערות קטנות על סעיף זה מבעל הברוך טעם. • הערה ממהר"ם שיק ליישב קושיא בגמ' ע"ז וסנהדרין לפי רברי הרמב"ם דס"ל איסורין אין מבטלין זה את זה. • ישוב לקושית האחרונים על הרמב"ם למה לא הביא הדין אי שחיטה מטהר מידי נבילה לפי דברי הפלתי כאן:

רכין דהחירא בלע אמרינן רבישול שני מחליש הטעם, אמנם הב"י (כסי' צ"ג) הביא להקשות מרברי התוס' דהרא"ש במס' חולין (ק"יא) ד"ה והלכתא שכתבו דדוקא לגבי קדשים הקילו לומר רכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו משום רמה"ת מין במינו בטל ברוב ורק מרובנן בעינן ס' ובבית המקדש אוקמהו אדין תורה משא"כ בחולין לא מקילין בהכי עיי"ש, ועוד הוסיף שם להקשות, וכתב הש"ך בגקודת הכסף לחזק רברי הרשב"א דאין קושיא מרברי התוס' דהם לא באו אלא ליישב היאך מותר לבשל בה שלמים כפעם השני והלא הבליעה של השלמים שבישול בה בראשונה נפלט עתה לתוכן ונמצא דממעט באכילתן דלא היא מותר לאכול אותן רק עד זמן שמותר לאכול את השלמים שבישול בה בראשונה והרי אסור למעט בזמן אכילתן וע"ז לא שייך ההיתר דכל יום נעשה גיעול לחבירו והרי אנו דנין על אותו בישול בעצמו שנעשה בו הגיעול שיהיה ג"כ אסור לבשל בישול זה דאף דעריין אין בו איסור נותר מ"מ אסור בבישול משום ממעט באכילתן וע"ז תירץ דשאני כלי מקדש ראוקמי אריין תורה ומין במינו בטל ברוב אבל תוס' אינו דן מתורת הגעלה עיי"ש, אבל החות דעת (כסי' צ"ג) בכיאו"ים (סק"ב) ובמטה יהונתן ובלב אריה במס' חולין (ק"ב) שכתב לחזק רברי הב"י מרברי הש"ך וא"כ הורא הקושיא לדוכתיה. ולפי הג"ל י"ל רבהגעלה רכבר נעשה נותר דהגעלה היה לאחר שכבר נעשה נותר (כמבואר לעיל בדברי הפלתי כסי' צ"ג) צריך לומר בטל ברוב דרואין כאילו אינו מינו דהא אתמר כן גבי פיגול ונותר כגמרא שהן קדשים אבל בהך דנ"ט בר נ"ט שהוא איסור זרים בזה לא אתמר לומר רואין ושפיר י"ל בטל ברוב כתירוץ התוס' ודרי"ק.

ליישוב לפי המאן דאמר יש בגידין בנותן טעם דברי הגמ' (בחולין צ"ח) לפי סברא הנ"ל

רבזה נתיישב רברי הגמ' בחולין (צ"ה ע"ב) בורע בשלה על הברייתא, דקתני בכרייתא וזהו היתר הבא מכלל איסור אמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור קמ"ל דהכא שרי ופרץ וליגמר מיניה, ומשני גלי רחמנא גבי חטאת יקדש להיות כמה ומאי חזית רגמרינן מהאיך ליגמור מהאי, ומשני חידוש הוא ומחידוש לא גמרינן, אי הכי למאה או ס' נמי לא ליגמר ומשני אטו אנן לקולא קא גמרינן אנן לחומרא ילפינן דמה"ת בטל ברוב ולכארי קשה למה נקט קדשים דוקא הרי אפילו בחולין אסור. ונראה דדאי מאן ראמר רמשערין בסי' והוא משום רמשערין כל האיל של הנזיר

[א] עצמות האיסור כו'. הרי"ו נשס גאון הביא דה"מ מין זמניו דד"מ נרובא בטל אכל זשא"מ לא:

קש' ש"ח בעצמות איסור

החב בטל הפרי"ם המזיק על דו, כיון דלית לכו פליטה מגופו דמיא לקדירה דלמריק אטו היסורא בלע ולא איסורא ולמה יטורף לנטל ולמה לא יטורף גוף הסרס מקדירה. ולק אין זה אלא זמין זמניו דהוא רק שיעור דרכנ, והרב זצ"ה כסב שאין נראה כן דעם

הרשנ"ל והר"ש, והנכון אטו דמלכד הואיל וסממו ולא טילק, אף גם דהא הקשו כמה דלמריק נגמרא למ"ד זכ' ענמות זבדי ענמות משעריק משמע דאין ענמות מטורפים לנטל איסור. ולפי דעם הרי"ו מה קושיא דהא זכו רק אסמכתא שלמדו חו"ל לאינו מינו כי זמניו נרוב בטל ולא אמרו זכ' רק משום לסא

סימן צט

דין העצמות אם מצטרפים לבטל איסור ושלא לבטל

איסור לבתחילה

ובר ד טעמים

א. חתיכת גבלה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר, [א] (ב) עצמות האיסור מצטרפים (ג) עם (ג) ההיתר לבטל האיסור, ואצ"ל שעצמות

סימן צט (ב) עצמות איסור וכו'. עיין פלמי מ"ש ליישנ סוגי דגמרא: (ג) עם החיתר. עיין פלמי זקושי הפרי"ם מ"ש מקדירה אטו דאיסורא בלע וזמניה לא בלע: (ג) החיתר. דעם ר"ו דוקא זמין זמניו

דאינו מינו וזאינו מינו הא בלמם אין ענמות מטורפים לנטל האיסור, וזדרכה לפי דכריז של פרי"ם הנ"ל אפילו ענמות היטר זאינו מינו אין ראוי לנרף דהוי כקדירה:

ישוב על זה וגם קש"י על הרא"ש

ולכן נראה, כי זל"ה סמכו איך אמרין נגמרא למ"ד זכ' זכר זבדי ענמות משעריק הא ענמות מטורפין לנטל איסור, ועיין זכר"ש דדמק דגמרא רק אסמכתא בעלמא נקט, וכבר סמא זכר הר"ש זצ"ה, ולק מה שנראה נקושים הפרי"ם הנ"ל כי הר"ש וסלם עטו ולאמרו ד"ל דיש זכו זענמות לסלמא, רק מכל מקום לא עדיפי לסלמא מגיד דקיי"מ"ל אין צדיקן זנוטן טעם. ולק זלמא טעם קלוש י"ם זכה דגם האוש יעד א"ס זכנל ענמות זמיס ישמנו המיס זעטמן ואיכמן, רק כמו שזריקין אנו לומר זכא דמלקו חו"ל א"ס י"ם צדיקן זנוטן טעם או לא דהוי דלא יתלקו זמלימות מין אוכל יעווס כמ"ש הרשנ"ל רק טעם קלוש א"ס, וזכו נמלקו אי הוי טעם גמור וא"כ אף ענמו פליטי י"ם לכו רק הוא טעם קלוש כמו גיד ולא טעם כעיקר הוה אפרה הסורה, אכל עכ"פ כיון שיש טעם יהיה קלוש זמכל"י הקלשות עכ"פ מסייע לנטל טעם איסור מידי דהוי מייס ולא דמי לקדירה דלית ליה פליטה כלל, וא"ס כן מיושנ קושים הפרי"ם

פלתו המבואר

בלע. ולכן כתב דאפשר דלא מקלינן לשעור בהכי רק בזמן זמניו דמה"ת ברובא בטיל, אבל בזמן זשאינו מינו אין לשעור אפי' עצמות ההיתר וזכו כפירוש הגאון הנ"ל, אף שהביי כשהביא דברי הגאון הנ"ל מסיים שאין נראה כן מדברי הר"ש (במס' תרומות פ"ה מ"ט), והרא"ש חולק (פ"ו סי' לז). מ"מ מסיק להלכה הפרי"ם כהגאון הנ"ל עיי"ש.

קושית הפלתי על חידוש הגאון הנ"ל

ועל זה כתב הפלתי להקשות על הפרי"ם ולהביא ראיה להב"י. א. רכיון שהגאותים כתבו בסתמא דעצמות ההיתר מצטרפין לבטל, משמע בין זמניו ובין שלא זמניו. ב. ועוד הקשה לפי הגמ' חולין (צ"ה ע"ב) דכתבו למאן דאמר דמשעריקן בס' ילפינן מזודע בשלה, דמשעריקן בבשר ועצמות, דהזודע דיש באיל סי' גודו עיי"ש הרי דשפיד משעריקן עצמות האיסור ביחוד עם האיסור, וכן הביאו הפוסקים ראיה לומר דעצמות האיסור מצטרפין.

ולכאנ"ל לפי הפרי"ם הנ"ל יש לומר דאין קושיא מגמ' הנזכר, דהרי זה רק אסמכתא בעלמא מה שלמדו חו"ל מהתם לשעור בס' לאינו מינו כי מין זמניו הוא ומין זמניו ברובא בטיל ולא אמרו סי' זמניו רק משום אינו מינו אבל באינו מינו באמת אפשר לומר דגם העצמות של היתר אינם מצטרפים לבטל האיסור והרי אודבא לפי דכריז של הפרי"ם גם עצמות היתר באינו מינו אינו ראוי לצודק דהוי כקדירה. וכן באמת כבד כתב הרא"ש (פ"ו סי' לז), דאין ללמוד מגמ' הנ"ל דאסמכתא בעלמא הוא-משום דמה"ת מין זמניו ברובא בטיל, (וכבר חסא בזה הרא"ה בסו"ה).

בדעת הגאון ר' אברהם דענמות ההיתר מצטרף לבטל רק בזמן זמניו [סק"א] דעת הגאון ר' אברהם כן אסמכתא, הובא ברבינו ירוחם (ענין סי' אות כ"ט) והובא כאן בית יוסף (בבדק הבית) דהא דעצמות ההיתר מצטרפין לבטל האיסור היינו דוקא כשנערב מין זמניו דמן התורה בטלה ברוב, או מין זשאינו מינו ואין בו טעם, אבל מין זשאינו מינו וליכא קפילא שיטעום א"ס י"ם בו טעם או לא ואפשר שיש בו טעם הדבר בספק תורה ולכן אין להתיר לצרף עצמות ההיתר לס'.

קושית הפרי"ם על המחבר דדעתו דעצמות האיסור מצטרפין להיתר וכתב הפרי חדש כאן (סק"א) לפרש דבריו, בהקדם מה שיש להקשות על דין זה שכתב המחבר דעצמות האיסור מצטרפין להיתר, דחמיה הוא ממה נפשך אם העצמות יש בהם לחלוחית ועל ידי הבישול נפלט לחוץ היאך עצמות האיסור מצטרפין לבטל האיסור, הרי אודבא היה לנו להצריך סי' נמי נגד עצמות האיסור, ואם העצמות לית בהו שום לחלוחית אפילו עצמות דהיתר לא היו לן לצרף לבטל האיסור דהא לא פלטי מידי לבטולי לאיסור, וכי זמא שהאיסור מתבטל לפי שמתחלק ומתפשט טעמו לעצמות ולכל מה שיש בקדירה הרי נתבטל טעמו בס', הא ליתא שהרי מה שנבלע תכנס בתוך העצמות מסתמא נכנס ותתפשט לשם לצרב האיסור עם ההיתר, על דרך משל הרי שנפל כזית חלב לקדירה שיש בה כשליש כזיתים של בשר וכשלושים כזיתים של עצמות חמיה על עצמן היאך יהיה מתבטל טעם החלב בלי, דחמיה למה דאמר בקדירה בגמ' חולין (צ"ו ע"ב) אטו היתרא בלע ואיסורא לא

מבטלן. ואיך סגר כענן הפוסקים דלים להו פליטה כלל ולא דמיא לגיד ולכן אינם בכלל איסור וגם אינו בכלל צירוף, דהוי כמו קדרה כמיש הפר"ם דלים להו פליטה כלל. אך עדיין קשה סייע ענמות ד"ל דלים להו פליטה מגופי, קליפי בינה מא"ל הא דהו ל"ל פליטה דמיא לקדרה כקו' אכל הכותח, אכל הכותח פרי"ם, וצריך לומר רק נמיט שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף דהקלו כמיש הפר"ם. וקשה הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם בירושלמי שאל אם ענמות הישר מגטרפים לבטל ופשיט דקליפי הישר מעלי האסורי, קשה איך נלמוד סד מתצורה גבי ענמות פ"י אינו מיטו וקליפי ל"ל בינה ומין נמיט ואיך ליטין סד מתצורה:

פ"י בירושלמי

אך נחמת, כי בירושלמי פ"י ג' מיני שאל בהך אי נמאה או כמ' וקאמר למ"ד נמאה אמה מוציא ענמות איסור, ולהך דיעה ל"ל

פלתו המבואר

כמיש הפר"ח. וקשה בירושלמי (מיד פ"ו הל' ט) שאל אם עצמות הישר מצטרפים לבטל ופשיט דקליפי הישר מעלים האסורים. קשה איך נלמוד סד מחברתה גבי עצמות אפילו אינו מיטו וקליפי צ"ל ביכש ומין במינו ואיך ילפינן סד מחברתה, אך באמת כי בירושלמי פ"י ג' מינים שאל בהך אי משערין במאה או כמ', וקאמר למ"ד במאה אתה מוציא עצמות איסור ולהך דיעה צ"ל דלית להו פליטה כלל כמש"ל וא"כ שפיר שאל אח"כ אף עצמות הישר לא יסייעו דהוי כקדרה ומשני לית את יכול דמדורבנן עשהו כמינו להיחית קליפה הישר מסייע לבטל, ואף כאן מין במינו הוא רק חומרא בעלמא לסייע לבטל והוא רק אסמכתא דהוא רק במינו. ודברי ירושלמי נכתיבם. אבל למ"ד כמ' ס"ל עצמות אית להם פליטה קלושה ולכן אוסרים ושל הישר מסייע ואחי שפיר, אך זהו למ"ד יש בגידין בג"ט אבל למ"ד אין בגידין בג"ט דהכי קי"ל אי"כ פליטה זו לאסור לא עדיף מגיד ומותר ומסייע לבטל. ולק"מ דדברי הגמ' נכתיבם וגם הדין דין אמת.

קליפות ביצה עם מצטרפים ביחד עם הביצה, וראיה להרשב"א טברות סלק

דחא דאמר בירושלמי תרומה בצל בביצה דהירק והמים וקליפה הם מצטרפים, אף דקליפי לית ליה פליטה ולא עדיף מקצרה והוא מין באינו מינו לא קשה מידי דגם כן איירי דיש כאן עוד ביצים דד"ת בחבו בטל, ואף ידק ומים אינו מינו אמרינן סלק וכי' וזהו ראיה לרשב"א כמיטין הקודם דאף על אינו מינו אמרינן סלק (פיין לעיל סי' צ"ח סק"ה בשלח) או ביצה בלא"ה אין נותן טעם כ"כ עד שחשבוהו לשער במ"ו ובחומשין כמבואר בגמרא וירושלמי (פיין כבי' סי' פ"ח) רק החמידו ט' משום דלא לחלוק בין שאר אסורים וא"כ עכ"פ קליפות מצטרפים שלא יהיו כל קליפות צולים יותר משיעור זה, כמו שכתב הש"ך להדיא (בסי' פ"ז סי' ט"ז) ע"ש ואחי שפיר והדין דין אמת, חר"ק. בין במינו ובין אינו מינו, ולק"מ ומיושב כל קושיות פרי"ח והרא"ש.

קיצר חוכך ענינים והצדדים בהשחתה: החילוק בין עצמות לקדרה לגבי צירופן לשער כמ'. • ביאורו של החות דעת. • באבר מן החי גם העצמות מצטרפין לשיעור למלקות. • ביאור היאך חולקין המציאות אי בגידין יש טעם או לא. • בהלכה למשה מסיני אי אפשר שיהיה פלוגתא. • ראיה שאין בדברי הגמ' בזרע בשלה לימוד ממש רק אסמכתא בעלמא. • דיני עצמות לגבי ביטול כשר בחלב:

על נסון. אך לפ"ו למ"ד יש בגידין נותן טעם דס"ל פליטו טעם קלוש אסרה העורה אף בענמות י"ל כן להסמיר בקושי"ם. יש להבין דמהדר הגמרא למתא סמך מן זרוע בשלה לשיעור האיסורים אף דרש"י כתב להדיא דהל"מ דשער נבשר כלפס זהו כמ' כהנע וכמו דאמרינן בגמרא, וצריך לומר דס"ל להך אמורא עם ההיתר מצטרפין עם הקבלה היה בגיד ממיש רש"י שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף דהקלו כמיש הפר"ם. וקשה הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם ענמות הישר מגטרפים לבטל ופשיט דקליפי הישר מעלי האסורי, קשה איך נלמוד סד מתצורה גבי ענמות פ"י אינו מיטו וקליפי ל"ל בינה ומין נמיט ואיך ליטין סד מתצורה:

הוארכו לספק בשיעור טעם טעם, אבל למ"ד אין בגידין נותן טעם ולא יחלקו אהל"מ דבזה קשה ממלוקם וכמיש הרמב"ם, וע"כ דהי' אשאר איסורים ואין כאן עוד ספק. ולפ"ו הך סוגיא דזרוע בשלה ע"כ הכל למ"ד יש בגידין נותן טעם וא"כ שפיר ס"ל למ"ד כמ' דענמות יש להם פליטה קלושה, וקושי' המוס' דלח עדיף מגיד לק"מ דנחמת אסור ולכן ענמות איסור אוסר וענמות הישר

לטאן דאמר אין בגידין בנותן טעם יש לבאר החילוק בין עצמות שמצטרפין ובין הקדרה שאינו מצטרף

ולכן כתב הפלתי לתרץ קושי'ת הפר"ח דהמעין ברא"ש ושאר פוסקים יראה דכולם אמרו דיש לחלוחית בעצמות רק מכל מקום לא עדיף לחלוחית זה מגיד הנשה דקי"ל אין בגידין בנותן טעם (וחל"צ צ"ט ע"ב י"ד סי' ס"ה סעי' ה') ולכן באמת טעם קלוש יש בהן דגם החוש מעיד אם חבשל עצמות כמים ישתנו המים בטעמם ואיכותן, רק כמו דאמרינן בהא דנחלקו חז"ל אם יש בגידין בנותן טעם או לא, דקשה היאך נחלקו במציאות הרי יכולין לטעום אלא כתב הרשב"א דטעם קלוש איכא, ונחלקו אם טעם קלוש כזה נחשב כטעם או לא, והשתא אף אנו נימא הכי בעצמות פליטה יש להו לחלוחית רק הוא טעם קלוש כמו גיד ולא טעם כעיקר שאסרה תורה וכיין שיש בהם טעם קלוש על כל פנים מסייע לבטל טעם האיסור ולא רמיא לקדירה שאין לה פליטה כלל. ומיושב קושי'ת הפר"ח למ"ד דס"ל אין בגידין בנותן טעם דס"ל אפילו טעם קלוש אסרה התורה אף בעצמות.

דן לפי הטאן דאמר יש בגידין בנותן טעם

דיש להבין למה מהדר הגמרא למצוא סמך מדין דזרוע בשלה לשער האיסורים, הוי רש"י כתב בהדיא (חול"צ צ"ו ע"ב) ד"ה כבשר דהלכה למשה מסיני דמשערין בבשר כלפת וזהו כמ' כנודע וכמו דאמרינן בגמרא, וכי הלכה למשה מסיני צריך חיזוק. וצריך לומר דס"ל להנך אמוראי דהקבלה היתה בגיד כמיש רש"י, וכנראה מגמרא ושאינו גיד דטעמו קלוש לכ"ע, ולכן שפיר הוצרכו לספק בשיעור נותן טעם, אבל למ"ד אין בגידין בנותן טעם למה צריך לימוד מזרוע בשלה וזהו בודאי לא יחלקו על הלכה למשה מסיני דבזה קשה המחלוקת וכמיש הרמב"ם (ועיין לעיל פלח רש ה"ל טריפות) ועל כן יש לשער דהקבלה היתה אשאר אסורים ואין כאן ספק. ולפי"ז הך סוגיא דזרוע בשלה על כרחך הכל למ"ד יש בגידין בנותן טעם וא"כ שפיר ס"ל למ"ד כמ' דעצמות יש להם פליטה קלושה וקושי'ת התוס' ולא עדיף מגיד לא קשה מידי דבאמת אסור ולכן עצמות איסור אוסר ועצמות הישר מבטלן. ואיך סבר כדעת הפוסקים דלית להו פליטה כלל ולא דמיא לגיד ולכן אינם בכלל איסור וגם אינו בכלל צירוף דהוי כמו קדרה כמיש הפר"ח דלית להו פליטה כלל.

אך עדיין קשה תינח עצמות דיש לומר דאית להו פליטה מגופא מכל מקום קליפת ביצה מה איכא למימר, הא ודאי לית ליה פליטה ודמיא לקדרה כקושי'ת הפר"ח, וצריך לומר רק במינו הקלו

לית להו פליטה כלל כמש"ל, וא"כ שפיר שאל אח"כ אף עצמות
היתר לא יסייעו דהוי כקדרה, ומשני לית לת יכול דמדרכנן עשהו
כמינו להיות קליפה היתר מסייעי לנטל ואף כאן מין נמינו הוא
רק חומרה בעלמא לסייע לנטל והוא רק אסמכתא דהוא רק נמינו.

ודברי ירושלמי נכונים, אבל
למ"ד ב"י ס"ל עצמות לית להס
פליטה קלושה ולקד אסורים ושל
היתר מסייע וא"ש. אך זהו
למ"ד יש בגידן בני"ט אבל למ"ד
אין בגידן נטות טעם דהכי
קיימ"ל א"כ פליטה זו לאסור לא
עדיף מגיד ומותר ומסייע לנטל
ולק"מ. ודברי הגמ' נכון וגם
הדין דין אמת:

ג"כ פירוש בירושלמי וסיד' לדברי
רשב"א דאמרינן על אינו מינו סלק
וכי

והא דלמרי בירושלמי תרומה
פ' נזיל צנינה דהירק
והמיס וקליפה הס מנטרפים אף
דקליפי לית לי פליטה ולא עדיף

ועין פלתי: (ד) שלא לצרף וכו'. עצמות היתר מנטרפין להיתר:
(ה) לבטל. ועצמות הרכות מדורי כבש ש"ך: (ו) כי בן עיקר.
הקשה הצי"ח ה"ל איסור דבוק ומי הש"ך דלא אמרינן נ"י הואיל
דמועיל הגעלה ועמ"ש פלתי: (ז) מצטרפת דאף היא מקבלת טעם
איסור אבל אף שמנטרפס להיתר

המאכל חמיכה אסורה דלפטר
לפוטטו אסור וע"ל סימן ק"ו:
(ח) ואין נהנין בן. ולריכין ס'
נגד כל חמיכה וחמיכה מ"מ
אסורה: (ט) ונתמעט. דגם

ההיתר. הגה: יש מחמירי (ד) שלא לצרף עצמות האיסור
עם היתר (ה) לנטל (הגהה אחת בש"ד בשם א"י) [ב] ונתקוט
העמד יש לסמוך אמקילין וממירין, (ו) כי כן עיקר.

ב. במה דברים אמורים שעצמות האיסור
מצטרפין עם ההיתר, כשנפלה חתיכת הנבלה
לקדרת היתר כשהיתה חיה, אבל אם נתבשלה

תחלה ואח"כ נפלה לקדרת היתר, עצמות שבה מצטרפים עם האיסור, לפי
שבבלעו מבשר הנבלה כשנתבשלה לברדה.

ג. בשאר איסורים, חוץ מבשר בחלב, חתיכה הבלועה מאיסור (ז) מצטרפת
לבטל האיסור. הגה: (ח) ואין נוהגין כן, כי קיימא לן ככל איסורים חמיכה נעשית נבלה, דלעיל
סימן צ"ב

ד. משערים ברובב ובקיפה (פירוש הדק הדק של צמר ותגלן המתאסף בשולי קדרה)
ובחתיכות. ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו, אע"ג שהיה בהיתר
יותר מתחלה (ט) ונתמעט בבישולו ונבלע בקדרה. [ג] והני מילי במין בשאינו

מקפירה והוא מין בל"מ, לק"מ דג"כ איירי דיש כאן עוד ביצים דר"מ נרוצו נטל, ואף דירק ומיס אינו מינו סלק וכו' והוא ראי' לרש"י
בפי הקודם דאף על א"מ אמרינן סלק, או ביצה בל"מ אין טותן טעם כ"כ עד ששחטוהו לשער במ"ו ונתמעטן כמבואר בגמרא בירושלמי,
רק התמירו ס' משום דלא להטות בין שאר איסורים, וא"כ פכ"פ קליפות מנטרפים שלא יהי' כל קליפות עולים יוסר משיעור זה כמ"ש
הש"ך להדיא ב"י פ"ו ס"ק ט"ו ע"ש, וא"ש והדין דין אמת הוה בין נמינו ובין אינו מינו, ולק"מ ומיזש כל קושיות פ"ח והר"ש:
[ב] ובמקום הפסד וכו'. הקשה הצי"ח הא הוא איסור דבוק, ומי הש"ך דע"ס ה"ל ככלי מתכות דמועיל בו הגעלה ולא נ"י. ולפי מש"ל
דיש לו פליטה, יש לפקפק דהך פליטה מה בכך דהוא קלוש מ"מ נעשית נבלה, אך בל"מ קשה הא כל טעם לאסור איסור
דבוק דלמא נפירי ישאר הוא למטה באופן שלא יהי' ס'. ולפ"ו קשה הא י"ל אי הרוצו אסור ונ"י והע"ס בולע איסורא וא"כ יש לומר
ככולו משערין כמו קדרה הנלעה איסור ושפיר הקשה הצי"ח דמהך טעמא אסרינן דבוק, ולק' נאמנה צ"ל דמיירי דאין הע"ס דבוק רק
מונה נקדרה:

[ג] וה"ס מין בשאינו מינו וכו'. והו דעת רש"י, וטעם של הדבר דע"כ מיירי דידעינן כמה היה האיסור נעם שנפל וכנגד טולו משערין

פלתו המבואר

דבוק, ולכן באמת צריך לומר דמיירי דאין העצם דבוק להבשר רק
מתח בקדרה.

קיצור תוכן ענינים החדונים בהערוה: אם עצמות דינן ככלי עצם
לגמרי:

לכא דברי הרשב"א דמחלק בין מינו לשאינו מינו
[סק"ג] כתב הרשב"א בתורת הבית הארוך (בית ד' שער א') דמשערין
הקדרה כמו שהיא לפנינו במין בשאינו מינו אע"פ
שהיה בהיתר מתחלה נתמעט בבישולו ונבלע בקדרה - והטעם
דעל כרחק מיירי דידעינן כמה היה האיסור בעת שנפל וכנגד כל
האיסור משערין דאם לא תימא הכי אף במינו אין לשער מה
שבלעה הקדרה, וכקושיית הגמ' אטו דהיתרא בלע איסורא לא בלע,
ולפי"ז צריך ביאור למה שלא במינו לא מהני לשער באופן הנ"ל.
וצריך לומר דצריך לשער כמו אם היה הקדרה בלוע מקודם במים
למה לא יבטל הבליעה והיא לתוך החשבון דהא בלוע

מכריע דעצמות האיסור אינו מצטרף להיתר לבטל רק אם אינו
דבוקים

[סק"ג] דר"מ"א (בסעי א') מכריע דבמקום הפסד יש לסמוך על
שיטה הראשונה שהובא בדברי המחבר דעצמות
האיסור מצטרפין לבטל האיסור ביחד עם ההיתר, והקשה הבי"ח הא
הרי איסור דבוק דהעצמות דבוק בבשר הנבלה. וחירוק הש"ך
(סק"ג) דעצם דינו ככלי מתכות דמועיל בו הגעלה ולא נעשה נבלה
כמו שכתב לעיל בס"י צ"ח (סעי ה') עיי"ש. וכתב הפלתי דלפי מה
שהוכיח (בסק"א) דיש פליטה לעצמות ואין זה דומה לקדרה של עצם
יש לפקפק דהך פליטה מה בכך דהוא קלוש מכל מקום נעשית
נבלה - אך בלאו הכי קשה הא כל טעם לאסור איסור דבוק (עין
לקמן ס"י ק' טק"ה מה שכתבנו שם) דלמא בעירי ישאר הוא למטה
באופן שלא יהיה ס' ולפי זה קשה הא יש לומר אם הרוצו אסור
ונעשה נבלה והעצם בלע איסורא אם כן יש לומר ככולו משערין
כמו קדרה הבלועה איסור ושפיר הקשה הבי"ח דמהך טעמא אסרינן

דל"כ אף נמיט אין לשער, דאטו דהיטרא נלע ואיסורא לא נלע, ואס קן למה שלא נמיט לא, וצריך לומר כמו אס היה הקדרה נלע במקדס ממיס למה לא ינטע הגלעיה ההוא למוך המשנן דהא נלע ופולט ג"כ, וז"ל דלא צריכה לן דמה שבלוע בקדרה אס נפלט או שמקבל חלק מן האיסור ואס קן אף בזה דלמא סיכף קודם שנמן איסור טעם להיטר כנר נלע הקדרה מהיטר חוהו אינו נכנס למשנן כמו שאלו היה נלע מקדס דמ"ש ואח"כ נותן האיסור טעם וליכא כאן ס' ולכן צריך צהיטר גופי' ס', והוא מה שנראה טעמו של הרשב"א להחמיר:

איסור היה יותר וג"כ נתמעט הא אס ידעינן כמות האיסור משערין גם מה שבלע ומהרש"ל פוסק נכל פעם משערין רק כמו שהוא לפנינו מצלי הכדל:

מינו, אבל אם הוא מין במינו משערין גם במה שבלעה הקדרה ועומד ברופני הקדרה. ומשערים זה באומד יפה, ורואין אותה כאילו הוא בעין, אבל מה שבלה ואבד מחמת האור אינו מצטרף, שזה בלה לגמרי.

מקדס מפלוט וינטרפו לבטל, ואס לא מפליט גם איסור לא יפלוט, וז"ל דס"ל לתוס' דלא אמרינן נבלוע מחיבה נעשה נבילה, דאס לא קן הני מרי ומיס כנר נעשה נבילה, ודומק לומר דמיירי דהיו נולעי' נטר דאכמי היטרא הוא דזה לא מזכר בתוס':

ראי לא"ה

ולפי' י"ל דלישנא בתרא דאמר במה דבלעה קדירה, לא פליג אהך דינא, רק ס"ל דפי' של קדרה הוא בענין אחר אבל לדינא מודה להך דין, ומזה יליף האו"ה סוף כלל כ"ד דאס פתח שני כפיים נלועים דבלוע השני מצטרף לנטל הכלוע ראשון והיינו כנ"ל דממ"נ אס פולט גם זה יפלוט ואס לאו גם זה לא יפלוט והיא היא דברי התוס' כהווייתן וכוונתן, דמ"ש נממ"נ בקדרה או בשני כפות כשהם ממין אחד ולכן כתב אס הקדרה מהרס והכף ממחכות לא שייך הן ממ"נ דאסד נח לפלוט יותר מבניו הא אלו הקדרה והכף מחכות ג"כ שייך הן ממה נפשך, רק אחר כך מוכך להחמיר בקדרה אולי הכף נוגע סיכף בקדרה והקדרה נלע הימנו ונעשה נבילה הכלוע ואח"כ פולט ואס קן איך יצטרף נלוע בקדרה שכבר נעשה נבילה והוא סומרא בעלמא, ועכ"פ דינו מיוסד על דברי תוס' כראי מולק, ומכ"ש נמין נמיט דאף דימא דלישנא בתרא חולק במילתא דרבנן עבדינן לקולא כמ"ש הרא"ש וכ"כ הג"י להדיא ואס קן דין צדור לדעת התוס'. ולא ידעמי מה הי' להרב נעל לח"מ, והרב פ"ח ס"ס ס"ח שסתמו ציטור על או"ה כאלו צדו דין מלבי, והלא הן דברי תוס', וגבירא רבא אמר מילתא אין מדיחין אותו, ואמת כי שאר מסננים לא פי' כפי' התוס', אבל נשגיל הא לא לינדא לדמות דבריהם במה שיש בו מהסננה, ונפרט כי יותר מספמר לומר דס"ד לשער נחרכי קדרה ופשוט:

פלתו המבוראר

(כלל כ"ד סוף דין י') שכתב ראם תחב שני כפיים בלועים בקדרה מאיסורים נפרדים כף אחד מצטרף עם הקדרה לבטל כף השני (עיין דרכי משה לעיל סי' צ"ח סק"י שהביא דבריו וחלק עליו) והוא כנ"ל דממ"נ אם פולט מה שיש בתוך הקדרה גם זה יפלוט ואם לא גם זה לא יפלוט והוא דברי התוס' כהווייתן וכצורתן דמה שכתב בממ"נ בקדרה או בשני כפות היינו דוקא כשהם ממין אחד (אותו מין עץ או מתכות) אבל אם הכף מחרס והקדרה ממחכות לא שייך האי ממ"נ דאחד נוח יותר לפלוט מחבירו אבל אם שניהם מאותו מין שייך שפיר הממ"נ רק מסיים שיש להחמיר בקדרה אולי הכף נוגע תיכף בקדרה והקדרה בולע ממנו ונעשה נבלה הבלוע ואח"כ פולט וא"כ יצטרף בלוע בקדרה שכבר נעשה נבלה והוא חומרא בעלמא – ועל כל פנים דברי האיסור והיתר מיוסד על דברי התוס' כראי מוצק ומכל שכן במין במינו דאף דנימא דלישנא בתרא חולק במילתא דרבנן עבדינן לקולא כמו שכתב הרא"ש ועיין ב"י שכתב כן להדיא.

ולפי' יש לתמוה על הרב לחם חמודות (דברי חמודות פרק גיד ונשה סי' קפ"ב) והרב פרי"ח (סי' צ"ח בסופו) שתמהו ביותר על איסור והיתר כאלו בדה דין זה מלבו והלא הם דברי התוס' וגבירא רבא אמר מילתא אין מדיחין אותו – ואמת כי שאר מחברים לא פירשו נדעת התוס' אבל בשביל הא אין לדחות דבריו שיש בסבירא ובפרט כי יותר מסתבר לומר כהש"ך לשער נחרכי הקדרה ופשוט הוא.

קיצור תוכן ענינים וציחונים בהפירוש: דעות התוס' אם אמרינן בבלוע חר"ג. • טעם השיטות דאין אומרים בבלוע חר"ג:

ופולט גם כן, וצריך לומר דלא ביריא לן דמה שבלוע בקדרה אם נפלט או שמקבל חלק מן האיסור וא"כ אף בזה דלמא תיכף קודם שנמן איסור טעם להיטר כנר בלע הקדרה מהיטר חוהו אינו נכנס לחשבון כמו שאלו היה בלוע מקדס דמ"ש ואח"כ נותן האיסור בהיתר טעם וליכא כאן ס' ולכן צריך בהיתר גופיה ס' והוא הטעם של הרשב"א להחמיר במין בשאינו מינו.

דעת התוס' דלא אמרינן בבלוע בקדרה חר"ג

ורחבת התוס' במס' חולין (צ"ו ע"ב) ר"ה איכא ראמרי בקדרה עצמה הקשה תימה אם שיעור עובי הקדרה כחמשים ויתים נתן בה מים כשיעור עשרה ויתים ובשל באותן המים כזית חלב היאך יתבטל אותו כזית חלב במים הא פשיטא שיש במים טעם חלב – ונראה לפרש דהכא מיירי כגון דליחיה לאיסורא בעיניה דנבלע בה בקדרה כזית חלב והיא היתה כבר בלועה מהיטר ואח"כ חזר ובשל היתר דמשערין בקדרה עצמה לבטל האיסור שנבלע בה ע"כ.

וצריך לומר דס"ל לתוספת דלא אמרינן בבלוע חתיכה נעשית נבילה דאם לא קן הני תרי ויתים כבר נעשה נבילה – ודחוק לומר דמיירי דהיו בלועים בשר דאכתי היטרא הוא דזה לא נזכר בתוס'.

ביאוד דברי איסור והיתר ושני כפות נבטלין זה את זה ולפי' זה יש לומר דלישנא בתרא דאמר במה דבלעה קדרה לא פליג אהך דינא אלא ס"ל דפירוש של קדרה הוא בענין אחר אבל לדינא מודה להך דין – ומזה יש לומר המקור לדברי האיסור והיתר

קשיא על הראב"ד דט"ל אין מבטלין איסור מן התורה

[ד] איסור וכו'. ודעם הראב"ד דהו דלורייטא, ויש להבין מיהו דזה חרוע ליל טמן טעם צאל הו צל איסור דלורייטא וחדוש הוא דשו"י המורה חרוע בשלה אם ק איך המירו לצל בקדרה של טעמא שלמים דמי"ש זרוע עם ליל ומ"ש טעמא ושלמים, ונ"ט צר נ"ט ליכא דהא שם איסור דטעמא לגבי זרים כמו זרוע ליל לגבי ליל ולמה יהי נקראת איסור וטעמא לשלמים יהי צכלל היסור, ומ"ש הטו' והרא"ש דכלי מקדש

ה. אין מבטלין [ד] איסור לכתחלה. ואפילו נפל (י) בשוגג היינו נמקום דלא לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו, אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו. עבר וביטלו, או שריבה עליו, (ה) אם (י) בשוגג, [ו] מותר. ואם במזיד, איסור למבטל עצמו, אם הוא שם חני"ג, וגם שם איסור גמור לא מיקרי עליו ואינו צכלל צישול

איסור, משא"כ שם זרוע צאל הו שפיר צכלל צישול איסור הוא:

[ה] אם בשוגג מותר. הפרי"ם האריך להסמיר צאינו מינו דהא קיימ"ל צמורה קנסין"י שוגג אטו מזיד, למ"ד הא דאיך מבטלין איסור הוא רק דרובין איך דברים מוננים צלל דקנסי"י אם ימירו צשוגג יעשה הדבר מזיד ועצור איסור מורה כמו מצל צשצמ ונוטע צשציעית, צכלל כאלן מה צק שאיסור דבר מורה מ"מ איך גזור אם יצטל צשוגג יצטל צמזיד, מה צק עדיין איך כאלן איסור מורה, דממורה מותר לצטל ומה צק דאיסור גופי"י של מורה, ולמה מ' לשון הגמרא דוסקי דקאמר והא הכי צנפנפנעו אגוים דממורה מד צמרי צטל וקיים ר"י דמשמע צמקום דממורה לא צטל רק צק"י שפיר קיים ר"י:

ישוב על ק"י פ"ח

אבל צלמה הגמרא קי קפריך דאפי"י מימא דאיסור לצטל איסור ממורה, ואם קי יש לומר דלמה אפי"י לצטל, ולמה קאמר בגמרא מינא אם לא נצטל עדיין צכלל זה דצבר נצטל מהמורה עומד דמד צמרי צטל אם קי סו לא שייך דצטל ד"ה דהא צבר צטל הוא:

[ו] מותר וכו'. הט"ו צס"ק מ' הקשה דברי טור אהדדי דכאלן פסק לא קנסו שוגג אטו מזיד וכפי"י ק"י פסק צרי"י דקנסו, ופי"י לסלק דכל הקנס דלמה יהי מזיד וילמר דהוא הי"י שוגג וא"כ צמקום דיש לו מינו דשחק לא שייך זה, צכלל צק"י מיירי דנדע לרבים המעשה וא"כ א"א לצבוש הענין ולי"י מינו ולכן קנסין. והנני צלמי צרויס דנצטל לים דקנסו שוגג אטו מזיד סממא קתי אפי"י

פלתו המבואר

בבלוע בקדרה לא אמרין דאיסור ביטול מה"ת גם לפי הראב"ד ולכן כתב לחרש דצריך לומר דבלוע בכלי לא חשיב ביטול עד שאמר שלא חל עליו שם חתיכה נעשה נבילה (לדעת הרמב"ן הובא בשו"ע סי' צ"ח סעי' ה') וגם שם איסור גמור לא מקרי עליו ואינו צכלל ביטול איסור משא"כ צודוע באיל שהם בשור בעין שפיר צכלל ביטול איסור הוא.

קיימד תוכן ענינים וצדיחנים בהש"ת: בטברת הפלתי כאן יש ליישב קושיית הריב"ש שהקשה היאך הגעילו כלי מדין להראב"ד. • ליישב קושיית הגאון ר' יהודה אסאד לפי דברי הפלתי. • ביאור דברי הראב"ד לפי דברי מהר"ם שיק. • עוד תירוץ להראב"ד. • קושיית האבני צדק על הפלתי:

אם עבר וביטל בשוגג גם דבר האסור באכילה מה"ת מותר (דלא כהפ"ח)

[פ"ה] כתב רמב"ם (סעי' ה') אם עבר וביטל איסור בשוגג מותר ובמזיד איסור למבטל עצמו אם הוא שלו וכן למי שנצטל בשבילו צ"כ.

וכתב הפרי חדש (כאן אתי י"ב) דהא דהתירו בשוגג באכילה איסור שנצטל לא התירו באיסור תורה דבאיסור תורה קיימא לן קנסו שוגג אטו מזיד ורק באיסור דרבנן לא קנסו שוגג אטו מזיד, דהרי נחלקו בזה ר"מ ור"י במס' גיטין (נ"ג ע"ב) המטמא טהרותיו של חבירו והמזמזם תרומה, מערב תרומה בחולין של חבירו, דעת ר"מ שאפילו בשוגג חייב לשלם אפי"י שגם במזיד אינו חייב רק מטעם קנס שהרי היקף שאינו ניכר הוא מ"מ קנסו שוגג אטו מזיד והוא דרי"ס צריכין חיזוק ולכן אף במבטל בשבת לא קנסו דשאני התם דאיסור תורה הוא, אמנם ר"י ס"ל להיפוך (ועיין עוד לעי יבמה

דעת הראב"ד אין ללמוד ביטול איסור מביטול איל מיר דחידוש הוא

[ספ"ד] חנה דעת הראב"ד בספרו (איסור משהו) דהא דאין מבטלין איסור אסור מה"ת הוא דאמרה תורה לבשל הזרוע של איל נזיר ביחד עם שאר הבשר אפי"י שמבטל איסור ההזרוע אסור לנזיר ומותר רק לכהנים (עיין רמב"ם פ"ט פה"ל מעשי הקרבות ה"י י"ב) והאיל מותר לזרים דהיינו לנזיר דינו כשלמים והזרוע בשעת ביטול נותן טעם באיל ואפי"ה מותר באכילה משום שיש סי' באיל נגד הזרוע כמבואר בחולין (צ"ו ע"ב) ולכאור היאך מבטלין איסור שם אלא שאני התם דחידוש הוא שחידשה התורה דמבטלין איסור לכתחילה אבל מהתם אי אפשר ליליף דחידוש הוא ומחידוש לא גמרינן. וכמבואר במס' חולין (ק"ה ע"א) ובמס' פסחים (מ"ד ע"ב וברשי"י ד"ה טעם) דגיודת הכתוב כמו שכתב רש"י במס' חולין (ל"ד ע"א) ד"ה דחידוש. (ועיין ח"י ח"ס במס' נדרים ג' ע"ב דוחו נכלל במה שהיה בכלל ויצא מן הכלל לזון בדברי החזק אי אתה יכול להחזירו לכללו, שהוא מ"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, עיין וזח"ס פ"ט ע"א).

קשה על הראב"ד מהא דבשלו שלמים בקדרה שבטלו בה חטאת אפי"י שמבטל איסור

ולפי זה הקשה הפלתי מגמ"י אחרת דמבואר רבשלו שלמים בקדרה שבטלו בה חטאת הקשו הוסי' בחולין (ק"א) ד"ה הלבנת ועוד ראשונים הרי הו"י נ"ט בר נ"ט דאיסורא דהחטאת נותן טעם בקדרה ואח"כ כשמבטל בה שלמים נכנס טעם של חטאת בשלמים והחטאת אסור באכילה לזדים והרי אין סי' נגד הבליעות בקדרה ותי' דשאני כלי מקדש ולא גזרו רבנן שיהא שם סי' וכיין שפ"ן במינו הוא שפיר מהני רוב מה"ת ולא בעי סי'. וקשה תינח שיש מין במינו מכל מקום הרי אסור לבטל איסור מה"ת היאך מבטלין איסור.

לצן עצמו ולא נודע כלל לאתרים מ"מ קנטה אף דה"י יוכל להסמיר כל הענין, ונאמרו ב"י יפה מ"י דכל הסגס של פמ"ג דמזרין
למקור הוא מטעם דלמא לא ידע שאיסור בטוס והרצה לקדשה כ"י אמ"כ מיהר וזר וגם ה"י אומרו למורה הוראה כ"י קרה ל"י, וא"כ
שוגג כו"י ל"י לא קנטו כמ"ש הרא"ש לקמן בק"י א"ס הפיל ל"י קודם שנועד הספרות דמוטר ל"י, ועיין א"י"ה כלל כ"ד:

תי"ע על קושי ה"י

ולענ"ד נראה גם כן כמ"ש ב"י דס"ס אין האיסור בטל רק מותר ממש ס"ס, אבל איסורא איכא עד שאלם אמר אסור לאלו וא"כ כמזיד
הא עשה ס"ס ב"י לא אמרינן ולכן גזרו שוגג אטו מזיד, אבל כאן שנמנעל האיסור וסור האיסור להיטר לא אמרינן אטו מזיד
דאף כמזיד הא אין כאן איסור. ולכן כמ"ש ב"י ד"ס למלך צ"ן ה"ך דהכא להך דנע"ל. ונאמרו לולי דמספיקא הייתי אומר שאין טוהם המוס'
לדינא לגזור נפל כשוגג אטו מזיד, רק המוס' פירשו כן בצנאים למילתא דרב דאמר נפלה ל"י ופירשו נפלה אבל הפילה לא היינו לרב
דס"ל בגמרא דסולין דף ט"ו דרב כ"י ס"ל, ולר"מ אמרינן דמדאורייתא לא קנסינן אבל מדדבנן קנסינן שוגג אטו מזיד, אבל לדין
דקיימ"ל כ"י נהפך הוא, אבל בטלה דעמי נגד דעם הסור והרא"ש, ועכ"פ יש לחלק כמ"ש:

ובתב ה"י דמטוס' כמדות דף כ"ג משמע דלומר מותר כ"ע ס"ל דלא קנטו, ולא כן הוא דהמוס' הקשו שם צגמ' סג' אכטלנהו
כרובא, מה יועיל הא צ"ן שוגג צ"ן מזיד לא יועילו, מיהו איכא למ"ד הסס כשוגג יעלה ושמה הא כשוגג שוגג כשוגג שמוטר לנטל
עכ"ל, והצ"ן ה"י דהך ושמה הוא מ"י צ"ע, וסבור דמוטר לנטל ל"י מותר:

פ"י בתוס' ולא כ"י

וחי ח"י דהך מוסב להך מ"י דאיכא למ"ד דשוגג מותר, ואי דהא לא קררי שוגג דהא ממכוזין לנטל ליה כמזו דגם זה דהואיל דמוטר
דמוטר לעשותו אפשר קררי שוגג, והו"ו כרזו כזונם המוס', וכ"כ המ"א א"ס ר"ש מ"י ש"י"ס דלפ"י שפשה כהוראה מוס' שפשה
מיקרי שוגג ע"ש:

פלתו המבורא

חדר בתרי בטל אם כן תו לא שייך דיבטל מה"ת דהא כבר בטל
הוא.

קידור תוכן ענינים והיחזיקים בהערות: מהו הסעם שאין מבטלין
איסור לכתחילה. ♦ קושיא על חידושו של בעל ברכת חזבח מדון
דהכא. ♦ כמה אופנים שלכ"ע אין מבטלין איסור לכתחילה מה"ת
(א) בדבר שאסור בתנאה. (ב) בקדשים לכ"ע אסור מה"ת לבטל. (ג)
ויבש ביבש:

תירוך הסורי זהב שכתב לי שב סתירת הסור בדין קנטו שוגג אטו
מזיד

[ספ"ז] כתב המחבר (סעיף ה') אם ביטל איסור בהיתר כשוגג מותר
לכל אדם באכילה וגם לבעל הבית, דלא קנטו אותו
כשוגג דהרי זה דאסור באכילה כשביטל הוא מטעם קנס, עיין בטורי
זהב כאן (ספ"ח), שהקשה סתירת דברי הסור (מהא ל"י ק"י) דכאן
פסק דלא קנסינן שוגג אטו מזיד ולכן מותר באכילה, ולקמן (מ"י
ק"י) פסק דקנסינן שוגג אטו מזיד, ולכן אם הפילה ל"י דבר חשוב
אפילו כשוגג אטו מזיד, ותירוך לחלק דהרי הסיבה שקנטו שוגג אטו
מזיד, הוא משום דחיישינן דלמא יעשה כמזיד ויאמר דהוא היה
שוגג ואם כן במקום שיש לו מיגו דאי בעי שתיק ולא לגלות שביטל
המאכל נאמן ולא חיישינן שמא יבא לידי מזיד משא"כ לקמן (כ"י
ק"י) מיירי דנדע לרבים התעורבות ואם כן לית ליה המיגו דאי בעי
שתיק לכן קנסינן שוגג אטו יעשה כן במזיד ע"כ דברי הסורי.
ומדבריו יצא לחלק בין אם יש לו מיגו דאז נאמן ולא קנסינן שוגג
אטו מזיד וכן להיפך.

קושית הפלתי על תירוך הנ"ל דלא משמע כן בלשון הסור
וכתב הפלתי דרב"ז לא ברורים דהרי לקמן מיירי דנפל ל"י קנטו
שוגג אטו מזיד וסחמא קתני ומשמע דגם בינו לבין עצמו
שיש לו מיגו אמרינן דקנטו שוגג אטו מזיד ואע"פ שלא נודע
לאחרים אפ"ה קנטו אף דה"י יוכל להחיר כל הענין - ומבורא
בפוסקים דהטעם שכתב בספר המצות (והוא בסוד כאן) לחקוד אם
מוסף האיסור לאתו שנודע הוא מטעם דלמא לא ידע שאיסור נמצא
בתוכו וחסדין לתוך הקדשה שיצור ס' (כלי יציעה שבטל) כי לאתו
שידע מיהר וזר וגם היה אומר למורה הוראה כן קרה לי ואם כן

ל"י ע"כ. ועיין רש"י חולין ט"ו ע"א ד"ה ר"י. ועיין בחכמת שלמה (שם) [ועיין
בספר מראה הפנים פ"ב ה"ג בירושלמי דתרומות, דאין חילוק בין
איסור תורה לאיסור דרבנן ע"י"ש]. ולכן אם זה אינו מינו דטעם
כעיקר אסור מה"ת לא מהני הביטול דקנטו שוגג אטו מזיד ולשון
המחבר שכתב עבר וביטלו הכותה לרבר חשוב שאסור מדרבנן
ונתערב כשיצור ביטול ונתרסק ונתבטל חשיבתו כשוגג התירו
באכילה ולא קנטו שוגג אטו מזיד וכן הא דאמר או שריבה עליו
הכותה שנתערב כלח מין במינו דמה"ת בטל ברוב מותר והוא
הוסיף כשוגג עד שיצור ס' שנתבטל - הוא דכתב המחבר כע"י ו'
דמותר להוסיף על איסור דרבנן לכתחילה היינו בדבר שעיקרו
מדרבנן אבל הכא מיירי בדבר שעיקרו אסור מה"ת ע"כ.

הפלתי כתב לחלק בין ביטול בשבת דאסור בשוגג אטו מזיד דעושה
איסור תורה משא"כ אי איסור ביטול דרבנן גם כשעובר במזיד אינו
עושה איסור תורה

וכתב הפלתי להקשות על דבריו דהנה למאן דאמר אין מבטלין
איסור לכתחילה מדרבנן אין דבריו מובנים כלל דהרי הטעם
דקנסינן בשאר איסורים כגון מבטל בשבת (עיין רמב"ם פ"ז מהל שבת
ה"ל כ"ג) או נוסע בשביעית שוגג אטו מזיד דאם יחירו האיסור כשוגג
אזי יבא לעשות הדבר כמזיד ואז יעבור על איסור תורה משא"כ
כאן מה בכך שעצם האיסור באכילה של מאכל זה אסור מה"ת מכל
מקום היאך נגזר אם יבטל כשוגג יבטל לכתחילה כמזיד הרי אפילו
אם הוא מבטל אותו מאכל כמזיד אינו עובר על איסור תורה רק על
איסור דרבנן דאין מבטלין, דהרי מה"ת מותר לבטל איסור מה"ת.
(ועיין במטה יהונתן שהביא כן מהמחבר.)

לדחות דאיות הפרי חזש מנמי ג'יטין דמשמע דבאיסור תורה אם עבר
וביטל בשוגג אטו

חן אמת דהפרי חדש דייק לחדש כן מדיק הגמ' במס' גיטין (נ"ד
ע"ב) דאמרו להקשות דהרי הכי כהנפצעו אגרוס (רב חשב הוא
לפני שנתפצע) דמן התורה בטל זה בתרי וקניס ר"י שוגג אטו מזיד
דמשמע במקום דמה"ת לא בטל רק כ"י שפיר קניס ר"י אבל באמת
הגמ' יש לפרש אחרת, והוא דכן פרך דאילו אם נימא דאסור לבטל
איסור מן התורה ואם כן יש לגזור דלמא אתי לבטל ולזה קאמר
היחזק אם זה לא נבטל ע"י אכל זה דכבר נבטל מהתורה עומד

[ז] ואסורים למכור ג"כ וכו'. דעת הש"ך צמותי הנאה אם אין מוכרו לישראל ביוקר ממה שמכרו לפט"ס מותר, והפרי"ם דעתו דלף ככה"ג מותר דקיימ"ל צנחן לא"י למכור צהמתו דמותר למכור לא"י אף דמכרו ע"י פירוס ביוקר רק שמוכרם למוכרו, ודנריו נלמי צורים דנשלמא שם אלו לא פרוו היה יכול להסזק לעצמו ועכשיו דפרשו מוכרם למוכרו פשיטא דהוא קנב, אבל כאן שנתערב איסור צהימר היה ג"כ מוכרם למכור לא"י דלישראל אסור ועכשיו שצטלו אם אמה מסירו למכור לישראל ביוקר הא אין קנב כלל ואינו מפסיד כלל, ואלדרכה

נהנה עי"כ ומרוויח ומה קנב יש בזה, ולכן הנסחן דנריו הש"ך: [ח] אפי' לח בלח וכו'. כ"כ הד"מ לישב הטור דכתב סתם דל"ל המורה לחקור אימם נמוסף המים אפי' נהנה הוא צ"מ דלכ"ע נ"ל, ולכן מי דלח בלח לא אמרינן נ"כ והש"ך והפרי"ם הקשו, דצ"מ ודאי אמרי' נ"כ, ודל"ל מהך דסלג ניילה, וכבר הארכתי בזה לפיל סי' נ"צ צישוז הדברים:

פלתו המבואר

אם מותר לעשות ספק ספיקא בידים. ♦ בסתירת דברי הטור אי קנסו שונג אטו מזיד או לא. ♦ אומר מותר דינו כשונג או לא:

דעת הש"ך דאסור למכור לישראל

[פס"ז] כתב הרמ"א (בסעיף ה') אם נתבטל במזיד אסורים למכור גם כן לישראל אחר שלא יהנה ממנו ממה שבטילו עי"ש וכתב הש"ך (סי' י"ב) דאם אין מוכרו לישראל ביוקר ממה שמכרו לעכ"מ מותר ע"כ.

דעת הפרי"ם דמותר למכור לישראל דלא שייך בזה קנס כיון דלא נתקיימה מחשבתו והוא לא כיון למכירה

וכתב הפרי"ם (אות י"ד) וגדולה מזה אני אומר שמותר למכור לישראל אחר אף ביוקר יותר מעכ"מ דכיון שאין כוונתו בביטול האיסור למכור דלהאי ודאי לא טרח אלא כל כוונתו בביטול היתר לאוכלן וכיון דלא נתקיימה מחשבתו דהא לא שרינן ליה באכילה שרי למכרו אף ביוקר לישראל - ודאייה לדבר מגמ' ב"מ (צ' ע"א) דשלחו לשאול אבהו דשמואל על הא רלוקחין השזורים ונחנך אותם לגרים ומערימין כאילו הם גנבהו על מנת שיטרסדו אותן כיון שכך הם יפה לחרישה אם מותר או לא ואמרינן כיון שעשה כן קונסין אותו למכורו (אף לחרישה ולא דוקא לשחיטה) אע"ג דמריח השתא דע"י הסיורס נשתבח מקחו לחרישה מכל מקום דינו בקנס שקנסוהו שלא ישחמש בזה אלא צריך למכור אותה וברש"י שלא טרח כולי האי אלא שיחורש בו הוא לא נתקיים מחשבתו הרי דכל מקום שלא נתקיים מחשבתו שרי אע"פ שמריח בדבר ע"כ.

הפלתו דן על ראיות הפרי"ם חגמ' בי"ח דיש לחלק מהתם להכא

וכתב הפלתי דיש לחלק דבשלמא התם דאם לא היה נותן את זה לעכ"מ לטרסו היה יכול להשחמש גם כן באותו בהמה ועכשיו דטרסו קנסינן אותו שיהא חייב למכור משא"כ שנתערב איסור בהיתר גם כן מוכרם למכור לגוי דלישראל אסור ועכשיו שבטלו אם אתה מתייד למכור לישראל ביוקר נמצא דאין כאן קנס כלל כיון שאינו מפסיד כלום ואורבא נהנה על ידי כך ומריח ומה קנב יש כאן ולכן הנכחן הוא כדברי הש"ך.

קיצוד תוכן ענינים וצידונים בהשחמה במחלוקות הפלתי והפרי"ם אם מותר למכור לגוי דבר שאסור לבטל ועבר על דברי חכמים. ♦ הכרעות האחרונים בדן זה אי קנסו שונג אטו מזיד באיסור תורה:

בדעת הרשב"א אי לח בלח בבשר בחלב אמרינן חנינ'

[פס"ח] כתב הרמ"א (סעיף ה') דדוקא שנתערב יבש ביבש או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אומרים בו תנינ' (מלעיל סי' צ"ב) אבל חתיכה שבלעה איסור לא מהני שנתערב אח"כ ההיתר

בשונג כזה לכר"ע לא קנסו כמו שכתב הרא"ש (לקמן בסי' ק"י) אם הפיל לים קודם שנודע התערוכות מותר לכר"ע (ועיין איסור ההיתר כלל כ"ד).

תירוץ הפלתי לחלק בין הכא דאין כאן איסור אפילו במזיד רק קנס משא"כ התם

ולכן כתב לתרץ כמו שכתב הבית יוסף דשם אין האיסור בטל רק מכוח ספק ספיקא שמא נפל האיסור לים ונאבר מן העולם ואת"ל שהאיסור נמצא לפנינו מכל מקום הרי נתערב ושמא אין זה האיסור ואם כן אם עשה כן במזיד הא עושה ספק ספיקא של ביטול בידים ולכן גזור שונג אטו מזיד משא"כ הכא שנתבטל האיסור וחזר להיות היתר לא אמרינן קנסו שונג אטו מזיד דאף במזיד אין כאן איסור ולכן כתב בית יוסף דיש לחלק בין התם להכא. (והוא דלא אמרינן כל מלחא דאמר רחמנא לית אי עבד לא מהני, ולא מהני התערוכות זה אינו כיון שאין זה רק מדרבנן דכ"ש הוא מאיסור עשה. ועיין תשר ח"ס אבהע"ז ח"ב סי' ס"ג.)

ובאמת לולי רמסתפיתא היה סברא לפרש שאין כוונתו לדינא לגזור שונג אטו מזיד רקמקור דברי הטור הוא בזבחים (ע"ה) בתוס' דיש לומר רתוס' כתב כן לרב ראמר נפלה לים הגדול דדוקא נפלה אבל הפילה אפילו בשונג לא דדוקא לשיטת רב דס"ל בגמ' החולין (ט"ו) דרב ס"ל כר"מ ור"מ אמרינן דמה"ת לא קנסינן אבל מדרבנן שפיר קנסינן כמבואר בגמ' גיטין משא"כ להלכה דקיי"ל כר"י נהפך הוא דלא קנסינן אלא להלכה אין לסמוך על זה דמבטל אני דעתי נגר דעת הטור והרא"ש ולכן יש לחלק כמו שכתבנו לעיל.

אם אומר מותר שונג הוא

עיינן בסו"ד (פס"ט) שהוכיח מדברי תוס' בכורות (כ"ג ע"א) ד"ה סבר דאומר מותר שונג הוא, אמנם אם נעיינן במקור הדברים נראה דיש לדחות דבריו בזה דלשון התוס' שם הוא דהקשו על הא דאמרינן התם בגמ' אבטליהו ברובא תיסא מה יועיל הא אין מבטלין איסור לכתחלה ואפילו שונג אם בטלו אינו מבטל למאן דאמר (במס' גיטין) נפלו ותנפצו בין בשונג בין במזיד לא יעלו ומיהו איכא למאן דאמר התם בשונג יעלו ושמא הא חשיב שונג כשסבד שמותר לבטל ע"כ והוכיח הטור"ו דהך ושמא תירדן בפני עצמו הוא וסבד דמותר לבטל ולכר"ע מותר וזה אינו דהך מוסב אהך תירדן דאיכא למאן דאמר דשונג מותר ואי דמותר לעשותו אפשר קרדי שונג וזה ברוד בכותנת התוס'. וכן כתב המגן אברהם אר"ח (יש סי' ש"ה) דאפילו אם עשה בהודאת חכם שטעה מיקרי שונג עי"ש.

קיצוד תוכן ענינים וצידונים בהשחמה טעה בדן אי מקרי שונג. ♦

איברא ללא הנגמי עם כל זה מי הרמ"א דעפס מלב שנפל לקדרה וכו' נשר ורוטב אם לא היה ס' בין הכל נשר אסור, וא"כ אם אח"כ הוסיפו מים אמת דרוטב לא נ"י דהוי לא נבלה, מ"מ הנשר נ"י ואם המורה לא ידע ומשער כמו שהוא עכשיו אף הנשר מותר. גם דברי רש"י דמתקן בין אפשר למוטב בין לא נבלה נראה היינו צנון, כמו ד"י"נ שנפל לבור וכדומה, אבל איסור שנמשל עם דבר לא הרי קיבל דבר הלם הנלוט בנמין ושזו לא יפלוט ומה יועיל אם נמערב אח"כ הלא הטעם שנתוך למ נלם הוא שזו לא יפלוט. ועיין לקמן סי' ק"ו מ"ש ליישב.

ועמ"ש פלמי דנאמת הטור דכבד דהמורה א"י לחקור מיירי נשאר איסורים אבל צ"ח ודאי נר"ך לחקור: (יג) קודם שנודע. ודעם האו"ה דגם חנ"י לא אמרי' קודם שנודע תערוכות והש"ך השיג וכנס דלכך השמיטו הרמ"א, ועיין מה שכתבתי פלמי

לא מהני שנמוסף אחר כך ההיסר, דהא אמרינן ביה חסיכה נעשים נבלה. [א] (רש"י סי' ס"ה ועי' ס"ק י"ד). ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חסיכה נעשים נבלה לא מהני ההיסר לנבלה, אלא אם נמוסף (יג) קודם שנודע התערוכות, (יד) אבל אם נודע התערוכות קודם, לא מהני מה שנמוסף אחר כך. ולפי זה היה נר"ך החכם המורה לנטול איסור לחקור אם נמוסף ההיסר לאחר שנודע (ארוך כ' ל"ו). ולא נהגו כן.

דגם דעם האו"ה נשאר איסורין ולא נבשר במלכ ושנמי קושיות הש"ך: (יד) אבל אם נודע. עיין מה שכתבתי פלמי בישוב קוש"י

מותר, דא"כ מה פריך הגמרא מלב נבילה הוא דלמא מיירי ללא נודע בנמיס, ומה שהקשה מהמדומע ומתומן למ"ד חנ"י בכל איסורים י"ל דלא נודע בנמיס וכהנה יתר קוש"י:

מותר, דא"כ מה פריך הגמרא מלב נבילה הוא דלמא מיירי ללא נודע בנמיס, ומה שהקשה מהמדומע ומתומן למ"ד חנ"י בכל איסורים י"ל דלא נודע בנמיס וכהנה יתר קוש"י:

רא' לאו"ה ב"ב בין נודע ללא נודע

והנה לא ענה או"ה מלכו, כי אם דבריו נר"י לומר בחוס' בצורות דף כ"ב ד"ה ימיס כו', דכבד אם אין ס' דהיסר לגבי איסור וי"י לתוכו אם יוסף היסר עד עולם אסור ושאר איסורים מותר שירצה כ"כ שיהי' ס' נגד ההיסר ושמה אפי' ננפסק לא אמרי' ראשון ראשון נטל כמו חסיכה של נשר שבלוע טעם נבילה אפי' למ"ד חנ"י נשאר איסורים כמו צ"ח דלא אמרינן חסיכה נ"י אלא שלא יועיל לו פליטה דאי אפשר למוטב אבל רבייה מועיל עכ"ל. הרי דכבדו להדיא דמועיל רבייה. ולכאורה דבר תמוה הוא דגמרא אמרינן מלב אמאי מותר וכו', דאין מועיל רבייה נכמה דוכתי, ומה דוסקא לר"ם מצלי לומר כפי' ר"א דהוא חכם קוש"י המוס' דמשני סלק אם מינו וכו' הא לר"א עדין אין נר"ך ס' רק נגד נבילה ולפירוט הנ"ל גם לר"י קשה הא מועיל רבייה אח"כ ואין נר"ך שיעור נגד כל

פלתיו המבואר

בלח נראה רמיירי בצונן כמו יין נסך שנפל לבור מלא מים וכרומה אבל איסור שנמשל עם דבר לח הרי קיבל רבר לח הבלוע בחמין ושוב לא יפלוט ומה יועיל שנתערב אח"כ הלא הטעם שבתוך הלח בלח שוב לא יפלוט - ועיין לקמן סי' ק"ו סק"ב מה שכתב ליישב - ועל כל פנים אין תירוצ' (של ה"ר"ם מתאים) להטור רק לומר רבאמת הטור מודה לספר המצוות בבשר בחלב רק בשאר איסורים השיג עליו.

והא אמרינן ביה חנ"י ע"כ - מקור רבריו נמצא בדרכי משה (סק"ב) שהביא דברי הטור שכתב (בשם ספר המצוות) דצריך לחקור שמא הוסיף אח"כ מים וכתב הטור על זה דאין צריך לשאול כי קי"ל ראיסור שריבה עליהן כשוגג מותרים וכתב הכ"י דהטור הולך לשיטתו דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בשאר איסורין ותמה הדרכי משה על זה הרי סוף סוף בבשר בחלב מודה ראמרין חנ"י ועל זה כתב דכותנתו בשר בחלב לח בלח (רוטב של בשר וחלב) לא נעשה נבילה אבל אין הכי נמי חתיכת בשר שבלעה חלב צריך חקירות חכם וכן משמע בתשו' הרשב"א (סי' תצ"ה).

קיצוד תוכן ענינים הציורונים בהערוות: בבשר בחלב לח בלח לכת"ע אמרינן חנ"י. ♦ חילוק בין לח בלח בצונן ובין לח בלח חם:

קושית הש"ך על הרמ"א ב"מ שכתב דהרשב"א ס"ל בלח בלח בב"ח לא אמרינן חנ"י דלפי' סותר את עצמו

בבשר בחלב מודה הרמ"א גם בלא נודע דאמרין חנ"י [סק"ב] כתב הרמ"א (סעיף ה') ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה לא מהני ההיתר לבטל אם נודע התערוכות קודם לא מהני מה שנמוסף אח"כ ולפי זה היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע ולא נהגו כן ע"כ דבריו הובא בדרכי משה כאן (סק"ב) בשם איסור היתר (כלל כ"ד דין ד' הובא בתורת חטאת כלל פ"ה דין ח' הסכים עמו עיין עוד באיסור היתר כלל ל"ז דין י"ד).

ועל זה הקשה הש"ך דאם כן יהיה דברי הרשב"א סותרים מתשר למה שכתב בתורת הבית הארוך דהוכיח מגמ' חולין (ק"י ע"ב) דפר"ך חלב נבילה עיי"ש הרי דאף בלח בלח אמרינן חנ"י בב"ח וכן הקשה הפרי חדש כן ועיין לעיל (בסי' צ"ב סק"י) מה שכתב הפלתי לתרץ שם בקושיא זה

קושית הפלתי על הרמ"א בדרכי משה בכוננת הרשב"א הבשר נעשה נבילה וכו' יכול החכם לשעות וכתב עוד הפלתי להקשות על הרמ"א דטפת חלב שנפל לקדרה וכו' בשר רוטב אם לא היה ס' בין הכל הבשר אסור ואם אח"כ הוסיפו מים עד שיש ס', אמת דהרוטב לא נעשה נבילה דהוי לח בלח מכל מקום נעשה נבילה ואם המורה לא ידע ומשער כמו שהוא עכשיו גם הבשר מותר. ועוד כתב דדעת הרשב"א להקל בלח בלח דוקא בצונן ולא בשנוטבשל עם איסור

קושית הפלתי על הרמ"א בדרכי משה בכוננת הרשב"א הבשר נעשה נבילה וכו' יכול החכם לשעות

ועוד כתב דדעת הרשב"א להקל בלח בלח דוקא בצונן ולא בשנוטבשל עם איסור

גם דברי הרשב"א בתשרי הג"ל דמחלק בין אפשר לטוחו בין לח

המסיכה, ולכן ק"ל לאו"ה הארוך זה הכל נלח נדע נמיס אכל נדע עני' לגמרי וא"ש. ונראה דכי מחלקין בין נדע ללא נדע היינו בשאר איסורים והוא מדרבנן והן אמרו לחלק בין נדע ללא נדע דקודם שנדע לא חל האיסור, אכל נבי"ס או אפי' שאר איסור למ"ד דחנינ' דאורייתא ודאי לחלק בין נדע ללא נדע דכל סוגי דמוס' שס נחולין למ"ד דני' בשאר איסורים דאורייתא כמש"ל קי' צ"ב נאריטס וא"ש:

ופ"ש האו"ה הארוך נביטול האיסור לחלק בין נדע ללא נדע, הקשה הש"ך אין אמרינן נמזיד אסור האין שייך בלא נדע מזיד, יש להחיות

ו. [י] איסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו. ואם עשה כן, (טו) במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהיתר כדי לבטלו, הש"ך על או"ה: (טו) במזיד אסור. היינו למנעל עצמו אכל לאסרינא שרי:

דפשיטא דמילתא דגמרא דריצוי שוגג מותר ומזיד אסור הכל מיירי לאחר שנדע, רק או"ה פוסק להלכה כר"י דאפי' בשוגג אסור, ועל זה נמס' האו"ה לחלק והנימ' לאחר שנדע אכל קודם שנדע לרי"ע מותר, ואו"ה פוסק כן וא"כ אזלי כל קושי' הש"ך דגמ' פ' כמ"ש הש"ך, רק לדינא ס"ל האו"ה כמ"ש וא"ש:

[י] איסור של דבריהם וכו'. מרצה עליו ומנעלו, והקשו האחרונים דנא"ה סימן פ"ט ע"פ ששמן של נר חנוכה שנחפרט בשמן אחר ואין בו ס' שאין להוסיף עליו ולנעל אפי"פ שהוא דרבנן, ודוחק לחלק דשמי חנוכה דהוקפא למנוחו דהא הטור שם הביא הדין בשם מהר"ם רוענבורג וכתב לא דמי לעמים שנשאו מן הדקל דמרצ' עליהן ומנעטן שאמי המס דמקלי קלי ליה איסורא ולא קאמר ההפך דהוקפא למנוחה ע"כ. והארכתי בה במדושי על הלכות י"ט, ומה שיש לומר בקפירה הוא כן דניכש ניכש כל חמירה וסמיכה אינו דאי איסור רק ספק איסור, ולכן עיין לקמן סימן ק"ט מ"ש בשם הגהות הרא"ש נחמד באיסור דרבנן מותר לשני בני אדם דכל מד ומד היו ספיקא וספק דרבנן להקל, וא"כ דהו' רק ספק דעם הטור דמותר לנעלי' דאף דנאמ' דאיסור' של דבריהם אין לנעלי' הנ"מ דאי איסור אכל ספק איסור ודאי יש להקל לנעלי', ולכן עמים שנשאו מן הדקל מרצה עליהן ומנעטן דהוא רק ספיקא, אכל בלא נדע דממפרט נלי' ס' וא"כ הרי הוא מעורב מאיסור ודאי והוא כלול דאי איסור ולא ספי' איסור' דכל ספי' וספי' יש בו איסור' ס"ל לטור להחמיר אף דרבנן אסור לנעלו כיון דהו' דאי איסור ולכן בשמן של נר חנוכה שהוא לא בלא אסור לנעלו, וא"כ לטעמא של מהר"ם דמקלי קלי, וגם הקושיא שיש על הדי' מסימן קט"ו דממיר לנעל ממאה של נכרים ואין בו איסור ביטול כמנומי חלב דאין מסוין לנעלו, והקשה

פלתו המבואר

למ"ד דני' בשאר איסורים דאורייתא כמו שכתב לעיל בס"י צ"ב באריכות ואתי שפיר.

ל"ישב קושית הש"ך על דברי איסור והיתור

ומה שכתב האיסור והיתור הארוך בביטול האיסור לחלק בין נדע ללא נדע הקשה הש"ך היאך אמרינן במזיד אסור היאך שייך מזיד בלא נדע - יש לדחות דפשיטא דמילתא דגמרא דריבוי בשוגג מותר ובמזיד אסורה לא מיירי אלא לאחר שנדע האיסור, רק האיסור והיתור פוסק להלכה כר"י דאפילו בשוגג אסור ועל זה דן האיסור והיתור לחלק דהג' מילי לאחר שנדע אבל קודם שנדע לכו"ע מותר והאיסור והיתור פוסק כן ואחא כל קושית הש"ך דבגמרא פירוש כמו שכתב הש"ך רק לדינא ס"ל האיסור והיתור ואתי שפיר.

קיצור תוכן ענינים הציחתיים בהש"ת: הכרעת הפלתי דבשר בחלב גם בלא נדע אמרינן חני' משא"כ בשאר איסורים. ♦ חני' בשאר איסורים דרבנן. ♦ יבש ביבש שנתערב וליכא רוב הו' ספק איסור או דאי. ♦ בדין ביטול ספק איסור אי מותר או אסור. ♦ אי חנוכה יר"ט מדרבנן. ♦ בקושיא למה ספק חול ספק יר"ט אמרינן ספק דרבנן להקל הרי הוא נגד חזקה. ♦ אי מוקצה יש לה שורש בתורה. ♦ ביאור תירוצו של המג"א לחלק דנר חנוכה דשיל"מ לשאר איסורים. ♦ קושיא על מה שכתב הפלתי דבש ביבש הו' בכל אופן ספק איסור. ♦ אם החמירו בספק בדשיל"מ:

בסתירות המחבר אם מותר להוסיף לבטל איסור דרבנן

[פס"י] המחבר כתב דבאיסור דרבנן שנסל מעצמו אין בהיתור כדי לבטלו מרבה עליו ומבטלו והקשה הש"ך (סי' י"ט) מהא דכתב המחבר בהלכות חנוכה (סי' תרצ"ו סי' ז) דמותר השמן שבנר חנוכה שנתערב בשמן אחר ואין בו ס' לבטלו יש מי שאומר שאין להוסיף עליו לבטלו ע"כ והרי חנוכה אינו אלא מדרבנן גם

ודאי וחכמים אומרים אין המודמע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחמץ מחמץ אלא לפי חשבון (עי' תרומות פ"ה מ"ח) הרי דלא אמרינן חני' ואי אמרת לחלק בין נדע ללא נדע יש לומר דהתם מיירי בלא נדע ולכן לא אמרינן חני' אלא עכ"ה דאין חילוק וגם בלי נדע אמרינן חני'.

מקור דברי הרמ"א בספר איסור והיתור והפלתו הביא מקור לדבריו במס' בכורות בתוס' שם

וכתב הפלתי דהמקור של איסור והיתור מקורו בתוס' בכורות (כ"ב ע"א) ד"ה יתיב דפירדשו אם אין ס' דהיתור לגבי איסור אם יוסיף היתור אינו נותר ביין נסך אבל בשאר איסורים מותר אם מרבה כל כך עד שיהא ס' ושמה אפילו בנפסק לא אמרינן ראשון ראשון בטל כמו חתיכה של בשר שבלוע טעם נבילה אפי' למ"ד חני' בשאר איסורים כמו בב"ח דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה אלא שלא ידעיל לו פליטה דאי אפשר לסוחטו אבל רבייה מועיל ע"כ הרי דכתבו להדיא דמועיל רבייה ועל זה הקשה דנמצא דיש כאן סתירה מדברי הגמ' הג"ל דפרץ חלב אמאי מותר וכי משמע דלא מועיל רבייה בממה דוכתי ומה דחזקא לר"ת מבלי לומר כפירוש ר"א שהוא מכח קושית התוס' דמשני סלק את מינו הא לר"א עדיין אין צורך ס' רק נגד נבילה ולפירוש הג"ל גם לר"י קשה גם הא מועיל רבייה אח"כ ואין צורך שיפור נגד כל החתיכה ולכן ס"ל לאיסור והיתור הארוך דזה הכל בלא נדע בנתיים אבל בנדע אמרינן חני' לגמרי ואתי שפיר.

הפלתי כתב הסיבה לחלק בין נדע ללא נדע רק בשאר איסורים משום דהוא דרבנן משא"כ בב"ח

וכראתה דכי מחלקין בין נדע ללא נדע היינו בשאר איסורים והוא מדרבנן הם אמרו הם אמרו לחלק בין נדע ללא נדע דקודם שנדע לא חל האיסור אבל בבשר בחלב חל חני' מה"ח ודאי אין לחלק בין נדע ללא נדע דכל סוגיא דתוס' שם בחולק

הט"ז הא היה איסור דרבנן ואין לו עיקר מה"ם בל"ה מותר לבטל, ולפמ"ש ניסח דלמא נלמ אף דרבנן אף לבטל:

שוב אוד

ועוד נדקדק אחר דגמרא פרץ על הא דע"מ שנשנו מן הדקל וכו' פה"מ לרב אשי דאמר דבר שיש לו מחירין אפילו דרבנן ספיקא אסור האין יועיל ריבוי ע"מ, והפ"י ז"ל דגמ' ס"ל דהא מילא בזה אס דרבנן ספיקא אסור א"כ עשהו כשל תורה א"כ גם הביטול איסור אסור כשל תורה, וקשה מאי ארי' לרב אשי הא הקושיא לכ"ע דהא הקשו במוס' ישינים הא דפרץ הגמרא למ"ד משום משקין שזבו ומשוי' פירות הנושרים בצ"ה למה ספיקא אסור הא היה ספיקא דרבנן, והקשה דגם לר"י דאמר הטעם משום מוקנה ג"כ יקשה הא היה ספיקא דרבנן, ומירצו דמוקנה היה כשל תורה ספיקא אסור כדמתן ספק מוכן אסור, ולפ"י קשה על כך ע"מ שנשנו מן הדקל דהם מוקנה קשה ג"כ אס ספיקא אסור אף ציטול איסור יהי' אסור כדמקשינן לרב אשי:

וליישב ז"ל דיש לייקן בנ"י דס"ל איסור מוקנה חמור כשל תורה, ואלו המוספות כמבו דמזומה חמור ממוקנה דמזומה אית ליה עיקר של תורה ולא מוקנה הרי דמוקנה קיל ציומר ונ"ע לכאורה. ומה שיש למדן הו' כך לר"י דאית ליה מוקנה ומלאו לו סמך מהמורה והכינו אס אשר יצאו דודאי מוקנה חמור כשל תורה, אבל לר"י ס"ל בשבט קיימ"ל כר"ש דהקיל במוקנה וצ"יט קיימ"ל כר"י דלא אמי' לנלוזי ביה וא"כ לדידן דודאי מוקנה קיל דהא בשבט מפרין ולא אסרין רק צ"יט והאך יסכן לומר דהו' כשל תורה ולכן המוספות כמבו מלמייחו לדברי ר"י כנראה מוקנה שם ושפיר כמבו דהו' חמור כשל תורה, וקמי' בצרימ"א א' טלדה בשבט ואסד נלדי צ"יט והיינו ר"י והו' כשל תורה אבל בע"מ שנשנו מן הדקל קאי לדידן אליבא דר"י ובשבט אית ל"י מוקנה וא"כ ל"ל דבספיקא אסור כשל תורה ולק"מ זולת לרב אשי דס"ל דשיל"מ ג"כ ספיקא אסור כשל תורה ואסור לבטל האיסור:

נמצא כללם של דברים במוקנה דאין צו משלוקות ר"י ור"ש ולכ"ע ספיקא אסור, וכדנר שיש לו מחירין דג"כ לכ"ע ספיקא אסור א"כ עשהו כשל תורה ואסור לבטלו, ולכן בכל מילמס דרבנן פסק כון צ"יט דמזומה עליהן ומכונן, אבל בהלכות מטכה דמקנה למטמו ואף ר"ש מודה צו דאסור דהו' מוקנה גמורה וא"כ ספיקא אסור ואין לבטלם לכתחילה כקושים הגמרא ולכן פסק דאין לבטל, רק ע"ז הקשה מהר"מ מרזענבורג מן ע"מ שנשנו מן הדקל דהו' ליה דשיל"מ וג"כ ספיקא אסור וא"כ אף שרי לבטלו ולמה תירך מיקלי קלי ליה איסורא דוק:

פלתית המבוראר

כתורה מותר לבטל לכתחלה ולפי הנ"ל רבלי בלא אסור לבטל דרבנן שפיר מיושב.

עוד תירדן הפלותי לחלק בין מוקצה בדשיל"מ ובין הוקצה למצותו דר"ש מודה בו לאסור

ועוד יש לומר (ברך אחוה) זהו דגמרא ביצה (ר ע"ב) כתב הטעם דקיי"ל בעצים שנשנו לתוך התנור מן הדקל ביד"ט מותר להוסיף עליו עצים מוכנים ולבטלן הרי הוא דבר שיש לו מחירין דשיל"מ אינו בטיל אפילו דרבנן - וכתנת הגמרא להקשות דכיון דספיקא דרבנן אסור בדשיל"מ א"כ על כרחך לפרש דעשהו כספק תורה אם כן גם הביטול איסור לא מהני במיד כביטול של תורה ולפ"י למה הקשו כן דוקא לרב אשי דס"ל דספיקא דשיל"מ אסור הרי הקרשיא הוא גם לפי שאר האמוראים שם.

דודא בהקדם דברי התוס' ישנים (ג ע"ב) שהעיר על הא דהקשו שם בב"ב למה דאסור ביצה שנולדה ביד"ט משום משקין שזבו דקיי"ל אסורין לבו ביום כדתנן דאסורין לבו ביום ואם יצאו מעצמן אסורין (שבט קמ"ג ע"ב) וביצה נמי דמיא להו שזבה ויצאת ממקום שהיתה בלועה, או למאן דס"ל לאסור משום פירות הנושרים למה ביצה ספק אסורה הא הו' ליה ספק דרבנן ועל זה הקשה התוס' הנ"ל ולכאור גם לשיטת רב נחמן דאמר הטעם דביצה שנולדה ביד"ט אסורה משום מוקצה הרי מוקצה דרבנן וספקא ג"כ מותר ותירדן דס"ל דמוקצה חמירא ומצאו לו סמך מהתורה כמו שנאמר והכינו את אשר יביאו דודאי מוקצה חמיר כשל תורה ע"י"ש. אמנם תוס' כתבו (ר ע"ב) ד"ה ותנן דתורמה חמור ממוקצה דהרי תורמה יש לו שודש בתורה משא"כ מוקצה הרי דס"ל דמוקצה יתיר קיל וא"כ דודא קושיית התוס' ישנים לדוכתיה. ויש לומר דלר"י דאית ליה מוקצה ומצא לה סמך מהתורה והכינו את אשר יביאו דודאי מוקצה חמור כשל תורה אבל לר"י דס"ל בשבט קיי"ל כר"ש דהקיל במוקצה וביד"ט קיי"ל כר"י משום דלא לולול בה ואם כן מוקצה הו' קיל דהא בשבט מחירין ולא אסרין ביד"ט דהאך יתכן לומר דהו' כשל תורה ולכן התו' ישנים דוקא לר"י כתב כן כדמשמע למעין בסוגיא שם ושפיר כתבו דהו' חמור כשל תורה וקתני

בב"י שם לא הביא שום פוסק שחולק - ושמה יש לחלק דהתם כיון שהוקצה למצותו חמור טפי, (והכונה לפי דברי הגמ"י ב"ק (כ"ב) גבי אישו משום חיצו המדולק גר בערב שבת ונגמרת בשבת מותר דהו' כנגמרה בידים בואי עיזא דלית ביה איסור ע"י"ש) אמנם דוחק הוא דהאי יש מי שאומר הוא מהר"ם מרזענבורג (פסקים ח"א סי' תר"י) שהביא הטור ומוכרח דלא ס"ל לחלק בהכי דכתב שם ולא דמי לעצים שנשנו מן הדקל לתוך התנור ביד"ט שמרבה עליהן עצים מוכנים ומבטלן (וכמו שנתבאר באו"ח סי' תק"ז סעי' ב') דשאני התם שאין נהנה מהן עד אחר ביעורן אבל הכא נהנה ממנו בשעה שהנו דולק ע"כ ואם איתא הו' ליה למימר דשאני הכא דהוקצה למצותו רצ"ע עכ"ד. וכתב הפלתית שהארין בזה בחידושי להל' יר"ט (עין בספר ביתא לעתים).

הפלתית מחדש דיבש ביבש באיסור דרבנן מודה הרמ"א דמותר לבטל משום דיבש ביבש הו' ספק איסור

וכתב עוד לתרץ ולכאורה תעורבת יבש ביבש כל חתיכה וחתיכה שאנו דנין עליו אינו דאי איסור רק ספק איסור ולכן מבוראר לקמן בב"י סי' ק"ט (כשם הגהות אשר"י פ"ה דע"י) דאם נתערב חד בחד באיסור דרבנן מותר באכילה לשני בני אדם דכל חד וחד הו' ספיקא וספק דרבנן להקל, וכיון שכן דהו' ספק דרבנן ס"ל הטור דמותר לבטלה דאף ונקבל להלכה דאיסור של דבריהם אין לבטלו, מכל מקום הני מילי בודאי איסור אבל בספק איסור דאי יש להקל לבטל עצים ולכן בעצים שנשנו מן הדקל לתוך התנור מרבה עליהן עצים ומבטלן משום דהו' רק ספיקא, אבל לח בלא דמתערב אם אין שיעור ט' והוא מעורב מאיסור דאי כיון שהוא בלול דאי איסור ולא ספק איסור ולכל טיפה וטיפה יש בו איסור ס"ל להטור להחמיר אף בדרבנן שיהא אסור לבטלו ולכן בשמן של ג"ח אסור כיון שהוא לח בלא ואינו צריך לטעמא של מהר"ם דמקלי קלי ע"כ. ונ"ב מה שהקשו על הבית יוסף (טסימן קט"ו) דמתיר לבשל המאה של נכרים ואין בו איסור ביטול צוזצווי חלב כיון דאין מכרין לבטלו ועל זה הקשה הסו"ר חוב' (שם סי' י"ב) למה לי טעם זה שאינו מכרין לבטלו, תיסק ליה דאיסור דרבנן שאין לו שודש

[יא] איסור דרבנן, כבר כתבתי ישוב מה שקשה בזה מן נר מנוכה, ועוד כתבתי בחידושי להרמב"ם על הלכות י"ט ולשכתו מדרשנו ומלאנו באריכות:

(טז) מרבח עליו ובבבלו. ובל"ס גבי מותר שמן פסק דאין יכול לבטלו, עיין פלמי דיש חילוק בין לא לבטל, וגם בין איסור מוקצה דהוא כשל מורה לשאר איסורים: (יז) חודר וניעור. הפר"ם האריך באורש הדין, ועמ"ש פלמי בכל שיטת הפוסקים, ולדינא אין להקל נגד דברי רמ"א ע"ש:

רא"י מן מהר"ם ולא דלח בלח נעשה נבלה ועב"ם מדברי מהר"ם מרוטנבורג שהצד הסוד דכשן שמן מנוכה דמתערב דאין להוסיף ולה דמי לעצם דתקלי קלי, וקשה הא מהר"ם ט"ל חני' בכל איסורים א"כ השמן שמתערב נעשה סולו איסור ואם נ"ל להוסיף ארץ להוסיף ששים כנגד מלח וא"כ הו' מנטל איסור לבטילה הוא

(טז) מרבח עליו ובבבלו. הגה: וי"ל דאין לבטל [יא] איסור דרבנן או להוסיף עליו, כמו באיסור דלאורייתא. וכן נוהגין, ואין לשנות. (סוד בשם הרא"ש וכת"ה סימן נ"ד ובהגהת ש"ד ורמ"ה צ"ח ור"ן ומרדכי ואגודה פ"ק דזבחה). איסור שנבטל, כגון שהיה ס' כנגדו, ותוסף בו א"כ מן האיסור הראשון, [יב] (יז) סוד וניעור ונאפר, ל"ש מין במינו ל"ש מין בשאינו מינו, לא שנה יבש ל"ש לח, לא שנה נדע בינמים או לא נדע בינמים. (בהגהות ש"ד סימן נ"ט). כיום הלך שנסל למים ונתבטל בו', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של צמר, מותר, אע"פ שאין צמר ס' נגד החלב, (יח) שהרי נתבטל צמים (בארץ). וכל כיוצא בזה.

אפילו צמים אסור כמ"ש המ"א צרי מק"ד ע"ש וכאן דנ"י הו' סולו איסור, וי"ל דס"ל ג"כ בלח בלח לא נעשה נבלה וזקן: [יב] חודר וניעור. הפר"ם האריך בשם הגהה, ועמד על המקרה לצרר, וא"ל אפ"ל בדבריו בקצרה לצרר הדין על צור"י כפייעמ"א דשמ"א. והנה ראשון פחילה, נאמר הרמב"ם פסק בזה' מרומה סאה מרומה שנפל לתוך ק' של פולין ולא הספיק לבצמו עד שנפלה אצרת, אם נפלה אחר ידיעה אינו אסור ואם לאו אסור. ומזה שפסק הפר"ם דעמ"ה הרמב"ם בכל איסורים דלאסור שנדע לא אמרין סוד וניעור ולא מקודש, והשיג על כ"י דכשן דאין ללמוד ממרומה דהרמב"ם לא אמר רק ממרומה אבל בשאר איסורים לא חלי ידיעה כלל, והפר"ם השיג דהא צרי ק"י"ל למדין הרבה דיי"ס ממרומה, ומ"ש מרומה ומ"ש שאר אסורים לענין ידיעה, גם האריך למה פסק הרמב"ם כ"י"ש ידיעה מחלקם ולא כרבנן דהרמה מחלקם. וא"י פמה דאין אפ"ר לרמב"ם בכל איסורים דקודש ידיעה אמרין סוד וניעור, הא הרמב"ם בזה' מ"א פ"ו כשן להדיא, יין נטף שנפל לבזר ואינו מינו אם הוא מנרנר קטן אם שופך כל יום מ"מ אינו סוד וניעור ולא מחלק כלל בין קודש או אסור ידיעה.

פי' בדברי רמב"ם בדין חוד וניעור ולא כפר"ח

אלא נראה דעם הרמב"ם כי דוקא במרומה אמרין סוד וניעור הו"ל ארץ הרמה וכ"כ דלא הרים שם איסור עליה לכך אמרין סוד וניעור משא"כ בשאר איסורים דל"ל להרים לא אמרין סוד וניעור, ור"ש לטעמי' דס"ל כל העומד להרים כמורס דמי' ולכן

פלותי המבואר

חנוכה דנתערב דאין להוסיף עליה כדי לבטלו ואין ללמוד להקל מהא דאמרינן בפ"ק דביצה (ו' ע"ב) בעצים שנשדור לתוך התנור ביו"ט דמותר להוסיף עליהם דשאני התם דמקלי קלי לאיסורה. והקשה הפלתי הא מהד"ם ס"ל חני"י בכל איסורים אם כן השמן שנתערב נעשה כולו איסור ואם בא להוסיף צריך להוסיף ס' נגד כולה ואם כן הו' מבטל איסור לכתחילה וזה אפילו בעצים אסוד (כמו שכתב המג"א בס' מק"ד ע"יש). וצריך לומר דס"ל גם כן בלח בלח לא נעשה נבילה ודריק.

בבדייתא אחד נולד בשבת ואחר נולד ביו"ט היינו ר"י הו' כשל תורה משא"כ בעצים שנשדור מן הדקל קאי לרדת אליבא דר"י דלית ליה מוקצה בשבת עכ"ל צ"ל דבספיקא אסוד כשל תורה נמצא ולא קשה רק לרב אשי דס"ל דשיל"מ ג"כ ספיקא אסוד כשל תורה ואסוד לבטל האיסור.

במצא כללא של דברים במוקצה דאין בו מחלקות ר"י ור"ש ולכ"רע ספיקא אסוד וכדבר שיש לו מחיזין דג"כ לכ"רע ספיקא אסוד א"כ עשהו כשל תורה ואסוד לבטלו ולכן בכל מלתא דרבנן פסק כאן בידיד דמרבח עליהן ומבטלן, אבל בהלכות חנוכה דנתקצה למצותו אף ר"ש מודה בו דאסוד דהו' מוקצה גמור א"כ ספיקא אסוד ואין לבטלה כקושיה הגמרא ולכן פסק דאין לבטל רק על זה הקשה מהר"ם מרוטנבורג מן עצים שנשדור מן הדקל דהו' ליה דשיל"מ וגם ספיקא אסוד ואם כן אין שו"י לבטלו ולזה חירן מקלי קלי איסודא ודריק.

קיצוד תוכן ענינים והיחזונים בחזרות: לח בלח באיסור דרבנן אם אמרין חני"ג:

קיצוד תוכן ענינים והיחזונים בחזרות: בדברי הפלתי בספרו בינה לעזים על ה"ל יו"ט (פ"ב ח"ל י"א). עוד תירוצו כתב שם על קושיא חני"ג:

דעת הפו"ח בכוננת הרמב"ם אמרין חוד וניעור בנודע [פ"ק י"ב] ברת"י הפר"ח (בס"ק כ"א) לדון בדין חוד וניעור ועל דבריו חולץ הפלתי. א. הפר"ח הביא דברי הרמב"ם בהלכות תרומות (פ"ג הל"ו) דסאה תרומה שנפלה לתוך ק' שאל חולץ ולא הספיק להגביהה הסאה של תרומה עד שנפלה עוד סאה של תרומה, אם נפלה אחר ידיעה של הבעלים, אינו אסור ונתבטל הסאה הראשון. ואם לאו והיה ידיעה בעלים) אסור, הרי דדעת הרמב"ם דחוד וניעור אמרין רק קודם שנודע ולא לאחר שנודע והוא דכתב הבי"ד דאין ללמוד מתרומה כתב הפר"ח דאדובא הרי בס"י קי"א ילף הרבה דינים מתרומה ומה שנה תרומה מאיסור לגבי פרט של נודע ולא נודע.

דעת מהר"ם דבלח בלח לא נעשה נבלה [פ"ק י"א] בברי' כתבתי לעיל (פ"ק) ישוב מה שקשה מזה מן נר הנוכח שאסוד להוסיף וכאן פסק המחבר דמותר להוסיף ועוד כתבתי בחידושי על הרמב"ם על הלכות יו"ט (בס"ו בינה לעזים) ולשכתו חידושנו ותמצאנו באריכות. וק"ל כל פנים מדברי מהר"ם מרוטנבורג שהביא הסוד דכתב שמן

דחנכת מקוד הדברים הוא במשנה תרומות (פ"ה מ"ח והובא בפ"י שכת

ידיעה בעי לרי"ט, דכי אמרינן דעומד להריס היינו כשיודע הימנו אז עומד להריס אבל כשאין לו ידיעה אינו עומד להריס דהא לא ידע כלל וכולי האי לא אמרינן דיהי כמורס דמי ולכן בעי רי"ט ידיעה ודמיי"ל כרי"ט נהא כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' טומאת אוכלין דפרה מטמאת טומאת דמי כמ"ש הרמ"ש ולכן נרץ הרמה, וא"כ אן דקיימ"ל כרי"ט נהא כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' טומאת אוכלין דפרה מטמאת טומאת אוכלין דכל העומד לפדות כפרו דמי כמבואר בגמרא, א"כ אף כזו הלכה כרי"ט, ולכן פסק דיד עתה מועיל שלא יהי סחר ויעור דלא אמרינן כמורס דמי והיינו

נבלה, ואם כן כשנוטל מן הסלג אן נוטל רק לפי ערך ואיכא פ' ומותר:

ז. אם נבלע איסור מועט לתוך כלי בשר, אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר, מותר להשתמש בו לכתחלה, כיון שהאיסור מועט וא"א לבוא לידי נתינת טעם, ולפיכך איסור משהו שנבלע בקדרה או בתוך קנקנים וכיוצא בהם, מותר להשתמש בו לכתחלה, ואפילו בבן זימו, לפי שא"א לבא לידי נתינת טעם. אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים בדבר מועט בקערה וכיוצא בה, אסור להשתמש אפילו בשפע, גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא לידי נתינת טעם.

נדרים ונכוסים: והנה גם הרמב"ד ס"ל כן דאין אמרינן בשאר איסורים סחר ויעור רק במזומה דלרין הרמה ולכן דנמזומה ס"ל לרבנן אינו מועיל ג"כ הטעם

הואיל ובעי הרמה, וטען עליו הפר"ח כי היכי בינש בינש אס נתרצה כ"כ עד רוב מאיסור לכ"ע אמרינן סחר ויעור כמבואר במשנה, וקשה מ"ש רוב גבי יבש ומ"ש ג"ט גבי אינו מינו (וטענה זו אין טענה לרמב"ם דס"ל טכ"ע לאו דלורייתא וא"כ רוב דלורייתא וי"ט דרבנן רק לראב"ד דס"ל דלורייתא קשי'):

איברא ודאי אלו היה הך עד רובא ד"ת היה יפה טען, אבל כדור דד"ם אפילו רובא נמי דכיון דכנר נמצל סחר איסור להיום היסר רק מדרבנן החמירו לאסור כשיהי' הרוב איסור וא"כ אין לדמות ולהקשות מגזירת חכמים אהדדי נהא גורו דאיכא רוב איסור וכנ"ט לא גורו, והרא"ה דהוא רק גזירת חכמים, מדא א"כ מאי איריא רבו המזומה אפילו מחלה על מחלה נמי איסור דלורייתא כמבואר לקמן סי' ק"ט וק"י מחסה חננ ותמכה שומן האוכל ממנו חייב אשם חלו, ואמרינן בפרק הערל באיסור סורה לעפ"י שלא רבו מחלה על מחלה כדכ"ד ספק דלורייתא להחמיר, אף גם שני דאי הו דלורייתא א"כ אין חילוק בין איסור לטומאה, א"כ הא דפרין

פלתו המבואר

קמ"ב ע"א) ראמרינן התם סאה תרומה שנפלה למאה סאים של חולין ולא הספיק להוציאו עד שנפלה עוד סאה תרומה הרי זו אסורה שאע"פ שנפלו זה אחר זה והיה לן לומר דנתבטל חזר ונתבטל סאה השניה מ"מ לא אמרינן כן אלא רואין כאילו נפל שתי סאין בבת אחת ורבי שמעון מתיר רס"ל הראשונה נתבטלה והשניה גם כן. אמנם בתוספתא ותרומות (פ"ו ה"ו) הוסיף כמה דברים אמורים שלא ידע בה ואח"כ נפלה אבל ידע ונפלה מותרת ונחלקו ראשונים בביאור התוספתא דעת הראב"ן (בסי' ש"א) ובפירוש המשנה להרמב"ם שלרעת חכמים רטובין להחמיר דדינו כאילו נפל בבת אחת היינו דוקא אם לא היה ידיעה מקודם אבל אם ידע מותר. אמנם דעת הר"ש במס' תרומות וכן דעת הרמב"ן (ע"ז ע"ג ע"א) דלדעת רי"ט רס"ל דמהני הביטול היינו דוקא אם היה ידיעה לפי שס"ל כל העומד מקרי כאילו עשה אבל חכמים אוסרים גם בידיעה. דעת הפלתי בכונת הרמב"ם דאין חילוק בנודע ללא נודע ובשתיהן לא אמרינן חזר וניער

דעת הרמב"ד דלא אמרינן חזר וניער בשאר איסורים (וזה ולא כהבנת הכסף משנה ברמב"ם שם ועיין בפירוש המשנה שם) **חזרת הראב"ד** ס"ל (בחדושי' לע"ז הובא בחי' הרמב"ן ע"ז ע"ג) דלא אמרינן חזר וניער רק בתרומה דצריך הרמה ולכן בתרומה ס"ל לרבנן אינו מועיל גם כן הטעם הואיל ובעי הרמה (ועיין בלחם משנה פט"ו מהלכות מאכא"ט הל' כ"ז דעת הראב"ד שתחור וניער גם בשאר איסורים וזה ולא כתבנו רוב הראשונים דברי הראב"ד) - **הקשה הפר"ח** כי היכי ביבש ביבש אם נתרבה כל כך עד רוב מאיסור לכרי"ע אמרינן חזר וניער כמבואר במשנה וקשה מ"ש רוב גבי יבש ומ"ש נוחן טעם גבי אינו מינו [וטענה זה אין טענה לרמב"ם דס"ל דטעם כעיקר לאו דאורייתא ואם כן רוב דאורייתא תוחן טעם דרבנן רק לראב"ד דס"ל דאורייתא קשיא]. (ועיין בתורת הטאת כלל פ"ה דין ה' שהביא מדברי איסור היחוד כלל כ"ד דין ה' וכתבם לא אמרינן חזר וניער ולעומת זה ס"ל לחים של שלמה חולק פ"ו סי' נ"ז ושיך באן ס"ק כ"א דאמרינן שפיר חזר וניער.)

ידיעה וחכמים פליגי עליה דרי"ט דס"ל לא אמרינן כל העומד להריס כמורס דמי כמו שכתב הרא"ש ולכן צריך הרמה ואם כן אן דקיי"ל כרי"ט נהא כמו שכתב הרמב"ם בפ"א מהל' טומאת אוכלין דפרה מטמאת טומאת אוכלין דכל העומד לפדות כפרו דמי כמבואר בגמ' [עיין בבית שמואל אבעה"ז הלכות גיטין (ריש סימן קכ"ד) שהביא כזה לדון אי הלכה כרי"ט. ועיין בדברי הרב המגיד פ"ד מהל' נקי ממון. והעיקר שהפרי"ח שם ציין ודעת הרמב"ם דלא כרי"ט ולכן לא נקט כאן כסברת הפלתי] א"כ אף בזו הלכה כרי"ט ולכן פסק דידיעה מועיל שלא היה חזר וניער דאז אמרינן כמורס דמי והיינו בתרומה אבל באיסורין דאין צריך הרמה תמידי ראינו חזר וניער דכיון דא"צ הרמה מה צורך לידיעה והדברים ברמב"ם ברור תבון.

דעת הרמב"ד דלא אמרינן חזר וניער בשאר איסורים (וזה ולא כהבנת הכסף משנה ברמב"ם שם ועיין בפירוש המשנה שם) **חזרת הראב"ד** ס"ל (בחדושי' לע"ז הובא בחי' הרמב"ן ע"ז ע"ג) דלא אמרינן חזר וניער רק בתרומה דצריך הרמה ולכן בתרומה ס"ל לרבנן אינו מועיל גם כן הטעם הואיל ובעי הרמה (ועיין בלחם משנה פט"ו מהלכות מאכא"ט הל' כ"ז דעת הראב"ד שתחור וניער גם בשאר איסורים וזה ולא כתבנו רוב הראשונים דברי הראב"ד) - **הקשה הפר"ח** כי היכי ביבש ביבש אם נתרבה כל כך עד רוב מאיסור לכרי"ע אמרינן חזר וניער כמבואר במשנה וקשה מ"ש רוב גבי יבש ומ"ש נוחן טעם גבי אינו מינו [וטענה זה אין טענה לרמב"ם דס"ל דטעם כעיקר לאו דאורייתא ואם כן רוב דאורייתא תוחן טעם דרבנן רק לראב"ד דס"ל דאורייתא קשיא]. (ועיין בתורת הטאת כלל פ"ה דין ה' שהביא מדברי איסור היחוד כלל כ"ד דין ה' וכתבם לא אמרינן חזר וניער ולעומת זה ס"ל לחים של שלמה חולק פ"ו סי' נ"ז ושיך באן ס"ק כ"א דאמרינן שפיר חזר וניער.)

נבחרות דף כ"ב ל"ד מהך דנבלה בשמוטה, ויטר קושי' לי איתא דחור ויעור ליטמא נמשא קשה מה פריך מ"ד דס"ל חור ויעור לפרוך ממשה דנדלחא רוב אמרינן חור ויעור, א"כ עכ"פ טומאה איתא דלא נתבטל לגמרי דהא תמיכה נבילה דנתבטל צ"ב שמוטה ואחר כך חור נפלה ב' תמיכות נבילה חור ויעור ש"מ טומאה כמאן דאית' דמי' ולמה נתבטל ברוב מיהו טמא ומה ענין הך קושיא לר"ד, אלא דאי דכיון דהוא מדרבנן אין לדמות גזירות להדדי ו"ל באיסור גזרו בטומאה לא גזרו והוצרך להקשות מ"ד דאמר כן בטומאה. ומה שטען הפרי"מ נטעמו של ראב"ד מה נ"מ בתרומה דלרין להריס הלא אינה מדמעט כלל והאריך כי אין טעם בזה דמדמע לפי השבון דחמיד בטולו צ"ל דהא טאה דעלמא ית צו תמיד ק' חלקים חולין וחלק ק"א תרומה והס נתבטלן אופו, גם זה לא קשה לשיטת הפוסקים דאסרוהו חכמים לוריס ש"מ דקצטו שלא יהי' חולין נתבטלן אופו דל"כ למה פאקור לוריס. וכן הדבר מצוה צירושלמי שס על הך משנה טאה תרומה שנפל לך' של חולין כל שכן נתבטלן אופו ופריך ממניחין פליג על ר"י דאמר לפי שבטון ומשי לא אמר ר"י אינה מדמעט כל עיקר ברם אמר וכו' שרבו חולין על השבון התרומה כדי שנתבטל ברוב, הרי דעכ"פ צריך לנטל רוב התרומה ואופן ק' חלקים אינם מתערפים:

פי' ברש"י

איברא ברש"י דפי' דעומד הפאה לוריס, ואינו פייז רק לשלם הדמים לכהן, ומ"מ דעת רש"י כרמז"ם וראב"ד דאין אומרים חור ויעור כמ"ש התוספות להדיא דדעת רש"י דאין אומרים חורים ויעור, קשה מהך דתרומה, ולשיטתו לא שייך הפי' הואיל ומחוסר הרמה, ו"ל דס"ל לרש"י דגמרא דידן פליג אירושלמי דמפרש טעמא דר"ש ידיעתה מקדשה וכל העומד להריס וכו', דכן ס"ד בגמ' דשבת דף קמ"ב דר"י דס"ל דמעלי' מדומע בשב' דס"ל כר"ש דהוי כמורס והוי כמתקן, ודמי הגמרא דלעולם דלא הוי כמורס רק ס"ל דכבר נתבטל ונעשה חולין ואינו חור ויעור אף דלא הוי כמורס, וכן דברי הגמ' בפ"ו נוטים:

ובאמת על הרמז"ם ית לכאורה לפמ"ו דכיון דהוא פסק כר"ש ודוקא בהודע, ש"מ דס"ל הטעם משום דמורס דמי', א"כ למה לא פסק כר"י דמעלין המדומע בשבת דהא כמורס דמי', ובפי' המשנה פסק להדיא דלא כר"י, וכן משמע מספרו דהשמיט הך דר"י ו"ל דס"ל אף דבס"ד חלי' מלמא דר' יהודה בר"ש אבל למסקנא דקאמרי' ר"י פ"ל דיכול ליתן עין צד זה ולאכול צד אחר לא איתא מילמא דר"י כר"ש דאף דלענין חור ויעור ה"ל כמורס אבל לענין אכילה הא אסור לאכול עד שיעורם ולכן אסור להעלותו בשבת דמתקן:

ומה שטען על הרמז"ם דס"ל כל שהוא צניט צין צאינו מינו וצין צמינו דצמי' ס' לא אמרינן דכבר בטל דחור ויעור אבל בשיעוריס למעלה מס' אז לא אמרינן חור ויעור, וקשה דל"כ הא דקמי טאה של תרומה שנפלה למה הגביה וחור ונפלה אחרת הרי זה מוסר עד שתרצה וכו' אע"ג דאיכא נ"ט, ודכריו בלתי מוננים דפשיטא בהגביה אמרינן דאיסורא ליטא והלא כן הס דברי הרא"ש דפסק דאמרינן חור ויעור לכן ר"ש ידע' מתרתו דכל העומד להריס כמורס, ובפי' אמרינן צירושלמי לרבנן הרמ' מתרתו, ולהפרי"ם מה נ"מ בהרמה הא חור ויעור, א"ו כיון דהורס מו לא אמרינן חור ויעור, ובפרט דכבר כתבתי דהכל דרבנן:

פלתו המבואר

דאמר כן בטומאה.

ביאור שיטת רש"י דלא ט"ל חור ויעור ולא ט"ל דצריך להפריש
הסאה רק לשלם דמים צ"ב המושנה דתרומות הנ"ל

איברא ברש"י דפי' דעומד הסאה לוריס ואינו חייב רק לשלם הדמים לכהן ומ"מ דעת רש"י כרמז"ם וראב"ד דאין אומרים חור ויעור כמ"ש התוס' להדיא דדעת רש"י דאין אומרים חור ויעור קשה מהך דתרומה ולשיטתו לא שייך חתי' הואיל ומחוסר הרמה וצ"ל דס"ל לרש"י דגמרא דידן פליג אירושלמי דמפרש טעמא דר"ש ידיעתה מקדשה וכל העומד להריס וכו' דכן היה הסלקא דעתך בגמרא דשבת (קמ"ב) דר"י דס"ל דמעלי' מדומע בשבת דס"ל כר"ש דהוי כמורס והוי כמתקן אבל הגמרא דוחה סברא זו וט"ל דלעולם דלא הוי כמורס רק ס"ל דכבר נתבטל ונעשה חולין ואינו חור ויעור אף דלא הוי כמורס וכן דברי הגמרא בפ"ו נוטים.

ביאור טחיות הרמז"ם דכאן פסק כל המורס כמורס דמיא ובהל' שבת אסור להעלות התרומה בשבת משום איסור מתקן

ובאמת על הרמז"ם יש לכאורה לחמוה דכיון דהוא פסק כר"ש ודוקא בהודע ש"מ דס"ל הטעם משום דמורס דמיא א"כ למה לא פסק כר"י דמעלין המדומע בשבת דהא כמורס דמיא ובפירוש המשנה פסק להדיא דלא כר"י וכן משמע מספרו דהשמיט הך דר"י וצ"ל דס"ל דאף בההוא אסינא בגמ' תליא מלתא דר"י ברי"ש אבל למסקנא דקאמרי' ר"י ט"ל דיכול ליתן עין בצד זה ולאכול בצד אחר לא איתא מילתא דר"י ברי"ש דאף לענין חור ויעור ה"ל כמורס אבל לענין אכילה הא אסור לאכול עד שיעורם

דין זה דחור ויעור רק מדרבנן הוא דמה"ת כיון שנתבטל חור להיות היתר

וכתב הפלתי דבאמת דאי אילו היה הך עד רוב דין תורה היה יפה טען, אבל ברוב דדין תורה אפילו דבא נמי דכיון דכבר נתבטל חור איסור להיות היתר רק מדרבנן החמירו לאסור כשיהיה הרוב איסור וא"כ אין לדמות ולהקשות מגזירת חכמים אהדדי בהא גזרו דאיכא רוב איסור ובגותן טעם לא גזרו והראיה דהוא רק גזירת חכמים.

חורא אם כן למה נקט רבו התרומה הרי אפילו מחצה על מחצה נמי איסור דאורייתא כמבואר לקמן סי' ק"ט ק"י הרי קי"ל דמי שאוכל חתיכה אחד משני חתיכות אחד חלב ואחד שומן נתערב חייב להביא אשם חלוי (ועי' בשו"ת בית שערס אריח סי' א') ואמרינן במס' יבמות בפרק העדל באיסור תורה אע"פ שלא רבו מחצה על מחצה כרב דהוי ליה ספק דאורייתא להחמיר.

ועוד דאי דין דחור ויעור הרי דאורייתא אם כן אין חילוק בין איסור לטומאה אם כן הא דפריך בכורות (כ"ב) מהך נבלה בשחוסה קשה.

ועוד אם איתא דחור ויעור ליטמא במשא קשה מה פריך מ"ד דס"ל חור ויעור יקשה ממשנה דבאיכא רוב אמרינן חור ויעור א"כ על כל פנים טומאה איתא ולא נתבטל לגמרי דהא חתיכה נבלה דנתבטל בבי' שחוסה ואח"כ חור נפלו ב' חתיכות נבילה חור ויעור ש"מ טומאה כמאן דאיתא דמי ולמה תבטל ברוב מיהו טמא ומה ענין הך קושיא אלא דאי דכיון דהוא דרבנן אין לדמות גזירות להדדי ו"ל באיסור גזרו בטומאה לא גזרו והוצרך להקשות מ"ד

ישו' על קושי' והתענות

ובבך מיושב קושי' הסו' בפ' הערל דהקשו לר"א דס"ל הואיל ויכול ליתן תרומה לכהן הו' דשיל"מ, א"כ ק' למה תרומה עולה בק"א פ"ט, וי"ל דודאי וכו' מצוה נגמ' דכבודו א"כ אמרינן איסורא כמאן דלימא דמי' אמרינן סחר וניעור, אבל אי לאו כמאן דלימא ל"א סחר וניעור, והנה ה' דאמרינן דשיל"מ לא בעל עד שאמה סאכלנה באיסור אוכלו דהיינו אי איסורא כמאן דלימא דמי' :

תי' על קושי' תי' ביבמות

שפיר י"ל מה לך לסמוך אביטול וכו', אבל אי איסורא כדלימא כדלימא ופרת איסור לגמרי א"כ לא שייך עד שסאכלני' וכי חוה נסן נסכרה, ולפ"ו בתרומה דקיימ"ל נריך להרס וכוה אינו סחר וניעור כלל אפי' בפסוח מס' דקצתו חז"ל נלמז לומר לים כאן איסור, וא"כ כיון דלחן סחר וניעור דפרת איסור אף דשיל"מ לא שייך ולכן לא ס"ל רק בלסם פנים שנימות דשם לא פתקו חז"ל הרמה, הדין ק' יש לומר לר"א הוא נכון, וה' דפריך הגמרא נכדריס דלחוי תרומה דשיל"מ דיכול למשאל באמת מני' לשנוי כן, אבל קושטא דמילתא משני אפילו במקום דל' שייך הרמה מ"מ לא שייך דבר שיש לו ממירין הואיל לאו מנה וכו' ודוק כי זה ברור :

וכרוד דכי ס"ל לרמב"ן וצמין צמיו צמ' סחר וניעור היינו בלם בלם אבל ציבש ה' אמרינן חד צמרי בטל ולא אמרינן אטו אינו מיט וא"כ מהכ"ס לומ' בזה דעד ס' סחר וניעור מה שיטפא דס' הכי, ואטו אינו מינו לא גזרינן ציבש, וא"כ ה' דמי' הרמב"ן בערל' מעל' א"כ ערלה דהו' יומר מס' משום דסממ' קמני אפי' לח בלם יין ציין צדב' זה גזרי' אטו אינו מינו, וז"ל להיפוך בתרומ' דקמני סתם דבעינן לרבנן הרמה אפי' ציבש מטע' דמסוח' הרמה ולא מטע' דהו' צפסוח מס' :

איברא צדברי הרא"ש פג"ה יש לספק, דהציט רש"י מן הך דתרומה דבעינן הרמה או ראו' להרמה לר"ש דמורס דמי, מה דעמו אי דעמו לעולם אמרינן סחר וניעור או רק צמ', והפרי"ח נספיק צוה. ולא ידעמי מה ספיקו ה' בעי' סתם הרא"ש ציין שנפל לצור עד ס' סחר וניעור ולא יומר, והדבר מצוה דס"ל להלכה כר"מ ורמב"ן, וז"ל דס"ל הך סאה דתרומה איירי בלם ולא ציבש, ובהכי מיחא דלכסוף העלה דה' דבעינן רבנן הרמה משו' דזולתם סחר וניעור אבל לא שרמה מעבד דהו' רק גזל שצט, ומקדס הציט רש"י דיש הבדל צין ידעה לאינו ידעה דמרי"ש נשמע לרבנן דעד כאן ס"ל לרבנן דל' פלי' בידעה בתרומה דבעי' הרמה אבל במקום דל' נריך הרמה לא, והדברים לכאורה קוטריס דה' לדעמו הרמה בתרומה רק גזל שצט. אבל לפי הג"ל ניסא דמי"ש הרא"ש במקום דל' נריך הרמה היינו במקום דל' שייך סחר וניעור כגון בערלה דשערו צמאמיס אף רבנן מודיס דמ"מ בעינן ידעה דלר"ש דס"ל כל העומד להרי' כמורס ומ"מ צמי ידעה דהרא"ש לא ס"ל כמ"ש לעיל צמצי"ס דל' אמרינן כמורס דמי רק לאחר ידעה, רק ס"ל סתם, וא"כ למה מנריך ר"ש ידעה אלא כדי שיבטול איסור, וא"כ בערלה מעלה ערלה מ"מ לר"ש נריך ידעה, ואס' ק' אף לרבנן נריך ידעה,

פלתני המבואר

ולכן אסור להעלותו בשבת דמתקן.

בקושית הפרי"ח על הרמב"ם דס"ל דלמעלה מס' לא אמרינן חזור וניעור משונה דתרומות

ומה שטען הפרי"ח על הרמב"ם דס"ל כל שהוא בג"ט בין באינו מינו ובין במינו דבעי' ס' לא אמרינן דכבר בטל דחזור וניעור אבל בשעורים למעלה מס' או לא אמרינן חזור וניעור וקשה דא"כ הא דקתני סאה של תרומה שנפלה למאה הגביה חזור ונפלה אחרת הרי זה מותר עד שתרבה וכו' אע"ג דאיכא ג"ט ודבריו בלתי מוכנים דפשיטא בהגביה אמרינן דאיסורא ליתא והלא כך הם דברי הרא"ש דפסק דאמרינן חזור וניעור ולכן ר"ש ידעה מתורתו דכל העומד להרים כמורס וכפי' אמרינן בירושלמי לרבנן הרמתו מתורתו ולהפרי"ח מה ג"מ בהרמה הא חזור וניעור אלא ודאי כיון דהורם תו לא אמרינן חזור וניעור ובפרט דכבר כתבתי דהכל דרבנן.

ובבבך מיושב קושי' התוס' בפ' הערל דהקשו לרב אשי דס"ל הואיל ויכול ליתן תרומה לכהן הו' דשיל"מ א"כ קשה למה תרומה עולה בק"א ע"ש. וי"ל דודאי זהו מבואר בגמרא דכבודת אס אמרינן איסורא כמאן דאיחא דמי' אמרינן חזור וניעור, אבל אי לאו כמאן דאיחא לא אמרינן חזור וניעור. והנה הא דאמרינן דשיל"מ לא בטל עד שאמה תאכלנה באיסור אוכלו בהיתר היינו אי איסורא כמאן דאיחא דמי' שפיר י"ל מה לך לסמוך אביטול וכו' אבל אי איסורא כדלימא ופרת איסור לגמרי א"כ לא שייך עד שתאכלנה וכו' חוה נכון כסבא ולפ"ו בתרומה דקיימ"ל צריך להרים וכוה אינו חזור וניעור כלל אפי' בפחות מס' דקבעו חז"ל לחלות לומר לית כאן איסור וא"כ כיון דאין חזור וניעור דפרת איסור אף דשיל"מ לא שייך ולכן לא ס"ל רק בלחם הפנים שנימות דשם לא תקנו חז"ל הרמה ודך כן י"ל לדיא הוא נכון, וה' דפריך הגמרא בנדריס

להרי תרומה דשיל"מ משום דיכול למשאל עליה הריי יכול להקשות כן מסוגיא דידן דקיי"ל רבעינן הרמה להחיד התרומה באמת מצוי לשנויי כן אבל קושטא דמילתא משני אפילו במקום דלא שייך הרמה מ"מ לא שייך דבר שיש לו ממירין הואיל לאו מצוה וכי דדוק כי זה ברור.

דעת הרמב"ן דחזור וניעור עד ס' דוקא בלח בלח ולא ביבש ביבש ושאי תרומה דמחוסרת הרמה

וכרוד דכי ס"ל לרמב"ן במין במינו בסי' חזור וניעור היינו בלח בלח אבל ביבש הא אמרינן חד בתרי בטל ולא אמרינן אטו אינו מינו וא"כ מהכ"ס לומר בזה דעד ס' חזור וניעור מה שייכא דס' הכי ואטו אינו מינו לא גזרינן ביבש ואם כן הא דתי' הרמב"ן בערלה מעלה את ערלה דהו' יומר מס' משום דסתמא קתני אפי' לח בלח יין ציין דבבר זה גזרי' כן אטו אינו מינו וצ"ל להיפוך בתרומה דקתני סתם דבעינן לרבנן הרמה אפי' ביבש מטעם דמחוסרת הרמה ולא מטעם דהו' בפחות מס'.

בדעת הרא"ש דחזור וניעור לא אמרינן בשיעורים למעלה מס' (ולא כפרי"ח שמתספק בזה)

איברא דבברי הרא"ש חוליק' (פ"ז ס' ל"ח) יש לספק דהביא ראי' לחלק בין גודע ללא גודע מן הך משנה דתרומה דבעינן הרמה או דבעינן שיהא ראו' להרמה לר"ש דס"ל כל הראוי דינו כמורס דמי עיי"ש מה דעתו אי דעתו דלעולם אמרינן חזור וניעור אף באיסורי משהו או רק בסי' והפרי"ח נסתפק בזה עיי"ש ולכאור צ"ב מה ספיקו בזה הא סתם הרא"ש במס' ע"ז ביין שנפל לכור עד ס' חזור וניעור ולא יחזר הרי דרבר מבואר דס"ל להלכה כר"מ ורמב"ן וצ"ל דס"ל הך דתרומה הנ"ל איירי בלח ולא ביבש ובהכי מיחא דלכסוף העלה דה' דאמרו רבנן הרמה משום שזולתם חזור

דבערלה לא יחלוקו רבנן אר"ש להקל, וש"מ דאין הדבר חוזר ליהימו רק לאמר ידיעה, חזו הנראה ברא"ש דנמד נפרי דלא שייך צי חוזר וניעור כי לא נוסף האיסור חזר איסור ליהימו לאמר ידיעה. חזו כוונת הרא"ש לנכון ואינו קומד דצינו כלל ומעמה מין דרא"ש ורמזין והר"ן ורשב"א נחמד שיטה, מ"ו להקל לחלוק לדבריהם בשום אופן, והפרי"ם נדה מלבו להקל בלג עד רוצו, ולא ידעמי למה לא עד מצי דהוא שזה בשוה ג"כ איסור תורה וספק אשם תלוי, ואם כי המשנה דחקה דקפמי עד רוצו ובשביל זה אין לנו לומר נגד הדעת של מורה, אבל ברור כמ"ש דהגנהה שני דלא לכ"ע אינו חוזר וניעור, ולכן כל מ"ש בזה באריכות אך למוסר והדין דין אמת כמ"ש הרמ"א, דבכל דוכתי אמרינן חוזר וניעור ואפילו נודע, דהא דמהני ידיעה היינו דבצר שיש ס' אבל דבצר שאין ס' לא מהני ידיעה, והא דכמע הרא"ש בהלכות יין נסך סתם דעד ס' ראשון ראשון בעל, ז"ל בנודע וסתמא כפי וצ"ע לקמן בהלכות יין נסך ס' קל"ד, עכ"פ אין פקפוק כלל בדברי הרמ"א ומיני אל חוז:

איברא א"כ קשה קושי הר"ן, א"כ אין אמרינן לעיל בפסחים בשר שנפל לחלב דלא מהני קפילא רק ס' מה יהי ס' הא יש למוסר דפליט והדר פליט, דהא הר"ן מ"י דאינו חוזר וניעור, אבל לדין דקיימ"ל חוזר וניעור הקושיא במקומו, וצריך לומר דאינו פולט ונולע רק פ"א. מיהו גם אי אמרינן אינו חוזר וניעור הא ברובא ודאי אמרינן חוזר וניעור וא"כ דלמא פליט והדר פליט עד דליכא רובא כלל וצ"ל כמש"ל מין דהך רובא רבנן ככה"ג לא גזרו רבנן. דאם לא כן כל חתיכה קטנה או גדולה הנופלת ליורה גדולה ולא יסלק אותה יאסור כל היורה וצ"ע. ולפי מ"ש דלא נלמנו לא אפשר לק"מ דוק:

פלת המבואר

ברור כמ"ש דהגבהה שניה ראו לכ"ע אינו חוזר וניעור, לכן כל מ"ש בזה באריכות אך למוסר והדין דין אמת כמ"ש הרמ"א רבכל רוכתי אמרינן חוזר וניעור ואפי' נודע דהא רמהני ידיעה היינו בדבר שיש ס' אבל בדבר שאין ס' לא מהני ידיעה והא דכתב הרא"ש בהלכות יין נסך סתם דעד ס' ראשון בטל צ"ל בנודע וסתמא וצ"ע לקמן בהלכות יין נסך (סי' קל"ד) צכ"פ אין פקפוק כלל בדברי הרמ"א ומיני אל חוז.

ברוב דרבנן לא גזרו רבנן לומר חוזר וניעור

איברא א"כ קשה קושית הר"ן א"כ האין אמרינן לעיל בחתיכת בשר שנפל לחלב דלא מהני קפילא רק ס' מה יהי ס' הא יש לחוש דפליט והדר פליט דהא הר"ן מ"י דאינו חוזר וניעור אבל לדין דקיימ"ל חוזר וניעור הקושיא במקומו וצריך לומר דאינו פולט ובולע רק פ"א מיהו גם אי אמרינן אינו חוזר וניעור הא ברובא ודאי אמרינן חוזר וניעור וא"כ דלמא פליט והדר פליט עד דליכא רובא כלל וצ"ל כמש"ל מין דהך רובא רבנן ככה"ג לא גזרו רבנן. דאם לא כן כל חתיכה קטנה או גדולה הנופלת ליורה גדולה ולא יסלק אותה יאסור כל היורה וצ"ע ולפי מ"ש דלא בלח לא אמרינן נעשה נבילה אפי' בב"ח בלא"ה אפשר לק"מ דוק:

וניעור אבל לא שהרמה מעכב דהוא רק גזל שבט ומקודם הביא רא"י דיש הבדל בין נודע ללא נודע דמר"ש נשמע לרבנן דער כן ס"ל לרבנן דלא תלי' בנודע בתרומה דבעי הרמה אבל במקום דלא צריך הרמה לא והדברים לכאורה סותרים והא לדעתו כל סיבת הרמה בתרומה הוי רק מפני גזל השבט. אבל לפי הג"ל נחא רמ"ש הרא"ש במקום דלא צריך הרמה היינו במקום דלא שייך חוזר וניעור כגון בעולה דשיערו במאחיים אף רבנן מודים רמ"מ בעינן ידיעה דלר"ש דס"ל כל העומר להרים כמודם ומ"מ בעי ידיעה דהרא"ש לא ס"ל כמ"ש לעיל ברמב"ם דלא אמרינן כמודם דמי רק לאחר ידיעה רק ס"ל סתם וא"כ למה מצריך ר"ש ידיעה אלא כרי שיבוטל איסור וא"כ בעולה דמעלה עולה מ"מ לר"ש צריך ידיעה ואם כן אף לרבנן צריך ידיעה דבעולה לא יחלקו רבנן אר"ש להקל וש"מ ואין הרבר חוזר להיתרו רק לאחר ידיעה והו סברה המסתבר ברא"ש דבחד בתרי דלא שייך ב"י חוזר וניעור כי לא נתוסף האיסור חוזר איסור להיתר לאחר ידיעה. והו כוונת הרא"ש לנכון ואינו סותר דבריו כלל

מכריע כדעת הרמ"א דלעולם אמרינן מדרבנן חוזר וניעור אפילו בנודע

ומעתה כיון דרא"ש ורמב"ן והר"ן ורשב"א בחדא שיטה הולכין מ"ו להקל לחלוק ארבייהם בשום אופן והפרי"ם בדה מלבו להקל בלח עד רובו ולא ידעתי למה לא עד חצי דהוא שזה בשוה ג"כ איסור תורה וספק אשם תלוי ואם כי המשנה דחקה דקתני עד רובו בשביל זה אין לנו לומר נגד הדעת של תורה אבל

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהש"ת: דעת הראשונים אם מותר לאכול התרומה לפני שהרים הסאה. ♦ קושיא על שיטת הראב"ד. ♦ ביטול מכשיר את האיסור אבל אינו מטהרו. ♦ כמה הערות מהברוך טעם בגליונות הפלתי:

[א] בריה. הפרי"ח האריך זה המוסכם ממש מכל הפוסקים, וכן מצוה נגמרה דגיטין פרק הניקחין כלל הני דלא נטיליט צריה ודבר משוג אינו אלא דרננ:

ק' מהרי"ל מת' דברי' לא בטל ד"ת

איברא דמהרי"ל במשנה דייק מתוספות דבנא מניעא, דהקשו בקפץ אחד למוך המננין וכו' לנבטלן צרובא ויהיה חייב במעשר, ודבר שבמנין לא הוא דאינו אלא

מדרכנן, וצריה נמי לא הוא כדפרישית והיינו דלא נאסר מתחילת צרייתו וכו' מוכח דצריה הוא דאורייתא וכן כמנ לדיק מתוספות דמעילה, דהקשו להאומר פרוטה צריה הקדש

סימן ק

בריה אפילו באילף לא בטל

ובו ד' סעיפים

סימן ק (ה) בריה. וכל הני אינו נטיליט רק מדרכנן אכל מהמורה נטיליט ועמ"ש פלמי דצרי מוס' ומפורשי' והעלמי

א. [א] [ב] (ה) בריה, דהיינו כגון נמלה או עוף טבא

דמעל והקשו לנבטל צרובא, וליכא למימר דהו' דשיל"מ דהא אינו אלא דרננ, וסירוקי לחד מי' דהו' דבר חשוב, וזה כמעט מוכרח דסבר ליה דבר חשוב מהמורה לא נבטל:

תמי' על הכ"ס

וביותר יש למוהו דהרמב"ם פסק להך משנה, והכסף משנה כמנ דהו' דבר שיש לו מחיין, והקושיא במקומו דזה ודאי דרננ, והדברים צ"ע:

ומה שנראה לי, כי באסיפת זקנים לבנא מניעא הביא בשם תוספות גופיה, כי יש לומר אף דרק מדרכנן לא נבטל מכל מקום כיון דרננ עשהו יש צידס לנבטל דין סורה, ועיין יבמות דיש לומר אפילו נקוט ועשה אס מלאו דבר הדומה לדין סורה יש צידס לעקור, רק הסוס' והר"ש בשפ"ט הנ"ל חששו אולי לא אמרו החכמים רק להממיר ולא להקל. ונראה דאם חכמים קצוהו לודאי יתד שלא תמוט עד שאפילו לנבטל דין סורה יהיה כן, אס כן פשיעא דאף צאיסור דרננ אמרינן לא נבטל דהא קצוהו דצריהס לודאי עד שציעלו דין סורה ואיך לא יהיה צאיסור דרננ, אכל אס חיינן דלא הסמירו צאיסור דרננ ושס אמרו דנבטל שמה מיימה דלא קצוהו לודאי רק חששו להסמיר ולכן צאיסור דרננ לא הסמירו, והרי זה דומה לסיפיקא דאסור בשל סורה ומומר דצרינן ואס כן דהוא רק סומרא איך נקל לנבטל על ידי כן איסור ומנהו של סורה, וזה צרור בצריה. ואס כן נמזה אכן צצריה לא מנינו חילוק בין של סורה לצצריהס ואזר מן החי שאינו

פלתו המברואר

דין תורה היא וליכא למימר דאינו בטיל "מחמת בריה" כיון דלא נאסר מתחילת צרייתו, ואחד מהתנאים דבעינן שיהא בבריה שנאסר מתחילת צרייתו (כמבאר בתוס' חולין (צ"ו ע"א) ר"ה מ"ט) ע"כ. ולפי הנ"ל יש לחמרה למה לא נקט אותו דחיה שיש על דבר שבמנין גם יש בריה דאינו בטיל מדרכנן הרי דצריה אינו בטיל מה"ת. וכן משמע מתוס' במס' מעילה (במשנה) האומר פרוטה בכיס שלי היא הקדש הא דאמרינן התם (במשנה) שהוציא מעל ואמאי ליבטל האי פרוטה ברובא, וליכא למימר דהו' דשיל"מ על ידי פירוק דזה אינו רק מדרכנן, ותירוק דהו' דבר חשוב ודבר חשוב אינו בטיל ע"כ, משמע דהא דדבר חשיב אינו בטל מה"ת הוא, ומה שכתב הכסף משנה לפרש דברי הרמב"ם (בפ"ו מהל' מעילה ה"ו) שהביא דין זה, והסביר דהטעם הוא משום דהו' דשיל"מ (הקשה הפרי"ח והעלמת עין קא חזינא מדברי התוס' וכן הקשה הפלתי), הקושיא של תוס' גם עליו חל דהרי דשיל"מ אינו בטל רק מדרכנן הוא דמה"ת בטל חר בתרי. [גם לפי שיטת הר"ן וכמו שכתב הוא בעצמו בגדרים (נ"ח) ובמס' פסחים (פ"ק) וכן כתב הפמ"ג בפתיחה להל' פסח (ח"ג פ"ד אות ח). ועיין בשו"ת ח"ס יו"ד (סי' צ"ה) ועיין שם בליקוטי הערוהן ועל כל פנים יש שני הוכחות דאינו בטל מה"ת. (הפרי"ח שם מסיק דהעיקר דאינו בטל הוא מדרכנן עיי"ש ועדיין צ"ב שני התוס' בכ"מ ובמעילה דמשמע דאינו בטיל מה"ת).

הא דצריה אינו בטיל אם הוא מה"ת או מדרכנן (ושיטת הפוסקים בזה)

[פסק"א] דהגאון (הר"ן חזקיה די סילו) בעל הפרי חדש (סק"ג) כתב להוכיח דהא מילתא דדבר חשוב אינו בטיל (בשיעור רוב או ט', אלא עומד באיסורו לעולם) אינו אלא דין מדרכנן דבתורה נאמר אחרי רבים להטות (שמות כ"ג ב') והוא דמהני רוב וכמו דמשמע בגמ' גיטין (ג"ר ע"ב) וברש"י שם ד"ה לא יעלו, וכן כתב הנמוקי יוסף יבמות בפרק הערל (בדפי הר"ף יבמות כ"ו ע"א בסוף ריבוי האי') וכן כתב הר"ן חולין (בדפי הר"ף ל"ו ע"א ד"ה גטינן) וכן כתב הרא"ש (שם סוף סימן ל"ה) וכן פירוש הר"ש (פ"ב מ"א) במסכת ביכורים. וכן כתב הרשב"א בתורת הבית (כ"ה ד' שער א') ובתשו' (ח"א סי' ע"א ורפ"ד) ועיין בתוס' ב"מ (נ"ג ע"א) ד"ה ועולה. וברמב"ם (פרק ט"ו ה"ט) בהלכות מאכלות אסורות ועי' תוס' זבחים (ע"ג ע"א) ד"ה אלא ועיין ר"ן פסחים (ו' ע"ב בדפי הר"ף ב"ה ואי) וכן כתב רש"י ביצה (ג' ע"ב ד"ה אפילו).

איברא דמהרי"ל בתשו' (סי' ע"ב אות ג') דייק מתוס' במס' ב"מ (ו' ע"ב) לחלק בין דבר שבמנין דאינו בטיל מדרכנן, משא"כ בריה בטיל מה"ת, בהא דהקשו שם בגמ' ממשנה דמס' בכורות (נ"ח ע"ב) בקפץ אחד מן המננין לתוכן כולן פטורין ממעשר (והי' מעשר טלאים והתחיל למנות כשהיו יצאים בפתח הדייר ועד שלא הגיע לעבודה קפץ אחד מן המננין לתוך הדייר ואינו מכירו כולן פטורין בין אותן שיצאו בין אותן שבתוך הדייר ואפילו הן אלף שיצאו פטורין מנין הראוי ששכסמנן היה המנין ראוי להשלים ולבוא לכלל מעשר וקיי"ל מנין הראוי פטור אותן שבתוך הדייר פטורין משום זה המעורב וכל אשר יעבור תחת השבת אמר חזמנא ולא שערב כבר וכל חד מינייהו ספק כבר עבר הוא - רש"י) הקשה התוס' ואמאי לבטלו ברובא ויהא חייב כולן במעשר וליכא למימר דהו' דבר שבמנין דאינו בטיל דדבר שבמנין אינו בטל הו' רק מדרכנן ומעשר

לדחות ראיות הנ"ל דצריה אינו בטיל מה"ת בביאור הא דרבנן גזרו דאינו בטיל שיהא כדאי או לא

ויש' ליישב בהקדם דברי השיטה מקובצת במס' ב"מ (שהביאו בשם תוס') דאף דרק מדרכנן לא בטיל דבר חשיב מכל מקום כיון דרבנן תקנהו יש צידס כוח לנבטל דין תורה ועיין במס' יבמות (פ"ט ע"ב) דאפי' בקום ועשה אס מצאו דבר הדומה לדין תורה (עיין תוס')

זו רק מנת פרישה גם כן צריה מקרי, וכמו כן גיד הנשה אפילו נגיד שאינו אסור מסורה כמנואר סימן ס"ה הו צריה כמנואר, אבל דבר שבמנין צוה מלינו בגמרא דצמות להדיא צפרק הערל אי שונה עגול בעגולים עולה משום סרומה דרצקן הרי הך דבר שבמנין הוא רק באיסור תורה ולא בשל דרצקן:

חי על קו מהר"ל

וא"כ אי שפיר דברי הסוס' דהקשה דיבעל ברוב ואי דבר שבמנין הא אינו רק מדרצקן וליכא למימר דחז"ל קבעו לר"ם דהא אפילו במילתא דרצקן בטיל ש"מ דלא עשהו כדאי חזו שכתבו וצריה לא הו דהו אף באיסור דרצקן לא בטיל וא"כ שפיר י"ל דחכמים עקרו דין סורה ועל זה כתבו דהא לא הו צריה הואיל ואינו אסור ממילת בריטו, והא דלא כתבו דהו מה"ל דהו אפי' מדרצקן לא בטיל כמ"ש גבי גניטת של גויס דס"ל לחוס' צצ"מ הך דקפן הו כנש בערוך דלא הו מה"ל וגם בעלי חיים דחשיבי לא כתבו דא"כ יקשה הך משנה לרב פפא צוצמים פרק התערוכות דלא ס"ל הך דצ"מ דחשיבי:

ותי' על הב"מ

ופעתה גם הך דמעילה יחא, דעל דבר שיש לו מחירין שפיר כתבו דהו דרצקן, דליכא למימר כהנ"ל דחכמים עקרו דס"ל לחוס' שם צריש צ"ה הו מירוצים דחשיבי דהו דבר שבמנין לא ס"ל דדבר שיש לו מחירין אפילו דרצקן לא בטיל, וכדפרין בענינים שנסרו מדקל מרצה עליהן ומבטלן ולרב אפי' דאמר אפילו דרצקן דשיל"מ לא בטיל, ולפירוש רש"י"א שם אין הקושיא מהך דביטול איסור רק הקושיא מה יועיל ביטול הלא דשיל"מ לא בטיל, ומדפרין לרב אפי' דשיל"מ דרצקן בטיל, וכן מורה פשטן של גמ' ואם כן יקשה לכו להך מאן דאמר הך משנה דמעילה, דהא דכיון דדרצקן בטיל אף לעקור ד"מ אינו מועיל, ולזה כתבו הסוס' דהו דבר ששבו כמטבע וא"כ אף דרצקן לא בטיל ושפיר יש לומר דעקרוה סכמים, אך זהו כתבו הסוס' ליישב המשנה לכל אמוראי, אבל קושטא דמילתא כיון דקיימ"ל לרב אפי' דרצקן דשיל"מ לא בטיל אס כן שפיר י"ל אף דשיל"מ סכמים קבעוה לודאי ועקרוה ד"מ וא"כ שפיר כתבו הכסף משנה צרמז"ס דהו דשיל"מ אפי' כמטבע שאינו ששבו ולימ ליה לורחא דמכל מקום ששבו כהנ"ל מממת דשיל"מ לדין וא"ש:

חדו' על ראי' בעל המ"ל ממשנה דשקלים

וחנה הרב בעל משנה למלך טען, צוה דאמרו צמסמם שקלים הכהנים דורשים מקרא לעצמן לפטור משקלים, דכתיב כל מנחת כהן כליל סתיה ואין יהיה עומר משלהם נאכלת, והקשה המשנה למלך הא שקליהם בטל ברוב שקלי ישראל ומוטר להביא עומר ולהיות נאכל דבצר נבטל, וצריך לומר פירוש לקושיא אף דמשנה שם ר"י כמנואר בירושלמי דקאמר וכו' מחיבין לר"י מחטאת שמתו בעליה וכו' ור"י ס"ל מין צמיתו לא בטיל ד"ל דהא העלו הסוס' יבש ביבש אף לרי יהודא בטיל חו הו יבש ביבש. ואפשר לומר אדרבה מכאן ראיה

פלתו המבואר

דרבנן לא בטיל וא"כ י"ל דחכמים נתנו כוח שלא לבטל כוודאי ועקרו דין תורה ולכן כתב הטעם דאין כאן איסור בריה לפי שאינו נאסר מתחלת ברייתו
ואין להקשות מדין חתיכה הראויה להתכבד דהו אפילו מדרבנן לא בטיל כמו שאמרו גבי גבינות של עכ"מ (עין לקמן סי' ק"א פלתי סקיב בזה) ואם כן צריך יש לומר דלא בטיל ד"ל דס"ל לחוס' בב"מ הך דקפן אחד מן הכבשים הו כבש בעורו (דקיי"ל לקמן סי' ק"א) דלא הו חתיכה הראויה להתכבד - וגם אין לתמוה על חוס' ממה דלא כתב לתרין מבעלי חיים דחשיבי ולכן אינה בטילה ברובא ראם כן יקשה הך משנה למשנה בצובחים ריש פוק התערוכות (פוק שמיני במס' זבחים) ודלא ס"ל הך דבעלי חיים חשיבי.
ומצתה גם הך קושיא מתוס' דמס' מעילה נחא דעל רבר שיש לו מחירין שפיר כתבו דהו דרצקן וליכא למימר דחכמים עקרוהו דין תורה ונתנו כוח לדשיל"מ כדן דאי דס"ל לחוס' שם הני תירוצים דמשני בריש מסכת ביצה (ג' ע"ב) דהו דבר שבמנין ולא ס"ל דדבר שיש לו מחירין אפילו דרצקן לא בטיל וכדפרין (שם ד' ע"ב) בעצמים שנסרו מן הדקל דמרבא עליהן עצים מוכנים ומבטלן לרב אפי' דשיל"מ אפילו דרצקן דשיל"מ לא בטיל ולפי הרשב"א (בחדושי וברוח הבית הובא בבי' לעיל סי' צ"ט) אין הפירוש בקושיא מהך דביטול אסור רק הקושיא מה יועיל ביטול הלא דשיל"מ לא בטיל ומדפרין לרב אפי' דקא ש"מ דאיתך ס"ל דשיל"מ דרצקן בטיל וכן משמע פשטן של הגמ' ואם כן יקשה להו להנך דסברי הך משנה דמעילה דהא דכיון דדרצקן בטיל אף לעקור רבר תורה אינו מועיל ולכן כתבו דהו דבר חשיב דהו אף דרצקן לא בטיל ושפיר י"ל דעקרוהו חכמים ושפיר יש ליישב חוס' לפי האמוראים הנ"ל דסוברין דשיל"מ דרצקן בטיל אבל להלכה דקיי"ל

בי"ב מ"ט ע"ב ד"ה וכו' יש בידם הכוח לעקור (וכן אמרו יחיד שקיבל על עצמו לצום שני חמישי כל השנה הגיע י"ט הכתוב במגילת תענית שגורו חכמים שלא להתענות גזירת חכמים מבטל את נדרו (עין תענית י"ב ע"א) והסביר הרמב"ן (סוף פ"ט דנדרים) דאע"פ שגור חל על דבר מצוה ולכן נדר דוחה ענג שבת וי"ט מכל מקום עשו חכמים חיזוק לדבריהם יתרו משל תורה הוא בקום ועשה ועיין כס"מ (פ"ג ה"ט) בה"ל נדרים ובבי' אורח (סי' תי"ח) עיי"ש. רק התוס' הורא"ש חששו אולי לא אמרו החכמים רק להחמיר ולא להקל מפורשים הגמ' הנ"ל דידחה נדרו הוא אם איירי ביר"ט של מגילת תענית הכונה שהחכם יפתח לו פתח כשם שפוחת בידים) ועל כל פנים יוצא לן דאם חכמים קבעוהו לודאי יתו שלא תמוט עד שאפילו לבטל דין תורה יהא כך א"כ אף שהוא איסור דרבנן אמרינן דלא בטיל דהם קבעו דבריהם לודאי עד שביטלו דין תורה והאיך לא יהיה באיסור דרבנן כן אבל אם חזינו דלא החמירו באיסור דרבנן ואז יוצא דהו דומה לספיקא דאיסור בשל תורה ומותר בדרבנן אם כן באיסור דרבנן מקילין (עין רמב"ם דמבין ומגילת אסור ריש ספר המצוה) וכיון דהו חומרא היאך נקל לבטל עי"ז איסור ומצוה של תורה זה ברור בסברא.

ואם כן בבריה דלא מצונו חילוק בין של תורה ודין דרבנן דהרי אבר מה"ח שהוא (בריה) מדרבנן ג"כ אסור וכן גיד הנשה אפי' נגיד שאסור מדרבנן הו בריה ואסור כמבואר בס"ה וכו', משא"כ דבר שבמנין איתא ביבמות (פ"ב ע"א) דבתרומה דרבנן לא אמרינן הך דינא ושפיר בטיל אף דהו דבר שבמנין - ולפי"ז יש ליישב שפיר דברי התוס' הנ"ל דהקשו ליבטל ברובא ומה תאמר דהו דבר שבמנין זה אינו כיון דהו רק מדרבנן והכונה דכיון דלא קבעו לזה חכמים כמו דין תורה והוראיה דהא באיסור דרבנן שפיר בטיל ש"מ ולא עשהו כוודאי ולכן הביאו מבריה דשם אף באיסור

דיש להצין מה קושיא מגזירת הכתוב התורה אמרה שמנחת עומר חף שיש לכהנים חוק צו יאכל, אלא שכן הוכחות הכהנים על כרחן אין מחויבים בשקלים כי כל העובר פירוש פקודים כמ"ש בירושלמי דאי חייבים דכל עובר פירוש בימא אס כן איך פקטו מו"ל דמטבע לא יצטל ויטו מכשול דא"כ לא יצטל שקלים ויהיה עומר נאכל שלא כדמ, והא דתורה נוסח היינו דד"מ נטילים שקלים ואין כאן משש אבל הם איך פקטו שלא יצטל ולא חששו שעל ידי כך יהי איסור ומבוכה בקרבנות, וע"כ צריך לומר דקיס להו דבלא"ה אין חייב שקלים על דעבר בימא, ובה מיושב לפי מ"ש רמב"ן בתורה דעד מנין השני בשנה שנייה היו כהנים בכלל נוסחים שקלים וקשה איך יהי להם פנים שבת בשבתו יסון עד אייר נאכל לשיטת הטולקים הא יש לכהנים חלק צו ולפ"ו לק"מ דקודם שתקנו חכמים דמטבע לא יצטל אין כאן מקום קושיא דמטבע ודוק וא"ש והלשון במשנה מדוקדק:

והוה אס תקנת חכמים היה מוחלט לצל יצטל בשום נד, אבל אס תקנה ה' רק להחמיר ולא להקל אין כאן טענה מהך להם פנים דלעורר עיי"כ מבוכה בקדשים לא פקטו, ובה יש לומר עו' ח' אסר על מ"ש מהר"ל דמוכת ממז' מקפץ וכו' דברי' מתורה לא נטיל דלק"מ דהא נטילתא דעתך לא ס"ל לתוס' דתקנת חכמים היה לצטל ד"מ רק ס"ל רק להחמיר פקטו וא"כ קש' מהך דשקלי, ונ"ל כקו' המ"ל דמתורה לא נטיל ושאפיר י"ל דברי' מן המור' לא נטיל, אבל למסקנא כפי' האס"ו אין כאן הוכח' ממשנה דשקלים כמ"ש וברי' ד"מ נטיל. ואין שיעור רק הקושיא במה דאמרו צמחה דוכתי' בש"ס, לא אמרה תורה שלם לתקלה דהא חייב לא יכיר ונטל צמד צמחי' בכל עופות וחזר איסור להימר, ואפי' למ"ד אין מנעולין איסור מהמתורה אסר כאן ה' לא נמכוזין לנטל ובזמנת קושי' זו דדבר שבמנין לכ"ע מדרבנן כמ"ש החו"מ יקשה מהך דשלם לתקלה לר"פ דלא ס"ל בעלי חיים חשיבי.

רא' מן שלא לתקלה

וצריך לומר דס"ל דכבר נשאר לקמן בשמעת' דקצוה נטימן ק"י, דאס א' יודע ומכיר האיסור חף דאין לא ידעין לא שייך שם נטיל ואס כן יש לחוש אחד יעמיד כהר גבוה ויראה הנפטר משתלם וכל זמן שרואהו לא תל עליו שם נטיל ואסר יבוא ולא ידע שזה רואה מראש ההר ויגדף ויאכלנו, והוא תקלה, דהא אובל דבר שלא נצטל מין ידיע הוא העומד בראש ההר ודוחק:

דחי' ע"ז

ובאמת לפי מ"ש הר"ש נמס' ערלה דלכך פסור מצורע לא נטיל דהתורה היקשו לטמאה, וצריך לומר לדבריו טמאה גופיה נטיל וליכא למימר דהו' צריה, הא הר"ש ס"ל צריה נטיל וכאן נאמר בכל שהוא, וצריך לומר דטמאה לא שייך נטיל דיש להכיר על ידי סימני טמאה ואס כן הוא הדין פסור נמי גזירת הכתוב דלא נטיל ואס כן שפיר אס איפוך ואס חיה לא תאכלו קאי על משולמת הרי זה אפקש לטמאה דלא ינטל והרי שלם לתקלה:

פלתו המבואר

כל העובר על הפקודים ויש פלוגתא בירושלמי ר' יהודה ור' נחמיה אמר כל דעבר בימא כל שעבר הים סוף יתן מחצית השקל חזרתא אמר כל דעבר על פיקודי' יתן היינו למעלה מכ' שעבר במנין בני ישראל ואמרו הכהנים לדרוש דפקודים הכוונה מנין דליכא לפרש כל העובר כל מי שעבר בים סוף דאם כן היאך תיקנו חז"ל רמטבע לא יתבטל ויתנו מכשול דא"כ לא יתבטל השקלים של הכהנים בשקלי ישראל ויהיה העומר נאכל שלא כדת התורה ציווה שיתן גם הכהן מחצית השקל ומצד שני אמרו רמנחת כהן נשרף ואינו נאכלת ועל כרחך לומר דהתורה נתן רשות לכהן ליתן מחצית השקל כיון שכספו נתבטל בשאר השקלים של ישראל אבל היאך תקנו חכמים שלא יתבטל ולא חששו שעל ידי כך יהיה איסור ומבוכה בקרבנות ועל כל צריך לומר רקים להו דבלא"ה אין חיוב שקלים על הכהנים משום רסוברים לדרוש הפקודים לא על דעבר בימא אלא מי שעבר במנין הכהנים לא היו במנין עם ישראל ולכן פטורין מכסף ואם כן משמע דהא בדבר חשוב אינו בטיל מדרבנן הוה. וצ"ב מירושב לפי מה שכתב הרמב"ן בתורה דמנין השני בשנה השנית היו כהנים בכלל נותנים שקלים וקשה היאך היה לחם הפנים שבת בשבתו נאכל מן ניסן עד אייר לשיטת החולקים ה' יש לכהנים חלק בו ולפ"ו לא קשה מידי רקודם שתקנו חכמים דמטבע לא יתבטל אין כאן מקום קושיא דנתבטל שפיר שקלי הכהנים בתוך שקלי ישראל ודריק ואתי שפיר והלשון במשנה מדוקדק.

ודי' זה תלוי בהא דהקדמנו לעיל אם חכמים נטנו כוח דאי לדיעם שלא יתבטל גם בדרבנן או לא דאם תקנת חכמים היה מוחלט לבל יתבטל בשום צד אבל אם התקנה היה רק להחמיר ולא להקל אין כאן טענה מהך דלהם הפנים דלעורר עיי"כ מבוכה בקדשים לא תקנו - ובה יש לומר עוד תירוץ אחר על מה שכתב

כרב אשי רדשיל"מ אף ברובנן לא בטיל (כדלקמן כס' ק"ב) אם כן י"ל דחכמים קבעוהו לודאי ועקרו דין תורה ואם כן שפיר כתב הכ"מ ברמב"ם דהו' רדשיל"מ אפילו במטבע שאינו חשיב ולית ליה צורתא רמ"מ חשוב כהג"ל מחמת רדשיל"מ לדידן ואתי שפיר. הפלתי מפלפל אם יש ראייה ממשכת שקלים אי בריה בטיל מה"ת או לא

והצ"ח המשנה למלך (פ"ז מהל' מעילה הל' ו') כתב בהקדמ' המשנה במס' שקלים (בירושלמי פ"א הל' ג') הכהנים היו רורשים מקרא לעצמם לפטור את עצמם מלידת מחצית השקל דכתיב (ויקרא ו') וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך יהיה נאכלת ועל זה הקשה הרי שקליהם בטלים ברוב שקלי ישראל ומותר להביא עומר ולהיות נאכל רבבר נתבטל - ולהסביר דבריו ראף דהמשנה שם קאי כר' יהודה (כמבואר בירושלמי דקאמר וכי משיבין לר"י מחטאת שמתו בעליה מדבר שאינו מודה בה וכו') ור"י ס"ל מין במינו לא בטיל אם כן מה הקשה המל"מ אלא י"ל דכל זה בלח בלח אבל יבש ביבש אף לר"י בטל כמבואר בתוס' יבמות (פ"ב ע"א) וזה הו' יבש ביבש. ולכן שפיר פריך ואם כן מה היה ההו"א של הכהנים לפטור את עצמן מלידת מחצית השקל ולכאורה היה דבר חשיב אינו נתבטל מה"ת ולכן כיון דכסף דבר חשיב אינו בטיל שפיר דרשו לעצמן.

ודי' דאדרבא מכאן יש ראייה להיפוך דבריה בטיל מה"ת והוא בהקדמ' ויש להבין מה קושיא מהא דציווה התורה שמנחת עומר אף שיש לכהנים חלק בו יאכל הרי אותה תורה שציווה שמנחת יחיד של כהן דינו בשריפה אותה תורה ציווה שהכהנים יאכלו לחם הפנים ומנחת עומר וכו' אלא על כן יש לפרש שכן הוא הוכחות הכהנים דהם פטורים מלידת מחצית השקל כי בתורה נאמר

איברא בחולין דף קט"ו אמרו נמי בשילוח הקן ללא חסור משו' לא מאכל כל מוענה ללא אמרה מור' שלם למקלה הקושיא הנ"ל במקומו, ואולי י"ל דמקלה יהיה כן שהוא יחד זה העוף ואחר כך יתפרד טריפה נכך עוף ואחר עמו ויאכלנו' דחד בתרי בטל ובאמת אין זה מומר וחוזר ומיעור דאסורים אין מבטלין זה את זה, אך זהו לחוק כיון דאין ליסור ניכר אמרינן מרובא קפריש. ויחסר נראה דאף דליסור נמנעל בהימר מ"מ שם ליסור לא זו ועדיין טמון, והראשי' דשלי"מ דאמרינן עד שמתכלנה בליסור וכו' ש"מ דעד ליסור טמון דאל"כ מה שייך מתכלנה בליסור, וא"כ הו' למקלה דעכ"פ יאכל ליסור, גם יש להביא ראיה מהא דאמרינן יצמות דף קי"ד גרידי לקראי נדס ושריטס להחיר גדולים על קטנים משום דבשריטס נכעודה כן פירש"י, ותוספ' פי' דלוקה עליו משום נריה משא"כ נדס. וקשה לרי"ש דס"ל כל שהוא למלקות מה איכא למימר דגם דס נכל שהוא, וא"כ לרי"ש יהיה דס ושריטס שני כמובנים, והיה לרי"ש גדולים אין מחהרים על קטנים ולא מנינו בשום דוכמי, וליישב נ"ל דמוס' פי' נכעודה היינו נמלה שהיא נריה וחסור כל התערוכות משא"כ דס אף דכ"ש למלקות היינו בעינו אבל לא נכעודה כמ"ש להדיא בשבועות וע"ו, וא"כ אחי' שפיר דלרי"ש א"כ מוכח דנריה מהמורה לא נטיל, מיהו יש לדחות דרי"ש לשיטתו דקבירא ליה בקידושין דבר שיש היסור לאיסור וקיל א"כ דס קיל משריטס דיש היסור לאיסור דיכול לנשלו ודס שביטלו מומר:

פלתו המבואר

טריפה בהך תערוכות ביחר עם עוד עוף כשר ויאכלנו משום שסומך על ביטול חר בתרי ובאמת אין זה מותר דקיימא לן דחוזר תיעור דאיסורים אין מבטלין זה את זה אבל סברא זה אי אפשר לומר דזה אינו רכינן ראינן האיסור ניכר אמרינן כל דפריש מרובא קפריש ואין לחשוש על הא רהנ"ל.

ד. ולכן נראה דאין ראיסור נתבטל בהיתר מ"מ שם איסור לא זו ועדיין טמון בה והראיה דשלי"מ אסור משום דאמרינן ער שתאכלנו באיסור תאכל אותה בהיתר ש"מ דעוד איסור טמון בה ראל"כ מה שייך תאכלנה באיסור וא"כ הו' לתקלה דעכ"פ יאכל איסור ושפיר הראיה ראינן העוף אסור ואין לחקוק מזה רבירה לא בטיל מה"ת ראינן שבטיל היינו לאכילה מכל מקום שם איסור יש בו ולכן אין לעשות כן לכתחילה ויש סברא דהתורה לא אמרה שלח לתקלה.

אם יש להוכיח לדעת ר"ש דט"ל כל שהוא למלקות דבריה אינו בטיל מה"ת

ג. יש להביא ראיה מהא דאמרינן ביבמות (ק"ד ע"א ע"ב) דבעינן שני כתובים להזהיר גדולים על הקטנים א. באיסור שרצים. ב. ובאיסור רם. והטעם משום רם נאמר אזהרה רק בשרצים הייתי אומר שאני שרצים דשיעורו בכעודה ולכן כיון שחמור האיסור צריך להזהיר גדולים על הקטנים משא"כ רם שיעורו בריבועית ולכן צריך הכתוב להזהיר גם באיסור רם ושפיר מלמדן משם לכל איסורים דאין זה שני כתובים הבאים כאחד שאין מלמדן רכל כתוב צריך לגופו תחלקו רש"י ותוס' בכותות הגמ' דאיסורין בכעודה רש"י פירוש כפשוטו ותוס' הקשה עליו ופירוש משום בריה משא"כ בדם אין איסור בריה וקשה לרי"ש דס"ל במס' שבועות (כ"א ע"ב) כל שהוא למלקות מאי איכא למימר הרי גם רם עובר בכל שהוא וא"כ לרי"ש יוצא דשני כתובים הם שאין מלמדן לפי שאין אחר צריך להשגי ולכן יש לומר לפי תוס' דשאני בריה שאוסר כל התערוכות משא"כ דם ולכן בעינן קראי הללו וכל זה אם נימא רבירה אסור מה"ת - אלא יש לדחות דרי"ש לשיטתו דס"ל בקידושין (ל"ז) דדבר שיש היתר לאיסור קיל משאר איסור ואם כן דם קיל משרצים דיש היתר לאיסור דיכול לבשלו ודם שבשלו מותר מה"ת ואם כן גם מזה אין ראיה דבריה אינו בטיל מה"ת.

קיצר תוכן ענינים הדיחונים בהשחת: אי יש כוח לחכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה. • ביאור הדין אם כתבים שוקלים או לא. • בריה שאסור מדרבנן אסור. • דבר שבמנן באיסור דרבנן. • אי נכש בעורו והו' חה"ל. • דבר חשוב בטיל מה"ת או מדרבנן. • דשיל"מ אינו בטיל מה"ת או מדרבנן. • בקושיא הפלתי לרי"ש דס"ל כל שהוא למלקות א"כ תיאן יליף דאין ליתן לעטן איסור. • דם שבשלו מותר מקרי יש היתר לאיסורו או לא. • אם יש אחד שדואה

המהרי"ל הנ"ל להוכיח מתוס' בב"מ רבירה מהתורה לא בטיל ולא קשה מידי דהא בההוא אמינא לא ס"ל לתוס' דתקנת חכמים ה' לבטל דין תורה רק ס"ל להחמיר תקנו ואם כן קשה מהן רשקלים וצריך לומר כקרושיית המל"מ דרבר חשיב מן התורה לא בטיל ושפיר י"ל רבירה מה"ת לא בטיל אבל למסקנא וכפי מה שתיירחן השיטה מק' הנ"ל אין כאן הוכחה ממשנה רשקלים כמו שכתבנו רבירה בטל מה"ת.

בראיות האחרונים מגמ' דלא אמרה תורה שלח לתקלה דבריה אינו בטיל מה"ת

קוד' הביא להוכיח דין הנ"ל בהקדם קושיא כמה ראמרו בש"ס בכמה מקומות (ימא ס"ז ע"ב קידושין נ"ז ע"ב חולין קט"ו ע"א שם ק"מ ע"א) לא אמרה תורה שלח לתקלה וכיון שהתורה אמרה שלח תשלח את האם (וברם כ"ב) עכ"ל לפרש דכוונת התורה שהיא מותרת לאחר ששלחה ראם לא כן אלא היא אסורה גם לאחר ששלח הלא התורה אומר תשלח אפילו מאה פעמים שלא יכשלו כה בני אדם (רש"י) ולכאור' יש לפלפל על ראיה זה רהרי כששולח את העוף למרחוק הרי אין העוף ניכר ובטל חר בתרי בכל עופות וחוזר איסור להיות היתר ומה תאמר דהראיה הוא למ"ד אין מבטלין איסור אסור מהתורה (כשיטת הראב"ד הובא בב"י לעיל ס"ו צ"ט) הרי הכא אין כאן איסור זה רהרי לא נתכין לבטל. ובאופן שאין כוונה כו"ע מודה להקל (ואף הו' פס"ד שאסור מה"ת כמבואר בשבת קל"ג מ"מ הכא הו' פס"ד ולא ניחא ליה, יש למפלל עדיין).

א. וצריך לומר ליישב דס"ל רכבר נתבאר לקמן בשמעטא דקבוע (בס"י ק"י) ראם אחר יודע ומכיר האיסור אף ראנן לא ידעינן לא שייך שם ביטול ולכן יש לחוש שאחר יעמוד בהר גבוה ויראה הציפור משתלח וכל זמן שדואהו לא חל עליו שם ביטול ואחר יבוא ולא ידע שהשני דואה מראש ההר ויצוד הציור העוף הזה ויאכלנו ובאמת לא נתבטל והוא תקלה דהא אוכל רבר שלא נתבטל עדיין כיון ידע הוא עומר בראש ההר ודוחק.

ב. והנה יש עוד עוף שאמרה תורה לשלח והוא ציפורי מצורע ועל זה יש לומר ליישב לפי מה שכתב הרי"ש במס' ערלה (פ"ג מ"ו) דלכך ציפור מצורע לא בטיל דהתורה הקשו לטומאה וצריך לומר למה טמאה אינו בטיל משום רבטומאה לא שייך ביטול ויש להכיר על ידי סימני טומאה ואין לומר משום דהו' בריה רהרי דעת הרי"ש (עין כאן לקמן סק"ב) דבריה בטל באלף והכא מבואר דאין לה ביטול אפילו בכל שהוא ולכן כיון שהוקש לטומאה לא מהני ביטול גם בציפורי מצורע ושפיר קאמר הגמ' לא אמרה תורה שלח לתקלה-אמנם בעוף שמקיים על ידה מצות שילוח הקן ליכא לפרש הכא רהרי בגמ' חולין (קט"ו ע"א) יליף דלא אסור אלא משום לא תאכל כל תועבה ולא אמרה תורה שלח לתקלה קשה קושיא הנ"ל.

ג. ואין לומר דתקלה יהיה שמא יצוד העוף הזה ואח"כ יתערב בו

פלשל אי ברי בשל באלף

[ב] בריה. אי צרי צאלף בטיל או לא יש מתלוקת, ולהיות כי לצורך נפש הוא, כי צו"ה צמדינות הללו בימי החמים ממש אין פרי ומחיה ומזון למס וכדומה שאין בו רחש, וא"כ כמעט לצודקן, אמתם הוא מעט הכמות עד אשר אם נחית לביטול צמועט יבעלו אחרתי מאין לנו עזרה אשר נענה ביום פקודה אנוסה לביטול המלך מלכי רבנן ולחקור הדין ודעת קדושים נמצא הסוגרים דבטלים צאלף. והנה הטור הביא דעת הטוספות ורשב"א דבריה צטלה צאלף, ומפרשים כן לשון המשנה דג טמא שכבשו עם דג טהור גרב מחזיק סלמס וכו' למספר קרוב לצאלף ולא קאי על ציר של הדג רק על עצמותו אף דהוא צריה מ"מ נחטל כ"כ. והירושלמי כמעט מסייעי רק הרא"ש טען אף קאמר הגמרא סוף ג"ה דמשנה קאמר על צרי דגיד דה"ל דלא צטילי וקאמר הגמרא צריה דלמי הא ולא הא ולפי הנ"ל קשה הא ענינו של זה לא כאל זה, זה צטל צאלף חה אינו צטל כלל. והר"ש גופיא צפירוש משנה עמד בזה. ואני צלאו הכי לא הבנתי דברי הגמרא מהיכי חימי ללמד חד מחברתה, מה ענין צריה לזה מחיכה הראייה להסכד או להיפוך הלא אין הנושאים שוי כלל דקארי ליה מאי קארי, לכן היה נראה לומר שכל צריכמא צגמרא להך מאן דאמר דסבר ליה כל שדרכו למנות וכו', שגם הוא צריך ליישב המשנה ואליצרי אף גיד וצריה ג"כ ס"ל דרכו לפעמים למנות לפעמים הצריה וקאמר הגמרא דמ"מ לא היו נלמדו זה מזה אפילו לענין שיהיה בכלל כל שדרכו למנות, אבל למ"ד את שדרכו למנות דאיסור צריה ואיסור סמיכה הראייה להסכד הם גזירת חכמים צפני עצמה אף ס"ד לגמור חד מהצירו, וא"כ לק"מ דעד כאן ס"ל דצטלה צאלף למ"ד דדבר צצמנין צטל אבל למ"ד דלא צטל פשיטא דלא צטל דקמתי צפרק הסערות אפילו צצירוש ימותו ומוקי רב פפא כחמא דדבר צצמנין לא צטל וא"כ א"ש:

ויחוד נראה דהא דקאמר הגמרא צריכמא, הוא דגוף הדין אי צרי לא צטיל שמעינן מהך דג טמא וכו', והך דהה"ל לא צטיל הוא משנה צילה ע"ז דצב"ס לא צטיל דהו סה"ל כמ"ש הטוספות שם, ולא נשית כאן רק להורות דרוטב צב"ט ולא סימא דהממירו אף על רוטב לאסור כמו גוף איסור וגם צחסיכה נצלה דלא סימא פרחי צעינן איסורי הנאה וזה"ל כמ"ש הגמרא שם צב"ט, וא"כ שפיר צ"ל צריכי דקשה למי גיד וכוון דחינא דצריה מחמת פשיעות לא צטיל אף דשרי צהנאה ה"ה צה"ל, ואם כן כיוון דחינא צמד דבר שאינו מחטבל דלא אסרו רוטבן ה"ה לאיך דמ"ש ושפיר קאמר הגמ' צס"ד דמרחי ל"ל וקאמר צריכי דמ"מ לא היו ילפינן חד מחברתה, וא"כ לק"מ דהא מני ליה צדוכמיה דצריה צטיל צאלף וזה"ל אוקר צמשהו גבי צצ"ח ולחלק ולומר צאיסורי הנאה צמשהו וצאיסורי אכילה צאלף דבר זה לא יתכן, או דלא גזרו כלל או דהשוו אורשו לאיסורי הנאה, וא"כ אדרבה מכאן ראוי לריתו של הר"ש דלולי זה קשה כהנ"ל דקארי ליה מאי קארי ליה ללמד צרי מחה"ל מה דלא מצינו וכו' צכל הש"ס. ואולי אף לשיטות המצדדים ס"ל דצריה נשית צמ"א והיינו צפורי מנרע דפי' הר"ש דיש לו דין עוף טמא ועוף טמא ע"כ משום צרי. ויש ראוי לדבריהם מהא דקשה למוספות שם

פלתו חמבראר

התוס' אבל תוס' בעצמו ממה שהובא בב"י לא נראה כן והרשב"א (בתורת הבית הארוך בית ד' שער א') דבריה צטלה באלף ומפרשי כן לשון המשנה (פ"י מ"ה דתרומה) דג טמא שכבשו עם דג טהור שיעורו לבטל הוא שיעור גרב מחזיק סאתים וכו' שהוא קרוב למספר לאלף ולא קאי על ציר של הרג רק על עצמותו של הרג אף דהוא בריה מ"מ נתבטל בשיעור גדול כזה כ"כ הירושלמי כמעט (פ"י ה"ה דתרומה) מסייעין רק הרא"ש (בחולין פרק גיד הנשה סימן ל"ג) טען היאך קאמר הגמ' סוף גיה"נ (חולין ק' ע"א) רבמשנה קאמר על בריה ראינו נתבטל וגיד בריה הוא וכן חחיכה הראייה להסכד אינה נתבטל וקאמר הגמ' צריכא למה כתב המשנה שתייהן ציי"ש ולפי הנ"ל קשה הא ענינו של זה כשל זה דזה בריה בטל באלף וזה חה"ל אינו בטל כלל ובפירוש המשנה עמד בזה - ואני בלא"ה לא הבנתי הגמרא מהיכי חימי ללמד חד מחברתה ומה ענין בריה לזה חה"ל או להיפך הלא אין הנושאים שוים כלל דקארי ליה מאי קארי לכן היה נראה לומר שכל צריכותא צגמרא להך מאן דאמר דס"ל כל דבר שדרכו למנות אינו בטל וכו' שגם הוא צריך ליישב המשנה ואליכא אף גיד וצריה ג"כ ס"ל דרכו לפעמים למנות לחשיבות הבריה וקאמר הגמרא רמ"מ לא היו נלמד זה מזה אפילו לענין שיהיה בכלל כל שדרכו למנות אבל למ"ד את שדרכו למנות דאיסור בריה ואיסור חה"ל הם גזירת חכמים כפני עצמו היאך ס"ל לגמור חד מחבירו ואם כן לא קשה מידי דעו כאן ס"ל דבטלה באלף למ"ד דדבר שבמנין בטל אבל למ"ד דלא פשיטא דלא בטל דקתני צפרק התערוכות אפי' בריבוא ימותו ומוקי ר"פ בנבא דדבר שבמנין לא בטל וא"כ אתי שפיר.

מקור הדין דבריה אינה בטילה הוא משנה דתרומות נדג טמא שנכבש עם דג טהור
 ונמצא שגראה דהא דקאמר הגמרא צריכי הוא דגוף הדין אי בריה

ומכיר האיסור אע"פ שהאוכל אינו ואינו מכיר האיסור אם מהני הביטול. ♦ לתרץ הקושיא במה דאמרו חז"ל לא אמרה תורה שלח לתקלה ש"מ בריה אינה בטילה מה"ת. ♦ אם גם לקולא נאמר הדין דבריה אינו בטיל. ♦ אי בממון שייך ביטול. ♦ תירוצ' של הגאון ר' יצחק מהמבורג על הא דהוכיחו דבריה אינה בטילה מה"ת מהא דלא אמרה תורה שלח לתקלה. ♦ הערות רעק"א בגליון שלו על הפלתי כאן (נדפס באהל מועד). ♦ קושית הברוך טעם על הפלתי דהא היו עקירת חכמים בקום ועשה דחייב קרבן מעילה והיו חולין בעזרה. ♦ בקושית המשנה למלך דהמטבע לא בטיל מחמת החשיבות. ♦ אם מהני מה שאין כוונתו לבטל. ♦ קושית הברוך טעם על מה שכתב הפלתי אם נתבטל ואח"כ נפלה לטריפה לא מחני חד בתרי משום דחוזר וניער. ♦ בקושית הפלתי בביצה שיש בה אפרוח:

יש מקום בהלכה לסמוך על שיטת הראשונים הסוגרים דגם בריה בטיל באלף

[ספ"ב] בריה אם בטילה באלף או לא יש מחלוקת בין הראשונים ולהלכה קי"ל דאינו בטל אפילו באלף ועל זה כתב הפלתי ולהיות כי לצורך נפש הוא כי בעזרה צמדינות הללו בימים החמים ממש אין פרי ומחיה ומזון ולחם וכדומה שאין בו רחש ואי אפשר כמעט לצודקן אמנם הוא מעט הכמות עד אשר אם נחית לביטול במעט יבטלו אחרתי מאין לנו עזרה אשר נענה ביום פקודה אנוסה לבית המלך מלכי רבנן ולחקור הדין ודעת קדושים נמצא הסוגרים דבטלים באלף.

לזון בראיות הרא"ש דהגמ' עשה צריכותא של בריה וזה"ל משמע ששיעור ביטל שלהן שרין
 וצ"ע הטור הביא דעת התוס' (לכארי הכותה לדברי הר"ש שהוא מבטלי

במולין דלך קמי צבי"ח הא כבר סנה צמולין חפיקם נבלה, ותיקשו להזיח משנה דע"ז פליג וס"ל דנבילה בטלה הואיל ואינו אסור בהנאה חוה כדעם הר"ף ולא כדעת כל פוסקים, וצריך לומר בדוחק דלכך קמי לי להודיענו אגב אורחא דצבי"ח אסור בהנאה ולכן במקשן דלא אסיק עדיין דאיסורי הנאה קחשיב שפיר פריך ולמני נבלה או ל"ל צבי"ח כמ"ש הטוספות, אך זה דוחק ולשיטת רש"י מרווח טעם קמ"ל דלע"ג דקמי ד"ל דומיא דנבילה דבאלף בטיל ולכן קמי צבי"ח אסור כמ"ש והדברי ישרי, גם לפי דעת הפוס' דף נ"ט ע"ב ד"ה והלכתא דגיד הנשה להלכה אסור בהנאה א"כ קשה למה לא קחשיב במשנה דאיסורי הנאה גיד הנשה דאינו בטיל בסוף ע"ז ודוחק דסתמא דמשנה דהלכתא כוונתה יהיה שלא אליצא דהלכה דיסבור גיד הנשה מותר בהנאה, ולפי הרש"י יתחא דאי אפשר למתני אסור בכל שהוא דגיד הנשה אסור משום צרי' וצרי' אינו בטיל רק באלף.

רא"י מג"ב דבטל באלף

ועוד יש רא"י כמעט כזורה מהא דלמרינן מולין צ"ט לאו כל שיעורים שזה דהרי דג טמא שיעורו קרוצ למאמס, וקשה למה לא נקט רש"י דמשנה דשיעורו יומר ויומר קרוצ לאלף צ"ט כל שהוא ואף דילג רש"י והוא שיעור יומר. ובאמת נראה דזה הטעם דפסק הרמב"ם בהלכות מ"א סוף פרק ט"ו כ"י יהודא ולא כמ"ק או כ"י יוסי דהלכה צ"י נגד ר' יהודא, וצ"י המשנה פסק צ"י כמ"ק, וצ"ל דלכך מור צו בחיבורו דקשיא ליה הך למה נקט מילתא דר' יהודא ושביק למ"ק, אלא ש"מ דכך הלכה והגמרא נקט מילתא דלציצא דהלכתא נשית, אך בל"ה כלל כ"ג דין ו' פסק דלא כר"י, וכן במדרי כר"י יוסי וכ"כ בשם הא"י הקושיא במקומו. ובגליון א"ה שם נדפס דלא כרש"י ור"ש מקולי מיון להנ"ל אפשר דלדבריהם אין רא"י מה דלא הביאו מן מ"ק א"כ הדין לכלל ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי. חולת זה דברי הגליון סתומים דהא צ"ט לא נתקנו כלל. וכ"כ הרשב"ד הוצא במדושי רש"י גבי ביצה בס' דביצה היו צריה גמורה ומ"מ נבילה באלף גם בהגהת הר"ש ע"ז הביא בשם הא"י ובה"ג דכל דבריהם דברי קבלה דסוכרים ק, יש קלמ ראיה דבריה בטילה באלף דל"כ מה פריך הגמרא צ"ט דביצה, על ספק ביצה דלנ"ט, יתחא הא מני רבי שמעון היא כמו דלמרינן האי מנא ליטרא דקציעות יתחא ר"ש היא דס"ל צ"ט דמכות דף י"ז דלא צעין צריה נשמה ואם כן היא ביצה צריה מיון דלא צעין צריה נשמה ולא גרע מחטה ולכן אין בטילה, וע"כ צריך לומר דבריה באלף בטיל ובצריחא שנו' אפילו באלף לא בטיל דזוק, ואפשר דזוהו טעמו של בטל המרווח דפסק הך דליטרא קציעות להלכה, דקשי' לי הך למה לא מוקמינן כר"י שמעון ואיכו ס"ל אפי' באלף לא בטיל ולכן ס"ל דגמרא לא ביקש אוקמי הצרי' דלא כהלכתא והך דר"ש דלא כהלכתא מה שאין כן סנה דליטרא קציעות להלכתא קאי דזוק: וצ"ח הצ"י כחז דמדברי הר"ף והרמב"ם שלא חלקו משמע דלא כרש"י, לא הצנתי הא הר"ף השמיט כל המשנה דגיד שנחבר צביצין וכו' וכתבו הר"ש והר"ן דס"ל דהך דע"ז עיקר דמתי צעין דבר שבמנין ואיסורי הנאה, והוא ס"ל דגיד מותר בהנאה כאשר העמיק שולם אדם ירך לנכרי וכו' ואמת שהר"ש נלשונו אמר דס"ל חז"ל נבילה מותר ולא זכר מצריה אצל היא היא דחז"ל מנייהו

פלתו המבורא

שפיר פריך ולתני נבילה או בב"ח כמו שכתב התוספות אך זה דוחק ולשיטת רשב"א מרווח טובא קמ"ל דאע"ג דקתני ד"ל דומיא דבריה דבאלף בטיל ולכן קתני בב"ח אסור בכ"ש והדברים ישרים גם לפי דעת תוס' (צ"ט ע"ב) ד"ה והלכתא דגיד הנשה להלכה אסור בהנאה אם כן קשה למה לא קחשיב במשנה דאיסורי הנאה גיה"נ דאינו בטיל בסוף ע"ז ודוחק דסתמא דמשנה דהלכתא דגיה"נ אסור משום בריה ובריה לא בטיל אפי' באלף.

ביאור דברי הרמב"ם דפסק כר"י בדין דג טמא שכבשו בדג טהור שיעורו במאמס

דע"ד ראייה יש מהא דאמרינן בחולין (צ"ט ע"ב) אמר רבי יוסי ב"ר חנינא לא כל השיעורין שוה שהרי ציר שיעורו קרוב למאמס וזה טעם של הרמב"ם דפסק (ה"ל מאכא"ס בסוף פט"ו) כר"י והוא במשנה תרומות (פ"י מ"ח) דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית בסאתים. ולכא"ו קשה הרי ת"ק ור"י הלכה כת"ק, ולמה בחר לפסוק כר"י, ומה גם דבחיבורו בפירוש המשנה פסק שפיר כת"ק ולמה כאן חזר מדבריו שם. וצריך לומר דלכך חזר בחיבורו, דקשיא ליה הך למה נקט ר' יוסי בגמ' בסתמא כשעורו של ר"י ושביק לדעת הת"ק, אלא ש"מ דכך הוא הלכה דהגמ' להלכה נשנית, אך באיסור דהיתר (כלל כ"ג דין ו') דפסק דלא כר"י וכן כתב בשם הא"י הקושיא במקומו ובגליון איסור דהיתר שם נדפס דלא כרשב"א ור"ש מקוצי כיון להנ"ל אפשר דלדבריהם אין ראיה מה דלא הביאו מן ת"ק א"כ הדין לכלל ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר"י חולת זה דברי הגליון סתומים דהא בצ"ט לא נתקנו כלל וכן כתב הרשב"ד הובא בחי' רשב"א גבי ביצה בס' דביצה היו בריה גמורה ואפ"ה בטלה באלף גם בהגהות הרא"ש ע"ז הביא בשם האור זרוע ובה"ג דכל דבריו דברי קבלה (ע"ן בתוס' במטה מקומות

בטיל או לא שמעין מהך דג טמא וכו' והך דחתיכה הראויה להתכבד לא בטיל הוא משנה בסוף מסכת ע"ז (ע"ד ע"א) דבשר בחלב לא בטיל דהוי חז"ל כמו שכתב התוס' שם ולא נשנית כאן רק להודות דרוטב נותן טעם ולא החמירו אף על רוטב לאסור כמו גוף איסור וגם בחתיכה נבילה דלא חימא תרתי בעינן איסור וזוה"ל כמו שכתב הגמרא שם בע"ז (ע"ד ע"א) ואם כן שפיר צ"ל צריכי דקשה לתני גיד כיון דחזינא דבריה מחמת חשיבות לא בטיל אף דרשי בהנאה הוא הדין בזה"ל וכיון דחזינא בחד דבר שאינו מתבטל דלא אסור רוטבן היא הדין לאידך דמה שנה ושפיר קאמר הגמ' בסלקא דעתך דתרתיה למה לי וקאמר צריכי דמ"מ לא הוי ילפינן חד מחבריה וא"כ לק"מ דהא תני ליה בדוכתיה דבריה לא בטיל באלף וזוה"ל אסור במשהו גבי בב"ח ולחלק ולומר באסה"נ במשהו ובאיסורי אכילה באלף דבר זה לא יתכן או דלא גזרו כלל או דהשודאתו לאיסור הנאה וא"כ אדרבא מכאן ראיה לדניו של הרא"ש דלולי זה קשה כהנ"ל דקארי ליה מאי קארי ליה ללמד בריה מחז"ל מה דלא מצינו זה בכל השי"ס.

דן לשיטת הסבורים דמקור הדין דבריה אינה בטילה (אינה מסוגיא דחולין אלא) הוא בדיון ציפורי מצורע

ואצ"ל אף לשיטת המחברים דס"ל דבריה נשנית במקום אחר והיינו ציפורי מצורע דפירוש הר"ש (במס' ערלה) דיש לו דין עוף טמא ועוף טמא אסור משום בריה, ויש ראיה לדבריהם מהא דקשה לתוספת שם דחולין דהיאך דקתני בב"ח הא כבר תני בחולין (ק' ע"א) חתיכת נבילה וביקשו להזיח משנה בע"ז פליג וס"ל דנבלה בטלה הואיל ואינו אסור בהנאה וזהו כדעת הר"ף ולא כדעת כל הפוסקים וצריך לומר בדוחק דלכך קתני ליה להודיענו אגב אורחא דבב"ח אסור בהנאה ולכן במקשן דלא אסיק עדיין דאיסור קחשיב

לדעת כלל מדרכנו: (ב) וביצה שיש בו אפרוח. עיין פלמי דרשב"א חולק, ובמקום דיש עוד דל להקל יש לנרפו ולומר דלא קרוי כרי: (ג) אפרוח. אבל יש זה דס לריע לא הוא כריה, ועיין פלמי, ודע כי כזונת המסבך במלמרו ביצה שיש בה אפרוח להיפוך שהי' ביצה, ופי' היה אפרוח ביצה והולאו מביצה ותערב עם אפרוחים אסורים ואינו ניכר, וקמ"ל דזה אפרוח שהי' ביצה אסורי' מתחלת כרייתו ונקרא כריה ואינו בטל, אבל ביצה שיש בו אפרוח שהי' ביצה לא יניייר התערובות דאם גם נאסף ביצים אפרוחים טולם אסורים ואי' לית בהו מה תערובות שייך, וכבר נדפס קו' זו בשמי נס' באר היטיב ותי' שס אין שחר: (ד) אפילו באלף. עמ"ש פלמי לחוק דעת יש כאן מקנה דלרז קטנת יש נקל כמה אלפים גדו, וא"כ כדאי' הם הרי"ף ורש"י ור"ש מקינן ורשב"א, להגין עלינו מיום חרון ומיום פקודה שלא נגעל נפשנו באלילת דברים אסורים ח"ו. והא דפי' הרי"ש ורשב"א משום כריה במשנה דג טמא ולא משום שה"ל כספס משנה דהכא דסמיכת דג הו' שה"ל ומכ"ש דג שלם דל"כ אין יבטל באלף הו' אמרין בשילהי ע"ז כריה אסור בכל שהו משום דהו' שה"ל, ונ"ל אפשר אף דכאן במשנה סתם סמיכת דג ראו' להמכד כדג הנכבש אינו שה"ל ולכן אינו אסור רק כמס כריה: [ג] ואבר מן החי. ואלעפ"י שגריך כוית מ"מ כגי בכשר גידין ועלמות, ומ"ש הפ"ט דלמא' למי' הקרא להיכי דלכל קלמ ממנו והוא כוית דחייב, זו הקשה הסו' שס חולק דל"ה ע"כ כדור המתחיל ורי' יהודא וכו', ועיין מ"ש כזה, ואין גריך למי' הפ"ט. והנה אס

נקט דס"ל לר"ש חד דינא חים ליה לכל כדור מדהשמיט כל מהמשנה דלף כריה לא ס"ל, ואולי כזונת הכ"י ק' דעכ"פ ס"ל ללא כרשב"א דל"כ מנלן דכריה כדור שאינו אסור הנאה כמיל דלמא כריה חשו' כספס משנה דג טמא וכו' ואי' דלא קמשי' לי' כע"ז דלמא כי חים לי' הני תרמי היינו כדור שאוסר במשנה אבל כדור שיש שיעור לתערובתו לא קמשי' ללא דלא ס"ל כרשב"א לכל רחוק ליישנו כדברי הכ"י אף שדברים נכונים ועכ"פ הרי"ף גם מן המתחייב וכן רש"י כתב כרי"ף ומתיר חמץ כספס התערובת מ"ש נגיד דהאי חנא לית לי' שום אסור האוסר תערובתו וזלמ אסור הנאה, וא"כ בצירוף הרי"ף ורש"י ור"ש ורשב"א ורשב"ד וא"ז ובה"ג, יש כאן ממש חוב דמקילים ביותר מאלף, והדבר מדרכנו ולהקל שומעין, ולפי הנ"ל דהרי"ף ורש"י ור"ש מקינן ורשב"א, להגין עלינו מיום חרון ומיום פקודה שלא נגעל נפשנו באלילת דברים אסורים ח"ו. והא דפי' הרי"ש ורשב"א משום כריה במשנה דג טמא ולא משום שה"ל כספס משנה דהכא דסמיכת דג הו' שה"ל ומכ"ש דג שלם דל"כ אין יבטל באלף הו' אמרין בשילהי ע"ז כריה אסור בכל שהו משום דהו' שה"ל, ונ"ל אפשר אף דכאן במשנה סתם סמיכת דג ראו' להמכד כדג הנכבש אינו שה"ל ולכן אינו אסור רק כמס כריה: [ג] ואבר מן החי. ואלעפ"י שגריך כוית מ"מ כגי בכשר גידין ועלמות, ומ"ש הפ"ט דלמא' למי' הקרא להיכי דלכל קלמ ממנו והוא כוית דחייב, זו הקשה הסו' שס חולק דל"ה ע"כ כדור המתחיל ורי' יהודא וכו', ועיין מ"ש כזה, ואין גריך למי' הפ"ט. והנה אס

מלתי המבואר

רכזונת הכ"י הוא דעכ"ח הם חולקין על הרשב"א דאם לא כן מנלן דכריה כדבר שאינו אסור בהנאה בטל דלמא כריה חשיב אינו בטל רק באלף כסתם משנה בתרומות הנ"ל דג טמא וכו' ואי' דלא הביאו בע"ז י"ל דלמא כי אית ליה הני תרמי היינו כדבר שאוסר במשהו אבל כדבר שיש לו שיעור לתערובתו כגון כריה דשיעורו באלף לא קחשיב אלא עכ"ח דחולק על הרשב"א, אבל רחוק ליישבו בלשון הכ"י אף שדבריו נכתיבם. הכרעת הרבה ראשוני' להתיר כריה בס' ובצירוף להשיטות הסוברים להחמיר באלף סומכין להקל כיון דאיסור כריה זרבנן הוא ונ"ל כל פנים גם הרי"ף הוא מן המתירים, וכן רש"י כתב כהרי"ף שמתיר חמץ כספס התערובות מכל שכן בגיד רהאי תנא לית ליה שום איסור שאוסר תערובות חלת איסור, וא"כ בצירוף הרי"ף ורש"י ורשב"א ורשב"ד וא"ז ובה"ג, יש כאן ממש רוב דמקילין ביותר מאלף והדבר מדרכנו ולהקל שומעין, ולפי הנ"ל יש כאן תקנה וכדאי הרי"ף ורש"י ור"ש מקינן ורשב"א להגין עליהו מיום חרון ומיום פקודה שלא נגעל נפשנו באכילת דברים אסורים. ודא' דפירש הרי"ש והרשב"א משום כריה במשנה דג טמא ולא משום חתיכה הראויה להתכבד כסתם משנה דהכא דחתיכות דג הו' חתיכה הראויה להתכבד ומכל שכן דג שלם, דאם כן היאך יבטל באלף, הא אמרין בסוף ע"ז בב"ח אסור בכל שהו משום דהו' חתיכה הראויה להתכבד, וצריך לומר אף דכאן במשנה סתם חתיכות דג ראו' להתכבד כדג נכבש אינו חתיכה הראויה להתכבד ולכן אינו אסור רק מכוח כריה.

קיצר תוכן ענינים ותיארוני' בהשירתי: בשיטות הסוברים דכריה בטילה באלף. ♦ קושיית הכ"ס על הפלתי דדעת המחבר והדמ"א דכריה אינה בטילה אפילו באלף. ♦ לדון בראיות הפלתי דכריה בטילה באלף מגמ' ביצה:

הפלתי העיר דמה שהקשה שכתב בפרי תואר בדין אסור' כבד כתב בנזוט' [סק"ג] בספ"ר פרי תואר (להרב בעל אור החיים כאן) כתב, דהא דאבר

בש"ס) רסוכרים כן. ראויה דכריה בטלה באלף מפ"ק דביצה כן יש קצת ראויה דכריה בטילה באלף דאם לא כן מה פריך הגמ' בפ"ק דביצה על ספק ביצה דלבטל, נימא הא מני ר"ש היא כמו דאמרין האי תנא ליטרא דקציעות, נימא ר"ש הוא דס"ל בפ"ג דמכות (י"ה) דלא בעינן ברית נשמה, ואם כן הו' ביצה כריה כיון דלא בעינן ברית נשמה ולא גרע מחטה ולכך אין בטילה ועל כן צריך לומר דכריה באלף בטל ובכרייתא שנוי' אפילו באלף לא בטל ודו"ק.

הסבר שיטת בעל התרומות דפסק כמאן דאמר כל דבר שדרכו לימנות אינו בטל וזהו טעמו של בעל התרומות (הובא בב"י ר"ש סי' ק"ה) דפסק הך דליטרא קציעות דדבד כל שדרכו לימנות אינו בטל להלכה, דקשיא ליה הך למה לא מוקמינן כרבי שמעון ואיהו ס"ל אפי' באלף לא בטל, ולכן ס"ל בגמרא לא ביקש לאוקמי בכרייתא דלא כהלכתא והך דר"ש דלא כהלכתא מה שאין כן תנא דליטרא קציעות להלכתא קאי ודו"ק.

הפלתי חולק על הבנת הכ"י בדעת הרי"ף וס"ל דכריה בטל לדעתו וכתב הבית יוסף ריכין שהרי"ף והרמב"ם לא הזכירו דין זה לחלק בין שיעור אלף לפחות מאלף משמע דלא ס"ל לחלק כהרשב"א ע"כ. ועל זה הקשה הפלתי הרי הרי"ף השמיט כל המשנה הזו שדן בגיד שנתערב בשאר גידין וכתבו הרא"ש והר"ן הטעם בדעתו דס"ל כהך משנה דע"ז (פי' ע"א) דבעינן תרתי, א. דבר שבמנין. ב. ואיסור הנאה עיקר. ולא הסוגיא בחולק רס"ל דגם נבילה שאינה אסורה בהנאה גם כן אסור והוא גם ס"ל דגיד הנשה מותר בהנאה כאשר העתיק הדין של שולח אדם ירך לנכרי ע"כ. ואם כן לא ס"ל דכריה אינו בטל רק במקום שהמאכל אסור בהנאה, והנה אמת שהרא"ש בלשונו אמר דס"ל חתיכה הראויה להתכבד בבבלה מותר ולא הזכיר מבייה אבל היא דחודא מגייהו נקוט דס"ל לרא"ש דחוד דינא אית להו, אבל הא ברור מדהשמיט המשנה דאף כריה לא ס"ל ואם כן מהן היכחות הכ"י בדעת הרי"ף. ואפשר

הוא אבר שלם ואין בו חיה בכלל כרי מיקרי, מ"מ רק הפורה
 מיטתה מלאו ומלקות לית בי שיעור והו כחזי שיעור, אכל מ"מ
 בשביל זה לא ימלט להיות נקרא כרי ופשוט, וללא כפרי מואר:
 [ד] לאפוקי עוף פחוד דנתבבל. יש לממרי למה השמיט, דהנה
 הרמב"ם בפ"ד

מהמ"א פוסק דעוף טהור האוכלו במייו אפילו בכל שהו
 ונמיתמו בכזית נשר גדין ועגמום ש"ע, דס"ל דהו כרי
 כמו אבר מן החי דצריך גם כן כזית, ומ"מ קרי כרי, וא"כ אף
 זה כזיתו צו ול"ל דס"ל לרמב"ם כרמב"א דבעי מחילת

כרייתו האיסור, הא הוא ס"ל אף במייו אסור משום נבילה וא"כ
 הרי האיסור נבילה במחילת כרייתו, מיהו אפשר הואיל וכרי
 הרמב"ם ז"ע שם בגמ' והוא נגד פירש"י ותוס', בהך מילתא דרבנן
 פסק המחבר דלא כותבי ולא שם זכר לו כלל:

ועכ"פ הא דסתם הש"ע דבילה שיש בו אפרוח הו כריה אף דהו דרבנן כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' מ"א, יש צו ז"ע כי הרמב"ם
 במשנה ס"י מ"ו מוכן צו דלא הו כריה נשמה, אך כזה יש לדחות כיון דגבי בילה שרין חייב משום שרין שרין על ארץ ולי לים
 צ"י חיותא מאין יקרא שרין ארץ, ואי דבעוף טהור אינו חייב ד"מ משום דאין צו שחיטה ולא אפרוח המורה, אכל מ"מ מנגן הא דקבעהו
 חז"ל לבריה, והרמב"ם כתב דלכך בעי ס"א זמין נבילה שיש בו אפרוח להיכר דהו כרי אפשר לטעמי' מוכיח כן מגמ' זה למה חז"ל
 כמ"א אכל לפי דלא קי"ל דלכך בעי ס"א, רק מטעם דיש גדולי' וקטני', אם כן מנגן לדין זה לדעת כרי דלא מלינו בש"ס, ועוד נראה
 דכיון דהוא דרבנן מהכ"מ יהי' תמור לענין ביטול מן נבילה עוף ומה בכך דלא היה לה שעת הכושר קוף כל קוף מהכ"מ יאסרהו כממס
 יומר משל נבילה מורה והרמב"ם לשיטתו דס"ל כמ"ש דגם נבילה הו כריה, אכל לפי דלא קיימ"ל כרמב"ם דלא הו כרי מהכ"מ ימא
 דביצי' יהי' כריה יהי' תמור מנבילה מנגן דין זה ולהחמיר בשל סופרים ולכן ז"ע ובמקום לידד יש להקל:
 וחנה הרמ"א כמ"ס כלל א' דהביא הו צ"י דיעות אי כריה נשמה בעינין או לא, קשה מה נ"מ לדינא כזה הא כ"ע מודים דמיה אינו

האומרים כריה בטל כאלף ע"ש: (ה) חיות, או כריה נשמה, ועמ"ש
 פלמי כנה מוסר להרוג נשמה, ואי בטלה נבילה נבילה כאלף קרה בזמן
 סוף יאיר שגפול למוך מרק של אורח דל"א לנדוקו ע"ש: (ו) שאסור
 מתחיל' כרי'. והרמ"ש סולק, ועמ"ש פלמי דנ"מ אם הרמ"ש
 הנקראים (מילוי"ן) נקראים

כריה: (ו) ושור הנסקל. ואף
 לאסור מממם אבר מן החי,
 מ"מ מממם אורו איסור אינו
 אסור ממחלת כרייתו, עמ"ש
 פלמי כי הגהה ש"ר סולק: (ז) אין
 שמו עליו, לאפוקי חלב. וכן צריך. שיהיה שלם.
 הגה: ועיקר גיד הנשה אינו אלא על הכף בלבד, והוא כרוס
 (ט) ד' אלבעות, ואם הוא שלם מקרי כריה. (בארן כלל כ' כ"ט).

מטובה שם נבילה עליו דלזלין כמר שם עלם, ד"מ, מרגולת
 שנמנלה אם נממן אבר נקרא חסידת מרגולת, עיין פלמי: (ט) ד'
 אצבעות. היינו כגסה וכדקה צ' אלבעות, אור"ה, ופר"ם:

מטובה שם נבילה עליו דלזלין כמר שם עלם, ד"מ, מרגולת
 שנמנלה אם נממן אבר נקרא חסידת מרגולת, עיין פלמי: (ט) ד'
 אצבעות. היינו כגסה וכדקה צ' אלבעות, אור"ה, ופר"ם:

פלתו המבואר

מן החי מקרי בריה דוקא אבר שיש בו כזית ביחד עם העצם הגדידים
 הבהשו (כדאימא בחולין ק"ה), והקשה כיון דבריה הוא אמאי לא הו
 כדן כל הבריות כגדי הנשה ונמלים וכדומה דלא בעינן שיעור כזית
 ובכל שהוא נאסר, ומה תאמר משום דאכילה כתיב בדן אבר מן
 החי דיליף מהא דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר וסתם אכילה
 בכזית, אי אפשר לומר כן דהרי גם בגדי הנשה נאמר בתורה לשון
 אכילה על כן לא יאכלו בניי, ואמרינן התם דהיינו טעמא דכתיב
 בהו אכילה להיכא דאכל כזית בשר מן החי ולעולם אפי' אין בו
 כזית – ולכן כתב לחלק דגבי גיד הנשה אין לנו אזהרה לאוכל כזית
 ממנו ולכן אמרינן דאכילה דכתיבא ביה כזית ממנו, אבל כזית אבר
 מן החי לא אצטרף קרא דכבר מזהר עליו מוכשר בשדה טריפה
 ולפ"ז נמצא דכל אבר מן החי דלית ביה כזית מתבטל במינו ברוב
 ושאינו מינו בסי' ע"כ.

וצריך הפלתי דכבר הקשה קושיא זה התוס' בחולין (צ"ו ע"ב) ד"ה
 ור' יהודה שהקשה, ואם תאמר הרי בחולין (ק"ב ע"ב) אבר
 מן החי צריך שיאכל כזית דאכילה כתיב ביה דלמא הא דכתיב ביה
 אכילה למימר דמחייב בכזית אפי' דאית ביה ד' או ה' זיתים,
 וחידוש דאין הכי נמי דאינו לוקה רק באבר שלם ולא בחתוך אף
 כשיש בה כזית עיי"ש. ובוזה העיר דלפי התוס' לא צריכין להגיע
 לדבריו.

למה השמים המחבר עוף טהור שהביאו הרמב"ם
 [פס"ד] בר"ב המחבר לאפוקי עוף טהור שנתבבל שאין לה דין כריה.
 הפלתי הקשה, למה השמיט המחבר דברי הרמב"ם

(כפ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' י"ג), דפוסק דמי שאוכל עוף טהור
 בחייו חייב אפילו בכל שהוא ואם אוכל עוף טהור שנתבבל חייב
 בכזית בשר גדין ועצמות, ש"מ דס"ל דהו בריה כמו אבר מן החי
 דצריך גם כן כזית, ומכל מקום קריה בריה, ואם כן אף זהו כידרא
 בו.

ולכ"כ למימר דס"ל לרמב"ם כשיטת הרשב"א דבעי תנאי של
 תחילת כרייתו באיסור וליכא, הא הוא ס"ל אף בחייו אסור
 משום נבילה ואם כן הרי האיסור נבילה בתחילת כרייתו – מיהו
 אפשר לתרץ הואיל ודברי הרמב"ם צריך עיון שם בגמ' והוא נגד
 דברי רש"י ותוס' בהך מילתא דרבנן פסק המחבר דלא כחתייה ולכן
 לא שם זכר לו כלל.

ביצת אפרוח הו בריה רק במקום שאין צד להקל
 חז"ל כן (בסעי' א') פסק ביצה שיש אפרוח הו בריה אפי' דהו
 דרבנן כמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מהל' מאכ"א הל' ח'). ולעומת
 זה דעת בעל התרומות (ס"י ל"ד) דמלקך אותו מהיית משום נבילה ועיין
 ברשב"א כמסמרת הכזית בית ר' שער ר' ועיין רש"י חולין צ"ח ע"א). ויש
 בו צורך עיין כי הרשב"א בתשו' (ס"י מ"ז) חונק בו דלא הו בריה
 נשמה, אך כזה יש לדחות כיון דגבי שרין חייב משום שרין שרין
 על הארץ ואי לית ביה חיותא מאין יקרא שרין ארץ, ואי דבעוף
 טהור אינו חייב דין תורה משום דאין בו שחיטה ולא אסרה התורה,
 אבל מכל מקום מגלן הא דקבעתו חז"ל לבריה – והרמב"ם כתב
 (בשרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה י"ט - כ') ולכן בעי ס"א זיתים
 בכיזה שיש בו אפרוח להיכר דהו בריה, אפשר לטעמיה מוכיח כן

בריה כמבואר במשנה, ואם קן מה פו נ"מ לדינא, ולכן צריך לומר דנ"מ להני פוסקים המולקים ארמזים וס"ל ביצת עוף טמא לוקין עליו אם קן אלו אין צריך ברית נשמה היה בריה נחשז להמורה אסרה נה היענה יהי גדול או קטן דמהך טעמא ס"ל מלקות דכתיב נה היענה כמ"ש המ"מ

ב. דבר שהוא בריה שנתבשל עם החיתר, אם אינו מכירו הכל אסור, והרוטב בנותן טעם. ואם מכירו, זורקו. והאחרים והרוטב צריך שיהיה בהם ס' כנגדו, חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אסור, דאין בגידים בנותן טעם. אבל שמנו, אסור,

שטוטי ואינו ניכר וקמ"ל דהוי ברי' דאסורה מתמלת בריית' והלשון קצת מגומגם:

והנה לדעת הרשב"א נמשכה דיצת אפרוח לא קרוי בריה נשמה, אם קן ה"ה כינה בשבת דנחלקו צו בעלי חוס' אם הוא השמור או לכן דקיימ"ל דמותר להורגו

לית ב' נטילת נשמה, אף לענין ברי' לא ברית נשמה מקרי אבל להרמב"ם דאפרוח כנ"ל קרוי ברית נשמה אף דודאי לענין שבת לא מחייב עליו הממעטו צד אם קן אף בכינה הנ"ל יש

להחמיר דאיתו בט"ל ולא ידעתי אם יש להחמיר בדברים כאלה בספק דרבנן וכבר אמרו כל ספק ברי' להקל, ועיין משו"ב שו"ת יאיר דפרעוש שקפץ לתבשיל:

והנה הרא"ש מולק על זה, וס"ל דלא תלי במה דהוא אסור מתמלת ברי', רק תלי במה שהוא אם יחלק ושמו עליו או לא, וכחז

עוף נבילה אם יחלק עדיין שם נבילה עליו, והנה בזה יאל לנו דין גדול שהמלע"י קטני' המתהווים בעפוש פירות שקורין (מילויין) דהא כל זמן שלא פירשו מותרים ואינם קרוי' שכן על ארך אפי' יעמודו ימים רבים, א"כ אין כלל אסור' לתמיל' בריית' דכי בריית' של (המילויין) כשירשט זהו מקרה, וא"כ כשנזכר מותר' דלא אסרה תור' רק כשירשט אסרה המורה ואין זה מתמלת ברייתו, ואפי' צביצת אפרוח דעת הש"ך דלא אסור מתמלת ברייתו דמקד'

ואם קן הוי בריה, אבל לפי הדיעה דלר"ך ברי' נשמה אינו בריה נ"מ טובי חזק. הרי דסבירא לי' דציצה לא קרי בריה נשמי' ואפשר דס"ל לרמב"ם דלא הוי בריה נשמה רק ס"ל הא חז"ל אסרו משום גזירה דנבילה אם קן חד דינא איהם לי' עם נבילה כמו נבילה בריה אף זה ברי' דחז"ל השוו דצריהם ואם קן זהו דרמב"ם לטעמיה דס"ל דעוף טהור ג"כ בריה כנבילה, אבל לפי דקיימ"ל דאין עוף טהור בריה כלל ואין צו מציאות ברי' למה יחמירו חכמים באפרוחים שיהי' ברי' יותר מן עוף גופיה:

ועב"כ ביצה שיש בו דם יש להקל ואין מקום להמשיכו בריה כלל דהא אין איסורו רק מחמת דם ביצים ומה ברי' הכי חיה פשוט, ולא ידעתי מה מקום ספק יש בזה והא דלמרי' ביצת אפרוח הוי ברי' ולא בטיל קשה במציאות דאם יש בל' אפרוח ובאין לא הך אסור ואין שרי, ואם טולס קך בל"ה טולס אסורים, ולא יצויר בהתערובות שלא יהי' ניכר האיסור בשום אופן אם לא בהיפוך, וכאלו אומר אפרוח צביצה שנטל אפרוח מציצה ונתערב באפרוחי'

פלתי המבואר

לפי דקיי"ל ראין עוף טהור בריה כלל ואין בו מציאות בריה למה יחמירו חכמים באפרוחים שיהיה בריה יותר מן עוף גופיה.

ביאור המילים ביצה שיש בה אפרוח

דעל כל פנים ביצה שיש בו דם יש להקל ואין מקום להחשיבו לבריה כלל רהא אין איסורו רק מחמת דם ביצים ומה בריה הכא חיה פשוט ולא ידעתי מה מקום ספק יש בזה ואי ראמרין ביצת אפרוח הוי בריה ולא בטיל קשה במציאות ראם יש בא' אפרוח ובאין לא הך אסור ואין שרי ואם כולם אסורים כך בלא"ה כולם אסורים ולא יצויר בהתערובות שלא יהיה ניכר האיסור בשום אופן אם לא בהיפוך וכאלו אומר אפרוח בביצה שנטל אפרוח מביצה ונתערב באפרוחים שחוטים ואינו ניכר וקמ"ל דהוי בריה דאסורה מתחילת ברייתה והלשון קצת מגומגם.

אם מותר להרוג כינים בשבת לדעת הפוסקים דביצת אפרוח לא קרוי בריית נשמה

דחנה לדעת הרשב"א (בחדש הניל) דביצת אפרוח לא קרוי בריית נשמה אם קן הוא הדין כינה בשבת דנחלקו בעלי חוס' אם הוא השמור או לכן דקיי"ל דמותו להורגו רלית ביה נטילת נשמה אף לענין בריה לא ברית נשמה מקרי, אבל להרמב"ם דאפרוח כנ"ל קרוי ברית נשמה אף דודאי לענין שבת לא מחייב עליו הממעטו ביד אם קן בכינה הנ"ל יש להחמיר דאיתו בטל - ולא ידעתי אם יש להחמיר בדברים כאלו בספק רבנן וכבר אמרה כל ספק בריה להקל ועיין תשובת חות יאיר (סי' ק"ב) בפרעוש שקפץ לתבשיל.

דעת הרא"ש דתנאי בריה הוא דאם יחלק אין שמו עליו

דחנה הרא"ש (תולין פרק גיד הגשה סי' ל"ג) חולק על זה וס"ל דלא תליא במה דהוא אסור מתחלת ברייתו רק תלוי במה שהוא אם יחלק ושמו עליו או לא, וכתב עוד דלפי זה יצא עוף נבלה אם

מגמ' (חולין צ"ו ע"ב) זה דאמרין בביצים רבעינן ס"א - אבל לפי דלא קיי"ל דלכך בעי ס"א רק מטעם שכתב הרמב"ן (חולין צ"ו ע"ב ד"ה ולענין) דיש גרולים וקטנים אם קן מגולן לדין זה לחדש בריה דלא מצינו בש"ס - ועוד נראה ריבין דהוא רבנן מהיכי תיתי יהיה חמור לענין ביטול מן נבלת עוף ומה בכך דלא יהיו לה שעת הכושר סוף כל סוף מהיכי תיתי יאסרוהו חכמים יותר משל נבלת תורה והרמב"ם לשיטתו דס"ל כמו דגבי נבילה הוי בריה אבל אנו לא קיי"ל כהרמב"ם אלא דאמרין דלא הוי בריה מהיכי תיתי נימא דביצה תהיה בריה ויהיה חמור מנבילה מגולן דין זה להחמיר בדברי סופרים. ולכן צריך עיון ובמקום שיש צד להקל יש להקל.

לאיזה נפקים הביא הרמ"א הפלוגתא אי בעינן ברית נשמה לתנאי בריה

דחנה הרמ"א בתורת חטאת (כלל א') הביא שני ריעות אי בריה נשמה בעינן לתנאי בריה. ולכאור קשה מה נפק"מ לרינא בזה דאין לומר דיש נפק"מ לגבי חטה דהרי כו"ע מודים דחטה אינה בריה כמבואר במשנה (דמנחה), ואם קן מה תו נפק"מ לדינא. ולכן צריך לומר דנפק"מ להני פוסקים החולקים על הרמב"ם וס"ל ביצת עוף טמא לוקין עליו אם קן אלו אין צריך ברית נשמה ה"י בריה נחשז בהתורה אסרה בת היענה יהי' גדול או קטן דמהך טעמא ס"ל מלקות בית היענה כמו שכתב המגיד משנה ואם קן הוי בריה אבל לפי הדיעה דצריך ברית נשמה אינו בריה נפק"מ טובי חז"ק.

דחנה רסבירא ליה דביצה לא מקרי ברית נשמה - ואפשר דס"ל להרמב"ם דלא הוי ברית נשמה רק ס"ל הא חכמיתו וזכרתם לכרכה אסור משום גזירה דנבילה אם קן חד דינא אית ליה עם נבילה כמו דנבילה הוי בריה אף זה בריה דחז"ל השוו דצריהם ואם קן זהו דרמב"ם לטעמיה דס"ל דעוף טהור ג"כ בריה כנבילה אבל

היו עפרה, (אף דז"א לדרכה אימת מחילת פחילת זרימתו אח"כ כשנעשה מעפר ריקום ואלו מחילת סיכף איסור), מכ"ש (במילוי"ן) דמותים כל זמן שלא נוצרו ונבראו, ולא מנינו בקדמון שהסוּב לסולעים כאלה זרי, וזלת הרא"ש במשנה והא חיל לשיטתו דס"ל לא בעינן איסור מתחלת זרימתו, ויפה עושה שאוסרין זכרי, אבל לדין דקיימ"ל כרש"א אין כאן מקום איסור, וה"ו להקל עם כל

זה בשום נד, ואלו טעוה מורם אמן, רק עכ"פ יש המגללות כי זעו"ה א"ל למקיס זיה, ומי האיש אשר יאמר חף אני מפשע הזה זאלתי האלה, וכמנתי זאת כפרי לפני פורענו, אבל ח"ו לסמוי על זה להקל כל דהו מכפי האמור זש"ע ופוסקי': וחנה לדעת רש"י דס"ל זריש פרקין דגיד הנשה דגיד נולד סיכף ואינו נאסר רק אח"כ כשזא על הכף, א"כ יש לפקפק א"כ א"ך כתב רש"י זכרי לא היו רק מה שנאסר מעם יצירה וגיד הנשה לא נאסר מתחיל זרימתו, וז"ל דכיון דאינו נוהג בשליל עיקר זרימתו נחשב מעם הלידה ודוק:

קו' בגמרא דמכות

ואין להקשות א"כ למה השיבו רבנן לר"ש זאכל מטבל דטהו לי זי זרי נשמה, תיפק לי דלא אסור מתחלת זרימתו דאינו חייב בטבל עד שיראה פני הבית, וז"ל לדבריו של ר"ש קאמרי כמ"ש המוספות דלס כן אף זריש נשמה נמי י"ל כן כמ"ש המוספוי פרק אלו הן הלוקין. וז"ל דקושטא דמילת' השיבו דאפי'

זכלאי כרס דאסור מתחלת זרימתו, מכל מקום מותר דלית זי זרי נשמה, וזכאמם זכרי טוספות זכולין קשים להולמן דהקשו לר"ש זרומה לא יזכטל זק"א וז"ל דאינו אסור רק אחר שנמרח דא"כ ערלה וכלאי הכרס מה איכא למימר:

קו' בתו' שם

וקשה זלא"ה א"ך אפשר דמזיך ר"ש משעה שנבראו, למה ס"ל טבל לזרי הא קודם ראי

זית מותר וז"ע:

אבל עכ"פ קלם משמע מדבריהם דזכבו דמשעם מירוח חל איסור זרומה ואינו חל רק לאחר הפרשה וקודם לזה איסור טבל ש"מ דס"ל איסור טבל וזרומה המתירוחו כחד יחשב וה"ה אמ"ה ואח"כ זשחיטה נעשה נבילה והיינו כהגהם ש"ד וז"ע. וזכאמם קושיתם לר"ש מן ערלה וכו' י"ל דהא דז"ל אמרו זרי לא זטל היינו לזשיחות ולהיזכר דלא זעי זיעו' ועיי' מרדכי אבל לר"ש דס"ל כל זהו' למלקו' א"כ לא שייך כל זה וס"ל לר"ש דלא קצטו חז"ל זכריה לא זכטל ודוק:

ישו' על קו' שם

שוב ראינו כי לק"מ דודאי לענין שא"כ שיעור למלקום לא נ"מ זמה שאסור מתחלת זרימתו או לא דעכ"פ עכשיו הוא זרי וחל הלוא עליו ולכן לעיל כשהקשו נבילה טהור לא יזיך שיעור לא מי' כמ"ש רש"י דאינו אסור מתחלת זרימתו דס"ל לענין מלקום ושיעור לא נ"מ זיה אבל כאן לענין דלא זכיל דהוא מדרכנן וחז"ל

פלתו המבורר

וצריך לומר דכיון דאינו נוהג בשליל עיקר זרימתו נחשב מעת הלידה דוד"ק. [ועיי' בשו"ע סי' ס"ה סעיף ד' שיש זיה שני שיטות שיהיה הראשונה דאינו נוהג בשליל ושיטה שניה שנהג בו אם שלמו לו חרשיו ומצאו חו' תהנו להחמיר עיי"ש].

קושיא להשיטות דזוכרין דבריה אינו נאסר מתחילת זרימתו

וא"ך להקשות אם כן למה השיבו רבנן לר"ש זאכל מטבל דטהו לית ביה זריח נשמה (עיי' מכות י"ז) תיפוק ליה דלא אסור מתחלת זרימתו דאינו חייב בטבל עד שיראה פני הבית (ועיי' ב"מ פ"ח ע"א) שדרשו עה"פ בערתי הקדש מן הבית לומר שאינו קודש עד שיהיה בתוך הבית) וליכא למיזר לדבריו של רבי שמעון קאמרי כמו שכתב התוס' דאם כן אף זרימת נשמה נמי יש לומר כן כמו שכתב התוס' פרק אלו הן הלוקין - וצריך לומר דקושטא דמילתא השיבו דאפילו זכלאי הכרס ראסור מתחלת זרימתו מכל מקום מותר דלית ביה זריח נשמה - ובאמת זכרי תוס' זכולין (ז"ו ע"א) ד"ה מ"ט קשין להולמן דהקשו לר"ש זרומה לא יזכטל זק"א וליכא למיזר דאינו אסור רק אחר שנמרח דאם כן עולה וכלאי הכרס זכיל וקשה זלאו הכי היאך אפשר דמצריך ר"ש משעה שנברא ולמה ס"ל זטל דהוי זכריה הא קודם ראיית פני הבית מותר הוא וז"ע. (עיי' מהר"ם על התוס').

זברת תוס' דזמה לסברת הגהות שערי דודא

אבל על כל פנים קצת משמע מדבריהם דזכבו דמשעת מירוח חל איסור זרומה ואינו חל רק לאחר הפרשה וקודם לזה איסור זטל ש"מ דס"ל איסור זטל וזרומה המתירוחו כחד יחשב הוא הדין אבר מן החי ואח"כ זשחיטה-נעשה נבילה והיינו הגהות שערי דודא ז"ע.

יחלק עדיין שם נבלה עליו לא מקרי זריח. לייחד זכות על תולעים דאינו נאסרים מתחילת זרימתם וחנה זיה יצא לנו דין גדול שהתולעים הקטנים המתהרים בעפושיו פירות שקורין מילבי"ן דהא כל זמן שלא פירוש מותרים ואינו קריים שרץ על הארץ אפילו יעמדו ימים רבים אם כן אין כאן איסור לתחלת זרימתו, כי זרימתו של המילבי"ן שירחש זהו זקרה, ואם כן זשנוצרות מותרות דלא אסרה תורה רק זשירחש אסרה התורה ואין זה מתחלת זרימתו ואפילו זכיצת אפרוח דעת הש"ך (סק"ב) דלא אסור מתחלת זרימתו, דמקום הוי עפרא (אף דהו אינו דאזכא אימת מתחילת תחלת זרימתו אח"כ זשנעשה מעפר ריקום ואז מתחיל זיכף איסור) מכל זכן במילבי"ן דמותרים כל זמן שלא נוצרו וזבראו ולא זצינו בקדמון זשחושב לתולעים זאלו זריח זולת הרא"ש זחשוכה, והוא אדיל לשיטתו דס"ל דלא זעינן איסור מתחלת זרימתו ויפה עושין שאוסרין זכריה אבל לדין דקיימ"ל זכשב"א אין כאן מקום איסור וחס ושלום עם כל זה בשום זד ואל זטוש זודת אמן רק על כל פנים יש התנצלות כי זעונ"ה אי אפשר למיקם ביה ומי האיש אשר יאמר חף אני מפשע הזה בארצות האלה וכתבתי זאת זכריש לפני הפורענות אבל חס ושלום לסמוך על זה להקל כל דהו מכפי האמור בשו"ע ופוסקים.

קושיא לרש"י היאך גיה"ז זקרי זריח לא נאסר מתחילת זרימתו והוא ס"ל זיה הוא מתנאי זבריה וחנה לדעת רש"י דס"ל זריש פרקין דגיד הנשה (ז' ע"א ד"ה אלמא) דגיד נוצר זיכף ואינו נאסר רק אח"כ זשכא על הכף אם כן יש לפקפק היאך זכתב רש"י (חולין ק"ב ע"ב ד"ה זמאה) זכריה לא היו רק מה שנאסר מעת זצידה וגיד הנשה לא נאסר מתחלת זרימתו

קצוהו משום פשיטתו בזה שפיר י"ל כיון דלא אסור מחלה הוא כנאו לו ממקרי אחר כמ"ש הר"ן ובטיל וא"כ ל"ק לר"ש ד"ל דאף דס"ל לר"ש דלפי מ"מ לענין דלהו צרי' ללא לבטל ל"א כן דוחק:

וכתב הגהת ש"ד דנתגבלה בשחיטה הוא צרי' ללא היה לה שעת היסור, וביקש הני"ס לומר דאף במוחה חל אבר מן הפי חיה אינו, רק ד"ל כמ"ש רמב"ם בפ"ד מהמ"א דאף בחיים האוכל עוף טהור חייב משום נבלה וממ"ל, אלא דהגה"מ ש"ד לא כחז כן ש"מ

דס"ל דמה נצק דלא היה איסור

(י) מ' גדר שמנו. ולס הוא דבוק מותר, [ה] אם יש בו (י) ס' כנגד שמנו. ואם אינו נבלה בחיי סוף כל סוף לא היה נחמיה אחת נר"ך ס' נגד כל מכירו, כל החתיכות אסורות. ואם יש בקדירה ס' לזה העוף עם היסור, אך לדבריו

ז"ל דהא דפריך נפ' המערוצו'

לבטל צרוצ' לא אחטאת המימו'

ושור הנסקל פרי' דהא לא הי' שעת הכושה, ודוח' לומ' דפרי' מן רובע ונרבע דלא שייך כנ"ל דלקדשים מותר לכבר הוכיחו התוס' דעיקר קושיא מן קדשים וחסאת המימות. ולכן יוסר נראה דס"ל להגה"מ ש"ד כר"ש ורשב"א דבטיל באלף וא"כ שפיר פריך דבגמרא אמרו אפי' א' צרוצו ושפיר פריך דל"ל מממת צרי' וא"ש:

[ה] אם יש בו ס' כנגד שמנו. מ"ש הש"ך דהו איסור דבוק לא ידעמי כיון דכל טעם איסור דבוק דלפעמים יהי צורך מציל מה דאין צו ס', ובאיסור דרצנן איך נמוש הא הוא ספיקא דרצנן ולקולא, ונפרט צומונן הגיד דדעת הרצה דלא החמירו כלל צו:

פלותי המבואר

לא כתב כן ש"מ רס"ל דמה בכך דלא הי' איסור נבילה בחיים סוף כל סוף לא היה לזה העוף עת היסור ואף לדבריו של הגהות שערי דורא צריך לומר דהא פריך בפרק התערוכת (בוכיח ע"כ ע"א) לבטל ברובא לא אחטאת המתות ושור הנסקל פריך דהא לא היה שעת הכושה ודוחק לומר דפריך מן רובע ונרבע דלא שייך כנ"ל דלקדשים מותר לכבר הוכיחו התוס' דעיקר קושיא מן קדשים וחסאת המתות ולכן יותר נראה דס"ל להגהות שערי דורא כר"ש ורשב"א הנ"ל (הובא בפלתי לעיל סק"ב) דבטיל באלף ואם כן שפיר פריך דבגמ' אמרו אפי' אחד בריבוא ושפיר פריך דל"ל מממת בריה ואתי שפיר.

קיצור תוכן ענינים הנדחנים בהערה: בחידושו של הפלתי דתולעים אינם בריה משום שאינם נאסרים מתחילת ברייתו. ♦ הערות ר' יצחק מהמבורג על הפלתי הנ"ל. ♦ דין דברים בדברי הפלתי הנ"ל. ♦ ביצה עוף טמא לא הי' בריה משום דאין בה חיות. ♦ גדר ביצת שיש בה אפרוח דהו בריה. ♦ גיד הנשה אי נוהג בשליל. ♦ כינים יש להם נשמה או לא:

דעת הפלתי ז"ל אמרין איסור דבוק באיסור דרבנן [סק"ה] עיי' ש"ך (סק"ח) שכתב דבגיד נמי אמרין איסור דבוק (וכן הוא דעת הטור והב"י עיי"ש. הקשה הפלתי דכיון דכל טעם איסור דבוק הוא דלפעמים חתיכת ההיתר היתה פעם חרץ לרוטב או לבדה בתוך הרוטב ואז נאסרה ונעשית נבילה (הובא טעם זה בתורת חטאת כלל כ"ה - ובאיסור היתר (כלל כ"ח) ובדרכי משה לעיל (בסימן צ"ב), ובאיסור דרבנן היאך נחוש הא הי' ספיקא דרבנן ולקולא ובפרט בשזמן הגיד דדעת הרבה (עיי' במנחת יעקב (כלל מ"א אות ד) ועיי' פמ"ג משבצות חזק (סי' נ"ה) סק"ז ד"ה שאלה) דלא החמירו כלל בו. וכמו כן הקשה הפלתי לעיל בהלכות מליחה (סי' ס"ט ס"ק י"א) בבשר שנחבשל בלי מליחה ויש ס', אותה חתיכה אסורה לפי הרמ"א מטעם שמא פירש ממקום למקום עיין ש"ך שם (סי' מ"ז). ועל זה הקשה הפלתי דהרי כיון דקיי"ל דם שבשלו דרבנן (עיי' שם לעיל סי' ס"ט סק"א) הי' ספיקא דרבנן ולקולא, ובפרט קשה לפי מה שהסביר הפמ"ג שם רב"ר הש"ך דהטעם ולא נקיט הש"ך איסור דבוק כמו שכתב שם הטור"ו (סי' כ"ח), כיון דאיסור דבוק איסור דרבנן ומנא לן להחזיק ריעותא באיסור דרבנן עיי"ש. ויש להעיר עליו דיש עוד טעם דמחמירין (עיי' פרישה ובי"ח וש"ך סי' ע"ב) והוא שההיתר הדבוק מטהר לבלוע מהאיסור קודם שנשלט לשאר הקדרה וטאר מיד קודם שנחבטל האיסור שבקדרה ולפי טעם זה אין חילוק בין איסור דרבנן לאיסור

ור"ל דקושייתם לר"ש מן ערלה הוא רחז"ל אמרו בריה לא בטיל היינו לחשיבות ולהיכר ולא בעי שיעור (ועיי' במדרי עיי' בטור"ו סק"א) אבל לר"ש דס"ל כל שהוא למלקות א"כ לא שייך כל זה וס"ל לר"ש דלא קבעו חז"ל דבריה לא תבטל ודו"ק שוב ראיתי כי לא קשה מידי דדאי לענין שא"צ שיעור למלקות לא נפק"מ במה שאסור מתחלת ברייתו או דעל כל פנים עכשיו הוא בריה וחל הלאו עליה ולכן לעיל כשהקשו נבלת טהור לא יצטרך שיעור לא תירדן כמו שכתב רש"י דאינו אסור מתחלת ברייתו דס"ל לענין מלקות ושיעור לא נפק"מ בזה אבל כאן לענין דלא בטיל דהוא מדרבנן וחז"ל קבעוהו משום חשיבות בזה שפיר י"ל כיון דלא אסור מתחלתו הי' כנאו לו ממקום אחר כמו שכתב הר"ן ובטיל ואם כן לא קשה לר"ש ד"ל דאף דס"ל לר"ש דלפי מ"מ לענין דלהו בריה דלא לבטל לא אמרין כן דו"ק.

דעת הגהות שערי דורא דנתגבלה בשחיטה הי' בריה וכתב בהגהות שערי דורא (סימן מ"א סק"ד) דנתגבלה בשחיטה הי' בריה דהא לא באה לכלל היתר מעולם דהא קודם שחיטה בחזקת אבר מן החי הוא עד שנשחטה ע"כ. וביקש הב"ח לומר דטעם דבריו הוא לפי דברי הגמ' בחולין (ק"ב ע"ב) אמר רב דאכל צפור טהורה בחייה חייב בכל שהוא ואם אכל צפור מת חייב רק בכזית אבל אם אכל צפור טמאה בין בחיה בין במיתתה חייב בכל שהוא וברש"י דעוף טהור חייב משום אבר מן החי ובמיתתה בכזית דבגבלה אכילה כתיב וכל אכילה בכזית חרץ מאבר מן החי דקפיד התורה על אבר וטמאה חייב משום בריה ואין שיעור לבריה הי' דלרש"י הסיבה דעוף טהור לא הי' בריה במיתתה אינו אלא משום דבגבלה אכילה כתיב ובעי כזית ולא לקי אכל שהוא אם כן לאו בכלל בריה הוא דלקי אכל שהוא כדאיחא (במכות י"ז ע"א) באוכל נמלה כל שהוא חייב משום דהו כברייתה אם כן לפי זה כלה שנשחטתה בשחיטה אם נשחטה כראוי אינה נקראת בשם נבילה אלא הי' היא בחזקתה כאלו לא נשחטה ודין איסור אבר מן החי יש עליה דלקי בכל שהוא הלכך דין בריה יש עליה ולא בטיל אפילו באלף ובסוף מסיק לחלוק עליו עיי"ש (ועיי' במנחת יעקב (כלל מ"א אות ג) שתמה נגמ' חולין (ל"ב ע"א) דכל שלא נשחטה כראוי נבילה היא עיי"ש).

הפלתי הביא דהגהות שערי דורא ט"ל דבריה בטיל באלף וז"ל אינו רק ד"ל כמו שכתב הרמב"ם (כפ"ד מה"ל מאכא"ס הלכה ג' ועיי' בהגהות רמ"ך שהקשה דהו לו לומר משום אבר מן החי) דאף בחיים האוכל עוף טהור חייב משום נבילה אלא דהגהות שערי דורא

ראי ולא בעי ס' בנימוח הגיד

[1] ואם נמוח וכו'. עיין מ"ש הפ"ה נשס מ"ב, יש ראוי דהא כל ראוי שלהם ללא כר"מ מדר"ג אמר גיד נס' ור"ג ע"כ סהלכמא אמר דאין בגידין נטות טעם, וע"כ ז"ל דקאי על שומן הגיד, חזו עיקר ראוי שלהם כי מהקן אטממא דפלפלו אי מליח כרוסמא דללי או כמנוסל ליכא דמדוה ר"מ דלס יש אין רוב נגד שומן הגיד דלוסר דרונו ככולו, רק כל ראוי מר"ג ומה קשה הא י"ל דמיירי

הסמיכות מאיסור דזוק, ועמ"ש פלמי שס להקל: (יא) ואם נמוח. עמ"ש פלמי דיש להקל ומכ"ש נשפך: (יג) ג' תולעים. הו"ל נריה ללא בטל הוא מדרבנן נעינן דאטמזק עג' מולעי, ועמ"ש פלמי:

כנגד השומן, מותר הרופב; ואם לאו, אסור. [1] (יא) ואם נמוח הגיד ואינו ניכר, צריך גם כן ס' כנגדו.

ג. קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאברה, אסור הכל.

ד. ירקות מבושלות שנמצאו בהם [1] (יג) ג'

נמוח הגיד וע"ז אמר נס' ול"ק כלל מכשר בלפס דשס נטעמ', אבל ר"ג מיירי נגוסו של גיד ול"ק א"כ מה קמשמע לן דאין גיד מהמנין ז"ל דהוי אמינא לא יאסור נמוח יותר מלמ"ד יש בגידין טמן טעם דהוא כשנר בלפס דנציר נס' כמ"ש המוספות, א"כ ה"ל אף נמוח

לדין אין להסמיר כ"כ קמ"ל ללא דנמוח השו"ל לשאר איסורי ולק"מ ומדללא מי' כן ש"מ דאף בנימוח אין לאסור והדער נרו, ולכן פשיטא דיש להקל, ומ"ש הט"ו דיש להקל נשפך זו א"ז לפנים דהא הוא רק איסורא דרבנן:

[1] ג' תולעים. מ"ש הט"ו הא נמילי דאורייתא מרי זימנין הוי חוקה, בלא"ה לק"מ דהא ליכא כאן איסור של מורה כלל דהא נמנוטל רק

פלתו המבואר

ראיה דנימוח הגיד בלי שומן שעליו מסוגית הגמ' דלא בעינן רק רוב כנגדו

ואנדרווח לן מהא דאמרו במשנה בחולין (צ"ז ע"ב) דמשערין גיד שנתבשל עם הגידין כבשר בלפת, ולקמן (צ"ז ע"ב) אמר דבי יחונן רכל איסורין שבתורה משערין כאלו הם ככצל וקפלוט, משמע דאין זה שיעור שוה לבשר בלפת, דאם לא כן היה לו לומר ג"כ שיעור כבשר בלפת, (כן הקשה התוס' ר"ה כל ומחלק דשאני גיד שאינו נותן טעם חזק כל כך), אבל י"ל דהתם מיירי בטעם של גיד שאין טעמו חזק כל כך ולכן מהני שפיר שיעור אחרת, אבל ר"ג מיירי שנימוח שם גופו של גיד או בעינן ס' - ולא קשה מה קמ"ל דאין גיד מן המנין רכלי דבריו הייתי אומר דנימוח לא יאסור, כמו שאמרו למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם דהוא כבשר בלפת דבצידי מס' (כמו שכתב התוס'), אם כן הוא הדין אף בנימוח לדין אין להחמיר כל כך, קמ"ל דלא, דאם נימוח השו"ל לשאר איסורים ומדלא חירין כן ש"מ דאף בנימוח אין לאסור - והדבר ברור ולכן פשיטא דיש להקל - ומה שכתב הטורי זהב (סק"ה) דבעינן ס' מדרבנן ומקילין רק בנשפך זה אינו צריך רכיין דאיסור דרבנן הוא יש להקל גם באינו מינו ולא רק במינו כשנשפך.

קיצוד תוכן ענינים והיחזיקים בהשחת: כמה פרטים בדין גיד הנשה:

הפלתו מחדש (דלא בעינן לסברת השו"ז) דכאן לכונע אסור מדרבנן ולכן בעינן שלש פעמים כדי שיהא חזקה [סק"ז] כתב הטורי זהב (סק"ה) דבדבר תורה תרי זמני הוי חזקה ע"כ. (ובפר' מגדים משבצות כאן סק"ו הבין דדוקא בספק נשפוח אבל שאר דין תורה גם כן שלש פעמים דקא הוי חזקה. ועיין בדברי הפלתי (ס"א סק"ה) כבתי שם. ועיין במנחת יעקב, הובא בשו"ת מהר"ם שיק (ס"ד ד) דבדבר תורה ב" פעמים הוי חזקה.

וכתב הפלתי ובלא"ה לא קשה מידי, דהא ליכא כאן איסור של תורה כלל דהא נתבטל מה"ת ורק מדרבנן אסור, ואם כן פשיטא דבעינן ג' פעמים ומה בכך רגוף איסור תורה דם גדה דאורייתא רק וסת דרבנן, ובעינן ג' פעמים והוא הדין בזה. [ולזה ע"ד המדברי מהר"ם ח"ב י"ד (ס"ט"ז) שחילק דהטעות הוא דבר טבעי לכן בעינן שלש פעמים ע"י"ש. משמע ולא ס"ל סברת הפלתי ואפשר דס"ל דהוי דין תורה, כמו שכתב הבכור שוד במס' חולין

תורה (וכמו שכתב הפמ"ג י"ד ס' כ"ב שפתי דעת סק"ח - וס"י ע"ב משבצות זהב סק"י). וחזק מזה יש אחרונים הסוברים דגם לפי טעם הפלתי יש להחמיר באיסור דרבנן לפי שיש כאן חזקה איסור עיין בספר ערוגת הבושם (ס"י ע"ב אות ה'). ועיין חזק דעת (שם סק"ג ובס"י צ"ט סק"א).

קיצוד תוכן ענינים והיחזיקים בהשחת: אם אמרין איסור דבוק באיסור דרבנן:

לחזק פסק הרשב"א (בתורת הבית הארוך) דנימוח הגיד בלי שומן שעליו צריך רק רוב

[סק"ז] כתב המחבר (בסוף סעיף ב') דאם נימוח הגיד בתוך הקדרה צריך ס' נגר הגיד. ומקורו בחידושי הרשב"א בתורת הבית הקצר (בית ד' שער א) והקשה הפרי"ח (אות י"ב) בשם ספר מנחת כהן (ח"א פ"י) למה בעינן ס' נגר הרי קי"ל (לעיל ס' ס"ה סעיף ס') דאין בגידין בנותן טעם, והביא רכ"ר הרשב"א בתורת הבית הארוך, דכתב רמהני רוב, וסותר למה שכתב בתורת הבית הקצר הנ"ל לעיל בדברי המחבר דבעינן ס', ובספר מנחת כהן (הג"ל) מבאר דמה שכתב בדעת הרשב"א דבעינן ס' אף בכהאי גוונא, משום דהוא לשיטתו (בית ד' שער א') ולא מהני קפילא פחות מס' (כדעת רש"י הובא בב"י ס' צ"ח), אע"ג דברור לן דאין שם טעמא דאיסורא, אבל לדין (דקיימא לן לעיל ס' צ"ח סעי' א') דסמכין אקפילא (וגם הרמ"א כתב רמנהיגיו לא לסמוך אבל מדינא שפיר סמכין) יש להקל בזה נמי.

הפלתו מחדש דמה שאמרו בגמ' דגיד שיעור ביטולו בס' קאי על שומן הגיד ולא על עצם הגיד

וחזקה הם הביאו ראיה מהא דאמרו בחולין (צ"ז ע"ב) גיד שיעור ביטולו בס', (ואין גיד מן המנין כמו כחל) והם דבריו רב נחמן, ומסתברא דר"ג אמר כן להלכה דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם, הוי דנימוח הגיד אסור עד ס' אף שאין בה טעם, ויש לפרש דרב נחמן קאי על שומן הגיד אבל על עצם הגיד מהני רוב וכוה כונ"ע מודה דאם אין רוב אינו נתבטל הגיד, ומה שאמרו בגמ' שם לדין בודע שמלחו כחור עם גיד הנשה אי נאסר הודע מטעם מליח כרותה ודע אם אמרין מליח כרותה דצלי או כרותה דמבושול, אין ראיה להוכיח דין הנ"ל, ד"ל דאסור התם משום דאין רוב אבל ס' לא בעינן, אבל מהא דאמרו בגיד דבעינן ס' משמע דבנין בעינן ס' ומידי בשומן הגיד ראי בגיד מהני רוב.

מדרכנו ולא"כ פשיטא דנענין ג' פעמי', ומה נכך דגוף איסור תורה
 דס נדה דלורית' רק וסם דרכנ ונענין ג' פעמים, והי"ה צוה:
 רא"י לתה"ד דהה"ל אם נתרעב לא יהי' ריל אפ"ה לא בטל
 [א] חתיכה הראויה להתבבד וכו'. דעם מ"ה דלס עכשיו שנמצול
 אינו דבר משום רק קודם
 שנמצול היה דבר משום ג"כ לא
 נטיל, ותמה הט"ז בל"ח סי'
 תרע"ג מנלן הא, דלמא אזלין
 הכל כאשר יהי' אחר שייהיה
 נמצול צ"ן להקל וצ"ן להחמיר.
 ונראה דיש למ"ה ראי' מהא
 דהקשו הסופות בזכ"ס, ככל
 הזכ"ס שנעברו וכו', ופריך
 הגמרא ולנטיל ברובא וכו',
 והקשו הא ה"ל פה"ל ופי'
 מחטאות הממות בלפרים קטנים

סימן קא (ב) אפילו אם היא אסורה בהנאה. ולא מחינה
 הראויה להמכר דלסורה בהנאה, נכמה מחיכות דמומרים נהנה
 אבל מכל מקום אסורים באכילה כי גם לענין זה לא נטלה ואסורים
 הכל נהנה, עיין פלמי: (ג) שאם תתבבל. ולא היא מחינה
 הראויה להמכר ולא ממצול לא
 יהיה פה"ל מכל מקום אינו
 מסננן ומותרים. וכן הברש, ירחצנו ויברקנו
 ומותר.

סימן קא

דין חתיכה הראויה להתבבד

וכו ס' סעיפים

א. [א] חתיכה הראויה להתבבד דינה כבריה, דאפילו באלף לא במלה. (ב)
 ואפילו אם היא אסורה בהנאה, כיון (ג) שאם תתבבל היתה פותרת וראויה

פריך, וקשה מה קושיא הא לא ימצול נחטאת לא יהיה פה"ל כמ"ש הסופות שם דכל הכהנים היו לוכלים קדשים ולא"כ קושי' הגמ'
 על מטאם שנעברו ולנטיל ברובא דלא שייך ציה פה"ל, ואין לומר דס"ל דמכל מקום יש נהמה חלק הראוי להקריב למזבח והוא העולה
 על שולחן מנחה הקב"ה והוא פה"ל דמנלן לפוספי' סברה להקשות זו דהא זה פה"ל הוא סקנת חכמים ונחלק מזבח לא סקנת, והא
 דסקן איברים באיברי' וכו' כבר כתבו הסופות שם דהוי דבר שנמנן כסירן הגמרא על הך קושיא ולנטיל ברובא ולא מטעם פה"ל. ואין
 לומר דקושי' הסופות אי הטעם משום דנקדשים לא שייך כלל פה"ל, מה פריך הגמרא הא מנינא דע"ז אלו אסורים וכו', דלמא פתס
 ה"א דלכך לא נטלים משום פה"ל זה לא שייך גבי קדשים, ואינערך למימי דמכל מקום ל"ב משום דעלי סייס כמי הגמרא, וע"כ צ"ל
 דשייך זה נחלק מזבח פה"ל ושפיר פריך המוספות ופי' מעופות קטנות פריך, אבל קושי' הגמרא דמיא במסכת ע"ז על נהמות שור
 הנסקל וכו' דמי ליה הכי, דעדין קשה מנלן לפוספות דלפורי מזורע האמור דע"ז היינו צפור דרור דהוא פה"ל דלמא לפורים קטנים
 נמי איירי והס אינא פה"ל, או למי שם להדיא לפורי מזורע אפילו קטני וארווח לן כל משנה פה דמוכס דצ"ח לא נטלי, אי"ו דס"ל
 לפוספי' כמ"ה ולא"כ קשיא לפוט' הא דפריך הגמ' הא מני' לי' בפמורה כל אסורים לגבי מזבח וכו' מה קושי', הא שם אלו לא נמצולו

פלתו המבואר

המתות פריך הכא למ"ד דאמר את שדרכו דמשמע אפילו חטאת
 העוף כותניא בספי' קינים (פ"ב מ"ג) ועוף אינו ראוי להתבבד כיון
 דקטנים הם עי"ש. וקשה מה הקשה התוס' דהוי פה"ל הרי הא אם
 יתבבל בחטאת לא יהיה שוב פה"ל כמ"ש התוס' שם דדבר שתוא
 ראוי רק לכהנים ולא לפני אורחים לא מקרי פה"ל כיון דאין
 מחזיקין טובה זה לזה שכולן שרין כרתיכי לכל בני אהרן תהיה
 איש כאחי ע"כ, וא"כ קושי' הגמרא וליבטיל ברובא שפיר הוא
 ולא שייך ביה לומר דהוי פה"ל, ואין לומר דס"ל דמכל מקום יש
 בבהמה חלק הראוי להקריב למזבח והוא העולה על שולחן מנחה
 הקב"ה והוי פה"ל דמנלן לתוספת סברא להקשות זו דהא זה דהה"ל
 הוא חקנת חכמים ונחלק מזבח לא תקנו (ולכאוי זה תלי אי כהנים
 משלחן בבה קא וכו אלא יש לפלפל), הוא דתנן לקמן (שם ע"ז ע"א)
 אברים של חטאת שנערכו באיברי' עולה ר"א אומר יתן למעלה
 ודואה אני את בשר החטאת מלמעלה כאילו הן עצים ונחמים
 אופרים תעברו צורתן יצאו לבית השחיפה, וכן שם (פ"ב) אברין של
 עולות כשרות שנערכו באברי' עולות בעלי מומין ס"ל לחכמים
 שכולן יצואין לבית השחיפה, כבר כתבו התוס' שם דיה הא עבר
 (תם סוף) דהוי דבר שבמנין כחידוך הגמ' על הך קושי' ולבטל
 ברובא ולא מטעם פה"ל.

(ג"ח) הובא בשו"ת בית שלמה מהר"ח (סי' ר"ט), והשיג עלי'
 עי"ש.]

קיצוד תוכן ענינים המיוחסים בהשערת: חזקה באיסור דרבנן בב'
 פעמים או בג' פעמים:

ראיה לטברת התה"ד דדבר שעל ידי ביטולו נתבטל חשיבותו ג"כ
 מקרי חתיכה הראויה להתבבד (וגם דן אי בחלק מזבח לא אמרין
 פה"ל כמו בשאר קדשים)

[סק"א] כתב המחבר (בסעיף א') חתיכה הראויה להתבבד אינה
 בטלה אפילו באלף, והנה דעת התרומת הרשן
 דחתיכה הראויה להתבבד אינה בטלה גם אם לאחר שנעבר נסתלק
 ממנו החשיבות מכל מקום כיון שקודם שנעבר היה דבר חשוב
 אינו נתבטל ג"כ אחר כך עי"ש. ותמה הט"ז (באורח חיים סי' תרע"ג)
 מנלן הא דלמא אזלין הכל כאשר יהי' אחר שייהיה נתבטל כן
 להקל כן להחמיר, ואם לאחר ביטולו נתבטל חשיבותו שפיר מהני
 הביטול.

והנה"ח ריש לתרומת הרשן ראיה, מהא דהקשו בזבחים (ע"ב ע"א)
 על מה דאמרו שם במשנה (שם ע"ז ע"ב) בכל הזבחים
 שנערכו (וזבחים כשרים שנערכו בחטאות המתות, או זבחים כשרים
 שנערכו כשר שנעברה בו עבירה) אפילו אחת כריכא ימותו, (ולא
 נטבול) ופריך הגמרא ולבטיל ברובא, וברשי' שם דהא כתיב אחרי
 רבים להטות וכו', והקשו תוס' שם דיה אלא, הא הוי ליה חתיכה
 הראויה להתבבד, ולכן דינו שלא יבטל, חידוץ דמשום חטאת

ואין לומר דקושי' התוס' הוא דאין לומר רבננים לא שייך פה"ל,
 דאי נימא הטעם משום דבקדשים לא שייך כלל פה"ל מה
 פריך הגמרא (שם ע"א ע"ב) על המשנה שם הא תנינא בעיז, הרי יש
 לחלק דלמא התם הייתי אומר ולכך לא בטלים משום פה"ל

קודם שנמנו הי' מה"ל דהי' חולין אם כן עדיין שם מה"ל עליהו ולא בטיל, אבל הכא בשור הנסקל לא הי' שם מה"ל דמקדס הי' איסורי הנאה ואי דחצטלו ג"כ לא הי' מה"ל דהוי קדשים ואיצטרך לאשמועינן ד"ח לא בטילים, וע"כ ז"ל דחלק מזבח קרוי מה"ל ודברי התוס' שפיר ודברי הפ"ח מוכרחים:

ראי' לזה מגמ' דפסחים

ויש לזה ראי' מגמ' דפסחים דף פ"ט, בחמשה שנמנא פסול בא' מפסחים דאמרינן דא"א לכל חצורה להמנות דהי' פסח או שלמים משום חזה ושוק דא"א לכהן לאוכלו דהא איכא פסח והוא שלא למנויו, ולר' א"א לאוכלו דאיכא חזה ושוק דאסור לזרים, וקשה הא כאן הי' זבחים וארבעה חזה ושוק שיך לכהן ומותר בו ואחד שהוא החמישי היותו פסח אסור לכהן וכיון שלא נודע איהו הי"ל מד בתרי בטל ואין כאן מצטלן איסור דלא נמכוזין לבטל רק לעשות פסחו כהוגן, וז"ל דהוי חזה ושוק מה"ל ולא בטיל, וקשה הא שלמים חזה ושוק לכהנים ולא הי' מה"ל כמ"ש התוס' והרא"ש דכתיב איש כאחיו, וע"כ נריך לומר הואיל פסח הוי ראו להסכד לזני חצורי שלהם אם כן אי לא נבטלו הי' מה"ל לא בטל, ועיין תוס' ריש כ"ד חולין דהי' יכול הפסח להגלות במתוך ממנו חצרים וא"כ דלמי הוי מד בתרי והקושי' והכרח מבואר, ובה מיושב קושי' המ"א בתוס' ד"ה האי כהן דכתבו דיכול ליקח כהן קטן דהקשה הא אסור למספי לוי בדי' דלפמ"ש הא מד בתרי בטל ואין כאן רק איסור דרבנן, וס"ל כרשב"א דאיסור דרבנן יכול לפסות לוי וא"ש דוק. מיהו לפמ"ש המרדכי סוף חולין בשם רבינו משולם על יבמה שרקקה דס' דלך לא בטיל הואיל מעולם לא יכר האיסור והיתר בפ"ע, א"כ ל"ק דכאן לעולם לא יכר איהו איסור ואיהו היתר ולא שיך ציטול, אבל דינו של רבינו משולם ז"ע כדלעיל הלכות שמיטה ולקמן סי' ק"צ:

והנה דעת הפ"ח אם נתערב דבר שאסור בהנאה בדבר שאסור באכילה לא קבעו חכמים לה"ל שלא יבטל ויהיה אסור בהנאה. והנה כמה דקמי' במשנה בע"ז אלו אסורין ככל שהוא וקחשיב בשר בחלב, יש להבין איך שיך ציטול כמה דאפשר להסכד דהא יכול הקפילה לעולם החמיכה אם יש בו טעם חלב אסור ואם לאו מותר ואיך שיך ציטול במקום דטובל לזכר, ועיין מ"ש פ"ח גבי כלי שנמערב ע"ש, ואין לומר דאירי בנשר שנבלע בו חלב בנ"ט ותבטל אח"כ אותו חמיכה עד שנפלט הימנו לגמרי טעם חלב ומ"מ אפשר לקוחטו אסור, ואם נתערב בחלב כולן אסורות, ואין לומר הניחא למ"ד אפשר לקוחטו אסור אבל למ"ד אפשר לקוחטו מותר מא"ל, הא ל"ק דהא אוקי הסם בחולין דפליגי באפשר לקוחטו מנאי, וא"כ י"ל הך משנה אמאי כהך מנא דאפשר לקוחטו אסור ומ"ד דמותר ס"ל כאיך מנאי, אבל קשה דא"כ הא דפרך בגמרא ולמי נבילה וכמנו התוס' בחולין אי דמי לוי התם א"כ ב"כ ז"ל דכל דינו הוא דקמשמע לן דמה"ל לא בטיל וקשה הא בלא"ה טובא קמ"ל דאפשר לקוחטו אסור דפליגי בהו מנאי ואמוראי, וע"כ ז"ל דמ"ש יתא רק דמיירי דנתערב ב"כ של בהמה ב"כ של חיה ועוף דהוי ג"כ טעם בשר בחלב וא"א לעולם אותו ומ"מ אינו בטיל לאסור בהנאה, חוהו שלא כדברי הפ"ח וגם יש לרמב"ם ראייה ברורה דב"כ בחיה ועוף מותר בהנאה:

פלתו המבואר

כל איסורים לגבי מזבח אסורין בכל שהוא, מה קשיא הא שם אם לא נתבטל קודם שנתערבו הי' מה"ל רהי' חולין א"כ עדיין שם מה"ל עליהו ולא בטיל, אבל הכא בשור הנסקל וכו' דמעולם לא היה שם מה"ל דלפני זה היה איסורי הנאה ואי ריתבטלו ג"כ לא יהיה מה"ל דהוי קדשים, וקמ"ל בעלי חיים לא בטילים ולכן צריכין לומר דחלק מזבח קרוי מה"ל, ודברי התוס' שפיר, ודברי התה"ד מוכרחים.

ראייה מגמ' פסחים לסברה הנ"ל

ויש להביא ראייה מגמ' דפסחים (פ"ה ע"ב) בחמשה שנתערב עורות פסחיהן זה בזה ונמצאת יבלת באחר מהן שהוא מום שפוסל קיי"ל רכולן יוצאין לבית השריפה ופטורין מלעשות קרבן פסח שני, ופרך אמאי פטורין מלעשות פסח שני הרי יש חבורה אחר שלא עשה קרבן, ומשני ולא אפשר, ראם כל חבורה יביא קרבן הרי מביאין חולין לעזרה משום שיצאו דהוי פסח שלא למנויו, ואם תאמר דיעשה תנאי אי חייב תהא קרבן פסח ואם לאו תהא שלמים, תנאי זה אי אפשר לכל חבורה להתנות משום חזה ושוק דשלמים כהן חייב לאכלו ואי אפשר לכהן לאוכלו דהא איכא חשש על כל אחד שמא פסח הוא והוא שלא למנויו ולזר' א"א לאכלו דחזה ושוק אסור לזרים. וקשה הא נמצא לפנינו כאן הי' זבחים וארבעה מהם חזה ושוק שיך לכהן ומותר בו ואחד שהוא חמישי היותו פסח אסור לכהן וכיון שלא נודע איזהו הוי ליה חד בתרי בטל, ואין כאן מבטלין איסור ולא נתכוון לבטל רק לעשות פסחו כהוגן (עיין שיך סי' צ"ב סק"ו ובאחרונים שם), וצ"ל דהוי חזה ושוק מה"ל ולא בטיל, (עיין בהגהות על הגהות מהרש"ם פסחים שכתב לפי דברי המניח מצוה ו' דפסח מתוך גבה ובמפתן גבה לא-בטיל שנית כתב דחמשה דקט לאו דקא הואו הדין שנים וכמו שכתב השניא (סי' ל"א) ועי"ש עד כמה חידושים עי"ש). וקשה הא חזה ושוק לכהנים ולא הי' מה"ל כמ"ש התוס' והרא"ש הנ"ל דכתיב איש כאחיו, וע"כ צריך לומר הואיל ופסח הוי

וחה לא שיך גבי קדשים ואיצטרך למיתני רמכל מקום לא בטיל משום בעלי חיים חשיבי כתיורן הגמרא ומרפרך הגמ' אפ"ה כן על כרחך צריכין אנו לומר דשיך בה בחלק מזבח מה"ל, ואין הכי נמי בחלק הכהנים לא שיך מה"ל אבל שאני הדין בחלק מזבח ושפיר פריך התוס', ולכן תירוך דמעופות קטנות פריך דליכא מה"ל וא"כ קשה, אבל קשית הגמרא רחגינא במס' ע"ז לאו על חטאות המתות קא קשיא דהא מוקי הכא דחטאות המתות מיירי בצפרים קטנים חוה לא מצינו בע"ז אלא פריך על בהמות שור הנסקל למה לו ללמוד דין זה פעמים הרי כבר אמרנו דין זה במס' ע"ז רבו זה אינו, דעדיין קשה מג"ל להתוס' דבע"ז דמיירי מציפורי מצורע מיירי מציפור דרוד רהוה מה"ל, ומזה למר התוס' רמולא תי' היתם שיך מה"ל וכאן בקדשים ליכא מה"ל מוכח דבקדשים שיך מה"ל בהא דראוי להקריב על המזבח. דדילמא התם מיירי גם בציפורים קטנים ואז לא שיך מה"ל, ומ"מ פריך הגמ' תנינא חרא דימנא וע"ז לא שיך לתוך דצריכא המתניי בהכא משום דאי מע"ז הוה אמינא התם לא בטיל משום מה"ל משא"כ הכא משום בעלי חיים הא התם מיירי נמי בציפורים קטנים ובהו לא שיך מה"ל ומאי הטעם ראינו בטיל משום בעלי חיים ושוב קשיא תנינא חרא דימנא, ולפיכך תי' בגמ' הא דמשני ושוב קשה מהיכן למר התוס' דשיך מה"ל בקדשים. מנלן לתוס' דצפורי מצורע האמור במשנה במסכת ע"ז הנ"ל דאינו בטיל היינו צפור דרוד רהוה מה"ל דלמא איירי התם נמי בצפרים קטנים והם אינם מה"ל, או ליחגי שם להדיא צפורי מצורע אפילו קטנים וארווח לן כל משנה פה דמוכח דבעלי חיים לא בטיל דיליף לן ממס' ע"ז וא"כ מניין ליה לתוס' דשיך מה"ל בחלק מזבח בקדשים.

אלא דאי רס"ל לתוס' כתרומת הדשן דהה"ל אינה בטילה גם אם לאחר הביטול נתבטל החשיבות, ואם כן קשיא לתוס' הא דפרך הגמרא שם בזבחים (ע"א ע"ב) הא תני ליה בתמורה (כ"ה ע"א)

אלא דקשיא לי לפי משמעות הרמב"ם צ"ח משמיות וכן בהלכות מ"א כל דבר חשוב אינו אלא צמינו, א"כ לרצח דנמר שמה אהיל גשר
בהמה וחי פרץ מניין הן, ולרמב"ם אף בפה"ל דוקא מינו כמש"ל, וא"כ ל"ל כן, ועיין לקמן סי' ק"י דעת האחרונים דלאו דוקא
הוא צרמב"ם אבל לא נראה כן:

ולכן נראה דנל"מ קשה מה פריך הגמרא ולמי חתיכה נבילה והיינו כמ"ש המוספת, דל"ל דמנא חסם דא"כ צ"ח ל"ל דלמא קמ"ל
דלא סימא דלא דמיא צ"ח לנבילה דנבילה רחוי להחכד לפי אורחים א"י, משא"כ צ"ח אסור בהנאה, ואי דנכ"ד ס"ל הא לא
נכד לן דצ"ח אסור בהנאה, ו"א דכבר מנא לי בקידושין המקדש צ"ח א"מ וכן צמורה דהוא מנקצרים, וגם הקושיא דנאמת ל"ל
צ"ח קשי וחי המוס' וכמ"ל דקמ"ל צ"ח אסור בהנאה דחוק כמ"ש דהא כבר שמעינן ל"י בנמ' אחרוני, (ולולי דעת המוס' ור"א"ש
היינו אומצין דאין זו קושיא הא כבר מנא לי בחולין דע"ו נשנים קודם חולין ואין שנק' רבי בע"ו ונטר עד חולין, אבל הגמרא דמשי
הא מנא ליה היינו צערלה דנשנים מקדש רק המוס' לא ס"ל כן וצטלה דעמי), ולכן נראה דכן קושיא הגמרא ולמי נבילה, ואי דמנא
ליה חסם בחולין ל"ל צ"ח, ואי כמ"ש להורות דאפשר לטוחטו אסור וכן דאף דאינו רחוי לא"י מ"מ סה"ל הו' למי שם בחולין פתורי
חתיכה נבילה פתורי צ"ח דנכ"ד דאין הבדל בין אסור אכילה להנאה לענין ציטול והו' שמעינן מיימה פתורי, וע"ז משי הגמרא מנא
פתורי אית לי וכו' וא"כ אי אפשר למיני צ"ח דה"א באסור אכילה לנד לא שייך סה"ל וא"ש ומיושב כל הקושיא דצ"ח טובי קמ"ל
כמ"ש:

אמנם לפי מש"ל צרמב"ם דס"ל סה"ל לענין טומאה לא צט"ל, ש"מ עשהו לית ד שלא פתורי ולא יתבטל ולא סלקו בשום דבר א"כ ה"ה
לענין אסורי הנאה ולכן יש להחמיר:

פּלתי המבואר

לעין היאך שייך ציטול כמה דאפשר להתברר דהא יכול הקפילא
לטעום החתיכה אם יש בו טעם חלב או לא ואם יש טעם חלב
באותה חתיכת בשר אסור משום דהו' בכשר בחלב ואם לאו מותר
דאין כאן בשר בחלב, דלא שייך ציטול במקום דנוכל לברר דהו'
כניכר האיסור דלא מהני ציטול, ועיין מ"ש פ"ח (לקמן סי' ק"ב) גבי
כלי שנתערב ע"ש, ואם כן למה לי הטעם משום ראסור בהנאה
בלאו הכי לא מהני ציטול מטעם שניכר האיסור ולא שייך ביה
ציטול.

ואין לומר דהמשנה איירי בבשר שנבלע בו חלב חס ונאסר בגותן
טעם לפי שלא היה בו טעם ונתבשל אח"כ אותה חתיכה ער
שנפלט הימנו לגמרי טעם חלב ולכן אי אפשר לברר בה הטעם
ומ"מ אסור דקיי"ל אפשר לטוחטו אסור (כדקיי"ל לקמן סי' ק"י ע"ש)
וקמ"ל המשנה דאם נתערב באלף כולן אסורות משום ראסור
בהנאה, ומה תאמר הניחא למאן דאמר אפשר לטוחטו אסור אבל
למ"ד אפשר לטוחטו מותר מאי איכא למימר, הא לא קשיא דהא
אוקי התם בחולין (ק"ח ע"ב) דפליגי באפשר לטוחטו תנאי, וא"כ
י"ל הך משנה אתיא כהך תנא דאפשר לטוחטו אסור ולמאן דמתיר
ס"ל כאידך תנאי.

אבל לאחר העיין יש להוכיח דאין לתרץ דהמשנה בע"ז דהביא
בשר בחלב מיירי בנתבשל וקמ"ל אפשר לטוחטו אסור, דא"כ
הא דפריך בגמרא במס' ע"ז על המשנה דמותה דהכרים דאינה
בטילה וליתני חתיכת נבלה דאינה בטילה משום דהה"ל אינה
בטילה, וכתבו התוספת בחולין (ק' ע"א ד"ה שאני) להקשות למה לא
משני דלא תני התם במשנה חתיכת נבילה משום רכבר תנא ליה
במס' חולין (צ"ו ע"ב) וי"ל דהכי פריך וליתני חתיכת נבילה ואי
משום שכבר תנא ליה א"כ לא ליתני חתיכת בשר בחלב כיון דכבר
אשמועינן הכא דחתיכות אסור לא בטילה משום דהו' רכבר שבמנא,
(ומשני דתנא רמס' ע"ז תרתי אית ליה, ולפירוש זה צריך לפרש דכבר שבמנא
ולאו איסורי הנאה בטיל ולכן נקט בשר בחלב ופליגי אתנא דהכא) ע"ש.
וקשה למה לי לאוקמי המשנה דהתם כהג"ל, הרי הא בלא"ה טובא
קמ"ל דאפשר לטוחטו אסור דפליגי בהו' תנאי ואמוראי (וחולין ק"ח
ע"ב), דהרי בב"ח אינו בטיל משום דאין כאן קפילא משום דנתבשל
כהג"ל, ומדלא מוקי כן על כרחך צריכין אנו לומר רמה שפרשנו
המשנה בע"ז בב"ח דקמ"ל אפשר לטוחטו אסור זה אינו אלא דהכא
מיירי שנפל חלב על חתיכת בשר של בהמה ואח"כ נפל אותו
חתיכה בבשר חיה ועוף דמותה בהנאה שנתערב בחלב דהו' ג"כ
טעם בשר בחלב וא"א לטעום אותו דבשר חיה ועוף וכשר בהמה
לשניהם יש טעם חלב, והנפק"מ אם איסה"ג נתבטל וקמ"ל דלא

ראוי להתכבד לבני חבורה שלהם א"כ אי לא נתבטל הו' חה"ל ולא
בטל גם עכשיו אינו בטיל, אע"פ דלאחר שיתבטל לא יהיה חה"ל
כנ"ל, ועיין תוס' רש כ"צ צולין (שם ע"ד ע"א) ד"ה נחתך ממנו
דהי' יכול הפסח לצלות בחתוך ממנו אברים וא"כ ודאי הו' חד בתרי
הקושיא דהכרח מבוארת.

ובזה מיושב קושיא המגן אברהם בתוס' ד"ה האי כהן במס' פסחים
הג"ל דהקטור ריכול ליקח כהן קטן ע"ש מה שתיריך (ועי'
תשר אבנ"ו אר"ח סי' ת"ג, וביו"ד סי' תמ"ט), דהקשה הא אסור למספי
ליה בידים דלפ"מ הא חד בתרי בטיל ואין כאן רק איסור דרבנן
וס"ל כרשב"א יבמות (ק"ד) דאיסור דרבנן יכול לספות ליה לחינוך
ואתי שפיר קושיא התוס' ודו"ק. (וראיתי בהנהגות מהר"ם על מס'
פסחים שכתב בכמה אנפי א. לפי דברי הר"ן במס' נדרים (ל"ו) דבגשים וקטנים
שאין ארוץ להמנות לא שייך ביה שלא למגורו אתי שפיר דברי התוס' ועיין
פסחים (צ"א ע"ב) ברש"י ובתוס' שם לעיל (פ"ח ע"א). ב. עוד י"ל דאיסור
זה חשוב כאיסור התלוי בזמן דשרי לספות לקטן דכברי המג"א (אר"ח רש
סי' רס"ט). ג. לפי השיטות דבאיסור עשה ספינן לקטן י"ל דהוא הדין בלאו
הבא מכלל עשה, (דאיסור שלא למגורו הו' לאו הבאה מכלל עשה) דלא
כתורת הדין שכתב להדיא ולא הבא מכלל עשה חמיר ע"ש (עוד).

מיוזב לפי מה שכתב המרדכי סוף חולין (סי' השל"ז) בשם רבנו
משולם, על יבמה שרקקה דם דמהני חליצתה משום שאי
אפשר שלא יהא צחצוחי ורק בתוך דם, והקשה אמאי לא נימא
דנתבטל המעט ורק בתוך הדבה דם, וכתב דלכך לא בטיל הואיל
מעולם לא היה ניכר האיסור והיתר בפני עצמו, א"כ לא קשה דכאן
לעולם לא ניכר איזהו איסור ואיזהו היתר ולא שייך ציטול, אבל
דינו של רבנו משולם צ"ע כמו שכתבתי לעיל בהלכות שחיטה (סי'
י"ד סק"ה ועיין לקמן סי' ק"ב סק"ח) ולקמן סי' ק"ב. (ועיין בשו"ת בית
שערם י"ד סי' מ') שכתב סברא כזה ולא הזכיר דברי הפלתי ומסביר בה
דברי המחבר רכבש שלם שנתערב אחר שנשחט מקרי חה"ל אבל בע"ח
שנתערבו ואח"כ נשחטו לא ע"ש.

אם דבר האסור בהנאה אמרינן חה"ל

וחנה דעת הפרי תואר (סק"ב) אם נתערב רבו שאסור בהנאה בדבר
שאסור באכילה מי נימא דנתבטל רבו האסור בהנאה ונשאר
אסור באכילה גרידא הוא כיון דאסור באכילה מקרי אינה ראויה
להתכבד או נימא דאינו נתבטל כיון דראויה ליתן לפני אורח גוי
וכתב דלא קבעו חכמים לחתיכה הראויה להתכבד שלא יתבטל
ויהיה אסור בהנאה ע"ש. והנה במשנה במסכת ע"ז אמרינן (ע"ד
ע"א) אלו אסורין ואסורין בכל שהוא, ולא מהני להו' שיעור ציטול
ומנה כמה דברים ובתוכן קחשיב גם בשר בחלב ע"ש. והנה יש

מלפול באיסור דרבנן אי בטיל

[ב] אפילו אינ' אסור רק דרבנן. יש בזה מקום עיין בלפול דרבנן דלח' אסור רק בלפול אי בטיל או לא, כי בגמ' דיצמות אמרו דבר שבמנין במילתא דרבנן בטיל ולכן אמר ר"ל הוציל ותרומה דרבנן עיגול צעיגוליס עולה. והקשה התוס' והר"ש, תבילי מלתן ככלאי כרס לר"מ דס"ל שדרכו למנות לא בטילה הא כלאי כרס דרבנן ומירלו דגבי תרומה איכא תרמי דרבנן בזמן הזה וגם פירות שאינן דגן פירות ויהי' ולכן צטיליס

אבל חדא איסור דרבנן לא בטיל, להתבבד. הגה: [ב] (ג) ואפילו אינה אסורה רק מדרבנן, בטלה ועיין פלתי: (ג) ואפ"ו ועוד מירלו הוציל וס"ל כל אינה צטילה (נ"י בשם הרמב"ן). ואם (ד) הוא ספק אם ראויה אינה אסורה רק מדרבנן. עיין פלתי שפלפלי והעלמי בלפול שדרכו למנות לא בטיל איכ' נמי

חד דרגא באת שדרכו למנות דחשיב טפי אפילו דרבנן לא בטיל דרבנן והוא רק איסור אכילה יש ללמד דיש עוד ספק להקל: ואיכ' לדין דלא קיימ"ל כל שדרכו למנות רק את שדרכו (ד) הוא ספק. עיין מה שכתבתי לקמן סימן ק"י:

פּלתי המבואר

ולכן נראה רבך קושית הגמרא במס' ע"ז וליתני נבלה, ואי דתגא ליה כבר בחולין ל"ל בב"ח, ואי כמ"ש להורות ראפשו לסוחטו אסור וכן ראף דאינו ראו' לאינו יהודי מקרי מכל מקום חה"ל ליתני שם בחולין תמורת "חתיכה נבלה" "חתיכה בב"ח" דבטלוק דעתך אין הובל בין איסור אכילה להנאה לענין ביטול והוי שמעינן מיניה תרתי, ועל זה משני הגמ' במס' ע"ז תגא רמשה תרתי אית ליה וכו' (איסה"ג ודבר שבמנין), ואיכ' אי אפשר למתני במס' תולין בב"ח רה"א באיסור אכילה לבד לא שייך חה"ל ורק באיסה"ג שייך חה"ל קמ"ל דלא, ואתי שפיר ומיושב כל הקושי' דבבשר בחלב טובי קמ"ל כמו שכתבנו ואין כאן ראייה נגד רברי הפרי תואר דס"ל דאיסה"ג שפיר נתבטל בחה"ל.

הרי ראינו בטיל לאסור בהנאה, והוה שלא כרברי הפרי תואר (ס"ב). ויעיין בחות דעת כאן שחולק על הפלתי וברברי ובסי' ק"א הובא. ועיין בשו"ת אבני צדק י"ד סי' ל"ח.

וגם יש לרמב"ם ראייה ברורה דבב"ח בחיה ועוף מותר בהנאה (וכרעיל סי' פ"ו).

חה"ל באינו מינו בטיל לפי הרמב"ם

אלא ריש לפלפול בזה לפי משמעות הרמב"ם בפירוש משניות (עולה פ"ב מ"ו) וכן כתב בהלכות מאכלות אסורות הובא לשונו דברבי המחבר (סי' ק' סק"א) רכל רבר חשוב שאינו בטיל אינו אלא במינו אבל בשאינו מינו שפיר בטיל, איכ' לרבא דס"ל במס' ע"ז (וכן פסק הרמ"א לעיל בסי' צ"ח) דבתר שמא אויל היינו רגור מינו ושאינו מינו תלוי בשמא אם כן בשר בהמה וחיה תרין מינין הם ושפיר בטיל, ואין לחלק בין רבר חשיב לדין רחה"ל דלקמן מבואר דדעת הרמב"ם ראינו בטיל רוקא במינו, (וכמו שכתבנו לקמן סק"ו) ואיכ' ליכא לפרש כמו שכתבנו ראינו בטיל, ואיכ' אין ראייה נגד הפרי תואר הנ"ל ועיין לקמן סי' ק"י דדעת האחרונים רלאו רוקא הוא ברמב"ם אבל לא נראה כן.

אם ראו' ליתן לגוי חה"ל או לא

ולכן נראה בהקדם מה שיש להקשות על דברי הגמרא במס' ע"ז הנ"ל דפריך וליתני חתיכה נבלה דאינו בטיל והיינו כמ"ש התוספת (בחולין ק' ע"א דיה' שאני) שהקשה למה אמרינן במס' יבמות (פ"א ע"ב) דחטאת טמאה שנתערב בחטאת טהורה בטיל הא הוי חה"ל, וכי תימא שאני נבילה דאינו אסור בהנאה וראוי לכבד בו גוי, משא"כ חטאת טמאה רקרשים הוא ואסור בהנאה אינו ראוי ליתן לגוי, איכ' תקשי מבב"ח דאמינן דאינה בטילה אע"פ שאינו ראוי ליתן לפני גוי עיי"ש מה שתירוצן, דל"ל דתגא התם דאיכ' בב"ח ל"ל דלמא קמ"ל רלא תימא דלא דמיא בב"ח לנבלה דנבלה ראוי להתבבד לפני אורחים גוי, (ועיין בשו"ת גודע ביהודה קמא י"ד סי' ט"ז שחולק על הגוה זה ועיין עוד בשפתי דעת כאן סק"א) משא"כ בב"ח אסור בהנאה (ועיין ברורי משה ריש הסימן שמשמע דמהני גוי וכן עיין בשועות יעקב כאן שמסכם לזה) ואין לומר דבטלוק דעתך ס"ל דלא בריר לן רבב"ח אסור בהנאה זה אינו דכבר תגא ליה בקידושין בפרק האיש מקדש (קידושין נ"ו ע"ב) המקדש בב"ח אינה מקודשת ועיין שם (נ"ו ע"ב) דאסור בהנאה, וכן בתמורה מברואר בסוף המסכתא (ל"ג ע"ב) דבשר בחלב הוא מהנקברים ואסור בהנאה, וגם הקושיא שהקשה תוס' דבאמת למה לי בשר בחלב קושיא, ומה שכתבו לתרץ דקמ"ל רבב"ח אסור בהנאה דחוק כמ"ש דהא כבר שמעינן ליה במס' אחרוני, (ולולי דעת תוס' ורא"ש היינו אומרינן דאין זו קושי' הא כבר תגא ליה בחולין דע"ז גשנית קודם חולין, ואין שבה רבי בע"ז וטור עד חולין, אבל הגמרא רמשני הא תגא ליה היינו בעולה דגשנית מקדם רק התוספת לא ס"ל כן ובטילה דעתיה).

יש ללמוד מטומאה לענין אטיה"ג לגבי דין חה"ל

אמנם לפי מה שכתבנו לקמן (בסק"ו) ברמב"ם דס"ל חה"ל לענין טומאה לא בטיל ש"מ דהא ראמרו חה"ל לא בטיל עשהו ליתר שלא תמוט שלא יתבטל ולא חלקו בשום רבר, איכ' הי"ה לענין איסור הנאה ולכן יש להחמיר.

[ועיין] בפרי מגדים בשפתי דעת (סוף סי' א'), שהביא כאן שיליף מטומאה דלא בטיל דהוא הדין באיסה"ג, וכתב עליו דיש לרחות דבריו והוא משום דאמינן אין ביטול לחצאין, ובוה פירש רברי הר"ן שהביא דברי הראב"ד דס"ל דדבר שאסור בהנאה אסור תעורבותו באכילה ולא בהנאה, ועל זה הקשה הר"ן וממ"נ אי אסור זה נתבטל גם באכילה היא מותר ואי לא נתבטל גם בהנאה היא אסור וכן פסק הש"ך כאן, ואם כן י"ל דהוא הדין בטומאה דהטעם דלא בטלה הנבילה לענין טומאה הוא משום ראינו בטיל לענין אכילה וקיי"ל אין ביטול לחצאין, משא"כ כאן בבשר בחלב שנתערבה נבילה לגבי ביטול איסה"ג שאין כאן סברא של ביטול לחצאין שפיר בטילה לענין הנאה זה אחר מהפירושים ברברי הפמ"ג ריש מפורשים רברי הפמ"ג בכותה אחרת].

קיצוד תוכן ענינים הצידינים בהשגחה: תירוץ על התרומת הדשן מקושית הטורי זהב עליו. ♦ אם נכרים משווי החתיכה ראויה להתבבד. ♦ דבר שאסור מוח"ת ונתבטל ואסור מדרבנן נחלקו הפלתי ורעק"א אם הרשב"א ס"ל להקל דמאכילין אותו לקטן ככל איסורי דרבנן. ♦ אם אמרינן דאינה נתבטל חה"ל ושאר החתיכות נאסרין בהנאה. ♦ קושית החות דעת על ראיות הפלתי. ♦ קרבן פסח אין דין חה"ל:

חתיכה הראויה להתבבד אם בטלה באיסור דרבנן

[סק"ב] דיימ"א כתב דחתיכה הראויה להתבבד אינה בטילה אפילו אינו רק איסור דרבנן ע"כ. וכתב הפלתי דיש כאן מקום עיין באיסור דרבנן דאינו אסור רק באכילה אי בטיל או לא, כי בגמרא דיבמות (פ"ב ע"א) אמרו דאע"ג דקיי"ל דבר שבמנין אינו בטיל הני מילי באיסור תורה אבל דבר שבמנין במילתא דרבנן שפיר בטיל ולכן

(ה) אלא אם כן אסורה וכו'. ואם העמיד גזינה כחלב טריפה אף דגזינה היא חסיכה הראויה להסכד לפי מהגה המקום, מכל מקום חלב טריפה אינו חסיכה הראויה להסכד ושרי אם לא שיש בטובו כל קך חלב טריפה שמספיק לבד לגזינה והוא טלו איסור וחסיכה הראויה להסכד. קן הפרימו אחרונים ועיין פלתי, וגזינות של אינו יהודי אף דהאיסור מהמת גלוע אסור, ואין הגלוע ראוי

למנות ובטיל בדרכנו, וא"כ הרי כאן ספק על איזה משני תירוצים נחוס' נסמך: ראי' מגמרא דעכו"ם ובאמת יש קצת ראי' מגמרא סוף ע"ו שנשמעם דאלו אסורין ככל שהוא, דפריך ולטעום ככרות של בעל הציט לענין חמץ נפסח. ויש להבין למה נקט חמץ נפסח ולא קמס לענין כלאי כרס דקדמי החס נמסכת פלתי, והתי' כבר

חנא לי עדיין לא אסיק אדעתיה, אבל לפי הג"ל יש ליישב, דהחוס' העלו בינמות מאן דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן דבעלה קדושה ארץ אף כלאי כרס דרבנן דבעלה קדושה, ואם קן לא קשה ולתמי ככרות של בעל הציט לענין כלאי כרס ד"ל הרי חנא ס"ל כהר"י חנא דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן ואף כלאי כרס דרבנן וכלאיסור דרבנן בטל דבר חשוב, ולכן פריך מחמת נפסח דהוא ודאי דאורייתא דוק: ועכ"פ הרי לפניך מחלוקות נחוס', אי בחד איסורא דרבנן דבר חשוב כמו אם שדרכו למנות, (ודוחק לומר דחסיכה הראויה להסכד חשוב יותר ואף דרבנן לא בטיל) או לא:

והנה הרב הבי"י יליף מדברי הרמב"ם דכח דחולין שנשחטה בעורה יש בו דין חה"ל, אף דרמב"ם כתב חולין שנשחטה בעורה אסור מדבריהם, ואחרונים השיגו דדרך לומר על דבר שאינו מפורש בתורה מדבריהם, אף שהוא נלחם אסור דבר תורה: והנה לכאורה יש ראי' ברורה דהרמב"ם ס"ל חולין בעורה לאו דאורייתא, דהא אמרינן בפסחים כל מקום שנאמר לא תאכל אף איסור הנאה נמשמע והראי' מדאילנותך קרא נבילה להחיר נמינה לגר ומכירה לא"י, ואמרינן שם לרי"י דס"ל דברים ככתבן גר נמיתה לא"י נמכרה מנין יליף לי, ומשני דכתי' לכלב משליכן אותו אמה משליך ואי אמה משליך כל איסורי שבתורה, ופריך הגמרא למ"ד דלא בעינן דברים ככתבן אותו ל"ל, ומשני אותו אמה משליך ואי אמה משליך חולין שנשחטה בעורה, ואיך משני דס"ל חולין שנשחטה בעורה לאו דאורייתא ע"כ. והרמב"ם פרק ח' הלכה ט"ו מהלכות מ"א פסק דלא תאכל אף איסור הנאה משמע, ובהלכות עבודה נכריה פרק יו"ד פסק כרי"י לא"י דוקא נמכרה וכו', וא"כ יש להבין מהיכן יליף הרמב"ם דעו דלא תאכל איסור הנאה משמע וע"כ יליף מן אותו ואם קן ליכא כאן לימוד על חולין שנשחטו בעורה לאסורין ואם קן מבואר דס"ל דלאו דאורייתא:

והנה הרב הבי"י יליף מדברי הרמב"ם דכח דחולין שנשחטה בעורה יש בו דין חה"ל, אף דרמב"ם כתב חולין שנשחטה בעורה אסור מדבריהם, ואחרונים השיגו דדרך לומר על דבר שאינו מפורש בתורה מדבריהם, אף שהוא נלחם אסור דבר תורה: והנה לכאורה יש ראי' ברורה דהרמב"ם ס"ל חולין בעורה לאו דאורייתא, דהא אמרינן בפסחים כל מקום שנאמר לא תאכל אף איסור הנאה נמשמע והראי' מדאילנותך קרא נבילה להחיר נמינה לגר ומכירה לא"י, ואמרינן שם לרי"י דס"ל דברים ככתבן גר נמיתה לא"י נמכרה מנין יליף לי, ומשני דכתי' לכלב משליכן אותו אמה משליך ואי אמה משליך כל איסורי שבתורה, ופריך הגמרא למ"ד דלא בעינן דברים ככתבן אותו ל"ל, ומשני אותו אמה משליך ואי אמה משליך חולין שנשחטה בעורה, ואיך משני דס"ל חולין שנשחטה בעורה לאו דאורייתא ע"כ. והרמב"ם פרק ח' הלכה ט"ו מהלכות מ"א פסק דלא תאכל אף איסור הנאה משמע, ובהלכות עבודה נכריה פרק יו"ד פסק כרי"י לא"י דוקא נמכרה וכו', וא"כ יש להבין מהיכן יליף הרמב"ם דעו דלא תאכל איסור הנאה משמע וע"כ יליף מן אותו ואם קן ליכא כאן לימוד על חולין שנשחטו בעורה לאסורין ואם קן מבואר דס"ל דלאו דאורייתא:

פלתני המבואר

אמר ריש לקיש הואיל ותרומה דרבנן (יעגל בעיגלים) עולה אפי"ג דדבר שבמנין הוא. והקשה התוספות הור"ש אם קן חבילי תלחן בכלאי הכרס לרי"מ דס"ל כל שדרכו למנות לא בטילה למה לא בטילה הא כלאי כרס דרבנן ובדרבנן קי"ל להקל ותירצו, א. דגבי תרומה איכא תרתי דרבנן, (א) תרומה בזמן הזה דהוא דרבנן (ב) וגם פירות שאינו דגן תירוש ויצהר שאינו חייב מה"ת רק מדרבנן ולכן בטילים אבל חדא איסור דרבנן לא בטיל דבכר שבמנין ולכן שפיר אסור ר"מ. ב. ועוד תירצו הואיל וס"ל כל שדרכו למנות לא בטיל אי"כ נחתו חד דרגא באת שדרכו למנות דחשיב טפי אפילו דרבנן לא בטיל עי"ש, וא"כ לדין דלא קיימ"ל כל שדרכו למנות רק את שדרכו למנות ובטיל בדרבנן וא"כ הרי כאן ספק על איזה משני תירוצים בתוס' נסמך

ועכ"פ הרי לפניך מחלוקת בתוס' אי בחד איסורא דרבנן דבר חשוב כמו את שדרכו למנות (ודוחק לומר דחתיכה הראויה להסכד חשוב יותר ואף בדרבנן לא בטיל) בטיל או לא.

והנה הרב הבי"י יליף מדברי הרמב"ם דכח דחולין שנשחטו בעורה יש בו דין חה"ל. ועיין רמב"ם (בפטי"ו מה"ל מאכא"ס הל' ו') שכתב, חולין שנשחטו בעורה אסור מדבריהם. ואחרונים (עיין כנסת הגדולה כאן הגהות ב' אות מ"ח, ובלח"מ פ"ח הטי"ח) השיגו ודרך של הרמב"ם לומר על דבר שאינו מפורש בתורה מדבריהם אף שהוא באמת אסור דבר תורה.

ראייה דהרמב"ם ס"ל חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא ודח"ה לכאורה יש ראייה ברורה דהרמב"ם ס"ל חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא, דהא אמרינן בפסחים (כ"א ע"ב) חזקיה ס"ל דדוקא במקום שנאמר לא יאכל אסור באכילה ובהנאה אבל לא יאכל לא תאכלו דוקא איסור אכילה אסור אבל בהנאה מותר, ודעת ר' אבהו דכל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכלו בין איסור אכילה ובין איסור הנאה משמע, ויש שני לימודים היאך ר' אבהו יליף דינו, א. לפי ר"מ דייק מזה שהתורה התירה נבילה לגר במתנה ולגוי במכירה, משמע דבלי היתר אסור בהנאה יתן להם משום שנאמר לא תאכלו (ואין חילוק בין מתנה למכירה לגוי ואל בין מכירה למתנה לגוי כדיליף קו), ב. לפי ר' יהודה דס"ל דברים ככתבן גר במתנה ולגוי במכירה, אבל לגוי במתנה ולגר במכירה לא, ולדבריו ליכא לילף מהתם מנא ליה דילמא האי פרט דנבילה לאו למשוריה בהנאה אתא, ולא איצטרך אלא להחמיר ולומר ולגוי במכירה ולגר במתנה דאי לא כתביה ה"א כל הנאות מותרות בה. יליף קן מהא דנאמר בטריפה לא תאכלו ומיעוט בה לכלב תשליכך אותו אותו משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה

ובאמת יש קצת ראייה מגמ' סוף ע"ו (ע"ד ע"א) בשמעתא דאלו אסורין ואסורין בכל שהו, דמסיק דהתנא מתה תרתי לחשיבותא איסה"ג ודבר שבמנין ולא בטיל, דפריך ולחשוב ככרות של בעל הבית לענין חמץ בפסח דאסור בהנאה וגם דבר שבמנין הוא ע"כ. ויש להבין למה נקט במשנה חמץ בפסח ולא סתם לענין כלאי כרס, (כדפריך שם וליצוי אנוחי פוך ורימתי בוך דדבר שבמנין ואסה"ג הוא משני הא תנא ליה התם הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרס כלאי הכרס, וברשי"י בסדר ודעים הובא כמ"י ביצה (ג' ע"ב) וביבמות (פ"א ע"ב)) כדקתני התם במסכת ערלה והתי' כבר תנא ליה עדיין לא אסיק אדעתיה, אבל לפי הג"ל יש ליישב דהתוס' העלו ביבמות מאן דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן ובטלה קדושה ארץ אף כלאי כרס דרבנן ובטלה קדושה, וא"כ לא קשה ולחזי ככרות של בעל הבית לענין כלאי כרס ד"ל האי תנא ס"ל כהרבה תנאים דס"ל תרומה בזמן הזה דרבנן ואף כלאי כרס דרבנן ובאיסור דרבנן בטל דבר חשוב, ולכן פריך מחמת נפסח דהוא ודאי דאורייתא וד"ק.

אבל באמת כשר עיני נראה דאין כאן ראיה, דהרמב"ם אי יליף מהך דלכלב משליטין אותו הי' לו להביאו פרוק הזה דקאמר איסור הנאה במשמע רק הביא ראיה מחלבו ונבילה והך דלכלב משליטין אותו לא זכר כלל:

ולכן נראה ליישג בתכלית הקיצור (כי במקום אשר הארכתי בפסול ליישג דברי הרמב"ם ואין כאן מקומו), והוא דשם נ"י אמריק דר יהודה דרש לא סתם לא סתם להם מסנה סנה, אבל אכן לא קיימ"ל זהא כר יהודה, ולא סתם דרשינן על מילתא אחריתא, רק הרמב"ם כי להדיא דילפינן איסור מסנה סנה הואיל והקפידה הסורה נבילה דנכרי דוקא במכירה, ונראה אי ילפינן מלא סתם והלאו קאי על כל אומות כמ"ש התוס' ע"פ דף כ' ב"ה דלמר וכו' אם כן ק"ד אף גר טושב בכלל לאו זה דמי מוציא מכלל הלאו כמו דאסור להסתמן עמו, וכן דייק לשון הרמב"ם אסור ליתן להם מסנה סנה אבל נותן לגר טושב ש"מ דק"ד אף גר טושב בכלל איסור, ואם כן אי"ש דלכאורה אף דאיעטרין מכירה נכרי להורות דוקא מכירה מ"מ נמינה בגר מיותר דהא אינו מסויב ליתן ול"ל דקמ"ל דנמינה כי מותר ולא הי' בכלל איסור מסנה סנה גופי' מנין דילפינן מדכתיב מותר לנכרי דייקא מכירה, נמצא הא כתיב בהדיא לנכרי ולא לגר טושב דאי אף לגר טושב אסור למה לי דכתיב נכרי לאשמועינן רבותא יותר לגר סמכרנה וע"כ ז"ל דמותר וא"כ נמינה בגר מיותר, וע"כ ז"ל להורות כאן נמינה מותר הא בכל איסורים שנסמרה אסור ודעו דר"ה מוכרת, אבל אי אמרינן לא סתם לאסור מסנה סנה והך דמותר לנכרי כשר כסנו התוס' לקצוה איסור עשה נוסף על הלאו, וא"כ נמינה בגר אינו מיותר דאי לא כתיב ה"ל דאסור מלאו דלא סתם, ולא קשה למה כתיב לנכרי סמכרנה נכחוב לגר סמכרנה דכזה מותר נכרי מהגר דנכרי איכא איסור עשה ג"כ ולא בגר אבל מ"מ איסור איכא לכן דאיעטרין הסורה לכסוב נמינה בגר, וא"כ אי"ש דכל הסוגיא בגמרא דפסחים הוא לר"י דילפי' מלא סתם לאסור מסנה סנה, וא"כ לא קשה נמינה בגר ז"ל כנ"ל וליכא כאן ראיה לכל איסורים שנסמרה ושפיר צריכין למילף מן הך לכלב משליטין אותו, אבל הרמב"ם העמיק הך לא סתם לא סתן מני' בקרקע והשמיט הך דלא סתן מסנה סנה, דק"ל לא סתם דאיעטרין להני"ל רק אשר שהעמיק כל הני"ל הביאו ואסור ליתן להם מסנה סנה אבל נותן לגר טושב שנאמר לגר אשר בשעריך וכו' או מותר לנכרי נכרי במכירה דוקא ולא נמינה, הרי דילפי' הך מסנה סנה מזה דהקפידו הסורה לנכרי דוקא במכירה, וא"כ קשה נמינה בגר ז"ל, וכפרט כפי שנראה מדבריו אכן הציב ליתן לגר נמינה רק הרשות וא"כ קשה ל"ל, וע"כ ז"ל למעט שאר איסורים דאסורים בהנאה והן הן דבריו בה"ל מ"ה דסמן דבריו דאיסור הנאה במשמע מהך דנבילה דוק:

וחובתה שהיה לרמב"ם לזה, הוא הגירסא ישנה בגמרא דסולין דף קי"ד ע"ב, אמרינן ר' אבהו אמר לא סתם אף איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכסוב כדרך שפרט נבילה לגר נמינה ולנכרי במכירה, והתוס' מסוק לגירסא זו בטענה דאם אמרינן דברים ככתבן לימא לראיה של ר"ה אבל הרמב"ם קיים הגירסא דק"ל דלמסקנא לא ילפינן מן לא סתם מסנה סנה וא"כ אף דלגר נמינה ולנכרי במכירה מ"מ ילפינן דעו דל"כ נמינה בגר ז"ל כנ"ל וא"ש:

פלתו המבואר

יהודה דילפי' כן מלא תחנם, אלא אגן דרשינן לא תחנם על מילתא אחריתא, לא תתן להם חן לא תתן להם חנייה בקרקע, הרמב"ם בה"ל ע"ז הני"ל כתב להדיא כר יהודה דילפינן איסור מתנת חנם אבל לא הזכיר הפסוק לא תחנם אלא כתב הואיל והקפידה התורה בנבילה, דנכרי דוקא במכירה, (כמו שנאמר או מותר לנכרי) ונראה דיש כאן שני לימודים לאסור מתנת חנם לגר, א. מלאו דלא תחנם, ב. מהא דהחיד לגר ליתן נבילה דוקא במכירה, והנפק"ם היצא הוא אי מותר לתת מתנת חנם לגר טושב, דאי ילפינן איסור מתנת חנם מלא תחנם ולא ממה שגילה לן הכתוב בגר במתנה ולנכרי במכירה י"ל דכיון דהלאו קאי על כל האומות כמ"ש התוס' ע"ז (כ' ב"ה) דאמר וכו', אי"כ סלקא דעתך דנכלל בזה גם גר טושב והוא נכלל לאו זה דמי מוציא מכלל הלאו כמו דאסור להתחתן עמו נכלל גר טושב, וכן דייק לשון הרמב"ם אסור ליתן להם מתנת חנם אבל נותן לגר טושב ש"מ דסלקא דעתך אף גר טושב בכלל איסור. ונהי הדיבה דברים שדמ גר וגר טושב וכמו דקיי"ל דמלוין ולוין כרביה מגו טושב, (עיי' משנה כ"ב פ' ע"ב, ועיי' רמב"ם פ"ה מה"ל מלוה ולה ה"א). ואין מצות תוכחה לגר וטושב וכמבואר ברש"י סנהדרין (ע"ה ע"א ד"ה ואם). ואין מטמאין בשמאית זיבה, עיי' תוספתא פ"ב במס' זבים. וגם גר טושב אינו יכול לבטל רשותו עיי' מס' ע"ז ס"ד ע"ב משא"כ אי ילפינן איסור מתנת חנם מדאמר רחמנא או מותר לנכרי ושמינין מינה דדוקא מכירה ומתנת חנם אסור אי"כ גר טושב אינו בכלל. ואם כן אתי שפיר דלכאורה אף דאיעטרין לומר מכירה נכרי להורות דדוקא מכירה מותר ולא בנתינה מ"מ נתינה בגר מותר דהא אינו מחויב ליתן, וליכא למימר דקמ"ל דנתינה ביה מותר-לא הוי בכלל איסור מתנת חנם דהא איסור מתנת חנם גופי' מנין משום דילפינן מדכתיב מותר לנכרי דייקא מכירה נמצא הא כתיב בהדיא לנכרי ולא לגר טושב דאי אף

משום שאסורין בהנאה, ור"מ דרש אותו לדרשא אחריתא אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה, ואידך ר' יהודה חולין שנשחטו בעזרה במכירה ולגוי במתנה משום דדברים ככתבן.

והנה הרמב"ם כתב (בפרק ח' מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט"ו) כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל לא תאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט נבילה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה, ובחלב שנאמר בו יעשה לכל מלאכה, או עד שיחפרש בתורה שבעל פה שהוא מותר בהנאה כגון שקצים ורמשים דם ואבר מן החי וניה"נ שכל אלו מותרין בהנאה מפי הקבלה אע"פ שהן אסורין באכילה ע"כ. ובהלכות עבודה זרה (פרק ה' ה"ד) פסק כר"י דברים ככתבן לגוי דוקא במכירה וכו' וא"כ יש להבין מהיכן יליף הרמב"ם דעו דלא תאכל איסור הנאה משמע, וע"כ יליף מן "אותו" ואם כן ליכא כאן לימוד על חולין שנשחטו בעזרה לאוסרן ואם כן מבואר דס"ל דלאו דאורייתא חולין שנשחטו בעזרה.

999 על הראיה הני"ל

אבל באמת בתו עיני נראה דאין כאן ראיה דאם נפרש דמקור דברי הרמב"ם הוא מהך דלכלב משליטין "אותו" היה לו להביאו בפרק הזה דקאמר לא תאכל איסור הנאה במשמע אבל הוא ז"ל לא הביא רק ראיה מחלבו ונבילה, והך דלכלב משליטין אותו לא זכר כלל.

ולכן נראה ליישב בתכלית הקיצור, (כי במקום אשר הארכתי בפסול ליישב דברי הרמב"ם ואין כאן מקומו), והוא דבמסכת ע"ז בפרק קמא (כ' ע"א) אמרינן דר' יהודה דרש לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם, אבל לפי ר"מ לא דרשינן דרש זה ואגן לא קיימ"ל בהא כר

ואיכ כיון דנראה ידיים מוכיחות בדבריו לא יליף דעו של ר"א מהך דלכלב תשליכון אוטו ולא זכרו כלל, וע"כ אפי"ה הקרא לאסור חולין שנשחטו בעורה ש"מ דס"ל דאורייתא דוק. ואיכ אין כהן ראי בהכרח מעין שני תירוצים ה"טוס' הג"ל והדבר שקול: איברא מ"ש הר"ש נמשכת ערלה הא דמין חולין שנשחטו בעורה אוסר בכל שהוא להודיענו דה"ל לא בטיל, וקשה הא כבר שנין מבשר בטל וגוף איסור של חולין בעורה הא כבר פנה בקידושין דאי' מקודשת, וע"כ ז"ל דה"ל הואיל חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא לבטל קמ"ל דלא, וכן משמע שם בהר"ש, ואיכ נטוין הדברים למי' המוספתא דלא בטיל, אלא דהר"ש מי' שלישי דכלא כרס שאסור בהנאה אף בדרכן לא בטיל ותרומה שהוא מותר בהנאה בדרכן בטיל, ואיכ כל מה שפלפלו באיסורי הנאה כבר הכריע הר"ש, אבל באיסורי אכילה לנד בזה יש ספק:

ואמת כי האו"ה הארוך פסק גם בגבינות איסור דהוא רק איסור אכילה ומדרבנן ומ"מ פסק דלא בטל. ולא ידעמי הראי"י שלו לו יהי דברי הנ"י הרמב"ם ס"ל חולין בעורה לאו דאורייתא הא הם אסורים בהנאה אבל מותרין בהנאה לא שמענו, ואם כי הרמב"ם ס"ל בצ"ה שיש בו אפרוח דהוי צרי' ולא בטיל אף דס"ל דהוא רק דרכן, אין ראי' צרי' חמירי נכמה דוכתי:

שוב ראי"י כי הרמב"ם נפרק ט"ו מהל' תרומה פסק, טביות סתומה של תרומה אפילו באלף של חולין לא מעלה דהוי דבר חשוב, ועיי' כסף משנה דס"ל להרמב"ם תרומה בזמן הזה דרכן הרי אפי' באיסור דרכן דבר חשוב לא בטיל, ודומק לחלק בין תרומה לשאר איסורים דבתרומה י"ל דהחמירו לענין ביטול, דהא בגמרא ריש ביצה מדמה הך ליטרא דקדשיות הוא תרומה דרכן לאיסור י"ט דרכן דלא בטיל, וכמו כן הא דמין דדברים חשובים לא בטילים נפלאעו האגחים נפרדו הרמונים יעלה נאחד ומאה דברי ר"י, וקשה הא ר"י ס"ל מין צמינו לא בטיל ואי דהוי יבש ביבש הא דעם רש"י פרק הערל דאף ביבש ביבש ס"ל דלא בטל, וז"ל בתרומה דרכן, ובדרכן ס"ל לר"י דמין צמינו בטל דאמרינן בחולין דף ק"א והי' מחמת חשיבותן לא בטל ש"מ דאף בדרכן אסורא אכילה גרידא לא בטילה דבר חשוב:

אך בלא"ה דעם הר"ף ורש"י להלכה, דכל הי' דלית ביה איסורי הנאה אפילו צרי' ותה"ל אפי' באיסור דאורייתא בטיל, ויש להר"ף ראי' למך קושי' ה"טוס' דהקשו ממאי דאמרינן בנחמים, כל הנחמים שנשחטו בהם טריפה ירעו עד שיטמאנו, והקשו הא אין פודין קדשים להאכיל לכלבים, ולהר"ף לק"מ דבחולין אף דבר חשוב בטילי' כיון דלאו איסורי הנאה מינהו רק נקדשים הסמירו כמו איסור הנאה ואיכ אם יהיה נפדה חחרים לחולין ונטל חשיבותו ואין כהן פדיון להאכיל לכלבים דוק: ולכן נראה בגבינה של נכרים בלא"ה פקפקו על האיסור לנורך הפסד יש להקל במילתא דרכן:

פּלתי המבואר

בנתנה ולגכר במכירה, והתוספות מחקו לגירסא זו בטענה דאם אמרינן דברים ככתבן כפי דעת ר' יהודה ליתא לראיה של ר' אבהו הג"ל, אבל הרמב"ם קיום הגירסא ההיא משום דס"ל דלמסקנא לא ילפינן מן לא תחנם איסור מתנת חנם ואיכ אף דלגרי בנתנה ולגכר במכירה מ"מ ילפינן דינו דאל"כ נתניה בגר למה לי כהג"ל ואתי שפיר.

ואיכ כיון דנראה ידיים מוכיחות בדבריו ולא יליף דינו של ר' אבהו מהך דלכלב תשליכון אותו כיון דלא הזכירו כלל על כרחך לומר דבא פסוק לכלב תשליכון אותו לאסור חולין שנשחטו בעורה ש"מ דס"ל דחולין שנשחטו בעורה דאורייתא הוא ודוק. ואיכ אין כהן ראי' בהכרח על איזה משני תירוצי ה"טוס' הג"ל סומך הרמב"ם להלכה והדבר שקול ועומד.

איברא מ"ש הר"ש במסכת ערלה (פרק ג' מ"ז) בקטע ד"ה שהיה ר"מ אומר הא דתנן במשנה דע"ז חולין שנשחטו בעורה אסור בכל שהוא להודיענו דה"ל לא בטיל עיי"ש. וקשה הא כבר שנינן מבשר בחלב דין זה, ושנית הרי גוף דין איסור של חולין שנשחטו בעורה כבר תנא ליה המשנה בקידושין (נ"ז ע"ב) דאינה מקודשת, וכן בסוף מס' תרומה אמרו בכפילא אבל למה שלש פעמים, ולכן יש לפרש דלולי המשנה הייתי אומר הואיל חולין שנשחטו בעורה לאו דאורייתא דינו שונה מבשר בחלב דאע"פ דהה"ל מ"מ לבטל קמ"ל דלא, וכן משמע שם בהר"ש הג"ל ע"כ ואיכ נטוין הדברים לתי' ה"טוס' ביבמות הג"ל דאיסור דרבנן לא בטיל, אלא דהר"ש דכלאי כרס שאסור בהנאה אף בדרכן לא בטיל ותרומה שהוא מותר בהנאה בדרכן בטיל, הרי דמה שפלפלו לחלק באיסור דרבנן לאיסור אכילה באיסור דרבנן איסור אכילה נתבטל ואיסור הנאה לא מבואר בדברי הר"ש משאנן, ועל כל פנים באיסור אכילה יש ספק.

לגר תושב אסור למה לי דכתב נכרי לאשמועינן רבותא יותר לגר תמכרנה ועל כרחך צריך לומר רמותו, ואם כן נתניה בגר מיותר וע"כ ז"ל להורות כאן נתניה מותר הא בכל איסורים שבתורה אסור דינו דר' אבהו מוכרח

אבל אי אמרינן דלאו רלא תחנם בא לאסור מתנת חנם, והך דכתבה התורה מכור לנכרי אינו יתור על לאו הג"ל כמו שכתב התוספות (שם בע"ז ד"ה רבי יהודה אומר) דבא לקבוע איסור עשה נוסף על הלאו, ואיכ נתניה בגר אינו מיותר דאי לא כתבה התורה הייתי אומר דאסור ליתן גם לגר מלאו דלא תחנם, ולא קשה למה כתב לנכרי תמכרנה נכתוב לגר תמכרנה דבזה חמור נכרי מהגר ובנכרי איכא איסור עשה ג"כ ולא בגר, אבל מ"מ איסור איכא לכך איצטרך התורה לכתוב נתניה בגר להתיר נתניה לגר (ולא ללמד מזה דשאר איסורים אסורים בהנאה) ואיכ אתי שפיר דכל הסוגיא במבואר דפסחים הוא לר"י דיליף מלא תחנם לאסור מתנת חנם ואיכ לא קשה נתניה בגר למה לי בג"ל וליכא כאן ראייה לכל איסורים שבתורה, ושפיר צריכין למילף מן הך לכלב תשליכון אותו אבל הרמב"ם העתיק הך לא תחנם על לאו דלא תתן להם חניה בקרקע והשמיט הך רלא תתן מתנת חנם דס"ל לא תחנם איצטרך להג"ל ורק אחר שהעתיק כל הג"ל הביאו ואסור ליתן להם מתנת חנם אבל נותן לגר תושב שנאמר לגר תושב בשעריך וכו' או מכור לנכרי נכרי במכירה דווקא ולא בנתניה, הרי דיליף הך מתנת חנם מזה דהקפידה התורה לנכרי דווקא במכירה ואיכ קשה נתניה בגר ל"ל ובפרט כפי שנראה מדבריו אין החיוב ליתן לגר בנתניה רק הרשות ואם כן קשה גר בנתניה למה, ועל כרחך צריכין אנו לפרש דבא למעט שאר איסורים דאסורים בהנאה והן הן דבריו בהל' מאכלות אסורות דסמך על דבריו דאיסור הנאה במשמע מהך דבבלה ודריק.

ודעבוחה שהיה להרמב"ם לזה הוא הגירסא ישינה בגמרא דחולין (ק"י ע"ב) דאמרינן ר' אבהו אמר לא תאכל אף איסור הנאה במשמע עד שיפוטס לך הכתוב כדרך שפרט בבבלה לגר

ואמת כי האו"ה הארוך פסק גם בגבינות איסור, דהוא רק איסור

[ג] אבל אם וכו'. מנח זה השיג נתייחס על אור"ה דכתב בגנינות שנמסרה נחלג טריפה וכו' והפרי"ח והמ"י מי דמיירי אור"ה דהיה בגנינה הרבה מחלג טריפה דהיה ראו להחכד. וכן האריך נתייב, ואי לא הנגמי דמה יאמרו נתייב להדיל גנינות שהועמד מהקינה הנאסר מנשר לאסור משום דנתייב היי אסור מגופו, דמה נפק הא הך גנינה לא נלע רק מן טעם אסור, דמי"ש אסור נתייב או אסור אסר. ואפשר לומר דס"ל דטעם נשר הנלע בהקינה והוא נלע שמים נחלג וא"כ היי אסור מממת ענמו, ואי דנגד טעם נשר היי ס' אור"ה ס"ל דלא

כריי מגלי"ש דלף נתייב מעמד לא נטל, אכל לפי דקיימ"ל כשיטת ריי נשר נחלג לא אמרינן דכר המעמד וכו' לא מופיל מי זה:

מיהו מ"ש דגנינות של נכרים היי אסור מממת ענמו הואיל וגזרו חכמים, וכו' מוכרח לפי דקיימ"ל מלח הנלע מדס לא אמרינן לטעמא עבד. וא"כ קשה קוש"י רש"י"א למה זיר דגיס צר' או ציומר, הלל שמונות הדג אינו חריף ואי דהמלח חריף מה נפק, וצוטר קשה לרי"א וסייעמו דס"ל לא אמרינן כלל נשאר אסורים מתייב, וז"ל דכיון שפליטת הדגים ע"י מלח אינו אסור מדתייב ומכמים אסורו לא אסורו הפליטה רק אסרו דרך כלל האיר, ואף דגזרת חכמים היי על זיר לאסור היי כלאסור מממת ענמו, ומיהו לפי מש"ל דכלאסור דרענן דאינו אסור נהגה יי לנדד להקל אי"כ גם כו' לצורך יי להקל:

פלתו המבואר

דאמרינן בזבחים במשנה (פ"א ע"ב), כל הזבחים שנותר בהם טרפה ירעו עד שיסתאבו, והקשו (עיין תוס' זבחים ע"א ע"ב ד"ה ובטרפה) למה אמרינן דירעו עד שיסתאבו דאי אפשר לפרות על המעות בעודו תם ולכן ממתנין עד שיקבל מום ומכרו ויביא בדמי היפה שבהן, הרי אי אפשר לאכול אותן משום ספק טריפה וליתן לגוי ולכלבים ע"י פרייה אי אפשר דקיימ"ל אין פודין את הקדשים כדי להאכילן לכלבים (משום בזיון קדשים, עיין פסחים כ"ט) ומחיים אי אפשר ליהנות מהן דפסולי המוקדשין אסורים בגיזה ועבודה, (והיי דאפשר דמאן דאמר זה ס"ל פודין את הקדשים כדי להאכילן לכלבים עיי"ש עד תירוח ובאחרונים כתבו עוד לפי הפוסקים דטריפה אינה חיה יותר מ"ב חודש אם כן יש תקנה להמתין עד אז ואותו שלא תמות נדע כי היא הכשרה רק התגא נקט התקנה לרעות עד שיסתאב דיכול לברא בהם מים תוך י"ב חודש ולעולם מי שיקנה אותם יקנה על דרך להמתין י"ב חודש ועיין בשו"ת בית שערם ז"ר סי' פ"ט בקטע ד"ה לכן נ"ל שכן בדברי התוס' הג"ל ובשני הירוצים עיי"ש). ולהר"ף לא קשה מדי דבחולין אף רבר חשוב בטל כיון דלאו אסורי הגאה נינהו ודבר זה דין הוא בקדשים שהחמירו שאינן בטלים, וא"כ אם יהיה נפרה חוזרין להיות חולין ובטל חשיבותו ואין כאן פודין להאכיל לכלבים דגם כל אחד יכול לאכול אותה ודד"ק.

ולכן נראה בגנינה של נכרים דכל"א"ה פקפקו על האיסור והיתר ולצורך הפסד יש להקל במילתא דרבנן:

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהשערה: בזעת הרמב"ם חולין שנשחטו בעזרה אסור מה"ת או מדרבנן. ♦ דעת הרמב"ם בביאור בלאו שנאמר בתורה לא תחנס. ♦ תרומה בזה"ז ובפירות וביקורת היו תרתי דרבנן. ♦ תרומות תאנים אם זה מדרבנן. ♦ באיסור דרבנן אם אמרינן בה"ל אינה בטילה. ♦ ראייה מדברי המלחמות לדברי הפלתי. ♦ הערות רעק"א על ראיות הפלתי אי באיסור דרבנן אמרינן דין דחה"ל:

חה"ל לא אמרינן באיסור בלוע

[מק"ג] כתב המחבר (בסעי' ב) אבל אם אין איסורו מחמת עצמו אין זה חתיכה הראויה להתכבד עיי"ש.

ועוד לעיל סי' ס"ט (סעי' י"ה) בחתיכות בשד שנתבשלו בלי מליחה ואין בה סי' ואח"כ נעצרה באחרות בטלה בודב ולכא' אף דקיימ"ל דמשערין בכוליה אי"כ משמע דאין זה בלוע אלא איסור מחמת עצמה וא"כ לא ליבטול משום דחה"ל הוא מ"ם שאני התם

אכילה ומדרבנן ומ"ם פסק דלא בטל עיין בדבריו וצריך ביאור מנין ראייתו לומר דאינו בטיל איסור דרבנן שאסור באכילה גרידא, ואם תאמר דהלך בעקבות הביי בהבנת הרמב"ם דהרמב"ם ס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא ואסור בתערוכות הרי יש לחלק רשאי התם דהם אסורים בהגאה גם כן אבל דבר שמותר בהגאה ואסור באכילה גרידא מנין לנו לאסור ודבר כזה לא שמענו ואם כי הרמב"ם ס"ל בביצה שיש בו אפרוח דהוי בריה ולא בטל אף דס"ל דהוא רק דרבנן אין ראייה בבריה לדין חתיכה הראויה להתכבד דחמיר בכמה דוכתי.

שני ראיות מדברי הרמב"ם דדבר חשיב אינו בטיל גם באיסור דרבנן שוב ראייה כי הרמב"ם (בפרק ט"ז מהל' תרומה הל' א') פסק חבית שתומה של תרומה אפילו באלף של חולין לא תעלה דהוי רבר חשוב ע"כ. ועיין סוף משנה דס"ל להרמב"ם תרומה בזמן הזה דרבנן הרי אפי' באיסור דרבנן רבר חשוב לא בטיל, ודוחק לחלק בין תרומה לשאר איסורים, דבתרומה י"ל דהחמירו לענין ביטול דהא בגמרא ריש ביצה מרמה הך ליטרא דקציעות דהוא תרומה דרבנן לאיסור יו"ט דרבנן דלא בטילה (ועיין לעיל בס' צ"ט ריש ס"ק י"ב ד הביי כתב דאין ללמוד מתרומה וע"ז הקשה הפרי"ח דאדוכא לפינן מתרומה לאיסורים כמה דברים ועיין שם מה שמסיק הפלתי עיי"ש)

וכמו כן הא רתנן דדברים חשובים לא בטילים הני מילי כשהם שלמים אבל נתפצעו האגודים נתפרדו הרמנים יעלה באחת ומאה דברי ריי (עיין גיטין נ"ד ע"א). וקשה הא ריי ס"ל מין במינו לא בטיל ואי דהוי יבש ביבש הא דעת רש"י ביבמות (פ"א ע"ב) דאף ביבש ביבש ס"ל דלא בטל, וצ"ל בתרומה דרבנן ובדרבנן ס"ל לריי דמין במינו בטל כדאמרינן בחולין (ק"א) ועיין תוס' (צ"ט ע"ב) ד"ה שאני ציר, והיי מחמת חשיבותן לא בטל ש"מ דאף בדרבנן אסורי אכילה גרידא לא בטילה רבר חשוב. הרי דגם באיסור דרבנן אינו בטל רבר חשיב, (אבל לפי שיטת החולקין על רש"י דס"ל דריי מדה להקל ביבש דהוא דעת התוס', וכן לפי דעת הריטב"א בחולין דדוקא בציר דיעה הוא ס"ל לריי להקל אבל בשאר איסורין דרבנן מחמיר גם בדרבנן אין ראייה זו מוכרח).

בגנינה של נכרים במקום הפסד יש להקל באיסור דרבנן שיתבטל ב"ט

אין בלאו הכי דעת הרי"ף ורש"י להלכה רכל הני דלית בהו איסור הגאה אפי' בריה דחה"ל אפי' באיסור דאורייתא בטיל. ריש להר"ף ראייה לסברתו ולכא"ר קשה קושית התוס' דהקשו ממאי

ופ"ש הט"ו דמטעם דמעמידן אומו בעור נבילה הוי איסור מחמת עצמו דהוי נבילה, דבריו תמוהים דלענין נבילה העמדה נס' כמבואר בש"ע לעיל וצ"ל ספק דיש בחלב ס' נגד הבשר והעור וכמש"ל סי' פ"ו באריכות, ולכן דבריו תמוהים:

[ד] דחרי הקליפה וכו'. הש"ך תמה דהר"ם תשע לדין זה יוצא מתוס' סולין, ואס לא נמאל דבר רק דלא אמרינן נ"נ צמחי חמיכה. אבל שלא יהי חמיכה ר"ל לא נמאל צמחי ומצינו הש"ך רצ"י מפורקים וביחוד הראצ"יה דס"ל דשי"ך סה"ל נקליפה ומ"מ ס"ל דלא אמרינן צמחי חמיכה

<p>נ"נ וכו' עיין שם: ואני לא הבנתי, מין דגוף החמיכה אינו נעשה נבילה אך יתכן לומר עליו מה"ל הא אין שם איסור עליו, וא"ל דס"ל אף דאין נעשה נבילה מ"מ אפשר לטעותו אסור כדלקמן</p>	<p>שסובר חתיכה עצמה נעשית נבלה אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד. הגה: ואפילו חמיכה שלא נמלחה, בטלה, דאין איסורה מחמת עצמה רק מחמת דם הנלוו בה (שם מ"ה סי' ק"ע). כל חמיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה, בטלה, [ד] (ו) דהרי הקליפה אינה (ו) ראויה להתכבד. (סדרם המסופות ובהגהות ש"ד).</p>	<p>ראי לזה ע"ש: (ו) שהרי קליפה אינו ראוי להתכבד. אפילו בבשר צמח דנאסרה מחמת עצמה ולא מחמת צלוע: (ו) ראוי להתכבד. ואם הקליפה עצמה לבד חמיכה הראויה להתכבד, דעת הפרי</p>
---	---	--

סימן ק"ו ואם קן חמיכה זו לעולם אסור דהא אי אפשר להיות נסמט ולכן קרינן ניה מה"ל. אבל תוס' בחולין נכמה דוכחי ונשמעמחל חמיכה נ"נ וכו' סערו דחליל זה בזה אם אין חמיכה נעשה נבילה אף אפשר לטעותו אסור לא אמרינן, א"כ מין דקליפה לא נעשה נבילה

פלתו המבואר

סיבת האו"ה לחלוק על הרי"ם מיגאש.

גבינות של עכו"ם הוי איסור מחמת עצמו

מירוץ מה שכתב האיסור והיתר שם דגבינות של נכרים הוי איסור מחמת עצמו, וזה לשונן, ושמן מטעם דמאחר שאסור חכמים אף כל סתם גבינות מחמת חשש איסור שיש בקצת וגם ונחלת עשייתם ע"י האיסור הוי כגולד באיסורו ע"כ. והו מוכרח לפי דקיימ"ל (שו"ע סו"ס ק"ה ומקורו בבה"ר סי' נ"ג) מלח הבלוע מדם לא אמרינן לטעמא עבד. ומקור דבריהם הוא בבעל התרומה (סי' נ"ג) דאין חמור יותר מאילו היה כולו דם או איסור הבלוע בה וכן כתבו התוספות במס' חולין (ק"ח ע"ב) ד"ה אמאי, עיי"ש. וא"כ קשה קושית רשב"א למה ציר דגים טמאים שנתערב עם טהורים ס"ל לרי יהודה (במשנה תרומות פ"י מה' הובא בגמ' חולין צ"ט ע"ב) דשיעור ביטולו קרוב למאתים הלא איסור ציר דג טמא הוא מחמת שמנוניה דהג ואי דהמלח חריף מה בכך הרי אין הנאסר יכול לאסור יותר מהאוסר, (ועיין במדרכי חולין פ"ו סי' תרע"א שהביא מדברי הסמ"ג לאיין קמ"א בשם הרצב"א ובשם הרי"ש משאנן) וביותר קשה לרבינו אפרים (בתוס' חולין ק' ד"ה בשקום וסייעת) דס"ל לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בשאר איסורים, וצ"ל דכיון שפליטת הדגים ע"י מלח אין איסורו מדבר"א אלא חכמים הם הם שאסרוהו והם לא אסרו הפליטה רק אסור דרך כלל הציר ואף דגירות חכמים היה על ציר לאסור הוי כאיסור מחמת עצמו

ומירוץ לפי מה שכתבתי לעיל (בסק"ב) דבאיסור דרבנן דאינו אסור בהנאה יש לצדד להקל א"כ גם כזו לצורך יש להקל. מדחה דברי הסו"י וזה כאן לחלק בין בב"ח לשאר איסורים באיסור מעמיד

ומ"ש הט"ו דמטעם דמעמידן אותו בעור נבילה הוי איסור מחמת עצמו בב"ח, דבריו תמוהים דלענין בב"ח העמדה בס' כמבואר בש"ע לעיל (סי' פ"ו סוף הסימן) וכלי ספק דיש בחלב ס' נגד הבשר והעור וכמש"ל בס"י פ"ו באריכות ולכן דבריו תמוהים (ועי' ברע"א). (ובחור"ד כאן (סק"ג) עיי"ש ועיין ש"ך (סי' פ"ו סק"ל) דבאיסור בשר בחלב דרבנן לא חשיב כגופו של איסור לאסור חת"ל אבל החור"ד (סי' צ"א סק"ו) משמע שחולק על זה עיי"ש ועיין בפמ"ג בשפתו דעת כאן (סק"ג) ולקמן (בס"י ק"ו סק"ד) החור"ד סותר את עצמו בסוף סימן פ"ו לדבריו בס"י צ"א).

מקור הדין דקליפה בוח"ל שפיר בטי"ה

[סק"ד] **ורמ"א** כתב דחתיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה בטלה דהרי הקליפה אינה ראויה להתכבד ע"כ. וכתב הש"ך (סק"י) לתמוה על הרמ"א והרמ"א הוציא דין זה מתוס' חולין

דגוף הבשר היתר הוא והאיסור הוא דם והכיבוד נעשה ע"י שניהם אמרינן דשפיר נתבטל (ובמקור הדין באיסור היתר (כלל ד' דין ג') הוסיף עוד טעם דכיון דלפני הביטול לא נאסרה ומתי הל איסור בתערוכות הוי כבא לעולם ע"י תערוכות ולכן נתבטל וכמו דאמרינן בדשיל"מ ועיין בהגהות רעק"א יו"ד סי' ט"ז סעי' י"ב שכתב דחילוק זה אמרינן רוקא בדשיל"מ ולא בשאר דברים חשובים ועיין פמ"ג (סי' ס"ט משבצות זהב ס"ק ל"ה). ועיין תרומת הדשן (סי' ק"ע וברמ"א כאן).

ורחנ"ה כתב התורת חטאת (כלל מ' דין ב') בשם ספר איסור היתר הארוך (כלל כ"ה דין ה') דגבינה שהועמדה בחלב טריפה חשוב חתיכה הראויה להתכבד, והשיג עליו דהרי אין איסורו מחמת עצמו ובאיסור בלוע לא אמרינן חת"ל אינה בטילה, וכתב הפרי"ח דהדין עמו דמיעוט חלב טריפה שהועמד בו אינו ראוי להתכבד, ומה שכתב הרמ"א לעיל בס"י פ"א (סעי' ב') דאם עשה גבינות מחלב טריפה ותערבו גבינות אינן בטילות משום חת"ל התם שאני דאינו על ידי תערוכות אלא שכל הגבינה עשאה מחלב טריפה, ומ"מ הלשון שם אינו מדוקדק דכיון דיש לחלק ביניהם לא היה לו לסתור דאינם בטילות מטעם חת"ל, והרשב"א במשמרת הבית (כ"ה ג') טעם (ו) כתב דין זה בדקדוק עיי"ש. והמעין יראה דהאיסור היתר מיידי כשיש באותו חלב טריפה שיעור הראוי להתכבד ולא כמו שהביא בו התורת חטאת, ואם כן בעיקר הדין שרין הם עיי"ש. וכן כתב המנחת יעקב בפירושו על התורת חטאת (בכלל מ' הג"ל וכן בכלל מ"ג את ל'). וכן האריך בנקודת הכסף כאן עיי"ש.

הפלותי לא נ"חא ליה בתיורוצים של האחרונים **וראני** לא הבנתי דמה יאמרו המפרשים הג"ל כמה שכתב להדיא האיסור והיתר שם (כלל כ"ה דין ה') בגבינות שהועמד מהקיבה הנאסר מבשר דאסור ואין לו ביטול לעולם, משום דבב"ח הוי איסור מגופו דמה בכך, הא הך גבינה לא בלע רק מן טעם איסור דמה שנא איסור בשר בחלב או איסור אחר.

כתב ליישב דברי האיסור והיתר מקושית התורת חטאת עליו **ראשון** לומר דס"ל דטעם בשר הנבלע בהקיבה והוא נבלע שנית בחלב הוי איסור מחמת עצמו (ובשר בחלב מקרי איסור מחמת עצמו עיין תוס' חולין ק' ע"א ד"ה בשקידום), ואי דנגד טעם הבשר יש ס' הרי האו"ה ס"ל דלא כד"י מגא"ש, דאף בב"ח מעמיד לא בטל אבל לפי דקיימ"ל (סי' פ"ו סעי' י"א) כשיטות ר"י בבשר בחלב לא אמרינן דבר המעמיד וכו' לא מועיל ת"י זה (ועיין בתשו' ח"ס יו"ד סי' פ"א שהקשה על דברי הרי"ם מגא"ש, הינח שהחלב לא נאסרה מהקיבה המועט משום מעמיד וכו', אבל עכ"פ הא העור בולע מחלב תרבה בעין ונעשה נבילה אגור שנעשה נבילה ששיטת שחורו ואסור החלב משום מעמיד ואפשר שזה

אפשר למוטו מותר ואין כאן שום איסור עליו ולמחר משום להימרח והאיך ימלא דהו מה"ל זו חלה. ועוד כיון דקיימ"ל כר"מ דקליפה אינו אסור מערובתו בלח בלח ואין נרץ אפי' ס' אף על גב דטרי"ע דאורייתא והאיך ימלא דינא ניכא לא יבטלו הקליפה אפילו באלף מטעם מה"ל דהוא הכל גזירה דרצנן דלני"ט דאורייתא לא שושעין, ולמילמא דרצנן מיטו, דבר זה אין לו שייכות, והרמב"ם יוסר הפוסקים דס"ל דהו מה"ל היינו משום דס"ל כריב"א דלח בלח אסור בני"ט ובעי' ס' וא"כ ה"ה ניכא דלא בטל, אבל אין דקיימ"ל כר"מ דאין נרץ וא"כ הדבר במכ"ש ניכא ויפה פסק הרמז"ם וק"ל:

בא' דכבש בשחו הי דבר שבמנין

חדש וכן נראה דעם הש"ך דלא בטיל ועיין פלמי דיש להקל: (ח) שאחר שנתערב. כיון דנרצנא דנמערבה לא היה חסיכה הרואה להסמכד כבר נמנעלה וכו' לא משום לאסור: (ט) וכן כבש שלם. ואפילו כבר נמנעל דקודם ניטול בלאו הכי לא משום חסיכה הרואה להסמכד. ואם כן דהך לומר אפי' ג. תרנגולת בנוצתה שנתערבה באחרות, בטלה, שהרי אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמות שהיא ואף על פי (ס) שאחר שנתערבה הסירו הנוצה. וכן לא חשיבה ראויה להתכבד אלא אם כן היא מבושלת. (ט) וכן כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מראי. ויש חולקים בכל זה. הגה: וכן נוהגין, [ה] מלמד מרגולת נטמא דמחוסרת מעשה גדול, דנוהגים בה שהיא בטילה (טור בשם י"א ונמרדכי ונש"ד). וכן רגלים או ראש שלא נחרטו משעקן. אבל אם כבר נחרטו, משיי חסיכה הרואה להסמכד, אפילו לא נמלחו עדיין. ואפילו כבש שלם אינו בטל (בהגהות ש"ד). מיהו רגלים של עופות, מלמד רגלי אווז, וכן רגלי צהמה דקה נמדיעות אלו, לא משיי כלל, ונעלים. (י) ראש של עופות אינו משום, ונעל (ארוך כלל כ"ה).

[ה] מלמד תרנגולת בנוצתה וכו'. הש"ך השיג על הרמ"א דמשמע מדבריו דדבר שבמנין הוא, והמ"י הלך וסבר דגם רמ"א לא נמכוין לזה. ואפי' לא הנמני דנריהם, דהא כבש צעור ולמרו פשיטא דהו כמו מרגולת נטמא כמ"ש הפר"ח וכ"כ הסמ"ק להדיא, וא"כ קושית הגמרא צפרק כל הזנחים ונעלי צרובא דקאמר הימא למ"ד כל שדרכו למנות וכו' ור"פ משיי האי פנא ליטרא דקליעות

פלת המבואר

וק"ל. [ויש להעיר על דברי הפלתי שכתב דקיי"ל כר"ת דהרמ"א בתורת חטאת (כלל כ"ג ר"ן ה') נוטה להחמיר במקום שאין הפסד עיי"ש. ועיין עליו הש"ך (סי' צ"א סק"ח) אבל אין זה סתירה דהרי הרמ"א בהקדמה לספר תורת חטאת ד"ה ואתנצל כתב דבמקום שכתבתי להקל בהפסד מרובה הוזהרתי כי היתר גמור הוא אליבא דהלכתא רק שהאחרונים החמירו בדברי עיי"ש. ועיין לעיל (סי' ס"ט סעי' ט"ז) דהרמ"א פוסק כהר"ב"א ולא מחלק בין מקום הפסד ללא מקום הפסד עיי"ש ועיין ש"ך הג"ל ובסי' ס"ט ס"ק ס"ד דהך היטב עיי"ש].

קיצור תוכן ענינים ותיארוך בהערות: אי יש להקל באיסור קליפה שבטילה אף דראוי להתכבד לפני האורחים:

כותנתו לתוס' (צ"ז ע"א) שכתבו בשם הרא"ם (ח"א סי' מ"ח), ושם לא נמצא דין זה רק דלא אמרינן חתיכה נעשה נבילה בחצי חתיכה, אבל שלא יהיה חתיכה ראויה להתכבד לא נמצא בתוס' והביא הש"ך ראיה מפוסקים, ומהראב"י"ה הובא במרדכי פרק גיד הנשה (סי' תרע"ז), דאינו תלוי כלל דראויה להתכבד עם חני"ג דס"ל דשייך חה"ל בקליפה, ומ"מ ס"ל דלא אמרינן בחצי חתיכה ני"ג וכו' עיי"ש. אי אפשר לטוחטו וחני"ג תלוי זה בזה נחלקו הראשונים והקשה הפלתי כיון דגוף החתיכה אינו נעשה נבילה היאך יתכן לומר עליו חתיכה הראויה להתכבד הא אין שם איסור עליה

וצריך לומר דס"ל דאף דאינו נעשה נבילה, מכל מקום אפשר לטוחטו אסור כולקמן סי' ק"ז (סעי' א'), ואם כן חתיכה זו לעולם אסור דהא אי אפשר להיות נסחט ולכן קרינן ביה חה"ל - אבל התוס' בחולין כתב (בכמה מקומות) ותלוי אחד בשני רמאן דס"ל חני"ג הוא ס"ל אפשר לטוחטו אסור, ומי שסובר דלא אמרינן חני"ג טובר דאפשר לטוחטו מותר וכיון דהקליפה לא נעשה נבילה אפשר לטוחטו מותר ואין כאן שום איסור עליו ולמחר תשוב להתיירא והיאך נימא דהו חה"ל.

וזאת ועוד כיון דקיי"ל כר"ת (בתוס' פסחים צ"ז ע"א ד"ה תניא) דקליפה אינו אסור תערוכתו בלח בלח, ואין צורך אפי' ס' אע"ג דטעם כעיקר דאורייתא (כן הוא דעת ר"ת בתוס' צ"ז ע"א ד"ה א"ד. וכן כתב בספר הישר לר"ת הידושים סי' תצ"ד ועיין עוד תוס' פסחים כ"ד ע"ב ד"ה אלא) והיאך נימא דיבש ביבש לא יתבטלו הקליפה אפי' באלף מטעם חה"ל דהוא הכל גזירה דרצנן ביבש ביבש אסור לח בלח דהרי דלנותן טעם דאורייתא לא חוששין ולמילתא דרבנן ליחוש, דבר זה אין לו טברא דדברי תורה חמורין יותר מדי"ס (עיין בהקדמת ספר ברי"ג), והראב"י"ה ושאר הפוסקים דס"ל דהו חה"ל הוא משום דסוברין כדעת הר"ב"א הובא בתוס' הג"ל, דלח בלח אסור בנותן טעם ובעי' ס' ואם כן הוא הדין ביבש ולא בטיל, אבל אף דקיי"ל כר"ת ואין צורך ואם כן הדבר במכ"ש ביבש ויפה פסק הרמ"א

[סק"ח] המחבר (בסעיף ג') כתב תרנגולת (טרפה או נבילה) בנוצתה שנתערבה באחרות בטלה שהרי אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמו שהוא, וכן כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדי לא חשיבי ראויה להתכבד וכו'. ויש חולקים על כל זה, וכתב הרמ"א וכן נוהגין מלבד תרנגולת בנוצתה לא מקרי חה"ל משום דמחוסרת מעשה גדול ונוהגין בה שהיא בטלה ע"כ.

תרנגולת בנוצתה הו' דבר שבמנין או לא

וכתב הש"ך (סק"ז) דמרבוי המחבר משמע דגם דבר שבמנין לא הו', והראיה ממה שכתב דתרנגולת בנוצתה בטילה ואם נפרש דמכל מקום הו' דבר שבמנין הו' ליה לומר דבטילה משום חה"ל אבל משום דבר שבמנין אינו בטל, ומזה מקשה על התורת חטאת (כלל מ' ר"ן ג') שכתב דתרנגולת בנוצתה אין הכי נמי דמהני לה ביטול מטעם חתיכה הראויה להתכבד מכל מקום אינו בטילה משום דבר שבמנין אם הוא כבש או אווז שלימה ע"כ, והבין הש"ך בכונתו דאין חילוק בין כבש או אווז שלימה לתרנגולת ומדכתב שם דאינו בטילה הוא הדין בתרנגולת. (ועיין ש"ך לקמן סי' ק"י ס"ק ג'.)

אמנם בעל המנחת יעקב (שם אות ר') כתב דאין כוונת הרמ"א כמו שהבין בו הש"ך, והוא דאין לדמות כבש שלימה לתרנגולת בנוצתה דדוקא כבש שלימה אינו בטל מטעם דבר שבמנין, אבל

וכי דק"ל כל שדרכו למנוח ל"ב. וקשה הא הו"ב כש צעורו, כגון לפורי פטאם נטאמן וצטילי, וכן בזמן שנים ומנא שלשה מי' כסנו המוס' והא דלא צטילי משום דהוי דשיל"מ א"י צ"ח לא צטילי. וקשה לר"פ לעיל ריש צ"ה דמשמי על נפערד צאלף האי מנא דליטרא קציעום דהוי דבר שצמנן דהוי דשיל"מ וכן כזמנים מי' דמשנה כהאי מנא דליטרא קציעום דהוי דבר שצמנן ש"מ דלא ק"ל מי' דלא קציעום ליה כרז אפי' דצ"ח ל"ב, הך משנה איך יתורן קושי' המוס' לנטל חד צמרי. וז"ל דמוקמי למשנה דמנא דליטרא דקציעום הוא, וקשה הא הוי נטאמן וצורז דלא

צטילי, ומעשה דר"ם דהסיר נפערדות פרגוליס ואמר דלא הוי דבר שצמנן הואיל הס נטאמן צורז דנפסחין לפה"ל דקרוי צגמי צטילי ע"ז דבר שצמנן וכן נפוסקים, אצל לא לאת שדרכו למנוח דהא אפי' צהמות לא היו בכלל את שדרכו ומכ"ש עופות דודאי היה ג"כ צומן ר"ם כמו צומן גמרא דהוי מוכרים עופות נפלים כמו שפירש"י דמוכרים עדר צהמות, ומכ"ש עופות כמ"ש רש"י צהמות אצל לדין וצומניו דאיך עופות נמכרים צימד פשיטא דאיך הנוטה והעור מכש נטל מדבר שצמנן וכן ופשוט, ועיין סמ"ק ותמנא להדיא דכברי:

ד. שומן הכנתא אינו ראוי להתכבד. (אצל י"א) עור שומן אוח מקרי ראי להמכד. ולאו צטל (שס).
ה. קורקבן וכן שאר בני מעיים, אינם ראויים להתכבד.

ו. הא דבריה וחתיכה הראויה להתכבד לא בסלי, דוקא בעודם שלמים, אבל אם נחתכו או נתרסקו עד שנאבדה צורתן, בפלו, דתו לא חשיבי. ואפילו אם נתרסקו לאחר שנתערבו עם ההיתר. (ואפילו לאחר שנתע העערות) (הגה"ש ש"ד וד"ע לפוקי אר"ה). והוא שנתרסקו שלא במתכוין לבטל האיסור, אבל אם נתכוין לכך, אסור למרסק, אם הוא שלו, וכן למי שנתרסק בשבילו. (ואין סילוק בין נפערד צמנים [ו] [יב] או שלא

אצל ראש צהמה משמע דחשיב, ועם מהרש"ל דלא חשיב, מיהו אם הלשון צהמו אינו צטל מפשיטות ואין הראש מגרע פשיטות: (י"א) עוד שומן וכו'. ועם לסס תמודות דצטלה, ונראה אף דעושים ממנו פשיטות ומכדנין אורחים מכל מקום אין מה"ל דאיך א' ראי להמכד רק הרבה צימד א"כ כל א' מקרי אינו ראי להמכד: (יב) או

שוב על א"ה וכן משמע ברמב"ם

[ו] או שלא בנינו. הד"מ השיג על א"ה דכש דוקא צמינו ורמ"י מן צרי, ולא ידעמי צלמנא צרי' דאינו דנמליאות רק צמינו מינו דצמינו כמעט לא יזוייר וע"כ אסור חכמים צמינו מינו, אצל מה"ל מנלן לומר כן, ואי דגמרא עמיד לריכסא כר כצטנו לעיל דאיך

פלתו המבואר

לימנות, ועיין בפ"ק דביצה ג"כ דמוקי ברייתא כהאי תנא, ולכאורה מזה ש"מ דלא ס"ל דבעלי חיים לא בטילי וא"כ הדרא קושית תוס' לדוכתיה וצ"ל דמוקי להמשנה כמאן דס"ל כל שדרכו לימנות - וקשה הא הוי בוצתן וברור דלא בטיל (ודבר זה אם לא נסמך על תירח השני של תוס' משום דשיל"מ) - ומעשה דדבינו תם הובא במדרי פ"ק דביצה דהתיר בתערוכות תרגולים ואמר דלא הוי דבר שצמנן הואיל הם בנצות עיי"ש הרי ראייה לסברת המנחת יעקב הג"ל דאין כאן דבר שצמנן, דבר זה יש לדחות דברור דנחכין לחתיכה הראויה להתכבד דקרוי בגמי' בסוף ע"ז (ע"ה) דבר שצמנן וכן בפוסקים, אבל לא לאת שדרכו לימנות דהא אפילו בהמות לא היו בכלל את שדרכו, וכל שכן עופות דודאי היה גם כן צומן רבינו תם כמו צומן גמרא דהוי מוכרים עופות בסלים כמו שפרש"י (ובחס ע"כ ע"א ר"ה כל שדרכו לימנות) דמוכרים עדר בהמות ומכל שכן עופות כמו שכתב הרשב"א בתשו'.
אבל לדין ובזמנינו דאין עופות נמכרים ביחוד אלא במנן פשיטא דאין הנצה והעור מהכש מבטל מדבר שצמנן וכן ופשוט ועיין בהגהות הסמ"ק וחספא להדיא דכדבינו. והביא כן בשם השיטה עיי"ש. (ולא עדי מדברי הספר יהושע בפסקים וכו' וכו' מי' תליה שהקשה מתוס' כ"מ ר' ע"כ ר"ה קפן דהקשה למה לא הוי דבר שצמנן ושם מיידי ג"כ כבש בצמד ועוד. ועיין עוד בשו"ת טוב טעם ודעת להגאון ר' שלמה קלוזר מהורא ג' מי' רמ"ג שהביא דברי הרמב"ם).

קיצוד תוכן ענינים וצידדנים בהערות: אי תרגולות בנצותה מקדי דבר שצמנן. ♦ תרגולות בנצותה בטיל גם מדרבנן. ♦ הערות מבעל הברוך טעם:

חתיכה הראויה להתכבד אסור גם שלא בנינו או לא [ספ"ז] דודריכי משה (סק"ב) השיג על איסור היתר (כלל כ"ה דין ר"ה)

תרגולת בנצתה וכבש בעורו וצמריו כיון שמחוסר תיקון גדול לא הוי נמי דבר שצמנן, ואין מחלוקת בין הפוסקים האחרונים וכולם שוים לטובה בתרגולת בנצתה דבטילה, (ועיין עוד כלל מ"ה דין ג') ובסולת למנחה ציין דכן פירוש התוס' יו"ט בפירושו תורת האשם על התורת חטאת. וכן כתב בפרי חוש (כאן סק"א) דגם דבר שצמנן לא הוי. וכמו שכתב מהרש"ל באיסור היתר שלו מכתות (סי' מ' אוח ג'), ובספרו ים של שלמה במסכת חולין פרק גיה"ז (סי' נ"ג). וכן נראה מדברי המדריכי פ"ק דביצה (סי' תרמ"ז). וכן נראה דעת הב"ח (ר"ה פסק), ע"כ דברי הפרי"ח - והוסיף הפלתי דכן איתא בסמ"ק להדיא

דחננה לפי הרמ"א יצא דכש בעורו וצמריו פשיטא דהוי כמו תרגולת בנצתה וכן כתב הפרי"ח והסמ"ק. ולפי זה קשה קושית הגמי' במס' זבחים (ע"כ ע"א) על מה דאמרין התם במשנה כל הזבחים שנתערבו בהם פסולי המוקדשין ואינו ניכר אינו בטלה אפילו באלף ואמאי וטבל ברובא. וכתב רב פפא (שם ע"כ) לתרץ האי תנא ס"ל כל דבר שדרכו לימנות לא בטיל ובהמה דבר שצמנן הוא - וקשה הא הוי כבש בעורו וכן צעורי חטאת בנצותן אמרינן דבטילים ואין כאן פסול משום דבר שצמנן (ודחוק לחלק בין בהמה חי לבהמה מת דודיק והבן).

וכן בזמן שנים ומצא שלשה במס' ביצה (י' ע"ב), והיינו שהוכן שני יונים בערב יו"ט וכו"ט מצא שלשה ראסור כתב התוס' ד"ה איכא על הא דאמר שם זמן שנים ומצא שלשה ממה נפשך אי אחריני גינהו הא אחריני גינהו ולא הזמין אותם ומקצה הם, ואי לא אחריני גינהו הא איכא חד דמעבר ביהו, הקשו התוס' ליבטל הך חד ברוב. ותירח דבעלי חיים לא בטיל דחשיבי, או י"ל דהוי דשיל"מ לאחור יו"ט ודשיל"מ אפי' באלף לא בטיל ע"כ. וקשה לרב פפא הג"ל במס' זבחים דמוקי המשנה כמאן דס"ל כל שדרכו

כאן ראוי כי עיקר הדין במשנה דע"ו נשנים וכ"כ הרמב"ם נשעה מיינס השנים הכל במינו, והאחרונים לקמן סי' ק"י כסנו דמינו ללא דוקא, ולא שמו עין במ"ש הרמב"ם כפי המשנה בערלה פ"ב משנה ז' ח"ל, וכל הדברים נאלו דיינס בזה הענין שכל דבר אסור שלא נתנו בו חכמים שיעור אלא נאמר בו אסור ככל שהוא כמו י"ג ומה שמנו מן הדברים במינו כל שהוא שלא במינו בני"ט וכי עכ"ל הרי הדברים מבוארים שכל מה שמנו חכמים הכל במינו, ותכווין לאותן שמנו חכמים במס' ע"ו ושם לא זכר כרי:

וכן מורים דברי הרמב"ם בפ"א מהלכות אבות הטומאה, דפסק נבלה נטלה בשטופה לענין טומאת מגע שא"ל לשטופה שפגשה נבלה, ותמה הרל"צ"ד דהא זה לר"י נאמר דס"ל מן במינו ל"ב אבל לדין דמין במינו נטל מה נ"מ, וכבר כתב הר"י קורקוס דדומק לומר דסוגיא הללו בגמרא הכל לר"י נאמר, וגם קשה שם בגמרא הא יבש ביבש אף ר"י מודה דנטל

שלא במינו. ואו"י סגירה ליה דוקא במינס, ועיין פלמי שפלפלמי בזה והנאמי ראי כדברי אור"י: (יג) אין תולין. אע"ג דנפול אחד לים אטו סולין לומר איסור נפל, דשם אטו בעולם ואין אטו נרימן לדון עליו אבל כאן דלימנהו בעולם ואנו נרימן לדון על חמיכה זו ג"כ אם טריפה או כשר לא מלין

במינס) (ד"ע ומשמעות הפוסקים ולפוקי אור"י).
 ז. אם נחתכה חתיכה אחת, (יג) אין תולין לומר של איסור נחתך, ומתבטל, ויהיו כולן מותרות, אלא אותה שנחתכה בלבד מותרת ממה נפשך, אם היא של איסור, אף כולן מותרות. ואם אינה של איסור, הרי היא מותרת. ואפילו נחתכו רובן אין תולין לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו, אלא כל הנחתכות מותרות והשלימות אסורות.
 ח. קורקבן שנמצא נקוב, ונתערבה אותה

וא"כ עדיין מה נ"מ אי נטיל בשטופה הא מין במינו נטיל לן י"ל דמז"ל קבעו דדבר חשוב לא נטיל לא לנד לענין איסור אכילה אף לכל הדברים אפילו לענין טומאה, והרמב"ם ס"ל סמס חמיכה איירי מה"ל וא"כ מו לא נטיל רק ס"ל ה"מ מין במינו משא"כ בלמי מינו נטיל ולכן ס"ל דלכן נטלה בשטופה דה"ל אינו מינו ובלמי מינו לא מועיל דבר חשוב ולק"מ. חוה רק בטומאה אבל לא לענין איסור:

אלא דעדיין קשה, אם כן דג טמא ודג טהור וכן בהמה טמאה ובהמה טהורה שני מיינס הם, ואין כמד הרמב"ם חמיכות בהמה מיה ועוף ודג טמא שנמערב עם טהורים דה"ל מה"ל ולא נטיל, ול"ל כאו"י דחמוכים ה"ל מין במינו, דהא כבר הוכחתי לעיל מדברי הרמב"ם דין ו' דאף בחמוכים ה"ל מבש"מ וי"ע. ואין לומר דמודה הרמב"ם לאו"י דחמיכות היא הכל מין א', דנקראים הכל חמיכה דג רק ה"מ כשהם בגדר חמיכה ר"ל אם הם נקראים בשם חמיכה ושם משומף הוא לכל המינים, אבל אם הם קטנים ציומר דק מדקיס

פלתו המבואר

(לחלק.)

בדעת הרמב"ם חתה"ל באינו מינו בטל

דע"ד דהרמב"ם (בפרק ט"ו מהל' מאכ"ס ה"ג הלאה) מונה ששה מינים השונים הכל במינו, והאחרונים כתבו לקמן (בסי' ק"י) דמינו הנקט המחבר שהוא לשון הרמב"ם לאו דוקא, (עין ש"ך שם סק"א) אמנם העלימו עין מדבריו בפירושו המשנה בערלה (פ"ב מ"ז) שכתב וכל הדברים כאלו דינים בזה הענין שכל דבר אסור שלא נתנו בו חכמים בו שיעור אלא נאמר בו אסור ככל שהוא כמו י"ג נסך, ומה שמנו מן הדברים "במינו כל שהוא" שלא במינו בנותן טעם ע"כ. הרי הדברים מבוארים שכל מה שמנו חכמים הכל במינו ותכווין לאותן שמנו חכמים במס' ע"ו ושם לא זכר בריה.

עוד ואיה מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' אבות הטומאה

דכ"ן יש להוכיח מדברי הרמב"ם בפרק א' מהל' אבות הטומאה (הלכה י"ז) דפסק נבלה נטלה בשטופה לענין טומאת מגע, וזה לשונו נבילה שנתערבה בשטופה אם רוב מן השטופה בטלה הנבילה בשטופה ואין הכל מטמא כמגע אבל אם נשא הכל נטמא שאי אפשר לשחיטה שתעשה נבילה, אבל הנבילה אפשר שתטהר כשתסרח לפיכך תבטל ע"כ. והקשה הראב"ד למה הביא הרמב"ם דין זה הרי זה נאמר לשיטת ר' יהודה דס"ל מין במינו לא בטיל, אבל לדין דסוברין מין במינו בטיל מה נפק"מ יש בזה הדין - ועיין בהגהות ר"י קורקוס הובא בכסף משנה שכתב דדוקא לומר דכל הגמ' במנחות נאמר רק לשיטת ר"י, מאחר דבמס' ביצה (ל"ח ע"ב) ובמס' בכורות מייחי האי דינא ולא מפרש שהוא אליבא דר"י ולכן מסתברא דהלכה הוא כן עיי"ש, וגם הוסיף הפלתי להקשות שם על הגמ' דהרי יבש ביבש ר"י מודה דבטיל (לפי שיטת חס"י

דכתב דהא דחתיכה הראויה להתכבד ובריה לא בטילה ורקא במינו אבל שלא במינו שיעורו בנותן טעם דומיא דרשיל"מ ע"כ. (ועיין מנחת יעקב כ"ל מ' אות י"ז שכתב דלשון של האו"י אינו כן, וציינו מדברי הש"ך שכתב דהאו"י שהיה לפני הרמ"א היה שונה מאו"י שלפניו), וכתב הרמ"א להשיג מדברי הבי"ב בס"י ק' (סעי' ג') בשם תשו' הרשב"א (ח"א סי' ק"א) בבריה שנפלה לידקות דאינה בטילה אף באינו מינו הרי ראייה נגד דברי האיסור והיתר, וכן משמע בשערי דודא (סי' מ"א) גבי טיפת חלב שנבלע בבשר שכתב דלא הוי ראויה להתכבד בבשר, משמע הא אם הוי ראויה להתכבד לא בטיל, ע"כ.

קושיית הפלתי על ראיות הבי"ב מדברי הרשב"א מדין בריה לדין חתה"ל

ועל זה הקשה הפלתי הרי יש לחלק דשאני בריה דאינו במציאות רק באינו מינו דבמינו כמעט לא יצויר (עין ש"ך סי' ק"י סק"א והלשון בפרי תואר שם סק"ב דבשאינו מינו לא שייך כמו שכתב הרשב"א אבל הפלתי כתב כמעט לא יצויר) אבל חתיכה הראויה להתכבד מנין לנו לומר כן דגם באינו מינו אסור.

אין להוכיח מדברי הצריכותא בחולין לשום צד

ואין להוכיח מדברי הגמ' בחולין (ק' ע"א) דעביד צריכותא למה בעינן בריה וחתה"ל עיי"ש. ולדין היה לו לומר פשוט דבריה אסור גם בשאינו מינו וחתה"ל אסור רק במינו וכיין דלא כתב הגמ' כן בצריכותא הרי דדינם שיה - ויש לדחות ראייה זה כי אין ראייה מגמ' שם דעיקר דין זה אין מקורו שם בחולין אלא נשנית במס' ע"ו (ע"ד ע"א) ושם עיקר מקומו ולכן אין להוכיח מגמ' חולין במה דלא עשה צריכותא אם זה נהג במינו או בשאינו מינו. (עין לעיל סי' ק' סק"ב בדברי הפלתי שהביא הוכחה מצריכותא מגמ' הג"ל עיי"ש, ויש

שאין שם חסיכה עליהן א"כ שם מייחס עליהם חבו עמא חבו עטור ואל"ש, ודברי אור"ה דמחלק בין שלימים מוכרסים ונ"ע:

[ז] ראש בבש וכו'. הפ"ס סוּך להסמיר דלס אמרו בגמרא, גבי גרב של דגים לסמוך אזו היינו דלא למחזיק דהיה שם

איסור אצל כאן דלמחזיק דיש

איסור א"ך נסמוך אהאי סימן.

יש פנים להיפוך שם אולי אלו

היה הדג עמא כל חסיכות בימד

היה ממליס עם זה הספיקה כמו

הטור רק זה הספיקה לא הושס

נגרב, אצל כאן שכל המערוצות

לפניו ורואים שהן ממליס וא"ך

לא לך סממין אלא עם כל זה הא קיי"ל סימנים לאו דאורייתא, ויהי' זה ס' מובהק לסמוך נשל חורה קשה לצייר נשכל. לך ק"ל

דליכא רובא דכשרים ומסתורה מד נמרי נמיל דלא נמיל רק הוה"ל דהי חסיכה הראוי' להסכד זהו דרננן וסממין אסימן פשוט ג"כ

אף דלינו מובהק ציומר ונכין:

פלתו המבואר

סימן, ועיין לעיל (סימן פ"ג סעיף ד') בהמחבר פסק כן בהלכה, מצא חתיכות דגים יש באחר מהן קשקשת אם החתיכות מתאימות כולן מותרת חזקה מרג אחר באין, ועיין לקמן (בסעי' ה') שמקורו בהגהות מיימון (פ"ו מהל' שחיטה אות ט') רמעשה בא לפני רבי בקרקבן של תרנגולת שניקב שהוא טריפה הווסר ממנו ותערבה אותה תרנגולת שניקב שהוא טריפה הווסר ממנו ותערבה אותה תרנגולת טריפה בכשרות, ודימה השומן שבקרקבן אל שומן התרנגולת של מקום חיבור הקרקבן ואידמו לגמרי הכשירו האחרים ע"י כך (האוי"ו) וזה לפי רברי הגמ' בע"ז הנ"ל, ועיין איסור היתר (כלל נ"ב דין ג') שמשנים דעכשיו אין אנו בקיאים כל כך אין לנו להתיר אלא א"כ יש הפרש גרול וניכר לכל עי"ש, ועיין עוד שם (כלל כ"ה דין כ"ג) (ועיין בשו"ת רדב"ז (ח"ד סי' אלף ה"ג קמ"ה) שסומך גם בזה"ז אסימן עיין בפמ"ג שצ"ן בשם ספר בית לחם יהודה (אות כ"ד) שמביאו עי"ש).

דעת האור החיים דיש לחלק בין מקום דאיתחזק דאינו נאמן בסימן ובמקום שלא איתחזק דנאמן

הפ"י תואר (בס"ק י"ג) חוכך להחמיר בדין זה שהביא התרומת הדין, דמקורו בגמרא ע"ז (פי' ע"א) הנ"ל רסומכין על סימן, ועל זה כתב דיש לחלק בשאני התם דלא איתחזק איסורא ואיכא למאן דאמר התם דאפילו בשאינם שוות שרי כיון דאיתחזק היתרא, אבל כאן ראתחזיק דיש איסור שנמצא אחד מהכבשים טריפה, היאך נסמך על האי סימן עי"ש.

ועיין אומר הפלתי דיש סברא לומר להיפוך שם במס' ע"ז בעובדא דדגים אפשר דאלו היה הדג טמא כל החתיכות ביחד היה מתאים גם עם זה החתיכה הטמאה כמו שמתאים עכשיו עם הטהור רק החתיכה הטמאה לא הושם בגרב ואפ"ה מתיידי מכל שכן כאן שכל התעורבות לפניו ורואים שזה מתאים והשאר לא לכך סממין. ע"ז כל זה הא קיי"ל סימנים לאו דאורייתא (עיין בקובץ קטטרסים שכתבו השיטות בה), ושהו יהיה סימן מובהק לסמוך בשל תורה קשה לצייר בשכל.

ולכ"ן צריך לומר דאיכא רובא דכשרים בודאי ותעורב עם טריפה ומן התורה חד בתרי בטיל דק מדרבנן אסור סומכין גם על סימן זה דהרי חתיכה הראויה להתבבד דין דרבנן הוא ובדרבנן שייך לסמך אסימן פשוט גם כן אף דאינו מובהק ביותר ותכן.

קיצוד תוכן ענינים וציודנים בהשפחה: הכרעת הפלתי דלא סממין אהקפה רק באיסור דרבנן:

כיה: (יד) דרמיין. עיין פלמי דוקא שנעפרט מד נמרי אצל מד נמד א"ך סומכין על זה הדמיון: (טו) ראש בבש. כנס הנ"ס ראש כנס שנמלא בו מים והגופים נעפרטו י"ך לדוק נמוט שדרה אם נמלא שם מים טולין שהוא ממה שהיה נרלשו מים ונמשך המים לשדרה ג"כ והע"ז פקפק על זה כיון

שלא נמלא נמוט קדמון: תרנגולת עם אחרות, (יד) מרמין שומן שבקורקבן לשומן התרנגולת של מקום חיבור הקורקבן, ואם דומים לגמרי, מבשירים האחרות. (וקן כל מילא זיה).

פ. [ז] (טו) ראש בבש שנמצא טריפה, ולא נודע מאיזה בבש הוא, והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה, יש לסמוך על זה להתיר האחרות.

לא לך סממין אלא עם כל זה הא קיי"ל סימנים לאו דאורייתא, ויהי' זה ס' מובהק לסמוך נשל חורה קשה לצייר נשכל. לך ק"ל דליכא רובא דכשרים ומסתורה מד נמרי נמיל דלא נמיל רק הוה"ל דהי חסיכה הראוי' להסכד זהו דרננן וסממין אסימן פשוט ג"כ אף דלינו מובהק ציומר ונכין:

ביבמות פ"ב ע"א) וא"כ עדיין קשה מה נפק"מ אי בטיל בשחוטה הר גם לר"י מין במינו בטיל.

לכ"ן כתב לחדש דיש לומר רחוז"ל קבעו דדבר חשיב לא בטיל לא רק לענין איסור אכילה אלא אף לכל הרברים אפילו לענין טומאה, והרמב"ם ס"ל סתם חתיכה אידי בחתיכה הראויה להתכבד ולכן ס"ל דלכך נבלה בטלה בשחוטה דהוי ליה אינו מינו ובאינו מינו לא מועיל רבו חשוב ולא קשה מידי וזה רק בטומאה אבל לא לענין איסור.

דעת הרמב"ם חתיכות מכה מינים בזה"ל מקרי שם אחד כדעת אור"ה

אלא דעדיין יקשה אם כן דג טמא ודג טהור וכן בהמה טמאה ובהמה טהורה שנעורב עם טהורות רהוי ליה חז"ל, וליכא למימר רס"ל כדעת איסור היתר הובא בדרכי משה (סי' צ"ה) בחתיכות הר מין במינו, דהא כבר הוכחנו שם (בסעי' מרבר הרמב"ם) ראף בחתוכים הר ליה מין בשאינו מינו וצ"ע.

ואפשר לומר רמורה הרמב"ם לדעת האיסור היתר רחתיכות הר הכל מין אחד משום שהכל קוראים לה חתיכת רג, ומכל מקום הני מילי כשהם בגוד חתיכה ר"ל אם הם נקראים בשם חתיכה ושם משותף הוא לכל המינים, משא"כ אם הם קטנים ביותר באופן שהחתיכה היא רקה ביותר שאין שם חתיכה עליהן א"כ שם שני מינים עליהן וזהו טמא וזה טהור, ואתי שפיר, ודברי אור"ה מוכרחים וצ"ע.

קיצוד תוכן ענינים וציודנים בהשפחה: דין ביטול בטומאה:

הפלתי מחדש דסומכין אסימן פשוט דוקא בדבר דרבנן [פק"ז] כתב המחבר (בסעי' ט') ראש בבש (שהוסיף מהכבש) שנמצא טריפה (ותעורב עם שאר כבשים שהווסרו מהם הראש) ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות (פירוש במראה ובחיזוק עיין ט"ז ס"ק ס"ח) יפה יש לסמוך על זה להתיר האחרות ער כאן.

ומקורו סעיף זה הרוב בבית יוסף בשם ספר תרומת הדין (סי' קע"ט) עי"ש. והביא ראיה מבודות גמ' ע"ז (מי' ע"א) שהביא מתוספתא (פ"ה ה"ח) מעשה בעובד כוכבים אחד שהביא גרב של חתיכות (וגיש) תמצא סימן (טהרה) באחת מהן והתיר רשכ"ג את הגרב כולה (באכילה) ומוקי רב פפא כשהחתיכות שוות ולא אמרינן דלמא אתמי אלא כשרים באכילה ע"כ. והתם נמי איסור דאורייתא אכילה דגים טמאים וסממין אחיזוק החתיכות, הר רסומכין על

[א] ואם נתערכה וכו'. בל"מ סי' תקי"ג סעיף א' כי כמז' הש"ע על ב"נה שגולדה ב"יט' אם נתערכה באלף כולן אסורות ואם ספק אם נולדו ב"יט' או בחול אסורה:

סי' המ"א על הש"ע

וב' המג"א סעיף ה' דהש"ע הפך הסדר כמ"ש בטור, כי שם כמז' ספק אם נולדו וכו' ואם נתערכו באלף דגם על הך קאי הך דינא, אבל המתערב החליף להורות

סימן קב

דין דבר שיש לו מתירין

ובו ד' סעיפים

סימן קב (ב) דבר שיש לו מתירין. עיין מה שכתבתי פלמא, למה ספק דרצק להקל בספק חדש צמ"ו ניטן, ע"ש: (ג) ואפי' ספק וכו', היינו צ"ה שגולדה ב"יט' אסור שגם דני' אסור לאורייטא או לא מהי ס"ס דליכא ספק בגופו

א. כל (ב) דבר שיש לו מתירין, כגון ביצה שגולדה ביום טוב, שראויה למחר, [א] אם נתערכה באחרות, בין שלימה בין פרופה, אינה בטלה אפילו באלף. (ג) ואפילו ספק אם נולדה ביום

דגבי ספק אם נתערב מותר דהו ס"ס, ולר"ך עיין דבי"ד סי' ק"ג ספק הש"ע לאסור אפילו נתערב הספק, ואפשר שם איירי צ"הסור טורה ובי"ט אסור שגם וצ"ה"ח צ"הסור דרצק ובי"ט דעלמא ע"כ ויש להבין דהא בגמרא דבינה אמרינן על הך ב"יט' בינה שגולדה ב"יט'

אסורה וכו', וספיקא אסורה אם נתערב אפילו באלף כולן אסורות, ופהג"מ למ"ד דני' שגולדה ב"יט' אסור ממאמם גזירה ה"ל ספיקא דרצק ולקולא, ומשני הגמ' דספיקא אחי' לספק טריפה ופהג"מ אם כן ל"ש כי דבר שיל"מ נבטיל צרובא, ומשני האי מנא ליטרא קציעות הוא וס"ל כל שדרכו למנוס וליצי' דרצק לא בטיל, רז אפי' אמר דבר שיל"מ אפילו בספיקא דרצק לא בטיל ע"כ

עד הנה בש"ע

יש להספור על המתערב כממ"ג, אי ס"ל אסור טורה ס"ס אסור משום דהו ספק בגופו וספק בתערוכות, אם כן ל"מ דליירי צ"ה"ח שגולדה ב"יט' וכמנא ליטרא קציעות, הא"ך קמ"י וספיקא אסורה אם נתערכה באלף אסורין הא דרצק לא אמרינן ס"ס, ואי אמרינן כפירוש ר"ם דאם נתערכה דודאי קאי ולא אספק ל"כ אף צ"הסור טורה מנלן להחמיר בספק בגופו וספק בתערוכות דכל חילי כ"י האסור הוא מהך ראי' דאם נתערכה באלף וכו', ואם אמרינן דודאי קאי כדעם ר"ם שז' אין כאן ראי' וקשה כממ"ג:

יש' על זה

ואפשר לומר בשלמא אי ספיקא אסורה איירי בספק טריפה, ל"ל אם נתערב באלף וכו' קאי על דהו טריפה דודאי טריפה מאן דכר

פלתו המבואר

שאסורה משום מוקצה וגם הביצה אסורה משום זה (או משום נולד או משום מוקצה ממש)

ב. רבה ס"ל הטעם שביצה שגולדה ביד"ט שלאחר השבת אסורה משום הכנה דכל ביצה דנולדה היום מאתמול גמרה לה, וזה מדאורייתא, וכיד"ט שחל בשאר הימים אסורה משום גזירה ביצה שגולדה ביד"ט אחר השבת

ג. רב יוסף ס"ל דגזירה הוא משום פירות הנשרים מן האילן בשבת שהם אסורים משום שמא יעלה באילן ויתלוש כן גם אסורה ביצה שגולדה בשבת או ביום טוב משום שדומה להא דנושר מן האילן (והמשנה מיירי לשי' זה בתרגולת העומדת לאכילה שאין בה מוקצה) ד. רבי יצחק ס"ל לאסור הביצה גזירה משום משקין שזבו מאליהם מפירות בשבת או ביד"ט שאסורין בו ביום (כמבואר במ"י שבת קמ"ג ע"ב) וביצה שגולדה דומה למשקין הידצאין מאליהם מכיון שידצא ממוקם שהיתה בלועה בו - ופר"ך הגמ' על שני הטעמים שנאמרו באיסור הביצה שהוא גזירה מברייטא דאיתא שם אחר ביצה שגולדה בשבת ואחד ביצה שגולדה ביד"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי (פי' צלחית) ולא לסמוך בה כרעי המטה (שהו' אם דקפה על תודה של הביצה יטלה לשאת הכבוד של המטה) אבל כופה עליה את הכלי (היינו שהופך עליה כלי) בשביל שלא תשבר וספיקא אסורה (ומטכ"ד רש"י דהגמרא הכין דמזכיר ביצה שיש עליה ספק אם נולדה ביד"ט או קודם יד"ט) ואם נתערכה (הביצה) באלף ביצים (פי' באלף ביצים מותרות) כולן אסורות (מפני שאין מוציל לה ביטול ברוב ולכן אסור לאכול מתערוכות ויש לחשוש שמא אוכל הביצה אסורה - תחלוק הראשונים אם הברייטא אסורה אף ביצת ספק שנתערבה באחרות או שדוקא שנתערבה ביצה דהו' אישור דעת רבינו עם ברוטי' ביצה ריה ואחרות

בסתירות המחבר בספק דשיל"מ אם בטיל או לא

[סק"א] כתב המחבר (סעיף א') כל דבר שיש לו מתירין כגון ביצה שגולדה ביום טוב שראויה למחר אם נתערכה באחרות בין שלימה בין פרופה אינה בטילה אפילו באלף, ואפילו ספק אם נולדה ביד"ט נתערב באחרות אסורות וכו',

ובאגרות חיים (סי' תקי"ג סעיף א') כתב המחבר ביצה שגולדה ביום טוב אם נתערכה אפילו באלף כולן אסורות, (וכספי' ב') ואם ספק אם נולדו ביד"ט או בחול אסורה. וכתב המג"א (סק"ד) דהשו"ע שם הפך הסדר ממה שכתב הטור שם, כי הטור כתב קודם הדין ספק אם נולדו וכו' ואח"כ הדין ואם נתערבו באלף דגם על הך קאי הך דינו ומחמירין לאסור אפי' בספק, אבל המחבר החליף להורות דגבי ספק אם נתערב מותר והו' ספק ספיקא, וצריך עיין דבי"ד (סי' ק"ב סעיף א') פסק השו"ע לאסור אפילו נתערב הספק. וכתב המג"א לתרץ דהכא שאני דאיירי באיסור טורה ובי"ט אחר שבת, רכל ביצה דנולדה היום מאתמול גמרה לה תמצא דשבת מכין ליד"ט וזה אסור מה"ת (עיין סי' תקי"ג) משא"כ באורח חיים מיירי ביום טוב אחר יום חול ואין כאן איסור הכנה רק גזירה אטו יר"ט שאחר שבת, וכיון דמיירי מאיסור דרבנן מקילין ביד"ט כשנתערב כיון דספק דרבנן הוא ע"כ דברי המג"א. (והפמ"ג כאן משבצות ההב סק"ד) הביא דברי המג"א ומסיים ורחוק, ואפשר שקשה ליה קשיית הפלות עיי"ש. ועיין דרכי תשובה (סק"ז).

וי"ט להבין דהא בגמרא דביצה (ד' ע"א) אמרינן ד' טעמים לפרש המשנה דבית הלל ס"ל להחמיר שלא לאכול ביצה שגולדה

ביד"ט (ובשבת).

א. רב נחמן מפרש דהמשנה מיירי בתרגולת העומדת לגול' ביצים

שמי, צנרייחא קמי נולדו צייט אסורה ספיקא היינו ספק טריפה אסורה ואם נמערב באלף וכו', והאיך מפורש זה על דלמי טריפה מה שאין זכר לו צנרייחא, ועיי' אדלעיל קאי וספק טריפה אסורה אם נמערב באלף וכו', וקשה הא הו' ס"ט, ונריך לומר דהו' ספק אי בגופו וס"ט בתערובות כמ"ש הר"י, אבל להך מירוחא דספיקא היינו ספק נולדו צייט שפיר ית לומר דהך אם נמערב באלף קאי על רישא דצנרייחא צינה שטולה צייט דהו' ודאי חה אם נמערב באלף אסורות, אבל בספק אינו אסורה דה"ל ספק ספיקא דצנרייחא לא אכרינן אפי' בספק אחד בגופו וספק אי בתערובות וא"ש:

ישוב אד

וביותר נראה לומר, דדלמי לרי"ם דלפי' אי בגופו ואי בתערובות הו' ס"ט אף בשל מורה אמרינן כן כסוגי' דגמרא גבי צינא טריפה ולרי"ם דאוסר ס"ל אם נמערב אספיקא קאי אף דצנרייחא אספיקא ס"ט כסוגיא דגמרא לשיטתו, רק הש"ע נסתפק אם היין כרי"ם או כרי"י ולכן צאיסור מורה החמיר כרי"י ואוסר ס"ט וכהאי גוונא וכן הם דבריו כאן, אבל צאיסור דרצנן הקיל לסמוך ארי"ם דמקיל אפילו בשל מורה וכן הם דבריו בא"ט, אבל הסוגיא דגמרא מתפרשת או אם נמערב אודאי קאי בין צינה שטולה צייט או צינא טריפה או אספק קאי ג"כ בין צינא שטולה צייט בין צינא טריפה, דוק:

עו' ישוב על זה

ובפסול התלמידים דרך מדות אמרתי למרן דברי הש"ע, דס"ל ודאי כשיטת ר"י דנמערב קאי אספיקא ולא אודאי, רק דקשיא לי כיון דלס"ד לא ידע מהך דבר שיל"מ אפילו דצנרייחא לא צמיל, אם כן אדמקש' מהך ספיקא אסורה ליקשי מהך דקמי אם נמערב באלף אסורה, למה הלא ספיקא דרצנן לקולא, ועיין במ"מ שכתב להדיא דזה בזה מלי. ועוד מה קשי' לי למה נולדה צייט אסור הא ה"ל ספק מוכן אסור, ומ"ש המירן דמוקפה הו' כעין של מורה הוא דחוק, ועוד ספק פירוש נושרים הו' גם כן ספק מוכן והוא היין צינא דכולא חדא גזירה מינה, ומה דלא הקשה לרי"ג גם כן אין הטעם דמוקף' הו' בשל מורה, רק דברי ר"י צל"ה נסתלק בקושי' ממתימין דלפלגו בתרעובי', ולכן ס"ל לומר דדלמי ידע הך סברא דיל"מ אפילו דצנרייחא אספיקא' להסמיר רק תרמי לא אמרינן, אם הך ספק נמערב צאיסור ומיהדין שיצטל רק דאינו צמל מתמת דשיל"מ צ' פעמים לא אמרינן הך עד שחאלל צאיסור וכו' על מחילת ספיקו ואמר כן על פערובתו נאמר עוד שמי עד שחאללו צאיסור וכו' זהו לא אמרינן, ואם כן א"ש דמספק מוכן ל"ק לי ידע דהו' דבר שיש לו מתימין, וכן נמנערה וכו' ל"ק לי דיש לומר גם כן דהו' דשיל"מ, אבל קשי' לי דקמי ספיקא אסורה למה הא ספיקא דרצנן לקולא, וליכא למימר משום דשיל"מ דאם כן למה נמערב באלף אסורים דתרמי לא אמרינן מה שאין כן אי צינא אסורה משום הכנה דרבה אם כן ספיקא אסורה מדינא ולא מטעם דבר שיש לו מתימין, וא"ש דלפי' באלף לא צמיל משום דבר שיש לו מתימין דחל

פלת'י המבואר

להבין הקושיא ביתר ביאור עיין בפרי"ח סי' ק"י בסעי' ט' ד"ה שכין שהספק הראשון הביא שם רש"י לדקוק.

לתרץ קושיא הנ"ל היאך יליף ר"י לאסור טפק בגוף טפק בתערובות מברייתא הנ"ל

ואפ"ש לומר בשלמא אי נימא רמה שנאמר בברייתא ספיקא אסורה איירי בספק טריפה ליכא לפרש הא דאמרינן בברייתא אם נמערב באלף וכו' קאי על דאי טריפה רודאי טריפה מאן דבר שמיא הרי בברייתא קתני נולדה בי"ט אסורה ספיקא היינו ספק טריפה אסורה ואם נמערב באלף וכו' והאיך נפרש זה על דאי טריפה מה שאין זכר לו בברייתא, ועל כרחך לומר אדלעיל קאי וספק טריפה אסור אם נמערב באלף וכו' וקשה הא הו' ספק ספיקא וצריך לומר דהו' ספק אי בגופו וספק אחד בתערובות כמ"ש הר"י אבל להך מירוצא רוב אשי דספיקא היינו ספק נולדה בי"ט שפיר י"ל דהך אם נמערב באלף קאי על רישא דברייתא ביצה שטולה בי"ט דהו' ודאי חה אם נמערב באלף אסורות אבל בספק אינא אסורה דהו' ליה ספק ספיקא ודברבנן לא אסרינן אפי' בספק אחד בגופו וספק אי בתערובות ואתי שפיר.

עוד תירוץ על קושיא הנ"ל דהמחבר מסתפק אי ס"ט בגוף ובתערובות הו' טפק או לא ולכן בשל תורה מחמיר

וביותר נראה לומר דודאי לרי"ם דאפילו ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובת הו' ס"ט אף בשל תורה אמרינן כן, כמבואר בגמרא גבי ביצת טריפה, ולרי"ם דאוסר ס"ל אם נמערב אספיקא קאי אף בדברבן אסרינן ס"ט כסוגיא דגמרא לשיטתו, רק הש"ע נסתפק אם היין כרי"ם או כרי"י ולכן באיסור תורה החמיר כרי"י ואוסר ס"ט וכהאי גוונא וכן הם דבריו כאן, אבל באיסור דרבנן הקיל לסמוך ארי"ם דמקיל אפילו בשל תורה וכן הם דבריו באורח

דש להחיר ס"ט כזה דעת הרשב"א לאסור (ועיין ש"ך י"ד סי' ק"י דיני ס"ט סק"א) ופריך הגמ' לפי הטעם שאסור משום גזירה למה אסור הברייתא ספק ביצה הרי ספיקא דרבנן לקולא הוא, ומשני רס"פא של הברייתא דן בכיזה שספק אם נולדה מעוף שהיא טריפה שהוא ספק איסור תורה (עיין תוס' חולין ס"ד ע"א), ופריך הגמרא אם כן למה ממשיך הברייתא ואם נמערב באלף כולן אסורות הרי אין ספק זה של רבו שיש לו מתימין ותבטל ברוב ומשני שני תירוצים א. לפי המשנה בערלה (פ"ג משנה ר') דעת רבי שמעון בן לקיש כל שדרכו למנות אינו בטל ולכן הביצה של ספק טריפה אינו בטל לפי שמוכרים את זה על ידי מנן ב. ועוד תירוץ, רב אשי אמר דבר שיל"מ אפילו בספיקא דרבנן לא בטל ע"כ.

חנה יש להקשות על דעת המחבר, דבדין תורה ס"ל לא אמרינן ספק בגוף וספק בתערובות הו' ס"ט, ובדברבן אמרינן, דממה נפשך אי ס"ל כשיטת הרשב"א דאיסור תורה ספק ספיקא כזה אסור משום דהו' ספק בגופו וספק בתערובות (עיין לקמן סי' ק"י סעי' ט') אם כן להסלקא דעתך דאיירי בכיזה שטולה בי"ט ספק ג"כ אסור והטעם דאינו בטל דהו' רבו שיש לו מתימין לפי רש"י (וכתנא דדבר שדרכו לימנות אינו בטל צ"ב וכנראה טעות), וא"כ צ"ב דברי הברייתא דקתני וספיקא אסורה אם נמערב באלף הא בדברבן לא אמרינן ס"ט ספק בגוף וספק בתערובות לא מהני אלא שפיר אמרינן ס"ט (כמו שספק לקמן בס"י ק"י), ואי אמרינן כפירוש ר"ת דאם נמערב אודאי קאי ולא אספק משום דס"ל ספק בגוף וספק בתערובות בטל אי"כ אף באיסור תורה מגלן להחמיר בספק בגוף וספק בתערובות, דכל הראיה דרי"י האוסר ספק בגוף וספק בתערובות הוא מהך ראייה דאם נמערב באלף כולן אסורות וכו', ואם אמרינן דאודאי קאי כדעת ר"ת שוב אין כאן ראייה וקשה בממ"ז. (וכי

פעם אמרין. ומשני דאמאן לספק טריפה וכו', ופרין הניחא וכו' ואסיק ר"ע דהאי מנא דליטרא קציעות וכו' דס"ל דלינה הו דבר שבמנין ולא בטיל, ועל זה קאמר רב אשי השמא דאמאי להכי אס כן יש לומר לעולם ספק י"ט ספק חול והו דבר שיש לו מתירין ואפילו בדרבנן ספיקא אסורה וא"כ אס כן לבטל באלף דתרי ל"א אמרין, זה אינו דהא דלא בטיל הוא לא מסורס דבר שיש לו מתירין רק מכה דהו דבר שבמנין ושפיר מועיל דבר שיש לו מתירין לאסור ספיקו וא"ש. ואפשר דהו הטעם של ספר הפרומות דפוסק להלכה כמנא דליטרא קציעות, ולפמ"ש ר' אשי בתרא קאי כותי' דהטעם דהמיר צ"ל"ס לא מחמת ס"ס, דהא פסק בי"ד סימן ק"י ספק בגופו וספק בתערובות לא אמרין רק דלא אסרין מכה דבר שיש לו מתירין וא"ש:

ומעתה דברי הש"ע נכונים, בי"ד בספק דבר שיש לו מתירין דאוריית' כגון חדש וכדומה וכמ"ש המ"א פסק דספיקו ונתערב באלף אסור דעל ספיקו לאסור אין נריך לטעם דשיל"מ דספיקו דאורייתא לאומרא, אס כן מהי סברה דשיל"מ לאסור תערובתו אפילו באלף. מה שאין כן בציה דהוא אסור מדרבנן ולדין דקיימ"ל דלינה לא הו דבר שבמנין אס אמה אסור ספיקו מטעם דשיל"מ אי אפשר לאסור תערובתו מהך טעמא, דתרי ל"א, וא"ש:

הב"ח והפרי"ם, העפיקו קושי מרדכי דאין אמרו צמ' דמנא' למ"ד חדש מדרבנן דאכלו בי"ו דניסן דהו ספיקא דרבנן הא הו דשיל"מ, ומירין הרי"ט דחדש חחר לאסורו בשנה הבאה ולא הו בכלל דבר שיש לו מתירין, והפרי"ם השיג דמבואר בירושלמי ובכמה דוכמ"י דחדש הו דבר שיל"מ, וגם דאומה המצוה המותרת בעומר הזה מו לא מחזור מעולם לאסור הזה, ולא דמי למנן בפסח דאס יבא פסח שנים יהי חחר אומה דבר לאסורו, ויסה דיבר עד שקש' להבין אין ה' הדבר נעלם מרי"ט ומרדכי, וציה שגולה בי"ט לא יהי דבר שיל"מ דבי"ט הבאה כשיהי ציה אחרת נולד יהי גם כן אסור הדיא.

יש' על קושי פ"ח על הרי"ט

ולכן נראה דס"ל למהרי"ט כדעם הירושלמי הביאו התוס' צרי"ה וכן הרי"ט, דמשעה שנכנסו ישראל לא"י כל המצוה אפילו הי צעלי ממיס קדמויות חל לאסור חדש עליו, ואס כן למ"ד חדש צומן הו דרבנן ובטלה מנה חדש, כשיצנה צהמ"ק ושבו אסור חדש למול יהי כל המצוה אסורה, ולא יועיל מה שעברה עליו יום הנף בגלות כמו שהיה צומן ציה לא"י, כיון דחדש קיימ"ל דרבנן, ולפ"ז הא כל טעם דכל היום אסור יצנה צהמ"ק, הרי חחר לאסורו ולא הו דבר שיל"מ. ועיין או"ח דליכא למ"ד דחיקו הו דבר

פלת הבבואר

שיש לו מתירין דחרא פעם אמרין. ומשני דאתאן לספק טריפה וכו' ופרין הניחא וכו' ואסיק רב פפא רהאי תנא דליטרא קציעות וכו' דס"ל רביצה הו דבר שבמנין ולא בטיל, ועל זה קאמר רב אשי השתא דאתית להכי אס כן יש לומר לעולם ספק י"ט ספק חול והו דבר שיש לו מתירין ואפי' בדרבנן ספיקא אסורה, ואין להקשות אם כן לבטל באלף דתרי ל"א אמרין זה אינו דהא דלא בטיל הוא לאו מתורת דבר שיש לו מתירין רק מכה דהו דבר שבמנין ושפיר מועיל דבר שיש לו מתירין לאסור ספיקו ואחי שפיר.

ביאור שיטת בעל התרומות דדבר שבמנין אינו בטיל

ואפשר דהו הטעם של ספר התרומות (סי' כ"ט, ועיין פליה לקמן סי' ק"י סק"ד) דפוסק להלכה כתנא דליטרא קציעות, ולפמ"ש ר' אשי שהוא בתרא ולכן הלכה קאי כוות' דהטעם להתיר באורח חיים לא מחמת ס"ס, דהא פסק לקמן בסימן ק"י ספק בגופו וספק בתערובות לא אמרין רק דלא אסרין מכה דבר שיש לו מתירין וא"ש:

ומעתה דברי השלחן ערוך מיושבים נכונים, דכאן כיו"ד פסק בספק דבר שיש לו מתירין דאורייתא כגון חדש וכדומה דאינו בטיל, וכמ"ש המגן אברהם בארי"ח הנ"ל דספיקו ונתערב באלף אסור דעל ספיקו לאסור אין צריך לטעם דשיל"מ דספיקא דאורייתא לחומרא א"כ מהני סברת דשיל"מ לאסור תערובתו אפילו באלף, מה שאין כן בביצה דהוא אסור מדרבנן ולדין דקיימ"ל דביצה לא הו דבר שבמנין אס אמה אסור ספיקו מטעם דשיל"מ אי אפשר לאסור תערובתו מהך טעמא דתרי ל"א אמרין ואחי שפיר:

חדש אי הו דשיל"מ או לא

הב"ח כאן והפרי"ם (כאן סק"א) העתיקו קושית המרדכי (סי' רביצה סי' א' ועיין חידושי אנשי שם), דהאין אמרו בגמ' דמנחות (פ"ח ע"ב) דניחן דחדש בחו"ל מדרבנן לכן אכלו רב פפא ורב הונא בריה דר' יהושע בי"ו דניסן מן התבואה החדשה דהו ספיקא דרבנן, הא הו דשיל"מ ואינו בטיל גם בדרבנן, וחדין הרב רבינו יום טוב דחדש חחר לאיסורו בשנה תבאה ולא הו בכלל דבר שיש לו

חיים, אבל סוגיא רגמי' מתפרשת או אם נתערבה אודאי קאי בין ביצה שגולה בי"ט או ביצת טריפה או אספק קאי ג"כ בין בביצה שגולה בי"ט בין ביצת טריפה ודו"ק.

מתוך בדרך חידוד הסתירה בזבוי המחבר מו"ד לאו"ח בספק דשיל"מ שנתערב אם בטל או לא

ובבבואר התלמידים בדרך חידוד אמרתי לתוך רברי הש"ע, דס"ל דראי כשיטת ר"י בתוס' דמה דנאמר דנתערבה בברייתא שם קאי אספיקא ביצת ספק טריפה ולא אודאי, רק דקשיא ל"י כיון דלסלקא דעתך לא ידע מהך דרבר דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל, אם כן ארמקשה מהך ספיקא אסורה ליקשי מהך דקתני אס נתערבה באלף אסורה, למה הלא ספיקא דרבנן לקולא, ועיין במ"מ (פ"א מהל' י"ט) שכתב להדיא דזה בזה תלי.

ועוד מה קשי' ליה למה נולדה בי"ט אסור הא הו ליה ספק מוכן שאסור, ומ"ש התוס' ישנים דמוקצה הו כעין של תורה הוא דחוק, ועוד ספק פירות נושרים הו גם כן ספק מוכן, והוא הדין בביצה דכולה חרא גזירה ניהו ומה דלא הקשה לרב נחמן ג"כ, אין הטעם כיון דמוקצה הו כשל תורה, רק דברי ר"נ בלא"ה נסתלק בקושי' ממתינתין דהגמ' ביצה (כ' ע"ב) הקשה ולפלוגי בתרגולת עי"ש.

ולכן ס"ל לומר, דודאי ידע הך סברא דברבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן אמרין ספק להחמיר רק תרי ל"א אמרין, אם הך ספק נתערב באחרים ומהדין שיבטל רק דאינו בטל מחמת דשיל"מ ב' פעמים לא אמרין הך עד שתאכל באיסור וכו' על תחילת ספיקו ואחר כך על תערובתו נאמר עוד שנית עד שתאכלנו באיסור וכו' זהו לא אמרין, ואם כן אחי שפיר רמספק מוכן לא קשיא ליה דידע דהו דבר שיש לו מתירין וכן מנתערבה וכו' לא קשיא ליה דיש לומר גם כן דהו דשיל"מ, אבל קשי' ל"י דקתני ספיקא אסורה למה הא ספיקא דרבנן לקולא, וליכא למימר משום דשיל"מ דאם כן למה נתערבה באלף אסורים דתרי ל"א אמרין, מה שאין כן אי ביצה אסורה משום הכנה דרבה אם כן ספיקא אסורה מדינא ולא מטעם דבר שיש לו מתירין, ואחי שפיר דאפילו באלף לא בטיל משום דבר

שיש לו מתירין אולי יבא אליהו רק כמזו דמאכל מתקלקל, ומכ"ש דיש לומר כן להקל חכו הי' סומונו בלחמ. אבל בלחמ מי' זה דחוק, ולא כן אץ לט שיוז רק חייך המרדכי דאן בקיאיין בקביעות הרגלים. אלא דקשה אס כן בינה הטולדס זייט שזי יהי' מותר דאן בקביעות דידעו בקיאים מותר כמו מדש למ"ד דרבנן דמ"ש, ודאי למ"ד מדש מדרבנן צריך לומר הא דמסקיין שס בנמנוס דאן לאכול בשיבסר משום דהוי דבר שיל"מ ש"מ דלמסקנא לא אמריין הך סברה דנקיאים אבל למאן דקיימ"ל מדש דאורייתא איכ אץ כאן ראי', וקשה וצריך לומר או דכיון וס' נמערנות, אבל נטולה טוב, ונתערבה באחרות, אסורות. ואם נתערבה דקיימ"ל הכנה דאוריית' כל זייט דעלמא דהוא רק איסור דרבנן גזירה י"ט אחר שזמ לא ממחירין נכ"ס כן דעם המ"א, שזמ בכלל דאורייתא, ודלא כמהרש"א דס"ל הא דקאמריין בשלמא משום הכנה וכו' דמיירי דוחקא זייט אחר שזמ רק הכל בכלל קבעהו חז"ל לאיסור דאוריית' ונאסור דאוריית' לא אמרי' כן כמ"ש הגמ' להדיא למ"ד מדש סור', ויזמ יז לומר דברים האסורים מתמת י"ט כיון דקבעהו חז"ל לייט שזי דאס מהסיר האסור מ' י"ט יעשו לייט חול ואסוי לולולי במועד' כעין של סור' אמרו דל"כ אף עמה עשהו חול, אבל מדש זייט נניסן אץ הדבר תלי זייט כלל רק פשוט בקביעי דירחא בזו אמריין אן בקיאים כי על זה לא גזרו חז"ל דחוק היטיב:

פלתיו המבואר

ראין לאכול בשיבסר משום דהוי רבר שיל"מ ש"מ דלמסקנא לא אמריין הך סברא רבקיאים אבל למאן דקיימ"ל מדש דאורייתא איכ אץ כאן ראי' וקשה.

וי"ש לומר רכיון דקיימ"ל הכנה דאורייתא כל הנולד בי"ט אפילו בי"ט שאינו אחר שבת בכלל איסור הכנה דאורייתא, ודלא כמהרש"א (גי ע"ב) ר"ה אלא לרי", וס"ל הא דקאמריין בשלמא משום הכנה וכו' מיירי דוחקא בי"ט אחד שבת אבל בי"ט סתם אינו כי אם גזירה דרבנן, והם קבעהו לאיסור דאורייתא ובאיסור דאורייתא לא אמריין כן, כמ"ש הגמרא להדיא למ"ד חדש אסור מן התורה.

וכתב הפלתי ומסתברא לומר דברים האסורים מחמת יו"ט לא חילקו בין יו"ט ראשון ליו"ט שני (כמבואר באו"ח סי' תצ"ו), והוא כיון דקבעהו חז"ל לייט שני ואם אתה מתיר רבר האסור בי"ט מחמת יו"ט שני יעשו ליר"ט חול ואחי לזולתי במועדות לכן תקנו יו"ט שני כעין של תורה, [ועיין שבת (כ"ג ע"א) ומברוכין בי"ט שני אע"פ שספק של רבריהם, וכן אין מניחין תפילין שהוא מ"ע של תורה בי"ט שני (עיין שו"ת הרשב"א ח"א סי' ס"א)], ראל"כ אף אתה עושהו חול מה שאין כן חדש בי"ט בניסן אין הדבר תלי בי"ט כלל וכלל, רק פשוט בקביעא דירחא בזו שפיר אמריין ראנן בקיאים כי על זה לא גזרו חז"ל דו"ק היטב. [ועיין ררכי תשובה סק"י שהביא כמה ראיות רגם לאחר זמן של שנה מקרי דשיל"מ עיי"ש].

קיצור תוכן ענינים הצידינים בחשדות: דברי הפלתי בספרו בינה לעותים (פ"א הל' כ' מהל' יו"ט) בעינין זה. ♦ בדעת המחבר רביצה דבר חשיב או לא. ♦ אם הפלתי סומן להלכה על התירוץ דאנן בקיאיין בקביעא דירחא. ♦ בדעת הרמב"ם דאנן בקיאיין בקביעא דירחא. ♦ חדש אי הוי דשיל"מ. ♦ חדש בחז"ל אסור מה"ת או מדרבנן. ♦ חדש בזה"ז אסור ביום ט"ו בניסן מה"ת או מדרבנן. ♦ הכנה אסורה מה"ת או מדרבנן. ♦ הסבר לחלק בין חדש לחמץ. ♦ מקור דברי ר"י דספק בגוף וספק בתערוכות אסור. ♦ אי הברייתא יכול לסבור לביצת דאי טריפה. ♦ אע"פ דספק דרבנן לקולא מ"מ באיקבע אסורא בתערוכות יש להחמיר. ♦ הערת הברוך סעם על חיזושו של הפלתי דתרתו לא אמריין. ♦ הערה על הפלתי בבאור הגמ' במנחות:

מתירין דדבר שיש לו מתירין הוי רק רבר שניתר לגמרי לאחר זמן. **וכתב** על זה הגאון הפירי חדש להשיג ממה רמבואר בירושלמי (במס' נדרים פרק הנדר מן המבטל הי"ד) ובעוד כמה רוכתי דחדש הוי רבר שיל"מ, ומה שכתב הר' יו"ט דחדש חזור לאיסורו מכל מקום כיון דאותה התבואה הניתרת בעומר הזה תו לא תחזור מעולם לאיסור הזה לא מקרי חזור לאיסורו, ולא רמי לחמץ בפסח דאם יבא בפסח שני יהיה חזור אותו חמץ לאיסורו עיי"ש. ועל זה כתב הפלתי ויפה דיבר הפרי"ח ער שקשה להבין האין היה הסברא הזה נעלם מרי"ט ומרדכי הנ"ל, וגם אם נימא לחלק כמו שכתב הרי"ט גם ביצה שנולדה בי"ט לא יהיה מקרי רבר שיל"מ משום דבי"ט הבאה כשיהי' ביצה אחרת נולד יהיה גם כן איסור ההוא. דבר זה אינו דהרי כיון רביצה זה יתיר מה לי בזה שיש עוד האיסור על ביצה אחרת שגולר או.

ולכ"ן נראה רס"ל למהרי"ט כדעת הירושלמי הביאו התוס' ברי"ה (י"ג ע"א ד"ה דאקריבו). וכן הרי"ש (במס' חלה) רמשה שנכנסו ישראל לארץ ישראל כל התבואה אפילו אם היה בעליה מימים קדמוניות חל איסור חדש עליו, וא"כ למ"ד חדש בזמן הזה דרבנן ובטלה מצות חדש מה"ת כשיבנה בהמ"ק במהרה בימנו וישווב איסור חדש לחול יהי' כל התבואה אסורה ולא יזעיל מה שעברה עליו יום הגף בגלות כמו שהי' בזמן ביאה לא"י כיון דחדש קי"ל דרבנן, ולפ"ז הא כל סעם רכל היום אסור משום מהרה יבנה בהמ"ק, (עיין טוכה מ"א ע"א). וכיון שכן יש לומר דהוה הסיבה שגזרו בכלל איסור חדש בזה"ז ולכן אין לאסור לאכול אותה משום דשיל"מ דהרי חזור לאיסורו ולא הוי דאי רבר שיל"מ, ועיין בספר איסור והיתר (כלל כ"ה דין י"ה ועיין כאן לקמן סק"ד) ראיכא למ"ד רספיקא דחיקו הוי דבר שיש לו מתירין אולי יבא אליהו רק כתבו דמאכל מתקלקל, ומכל שכן דיש לומר כן להקל חזו הי' כוונתו באמת. אבל באמת תירוצ זה רוחק ואם כן אין לנו שיוז רק תירוצ המרדכי דאנן בקיאיין בקביעת הרגלים.

למה ביצה שנולדה בי"ט שני אסור הרי אנו בקיאיין בקביעא דירחא אלא דקשה אם כן ביצה הנולדה ביום טוב שני יהיה מותר בטלטול, וכיון דאמריין ראנן בקביעות דירחא בקיאים תהא מותרת כמו באיסור חדש למ"ד דנהוג מדרבנן דמאי שנא, אמת ולמ"ד חדש בזה"ז מדרבנן צריך לומר הא דמסקיין שם במנחות

ישוב על הרמב"ם דכתב יראה לי וה' משנ' שלימה

[ב] בשאינה מינה בפל' בס'. הרמב"ם כתב יראה לי וכו', וממהו הראש"ד הא משנה שלימה הוא נגדרים דמין בשאינו מינו נניט, ונדריים ה"ל דבר שיש לו מסירין, ונראה כי דלפי החילוק

שיש בין מין צמינו ובשאי"מ, כי צמינו לא נמנעל ענין האיסור כי טעמו כמקדם, ולכן צאי"מ שנמנעל טעם איסור ועבר טעמו ואין זכר למו ולכן אף בדשיל"מ נמל כי כבר נמנעל ענינו חכו בלל, אבל צינש צינש כל אחד עומד צפ"ע מה לי מינו מה לי

ועמ"ש פלמי ציטוט הגמרא: (ג) בשאינה מינה. בדשיל"מ כ"ע מודים דוקא מינה, והטעם עמ"ש פלמי צנש הר"ן: (ד) בפל' בס'. ולכ"ע אולי צמר שמתא מין דאסור נמשהו בלי נ"ט: (ה) אם לבנו. והפרי"ם חולק דחוסא צמילתא דרצנן אין צו ממש, ועמ"ש פלמי דלפן דבריו נכונים דלכ"ע מין

[ב] (ג) בשאינה מינה, (ד) בפלה בס' (טור וש"ד וש"ו)

הרא"ש ור' ירוסם והגהות ש"ד ורש"ל ורוקם וכנ"ד סמ"ג וסמ"ק צה"ל י"ט וכ"כ אר"ה כלל כ"ו צנש סמ"ג וס"מ סלג מ"ג ולא כצ"ם וסמ"ק סימן רי"ד וכ"מ צאגדה ומרדכי רש צינש צנש ראצ"יה וכ"כ טא"ם סימן סק"ג והאגור צנשו והאר"ה כלל כ"ה צנש מרדכי רש צינש צנש ראצ"יה ולא כצ"ם). הגה: מיהו [ג] (ה) אם לבנו צה מאכל, או נטנו צקדירה למקן הקדירה, כגון שאלוה צמרנולת, אינה נטלה (הגהת ש"ד וצארוך) ועיין צאי"ם סימן סק"ג.

אינו מינו הלא לא נמנעל וכ"ל עומד צפ"ע, ואדרבה צאינו מינו יומר יש להכיר האיסור א"כ פשיט' דיש מקו' לומר ולהחמיר ולכן נגדרים דשם מיירי להדיא נמשנה בלל צנ"ט וא"כ שפיר י"ל כהנ"ל לחלק, אבל צינש צינש אין משם ראייה לכן הביא מטנעל דמיירי כסתמא דמילתא אפי' צינש צינש:

[ג] אם לבנו בה המאכל. הפרי"ם האריך דהא הן לחוסא הו' איצעי' דלא אפשטי' ונדרנען אסקינן שם להקל דאמרינן צדס מצוסה. השנה על ש"ח

ולא הצנפי קושי' שלו בדשיל"מ אסרו כל מילתא דרצנן כעין טורה וספיקו להחמיר, עד שגמרא פריך צהא דמרצה עליס וכו' ולר"א דלומר דרצנן דבר שיש לו מסירין ולפירוש הרא"ש הקושיא דלא ה"ל לנטל איסור דדבר שלי"מ כמו צשל טורה ואין צריך לפנים: איברא הפ"ם כתב דלא מהני לחוסא רק צאיסורי הנאה יפה כתב, אבל אין כל דצריהם ענין לכאן דדלפי חוסא לית צי' ממשא אבל מ"מ משהו איכא ודבר שיש לו מסירין משהו אסור הרי נמערב עכ"פ משהו, רק דמיירי צאינו מינו וע"ז אמרינן כמש"ל דלכן נמל דלפן ימכר כלל ונמנעל טעמו אבל חוסא הא ימכר וצ"מ למינו, ועוד הא מלתא דלפעמ"י הו' צמינו העט' ג"כ דמכר וא"כ חוסא ג"כ הו' כמו לטעמי' דרגיל הוא צזה ליתן לפוך המצטיל והו' כמו לטעמי' ולק"מ:

פלתו המבואר

לחלק אבל ביבש אין משם ראייה ולכן הביא מטנעל רמיירי כסתמא רמלתא אפי' ביבש ביבש.

חזווא אי מילתא הוא או לא

[סק"ג] הפרי"ם (בספ"ה) כתב בהקדם רברי המחבר באו"ח (סי' חק"ג סעי' ג'), בביצה שנולדה ביו"ט שנתבשלה בשונג עם

בשר ותבשיל אם יש ס' כנגדו הכל מותר, חוץ מן הביצה אבל אם לבנו בו התבשיל וכיצא בזה מודי דלחזווא וטעמא עביד לא בטיל (עיין ראב"ה סי' חשט"ו הובא במרדכי רש ביצה). וכתב דמקור דין חזווא הוא במס' ב"ק (ק"א ע"א) ושם רצה לפשוט הדין ממשנה דערלה (פ"ג ס"א), והגמ' דוחה והו' בעיא דלא איפשטא וכן נקטו כל הפוסקים, וכן פסק הרמב"ם (בפ"ג מהל' גולה ה"י) ומסיק דכיון דבעיא דלא אפשטא הוא נקטינן דבכל מידי דלא אסור רק מדרבנן אם איכא חזווא מילתא הוא (ועיין דין ע"ז כ"ב ספ"י הרי"ף וגרסין ביהשלמי), ולכן העיר על הדין בתשו' (סי' ע'), וגם העיר על רברי המחבר הנ"ל דהתינה ביצה שנולדה ביו"ט לאחר השבת דאטורה מה"מ מטעם הכנה, אבל כל ביצה שנולדה ביו"ט סתם הו' גזירה דרבנן למה לזרינן שלא תתבטל. ומסיים ומענה ביארוהי לך כללים כולם נכוחים למבין בענין חזווא אשר לא נתבאר בדברי המחבר ושאר אחרונים ז"ל ואתה שים אותם נגד עיניך תמיד פן תשכחם ע"כ. (ועיין עוד רמב"ם פ"ד מהלכות טומאת מת הל' י"ג) וכדעתו מסיק הנ"ב אור"ח (סי' ג') עיי"ש. (ועיין היטב בפמ"ג סי' ק' משבצות סק"א הביא שם מדברי המנחת סתן ח"ג פ"א דהי דרבנן, ועיין לדברי המנחת יעקב בכלל ע"ד אות ה' שיישב הדין מביצה).

ועל זה כתב הפלתי ולא הבנתי קושי' שלו דהרי בדשיל"מ אסרו כל מלתא דרבנן כעין חזרה וספיקו להחמיר, עד שהגמרא פריך

דשיל"מ באינו מינו. דבר שיש לו מסירין שנתערב בשאינו מינו בטל בס'

[סק"ב] הרמב"ם (פס"ו מהל' מאכא"ס הל' י"ב) כתב, יראה לי שאפילו רבר שיש לו מסירין אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר לא יהיה זה שיש לו מסירין חמור מטבל שהרי אפשר לתקנו, ואע"פ כן שלא צמינו בנותן טעם. והשיג עליו הראב"ד רמשנה שלימה היא בנדרים, דמין בשאינו מינו בנ"ט ונדריים ה"ל דבר שיש לו מסירין [וא"כ אמאי כתב יראה לי כשהוא משנה שלימה], ע"כ. [ותדחק הכסף משנה למצוא מקום משנה זו. ועיין פ"ח (סק"ג) שכתב רכזונו למשנה (י' בפ"ג) רמ"י חלה דק"ל טבל אסור ככל שהוא מין צמינו ושלא צמינו בנותן טעם וטבל הו' דשיל"מ, א"כ משנה שלימה היא, ואפי"ה כתב הרמב"ם שהרב חלה הדבר בראה לי משום רמס' ע"ז (ע"ג ע"ב) נתן טעם אחרת לטבל שאוסר במשהו דכהיתרו כן איסורה, וחוט' מוקי דמיירי בטבל שאין לו תקנה ולכן אפשר לתלות דין דשיל"מ ביראה לי עד כאן דברין].

מיישב קושיות הראב"ד על הרמב"ם דכתב דין זה מעצמו הרי משנה מפורשת היא דגם ביבש ביבש מין בשאינו מינו בטיל וצ"א כי ודאי החילוק שיש בין מין במינו ובין מין שאינו מינו כי במינו לא נתבטל ענין האיסור כי טעמו כמקדם, ולכן באינו מינו שנתבטל טעם איסור ועבר טעמו ואין זכר למו, ולכן אף בדשיל"מ בטל כי כבר נתבטל ענינו וחזו בלח, אבל ביבש ביבש כל אחד עומד בפני עצמו מה לי מינו מה לי אינו מינו הלא לא נתבטל וכל אחד עומד בפני עצמו ואדרבה באינו מינו יומר יש להכיר האיסור א"כ פשיטא דיש מקום לומר ולהחמיר, ולכן בודריים דשם מיירי להדיא במשנה בלח בנותן טעם אם כן שפיר י"ל כהנ"ל

[ד] אלא כשהמתיר וכו'. הוצא בשו"מ נמוך דקן הקושי, דממ"נ יתבטל אם הוא אסור יתבטל ואם יהי מותר אגלי מילתא למפרע דמותר, וקצרי זו מנחה בנראה כלל כ"ה דין סי" דכתיב בנ"ו אסור שנאמר ממנו חוקו דאורייתא מתבטל בפי' אשפ"י שאפשר שיתרם כשיצא אליהו, יש לומר לא נקרא דבר שיש לו מחירין לפי שזה אגלי מילתא שלא נאסרה מעולם ולא דמי לביצה וטבל הנאסר יש לו מחירין עכ"ל. ועוד במ"ש הרשב"א שלא נקרא דשיל"מ אלא אם הממיר צודדי וכו' עכ"ל, הרי שהמיר הן סברה. ומ"ש הר"ם דמ"מ לכשתילה יש להמתין מצלי

דאסא למותא הוי כמיט: (1) יש מי שאומר. כתבו בלשון יש מי שאומר אף דלא מלינו בפוסקים להדיא חולקים, מ"מ הואיל והל"ז נתן טעם דלכך לא הוי חוקו דבר שיש לו מחירין כשיצא אליהו דהמאכל מתקלקל ש"מ דלא ס"ל הן סברה דמי יודע דאליהו יסירו, ומ"ש הש"ך ופרי"ם דק

באסור וכו' אין לדבר זה הצנה כלל: ישו על קו' צ"צ על הש"ע

ובדרך מודו אמרתי, לפי מ"ש דביצה בקליפתה לא חזי לכלב, ולפ"ז ביום טריפה בשבט אסור למטלו דלא חזי לאדם ולכלב ג"כ לא חזי, ולפ"ז אם נחפר צינא טריפה בשבט כחמם אף דמחמת אסור טריפה בטיל ברוב, מ"מ מחמת אסור מוקף לא בטיל בשבט דיכול להמתין עד למחר. אך זהו אינו דהא חזר לאיסורו לשבט הבא דהיי' מוקף שנים ולא הוי דבר שיש לו מחירין, אך לפ"ז ספק אסור דהוי גם כן מוקף, כמ"ש המהרש"א גבי עגל שזלו סי' ימי בשבט ולא אמרין אגלי מילתא למפרע, ח"כ צינא ספק טריפה שנמערב בשבט אשר בשבט ההוא כלו כ"א יוס דטרעגולת, אם כן י"ל דביצה בטלה מחמת מוקף ואי דחזר אסורו לשבט הבאה, זה אינו דהוי אולי יתברר דכשרה היא ואם כן עכשיו מ"מ מוקף כמ"ש בשם מהרש"א, וכאמרם גבי כבוד שנפל לצור אע"ג דנמגלה דהיה בעל מוס מ"מ הוי מוקף, אבל לשבט הבא יהיה מותר וחזי לאדם, וליכא מוקף כלל, וח"כ ה"א דאסור, ולזה קאמר רשב"א דלא דמי ברור שיהיה הממיר בל' וח"כ אינו בכלל דבר שיש לו מחירין, ואם כן הוי כאסור החזר לשבט הבא ומתבטל, ודברים אלו ברורים ואף שאינו בלשון רשב"א מ"מ אמרו לנ"מ בחזון הזה וכמד דבריו בפשוט:

ישב אור
ועוד י"ל, דאולי אמרה לדעת רבינו שמתה דס"ל לר"ם דספק אי' בגופו וספק אסד בערובות מותר מכת ס"מ, מ"מ דבר שיש לו

פלתו המבואר

מהא דהג"ל. [ועיי' בבאור היטב שהביא קושיא זה מהר"ם משה מלמבורג, וכתבו דאיידי בספק טריפה דגולה בדיט. ועיי' בחזון יאיר (סי' קצ"ב) מה שחידך. ועיי' תשרי מהר"א אור"ח סי' קע"ב].

הטברא דאם יתגלה דאיסור הוא או אגלאי מילתא למפרע דמותר לא מקרי דשיל"מ מחזר באיסור והיתור

וסברא זו מבואר באו"ה (כלל כ"ה דין י"ח) דכתב וזה לשונו כתב באור זרוע איסור שנאסר מחמת חוקו דאורייתא (ספק תורה) מתבטלת בסי' בשאר איסורים אף על פי שאפשר שניתרר כשיבא אליהו יש לומר דלא נקראו דבר שיש לו מחירין לפי שאו אגלאי מילתא שלא נאסרה מעולם, ולא דמיא לביצה וטבל הנאסר יש לו מחירין עכ"ל האר"ז, ועוד כמו שכתב הרשב"א (בתורת הבית הקודש שער ד' בית ד') שלא נקראו דשיל"מ אלא אם הממיר בוודאי וכו' עכ"ל של איסור והיתור הרי שהזכיר הן סברה.

ובמה שכתב הצמח צדק דמ"מ לכתחילה יש להמתין מבלי לסמוך הביטול עי"ש דבריו בלתי ברורים, אם יתודע אח"כ שאסור בוודאי מותר לאכול כי בטל בסי' ובשביל שעכשיו מסופק אם אסור או מותר יהיה בכלל עד שאתה תאכלנו באיסור וכו', אין לדבר זה הצנה כלל.

מוקצה חוזר לאיסורו לשבת הנאה לכן לא הוי דשיל"מ ובדרך חידוד אמרתי, לפי מ"ש רש"י (במס' ביצה ר' ע"א ד"ה לכלבים) דביצה בקליפתה לא חזי לכלב, ולפ"ז ביצת טריפה בשבת אסור לטלטלו דלא חזי לאדם ולכלב ג"כ לא חזי, דבר שאין בו תשמיש מוקצה הוא, והחיתת אם זה היה ראוי לכלב היה מוכן אגב הכלבים, אבל השתא דאינו מוכן לכלבים מוקצה הוא, ולפ"ז אם נחפר ביצה טריפה בשבת באחרת אף דמחמת איסור טריפה בטל ברוב מ"מ מחמת איסור מוקצה שיש על הביצה, (בגופו על איסור

בביצה ד' ע"ב) בהא דמרבה עצים וכו' ולרב אשי דאמר בדרכן רבו שיש לו מחירין לא בטיל, ולפירוש הרא"ש הקושיא דלא הוי ליה לבטל איסור בדבר שיל"מ כמו בשל תורה ואין צורך לפנים. אי"כ מה לי בזה שאינו אסור אלא מדרכן הא בדשיל"מ אף מדרכן אינו בטיל. איברא הפרי תואר (כאן סק"ג, וכן כתב המנחת יעקב) כתב דלא מהני לחזותא רק באיסורי הנאה, ועל זה כתב הפלתי דרפה כתב. אבל אין כל דבריהם ענין לכאן ודאי חזותא לית ביה ממשא, אבל מ"מ משהו איכא, ובדבר שיש לו מחירין משהו אסור והרי נחפר עכ"פ משהו, (ועיי' בשמח אדם ה"ל פסח סי' כ"ה שזך כדברי הפלתי כאן לגבי חמץ בפסח שאסור במשהו עי"ש), רק דמייד באינו מינו ועי"ז אמרין כמש"ל דלכך בטל דאין ניכר כלל ונתבטל טעמו, אבל חזותא הא ניכר ושכ אינו מינו למינו, (ועיי' בתורת הטאה כלל ע"ד בשם המדריכי) ועוד הא מלתא דלטעמי הוי במינו הטעם ג"כ דיכיר דאי"כ חזותא ג"כ הוי כמו לטעמי דרגיל הוא בזה ליתן לתוך התבשיל והוי כמו לטעמי ולק"מ. (ועיי' טרו"ו כאן סק"ו, ולעיל בסי' צ"ח סי' י"א, הארחה סק"ד. ועיי' בהגהות שער חזק סי' ע"ד).

ביאור דברי המחבר דלא מקרי דשיל"מ רק כשהמתיר עתיד לבוא [סק"ד] כתב המחבר בסעף ב', יש מי שאומר שלא אמרו דבר שיש לו מחירין אלא כשהמתיר עתיד לבוא וכו'.

קושיית הצמח צדק על המחבר
ובשו"ת צמח צדק (סימן ט"ט) כתב להקשות דבממה נפשך יתבטל, אם יתברר לבטוח דהיה אסור לכתחלה יתבטל, ואם יתברר לבטוח דהיה מותר אגלאי מילתא למפרע דמותר ואם כן למה לי הטעם דאין זה דשיל"מ משום שאין המתיר עתיד לבוא בשו"ע וגם על הרשב"א מקור האי דינא צ"ב, למה הנזכר הרשב"א להשמיע לנו דביצה של ספק טריפה לא הוי דשיל"מ תיטוק ליה

מתירין לא אמרינן ק עיין לקמן סי ק"י. וא"כ חלז מספק נהמה טריפה שעשו ממנו גבינות והספק הוא ספק דרוסה או נפולה דלית ליה בדיקה לאחר שמיטה, ואותו גבינה שה"ל נמערב בגבינות א"כ מותרים דהוי לדעת ר"ם ס"ס כנודע ולא ימא דהוי דשיל"מ שהרי אם ישפוט יבורר שאפשר שהיא מותרת, וא"כ הרי בזה דשיל"מ ואין מועיל ס"ס ה"א ללא נסמוך על הימר ביטול, ולא קשיא דהא אם יהיה אסור יהיה ג"כ בטל ברוב וא"כ ממ"נ יאכל דהו אינו דלס יבורר דהוא טריפה לא יהיה נאכל וכל הימרא דהוא ס"ס ואס יבורר

דהיא טריפה אין כאן רק ספק דתערובות, וה"ל דיהיה נדון כאלו דבר שיש לו מתירין, ולזה קמ"ל דלא אמרינן ק כיון דאין המתיר צא תוא, אצל בלשון רש"י דסוק:

אינו ברין דבר שיש לו מתירין. (ו) לפיכך, ביצה מוכת מגמרא, עמ"ש פלמי דלא של ספק טריפה שנתערבה באחרות, אינו ברין דבר שיש לו מתירין, (ט) לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו.

מוכס מיד: (ו) לפיכך ביצה וכו'. ולא הוי ס"ס, דליכא מד בגופי ומד דתערובות לא הוי ס"ס: (ט) לפי שאין המתיר.

ומה שהקשה הנ"ל בממ"נ אם יהי מותר גם עכשיו מותר ואי

ישוב אד

אמנם נאמת בתי ישוב נראה דלק"מ, דהא כמז הר"ן דלכך דבר

שיש לו מתירין במינו לא בטל דהימר נהימר במינו לא שייך ביטול, דכמה יסול הביטול כיון דהוא מינו רק איסור נהימר שם איסור גורם דהוי כאילו א"מ דהוי נקרא בשם הימר ולכן דשיל"מ הוי הכימר, ואם כן חזר הדבר מין במינו לא בטל, ולפי"ז דמלי בשם א"כ נרין לו מר לאס"ד דלס יתברר אפשר הימר קרוי גם כן דשיל"מ דגם דשיל"מ כספק גם כן שם הימר עליו דהא לא הוולט איסור יש מקוה להמירו, וגם סניף דספק מורה מותר ואם כן שם הימר עליו ואם כן דנקרא בשם הימר חזר הדבר למין במינו דלא נטיל, ואי לזה שם איסור ולזה שם הימר הא אף לזה יקרא שם הימר ומה צדק דקמ"י שמי גלי דהוא איסור ברוב מכל מקום שם אשר יקראו לו הנכיוס יקראו לו שם הימר דעדיין מכחי' שיהי מותר ולא בטל לפי סברה זו, וא"כ ל"ק בממ"נ דלס יתברר שהוא אסור נמבטל למפרע, דזה אינו דאין אמרינן אף שיתברר אח"כ שהוא אסור צודאי מכל מקום לא נמבטל למפרע דלא היה לו שם הימר ובמינו לא בטל מה שאין כן אח"כ שעליו שם איסור, וא"ש, ולכן קמ"ל רש"י דהו אינו כיון דאין הימר ברוב לו הוי נקראת בשם איסור ובטל, וא"ש וברור. וכחנם נמסננו כל חכמי לנ בזה הדברים כפשוטן:

והנה רב הש"ך הקשה, דמה קמ"ל רש"י, דפשיטא, דלס לא כן, מה פריך הגמ' בצ"ה בשלמא ספק י"ע ספק חול הוי דשיל"מ ולכן אם נמערב אפי' בנים אסורות, אלא"ה ספק טריפה מפני מה אם נמערב באלף טולן אסור. וקשה מה קושיא הא הוי גם כן דשיל"מ. והנה רש"י פי' ספק טריפה ספק טולדה מתרגולת טריפה, וי"ל דנמכוזין דאין הפי' דספק הוא אם המתרגולת טריפה דהוי

פּלתי המבואר

כן (עיי' לקמן סי ק"י). ואם כן חלב שנחלב מבהמה שהוא ספק טריפה שעשו ממנו אח"כ גבינות והספק טריפה הוא שהוא ספק דרוסה או נפולה דאפשר לברוד אח"כ משום דאית ליה בדיקה לאחר השחיטה ואותו גבינה הוי חתיכה הראויה להתכבד ותערב בגבינות אחרות כשדות מותרים באכילה דהוי לדעת ר"ת ס"ס כנודע ומה תאמר דהוי דשיל"מ שהרי אם ישחוט יבורר שאפשר שהיא מותרת וא"כ הוי בזה דשיל"מ וקיי"ל דבדשיל"מ אינו מועיל ס"ס ולכן היאך נסמוך על היתר ביטול ואין לומר דממה נפשך מותר דהא אם יתברר דהגבינה בא מבהמה טריפה והוא אסור יהיה ג"כ בטל ברוב וא"כ ממ"נ יאכל, דזה אינו דאם יתברר דהוא טריפה לא יהי נאכל דהא הוי חתיכה הראויה להתכבד שאינו בטילה ברוב, וכל היתרא דהוא ס"ס, ואם יבורר דהיא טריפה אין כאן רק ספק דתערוכות והייתי אומר דיהיה נדון כאלו דבר שיש לו מתירין, קמ"ל ולא אמרינן כן כיון דאין המתיר בא דאי כן אפשר ליישב דברי הרשב"א הנ"ל, אבל בלשון הרשב"א דחוק.

ביאור דברי הרשב"א לפי טעם הר"ן בדשיל"מ

אמנם באמת בתי ישוב, נראה דלק"מ דהא כתב הר"ן (במס' מדים כ"ב ע"א) דלכך דבר שיש לו מתירין במינו לא בטל דהיתר בהיתר במינו לא שייך ביטול, דכמה יסול הביטול כיון דהוא מינו רק איסור בהיתר שם איסור גורם דהוי כאילו אינו מינו דהוא נקרא בשם היתר ולכן דשיל"מ הוי כהיתר וא"כ חזר הדבר מין במינו לא בטל ע"כ, ולפי"ז דשיל"מ מין במינו או אינו מינו תליא בשם, א"כ צריך לומר לסלקא דעתך הייתי אומר דאם יתברר אפשר היתר קרוי ג"כ דשיל"מ דגם דשיל"מ כספק ג"כ שם היתר עליו דהא לא

טריפה) לא בטיל בשבת דיכול להמתין ער למחר והוי לי' דבר שיש לו מתירין. אך זהו אינו דהא חזר לאיסורו לשבת הבאה והיא מוקצה שנית ולא הוי דבר שיש לו מתירין, (וכמו שנתו בחמץ בפסח ובאיסור חרש וצ"ח עליה לעיל בסוף סק"א) אך לפי"ז ספק איסור דהוי ג"כ מוקצה כמ"ש מהרש"א (ביצה ר ע"א בדי"ה וכו' מה בין זה) גבי עגל שכלו ח' ימים בשבת דלפני ח' ימים ספק נפל הוא ולא אמרינן אגלאי מילתא למפרע א"כ ביצת ספק טריפה שנתערב בשבת אשר בשבוע ההוא כלו כ"א יום דתרגולת, דקיי"ל דאם לא הטילה ביצים מעולם ושהתה אחר שהטילה ביצה זו כ"א יום, דהביצה מותרת (עיי' בשו"ע סי' פ"ז סעי' ט') אם כן י"ל דאינה בטלה מחמת מוקצה ולא בטילה משום דשיל"מ לאחר השבת, ואי דחזר איסורו לשבת הבאה, זה אינו דאי ראולי יתברר דכשורה היא וא"כ עכשיו עדיין מוקצה הוא כמ"ש בשם מהרש"א הנ"ל, וכאמרם (ביצה כ"ז הלאה) גבי בכור שנפל לכור אע"ג דנתגלה דהיה בעל מום מ"מ הוי מוקצה, אבל לשבת הבא יהיה מותר וחזי לאדם וליכא מוקצה כלל, וא"כ לולי דברי הרשב"א הייתי אומר דאסור ולזה קאמר הרשב"א דאין כאן דבר שיש לו מתירין, הווא כיון דאינו ברוד שיהיה המתיר בא וא"כ אינו בכלל דבר שיש לו מתירין והוי כאיסור החוזר לשבת הבא ומתבטל דברים אלו ברורים, ואף שאינו בלשון רשב"א מ"מ אמרו לנפקא מיניה באופן הזה וכתב בדבריו בפשוט.

עוד ביאור לבאר דברי המחבר מקושית הצמח צדק עליו

ועוד י"ל, דאולי אמרה לדעת רבינו שמחה דט"ל דלא אמרינן ס"ס בדשיל"מ, ולפי שיטת ר"ת דספק א' בגופו וספק אחד בתערובות מותר מכה ס"ס מ"מ בדבר שיש לו מתירין לא אמרינן

אין הספק בצנייה רק במרגול' ומה ענין לצנייה, ורש"י כתב דאידי דאידי צנייה נולדה ביי"ט קטמי דספק טריפה אסור, ואם הספק במרגול' אין כאן ענין לצנייה דכל הספק במרגול' וממילא הביצה אסורה ואין יתכן דמרגול' אסורה וצנייה מותר. וע"כ צ"ל דספק בצנייה לנד דיש שני מרגול' אי טריפה ואי כשרה ונמצא צנייה מביניהם ולא ידעין אם נולדה מכשרה או מטריפה חזו הלשון וספיקה דכל הספק בצנייה ושייך דומי דרש"א דמיירי מצנייה, וא"כ ל"ק קו' הש"ך דהו א"ל להחזיר לעולם:

גם י"ל אף דודאי רשב"א, דאמר דין זה דאין הממיר בל דואי הוא אליני דר"י דס"ל ספק בגופו וספק במעורבו לא מיקרי ס"מ, דאל"כ הא הו ס"מ וא"כ לר"י אספיקא קאי מ"מ לפירש"י דאספיקא קאי אין הכוונה רק אספק, רק הפי דרך כלל בצנייה דאספיקה של צנייה אסורה וגם אם נמערבה הביצה הך ספק או דואי באלף אסורו, אבל שיהי הפי דוקא ספק אבל דואי מותר לא יסבול הפי הנרייטא ובה ל"ק דלמא משום דשיל"מ סינא ספק דואי מא"ל.

ישו' על קו' הש"ך על רשב"א

ובחבי ישנתי למאן דס"ל אפילו חזר אסורו הו דשיל"מ, כדעס הרמב"ם בחמתן נפסקא וא"כ מה פריך הגמ' על ספיקו אסורה בספק טריפה למה נמערבה באלף אסורו' דהא כל בריית' איירי ביי"ט, וא"כ י"ל וספק טריפה אסורה על יי"ט קאי דאם ביי"ט ספק טריפה אסורה לא מיבעי באפילה דפשיטא אלא אף בטולטול דלא חי כמ"ש מהרש"א ולכן אסורה ביי"ט בטולטול כדקמי בהך ברייתא דאסורה בטולטול וע"ז קאמר דאפילו נמערבה באלף דהו דשיל"מ, ולק"מ מה טיבו ולישנא דברייתא מרווח ול"ק מה טיבו של טריפה לכאן, וגם מה קמ"ל דספק טריפה אסור פשיטא ספיקא של פורה להממיר וע"כ צ"ל דהגמרא סברי דדואי צנייה טריפה חזי לכלבים רק ספק לא כמ"ש מהרש"א, וא"כ צריכי למימר ואם נמערבה רק אספק קאי ולא אדאי זהו לא ס"ל לגמרא, ואם כן קושי הש"ך מיושב:

ישוב אוד

גם י"ל דואי לס"ד בגמרא, דבדרבנן ספיקא להסי' אפי' דשיל"מ ושמע מיירי דלא קבעו חז"ל לדשיל"מ כאסור של פורה א"כ פשיטא דלא שייך דינו של רשב"א דיון דהך דשיל"מ לא בטל רק מדרבנן ומהתורה ברובא בטל א"כ כשנסתפק לנו אי יהי דשיל"מ מהכ"מ להממיר כל ספיקא נמילמא דרבנן לקולא, רק כל ספק דרשב"א הוא לדין בפר דחידת לן ר"א דשיל"מ אפי' דרבנן ספיקו להממיר, והיינו דקבעוהו חז"ל כעין של פורה וא"כ שפיר אפשר דאם יש ספק דיהי לו מסירן דג"כ לא יתבטל כיון דחז"ל קבעו בו מסמרת כאל פורה ולכן קמ"ל דלא, ושפי' קאמ' יראה, ואין ראיי מגמ' דהו בס"ד דאף דרבנן ספק להקל, דוק:

ישוב אוד

ובחדושי אמרמי, לפמ"ש המוסקפוס פרק כירה דלר' יוסן דס"ל צנייה אסור משום משקין שזנו הביצה מותר בטולטול, עיין רא"ש סוף מס' צנייה, ולדבריו צ"ל הא דקמי בצרייתא דיון דצנייה שנולדה בשבת וצ"ע אסור בטולטול, י"ל כי אמר הפו' לדין דל"ל מוקפה אבל לר"י דאם ליה מוקפה כיון דלא חזיא לאפילה חל עלי' שם מוקפה ואסור בטולטול, והך בריית' ר"י היא: ולפ"ז דר"י היא, ל"ק קו' הש"ך דספ' טריפ' הו דשיל"מ, דר"י ס"ל טריפה יולדת עיין סולין וכן במסכ' עבו"ס דטריפה יולדת ומכ"ש דטריפה מיה כמ"ש המוס', וא"כ מה דבר שיל"מ יש בו אף אם ימתן שפולד סוף ביי"ט עדין באיסורי קיימי ולא יכל הממיר

פלתו המבואר

גם כן דשיל"מ. אלא על כרחך דבאופן כזה לא אמרין דין דשיל"מ ע"כ. והנה רש"י פירש ספק טריפה ספק נולדה מתרגולת טריפה וי"ל דבתוכין דאין הכוונה דספק הוא אם התרגולת טריפה דאו אין הספק בביצה רק בתרגולת ומה ענין לביצה, ורש"י כתב דאידי דאידי בביצה נולדה ביי"ט קתני דספק טריפה אסור ואם הספק בתרגולת אין כאן ענין לביצה דכל הספק בתרגולת ממילא הביצה אסורה ואין יתכן דתרגולת אסורה וביצה מותרת. וע"כ צ"ל דכאן הוא הספק בביצה לבד, ומיירי דיש שני תרגולת אי טריפה ואי כשרה תמצא ביצה מביניהם ולא ידעין אם נולדה מכשרה או מטריפה חזו הלשון וספקה דכל הספק בביצה ושייך דומיא דרישא דמיירי מביצה ואם כן לא קשה קושית הש"ך דהו א"א להתברר לעולם.

הוחלט איסור ריש תקוה להתירו, וגם סניף דספק תורה מותר וא"כ שם היתר עליו וכיון דנקרא בשם היתר חזר הרבר למין במינו ולא בטיל, ואי רלוזה שם איסור ולזה שם היתר הא אף לזה יקרא שם היתר לבטוף ומה בכך דקמא שמי גליא דהו איסור ברור מכל מקום שם אשר יקראו לו הבריות יקראו לו שם היתר דעדין מחכי שיהי מותר ולא בטל לפי סברא זו, ואם כן יש ליישב הקושיא שחקשה הצמח צדק הג"ל, רמב"ז אם יתברר שהוא אסור נתבטל למפרע, דה אינו ראנן אמרין אף שיתברר אח"כ שהוא אסור בודאי מכל מקום לא נתבטל למפרע דאו היה לו שם היתר ובמינו לא בטיל, מה שאין כן אח"כ שיש עליו שם איסור ואחי שפיר ולכן קמ"ל רשב"א דהו אינו, כיון דאין היתר ברור לו הו נקראת בשם איסור ובטל ואחי שפיר ברור. ובחנם נתחבטו כל חכמי לב בזה הדברים כפשוטן.

קיצור תוכן ענינים ודחידות בהש"ך: בביצה ספק טריפה שנולדה בשבת. • ביצה בקליפתה אינה נותנת טעם. • מוקפה אי הו דשיל"מ. • בהא דחידושי הפלותי דמוקפה מקוי חזר לאיסורו. • ספיקא דיניא דשיל"מ בטיל. • גם דעת המחבר דדבר שחזר ונאסר אינו דשיל"מ. • דברי הפלותי בספרו על הלי י"ט (פ"ב דא) להרמב"ם. • דבר שאסור משום רוח רעה אם מקוי דשיל"מ. • ביצה בקליפתה חזי ראוי לכלב או לא. • הערות על הברוך טעם

ביאור דברי הרשב"א מקושית הש"ך עליו
 דחזנה הרב הש"ך (סק"י) הקשה דמה קמ"ל הרשב"א דין זה כאילו הוא חידוש כן מודעת עצמו, הרי פשיטא הוא דאם לא כן מה פריך הגמ' בביצה, בשלמא ספק יי"ט ספק חול הו דשיל"מ ולכן אם נתערב אפי' באלף ביצים אסורות אלא אי אמרת ספק טריפה מפני מה אם נתערב באלף כולן אסורות. וקשה מה קושית הא הו

וכן מעשר שני מטה בעלי או נפדי' כמבואר ברמב"ם ומצד עלי ע"ש. אך הקדש ועל לא כפי דמפרש ופודה דליי' נקדשו כ"י כמ"ש הר"ן אבל בדבר שאין מטה מהכ"ס לומר נדבר שיש בו קוה ועשה להיות נגדר דשיל"מ ואין כאן השגה על מהרש"ל:

אמנם הרשב"א נמ' טעם דלרין להוציא הוצא, והוציא כ מסוגי' דפרק הזהב דף נ"ו מעשר שני בטל נרובא, נאצי' מעשר לי'י' נמעשר שאין בו ש"פ ושנכנס לירושלים ואלו, ואמרי' על שנכנס לירושלי' ואלו דלם מיקרי דבר שיל"מ ונפילי' וכו', ואלו לפי גבי מעש' שאין בו ש"פ לא פריך הגמ' ק, ש"מ דלעיל דאי כ"י הוצאו' לא מיקרי דשיל"מ אבל כאן דקטני שנכנס לירושלי' ויוצא משמע אפי' פסיעה אטם, וכן הדברים נאסיפס זקנים נשג הסו' והרבה מחכמים:

לשולם, ושפיר פריך הגמרא נמעריה נאלף אמאי אפורות, אבל לדין דקיימיל דעריפה אינה יולדת ושפיר נאסיפס הרשב"א עד שהוצרך להכריע משכנו הרמה דוק:

תי' על קו הש"ך על מהרש"ל

[ה] כלי שנאסר וכו'. ומהרש"ל נמ' טעם דלא הו' דשיל"מ הוציא וחינו על ממילא, וכן הו' נאסיפס זקנים כ"י דף

נ"ד נשם הר"ן, והש"ך נפ"ק מ' תמה דהא נדרים וכוונה אינ' סלי' בזמן ומי' מיקרי דשיל"מ, ולק"מ דנשלמה הסם נדרים אמרי' להדיא נדרים דף נ"ט דלך מיקרי דשיל"מ הוציא ומטה לאמסולי' עליה, וא"כ כל הטעם דנשאין מלי' בזמן רק נמעשה לא הו' דשיל"מ דלולי' לא יעשה המעשה ואין כאן מסיר וא"כ נמקום דליכא מטה חזקה על ישראל שהם זריים נמטם ה' ולא יתשלנו,

פלתו המבואר

בסי' רל סק"א משה"ם מינן שקנתין שלא לשאלו דבר זה לא קאי על דבר חז"ל ולא היה תקנה זמן ולפי זה יש לומר דכל הטעם דאמרי'ן דל' מקרי דשיל"מ בדבר התלוי במעשה הוא משום שאין המעשה ודא שיעשהו ואין כאן מחיר ודאי, משא"כ במקום שהמעשה הו' מצוה יש חזקה על ישראל שהם זריים במצות השי"ת ולא יתשלנו, [עיי' רש"י שבת (פרק שני) דאין מוליין בשמן שאין אורו זך וצלו משת שהוששין שמה יפסע ולא יולק עוד פעם להפוסקים הסוכרים כתבה זקני לה. ועיי' פנ"י שם. ובגמ' פסחים פ"ק חזקה על חבר ולא כל אחד חבר] וכן במעשר שני שהוא מצוה להעלותם לירושלים או לפדותה בחו"ל כמבואר ברמב"ם הלי' מעשר שני ולכן מברכין עליה מקרי מצוה [עיי' בסנהדרין (ע' ע"א) ועיי' תרי"כ (פרשת אחרי) ועיי' ירושלמי פרק בתרא דיומא דעת הבה"ג דעת הר"א מפי' הובא ביראים (מצוה ז"י) הובא ברמב"ם בספר המצות (מצוה עשה א') דמצוה עשה הוא (ועיי' ברישב"א החוששות (בי"ג) דחייב להעלותו לירושלים) ולעומת זה ס"ל להרמב"ם דמעשר שני אינ' מצוה בפני עצמו תכלול בכלל מצוה הפרשה מע"ש. וע' בלח"ם (פ"ו מהל' מטרם) שמחלק בין אם בעלים אוכלים יש מצוה ובין כשאחר אוכל, דעו הרמב"ם דאכילת תרומה אינה מצוה ואפי' כתב דמבין על אכילתה כמבואר בסוף הלכות תרומות וא"כ אין ראייה. ועיי' בדברי ר"י קוקוס סוף הלי' תרומות דמברכין על אכילת מע"ש] ואין כאן חסרון ברשיל"מ מה שצריך לעשות כאן מעשה, וכן הוא בהקדש דצריך לפדותה דאיידי בקדש בדק הבית כמבואר בר"ן, וכן טבל צריך להפריש ממנה תרומה - אבל בדבר שאינו מצוה מהיכי תיתי לומר בדבר שיש בה קום ועשו להיות נגדר דשיל"מ נמצא דאין כאן השגה על מהרש"ל. [ויש עו' להעיד, ממה שמזלוק הראשונים בגדי הקדש אם מצוה יש לשאול עליו, דעו השורש והרמב"ם הג"ל דאין נשאלין על זה אלא מוחזק, אמנם הר"ן הג"י הביא בשם ר' יהודה גאון, וכן מבואר ברמב"ן סוף מס' נדרים, ועיי' רב"י סוף פ"ב מהל' שבושת דגם על זה נשאלין, ולפי השיטת שאין נשאלו ואפי' מקרי נדרים דשיל"מ הרי דאין זה תלוי בהא דיש מצוה לשאול עלין]

על הגליון של הפלתו כאן. ♦ דברי הפלתו במקום אחר ליישב קושיית הש"ך כאן:

[סק"ח] כתב המחבר (בסעיף ג') כלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב באחרים, (קדוה היתר) ואינו ניכר, (קדוה האיסור איהו) בטל ברוב (כדי יש ביבש) ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין. (אף שאפשר להגעיל אותו ולא מבואר בדברי המחבר כאן הטעם).

ומקור דברי המחבר הוא בתורת הבית להרשב"א (הקצר בית ד' סוף שער ד') ועיי' עוד בטור יו"ד (סי' קכ"ב)

הסבר המהרש"ל דשיל"מ מקרי רק כשהסתיר עתיד לבוא בוודאי וכתב המהרש"ל בחידושו חולין (יש"ש פרק כל הבשר סוף סימן פ"ו) אחר שהביא דברי הרשב"א, והטעם שאין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין אף שאפשר להגעיל כל הקדרות מכל מקום כיון שצריך לפוד מעותיו ולהוציא הרצאות כדי להגעיל אותו אינו בכלל דבר שיש לו מתירין דבר שיש לו מתירין לא אמרי'ן במקום הפסד, ועל זה כתב ולא היה צריך לטעם זה כי אפילו בלי הטעם של פיזור מעותיו נמי אינו מקרי דשיל"מ כמו שכתב שם לעיל דאם ההיתר אינו בא ממילא מכה זמן רק על ידי מעשה שצריך להגעיל לא חשיב דשיל"מ, (ועיי' בשר"י סימן קי"ב סעי' ב') וכן הוא בשיטה מקובצת ב"מ (נ"ג ע"א) ד"ה ואם איתא שהביא בשם הר"ן סברא זו, ולא מיקרי דשיל"מ במידי דמחוסר מעשה אלא בדבר שדרכו לכך עיי"ש, ומה כיון דהקדוה אינו עומדת כדי להגעילה אלא כדי לכשל בה ולכן אין כאן חסרון של דשיל"מ, והוא הוא סברת המהרש"ל.

חידוש הפלתי דבדבר התלוי במעשה והוא מצוה מקרי דשיל"מ ודעתה הש"ך (ס"ק ח') הביא דבריו, וכתב ולא ידדתי לסוף דעתו דהא אפילו בא היתרו בלא זמן חשיב דשיל"מ כמו נדרים וכהאי גוונא דאינו תלוי בזמן, ומכל מקום מקרי דשיל"מ כיון שיכול לשאול על הנדר הרי דאף מעשה מקרי דשיל"מ, (ויש לומר דיש חילוק בין מעשה לדיבור ונדרים אינו צריך רק לשאל וכל העיכוב הוא בדיבור משא"כ בהגעלה שהוא מעשה מעליא) - ותירוץ הפלתי ולא קשה מידי דבשלמא התם בנדרים אמרו חז"ל במסכת נדרים (נ"ח ע"א) דמקרי דשיל"מ, הוציא ומצוה לשאול על נדרו והוא דכל הנודד כאילו בנה במה, הרי דמי שאינו נשאל עליו כאילו הקריב עליה והיינו שחייב משום שחושני חוץ, (ועיי' ר"ן נדרים כ"ב ע"א) וכן פסק הרמב"ם (פ"ג הלי' כ"ה מהל' נדרים), ובשר"י יו"ד (סי' כ"ד סעי' ג'), [ונמה שהביא הש"ך

ראיה נגמ' אם פירוד מעותיו מטלק דין דשיל"מ

אמנם הרשב"א הג"ל כתב הטעם, משום דצריך להוציא עלי' הדצאות - וכתב הפלתי דמקור דבריו הוא במס' ב"מ (נ"ג ע"א) דחביא, מעשר שני בטיל בודבא באייה מעשר אמרו כן במעשו שאין בו שוה פדוטה - ושנכנס לירושלים ויצא דאין בוה די דשיל"מ, ופר"ך ונחזור את המעשר לירושלים ויהא לה דין דשיל"מ

אסור מ"מ תוסר דנחשבל ועמ"ש פלתי: (ט) לפי שצריך וכו'. ותהי"ל סולק דנהוא"ל מועטת מיקרי דשיל"מ, ותנן גבול אס הולא"ל שיה כפי האסור אף שכל הסערות שיה יוסר מיקרי הולאה מרובה אבל בפסוק מיקרי הולאה מועטת והוא בכלל דשיל"מ, ועמ"ש פלתי ויש לחוש למהי"ל: (י) להצטלו. ולנבנו אפשר דהכלי נפחם ע"י ליבון באש והוה כמו מחלל מסקלקל:

ישור על קר' תוס' בגמ' ולפ"ש לעיל מי צמהר"ל יש ליישב דמעשר שאין בו ש"ס י"ל דאין מצוה להעלותו או לפדותו, וא"כ כיון דלמי צומן לא דנין בו דשיל"מ, וע' מהרש"א דרי הא דלא מי צמירש"י דלעיל איירי שנתמא ג"כ דזה לא משמע צבריימא, אבל יש להבין מה קושי' דלמא אסיק אדעת' ממי הגמ' דנפלו מסת'ר, רק קשיא לי קושי' שמי' דלקלוט ל"ד וא"כ באין בו ש"ס ל"ק דהא לא מצי פריק לי כלל אבל בהך דנכנס לירושלי' שפיר פריך דל"ל דנפלו מסת'רם הא מחילה לקלוט דרבנן, וא"ע על רשנ"א. ויש ליישב דל"כ דהך שאין בו ש"ס דע"כ מיירי צנפלו מסת'ר, דל"כ הא יש לו חקנה דבעל"י א"כ יקשה קושי' הגמ' וימי אסור ומי' הגמ' דלמא אסרי לאסרי פרוטה וחלל ש"ס ומחנה צפרוטה, אי איירי צוה"י דליכא מקדש יש רשות לסלל שיה מנה צפרוטה כמ"ש הרמב"ם והש"ע, ודוק:

(יא) וכל ביצא בזה. והעם הש"ך להמתין מעל"ע דלא שז להסירו

פלושל במד"ל

אמנם מהי"ל צמטובה סי' קצ"ד חולק דהגעלה דבר מועט, והוא דייק מדברי פוספי' למלך בין הולאה מרובה למועט, והיינו דז"ל הסו' ד"ה להדר ולעיל לעיל גבי שאין בו ש"ס לא פריך הכי דאיירי צרוחוק מירושלים הרבה ומקרי אין לו מסירין, אבל הכל דקממי משנכנס לירושלים ויולא משמע אפי' פסיעה אחס עכ"ל, הרי דיש הבדל בין הולאה מרובה להולאה מועטת, ופסיעה אחס מיקרי שיש לו מסירין:

איברא דיש לדייק צמהר"ל דהיה גופי' מפרש דלכך אפי' פסיעה אחס יחשב טורס והולאה, הולא וגוף המעשר אינו ש"ס אס כן לאחיה לורך כחצו התוספי' מחסילה רחוק מירושלים הרבה הא קאי נמי על צבא פחות משהו פרוטה וצו הולאה מועטת נמי מעבד. ונראה דלעיל אמרינן ותכלל על מעות ראשונות, ומשמי דלא פריק, ופריך וימי מעשר דאי לי וכו', וז"ל הא דלא אמרינן דלא היה לו כלל מ"ש ולא פריק ולא עומד לפרוק וז"ל דהו רחוק צמציאות שלא יהיה לו מעולי' מ"ש רק פסוק ש"ס, ולפי' כיון דמיירי דלא פריק כזר א"כ עדיין ודאי מעשר בידו וקשה נעיל הך דלא פריק עם אומו שאינו ש"ס יחד לירושלים וא"כ לא מהמי טורס מועט והולאה מועט כי רב הוא גוף המעשר, ולכך כחצו התוספי' רחוק מירושלים אס כן אף בכל מ"ש לא אמרינן. אך לפי זה הא דמסיים התוספי' דמשמע אפילו פסיעה אחס, לכאורה עדיין קשי' למהי"ל דהא מיירי צמעשר שש"ס ואס כן מה לורך טורס מועט, וז"ל דהתוספי' ציקש לשני לצסוף דמוקי מ"ש שאין בו שיה פרוט' ונכנס לירושלי' ויולא, ועי' גם כן פריך להדר נעיל ועל זה קשה הג"ל הא איכא

פלתו המבואר

בזה וכתב מהרש"א דלא ניחא ליה לתוס' לומר דמיירי שנטמא (או דלא אסיק אדעתיה לומר שנטמא ועוד רמשע דומיא דאיך דתנא ושנכנס לירושלים רמיירי שלא נטמא לפי המסקנא עיי"ש) ולפי זה יש לומר דלרש"י אין הכרח לפרש כדעת הרשב"א, דאין הכרח מדברי הגמ' הג"ל מהא דלא פריך כן דמיירי בנטמא, אלא לפי תוס' יש שפיר להביא ראיה להרשב"א, וכתב הפלתי לבאר עוד בזה ולדחות ראית הרשב"א דצריך ביאור מה קושיא, דיש לומר דהגמ' אסיק אדעתא מה שתירץ הגמ' להלן דמיירי שנפלו המחיצות ורק קשיא להו קושיא שניה דלקלוט לאו איסור תורה רק מדרבנן (עי' מ"ה מצוה חמ"ב ומצוה תע"ג בשם הג"ה) ולכן כשיש שיה פרוטה קשה אבל כשאין שיה פרוטה לא קשה דהא אין בידו לפדותה, משא"כ בהך דנכנס לירושלים ויצא שפיר פריך דליכא למימר דנפל מחיצות דהא מחיצות לקלוט אינו אלא איסור מדרבנן כמו שאמר רבא ולכן לא פריך, וא"כ אין ראית הרשב"א הכרח.

הפלתי כתב ליישב במקצת ראית הרשב"א ואפשר ליישב דעת הרשב"א, דס"ל דהך דאין בו שיה פרוטה על כרחך מיירי בפל המחיצות, דאם לא כן הא יש לו חקנה בהעלה לירושלים, ואם כן יקשה קושיית הגמ' ותיית איסור ומה שתירץ הגמ' דלמא אחיא לאתויי פרוטה וחלל לשריפ ומחצה בפרוטה, אי איירי צוה"י דליכא בית המקדש יש רשות לחלל שיה מנה בפרוטה כמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' מעיש ה"ב) והשריפ (ולחצי מדברי תוס' ר"ה ל"א ע"ב ד"ה וביקש וחוסי' ישנים ביזמא (ט' ע"א) בשם יש מפרשים דדוקא בהקדש אמרינן כן ולא במעשר שני עיי"ש ועוד

ודייק הפלתי מדקשה הגמ' שיחזיר לירושלים המעשר דוקא על מה דאמר דיצא מירושלים, אבל על הא דמעשר אין בה שיה פרוטה לא הקשה כן, ש"מ רכיין שצריך להוציא הוצאות לא מיקרי דשיל"מ משא"כ כשנכנס לירושלים ויצא דמשמע אפילו פסיעה אחת שאין עליה הוציא הוצאות שפיר פריך - וכן איתא בשיטה מק' בב"מ בשם התוס' (עיין רשב"א, ר"ן, וריטב"א שם במס' ב"מ, ועיין תוס' ע"ז ע"ב ע"ב) ר"ה טבל ואין להקשות מגמ' מנחות (ל"א ע"א) דר"ש שזויר נתערב לו טבל בחוליק ואמר לו ר' טרפון לך קח מן השוק ועשר עליו התם שאני רמה שלוקח ומעשר אין הפסד ממון בדבר רמה שקונה בשוק נשאר בידו אלא מוציא ממנו כנגד חלק המעשר שנתערב).

הפלתי דוחה ראית הרשב"א טהא דמעשר שני פחות משו"פ אין מצוה להעלותו

וכתב הפלתי דיש לדחות ראית הרשב"א מגמ' הג"ל, רכיין רמיירי במעשר שני שאין בו פרוטה, יש לומר דאין מצוה להעלותו וכמו דאין מצוה לפדותן מעשר פחות משו"פ (דעת רש"י דאע"פ שיש בו קדשה מהית וממעשיתן ליה מלחלל על פרוטה, אבל דעת שאר ראשונים דמותר אפי' לאכלו חוץ לירושלים ועיין שיטה מק' בריטב"א שהביא דאסור לאכלו חוץ לחומה ועיין מ"ה מצוה תע"ג) ולכן לא פריך הגמ' כן, ואם כן אין להוכיח מכאן ולהוציא הוצאות מסלק הדין של דשיל"מ, (ועבי' לומר כמבית המהרש"ל כיון דאין הויתר דאי שיבא) - זאת ועוד עיין במהרש"א שכתב דרש"י ד"ה עולין ויורדן איירי בנטמא במעשר שאין בו שיה פרוטה, אמנם תוס' ד"ה ליהדר לא ניחא ליה

טורח והוא דבר מועט, וליכא למימר דנזרף דבר אחר די"ל דכזר פריק, ולדחוקיה ל"ל דהא נכנס לירושלי וא"כ עדיין ק', ולכן הוצרך לומר דסממא משמע א"י פסיעה דליכא טורח כלל בשום אופן ודברי הפוס' גזורים כמהרי"ל, וזכתי נישא דלא יהי דברי טוס' זו פוטריס למוס' דנדרים דף נ"ח דכנסו להדיא דמ"ש נקרא דבר שיש לו מסירין דיכול להעלותו או לפדותו, והדברים פוטריס דהא סממא דמילתא רחוק מן ירושלים עד איכא הוצא, ולפי דברי מהרי"ל הדברים נכזרי, וכן כתב הרא"ש ע"י עלי:

איברא יש לומר לשיטת רש"י דרך אחר מצלי לזרף לסלק בין הוצאה מרזב' למועט, והוא דהא דפריק לי ע"כ הו' עצמו, דאי על ידי הערמה ע"י אחר, אם כן מה פריך הגמ' ולימא מסולל על מעוט ראשונות הא הוא לא פריק רק אחר ואותו הלך לו ומי יאמר, וע"כ צריך לומר דסממא דמילתא הוא פריק לי ולי דמוסיף שומט כן מצוטו ולא סגי בלא"ה וכי יפסידט לגמרי אין לו חלא העל"ה או שומט להוסיף ולפרוק ולכן עומד לכשתילה א"כ והאי דמעשר שני דצריך פשוט אין טורח והוצא' העלמו והאי יותר מסומט חמו בלא"ה מוכרס ליתן חמו בכלל מצוה ואם כן ליכא למימר דיש הוצא' בהעלאתו דהא יכא הפסידו נשכרו משא"כ במעט' שאין בו ש"ס דאינו ממויב ליתן שומט א"כ הוצאה כל דהוא בכלל הוצאה יתשז ושפיר לא הו' דבר שיל"מ, ולכן לא פריך הגמ' ועל אותו דליכא הוצא', אבל שנכנס לירושלים דאיירי אף בית בו ש"ס שפיר פריך ולהדר ועל דהוצא' אין יותר מסומט, וא"ש דזוק:

ואפשר דגם מהפוס' לא נעלי זה, רק למסקנא דמוקי סרמי אין בו ש"ס ונכנס לירושלי ואלא ופהג"מ ולהדר ולעיל, צה שפיר קשה דאית לי הוצאה, וחומט ליכא, ולכן הוכרס לומ' דאפי' פסיעה א' דליכא הוצא' דזוק.

ויהי' אף שיהי' אף למהרי"ל שצדיק הכל לפי איסור ולא לפי שנשכסל צמחו כמ"ל, ואם כן הצלות בכלי אין למשוב לפי טיב הכלי רק לפי הצלות צמחו והצלות אין ש"ס, וידוע דכל הוצאות שיעלה יותר משווי וא"כ צננס טען מהרי"ל דמה צדק דהגעלה דבר מועט לערך הצלות רב ישנא, ואולי ס"ל למהרי"ל דגוף כלי נעשה נצילה ואם כן צריך הוצאות נגד כל הכלי, אבל לפי דלא ס"ל לרש"י כן קשה למלוק ולמלק אקדמוס:

ונשוב ונעין צמזים דכנס, בצפ"ו מהלכות מעשר צ', מעשר שני שנמערב צמידות חולין יאכל הכל בטהרה במקום או יפדה אם המעשר, לפיכך אם נמערב בירושלים אופריס בכל שהוא צמיני הוציל והוא בירושלים הרי הוא כדבר שיש לו מסירין ויאכל הכל בטהרה, ודייק מיני' הפר"ח טעמא בירושלים אבל חוץ לירושלי אין לו דין דבר שיש לו מסירין דעריסח לי לפדות או לעלות, ואלו כפוק מ"ש (פי' כפלי המטול סוף עמ' ס"ג בגי' סוף) כתב בלא"ה מעשר שאמרו דבעל צדוק שנכנס לירושלים ואלא ונפלו מסירי, ומהו משמ' דמ"ש אף דצרי להעלותו הו' דשיל"מ, ולכן נכנס הפר"ח לסלק בין טורח מרזב' למועט:

תי' ברעב"ם דלא כפ"ח

ולא עיין כל הוצרך דהאי צמיני' שאיסור מ"ש לכל, אם נמערב פשיטא דהו' דבר שיש לו מסירין דהרי אותו איסור לזרי יהי' מותר בפדיונו או בהעלמו לירושלים, אבל בנמערב בירושלים לאכול בטהרה מדין מ"ש לזו לא נאסר מעולם רק מה שנאסר לאכול שלא בטהרי ועל זה אין היסור מעולי אף דיעלהו ואין כאן דשיל"מ כלל רק מכס קדוש' ירושלי הסמירו חכמי' ועשהו דשיל"מ וצרי לאכול

פלתו המבואר

ולפי זה קשה למה כתב התוס' ברישא דמעשר שני דאין שר"פ מיירי ברחוק מירושלים הרבה, הא קאי נמי על הבבא דרך ממעשר פחות משהו פרוטה וכוזו הוצאה מועטת נמי מעבב.

וצראת דלעיל שם בגמ' אמרין בלשון קושיא, ונחלל על מצות הראשונות שכבר חילל את המעשר שאין בו שר"פ, ומשני דלא פדה עדיין מעולם מעשר עד עכשיו שנמצא שאין לו מעשר ביד, ופריך ותיחי מעשר דאית ליה תצטרפניהו וכר' ע"כ, וצריך לפרש קושיית הגמ' דלכאור' מה פריך, הרי יש לובר דלא היה לו כלל מעשר שני (ולא פדה ואינו עתיד לפדות) ואם כן מה הקשה בגמ', וכיין שהקשה אפי"ה כן יש לובר דזה רחוק במציאות שלא יהיה לו מעולם מעשר שני רק פחות משהו פרוטה, ולכן יש לובר או דיש לו מצות שכבר חילל או דיש לו מעשר בידו דלא פדה עדיין, ועל זה יש להקשות שיצטרף הך דלא פדה עם אותו מעשר שאינו שוה פרוטה ויעלה אותן לירושלים, ואם כן לא מהני טורח מועט והוצאה מועט כי גוף המעשר הרבה הוא – ולכן כתבו התוס' דמיירי דהוא רחוק מירושלים ואז אמרין בכל מעשר שני שלא יעלוהו משום טורח, אך לפי זה מה שמסיים התוס' דמשמע אפילו פסיעה אחת לכאור' עדיין קשה למהרי"ל, הא מיירי במעשר שהוא שוה פרוטה ואם כן מה צריך טורח מועט, אלא יש לפרש דכותנתו של התוס' ליישב מה דמוקי בגמ' דמעשר שני דיבטל כרובא מיירי במע"ש שאין בו שוה פרוטה ונכנס לירושלים ויצא ופרץ שיחזיר אותן לירושלים, ועל זה קשה מה פריך הגמ' שיחזיר אותן הא איכא טורח והוא דבר מועט, ואין לובר וצטרף רבר אחר די"ל דכבר פדה אותן

דאפילו לדין כתב הרמב"ם ודעת חסידות יש שלא לפדות שוה מנה על פרוטה והאידו בביאור הגרי"א י"ד (סי' רצ"ד סק"כ) שהקשה על הרמב"ם אלא לפי ההלכה דק"י"ל כר"ם בס"י קידושין (ג"ה ע"ב) דמעשר שני ממך גבוה הרי כקדוש שאין בו אנתה וא"א לחללו על פרוטה) – הרי יוצא לן דיש לתרץ הוכחה זה האחרון אבל מהערת המהרש"ל עדיין קשה. בידוד דעת המהרי"ל דס"ל הגעלה לא מקרי הוצאות כיון דהוא הפסד מועט

המבואר בחשו"ר (סי' קס"ה) כתב, דלהגעיל כלים לא מקרי הפסד מרובה רק הפסד מועט, ולכן אין בו סבא לומר דלא הו' דשיל"מ כיון דצריך להוציא הוצאות, ודאייתו מגמ' בי"מ הנ"ל ונדרים (ג"ה ע"א) דאמרו דמעשר שני מקרי דשיל"מ כיון שיכול להעלותו לירושלים (ועיין רש"י בי"מ הנ"ל ולא משום שאפשר לשאול כיון שאין מצוה לשאול כמו שכתב תוס' בי"מ הנ"ל הרי ולא מקרי הפסד מרובה). ודייק כן מדברי התוס' בי"מ הנ"ל שכתב לחלק כן, וכמבואר שם בר"ה "ליהדר" שכתב לעיל גבי מעשר שאין בו שוה פרוטה, לא הקשה שיכניס אותו לירושלים דאיירי ברחוק מירושלים הרבה ומקרי בהכי אין לו מסירין, אבל הכא דשוה פרוטה הוא והיה בירושלים כבר יוצא אח"כ משמע אפילו יצא פסיעה אחת שאין כל כך טירחא מקרי דשיל"מ ע"כ הרי דהתוס' מחלק בין הוצאה מרובה להוצאה מועטת ופסיעה אחת מקרי רבר שיש לו מסירין. ביאור דאיית המהרי"ל חתום בי"מ

וי"ש לדייק במהרי"ל דאיהו גופיה מפרש ולכן אפילו פסיעה אחת נחשב לטורח הוצאה, והאיל וגוף המעשר אינו שוה פרוטה,

בטהרה חזו מצואר בירושלמי עשו ירושלים כדבר של"מ, הרצון בנאמם אין לו דין של"מ רק לקדושת ירושלים לאכול זו בטהרה הממירו חכמי' ועשו כדבר שיש לו ממירין וברמזים נמס' כבורים פרק ב' משנה ב' נסופו שכתב חזו במקום חכמים שהם נתנו תערוכות אלו שני דברים בירושלים לבד כדבר של"מ כיון שיכול לאוכלו שם נקדושה חזו אמרו כדבר של"מ כמה דמימא דבר שיש לו ממירין אופר ככ"ש דכומי' ירושלים אופרם כ"ש והדבר מצואר כמ"ש דאין זו דין דבר של"מ בנאמם רק עשו לירושלים כדבר שיש לו ממירין, ועל זה אופן אמר הרמזים דאיתו רק בירושלים לבד אצל דבר שיש לו ממירין בנאמם שייך בכל מקום והדבר מצואר. ומערת אין לנו ראיי מבוררת לאין נטוה דעם הרמזים, והדבר שקול, ולכן בנאמם לכתמלה יש להסמיר בהגעלה כי הולאה ועורם מועט הול.

אמנם לדע' ר' שמחה דלא אמרי' ס"מ בדשיל"מ, קש' א"כ למה קי"ל סמס כלי אינו צ"י מכת ס"מ, קשה הא כלי הוא דבר שיש לו ממירין וכדבר שיש לו ממירין לא מועיל ספק ספיקא, ועכ"ל דכלי לא הוא דבר שיש לו ממירין. ומ"ש הפרי"ם דלפטר להכיר האיסור על ידי הפגשיל, לא דעמי דחולם הגעלה אין אפשר להכיר האיסור וכי ודאי יולא הגלוע לטוף הפגשיל, והגע עממן אס בשלו הקדירה איסר והיסר ועעמו קפילא ואין זו טעם איסור וכי מוסר על סמך הזה לחזור ולבשל זו שרי הלא אמרינן בפ"א פלטה ובפ"א לא פלטה ואס כן חו ליכא היכרא ואס אמרינן להגעיל אף אמה מרבה בהולאות, יש לדחוק ולומר בשלמא דלענין לשיל"מ שפיר י"ל הולא דרעק לא הטרמו חו"ל בהולא, אצל הפ"ם טען שהו' ד"מ כיון דלפטר להכיר האיסור א"כ נרץ כל הולאות להפירו לבדרו אך זהו דוחק, ובפרט בכוונתם כי לא דיברו בהגעלה רק פשוט שיטעוס קפילא חזו אינו כמ"ש וגם לא שייך דאס יבשל ימן טעם כמ"ש הכ"ח:

ומה שכתב הש"ך, כיון דלמטר מוסר ד"מ והוה דבר שיש לו ממירין דבר טור' אף דאסור מדרבנן כמו זה כתבו על חמץ בפסח הוא דבר שיש לו ממירין אע"ג דלאחר פסח מדרבנן אסור: איברא דכלא"ה, כיון דאס שס למוסו דבר מרף הרי אסור אס כן לא מיקרי דבר שיש לו ממירין דבעינן שיהי' מוסר לגמרי, ומכל מקום לרינא הנכון עם הש"ך דמהכ"ם להקל מוך מעם לעם, אצל אחר כך דהוה נט"ל כזו ודאי יש לסמוך ארשנ"א, ואי דמיטוש דיבשל זו דבר מרף כולי האי לא מייטינן, ולפטר דדבר מרף גם כן לאו דין תורה הוא:

פלתו המבוראר

וד"ק. [נאבג מה נקרא הפסד מרובה או הפסד מועט בדניי איסור והיתר, עיין בשו"ת נחלת שבצה (סי' נ"ה) שיעור הפסד מועט שיעור כבוד של תרגולת ויתר מזה חשיב הפסד מרובה לעני' ולעשירי כל מה שמפסיד יותר מן שתות מן הקרן הרי הפסד. ובטולת למנחה (כלל ל"ח) כתב דאין דבריו בבורים. ובספר בית הלל (סי' קכ"ו) החמיר שהפסד מרובה היינו שיעור זהב וחצי, ומסיק דאחר המרבה ואחר הממעיט ובלבד שיכחך לבו לשמים. ועיין שו"ת רעק"א (סי' מג.) ויש לעיין ולבדוק אם יש לדמות דין הפסד במעשר להא דדיני איסור והיתר]

דעת התוס' דבלוע אינו שוה שוה פרומה ואפשר' וגם מהתוס' לא נעלם כל זה, רק למסקנא דמוקי תרתי באין בו שו"פ ונכנס לירושלים ויצא, ופרץ הגמ' וליהוד ולעיל בזה שפיר קשה דאית ליה הוצאה וחומש ליכא, ולכך הוכרח לומר דאפילו פסיעה אחת דליכא הוצאה וד"ק - והיה היאך שיהיה אף למהרי"ל חשבינן הכל לפי איסור ולא לפי שנתבשל בתוכו כמו שכתבנו, ואם כן הבלוע בכלי אין לחשוב לפי טוב הכלי רק לפי הבלוע בתוכו והבלוע אין בו שו"פ, וידוע דכל הוצאות שיעלה יותר משו"פ ואם כן בחנם טען מהרי"ל רמה בכך בהגעלה דבר מועט מ"מ לערך הבלוע להרבה יחשב, ואולי ס"ל למהרי"ל דגוף הכלי נעשה נבילה ואם כן צריך הוצאות נגד כל הכלי, אבל לפי דלא ס"ל לרשב"א כן קשה לחלק ולחלוק אקדמונים.

אם דעת הרמב"ם לחלק בין טורח מרובה לטורח מועט ודעיינן בדעת הרמב"ם וכתב (פי' מה' מעשר שני ה' י"ד) מעשר שני שנתערב בפירות חולק יאכל הכל בטהרה במקום או יפדה את המעשר, ולפיכך אם נתערב בירושלים אסורין בכל שהוא במינו הואיל והוא בירושלים הרי הוא כדבר שיש לו ממירין ויאכל הכל בטהרה ע"כ. וכתב הפרי"ח (כאן סק"ה) טעמא בירושלים, אבל חץ לירושלים אין לו דין דבר שיש לו ממירין דטריחא ליה לפדות או לעלות לירושלים, ואלו בסוף הפרק (הל' ט"ז) כתב מעשר שני

ולרזחוקיה ליכא לפרש דהא נכנס לירושלים ואם כן עדיין קשה, ולכן כתב דסתמא משמע אפילו פסיעה אחת דליכא טורח כלל בשום אופן דוברי התוס' בוררים כמהרי"ל, וארווח לן שלא יהיה דברי התוס' סותרים מהכא לתוס' בגדרי"ם (נ"ח) דכתבו להירא דמעשר שני נקרא רשיל"מ משום ריכול להעלותו או לפדותו והדברים סותרים דהא סתמא דמלתא רחוק מן ירושלים ואיכא הוצאה, ולפי דברי מהרי"ל נכתים וכן כתב הרא"ש ע"י עלי'.

ליישב שיטת הרשב"א מקושית מהרי"ל אמנם יש ליישב שיטת הרשב"א, ולא ס"ל לחלק בין הוצאה מרובה להוצאה מועטת, והוא דהא דפריך ליה מיירי שהבעל הבית בעצמו עשה כן, דאם תאמר ע"י אחר (ע"י הערמה) עשה כן אם כן מה פריך הגמ' וניחל ליה על מעות הראשתנות, (לפי שאי אפשר לאדם לצמצם את מעותיו לחלל בשוויין בצמצום, שמתוך שהוא ירא שמא יפתות ונמצא אוכלו כלי חילול הוא מוסיף על רמיו, הלכך פחות משו"פ בחומשו זה מחללו על אותו ערך וחלינן דמן הסתם נשאר שם ער כדי ד' פרטות וחומשו ואפילו לא הוה ביעבר מוחלל, ועיין תוס' הרא"ש ב"מ (נ"ג ע"א) שכתב שאין אדם טורח לצמצם אבל אפשר ע"י"ש הרי הוא לא פדה אותן רק אחר ואותו אחר כבר הלך לו ומי יאמר לו, ועל כן צריכין אנו לומר דסתמא דמילתא הוא פדה ליה, ואי רמוסיף חומש כן מצותו ולא מגי בלאו הכי וכי יפסידנו לגמרי אין לו אלא העלאה או חומש להוסיף ולפרוק ולכך עומד לכתחלה, אם כן ודאי במעשר שני בדרך פשוט אין טורח הוצאות העלותו ודאי יותר מחומש זה בלאו הכי מוכרח ליתן וזהו בכלל מצוה, ואם כן ליכא למימר דיש הוצאות בהעלאתו דהא יצא הפסודו בכסודו משא"כ במעשר שאין בו שו"פ ואינו מחויב ליתן חומש א"כ הוצאה כל דהו בכלל הוצאה ושפיר לא הוה רשיל"מ, ולכן לא פריך הגמ' ריעלה אותו ואיכא הוצאות, אבל על בבא שנכנס לירושלים דאיירי אף ביש בו שו"פ שפיר פריך וליהוד ריעלה דהוצאה אין יותר מחומש ואזי שפיר

פלת המבואר

בטל ברוב באיזה מעשר אמרו שכנס לירושלים תפלו מחיצות וכו', משמע צריך להעלות המעשר שני לירושלים, (ועיין משנה למך שם) ולכן כתב הפרי חדש לחלק בין טורח מרובה למועט. (ועיין בשער המלך בה' מאכא"ס).

דעת הפלתי בכוננת הרמב"ם שאין הכרח לחלק בין טורח מרובה למועט.

ועל זה כתב הפלתי ולא עיין הפרי"ח די הצורך, ריש לומר דודאי במדינה שאיסור מעשר שני לכל אם נתערב פשיטא דהוי דבר שיש לו מתירין דהוי אותו איסור לזרים יהיה מותר בפריזתו או בהעלותו לירושלים אבל בנתערב בירושלים לאכול בטהרה כדן מעשר שני לזו לא נאסר מעולם רק מה שנאסר לאכול שלא בטהרה ועל זה אין היתר מעולם אף דיעלהו ואין כאן דשיל"מ רק מכוח קדושת ירושלים החמירו חכמים ועשאוהו כדשיל"מ וצריך לאכול בטהרה וזה מבואר בירושלמי דעשאוהו ירושלים כדבר שיש לו מתירין והכונה דבאמת אין לו דשיל"מ רק לקדושת ירושלים לאכול בו בטהרה החמירו חכמים ועשאוהו כדבר שיש לו מתירין ועיין רמב"ם בפירוש המשנה במסכת ביכורים (פ"ב מ"ב) בסופו שכתב והוה בתקנת חכמים שהם נתנו תערובות אלו שני דברים בירושלים לבד כדבר שיל"מ כיון שיכול לאוכלו שם בקדושה וזה אמרו עשו ירושלים כדבר שיש לו מתירין כמה דתימא דשיל"מ אוסרו בכל שהוא וכוותיה ירושלים אוסרת כל שהוא והדבר מבואר כמו שכתבתי דאין בו דין דשיל"מ באמת רק עשאוהו לירושלים כדבר שיש לו מתירין (ועיין לעיל פלתי סימן ס"ג שכתב כן עיי"ש). ועל זה האופן אמו הרמב"ם דאינו רק בירושלים לבד אבל דשיל"מ באמת שייך בכל מקום והדבר מבואר ומעתה אין לנו ראייה מבוררת לאין נוטה דעת הרמב"ם והדבר שקול ולכן באמת לכתחילה יש להחמיר בהגעלה כי הוצאה וטורח מועט הוא.

ראייה דגליעות בכלי לא היו דשיל"מ לדעת הפוסקים דמי"ט לא מונעיל בדשיר"ם

אמנם לדעת רבינו שמונה (הובא במדרכי וכו"י לקמן סי' ק"י) דלא אמרין ספק ספיקא בדשיל"מ, קשה אם כן למה קיי"ל סתם כלי אינו בן יזמו מכוח ספק ספיקא ספק אי השתמש בו היום ואת"ל השתמש בו היום ספק אם השתמש בו כדבר הפוגם, ולפי הג"ל הא בליעות בכלי הוי דשיל"מ, ובדשיל"מ לא מועיל ספק ספיקא ועכ"ה לומר דבליעות בכלי לא הוי דשיל"מ, (והאיתי מצינים בשם המשכנות יעקב בהנהיחי על ידד סי' ק"י נדפס בסוף ספרו שהקשה כן מרעת עצמו ולא הזכיר דברי הפלתי כאן. וראוי לציין דהפמ"ג בשפתי דעת סק"ה, הקשה על הפלתי כאן והכלי הוי דאי אסור וכי קריה שאינו בת יומא מותר ורק התבשל מתירין ע"כ וכוותו והיאך ימא להתיר כלי זה משום ספק ספיקא כיון שיש אפשרות להגעילו הא כיון דאינו בן יזמו אסור לכתחילה ואם כן הויתר על התבשל הוי רק לאחר שבישל ולא נאסרה היאך שייך דשיל"מ משום ראפשר להגעיל הוי לאחר שנתבשל התבשל אין אפשרות לבוא לידי היתר וכנסר וכדן אברהם כתב לפי מה דמבואר (בסי' קכ"ב סעי' ט') דאם הניח כלי אצל עבדים ולקחו לאור זמן ריש לומר דאף ההשתמש בו העכרים מכל מקום כבר עבר כ"ד שעות יש להשתמש בקדרה זה מטעם ס"ס שמא לא השתמש בה כלל ואף ריש אופן היתר להגעילו עיי"ש).

אם הבליעות הוי כניכר האיסור

ענין בפרי"ח כאן, שכתב לחוק רבוי מהר"י בן לב לחלק בין כלי שיש בו בליעת של גבילה שנתערב בכלים אחרים כשרים דאיכא למימר דכמו רגוף האיסור יבש ביבש בטל ברוב אפילו מדרבנן, כל שכן טעם הבלוע בכלים בדין הוא שיתבטל, אבל קערה חולבת שנתערבה בקערות של בשד הוי אפשר לבדד הטעם על ידי שמבשלין שם תבשיל תכנס לתוכו הבליעות ונתחין לגי לטעום והוי ליה כאיסור הניכר שאין לו ביטול עיי"ש. ועל זה כתב הפלתי

דבר זה אינו, דחולת הגעלה היאך אפשר להכיר וכי דאי יוצא הבלוע לתוך התבשיל, והגע עצמך אם בשלו בקדירה איסור והיתר וטעמו קפילא ואין בו טעם איסור וכי מותר על סמך הזה לחזור ולבשל בו שנית, הלא אמרין בפעם אחת פלטה ובפעם אחרת לא פלטה ואם כן תו ליכא הכירא ואם אמרין להגעיל אף אתה מרבה בהוצאה, ויש לדחוק ולומר בשלמא לענין דשיל"מ שפיר י"ל הואיל דרבנן הוא לא הטרחהו חז"ל בהוצאה, אבל הפרי"ח הנ"ל טען שהוא רין תורה כיון דאפשר להכיר האיסור אם כן צריך להוציא כל הוצאת כדי להסירו לבור, אך זהו דחוק, ובפרט בכותנתם כי לא דברו בהגעלה רק פשוט שיטעום קפילא וזה אינו כמו שכתבנו, (וכן הקשה הפמ"ג בשפתי דעת (סק"ח) על הפרי"ח דאף ההפרי"ח כתב כן בעוד שני מקומות (בסי' ק"ה אות מ"א ובסי' ק"יא סי' ק"ט) מכל מקום מדברי הטור לא נראה כן ועיין בשפתי דעת סק"ל בסי' ק"ה) וגם לא שייך דאם יבשל יתן טעם, כמו שכתב הב"ח שהביא שם רבוי מהריב"ל, בקערה שבלע בשד בתכל בת יומא אינו בטל בסי', שמא ישתמש בו באותו יום ויבוא לידי טעם ע"כ. ועל זה הקשה הרי הוא החמיר בכלי יותר מחתיכה, דחתיכה גופא ביבש בטילה ברוב מה"ת, ואם יבשלם אח"כ יתן טעם זה בזה התורה היתרתו דאיסור נעשה היתר כדכתב הרא"ש חולין (פרק גיד הנשה סי' ל"ז), אלא דרבנן החמירו רבעינין ס' כמו בסופו אם יבשלם יחד כמו בספר התרומה (סי' נ'), אם כן בכלים שנתערב אם אין משתמש בכלום יחד שרי מדרבנן ובטל ברוב ע"כ, (ועיין בפמ"ג בשפתי דעת סק"ח שהקשה על הב"ח עיי"ש).

אם לאחר כ"ד שעות מותר הקדרה מה"ת משום אינו בן יזמו אם אמרין דין דשיל"מ

כתב הש"ך הג"ל, רכיון דלמחר היא מותר, מה"ת דנותן טעם לפגם מותר הוי דשיל"מ מה"ת אף דאיסור מדרבנן עדיין עיי"ש, כמו כן כתבו גבי דין חמץ בפסח דהוי דשיל"מ לכמה דעות, אע"פ שלאחר פסח תהיה מותר מה"ת ומדרבנן אסור, (ועיין בפמ"ג בשפתי דעת (סק"ח) שציין דברי הפלתי, הקשה על זה דהא אינו, ושאני חמץ דקיי"ל דאף דחמץ שעבר עליו הפסח אסורה מדרבנן, מ"מ חמץ בתערובות לא קנסו עליו לאחר הפסח, ולכן י"ל דבאמת באופן דאינה ניתוח רק מדרבנן לא חשב דשיל"מ, רק דהתם אמרין דאם נתערב בפסח כשעור ביטול גזרו דאינו בטל כיון דלאחר פסח יהיו לו מתירין אף מדרבנן לא החמירו כהאי גוונא, ועיין בדבריו בפתיחה (להל' פסח ח"ג פ"ד אות י') שכתב לתוך דברי הפלתי דהא דחמץ בתערובות אינה אסורה לאחר הפסח רק מדרבנן, מכל מקום סיבת האיסור הוא משום שלא עבר על איסור כל יראה משום דהיה בתערובות נתבטל, ונמצא דלא הוי דשיל"מ רק ע"י ביטול אחר, ולכן גם בכלים י"ל כן ובסוף דוחה חילוק זה עיי"ש). איברא דבלאו הכי כיון דאם שם לתוכו דבר חריף הוי אוסר אם כן לא מיקרי דשיל"מ דבעינן שיהא מותר לגמרי, ומכל מקום לדינא הנכון עם הש"ך דמהיכי תיתי להקל תוך מעת לעת אבל לאחר כך דהוי נתן טעם לפגם כוז דאי יש לסמוך על הרשב"א, ואי דניחוש שמא יבשל בו דבר חריף כולי האי לא חיישינן, ואפשר דדבר חריף גם כן לאו דין תורה הוא. (ועיין לעיל בסי' צ"ח שהזכיר אפליה סבא זה דברו חריף משווי לכן יזמו עיי"ש מה שכתב. ועיין בפמ"ג כאן שציין למה שכתב בסי' צ"ו משבצות וזה סק"א דהא מה"ת ועיין עוד בסי' ק"ג שפתי דעת ס"ק י"ח).

- קידר תוכן שנינים הניחוחים בזה"ת נדרים אי הוי דשיל"מ. ♦
- שבועה אי הוי דשיל"מ. ♦ בקושיית הפלתי לחשיטת דמי"ט לא מהני בדשיל"מ. ♦ בטתירת הו"מב"ם אם צריך להעלות מעשר שני לירושלים. ♦ במעשר שני דשיל"מ היא מה"ת או מדרבנן. ♦ קושיא להרשב"א דנתן טעם של פיזור מעותיו. ♦ הסבר בסברת הר"ן דכלי איסור שנתערב הוי דשיל"מ. ♦ דברי הפלתי איתא כבר במנחת

[ו] אבל מעטו בפיל. הרב הש"ך הרצה להשיב על זה, דאף דק
 כנס מהר"ם בהגהת הרא"ש בע"ז מ"מ פוסק פוגע
 דש"ס דנדריס, ואני לא ידעתי כי באתם שדברי הר"ן דהקשה למה
 הקונס מן היין ונמשל בנותן טעם הא הוא דבר שיש לו מפיץ
 פוסק לדבריו, אבל בגמרא לא
 מצינו ספירה כלל ואדרבה
 לדבריו אין נרץ לחלק בין מיט
 לאין מיט:

ישו בקושי הש"ך על מהר"ח
 ובהו דברי הרמב"ם מיושנים

דכסב, יראה לי לחלק בין מיט לאיט מינו, והשיגו הראב"ד למה לא הוציאו ממשנה דנדריס, ולפי מהר"ם יחא, דאם רק טעם ואיט
 דשיל"מ, ותוך דערק הזהב דלמרו משל"כ נמעט דבעל ברזו בליזה מעט אחרו שנטמא וכו' דהור"ך לומר אנפי דלא שכימי כלל, ולא
 קאמר נפשוט צנימות דכפרותה בק"ל כמ"ש הסו"ס מולין דף ל"ו ע"ש ד"ה אין בהם כו' ונמעט בעלה ברוב, דיש לומר אולי מהר"ם
 כרש"י ס"ל שם מולין דאף מרומ' בליט מיט בנותן טעם ולא בעינין ק"ל, ועוד בל"ה לפירש רש"י דס"ל דאף בליט מינו בעינין ק"ל
 כפרומה אם כן לוקמי משל"כ נמעט בל"מ, ונרץ לומ' דישא לי לומר רבוסא (מזיל נמעט) דנמעט ברובא בעיל כמ"ש צברי"סא,
 ולאו בל"מ נרץ כ' אפילו ביבש, ולפי"ז גם ימח' ל"ל דמ"מ בעינין כ' בלא בלא אפילו צמיט:

ק"י מיבמות

אמנם מהך דיבמות קשי', דמוקי לי שם דנף פ"א, נחמיכה טטאם דנמטרה צנימות' וקיפא נמטאם טהורה ללא פעלה קאמר ר' אשי
 הטעם דהוי דבר שיש לו מפיץ, והא ימח' האיסור ואיט בעיין, ואף דקאמרינן שם הא דר"ח דבוסא לא מן השם הזה אמרו כלל,
 ואם כן מוכח דאף צנימות אמרינן כן, ונרץ לומר בדומק, או צנימות לאו דווקא רק שנמלק למפיכות דקום וקטומ בנופן שאין עליהם
 תורת סה"ל אבל מ"מ אימנכו בעיין ואין בגדר ימותו שדיר צו מהר"ם הנ"ל או אפשר כי קאמר מהר"ם היינו שהאיסור הי' מקדם
 שלם ובתוך הפעול ימותו אם כן פני מדשות נטהו כאלו ולכן בעל אם מקדם נמחה האיסור וכו' למיט ואם כן עדיין שם איסור עליו
 כמקדם ואמ"כ נפל לפעולתו הרי לא נשמה האיסור ואין כאן פנים מדשות וכו' נר' ליישב דברי מהר"ם, אבל לדעת יפה כנס הש"ך דלא
 משמע כן בפוסקים. והנה ש"ך רוצה לעשות סילק דאם נשאר גוף איסור בקדחה רק נמחה צו רוב פוסקים אומרין, וכוז הי' ראייתו

פלתוי המבואר

מדבריו יוצא להבין דגם טעם אינו בטיל בדשיל"מ, אבל מהגמ' אין
 ראה נגד דין זה שהביא הרמ"א.

ביאור דברי הרמב"ם לפי הסבדא דלא אמרין דין דשיל"מ בטעם
 ולפי הנחה זה יש ליישב כזה דברי הרמב"ם (פ"טו מה' מאכלות
 אסוחת ה' י"ב) שכתב, וד"ל יראה לי שאפילו דבר שיש לו
 מתירין אם נתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר, לא יהיה זה
 שיש לו מתירין חמור מטבל (עיין גמ' מצוה רע"ו), שהרי אפשר
 לתקנו, ואע"פ כן שלא במינו בנותן טעם כמו שביארנו וכו', השיג
 הראב"ד למה כתב הרמב"ם דין זה בלשון יראה לי שהוא מחדש
 דין זה, הרי מפורש הדין בש"ס, וזה הלשון של הראב"ד אמר
 אברהם משנה שלימה היא ע"כ, ולא פירש איזה משנה [והרדב"ן
 כתב דכוונתו לדברי המשנה במס' שביעית פ"ז, ודר חרש שכבשו
 בשמן ישן וכו' זה הכלל כל שהוא בנותן טעם חייב לבער מין
 בשאינו מינו ומין במינו בכל שהוא, וזה כלל לכל האיסורין אפילו
 לאלו שיש להם מתירין דומיא דשביעית דאיירי בה תגא עיי"ש.
 ועיין בכסף משנה שציין לדברי הירושלמי (פ"ו נדחים). ועיין עוד
 בתשרי מהרלב"ח (סי' פ"ח) ד"ה שאין, ובשער המלך שם (הלכה י')
 ד"ה חנוה. והפלתוי כתב דמקוד הראב"ד הוא ממשנה דנדריס הנ"ל
 (ועיין ח"י ח"ט בב"ט ע"ז ע"ג ע"ב ד"ה כל איסורין) ולפי הרמ"א יחא
 דברי הרמב"ם, דשם אינו רק טעם ובטעם לא אמרינן דין דשיל"מ.
 [ועיין פרי"ח כאן (סק"ג) שציין המשנה בפ"ג דחלה, ובפרי תואר
 דהוה דברין].

הפלותוי כתב לדון אם יש הוכחה מגמ' ב"ט להא מילואא אם יש
 דשיל"מ בנינות האיסור
 ובגמ' ב"מ (ניג ע"א) דאמרו, כמעט דבטיל ברוב, ודלא כתרומה

ד"מ, ואף דמ"מ מדרבנן אסור, ועמ"ש פלמי: (יב) חיבי שמאבל
 מתקלקל. ואם אינו משומם כמו עכאז לית לן צה מין שאיט
 מקולקל דהא צ"ה שגולה צ"יט היה דשיל"מ שיכול להמתין עד
 למחר והדבר ידוע כי יוסר משומם צ"ה כמ' יומא: (יג) אבל טעמו
 בטיל. והיינו שאין צו ממשות

כלל, כגון נתן צ"ה לפוך
 הטבשיל וסור והוציאו שלם ואין
 בקדירה רק טעמו בעלמא וכו'
 מותר אבל אם נמח צ"ה אסור,

ד. יש מי שאומר דלא שייך דבר שיש לו מתירין
 (יב) היבא שהמאבל מתקלקל. הנה: הא דדבר שיש לו
 מתירין אינו בטל, היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדיין
 ממשות האיסור בערוכה, [ו] (יג) אבל טעמו, בטל (סור א"מ

דמוקי לי שם דנף פ"א, נחמיכה טטאם דנמטרה צנימות' וקיפא נמטאם טהורה ללא פעלה קאמר ר' אשי

הטעם דהוי דבר שיש לו מפיץ, והא ימח' האיסור ואיט בעיין, ואף דקאמרינן שם הא דר"ח דבוסא לא מן השם הזה אמרו כלל,
 ואם כן מוכח דאף צנימות אמרינן כן, ונרץ לומר בדומק, או צנימות לאו דווקא רק שנמלק למפיכות דקום וקטומ בנופן שאין עליהם
 תורת סה"ל אבל מ"מ אימנכו בעיין ואין בגדר ימותו שדיר צו מהר"ם הנ"ל או אפשר כי קאמר מהר"ם היינו שהאיסור הי' מקדם
 שלם ובתוך הפעול ימותו אם כן פני מדשות נטהו כאלו ולכן בעל אם מקדם נמחה האיסור וכו' למיט ואם כן עדיין שם איסור עליו
 כמקדם ואמ"כ נפל לפעולתו הרי לא נשמה האיסור ואין כאן פנים מדשות וכו' נר' ליישב דברי מהר"ם, אבל לדעת יפה כנס הש"ך דלא
 משמע כן בפוסקים. והנה ש"ך רוצה לעשות סילק דאם נשאר גוף איסור בקדחה רק נמחה צו רוב פוסקים אומרין, וכוז הי' ראייתו

יעקב. ♦ קושית הברוך טעם על סברת הפלתי. ♦ חמץ אי מקור
 דשיל"מ. ♦ דברי הפלתי בספרו בינה לעתים על הרמב"ם (פ"ב ה"ו)
 מהלכות יר"ט:

דשיל"מ בטעם בטיל

[סק"ו] חרמ"א כתב (בסעי' ר') דדבר שיש לו מתירין אינו בטיל
 היינו דוקא אם האיסור בעיין, או שיש עדיין
 ממשות האיסור בתערוכות אבל טעמו בטיל ע"כ - והבית יוסף
 הביא מדברי המרדכי (במס' פסחים סימן תקע"ג) שכתב הרי"ש מפלוח
 בשם רבינו תם, דלא שייך לומר דשיל"מ וכו' בדבר שאינו בעיין כי
 אם טעמא בעלמא.

הפלותוי דוחה ראיות הש"ך שהקשה מדברי הגמ' על הדמ"א
 חנה הש"ך (פ"ק ט') הביא דכן כתב מהר"ח (רבינו יחזקאל - או רבינו
 יואל חסיד), בהנהגות הרא"ש במסכת ע"ז (פורק בתרא סי' כ"ט)
 וזה לשונו דבר שיש לו מתירין שנחצר אפילו באלף לא בטיל,
 דוקא שנחצר מין במינו, אבל אם נתערב מין בשאינו מינו בטיל,
 (ועוד תנאי בעינין) דייקא שיש שם ממשות האיסור, אבל (אם) אין (שם)
 ממשות (האיסור), וכגון שצמח (בתוך התבשיל) בטל אפילו מין במינו
 יש לו מתירין ע"כ. הרי דגם טעם בטיל וכל שכן הוא מנימחה,
 ומסיק הש"ך אבל מפשטות דברי חז"ל במס' נדרים (ניג ע"ב) משמע
 דגם דבר שיש לו מתירין בטעם אינו בטיל ולכאור זה ראייה נגד
 הרמ"א - וכתב הפלותוי על זה דאמת דהם דברי הר"ן במס' נדרים
 (ניג ע"א ד"ה וקשיא לוח) שזקשה, כמה דאמרינן התם הגורד מן היין
 מותר בתבשיל שיש בו טעם יין, למה הקונס מן היין ותבשיל אסור
 בנותן טעם הא הוי דבר שיש לו מתירין עיי"ש מה שכתב, הרי

לפעיל שייך לכל אם סילק גוף איסור רק טעמו בעלמא בזה יש מקום להמיר, ובאמת מה עבדך בנהגתם הראשם בחולין גבי אמרו רבנן בנ' בשם ר"ם דהיי דמתשו של איסור לית' בעין רק טעמו בעלמא בטל שפיר אעפ"י דיש לו מחירין מיהו זהו ג"כ בשם מהר"ם, ובמדרשי פרק כל שעה נאמר שר"ם כ"ן שמע מר"ם דבר שאין בעין רק טעמו בעלמא דליט בכלל דבר שיש לו מחירין. וזהו יש מקום להקל כי אין ראוי מטוסקים לנגדו וולמ זה דאם כן מה לורך רש"י כלל בלוע להמירו הואיל ויש לו הולאה מיפוק ל"י דהוא רק טעמו וכן כעס הש"ך אבל באמת באפיסוף זקנים לבי"מ הביא הך דין דכלי שנאסרו בבליעם איסור וכו' בשם ר"ם ואם כן יקשה ר"ם אהדדי, ואנך לומר דכי אטו דין על הכלייה הנליעה בלא"ה לא תומו' להמירו מעול', ומה שיאטי' של דבר שיש לו מחירין בזה ואם כן כל הדבר על גוף הכלי שנאסר בשאר כלים, והרי אטו דין על גוף איסור.

ישב בסוד שכתב טעם על ביצה שנפל לתבשיל ובא"ח כתב טעם אוד

אמנם להבין דברי הטור בי"ד שכתב על ביצה שנולדה בי"ט שנאסר בתבשיל, לר"ם דס"ל דמינו דוקא אבל בליט מינו טעמו בטל בנ' א"כ מתבטל בנ', ואלו בא"ם סימן מק"י: כתב על הך עובדא, ולפי שפיר"ם דהא דבר שיש לו מחירין לא בטל דוקא כשהוא בעין אבל טעמו בטל בנ' א"כ יתיר בנ', והדברים סותרים, והש"ך זיקש לומר דגם שם נאסרו לדברים האמורים בי"ד, והדברים סותרים כי דברים של זה לא בטל זה ומה שני' להשוות הדברים. או דבלא"ה למה לא כתב לפלג גוף ביצה המעורבת בתבשיל, אלף ודאי דס"ל כי ביצה היתן בתבשיל והי' נתמטן גם נתג' טע' בתבשיל ויש כאן בתבשיל שני אסורי' מהביצה א' שגוף ביצה נתמטן מעורב בתבשיל והואיל גוף איסור, ושני' שביצה נתן טעם בתבשיל ומהפך ההיפך לאיסור אף שיפלג גוף הביצה וא"כ הטור בל' להמיר התבשיל מכל כד ולא נרך לפלג אם הביצה משם, ומה בל' הטור בשני טעמים אם בל' לאסור מחמת מעורבת גוף הביצה טען הטור דהו' שלא נמיט, ואי דהו' כמו למחולא וטעמו דהו' כמו מינו הא אטו דין על גוף הביצה שנאסר ולא על הטעם, ובפרט שהוא יכול להחיל ביצה שנאסר בתבשיל והי' מ"מ טעמו נמוך לפעול פעולתו וא"כ גוף הביצה קרוי לינו מינו ותבטל ואם אטו בליט לרוך ולאסור מחמת טעם הביצה חכו קרוי מין נמיט מין דלטעם כמו מים ומלח, ועל זה בל' הטור בטענה דטעם בעלמא לא גורו דבר שיל"מ ואם כן התבשיל מותר מכל כד, ודברי הטור נכונים ושניהם כאחד עולים נכוונה אחם:

פי' אוד

וחכו עוד יש להבין, אם נתן ביצה שיש לו מחירין לתוך התבשיל הרי הביצה נלע מן התבשיל הטעם ונ"ג, כי ר"ם ס"ל בכל דוכפי אמרינן נ"ג, ומה שנבטל ביצה אין ס' נגד ביצה כדאמרינן מכל אחאי מותר חלץ נבילה, וא"כ אף א"מ אסר ואם כן כשחזר ופולט הא הו' מין נמיט ולא בטל, ולי' הואיל ונאסר מכה ביצה הו' כמו ביצה ונקרלת מין בשא"מ דהו' לרעם ר"י, אבל ר"ם חולק כנ"ש הטור:

פלתו המבוראר

שנתעברה במאה חתיכות של חטאת טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתעברה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות תעלה, רבי יהודה אומר לא תעלה, אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתעברה במאה חתיכות של חולין טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים טהורה שנתעברה במאה פרוסות של חולין טהורות, דברי הכל לא תעלה, קתני מיהת רישא תעלה, וקשיא לר"ל דאמר כל שדרכו לימנות שנינו, דהא הכא רוכן לימנות ובטיל, ומשני אמר רבי חייא בריה דרב הונא בנימחה וכו', וקאמר רב אשי הטעם בסיפא דהו' דשיל"מ, והא נימחו האיטור ואינו בעין, ואף רקאמרינן שם הא דרב אשי בדותא הוא, מכל מקום לאו מן טענה זה דחה דברי רב אשי, ואם כן מוכיח דאף בנימוח אמרינן כן, וצריך לומר בדוחק או דכונת הגמ' בנימוח לאו דדוקא, אלא כונת הגמ' שנחלק לחתיכות דקות וקטנות באופן שאין עליהם תורת חה"ל, אבל מ"מ איתגיהו בעין ואין בגדר נימוח שדרכו בו מהר"ח הג"ל - או אפשר לתרן כי קאמר מהר"ח דנימוח בטל היינו אם מקדם נתמחה האיטור ושם למים, ואם כן עדין שם איסור עלי' כמקדם ואח"כ נפל לתבשיל הרי לא נשתנה האיטור, ואין כאן פנים חדשות זה נראה ליישב דברי מהר"ח, אבל לדינא יפה כתב הש"ך דלא משמע כן בפוסקים.

בדעת הש"ך לחלק בין נימוח האיטור דחמירין ובטעם גרידא מקילין

והנחה הש"ך רוצה לעשות חילוק, דאם נשאר גוף האיטור בקדרה אלא נימוח שם בוז רוב פוסקים אוסרין ובוז הגי' ראיות ולעיל שייכי, אבל אם סילק גוף האיטור ולא נשאר רק טעמו בעלמא בזה יש מקום לחתיר, ובאמת כסברא זו מבוראר בהנהגות הראש"ש בחולין (צ"ח ע"א) גבי אמרו רבנן לשער בטי בשם ר"י ודחי

דעולה בק"א, והגמ' מחדש כמה דרכים דבטל ברוב כשנתערב ולא אסור מטעם דשיל"מ דאסור בכל שהוא, ומוקי באופנים דחוקים ולא שכיחי כלל כגון שנכנס לירושלים רצא, ששוב אי אפשר לפדותו כיון שכבר קלטוהו מחיצות מדרבנן, (עין במשנה ראשונה פ"ג דמעשר שני פ"ג) ולפי הג"ל י"ל בפשוט דמירי שנפל דבר שחייב במעשר לשאר דבר מאכל שכבר התעשר ונימוח המאכל שחייב במעשר, דאו דין הוא התרומה בטיל בק"א כמו שכתב התוס' חולין (צ"ט) עיי"ש ר"ה אין בהם, (ולא כשיטת הרא"ם הובא בש"ס מק' גורים נ"ח ע"כ ותרומה אסור במשחה) ומעשר בטלה ברוב, ומולא מוקי כן ש"ם דס"ל דבנימוח ג"כ אמרינן דין דשיל"מ.

אבל אין ראיה זה הכרח, ריש לומר דמהר"ח ס"ל דתרומה גם באינו מינו בנותן טעם ולא בעין ק"א, ועוד בלאו הכי לפירושו של רש"י דס"ל דאף באינו מינו בעין ק"א בתרומה, א"כ למה לא אמרינן שם במס' ב"מ משא"כ במעשר באינו מינו, דתרומה אינו בטיל משא"כ מעשר בטל, וצריך לומר דניחא ליה לומר רבנותא במעשר דברובא בטיל כמו שכתב בברייתא, ואלו באינו מינו צריך ס' אפי' ביבש, ולפי זה גם נמחה ליכא למימר דמ"ם בעין ס' בלח בלח אפי' במינו. וולחודי דתרומה מה"ח בטלה ברוב ורק מדרבנן אסור דתרומה בטלה בק"א הוא ק' מלבד התרומה חלא כרע רש"י בחולין (צ"ט ע"ב) ועין בתוס' שכת' (קמ"ב ע"א) ד"ה שנפלה ועין כס"מ (בפיר' היה מהל' תרומות ובפ"ט מהל' מאכא"ם ה"ל ט"ו) מדברי הידושלמי פ"ב דעולה, ורש"י ת"ל מחלק בין איחא בעיניה לבין סילקוהו. ועין שם בתוס' שחולק. והר"ש עולה (פ"ב מ"ו) ס"ל בריש"י עיי"ש.

ברא"ח מדברי גמ' יבמות דבנימוח יש טברא לומר דשיל"מ אמנבם מוקי דמסכת יבמות (פ"א), דתיא חתיכה של חטאת טמאה

להדיא נשמעט' דטייטש חלג נשם רשנ'ס וצרין גם ק נשם ר"ם אחיו וצרין הסרי על ידס. וזרין לומר דמיירי שלא נפערב דבר גוש וכמות מצילה רק דבר נמות וטעמא בעלמא אשר לא יתכן עליו דבלע וזור ופלט, כי זה לא נאמר רק בדבר גוש וכמות, או כיון דבלע במון צינה איז מקבלת וכולעת ממשות של צינה שהוא בכלל דבר שיל"מ רק בלע טעם צינה וטעם אינו דבר שיש לו ממדין ולא י"ג וא"ש. ואם כן ואי י"ל כוונתו דוקא שהוא נעני דלו לא מהי א"מ כמ"ש אבל טעמו נטל דלו שפיר יש לחלק בין מינו לאין מינו, ולכן נטור י"ד לא הזכיר זה דבי"ד כבר העלה להלכה דלא אמרינן בשאר איסורים חני"ג ולכן נתן רק טעם דהוי א"מ, אבל נא"מ עדיין לא אסיק דל"א דנ"ג ולכן כמ' דהוי טעם בעלמא.

תבוא לדינא דנמקום דמסולק האיטור לגמרי רק טעם בעלמא יש להקל ולמנוח אר"ם כפי עדות ר"ם סהן, ובפרט היותו מילמא דרנן. ויש לר"ם ראי' דבינמות מוקי רב אשי להך דעמיה חטאת נמאה חולין דלכן ל"ם דהוי דשיל"מ, וק' אי"כ משני דערל' ספ"ג ק"ק וק"ק שנמשלו עם נשר מלוה מותר לטהורים אפי' זרס דק"ק אין נהס נ"ט כמ"ש הר"ש, וקשה הא הוי דשיל"מ למהני והיינו ממש הך דר"ם, וי"ל דשם מסלק הכשר ואין שיעור רק טעמא בעלמא לא הוי דבר שיל"מ והדבר מוכיח:

פּלתי המבואר

הביצה קרוי אינו מינו ונתבטל, ואם אנו באים לדון ולאסור מחמת טעם הביצה וזה קרוי מין במינו כיון דלטעם עשויה כמו מים ומלח ומקרי מין במינו (כמבואר במס' ביצה כסופה), ועל זה בא הטור בטענה דטעם בעלמא לא גזרו רב רב שיל"מ, ואי"כ התבטיל מותר מכל צד. ודברי הטור נכונים, ושניהם כאחד עולים בכונה אחת.

והנה עוד יש להבין אם נתן ביצה שיש לו מתירין לתוך התבטיל הרי הביצה בלע מן התבטיל הטעם ונעשה נבילה, כי ר"ח בתוס' ע"ז (ט"ז ע"א) ס"ל בכל דוכתי אמרינן נעשה נבילה ומה שנבלע ביצה אין ס' נגר ביצה כדאמרינן (במס' חולין ק"ה ע"ב) חלב אמאי מותר חלב נבילה, ואי"כ אף אינו מינו אסור ואם כן כשהחדר ופולט הא הוי מין במינו ולא בטל, וליכא למימר הואיל ותאסר מכה ביצה הוי כמו ביצה תקראת מין בשאינו מינו, דהו' לדעת ר"י, אבל ר"ח חולק כמו שכתב התוס' להדיא בשמעתא דטיפת חלב (שם ד"ה אמאי מותר) בשם רשב"ם (ובינו שמואל). וברין ג"כ בשם ר"ח, והרין הסכים על ידס.

וצריך לומר דמיירי שלא נחערב דבר גוש וכמות מביצה, רק רב נימוח וטעמא בעלמא אשר לא יתכן עליו רבלע וזחוד ופלט, כי זה לא נאמר רק בדבר גוש וכמות, או כיון רבלע בתוך ביצה אינה מקבלת וכולעת ממשות של ביצה שהוא בכלל דשיל"מ רק בלע טעם ביצה וטעם אינו דשיל"מ ולא נעשה נבילה ואחי שפיר.

ואם כן זה יש לומר כוונתו, דוקא כשהוא בעין דאו לא מהני אינו מינו כמו שכתבתי, אבל טעמו בטל ראו שפיר יש לחלק בין מינו לאינו מינו, ולכן בטור יז"ר לא הזכיר זה דבי"ד כבר העלה להלכה ולא אמרינן בשאר איסורים חני"ג, ולכן נתן רק טעם דהוי אינו מינו, אבל באורח חיים עדיין לא אסיק אדעתיה ולא אמרינן חני"ג ולכן כתב דהוי טעם בעלמא.

חטקנת הפלתי דטעם דדשיל"מ יש להקל דמהני ס' **תבוא** לדינא רבמקום דמסלק עצם האיטור לגמרי ונשאר רק טעמא, יש להקל ולסמוך אשיטת רבינו חם כפי עדות דבינו חיים כהן, ובפרט היותו דין דשיל"מ אינו בטיל מילתא דרבנן. ואיה מחשנה (פ"ב) דעולתא דבטעם לא אמרינן דשיל"מ לא בטיל ויש ראי' לסברת רבינו חם, דבמס' יבמות (ה"ג) מוקי רב אשי להך דחתיכה חטאת שנחערבה כמאה חתיכות חולין, דלכן לא תימא דהוי דשיל"מ, ולפי זה יש להקשות ממשנה דערלה (סוף פ"ב) כשר קדשי קדשים וכשר קדשים קלים שנחשלו, עם כשר התאווה אסור לטמאים ומותר לטהורים ע"כ, ופירוש הרמב"ם דמותר אפילו לזרים דקדשי קדשים אין בהם נותן טעם, וכן כתב הר"ש משאנן שם עיי"ש. והקשה הפלתי הא הוי דשיל"מ ולמה נתבטל והיינו ממש הך דרב אשי דמותר דהוי דבר שיל"מ באופן זה ולמה נתבטל ומותרת לזרים, ועכ"ת לומר דהמשנה במס' ערלה מיירי שמסלק הכשר ואין שיעור בקדוה רק טעמא בעלמא ובטעמא בעלמא לא הוי

דממשו של איטור ליתא בעין רק טעמא בעלמא בטל שפיר אפי' ריש לו מתירין מיהו זהו גם כן בשם מהר"ח.

אם דעת רבינו תם דטעם בטיל בדשיל"מ **ובמדיכ** במסכת פסחים בפרק כל שעה, נאמר שר"ח כן שמע מר"ח דרבי שאין בעין רק טעמו בעלמא דאינו בכלל דבר שיש לו מתירין - ובוה יש מקום להקל כי אין ראי' מפוסקים לנגוד, וזולת זה דאם כן לאיזה צורך כתב רשב"א בכלי בלוע להתירו שנבטל מטעם דשיל"מ הואיל ויש לו הוצאה תיפוק ליה אין בקדוה רק טעמו וטעם בטל בדשיל"מ, וכן כתב הש"ך, אבל באמת באסיפת זקנים לבי"מ הביא הך דינא דכלי שנאסר בבליעת איטור וכר' בשם ר"ח, ואם כן יקשה רב ר"ח אהוד"י.

לא שייך דשיל"מ על בליעת קדוה דהבליעה לא תחזור להתירו לעולם

וצריך לומר רכי אנו דנין על הבליעה הבליעה בלא"ה לא תחזור להתירו מעולם, ומה שייך דשיל"מ בוה, ואי"כ כל הרבר על גוף הכלי שנחערב בשאר כלים והרי אנו דנין על גוף האיטור. בסתיחת דברי הטור ודבריו כאן לדבריו באור"ח אי טעמו בטל בדשיל"מ

חנה האחרונים העירו דדברי הטור סותרים, במה שכתב כאן על ביצה שנולדה ביו"ט שאסורה בטלטול ואם עבר ונתנו בתבטיל ויש ס', ויש לדון מטעם דבר שיש לו מתירין כיון שניתרת במוצאי ידיו מכל מקום לפי רבינו תם דס"ל דדבר שיש לו מתירין אינו בטיל במינו דוקא אבל באינו מינו טעמו בטל בס', אי"כ הכי נמי מתבטל בס'. ואולי באור"ח (סי' תקי"ג) כתב הטור על הך עובדא הנ"ל, ולפי מה שפירוש ר"ח דהא דדבר שיש לו מתירין לא בטל דוקא כשהוא בעין האיטור אבל טעמא בטל בס' והדברים סותרים, דבמקום אחד מחלק בין בליעת בעין ובין בליעת טעם, וכאן מחלק בין מין במינו ובין מין בשאינו מינו עיין בדבריו. והנה הש"ך (בסק"ט) ביקש לומר ליישב דגם כאן נתכוון לדברים האמורים ביו"ד ודבריו הם כדברי הבי"ח באור"ח עיי"ש, אבל הדברים תמוהים כי דברים של זה לא כשל זה.

ומה שנראה להשוות הדברים והוא דבלאו הכי יש להקשות, למה לא כתב לסלק גוף ביצה המעורבת בתבטיל דאיטור שאפשר להוציא אין לה ביטול, אלא דרבי דס"ל כי ביצה הניתן בתבטיל והיא נתמעך גם נתנה טעם בתבטיל ויש כאן בתבטיל שני איטורים מהביצה, א. שגוף הביצה נתמעך מעורב בתבטיל ואוכל גוף האיטור. ב. ושניה שביצה נתון טעם בתבטיל ומהפך היתור לאיטור, אף דיסלק משם ולזה בא הטור הכא בשני טעמים, אם באנו לאסור מחמת תעורבות גוף הביצה, טעם הטור דהוי שלא במינו ובטל בס', ואי דהוי כמו לחזותא וטעמו דהוי כמו מינו, הא אנו דנין על גוף הביצה שנחמקן ולא על הטעם, ובפרט שהיה יכול להוציא ביצה שנחמקן בתבטיל ויהיה מ"מ טעמו בתוכו לטעול פעולתו ואי"כ גוף

[ו] וכן אם אין איסורו מחמת עצמו כו'. הש"ך האריך להשיג וכתב"כ הודה דעשור נדון שכתב רמ"א פשיטא דלא הו דבר שיש לו מסירין דהא נקראת על שם דם כמ"ש ר"י, ואם כן הרי מין בשאינו מינו. אל"א אפילו לדעת ר"ת ור"ן דנקראת חסידה מינו, נראה מ"מ נדון זה אין כאן משא, דמנ"י לא שייך כאן דהא כ"כ דלא נמשל אותו חסידה הרי יכול לאכלו חי, דנמנ"י מה דלא נמסרש ומתקשה בתוך הבשר הו דם שלא פירש ואם כן לא שייך חני"ג

ועמ"ש פלתי: (יד) וכן אם אין איסורו מחמת עצמו. פ"י כי הבלוע בעצמו ה"א לאסור דהו מין בשאי"מ רק ה"א חני"ג וה"א הו מין בלוי מינו, קמ"ל דלא כדעת ר"י דחתיכה נופיה נקרא' בשם על שם בלוע האסורה והו מין בלוי מינו: (טו) הואיל ומותרת לצלי.

ואע"ג דלמריץ להדיא צפוק העגל דמותרת אף דיכול ליטע לכהן מ"מ לא הו דבר שיש לו מסירין משום דלכהן לא נאסר מעול' וה"נ לצלי לא נאסר מעול', דהאם צמרי גברי לכהן לא נאסר ולזר לא הו מותר מעולם מה שאין כן הכי נהו גברא לאסור צבישול ומותר צללי שפיר יש לומר דהו דבר שיש לו מסירין כי אמריץ לי עד שהאכלנו

פ"י מקי"ג ונארוך והג"א סוף עבודת כוכבים ומהר"א"י בשם מהר"י"ם [ו] (יד) וכן אם אין איסורו מחמת עצמו, נט"ל ולכן חסידה שלא נמלחה פוך ג' ימים, אע"פ ש"א דמקרי דבר שיש לו מסירין (טו) הואיל ומותרת לצלי, אפילו הכי צבילה, דאין איסורה אל"א מחמת דם הבלוע בה (מורם הביט סימן ק"ע). כל

ולאחר צישול דלא צבישול י"נ או שו לא מיקרי דבר שיש מסירין דהא שו לי"י מקנתא כלל, וא"כ אנו צריכין לתור דהבלוע בתוכו יאסור, וכבר העלה רמ"א דעמס כזה אינו אסור בדבר שיש לו מסירין ובפרט כי על האיסור שבלע לית לי מקנתא רק לפלוטין מהימר ואם כן יפה כתב רמ"א, אמנם מתוך דבריו אפשר ללמוד דלא ציל צילה שולדה צ"ט צבילה וחמ"כ נפל הצילה בתוך המבשיל אינו אסור, ובה קשה לדין דקיימ"ל חני"ג ח"כ הרי צילה ה"א נאסרה ואוסרת הצילה אחרי' והוא דבר שיל"מ בעצמו. והו אמר ולא סבר בדברי רמ"א להימר בלחמ:

פלתני המבואר

דשיל"מ, והדבר מוכיח.

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהשפחה: בראיות הפלתי דטעם בטיל ואין לו דין דשיל"מ. ♦ דעת הראשונים דטעם בדשיל"מ בטיל. ♦ בקושיית הש"ך על הראשונים הנ"ל. ♦ בביאור דברי הטרו"ז דטעם במין במינו אינו אסור מה"ת. ♦ בדעת ר"ת אם ט"ל טעמו בטיל בדשיל"מ. ♦ בדעת הרמב"ם דטעם בטיל בדשיל"מ. ♦ בדעת המחבר אם ט"ל טעם בטיל. ♦ בדעת הטור ובסתירת דבריו. ♦ בדעת הפמ"ג. ♦ כמה הערות מהברך טעם:

הו מין בשאינו מינו לגבי הכלים האחרים, והלכך אע"ג דהכלי גופו הו מין במינו לגבי שאר הכלים, מ"מ מאחר שאין איסורו מגופו לא חסיר מגוף האיסור דהו בטיל, כיון דלא הו מינו כמו בריה וחז"ל דבטעם אע"ג שבלועים מאיסור כיון שאין הבלוע בהם בריה או חז"ל, דלא כהב"ח שהשיג על האיסור והיתר מהרמב"ם עיי"ש, הרי בנדון שכתב הרמ"א בבשר שלא נמלח ג' ימים מודה דפשיטא דלא הו דשיל"מ, דהא האיסור נקראת על שם דם, וא"כ הרי הו מין בשאינו מינו דם ובשר מין בשאינו מינו דרינו דדשיל"מ בטל, אלא אפילו לדעת ר"ת ור"ן ראפילו האיסור הוא אינו מינו של החתיכות מכל מקום כיון דהחתיכה שנבלע בו האיסור הו מינו עם שאר החתיכות לא בטיל דהו מין במינו נראה מ"מ בנדון זה אין כאן חשש דחני"ג לא שייך כאן דהא כל זמן שלא נמשל אותה חתיכה הרי יכול לאכלו חי, בממה נפשך מה דלא נמסרש הדם ונתקשה בתוך הבשר הו דם שלא פירש דמותו באכילה כדקיי"ל בס"י ס"ו (ולדעת הרמב"ם שמחמיר יש לזון עדין). וא"כ לא שייך חני"ג, ולאחר בישול דאו בבישול נעשה גבילה, או תו לא מיקרי דשיל"מ דהא תו לית ליה תקנתא כלל, וכיון שדם האברים אינו אסור, עכ"ח אנו צריכין לומר דהבלוע בתוכו יאסור, וכבר העלה הרמ"א טעם כזה אינו אסור בדבר שיל"מ, ובפרט כי על האיסור שבלע לית ליה תקנתא רק להוציאו מהיתר, וא"כ יפה כתב הרמ"א.

במחלוקת הרמ"א והש"ך אם באיסור בלוע אמריץ דין דשיל"מ [פק"ז] כתב הרמ"א (בסעיף ד'), אם אין איסורו מחמת עצמו (ותעורב באחרים) בטיל, (ואין זה דשיל"מ) ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך שלשה ימים, אף על פי שיש אומרים דמקרי דבר שיש לו מסירין, הואיל ומותרת לצלי אפילו הכי בטילה, דאין איסורה אלא מחמת דם הבלוע בה עיי"ש.

וכתב הש"ך (בסק"י) להשיג על זה הדין, וטעמו כיון דדבר שיש לו מסירין הוא מה לי בלוע הוא או לא, סוף סוף יש היתר לאיסורו, ומה שדייק כן הרמ"א מדברי התרומת הדשן (סי' ק"ט), אדרבה המעין שם יראה להיפוך, וכמו שכתב מהרש"ל באיסור והיתר שלו (מכותה סי' מ"ב אות ג'), ובספרו על מסכת חולין פרק כל הבשר (סי' פ"ח), ולא כתב כן אלא אחתיכה הראויה להתכבד דאם אין איסורו מחמת עצמו, אלא מחמת איסור שנבלע בה אע"ג דראויה להתכבד בטל, אבל בדשיל"מ משמע בתרה"ד דלא בטיל דהא חשיב התם חתיכה ששהתה ג' ימים בלא מליחה דשיל"מ אי לאו משום דלצלי לא נאסר לעולם עיי"ש. וכן בהגהות שערי דורא בשם מהר"א"י. וכן פסק בספר באר שבע במס' חולין (ק' ע"א) עיי"ש, ובקורות הכסף כתב הש"ך זהו לשונו כמה שכתב הטרו"ז (סק"י) בשם איסור והיתר (כלל כ"ה דף י"ט) דכלי שנאסר מבליעת איסור ותעורב באחרות בטיל ברוב ואע"פ דאפשר להגעילן לא מקרי דשיל"מ לאסור כלום עד שיגעילם מאחר שאין איסורם מגופן ע"כ ועי' כתב כבר כתבתי בספרי (ש"ך הארוך) דשאני התם שהדבר הנבלע בבלי

אמנם מתוך דבריו אפשר ללמוד דאם בישל ביצה שנולדה ביד"ט בביצה של היתר ואח"כ נפל הביצה בתוך התבשיל אינו אסור ובה קשה לדין דקיימ"ל חני"ג אם כן הרי הביצה היא נאסרה ואוסרת הביצה אחריה הוא דשיל"מ בעצמותו והו אמר לא נזכר בדברי רמ"א להיתר באמת.

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהשפחה: חתיכה שנאסרה לבשלה ועדיין מותר לצלותו אי מקרי דשיל"מ. ♦ כמה הערות בשיטת הרי"ף. ♦ הפלותו מסיק להחמיר בביצה שנולדה ביד"ט שבשלה בשאר ביצים. ♦ בסתירת הרמ"א בדין זה. ♦ בדשיל"מ אם אמריץ חכ"נ:

[ח] שלא הי' ניכר בו. דין זה צ"ע, כי באמת כתבו כן המרדכי וסמ"ק והוא נש"ע א"ח סימן ש"ב, רק לפי מ"ש המרדכי סוף חולין בשם ר"מ על הא דיעמה שרקקה טיפת דם דל"ח בלי נחמתי רוק, דהא דלא בטיל ברובא משום דכיון דלאן ניכר לא שייך ביטול עיין לעיל הלכות שחיטה סימן י"ד, אם כן משמע לנאורה היפכו, רק זה יש לרחות דשם גם אין דבר המבטלו ניכר כי הרוק והדס נא נפה א', וכן כוז שראה קרי דל"ח בלי נחמתי וזה נא הקרי חיצה כאחד, משא"כ כאן היין עומד מע"ש ובשבת זב למוכו יין מענבים נמנבל סיכף דהימר ניכר ולא

האיסור מאכלנו צהימר ודוק: (טז) שלא הי' ניכר. כגון גיגית מלאה ענבים צטורי והרבה יין זב ממנה כבר קודם שנת גסם וגם בשבת נוטף יין מהם והוא מועט ומנבל רק דה"ל דהוא דבר שיל"מ, קמ"ל דלא כיון דין הוב בשבת לא הי' ניכר. ועמ"ש פלמי

דיש לומר בל"ה ראשון ראשון בטל: (יז) דהא אפשר. ותרומה שארי דלאו מזה לשאל אבל מדרים מזה לשאל דכל הנודר ככונה צמה: (יח) חוחר ונאמר. היינו אופו דבר ולא שהאיסור חוחר כמו

אך באמת עם כל זה, הך דגיגת מלאה תירוש חב למוכו בשבת יין מענבים, יש להסיר מטעם כמו דקיימ"ל ציי"נ שנפל לצור אמרי' ראשון ראשון בטל עד שיהי' ס', דלא חוחר ויעור, ואם כן אף יין הוב מענבי' ראשון ראשון בטל וחוחר ויעור לא שייך בגיגית הנ"ל, ואם כן ראשון ראשון בטל ואין לך ציצור קטן יותר מזה (ועיין לקמן סי' קל"ד), ודעת הר"ן דבכל איסורים אמרינן כן, וכן כתב התוס' עיין שם, אבל דין זה דלא יקרא דשיל"מ צ"ע.

נראה דבר זה במחלוקת שנוי:

[טז] וחוחר ונאמר בו. והרמ"א צמ"ח הכריע כדעה זו, ומהרש"ל כתב עליו מה רצ גוברי' להכריע כנגד הרמב"ם. ואני חושב כי אף

באיסור שלא היה ניכר קודם שנתערב בסל אף דשיל"מ [סק"ח] כתב הרמ"א (בסעיף ד') כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב בטל אע"פ שהוא דשיל"מ צ"כ.

ואי"ס הפלתי דין זה צ"ע, כי באמת כן דעת המרדכי וסמ"ק (בסימן רפ"ב - וסמ"ג לאין ס"ה), הביאו הב"י באו"ח (סי' ש"כ סעיף ב'), אלא לפי מה שכתב המרדכי (סוף חולין סי' תשל"ז בשם רבינו משולם) על הך ריבמה שרקקה טיפת דם מהני חליצתה דאי אפשר שלא יהא שם צחצוחי רוק, ואין זה בטיל ברוב דם משום דכיון דאין ניכר לא שייך בזה ביטול, (ועיין לעיל בהלכות שחיטה סי' י"ד סק"ה) ואם כן משמע לכאור ההיפוך - רק יש לרחות דשם גם אין דבר המבטלו ניכר כי הרוק והדס באו בפה כאחד וכן בוב שראה קרי דאי אפשר בלי צחצוחי וזה בא הקרי והיובה כאחד, משא"כ כאן היין עומד מערב שבת ובשבת זב לתוכו יין מענבים ונתבטל חיכף דההיתר ניכר ולא האיסור. (עיין בקובץ קונטרסים הלכות חליצה בדיני ריקקה ט').

הערה על הדמ"א מגני' מעילה (כ"א)

אך מהך משנה דאמרו, במי שאומר סלע בתוך כיס זה הקדש פרוטה הראשונה שהוציא מעל (במעילה כ"א), וכתב תוס' להקשות על המשנה הנ"ל, דלכטל ברובא, וכתבו דאפילו דהוי דשיל"מ הא אינו אלא מדרבנן, (והספך משנה בפ"ו מה"ל מעילה כתב דהוי דשיל"מ) ולכאור קשה הרי אין האיסור ניכר בעולם דהוי מאמידות פ"ו דהוי הקדש חיכף נתבטל בכיס, וההיתר הי' מקום ניכר ועומד כל הכיס בחזקת היתר, ומ"מ הוי דשיל"מ.

אפילו אם נולד בתעורבות אמרינן דין דשיל"מ אפ"ה בסל היין בשבת משמע ראשון בסל

אך באמת עם כל זה, הך דגיגית מלאה יין חב לתוכו בשבת יין

פלתיו המבואר

מענבים יש להתיר מטעם, כמו דקיי"ל ביד"ד (סי' קל"ד) בין נסך שנפל לבור דאמרינן ראשון ראשון בטל עד שיהי' ס', דאז חוחר וניער ואם כן אף יין הוב מענבים ראשון ראשון בטל, וחוחר וניער לא שייך בגיגית הנ"ל, דהגיגית יותר מס' מיין הוב בשבת, ואם כן ראשון ראשון בטל ואין לך ציצור קטן יותר מזה (ועיין לקמן סי' קל"ד), ודעת הר"ן דבכל איסורים אמרינן כן, וכן כתב התוס' עיין שם, אבל דין זה דלא יקרא דשיל"מ צ"ע.

הערה על המרדכי שסדמה דין עצים שנסרו מן הדקל לשאר איסורים ודמיון של המרדכי לעצים הנושרים מן הדקל צ"ע, דשם נשרף וכליה הנאחר (עיין ביצה ד' ע"ב) משא"כ הכא, ולכן צ"ע דבר זה במחלוקת שנויה.

קיצור תוכן ענינים הגידונים בהערות: ליישב סתירת הרמב"ם אם נולד בתעורבות בטיל או לא. ♦ דעת השער המלך לחלק בין איסור דרבנן לדין דאורייתא. ♦ הערת הצ"ח על הדמיון בין עצים שנסרו לתוך התנור להא דגיגית ענבים. ♦ בקושיית החות דעת על הפלתי דבאיסור משהו לא אמרינן קמא קמא בטיל. ♦ בקושיית הפלתי על המרדכי שסדמה דין דגיגית להא דעצים הרי התם מקלי קלי איסוריה. ♦ בקושיית הפלתי על המרדכי ממס' מעילה שמשמע דגם נולד בתעורבות בטיל:

דבר שחוחר ונאטר אם נוהג בו דשיל"מ

[סק"ט] כתב הרמ"א (בסעיף ד') דבר שיש לו היתר חוחר ונאטר כגון חמץ בפסח לא מיקרי דשיל"מ וש חולקין בזה. ותרמ"א בתורת חטאת (כלל ע"ד דין ט') הכריע כדעה זו (עיין מרדכי פסחים סי' תקצ"ג), והמהרש"ל חולין (פ"ק כל הבשר סי' פ"ו) כתב עליו, מה רב גובריה להכריע כנגד הרמב"ם, ואני חושב כי אף

הערה על הדמ"א מגני' מעילה (כ"א)

אך מהך משנה דאמרו, במי שאומר סלע בתוך כיס זה הקדש פרוטה הראשונה שהוציא מעל (במעילה כ"א), וכתב תוס' להקשות על המשנה הנ"ל, דלכטל ברובא, וכתבו דאפילו דהוי דשיל"מ הא אינו אלא מדרבנן, (והספך משנה בפ"ו מה"ל מעילה כתב דהוי דשיל"מ) ולכאור קשה הרי אין האיסור ניכר בעולם דהוי מאמידות פ"ו דהוי הקדש חיכף נתבטל בכיס, וההיתר הי' מקום ניכר ועומד כל הכיס בחזקת היתר, ומ"מ הוי דשיל"מ.

אפילו אם נולד בתעורבות אמרינן דין דשיל"מ אפ"ה בסל היין בשבת משמע ראשון בסל

אך באמת עם כל זה, הך דגיגת מלאה תירוש חב למוכו בשבת יין מענבים, יש להסיר מטעם כמו דקיימ"ל ציי"נ שנפל לצור אמרי' ראשון ראשון בטל עד שיהי' ס', דלא חוחר ויעור, ואם כן אף יין הוב מענבי' ראשון ראשון בטל וחוחר ויעור לא שייך בגיגית הנ"ל, ואם כן ראשון ראשון בטל ואין לך ציצור קטן יותר מזה (ועיין לקמן סי' קל"ד), ודעת הר"ן דבכל איסורים אמרינן כן, וכן כתב התוס' עיין שם, אבל דין זה דלא יקרא דשיל"מ צ"ע.

נראה דבר זה במחלוקת שנוי:

[טז] וחוחר ונאמר בו. והרמ"א צמ"ח הכריע כדעה זו, ומהרש"ל כתב עליו מה רצ גוברי' להכריע כנגד הרמב"ם. ואני חושב כי אף

באיסור שלא היה ניכר קודם שנתערב בסל אף דשיל"מ [סק"ח] כתב הרמ"א (בסעיף ד') כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב בטל אע"פ שהוא דשיל"מ צ"כ.

ואי"ס הפלתי דין זה צ"ע, כי באמת כן דעת המרדכי וסמ"ק (בסימן רפ"ב - וסמ"ג לאין ס"ה), הביאו הב"י באו"ח (סי' ש"כ סעיף ב'), אלא לפי מה שכתב המרדכי (סוף חולין סי' תשל"ז בשם רבינו משולם) על הך ריבמה שרקקה טיפת דם מהני חליצתה דאי אפשר שלא יהא שם צחצוחי רוק, ואין זה בטיל ברוב דם משום דכיון דאין ניכר לא שייך בזה ביטול, (ועיין לעיל בהלכות שחיטה סי' י"ד סק"ה) ואם כן משמע לכאור ההיפוך - רק יש לרחות דשם גם אין דבר המבטלו ניכר כי הרוק והדס באו בפה כאחד וכן בוב שראה קרי דאי אפשר בלי צחצוחי וזה בא הקרי והיובה כאחד, משא"כ כאן היין עומד מערב שבת ובשבת זב לתוכו יין מענבים ונתבטל חיכף דההיתר ניכר ולא האיסור. (עיין בקובץ קונטרסים הלכות חליצה בדיני ריקקה ט').

הערה על הדמ"א מגני' מעילה (כ"א)

אך מהך משנה דאמרו, במי שאומר סלע בתוך כיס זה הקדש פרוטה הראשונה שהוציא מעל (במעילה כ"א), וכתב תוס' להקשות על המשנה הנ"ל, דלכטל ברובא, וכתבו דאפילו דהוי דשיל"מ הא אינו אלא מדרבנן, (והספך משנה בפ"ו מה"ל מעילה כתב דהוי דשיל"מ) ולכאור קשה הרי אין האיסור ניכר בעולם דהוי מאמידות פ"ו דהוי הקדש חיכף נתבטל בכיס, וההיתר הי' מקום ניכר ועומד כל הכיס בחזקת היתר, ומ"מ הוי דשיל"מ.

אפילו אם נולד בתעורבות אמרינן דין דשיל"מ אפ"ה בסל היין בשבת משמע ראשון בסל

אך באמת עם כל זה, הך דגיגית מלאה יין חב לתוכו בשבת יין

הרמב"ם מודה למכרה זו דקשיא ליה לרי יוסק דס"ל סמך כני"ט, וזי ל"ל לרי דשיל"מ לא בטל והלא סמך דשיל"מ, ובפרט ר"י קאמר להדיא לאחר ספק מותר כר"ש וסתם קאמר כני"ט אפילו ביום שביעי של פסח דאינו מתקלקל אם ימתין עד הערב שמש.

מ"ש דנוף הדבר אין סוחר רק האיסור, ועמ"ש פלמי ריש סימן זה: (יט) ויש חולקין. אע"ג דלטו אסורין נחמין אפילו טעמא בעלמא נחמין הסמיכו כמו דהסמיכו בלתי מינו: (כ) המבשל בשבת. נמוז דאסור לו לעולם ולאחרים מותר למ"ש כיון דאינו מותר לו לא מיקרי דשיל"מ, ועמ"ש

פלמי:

מקרי דבר שיש לו מחירין (מחירי פרח כ"ש) (יט) ויש חולקין בזה (רמב"ם פט"ו מהמ"א) ולא מקרי דבר שיש לו מחירין אלא אי"כ הומו למי שנאמר, [ו] אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור, אע"ג שמוחר לאחרים כגון (כ) המבשל בשבת, לא מקרי דבר שיש לו מחירין (כ"י בשם רבינו ירושם).

אינו מינו ג"כ, אי"כ ה"ס זה אף דבעלמא אין זה בגדר דשיל"מ אם איסורו חוזר נחמין משום סומרא דכרת הסמיכו כמו שהסמיכו בלתי מינו ובפרט לפי דברי הר"ן דלכך דשיל"מ לא בטיל דשם היסור עליו והיסור נהימר מין נמינו לא בטיל וס"ל להבך רבותא כיון דחוזר איסורא איקבע שם איסור, וה"ל איסור והיסור הוא שני מינים, ולפי"ו נחמין דאסור אף אם אין מינו אף זהו בכלל דחוזר איסורו, וא"כ א"ש דר"י דלא ס"ל דהסמיכו נחמין משאר איסורי"מ ס"ל דלא הו"ל דשיל"מ דחוזר איסורו ולכך ס"ל נכ"י, אבל רבא ס"ל דהסמיכו ואפי"ו בלתי מינו אף מינו משום דשיל"מ ולא בטל וא"ש ברמב"ם ובגמרא. ולכך אמרין לשמואל גם כן דס"ל נמינו נמשאו משום דס"ל כר"י כר"י דאם כן משמע הא יבש ביבש דלא שייך דרי יהודא מותר, וקשה הא איכא דשיל"מ ואין יחלוק שמואל אהך דינא דשיל"מ, אבל לפמ"ש נחמין דכיון דשמואל לא גזיר אינו מינו אטו מינו אף זהו אינו ולעני"ד זהו ראי"י שאין עליו הכרע ממ"ש:

[ו] אבל אם נשאר וכו'. הלשון מגומגם, דהמבשל בשבת נמוז אסור לו לעולם ולאחרים נמ"ש מותר, ודאי אם נספרע לאחרים בשבת לרי"ע אסור דהא יש לו מחירין נמ"ש אבל אם אסור אף זה שמשל נמוז דהא לדידי לית ליה היסור, בלתי ריש סימן ש"ס כמ"ג דהר"ש כמ"ג נכריים שנתערבו אף דלכסן יש תקנה בירושלים מ"מ לורים ליכא תקנה, ולכך לורים לא הו"ל דבר שיש לו מחירין, אלא דמוק מדברי הרמב"ם נפ"י המשנה ומינורו נפ"ד מהלכות נכרים דס"ל לאסור אף לורי הואיל דהו"ל לכהן דשיל"מ. ובלתי כב כחבמי לפיל דהא אינו דחוקא בירושלי דעשו ירושלי כדבר שיל"מ וחומר הוא שהסמיכו בירושלי, וכמ"ש"ל באריכות, וכן כמ"ג הרמב"ם להדיא נפ"ד נכרים אם נתערב חולין בירושלי אסורין כול שיהא וכו' ע"ש, והדברי מבוארי דבירושלי הסמיכו חולמו לא, וא"כ הדבר מבואר כר"ש דלאחרו איש לא הו"ל דשיל"מ ואין בזה ספק:

פלתו המבואר

משום דס"ל כר"י דאו משמע הא יבש ביבש דלא שייך דרי מותר, וקשה הא איכא דשיל"מ היאך יחלוק שמואל אהך דינא דשיל"מ, אבל לפי מה שכתבתי נחמין דכיון דשמואל לא גזיר אינו מינו אטו מינו אף זה אינו, וזה ראייה שאין עליו הכרע ממ"ש.

קירוד תוכן ענינים הנידונים בהש"ת: דעת הרמ"א בתורת חטאת דחמץ בפסח אינו דשיל"מ. • בקושיית האחרונים הרי חייב לשדוף החמץ א"כ היאך אפשר לומר דשיל"מ הוא. • דעת המהרש"ל דחמץ לא מקרי דשיל"מ. • אין לומר אי חמץ דשיל"מ, או לא תלוי אי חמץ בטיל בסי' או אסור במשחו. • אין לומר דאי חמץ דשיל"מ תלוי אם באופן שהמאכל יתקלקל אמרין דשיל"מ. • למה חמץ אסור באינו מינו לפי הסעם דאסור משום דשיל"מ:

איסור שאינו שוה לכל אם אסורין דשיל"מ

[ספ"י] כתב הרמ"א (במע"ד ר), ולא מקרי דשיל"מ אלא אם כן הותר למי שנאסר, אבל אם נשאר לאחור לעולם אסור אע"ג שמוחר לאחרים כגון המבשל בשבת לא מיקרי דבר שיש לו מחירין (כיון שאין היתור שוה לכל), עד כאן.

ובת"ב הפלתי, הלשון מגומגם, דהמבשל בשבת נמוז אסור לו לעולם ולאחרים נמ"ש מותר, ודאי אם נתערב לאחרים בשבת לכולי עלמא אסור, דהא יש לו מחירין במצויי שבת, אבל אם אסור אף לזה שפבטל במודד דהא לדידיה לית ליה היתור, [ויש לעיין במג"א בארי"ה ריש סי' שיי"ח שכתבן דהר"ש בביכורים (פ"ב פ"ב) כתב, דביכורים שנתערבו אף דלכסן יש תקנה

הרמב"ם מודה לסברא זה דקשיא ליה לרבי יוחנן דס"ל חמץ בגוהן טעם, וכי לית ליה לרי"י דשיל"מ לא בטיל דהרי חמץ דשיל"מ, ובפרט דרבי יוחנן קאמר דלאחר פסח החמץ מותר מה"ה דוק מדרבנן קנסו כר"ש, וסתם קאמר בגוהן טעם רמשימ אפילו ביום שביעי של פסח דאינו מתקלקל אם ימתין עד הערב שמש, (ראם מתקלקל לא אמרין דין דבר שיש לו מחירין). ותמוה לומר דרי יוחנן ורבא נחלקו בזה אי הו"ל דשיל"מ במה דחוזר איסורו או לא. אף אם נימא דבשאר איסורים דבר שחוזר ונאסר אינו נוהג בו דשיל"מ ט"מ שאני חמץ דאסור

ולכך י"ל כמו שכתב הרמב"ם דאף דבעלמא דבר שיש לו מחירין דחוקא במינו ובאינו מינו שפיר בטיל, מכל מקום שאני חמץ רמשימ חומר דחמץ שעובר עליו כרת התורה החמירה בלאו דבל יראה ובל ימצא, ההמירו על אינו מינו ג"כ (עיי' שייך פ"ק י"ג). אי"כ הוא הדין בזה, אף דבעלמא אין זה בגדר דשיל"מ אם איסורו חוזר, מכל מקום באופן משום חומרא דכרת החמירו בו ראסור משום דשיל"מ, כמו שהחמירו באינו מינו, ובפרט לפי דברי הר"ן (נדרים ג"ה) שהסביר הטעם למה דשיל"מ לא בטיל משום דשם היתור עליו, והיתור בהיתור מין במינו לא בטיל, וס"ל להנך פוסקים כיון דחוזר איסורא איקבע לה שם איסור הו"ל ליה איסור והיתור שני מינים, ולפי"ו בחמץ דלא ס"ל דהחמירו בחמץ משאר איסורים, לא ס"ל דהו"ל דשיל"מ כיון דחוזר איסורו לשנה הבאה, ולכך ס"ל דנתבטל בסי'. אבל רבא ס"ל דהחמירו בחמץ ואפילו באינו מינו דינו כדשיל"מ ולא בטיל, אי"כ הוא הדין אם תודו תאסר, ואתי שפיר ברמב"ם ובגמרא, ולכן אמרין לשמואל ג"כ דס"ל במינו במשחו

[א] פירו דברים וכו'. כ"כ האו"ה, וכן בסגולה דמה נ"מ דעמס פוגם הוא בפ"ע אינו בטל ואינו אוסר מחמת טעם וא"כ נחמץ בפסקא נפול משהו חמץ נעין לתוך כבשיל סף דפוגם יאסור כמו הנהו דהא חמץ ג"כ אוסר ככל שז"ל, והמחבר זצ"ח סימן סמ"ז דמחיר נותן טעם לפגם, י"ל דלול לשיטתו דדעמו כמ"ד יבש כיבש, בפסקא מותר אם כן דנותן טעם לפגם, הו"י כיבש כיבש דכל ענין דלח בלח נלח הוא דנותן טעם וחוץ נותן טעם לפגם לכל למ"ד ולף יבש כיבש בפסקא מדינה אוסר דה"ל לדעם זו אם נפלה משהו חמץ נעין למבשיל סף דפוגם מכל מקום אוסר;

דף כ"ד דלחמירין שנועה שלא אוכל נבילות וטריפות ואכל חייב ופריך הגמרא הא אין אוסר כל על אוסר, ומשני ר' יוחנן כבולל דברים מותרים, וי"ל דמפרש ה"י שיעור, ופריך הגמרא כשלמה לר"ל משכמת ל"י בלאו והן אלא לר"י ה"י משכמת ל"י הן, ומשני נבילה מותרת ק"י ה"י ג"י המוס' שס ד"ה אלא וכו', וקלמירין סף חץ פנין קום אשמי נה"י ל"י אס לנלמי ה"י ואלל נבילות וטריפות שקלים ורמשים ה"י אשמו אטורה, ופירוט המוס' דה"י ד"י ד"י ד"י שקלים ורמשים דה"י ללח חוץ לאכלה טפי מנבילה מותרת ומ"מ ח"ל שנועה ש"מ דלף כה"ג ככלל אכלה, וקשה אם כן דככלל שקלים ורמשים דקמ"י נמשנה סף מותרים ככלל חץ קלמירין שנועה שלא אוכל שקלים ורמשים ואכל חייב, הא לא משכמת בלאו והן וי"ל נבילה מותרת

סימן קג
דין נותן טעם לפגם
וכו' ד' סעיפים

א. כל דבר שפעמו פגום, אינו אוסר תערוכותו. ואפילו אין פעמו פגום מחמת עצמו, שבפני עצמו הוא מוטעם ומשובת, אלא שפגום תערוכותו, מותר. הגה: [א] מיהו דברים המטעים כגריה או כוזל נה,

וחנה דעם הפר"ח להשיג על המ"מ, דס"ל אפילו כרי' סגומים בעמלן אם נפרטה תאכלת אדם פטור, והשיג הפר"ח דמ"מ אוסר מדי דהו"י פגום מעיקרה, והנה נחזה חץ נגמרא דשנועות

פלתני המבואר

לאכול את זה בירושלים, מ"מ לזרים ליכא תקנה לאכול בירושלים דאסורים לאכול ביכורים, ולכך לזרים לא הו"י דשיל"מ, [וכן מבואר שם במשנה א' בפרק הג"ל דביכורים אסורים לזרים כמו תרומה ודו האוכל מהם חייב מיתה בידי שמים אם אכלם במזיד, ובשו"ג משלם קרן וחומש, ועיין מכות (י"ח ע"ב) דשונה ביכורים דאינו חייב עד שיראה פני הבית]. אלא דיש לפלפל מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה וזיבורד ד החזקה (בפ"ד מה"ל ביכורים ה"ל ר) דס"ל לאסור ולא נתבטל אף לזרים הואיל דהו"י לכהן דשיל"מ – ובאמת כבר כתבתי לעיל (בסימן זה) דזה אינו דהו"י דווקא בירושלים דעשו יודשלים כדבר שיל"מ חומר הוא שהחמירו בירושלים וכמו שכתבנו לעיל (סק"ד) באריכות, וכן כתב הרמב"ם להדיא בפרק ד' דביכורים אם נחערב חולין בירושלים אוסרין בכל שהוא וכו' ע"ש, והדברים מבוארים דבירושלים החמירו חולתו לא, ואם כן הדבר מבואר בר"ש דלאותו איש לא הו"י דשיל"מ ואין בזה ספק.

וגופו לא בטלי, ולפי"ז כל האיסורים שאסורים בגופן במשהו ולא משום טעמן נמי דינא הכי, ולכן גם בחמץ בפסח דאוסר במשהו ולא משום טעמו בפשטות בעי להיות דינא הכי דאפילו נטל"פ יאסור במשהו כיון דגופו אינו בטלי. ולפי זה קשה דהמחבר באו"ח (פ"י תמ"ז סעיף י') ס"ל דחמץ בפסח נותן טעם לפגם מותר, ולכאורה אמאי מותר הא גופו אוסר אף שפגום, וחירץ הפלתי דס"ל להמחבר (כמו שכתב שם בסעיף ט') כמאן דאמר יבש ביבש חמץ בפסח בטלי ברוב, דווקא לח ביבש או לח בלח אסור במשהו, ולפי"ז כיון דנטל"פ ואינו אוסר בטעמו הו"י כיבש ביבש, ויבש ביבש חמץ בפסח בטלי ברוב. דכל ענין דלח בלח הוא משום דנותן טעם וכאן דאינו נותן טעם דהו"י נטל"פ הו"י יבש ביבש, ולפי"ז מסיים הפלתי דלדין דקמ"ל יבש ביבש חמץ בפסח אסור במשהו א"כ נטל"פ חמץ בפסח נמי אסור.

בירוד שיטת הרמב"ם בגריה שפגום מעיקרא ונסרחה, אם נעשית היתר או לא

חנה איתא ברמב"ם (מא"א פ"ב ה"א) דמי שאכל בריה וכו' ואפילו סרחה הבריה וכו' לוקה. וחמה המגיד משנה דהא הרמב"ם (בפ"ד ה"ל י"א) ס"ל שמי שאוכל בריה לאחר שהסריחה פטור, ומתוך רכאן שלוקה, מיידי שלא סרחה והבאישה הבריה כל כך עד כדי שלא תהא ראויה לאדם אבל אם סרחה כל כך עד שאינה ראויה לאדם פטור. והפ"ח כאן (ט"ק פ"י) פליג אמ"ם ומתוך פתיחת הרמב"ם (דבפ"ב) דמיירי בבריה שפגום מעיקרא ולפיכך אפילו נסרחה אח"כ ואינו ראוי למאכל אדם מ"מ אסור לאוכלו, והכונה דהפ"ח ס"ל דבריה כמו עכבר ויתוש וכדומה שפגום מעיקרא ומכל מקום אסרה התורה אמרינן דאין להם היתר אפילו לאחר שנסרחו דמה נפ"ם סוף סוף אסרה תורה. משא"כ המ"ם ס"ל דאפי' בריה כגון זה כיון שנסרחו הו"י.

ראיה לחמגיד משנה דפגום מעיקרא ונסרחה אח"כ מותר

דחזקתא נחזה אנן בהקדמ' הגמ' בשבועות (כ"ג ע"ב) במי שנשבע שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות ואכל חייב, ופריך הגמ' אמאי חייב הו"י מושבע ועומד מזה סיני הוא, ומשני דמיירי בכלל דברים המותרים עם דברים האסורים שאז השבועה ח"ל

קצור וע"כ ענינים ותיארושים בהערות: בדעת הפוסקים דאם אין זה יותר רק לאדם אחד אם מקרי דשיל"מ. ♦ דעת הפוסקים דלא אמרינן דין דשיל"מ באיסור דדבנן. ♦ אם יש לחלק בין המבשל בשבת ונתערב בשבת גופא או במוצאי שבת. ♦ דין זה תלוי בפלוגתת הראשונים בדין ביכורים. ♦ כמה ראיות לדעת הפלתי מהפמ"ג:

לפי השיטות דבש ביבש אסור במשהו בפסח גם נותן טעם לפגם אסור

[סק"א] כתב הרמ"א (בסעיף א'), דדברים החשובים כגריה אם אין סגומין בעצמן אע"פ שפוגמן התבשיל אינן בטלים. מקור דבריו הוא בספר איסור והיתר הארוך (כלל ל"ב ר"ן ו') שכתב ח"ל (דבריה בטל בנותן טעם לפגם), דווקא שסרחו אבל מושבחין שאינו אלא נותן טעם לפגם במאכל זה לא, מאתר שמושבחין וחשובין בפני עצמו גופן לא בטלי אפילו באלף. (וא"כ הוא הדין בזבי שבמין, וכחאי נחזה שאסורים בגופן במשהו ונותן לא בטלי אסור), ועל זה הוסיף הפלתי ונכון בסברא דכיון דנותן בפני עצמו אינו בטלי א"כ מה נפק"מ לן בזה דנטל"פ, דהא אינו אוסר מחמת טעמו אלא בגופו

תינה נבילות שקצים ורמשים דפוגמים בעלמא מא"ל דאם נשבע שאוכל לא חייל ול"ל צמוקרת מה נ"מ הא מוסרתי מעיקרא ומ"מ אסרה החורה:

ראי' מתוס' דברי' הפגו' בעצמו ונסרח ליד הוי פגום

וע"ב נ"ל זה צרור כדעת המ"מ, דאף זה צמוקרת' ונפגם הוי פגום, ומיהו לדעת חד מ' צמוק' דאף נשבע לבטל מזהו אס לא מזכיר צפי' שם האיסור חל

צבולל, א"כ י"ל דודאי איכא אס אינן פגומים בעלמא מע"פ שפוגמין התצביל, (א) אינן צבולים סימן קג (ב) אינן בשיליים. דמה שקצים דאינן פגומין בעלמא וש"ר צבולל דהא לא הזכיר צפי' שם האיסור חל על כל אפי' דהס פגומים בעלמא, וא"כ לדעת הפ"ח אף צמקרתו אסור מ"מ חל דאף דהוא לעצור על המזיה, מ"מ חל צבולל דהא לא הזכיר צפי' שם האיסור רק אמר סתם שקצי' ורמשים, והרי יכול להתפרש צאינן המשוחזי' ואינם פגומים בעלמא, מיגו דחל על זה על זה דהא לא הזכיר שם איסור וא"ש.

ישוּב על תו'

ובוה יוצנו דברי תוס' ד"ה דמוקי, דהקשו מה פריך ר"י מ"ט לא אמר כר"ל צחי' שיעור, דאיך אפשר בהן נשבע על חזי שיעור לאכול הא אסור מהחורה. והקשו המפרשים הא איכא בהן שאוכל מוסרחת, ואעפ"י שכתבו תוס' דלא אמרינן כן רק צבולל היינו נשבעה דלא אוכל מהכ"ת נימא דיטבע על הימרא אס לא דחוינן נשבע על שחטה, משא"כ נשבע לאכול יותר מסתבר נשבע לאכול הימרא משנימא נשבע לאכול איסורא, אבל לפי הנ"ל ניחא דקשי' בשקצים ורמשים שפוגמים בעלמא מה הן איכא דהא אף מוסרחת אסור כדעת הפ"ח, ואי צבולל הא כוונת הגמ' להקשות דר"י יאמר כר"ל להרוויח דא"ל צבולל או נבילה מוסרחת ואס כהנ"ל עדיין נ"ל כולל ונבילה מוסרחת על שבעה שאוכל והיינו דבריו ואיך יאמר כר"ל מה דלא מרווח מידי והדברים צוריים:

ואמת כפי נוסחת הרי"ף ופי' הר"ן שמתכנס לזה הרמז"ס אין הוכחה לכל הנ"ל אבל מ"מ מדברי תוס' נלמד הנ"ל על צוריה:

פּלתי המבואר

וליא למימר כשיסרחתו דהא מה נ"מ הא מוסרתי מעיקרא ואפי' אסרה תורה, אלא ע"כ דהלכה כהמ"מ דשקצים ורמשים אפי' פגומין מעיקרא כשיסרחתו מותרים, והשתא שפיר חייל שבעה ג"כ בהן דמיירי בשקצים מוסרחתים ולא הוי נשבע לבטל המצווה. ביאור דעת הפר"ח דס"ל דפגום מעיקרא אף שנסרחת אח"כ אין לזה היתר

וי"ש ליישב דברי הפר"ח בהקדם דברי תוס' דאיתא שם בתוד"ה אלא הן, וד"ל ותיריך דהכא דווקא לא חיילא שבעה משום שהזכיר "נבילה" ונשבע עליה לאוכלה אבל התם דלא הזכיר פסח חיילא עלייהו שבעה, (וקאי התם אנשבע שלא יאכל מצות דהוי נשבע לבטל המצווה מ"מ כיון דהוי שבעה ככולל חל עלייהו אפי' שנשבע לבטל המצוה), והשתא יוכן אפילו לשיטת הפר"ח דבריה פגום מעיקרא אינה ניתרת אחר שנסרחה דכיון דאמר שבעה שאוכל שקצים ורמשים ואיכא נמי שקצים ורמשים דאינן פגומים בעצמן ומותרין בסרחתן א"כ חייל נמי אשקצים ורמשים שאסורים לעולם דמיגו דחל אוה חל על זה, דהא לא הזכיר שם איסור, (פי' התוס' מיירי דווקא כשלא הזכיר שם האיסור כגון פסח משום זה חל ככולל).

דאיה מגמ' לדעת הפר"ח הנ"ל מדברי תוס' ויש להקדים עוד דברי תוס' (בד"ה דמוקי לה שם כ"ג ע"ב), דהקשו אמאי לא תירץ דר"י לא אמר כר"ל משום דס"ל חזי שיעור אסור מה"ת, וא"כ לא מצי שישבע בהן ולא, דהן היכי משכחת לה כיון דנשבע לבטל המצווה, והקשו המפרשים אכתי מצי שישבע הן, שישבע שיאכל ח"ש במוסרחת. ואעפ"י שכתבו תוס' דלא אמרינן כן רק ככולל (דברים המותרים), הני מילי בשבעה דלא אוכל א"כ סגי לן למימר שנשבע שלא יאכל איסורא מהכ"ת לומר שנשבע גם על היתר שלא יאכל, אם לא דחוינן שנשבע על השחטה. משא"כ בשבעה לאכול יותר מסתבר נשבע לאכול היתרא משנימא נשבע לאכול איסורא, אבל לפי הנ"ל (שיטת הפר"ח) ניחא דקשי'

מיגו דחייל אהיתר חייל נמי איסור (פרש"י כגון שאומר שבעה שלא אוכל נבילות ושחטה), וריש לקיש אמר במפרש חזי שיעור (דהרי ריש לקיש ס"ל חזי שיעור מותר מה"ת כמבואר בפרק בתרא דיומא), ולכן חל השבעה כיון שאינו מצווה עליה וכו', ופריך הגמ' בשלמא לר"ל משכחת ליה בלאו והן, (פירושו, דקיימא לן שבועות כ"ה ע"א). אין קרבן שבעה בא אלא א"כ אתה מוצא בהן הן ולאו דכתיב להרע או להטיב דמשמע דבר וחילופו, דהרי הוא מפרש שלא אוכל חזי שיעור נבילה משכחת ליה נמי בשבעה שאוכל ח"ש נבילה דלא נשבע לבטל את המצווה), משא"כ לרבי יוחנן היכי משכחת ליה לאו והן, (דבשלמא לאו משכחת להו דאומר לא אוכל והיינו נבילות ככולל דברים המותרים עם דברים האסורים אבל שבעה דאוכל נבילות היכי משכחת להו הא נשבע לבטל את המצווה הוא), ומשני דמשכחת בנבילה מוסרחת, (פי' נשבע שאוכל נבילות קאי אאוכל נבילה מוסרחת, שזה אינו שבעה לבטל את המצווה דנותן טעם לפגם מותר מה"ת). ובגמ' הביא רביה לדברים הנ"ל, אף אגן נמי תנינא קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום והוא לא אכל מאכל כשר אלא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה לו, ופירשו תוס' (ד"ה אלא) דמביא רביה דנבילה מוסרחת קרוי אכילה מדתנן אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים הרי אשתו אסורה, והרי איכא שקצים ורמשים שהם פגומין בעצמן כגון פרעוש ויתוש מ"מ חזינן התם שבכלל אכילה קיימי וא"כ כ"ש נבילה מוסרחת בכלל אכילה הוי וחילל שבעה עליהן.

ולפי"ז העיר הפלתי דממשנה דאיתא ואכל שקצים ורמשים מיירי אפי' בשקצים ורמשים פגומין בעצמן, א"כ איך אמרינן התם במתני' שבעה שלא אוכל שקצים ורמשים ואכל חייב הא לא משכחת להו בלאו והן, דהא אינו יכול לישבע שבעה שאוכל שקצים ורמשים וליכא לתרץ בשקצים מוסרחתים (דחל שבעה דלא הוי נשבע לבטל המצוה), תינה שקצים ורמשים שאינם פגומין מעיקרא משא"כ שקצים ורמשים שפגומין מעיקרא היכי חל שבעה עלייהו

[ב] אפילו פוגם קצת. ואם אינו לשבח ולא לפגם דעת הש"ך לאסור, ועיין פר"ח. וז"ע כי רא"י הש"ך מירושלמי דקאמר על משנה דזיתים תרומה עם זיתים חולין, או מי תרומה בזיתי חולין ללא לשבח ולא לפגם אסור, ויש לדמות דמיידי דליכא רוב בהיתר וזוה ודאי אסור אבל דליכא רוב אפשר דמותר וז"ע, ועיין מ"ש צ"ח גבי ד' מיני מדינה דכתב הטור אינו נ"ט רק לקיוהא והיינו ממש כמ"ש הפר"ח דמרגישי הטעם רק אינו נ"ט בתבשיל, והר"ה כתב שהוא טעם חדש וטעם שלישי:

[ג] ואם אין שם ממשו וכו'. עיין

ש"ך ס"ק ה' העמיק דברי רשב"א צמ"ה, וזוה היה אפשר ליישב מ"ש הרא"ש למ"ד סוף לילה פוגם א"כ מריקה בקדשים ל"ל הא נטל"פ דס"ל בקדשים צישל במקצת כלי צריך מריקה בכל כלי והיינו בקדשים מחמירין דאולי נתפשט הנליעה בכל הכלי, משא"כ באיך

ועמ"ש פלמי: (ג) אפילו פגום קצת. ולא לפגם ולא לשבח דעת הש"ך לאסור, ודעת פ"ח להחיה, ועיין פלמי אם ההיתר רוב אף דהאיסור לא לפגם ולא לשבח שיפגום לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם. [ג] ואם אין שם ממשות של איסור, אלא טעמו בלבד, אפילו איסור מרובה והיתר מועט, מותר אם פוגם קצת.

בתרומה לא מחמירין רק א"כ בכל כלי דאינו נתפשט רק במקצת, וא"כ ה"ה לענין פליטה, וא"כ לק"מ צשאר איסורים שפיר נטל"פ מותר, ולא קשה קושי רשב"א דלמא הנליעה איסור בכלי הוא רוב, בדממ"ג המשמש בכלי הוא רוב נגד הכלי ואי יהיה כל הכלי בלוע מאיסור והוא לא ישחמש רק במקצת וא"כ איסור רוב, הא לא קשיא דאינו מפליט רק כנגד אותו מקום שיצטל כמו בצליעה דא"כ הגעלה בכל כלי וכן בפליטה וא"כ תמיד אוכל היתר רובא ולכן נטל"פ מותר משא"כ בקדשים דהחמירה התורה, צישל במקצת כלי שצריך מריקה ושטיפה בכל הכלי שחוששין להחמיר דאולי נתפשט בכלו אף דל"ש בקדשים החמירה התורה. וא"כ ה"ה דיש לחוש בצליטה, וא"כ קושי רשב"א במקומו אולי יהיה כלי נותר ולא ישחמש צו רק דבר מועט וה"ה איסור רוב ולא יועיל נטל"פ, ודוק כי הוא לעג"ד מי' מספיק ואמת:

והנה נראה דעת התוס' אינה מסכימים בזה דאף טעם צעלמא חשיב רוב, דהא כתבו דלכך אמרינן צורע צשלה טעם כעיקר, דלפעמים מן חיל צורע חוץ לרוב עד שאינו רוב נגדו וה"ה שורת הדין לאסרו רק התורה החירה, ולפי רשב"א הא טעם צעלמא לא חשיב

פלתו המבואר

בפולגת הש"ך והפר"ח בדבר שאינו נותן טעם לא לשבח ולא לפגם, אם הוא אסור או מותר [ס"ב] הנה הש"ך (פ"ק ב') ס"ל דדבר שאינו נותן טעם לא לשבח ולא לפגם אסור מידי דהוי אגיד הנשה דק"ל אין בגידין בנותן טעם ומ"מ התורה אסרתה ובעי ס' לבטלו. ובפר"ח חולק (באות ב') וס"ל דכי ניים ושכיב הש"ך אמר להאי שמעתתא. וס"ל דדבר שאינו נותן טעם מותר ולא בעי ס' לבטלו. וע"ז הקשה הפלתי, דצ"ע בראיית הש"ך שהביא מהירושלמי (פ"י תרומות) זיתים תרומה (שנתערב) עם זיתי חולין, או מי תרומה בזיתי חולין דלא לשבח ולא לפגם אסור, וא"כ חזינן התם דדבר שאינו נותן טעם לא לשבח ולא לפגם אסור וקשה על הפר"ח.

דמיישב הפלתי דיש לדחות דהתם מיידי דאין אפילו רוב בהיתר וזוה ודאי אסור לדברי הכל, אבל בדאיכא רוב אפשר אין הכי נמי דמותר. וצ"ע. ומצינן הפלתי לעיין באו"ח (סי' תמ"ב) דכתב הטור גבי ד' מיני מדינה דאינו נותן טעם רק לקיוהא מותר, (ומשמע שם כיון דאינו נותן טעם לשבח אפי' שנותן טעם מותר, ומשמע ממש כהפר"ח), דמרגישי הטעם רק אינו נותן טעם בתבשיל, והר"ה (בריש אלו בריש עוברין) ס"ל דהתם הוי טעם חדש טעם שלישי.

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהערות: בדברי הש"ך דבר שאינו נותן טעם לא לפגם ולא לשבח אסור:

[ס"ג] [עיין] במקור, נמנענו מכתיבת הביאור מחמת קושי בביאור דבריו כמה נקודות].

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהערות: בדברי הרשב"א בנותן טעם לפגם:

בשקצים ורמשים שפוגמין בעצמן מה איכא למימר, דהא אף מוסרחת אסור כדעת הפר"ח, (א"כ לא שייך בהו לר"י הן פירוש שישבע לאוכלן, דהא בכל מקום נשבע לבטל המצווה כיון דח"ש אסור מה"ת), ואי ככולל (פירוש, אם נימא דמשכחת נשבע שיאכל שקצים ורמשים פוגמים בעצמן ע"י כולל, פי' שבוילע גם שקצים ורמשים שאינם פוגמים בעצמן שמוותרים כשיסרחו), הא כוננת הגמ' להקשות (פי' כשהקשה ר"י אמאי לא אמר כר"ל), דרבי יוחנן יאמר כריש לקיש להרוויח דאין צריך לומר ככולל או נבילה מוסרחת. ואם כתירוך הנ"ל עדיין צריכין אנו לפרש ככולל ונבילה מוסרחת על שבועה שאוכל, וזהו ביאור דברי התוס' בקושייתם, מאי הקשה הגמ' על ר"י אמאי לא אמר כר"ל הא ס"ל ח"ש אסור מה"ת, וא"כ לא שייך שישבע הן (פי' נשבע לאכול) אלא ע"י כולל ונבילה מוסרחת, א"כ מאי הועילו רבנן דלא מרויחין מידי כיון דזה ס"ל בתחילה ג"כ לר"י ומאי קושייתם, (והו קושיית התוס') ומובן דזהו דווקא לשיטת הפר"ח דשקצים ורמשים פגומין אסורין לעולם, דלשיטת המ"מ דשקצים ורמשים פגומין מותרין כשיסרחו א"כ שפיר הקשה הגמ' ור"י אמאי לא אמר כר"ל הא ס"ל ח"ש אסור מה"ת ואיך שייך לישבע שיאכל לשיטת המ"מ שייך בכלום כשיסרחו והבן. ומסיים הפלתי דלפי נוסחת הר"י והר"ן שמסכים לזה הרמב"ם אין הוכחה כלל. מ"מ לשיטת התוס' שפיר איכא הוכחה לדעת הפר"ח.

קיצור תוכן ענינים הנידונים בהערות: נותן טעם לפגם אסור מדרבנן. ♦ בריה מאוסה שנפגמה אח"כ נחלקו הפר"ח והרב המגיד. ♦ דברי הברוך טעם בגליונות שלו על הפלתי. ♦ לתרץ סתירת הרמב"ם בבריה שנפגמה מותר או אסור. ♦ למה המחבר לא הביא דין זה של בריה. ♦ דעת המחבר להחמיר ביבש ביבש בתערוכות החמץ בפסח או לא.

רוח, ופאתם הרשע"ה מוכרח לומר כי דליל לטעמי דהקשה אין לא חסרה הסורה קדרה שאינו גם יומא הא ליכא רובו, ונרין פ"י אף דכל המתכשל בכלי המצטיל רוצה רק כ' ליכא, ונרין לומר דס"ל אולי ישחמש במקצת והכלי יפלוט לגמרי, ואע"ג דלעמן הגעלה לא ס"ל דהוא מפליט

מ"מ מותר: (ד) פוגם ולבסוף השביתה. ואם אכלו כפגם דעת הש"ך להמיר, ופ"מ אומר, ועיין פלגי דיש הבדל אם עומד לך ואורטי להשכיח ה"ל כמשוכח ואסור: (ה) בבק וכו'. דה"ל נטמן טעם בר נ"ט דהפירא דהא הוא פגום ואפילו קיבל הכף מגוף האיסור מושגת, מ"מ למ"ד אפילו

ויש מי שחובך (פי' מקוה להמיר, ואסור) לומר שאם הנדיל האיסור מרתו של היתר עד שהוא מושבית יותר כשאוכלו בגודל מרתו כמה שהוא פוגם בהפסד פעמו, אסור, עד שיפסל מלאכול אדם. במה דברים אמורים, שפוגם מתחלתו ועד סופו, אבל אם השביתה ולבסוף פוגם, או ודו (ד) פוגם ולבסוף השביתה, אסור. הגה: י"א אף על גב דהאיסור

נמשלו טמן מותר, דהו נ"ט בר נ"ט: (ו) שיש בה מלה. או להיסוף חסרה מלה ולאו נטמן זה ריבוי מלה היה מושגת. ונראה דעכ"פ אסור ליטמן למחו מלה דהיי' מורגש האיסור: (ז) רבשר

נ"ט לפגם והמאלל מותר, מ"מ הקדרה חסרה ואם נשלו זה אס"כ טמן מעט לעת תכשיל שהאיסור הראשון נטמן בו טעם לשבת, נאסר המצטיל השני אם לא היה בו ס' נגד האיסור הראשון. אבל אם נערו המצטיל הראשון (ה) נכף, ומחבו אס"כ הכף למצטיל שני שהוא ג"כ פוגם, לא נאסרה קדרה. וכן דנדר שאין לו טעם כלל, כגון היורה שמתמין בו הדבש, אע"פ שיש שם רגלי הדבורים, לא נאסרה היורה וכל כיוצא בזה. (שם בלחך).

ג. אפילו אין כח באיסור לבדו לפגום אלא על ידי דבר אחר שמסייעו, כגון שנפל איסור לקדירה (ו) שיש בה מלה או תבלין מדוכין (בפור מדוכין) ואלמלא המלה והתבלין שבה לא היה כח באיסור לפגום, אפילו הכי מותר. ד. שמן ודבש של עובר כוכבים, אע"פ שהם מבושלים, מותרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומפריחו, וכן לדבש. הגה: (ה) יש אומרים (ז) דנשר אינו

המוס' והרש"ש דלכך נמשל נקדרה טעאם ואס"כ שלמים דכלי מקדש אוקמי דלדאורייתא דנדרו בטל, וש"מ דטמיד המתכשל ליכא רוב וכן ג"כ לכל הכלי יפלוט והוא רוצה ואסור אפילו טכ"ע לאו דלדאורייתא, ואפשר לדעת מ"מ הדין אמת, אך לא מטעמי רק כיון שהוא פוגם מצטיל לא היה טעם כלל וממשו ג"כ ליכא כמה מאסרו אבל כשאינו פוגם היה טעם כמו ממשו ואסור נרוז בא"מ, אך דעו של הרשע"ה נראה שחולק אמוס':

[ד] פוגם ולבסוף השביתה. עיין ש"ך בשם אור"ה דלכלו כפגם מותר, והפרי"ה השיג ומיימי מוכי' לנפשי' מירושלמי דקאמר גריסין רותחין ויבונות מהו, וקאמר מעתה רותחין יהיו אסורים שדרכן לנגנו, ומדקאמר ירושלמי שדרכן לנגן ולא קאמר סתם דהיינו אסורים הוליל וסופן להשכיח א"י מה שאין דרכו נכך ודאי מותר כמ"ש הש"ך דהשתא מותר, אבל מה שדרכו נכך כי מי יאכל רותחין וימחו להנטמן בזה ודאי אסור, ולכך דייק ירושלמי שדרכן לנגן וא"כ הו' כאלו מושגת מתחילה לך, אבל בלא"ה לא, ויפה פסק האור"ה, וכן נסן:

[ה] ו"א רבשר וכו'. הש"ך האריך ממוס' ומחכרים דס"ל בשר צעין אינו פוגם בשמן, ונטמן אסו כי כן כטבו הסוס' צמולין דף מ', וגם

פלתו המבורא

ויפה פסק האור"ה וכן נכון.

(ואפשר לחלק עוד במאי דס"ל להפרי"ה להשוות בין השביתה ולבסוף פוגם לפוגם ולבסוף השביתה והשביתה ולבסוף פוגם אע"ג דהשתא פגום מ"מ השביתה מעיקרא ונאסר וכאן נאסר שוב לא יורד מפני תותר משא"כ פוגם כיון דעוד לא נאסר מותר. והבין).

קרימר וזכב שיניטם הדידניטם בהשדחת: בדין פגום ולבסוף השביתה:

ראיה ממוס' לשיטת הש"ך דבשר בעינו אינו פוגם שטן [סק"ה] דגבה הש"ך ס"ל (פריק הוסי' ועוד מחכרים) דבשר בעין אינו פוגם בשמן, והגבון אותו כי כן ס"ל להוסי' חולין (ח) ע"ב ד"ה השוחט. וגם במס' ע"ז (ליה ע"ב) ד"ה אי משום. ומסיף הפלתי סבורא ג"כ דמהיכא תיתי לומר דבעין פוגם בשמן (שחזו חיידש דין) ואי תימא דהרמב"ם ס"ל דפוגם בשמן ע"ז כתב דהרמב"ם

אם מותר לאכול דבר כשהוא עדיין פגום כיון שסופו להשבית [סק"י] פוגם ולבסוף השביתה, ס"ל להש"ך בשם אור"ה (ט"ק ד) דאי אוכלו כשהוא בפגם מותר, ובפרי"ה (אוח ח') חולק וס"ל דכמו במשביתה ולבסוף פוגם אסור אף כשאוכלו כשהוא בפגם כך כשהוא פוגם ולבסוף מושבית אסור אף כשאוכלו כשהוא פגום, ומביא הפלתי ראיה לדברי הש"ך מהירושלמי דקאמר גריסין רותחין וצוננות מהו, וקאמר מעתה רותחין יהיו אסורין שדרכן לצונן, ולכאורה קשיא מה אמר הירושלמי שדרכן לצונן אמאי לא אמר סתם דהיינו אסורים הואיל וסופן להשביתה, אלא ודאי מה שאין דרכו נכך ודאי מותר, פי' דבר שאין דרכו להשביתה לבסוף מותר אף ראפשר וישביתה לבסוף כמ"ש הש"ך דמותר השתא, אבל מה שדרכו להשביתה כגון גריסין רותחין כי מי יאכל רותחין ודאי ימחננו להצטמן בזה אסור אף קודם הצונן, ולכך דייק הירושלמי שדרכן לצונן וא"כ הו' כאילו מושבית מתחילה לכך אסור, אבל בלא"ה לא,

פי' דף ל"ט ע"ש, אף גם דמהכ"ס למדע ולומר דבעין פוגם, והרמז"ס לשיטתו דס"ל סתם כלים של א"י קשיא ליה מהך דשמן דלמרו נטל"פ הוא, וצ"ל דבעין פוגם, אבל לדין דקיימ"ל סתם כלים אינו צ"י א"כ דברי הגמרא כעש"ת, מהכ"ס לומר ולהקל דפוגם צ"י ראי':

איברא, ד"ל מנלן לתוס' לחלק בין דבש לשמן, וכן אס בעין פוגם או בלוע, דמה דהקשו למ"ד נטל"פ אסור דא"כ למה אסרו שמן והסירו דבש הא לפי מה שהעלו

פוגם דבש. משמע הא שמן פוגם, והס"ך הס"ך דל"ט פוגם, ועמ"ש פלמי והוכחתי דשמן בעין פוגם נזר ע"ש: (ס) משקה חנעשה וכו'. ועיין פלמי שהנאמי ראי' מדברי תוס' פוגם דבש עלמו, רק (ח) משקפ הנעשה מדבש (מהרי"ל בהגהת ש"ד סימן כ"ב ועוד הרבה פוסקים עיין ס"ק י"ג); ונמוקוס שאין הפסד גדול, יש להחמיר. נזר או חלב בין, הו' לפגם, ומותר. (הגהות אשר"י פ"ב דענוות סוכים).

ד. כל קדרה שאינה בת יומא חשיבה מעמה לפגם, ואינה אוסרת. ונקראת בת יומא כל זמן שלא שהתה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור, וכיון שעבר עליה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור אינה נקראת בת יומא. ואם בישל בה בשאינה בת יומא, התבשיל מותר דהוי נותן

דבש, וא"כ ל"ק אבל נפוס' בחולין כתבו הקו' משמן לדבש דמ"ש הקו' נמוקוס, וכ"כ תמה מהרש"ל דהתוס' נקושיתם הקשו מ"ש שמן ומ"ש דבש, הא ס"י לקמן דבש בעלמו פוגם כנזר צ"י כלי, ודמוק דמוס' כד"ה בשלמא לא אסיק אדעמי', והוא דמוק דדנריהס אלו לשלק כתבו התוס' בחולין ג"כ:

ובחדושי אמתו כי זה ראי' לדברי מהרי"ל, לחלק בין דבר בעין למה אינו פוגם ומי דבש פוגם, ומשנה דנקט דבש איירי בכל גוונא דבש בעין ומי דבש כנראה מדברי תוס', וא"כ הקושיל על דבש או מי דבש משמן והמר ביקש ליישב הכל דעל דבש ליכא למרוזי דפוג' בעין דהא אינו פוגם בעין, ולכן סיך דלא שייך נכו חתנות ועל מי דבש לא יוכלו ליישב חתנות דמי דבש משכ"ס יותר משמן ולכ"ע שייך חתנות יותר משמן, ולכן ס"י דהו' פוגם בעין וכל הפירושים נכונים וישר הוא:

פלתו המבואר

דאיכא למיגזר משום חתנות אסור, ומ"מ משום דלא שייך בהו כ"כ חתנות כמו ביין הוצרך להם סעד משום נטל"פ אסור אף דבשאר מקומות ס"ל נטל"פ מותר ע"כ. וא"כ קשי' לי' להפלתו מנלן לתוס' לחדש דבשמן הו' כשר בעין לשבח ובדבש פוגם. דאי אפשר להביא ראי' ממ"ד דס"ל נטל"פ אסור ומ"מ בדבש התיירו זה אינו דהרי תוס' בעצמם כתבו (ל"ו ע"א ד"ה בשלמא) דאפי' למ"ד נטל"פ מותר, דוקא כאן בשמן גזרו משום חתנות ולקחו רק סעד לעצמם, משא"כ גבי דבש דלא שייך בהו חתנות א"כ ס"ל נטל"פ מותר כמו שהדין הוא. וא"כ מהיכן חידש תוס' דבדבש פוגם בעין ובשמן לא, (דאפשר דבדבש נמי אינו פוגם בעין והא התיירו הוא משום דאינו ב"י נטל"פ מותר והא דאסור בשמן הוא משום חתנות כמו שכתבו תוס' בפירוש), ועוד קשה דהתוס' מחלק בין פגום בעין דקיל יותר מבלוע בכלי דאסור, מדהתיירו דבש, ודחוקו את עצמן לומר דבבש פוגם בעין הלכך אפי' למ"ד נטל"פ אסור מותר שם. הא לפי"ד התוס' התם נשלל האי סברא ג"כ דסברת האוסרים בשמן הוא משום חתנות ולא דחוקא משום נטל"פ וא"כ אפשר לומר דבבש דמותר משום נטל"פ מותר (ואין שם חתנות) ואפי' דלא פוגם בעין מ"מ בלוע מותר משום נטל"פ. הן אמת דעל תוס' בעי' (ל"ה ע"ב ר"ה א' משום) לא שייך להקשות, דהתם הקשו תוס' מדבש על מישחא שליחא דהתם התיירו ולמה דייק הגמ' דנטל"פ מותר ממשחא שליחא ולא מדבש, וחי' דבדבש פוגם אפי' בעין ובמשחא שליחא מותר משום נטל"פ דסתם כלים אינו ב"י, ועי' לא שייך להקשות קושיא הג"ל (כיון דבמשחא שליחא לא שייך חתנות), משא"כ על תוס' בחולין דהקשו מ"ש שמן מדבש וחידשו לתרץ דבדבש פוגם בעין ובשמן לא, עי' שייך להקשות מג"ל כיון דתוס' בעצמם תירצו תירצו אחרייתא בעי' (ל"ו ע"א ר"ה בשלמא) (דהתם גזרו משום חתנות).

לשיטתו דסתם כלים של גוי אינו בני יומן וא"כ קשיא לי' מהך דשמן דאמרו (רבי וביח דיע) דנטל"פ הוא וצ"ל דבעין פוגם, אבל לדין דקיי"ל דסתם כלים של גוי אינם בני יומן, א"כ דברי הגמ' (דרכי ובית דיע התיירו משום נטל"פ) כפשיטא (דמותר משום דסתם כלים אינו ב"י) מהכ"ס לחדש ולומר ולהקל דפוגם בעין, כלי ראי'ה. וקשיא לי' להפלתו מהיכן לקח תוס' לחלק בין דבש לשמן דבדבש פוגם ובשמן לא פוגם וכן נפ"מ בין בעין פוגם לבלוע. פי' שהתוס' (בחולין שם ובעי' שם) כתב דבדבש מותר משום דפוגם בעין פי' שכשר בעין פוגם בדבש, משא"כ בשמן אינו פוגם בעין א"כ ס"ל דגבי בלוע פוגם, מה"ח לחלק. ויש להוסיף בהקדם דברי התוס' הג"ל, דהנה התוס' בחולין (ד"ה השוחט) וכן בעי' (ל"ה ע"ב ר"ה א' משום) הקשו מאי שנא שמן מדבש דבדבש כתבו להתייר (כמבאר במשנה ע"ז ל"ט ע"ב) דבש של עוב"ס ושמן אסור (הא דרכי ובית דיע התיירו זה משום דס"ל דסתם כלי אינו ב"י והו' נטל"פ מ"מ למ"ד נטל"פ אסור קשה), ומתוך תוס' דבדבש אפי' בעין פוגם ולפיכך מותר אבל בשמן אינו פוגם בעין, ולכן אסור אפי' בכלי (למ"ד נטל"פ אסור) וכן תירצו התוס' בחולין דשאני בין שמן לדבש דבדבש פוגם בעין ובשמן אינו פוגם בעין, עוד ס"ל להתוס' דאין להביא ראי' מדבש דנטל"פ מותר לכל שאר איסורים דשאני דבש דפוגם בעין א"כ כשהוא בלוע בכלי שאינו ב"י ודאי דמותר משא"כ בשאר איסורים דנותן טעם לשבח מעיקרא אף רעכשו אינו ב"י מ"מ אפשר דאסור, ע"כ דברי הרב (התוס'). ודקשות הפלתי מג"ל להתוס' לחדש דיש נפק"מ בין שמן לדבש דבדבש פוגם ובשמן לא, דהא התוס' בעי' (ל"ו ע"ב ר"ה בשלמא) תירצו על קושיתם הג"ל מאי שנא בין שמן לדבש למ"ד נטל"פ אסור ותיירו דאפי' למ"ד דס"ל דמותר נטל"פ, מ"מ גבי שמן

אבל בדרך פשוט י"ל דנאמת מה שכחנו המוספות למלך בין בטעם נכלי לפגום בעין לדינא לא קאי, דאי"כ איך יליף ר"מ דנאלי"פ אסור מגעולי מדין דאפילו אינו צ"י אסור, הא יש למלך בין פוגם בעצם לפגום הכלי, אלא דנאמת אין סילוק, ולכך הקשו שזמן מן דנא לאין למלך לדינא, ולכך פ"י דנאמת נאלי"פ מותר רק טעמם משום חתנות רק עילה מלאו משום נאלי"פ, ואספס דעדין קשה איך יכלו למלך דנאיהם משום נאלי"פ הא מצינו למראים עין דהמירו דנא, וא"כ הדברים פותרים ואי משום חתנות לימא משום חתנות אכל הא שנתנו ספר משום נאלי"פ איך

טעם לפגום והוא (ט) שתהיה מודחת שלא יהא שומן על פניה, שאם לא הדיחה, אומר והרי היא כחתיבת איסור שלא נפגמה. ויש מתירין אפילו בישראל בה קודם שהדיחה. הגה: (י) ואם יש ס' נגד מה שדבוק עליו, לסלי עלמא שרי מלאך דהקדירה אינה נא יומא. והכי נהוג (א"ר"ה).

יתכן דנאיהם נמה שהמירו דנא וע"ז נלא למלך דדנא פוגם בעין חכו ככלל וא"כ יש מקום ופ"פ לחלוק, ואיך הדברי דומי אף דלדינא אין הבדל כלל. ובהכי מיטא מה דהקשו הסופ' צרכ דלמך קולף הא סתם סכין אינו צ"י, ואי דרב ס"ל נאלי"פ אסור הא נגמ' דע"ז מספקא לי, וקשה מה קושי' שס הספק נגוף

ו. יש מי שאומר שאם שמו מלפלין בקדרה של איסור שאינה בת יומא, הכל אסור, דחורפיה משויא ליה לשבח.

הדבר אי פוגם, אכל כאן שכלו בשנא דאי ס"ל רב דאסור, וע"כ צ"ל לדינא זה חוה שרי רק לאמחלא כמו להג"ל, וכן בפסחים נקדירות פסקא דאיכא חומרא בזה ס"ל למוספות למלך וא"ש:

רא"י מגמרא דבשר פוגם בשמן (דלא כהש"ך)

איך יש להביא רא"י, הא דמספקא לן צממא גבי עכצא דשיכר אי רב טובר נטון טעם לפגום אסור או מותר, נפשוט משמן של נכרי דנתן רב טעם דדינאל גור משום חתנות, כמבואר דלא גור רק בעיר חליפתו של הכלים האך שרי, לרב השאל דפוגם בעין אסור מכ"ש פגום כנאלי, וע"כ דס"ל נא"ל מותר, ולכך אף דניאל לא גור רק משום חתנות, וא"כ זה קמספקא ליה ורב גופי' אכל שזמן של נכריס כמבואר בירושלמי, דה"י שמואל אומר אכמוז עלך זקן ממרא, וקשה הא למ"ד נאלי"פ אסור השמן אסור ואיך יאכל רב מה דלא ס"ל, ועכ"ל דס"ל לגמ' דרב ס"ל דשמן אין משני צבאר, וס"ל לרב כיון דאיך צבאר משני צשמן, וא"כ מרסי בעין נאלי"פ ואסור ק' בטעם נכלי ואינו צ"י כולי האי לא אמרינן, והוי כפרותה מעיקרא דאף לר"מ מותר ושפיר מספקא לגמרא לרב וא"ש. ולפי זה לפי

פלתו המבואר

(ע"ז ס"ז ע"ב) דאפילו אינו צ"י אסור בנאלי מדין א"כ נאלי"פ אסור, הא יש לחלק בין פוגם בעין דקיל יותר מקדירה שקבלה טעם לשבח ועכשיו נאלי"פ משום דעבר יומא. אלא דבאמת אין חילוק ולכך הקשו תוס' מ"ש משמן לרבש דאיך לחלק דהתם פוגם בעין ובשמן רק ע"י הכלי, הא לדינא ל"ש נפק"מ כזאת (כ"ל) ולכך תירצו דאיכא משום חתנות (פי' דנאלי"פ מותר אלא דאסור משום חתנות) רק עילה מצאו משום נאלי"פ, ומ"מ איך יוכלו לתרץ דבריהם דחזינן למראית עין דבדבש מותר נאלי"פ, ע"ז חילקו דבדבש פוגם בעין ומצין לן פתוחין פה לחלק ולומר דאינן דומים (שמן לדבש) אפי' דלדינא אין הבדל כלל ולכן התוצרו התוס' לב' התירוצים (וחד תלוי בחברותה).

ובזה מיישב הפלתי קו' התוס' (חולין ה' ע"ב) מאי דהקשו אמאי אמר רב גבי סכין צריך קליפה, והא סתם סכין אינו בן יומא, ואי דנאלי"פ אסור (לרב) הא בגמ' ע"ז (ס"ה ע"ב) מספקא לן מאי קסבר רב אי דנאלי"פ אסור או מותר, ולכאורה קשה על קו' התוס' דמאי דרמין דהתם מספקא לן גבי גוף הדבר שפוגם מאי ס"ל או אסור או מותר, אבל כאן (גבי סכין) שבלע איסור משוכח דאי ס"ל לרב דאסור וע"כ צ"ל לדינא זה חוה שרים רק לאמחלא ככ"ל. (וכן מיישב דברי תוס' בפסחים ע"י"ש).

והמע"יך יראה דהמהרש"א בחידושו נמי הקשה על תוס' (ע"ז ל"ח ע"ב) דלעיל בתוס' (ל"ו ע"א) תירצו ת"י אחרינתא ומשני המהרש"א דתוס' שם לא אסקי אדעתיהו הך חילוק דבדבש פוגם בעצמו בלי כלי משא"כ בשמן. וע"ז קאמר הפלתי דלא שייך לומר לא אסקי אדעתיה דהא אותו הדברים כתבו בתור חולין (הג"ל) וא"כ הקושי במקומו עומד.

ולכן כתב לתרץ (ובחזרא מחתא נמי הביא ראי' לשי' המהר"ל) דיש נפק"מ בין מי דבש לדבש, דס"ל להמהר"ל, (תשר המהר"ל החרושו סי' פ"א) דהא דאמרי' בשו"ע י"ד (כ"א) דבשר פוגם בדבש היינו במי דבש משא"כ בדבש עצמו אינו פוגם, ולפי"ז יחישב לן קו' הג"ל. דהנה הא דאיכא במתני' דבש מותר איירי בכל גזונא בין דבש ובין מי דבש וא"כ הקו' על דבש או מי דבש משמן מ"ש מאי נשתנו אלו מאלו (שמן ממי דבש דמותר או דבש דמותר) והתוס' ביקש ליישב הכל (בין על דבש ובין על מי דבש) וכיון דעל דבש עצמו לא שייך לתרץ דפוגם בעין (ולפיכך מותר) דהא דבש עצמו אינו פוגם, ולכן תירצו דבש מותר משום דלא שייך חתנות משא"כ שמן דשייך חתנות. ועל מי דבש דלא שייך לתרץ הסעם חתנות כיון דמי דבש משכר יותר משמן ולכ"ע איכא משום חתנות ולכן ת"י דהוה פוגם בעין ולפיכך מותר, וכל הפירושים נכונים וישך הוא. ולפי זה נמצא דתוס' הצריכו לב' הישובים שתירצו.

ויש' לומר עוד בדרך פשוט אמאי הצריכו תוס' ב' התירוצים, דהנה מה שחודשו תוס' לחלק. בין פוגם בעצם לפגום ככלי (פי' שהתוס' ס"ל דבדבש שאני משום דפתם בעין בלי כלי היינו כלי אינו בן יומא) לא קאי לדינא. דא"כ האך יליף ר"מ דנאלי"פ אסור מגעולי מדין

פרי"ם: (יא) שעבר לילה. עמ"ש פלמי בשורש הל"ה, וכל לילה נענין מתחלת שקיעה עד שהלך היס שמהל הקדירה כלי בשול: (יב) הוחמו מים. למ"ד מנ"י בשאר איסורים ודאי דמיס נעשה נבלה ונבלשו, ולר"א לא שייך נעשה נבלה הו"ל כבר נלע מצנ"ם היו בשאר איסורים רק היו טמן טעם בר טמן טעם לאיסורא, מיהו א"ל ששים נגד כל מיס רק לפי משבן נלע צמיס: (יג) וכן אם עברה וכו'. עיין מה שכתבתי פלמי, אם אחר ק' לאמר בשול נשר ותלג עברה לילה שיש להחמיר ע"ש: (יד) ובמקום הפסד וכו'. עמ"ש פלמי אם יש לסמוך אסמ"ק:

דקיימ"ל הלכה כרז נאיסורי, ולרז מוכח מגמרא דקפידא ליה דפוגם אפינו נענין, ויש מקום לצירי רמ"א ולק"מ: [ו] אבל אם עברה לילה מותר. כ"כ הנ"י הו"ל הרבה מסבירים קוצרים דלינת לילה פוגמת, וכן דעת הסמ"ק דל"ן להחמיר צמיס שהוחמו מאיסור גופי וצליחוף שני סגרת דהיתרס יש להמיר, וכמנ הש"ך וכן הפרי"ם דוקא אם עברה לילה צין בשול איסור לחימוס מים, אבל אם נחמס המיס טוך זמן זה אף על גב שאלח"כ עבר לילה אסור, ותלג כמ"ס וצאמת נר"ך ציאר דצריהס דמ"ש סוף כל סוף איכא כאן שני נדדים להיתרס או כדעת הסמ"ק או כדעת רש"י ורמב"ם דלינת לילה

ז. קדרה שהיא בלועה מבשר וחלב שנתבשלו בה ביחד או בזה אחר זה, וקודם (יא) שעבר לילה אחת (יב) הוחמו בה מים, חשיבה בת יומא עד שתשהה מעת לעת משעה שהוחמו בה המים. הגב: [ו] אבל אם עברה לילה, מותר. (יז) וכן אם עברה לילה צין בשול נשר לתלג, אע"ג דלח"כ הוחמו המיס מיד, נמי דינא הכי. וה"ה בכל האיסורים לפי מאי דקיימא לן בכל האיסורים חסיכה נעשית נבלה (צ"י וסגרת הרצ). וע"ל סימן צ"ב. (יג) ובמקום הפסד יש להמיר ככה"ג בשאר איסורים ככל ענין, רק שיהיה מעט לעט מזמן בשול האיסור.

פוגמת. ונ"ל דס"ל לכאורה מה צי ספיקות יש על התבשיל שאטו דין צו, אם תשיצין מעט בשול האיסור והיו טמן טעם לפגם ואולי לינת לילה פוגמת והיו גם כן נטל"פ זהו הכל מד ספק אם האיסור בתבשיל זה נטל"פ או טמן טעם לפגם והוא צגדר שם אונס מד הוא. רק דיש הבדל לספק אם לינת לילה פוגמת אף המיס שהוחמו מותרים אבל לספק שני דל"ן לתשז רק מעט בשול האיסור המיס עכ"פ אסורים ונעשה נבלה וכיון דיש הבדל לדינא צין הספיקות לא היו שם אונס מד כמו שכתבו המסבירים ואם כן אם חממו המיס מיכף ואחר ק' עבר הלילה אם כן המיס ודאי אסורים וצמיס רק מרי ספיקות על התבשיל זה והיו שם אונס מד אי היו טמן טעם לפגם או לא זהו נראה צרוז צכוונס דצריהס:

ספק מגמרא לאסוד מעת הדיח חמין אוד בשול באיסור

ואני עשייתי סמוכים דיש להחמיר בהחמת סמין מהל דלמרינן ככל דוכמי ככלי מדין לא אסרה אלא קדרה צמ יומא, דרחוק צמ"ליות שיהי כל מלחמות מדין ציוס אי וצו ציוס שצו למחנה וצו ציוס נלשוו על הגעלה כי אם היה כ"כ קרוז מדין ממחנה ישראל מה זו שמקרו צ"ב אלפים, ומה זה שנלמרו וצבאו על מדין הלל לפי זה מוכרח להיות קרוז ונראה למחנה עד שיהי הכל ציוס אי ודבר זה

פלתי המבואר

דעת איסור והיתר (יש כלל ג), וכן דעת בעל התוספות, האגור, והטור (סי קכ"א). אבל דעת רש"י בע"ז (ע"ז ע"א) דלינת לילה לבד פוגמת, [ועיין רש"י בפסחים (מ"ד ע"ב) ר"ה והכא], וכן הביא המרדכי (פ"ב דע"ז סי' תח"ד) לשון הראב"יה דס"ל כן, וכן כתב הר"ש משאנן במס' שביעית (פ"ח מ"ב), תבשיל שנתקלה צורחו היינו שעבר לילה אחד ע"י"ש, והמאירי במס' ע"ז הביא כן בשם הרבנים המובהקים, וכן ס"ל למהר"ם חלואה בפסחים (ל' ע"ב) ר"ה ורודה, (יש לזייק מדב"י שכתב כל שעבר עליו עמוד השחר גמרין לה מקרשים שכל שעבר עליו לילה אחד קרי ליה תעובר צורחו, וכן דעת חכמי הצרפתים והרשב"א ע"כ וצ"ב דהתחיל בלשון עמוד השחר משמע שזה קובע, ומסיים לילה משמע דבעינן שחעבר כל הלילה), וכן דעת הר"ן, וכן כתב הר"טב"א, וכן כתב מהר"ם מרוטנבורג בחש"ר (דפוס פראג סי' קצ"א), וכן דעת הפלתי מהר"ם הרמב"ם (פ"י הי"ב), אמנם הפמ"ג בגינת ורדים (סוף כלל ס"ו) מסתפק בזה, וחלחם משנה כתב דאין גילוי בדעת הרמב"ם, וכן דעת מהר"ל הובא בדברי האגור (סי' אלף וצ"ח) וכתב הבית יוסף אע"פ דקיי"ל בהשיטות דבעינן מעת לעת עד שיפגום הקדרה מכל מקום יש להשהמש בדברי המקל"ן לצירופא בספק, והוא דנחלקו אם יש למנות מעל"ע מזמן שבישול האיסור בקדרה או גם מזמן שזימם בה מים, דעת הסמ"ק (סי' ר"ג) דמותרים מזמן בישול האיסור, ודעת רבינו ברוך (בספר התוספות) דמותרין מזמן חימוס המיס ועל זה כתב הבית יוסף דיש להקל אם עבר לילה אחד ויש שיטות דלילה פוגמת ויש שיטות דמותרין מזמן הבישול לכן יש להקל.

כ"ש פוגם בתבשיל אסור ואמאי ס"ל דאסור רק משום חתנות, אלא ע"כ רס"ל לרב נטל"פ מותר א"כ מאי מטפקא לן, אלא דאיתא בירושלמי דרב אכל שמן של נכרים והיה שמואל אומר אכתוב עליך זקן ממרא וקשה רהא למ"ד נטל"פ אסור השמן אסור (מבליעות אסור ולישתן של כלים) ואין יאכל רב מה רלא ס"ל, ועכצ"ל דס"ל להגמי' דרב ס"ל דשמן אין משיבח בבשר וא"כ ס"ל לרב דבי' נטל"פ כגון זה דבעין פוגם בשמן ואח"כ בלוע בכלי ואינו ב"י כולי האי לא אמרי' והיו כסרוחה מציקרא דאף לר"ם (דס"ל נטל"פ אסור) הכי מותר, ושפיר מספקא ל"י להגמי' לרב (פי' רהא רשמן אסור רק משום חתנות ולא משום וליפת כלים הוא משום רהוי כסרוחה מציקרא ובשר בעין פוגם בשמן ועוד דבלוע בכלי ואינו ב"י והיו כסרוחה מציקרא ומותר לכ"ע ומש"ז אסור רק משום חתנות) ולפיכך מסופק הגמי' מאי ס"ל לרב גבי נטל"פ.

רלפי הנ"ל חזינן דרב ס"ל רבשר בעין פוגם בשמן וי"ל להלכה כרב באיסורי ולרב מוכח דרבשר בעין פוגם בשמן ויש מקום לדברי הרמ"א דס"ל דבשר פוגם בשמן, ולק"מ.

קיצור וטוב ענינים וציונים בהערות: דברי הברון טעם:

בשיטת הראשונים דלינת לילה פוגמת ומצטרפין שיטה זה להלכה [ספ"ו] הנה קיימא לן וקדרה נעשית לפגם אם עבר כ"ר שעות אחר זמן הבישול כדעת הרשב"ם (הובא בהגהות אשר"י) וכן

רשוק בשכל, אבל זהו דלריך הגעלה הוא חידוש שחידש אלעזר בשם משה כמ"ש דל"א ללא פגמה פורטא ואס קן טרם שנתן זה הוראה היו ישראלים מבשלים בכלי מדין, וא"כ ישראל היו מבשלים ומתמזגים חמים בתוך הכלי של מדין ואס קן חזר לבנה והיה עדיין כמ יומא וכן עשו כממדות ולכן לזה על הגעלה חזו ברור ונכון, ואף לר"א מ"מ היו נותן טעם נר נותן טעם דל"א וכו"ל וכו"ל הפיל והצרכה החורה הגעלה. ולפי"ו לאור"ה דס"ל בלי נדע לא אמרינן חסיכה נעשה נבילה בשאר איסורים, לק"מ לר"ס אף הגעילו יורות גדולות דהא המים לא נעשה נבילה דהו קודם שטרע דעדיין לא ידעו הדון, וא"כ אין לריך רק לפי פשטן וא"כ זה אפילו ביורות גדולות לא היו הבלוע איסור הכנה דוק:

הנה הסמ"ק מיקל ומתן טעם דלא יהי סמור מאיסור, ויש למנות מזמן שניצל בו איסור ור"ע פשיטא דסמור דהא נעשה נבילה ואס קן אלו היו המים שהוחמו עומדים ימים ימימה היו אסורים, ולמה כשיהיו נבלעים שנים בכלי יהיו חשבי מיום נליעם הראשון, ונריך לומר דס"ל הואיל והסוכה נ"נ בשאר איסורים דרצון לא הסמיכו כ"כ לאסרו יותר מאיסור ראשון חמנו של איסור ראשון. אך אין דעת הב"י קן דהא לדעתו בנ"מ לאור"ה, ולא אסיק דמה שכבר נאסר בנ"מ דמיא לשאר איסורים אס קן אף לירוף דעת הסמ"ק כמ היסור והכניסו בכלל הספק, וגם מונן לסמ"ק סברה זו, ולכן יומר נראה כי טעמם של הממירין משום דס"ל בלח בלח לא אמרינן חגיג שהג"ל סי' נ"ג וכמ"ס באריכות שם וא"כ הרי כאן ס"ס בכל אנפי, אף באופן שכחז רמ"א דאולי אין לח בלח נ"נ והמים אינם אסורים רק לפי השבון, או דנ"נ רק דעכשיו פגום דלינת לילה פוגמת דוק:

והנה זה דלינת לילה פוגם כמנו הסופ' ועיקר הראש"ש שיליה עכ"ר"ס דעת רש"י ור"מ דלינת לילה פוגמת, ותספק ר"מ אי נענין חסילת הלילה או סוף הלילה או כל הלילה בלי נישול וכי להביא ראי' דאס קן למה לריך בכלי מקדש שצירה או מריקה ושטיפה הא שהאר היסם שאלו חל נטר נ"ט לפגם, א"י כל הלילה לריך להיו' בלי נישול ובמקדש היו כהני מבשלים בלילה, ודסה הרא"ש דיש לומר דגזירת הכסוב הוא ע"ש שהאריך, וכן הר"ן כי המי דמ"מ הבלוע בכלי אינו פוגם וטובה הסורה להגעיל כדי שלא ישאר טעם נטר בכלי ע"ש, והרא"ס בפי' לו דמק דהואיל דטמר קדמה לפגימה רגע אי' חל מריקה ושטיפה ע"ש:

קשיא על הרא"ש

ולד"ד קשי', הא דפריך בגמרא דע"ו דהא דמנן שפוד ואסכלא מנגעלין ברוחמין גבי קדשים, ואלו גבי געולי נכרים מנן מלנדין באור, דמה קושיה הא שם נותן טעם לפגם ומדין אין לריך הגעלה כלל רק גזירת הכסוב ופשיטא דדי בהגעלה, ומיהו זה אפשר לדמות דמנן לגמרא זה דגזיר הכסוב ה"ו ומ"מ כגי בליצון דלמא ה"ו הגזירה להוריקו לגמרי, דהא כמ"ו ומרק אימא מריקה גמור שלא ישאר בו כלום:

פלתו המבואר

לא היה המקום קרוב ונראה למחנה עד שיהי' הכל ביום אחד ודבר זה רחוק בשכל, אלא זהו דצריך הגעלה הוא חידוש שחידש אלעזר בשם משה כמו שאמרנו במס' ע"ו אי אפשר דלא פגמה פורחא וא"כ טרם שנתן הוראה זה היו ישראלים מבשלים בכלי מדין וא"כ היו מחממין בו מים ונחזרו לשבח והיו עדיין בת יומא וכן עשו תמיד ולכן נצטוו על הגעלה.

ולפי' זה כתב לחדש עוד, דהרי דעת האיסור והיתר דאם לא נודע התעורבות לא אמרינן חסיכה נעשה נבילה דהא המים לא נעשו נבילה דהו קודם שטרע דעדיין לא ידעו הדין וא"כ אינו צריך רק לפי חשבון וא"כ גם ביורות גדולות לא היה הבלוע איסור הרבה. ודעת הסמ"ק נתן טעם דלא יהא חמור מהאיסור, ולכן יש למנות מזמן שבישל בו, וצ"ע פשיטא דחמיר דהרי החמיר כל כך לאסור יותר מהאיסור הראשון, אך אין דעת הב"י קן דהא לדעתו בשור בחלב דאורייתא ולא ס"ל דמה שכבר נאסר בב"ח דמיא לשאר איסורים אם קן היאך צירף דעת הסמ"ק בכלל הספק, ולכן נראה דטעם של הסמ"ק דס"ל דלח בלח לא אמרינן חגיג כמבואר בסי' צ"ב וא"כ הרי הו ס"ס בכל אופן אף דנעשית נבילה רק דעכשיו פגום דלינת לילה פוגמת וד"ק.

בקושיית האשוננים היאך חל נוחז על טעם פגום לחיד לילה פוגמת דר"א"ש (סוף מס' ע"ו סימן ל"ו) כתב, וזה לשונו בגמ' ע"ו (ע"ו ע"א) אמרו לא אסרה תורה אלא קדידה בת יומא. פרש"י שבשל כה העובד כוכבים בו ביום אבל אם בשל כה אחמול (בלילה) כבר הורע טעמו בלינת הלילה, מתוך לשונו משמע שלינת הלילה פוגמת הטעם ולא בעי מעת לעת, וגם ר"ת נשאל על זה אם צריך מעת לעת, או אם נאמר שאם בשל כה איסור סמוך לחשיכה כיון שחשיכה נפגם הטעם שהו' אינה בת יומא ואמר שתחילת הלילה הוא

וכתב הש"ך (סי' י"ח) וכן דעת הפרי חרש, ודוקא אם עבר לילה בין בישול איסור לחימום המים, אבל אם נתחמם המים תוך זמן זה איצ"ג שאח"כ עבר לילה אסור, ודלא כדברי התורת חטאת (כלל פ"ה דין ו) דאין חילוק בין נשתהה הקדרה לילה אחת קודם החימום בין שנשתהה לילה אחד אחר החימום בכל אופן יש להקל ולסמוך אמאן דאמר לינת לילה פוגמת ע"כ.

הפלתי חסבירי למה לא הו' טפס ספיקא משום אחד וכתב הפלתי לחוק דברי הש"ך בהקדם מה שיש להקשות הרי סוף סוף איכא כאן שני צדדים להתירא, או כדעת רש"י דלינת לילה לבד פוגמת או כדעת הסמ"ק דמונים משעת הבישול ולכן כתב לפרש דיש לדון מה הם השני ספיקות שיש על התבשיל שאנו דנין בו אם חשבינן מעת לעת מעת בבישול האיסור והו' נוחן טעם לפגם ואולי לינת לילה פוגמת והו' ג"כ נוחן טעם לפגם והו' הכל חוד ספק אם האיסור בתבשיל זה נוחן טעם לפגם או לשבח והוא גדר שם אחד, רק דיש הבדל לספק אם לינת לילה פוגמת אף המים שהוחמו מותרים, אבל לספק שני דאין לחשוב רק מעת בבישול האיסור המים עכ"פ אסור ונעשה נבילה וכיון דיש הבדל לדינא בין הספיקות לא הו' שם אחד ואם קן אם חממו המים תיכף ואח"כ עבר הלילה אם קן המים ודאי אסורים ובאים רק שני ספיקות על התבשיל זה והוא שם אחד אם נוחן טעם לפגם או לא, וא"כ הו' ספק אחד.

ראיה לסברא דחימום מים מחזיר האיסור לשבח מהא דנצטוו על הגעלה במדין

וי"ש סברא לדבר מהא דאמרינן דכלי מדין לא אסרה תורה רק קדידה בת יומא הרי דחוק במציאות שיהיו כל מלחמות מדין ביום אחד, ובו ביום שבו למחנה ובו ביום נצטוו על הגעלה, וגם

עד קשיא עצומה על הרא"ש וכן על הר"ן והר"ם

אך הא קשי לכל ספי, אך אמרין בזמנים לר' מורק ושוקף קאי על זמנים בהגבלה א"ל קרא מידי דהוי שאר איסורים, והא נשאר איסורים נכ"ג מותר דהוי טמן טעם לפגם רק כלא גזירת הכתוב, ופשיטא דנריך קרא וכמו כן למי הר"ן והרא"ם נריך קרא דלן נ"מ כמה דלן הפליטה לשבח רק הוואיל בלוע טהר נריך הגבלה חיה לא שמענו משאר איסורים וגם דמנא ידעינן הוואיל וטמר קדמה רגע דחייב בהגבלה דהא סוף כל סוף אינו אוסר התצטיל:

פלשאל אי ליצת לילה או תחילת או סוף לילה פוגמת

סומו אף בלי קושי הנ"ל קשה בגמרא דזבחים דאיצני לן מלה בלוי המטור דהוה ביטול בלא בלוע מהו ועלמה נספק, ק' אך ס"ד ביטול בלי בלוע אסור, מנ"ל לר' זה דהא לר' קרא איירי בלוע, והגבלה יליף משאר איסורין ונשאר איסורים לא מניני וזוה לא יתלוק רבי ורצנן, (והא לא קשיא להרא"ש מה פריך מנעל"פ הא ביטול בלי בלוע אסור ומכ"ש ביטול ובלוע נעל"פ, ד"ל קושי הרא"ש ותפסונו דלא קפדינן דוקא על בלוע דהא נעל"פ וליכא בלוע). ואפשר זהו טעמו של רמב"ם דהעמיק הך ספק ביטול בלי בלוע לפני שצירה נכ"מ. ותמה הלמ"מ למה לא העמיקו לענין מריקה ושטיפה בכלי נחושת דל"ל דק' לרמב"ם לרבי מנ"ל, ולכן ס"ל רק בצצירה נכ"מ ואין ענין לשאר איסורים וא"ש, אבל לפי משמעות הגמרא ורש"י קאי על מריקה ושטיפה קשה. ונלמנו לבי אומר לי דהך לאסור ביטול בלי בלוע הוא רק איסור דרצנן, דלמא אהא לידי בלוע, ולכן העמיק הרמב"ם ספק הלוה אם ביטול בלי בלוע נריך שצירי. ותמה הכ"מ דה"ל לפסוק דנריך שצירה דספק דלוריימא להחמיר, דלפמ"ש ניחא דהוי ספיקא דרצנן ולא הכריע להקל דליכא ספיקא דרצנן דהם להחמיר ונסתפק הרמב"ם בזה מה דיעו אם להקל או להחמיר. (ודוחק לומר דס"ל לרמב"ם הך ספיקא נולד אמר מורכב בה"מ, דחקר הגמ' לדעת אי ביטול בלא בלוע אוסר ונ"מ למה דירי אבל אין הספק בזמן הציה דהא מה כלא מקום ספק דהא יש לצרר דשצירי כלי חרס ובלועים במקומה עפ"י נפ, וא"כ אי קרה כאלה נכ"מ ביטול בלא בלוע נשצירה ונראה אי נבלעו במקומן או לאו דאי באתם א"ל שצירה לא יהיו נבלעים דלא עביד רחמנא ניסא לשקרא ואי נבלע דהוי דחייב שצירה וכל הספק הוא לשאר המורכב בעו"ה דא"ל להפצרה. ולכן הרמב"ם העמיק סתם דהוא ספיקא היינו בזה"ו אבל לא רצה להעמיק כקו' הכ"מ דטעון שצירה כספיקא דלוריימא דהוה משמע אף בזמן הציה ולא לא היה ספיקא וא"ש). וזוה יתיישב מה דקשה לכאורה, הא דפנין במסכת מענית אמר להם חווי המעגל לאו והציה מנורי פסחים שלא יתמעכו בגשמים, ופירש"י של חרס היה, והדבר חמוה מי יעשה מנורים של חרס, הא קיימ"ל אהד קדשי קדשים ואהד קדשים קלים כ"מ טעון שצירה, וא"כ לא יספיקו כל חרסים שנעלם לרצויה המנורים לשוכרן ממידן כמדרן, ואי דלא הוה רק ביטול בלי בלוע דא"ל ליגע במרקו של חטור הא הוה איצני דלא אפשרא אי בלאו בלוי מנור טעון שצירה, וצירושלמי משמע דעובדא ה"י בעשרה

פלתו המבואר

לכלים שבשלו בהן בלילה רכדי שלא יבאו קדשים לידי נותר היו מבשלין גם בלילה ואותו טעם לא נפגם בבקר ונעשה נותר וחלה עליו תורת שצירה בכלי חרס ומריקה ושטיפה בכלי נחשת הלכך אפי' הניח הכל עד אחר שנפגם טעמו והותר מן התורה אפי' הכי כיון שחל עליו חיוב שצירה מריקה ושטיפה שעה אחת שוב לא פקע, ומשום הכי היו שוברין כל הכלים במקדש אפילו אותם שבשלו בהן אתמול כי לכתחילה לא היו מבשלין בהן גזירה אטו בת יומא כי ברוב הבישול שהיה בעזרה אתי למיחלף וכיון שכן הוא היו שוברין אותן במקום קדוש כמו הטעוין שצירה מדאורייתא, וכן מריקה ושטיפה כי היכי דלא אתי למיטעי אף באותן שהן בני יוסן לשוכרן שלא במקום קדוש ולהכשירן בלא מריקה ושטיפה. **מדידו** י"ל דאע"פ שכשנפגם הותר מן התורה אם נעשה נותר, מכל מקום גזירת הכתוב הוא שצירה בכלי חרס מריקה ושטיפה בכלי נחושת מידי דהוה אמריקה ושטיפה שהיא גזירת הכתוב אפילו כשהיא בת יומא שהרי אחר ההגבלה שכבר נפלט כל האיסור טעון מריקה ושטיפה לרבי בצונן ולרבנן שטיפה יחירתא (זבחים צ"ו ע"א), וה"נ אע"פ שאין בכלי אלא בליעת טעם פגום גזירת הכתוב הוא, ואם תאמר א"כ מגלן דכלי חרס אין יוצא מידי דופיו כמה שטעון שצירה כיון שהשצירה אינה מחמת איסור אלא גזירת הכתוב, י"ל מכל מקום מרכתב מריקה ושטיפה בכלי נחושת ושבצירה בכלי חרס זהו משום שזה יוצא מידי דופיו וזה אין יוצא מידי דופיו הלילה וה"ה ביום שעבר כדפרישית, וכל דחוקים הללו צורכין אנו לומר לפי רבותינו שאינן מצריכין מעת לעת, אבל אם באנו להצריך מעת לעת אתי שפיר טפי מה שהצריך שצירה ומריקה ושטיפה אתר ביטול החטאת כי כל שעה שיבשלו אפילו שחורית בתחילת היום בעמוד השחר ולמחר יהיו בלועים הכלים מאיסור נותר וכיון שחל

שפוגמה יותר משעה אחרת והשיב שכל רבותינו פירשו שלינת הלילה היא פוגמת (ולא תחילה הלילה פוגמת), תראים דבריהם כי לא היה דרך לבשל בימים קדמונים בלילה, כדמשמע בזמן שקבעו לק"ש בשעת שכיבה ככהנים ובעצבים ובכל אדם בשמעתא קמייתא דברכות, ומתוך שאין מבשלין בלילה נפגם הטעם הנבלע בקדירה ואע"פ שאין ראייה לרבר זכר לדבר תבשיל שעובדה צורתו (ההו) כמו תעובר צורתו ויצאו לבית השריפה (זבחים צ"ו ע"א), והדברים ק"ו ומה האוכל שהוא בעין נפגם בלינת הלילה כל שכן איסור המובלע בדופני הקדירה, ועוד מרקאמר קדירה בת יומא ולא קאמר לא אמרה תורה אלא קדירה בתוך מעת לעת א"כ משמע דלא בעיא מעת לעת ודוקא כשעמדה כל הלילה בלא ביטול יש להתיר ולא בענין אחר דכיון שאין ידוע לנו מי גורם הפגם יש להסתפק אם תחילת הלילה או סופה או כולה גורם אבל אם עמדה כל הלילה מותר ולא בעי מעת לעת ועל דא אנא סמך ההחמיר תבא עליו ברכה ויש לחוש מפני החסרון, ולפי דבריו שהביא זכר לרבר מעיבוד צורה דקדשים א"כ תפשוט דעמוד השחר גורם, והכי אמר בקדשים בפ"ב זבחים (י"ט ע"ב) גבי קדוש ידים במי כיור דעמוד השחר חשיבה לינה, וכן בפרק המזבח מקדש (פ"ו ע"א) משמע שאם חשב להוריד מן המזבח סמוך לעמוד השחר ולהעלות אחר עמוד השחר חשיב חוץ לזמנו ועמוד השחר עושה לינה ומשום דלאו ראייה נמורה אלא זכר לרבר אין לפשוט משם. **ומדידו** קצת נראה משם שסוף הלילה לבדו אין מוציל אלא כולו, שאם סוף הלילה לבדו גורם למה הצריך הכתוב בכלי חרס שצירה ומריקה ושטיפה בכלי נחושת אתר בשול חטאת למי"ד ג"ט לפגם מותר כי מדי שנעשה נותר נפגם טעמו ומותר מן התורה לבשל בו, בשלמא אי אמרת כל הלילה גורם ניחא דאצטרך קרא

בארד ל"כ ודאי היו מטורים משנה העברה דמה להם למהר קודם פסח כ"כ בעשימתן הא אמרו טור של מקדש היה של מפכת שלא יערכ שצירה ואך יעשו כן כצרכי טור פסחים, (ואפשר דמה ילף הרמב"ם דלן טעון שצירה רק כמפכת והוא נגד כל הפוסקים), ולפי הג"ל יחא דהא דנישול בלי בלוע הוא רק גזיר דרבנן אכו בלוע ובפסח ליכא למימנע לבלוע דאם נגע בטרטו של טור אסור וא"ש. הדן למ"ש דהקושי ברא"ש נצב גם קמה אך אפשר לרצי למילף משאר איסורי הא שם נטל"פ מוסר וכאן אסור:

עד קשיא עצומה על דא"ש

עוד קשה דלמרינן שם זכמים דף נ"ו במריקה ושטיפה, דכמז בקדשים וכתיב אותה, ודרש ר"י אותה פרט לתרומה, ופריך הגמרא ותרומה לא, והסגן קדרה שנישל זה תרומה ונישל זה פולין בטמן טעם, וקשה מאי קושיא הא בקדשי הוא נטל"פ, ומכל מקום בעין מריקה משא"כ בתרומה בלמם מותר למ"ד נטל"פ מותר כמבואר בגמרא דע"י, וקושיא זו לכל הפי:

ופה שגראה לישב בדומה, כי הגן כ"ל כדעם הקוברים דמקום דאסור נמשהו נטל"פ אסור דמשהו מיהו איכא, וא"כ למ"ד דמין דמין נמיט לא נטיל המנשל מיט אסור בנטל"פ דמשהו אסור, וא"כ אי"ז לומר גזרת הכתוב רק עיקר מריקה ושטיפה כשניל דינשל בהם מיט כשר קדשים שמים, וא"כ לרצי דס"ל בטולין דף ק"ט דמין דמין נמיט לא נטיל לא ס"ל גזרת הכתוב רק מדמנעא ושפיר ילף מגעולי מדין דמדמנעא נרין הגעלה, וכן לרי יהודא דס"ל מין נמיט לא נטיל לא אמרינן דה"י גזרת הכתוב וא"כ כי הנריכה התורה הגעלה משום מיט, ופריך הגמרא א"כ אותה למעוטי תרומה נמה אריא אי נצ"מ הא הוא נטל"פ וא"ז קרא למעט דגם בקדשים אין איסור ואי נמיט הא בלמם אסור ול"ל דלא תשו בתרומה לנ"ט דהא שויק נצ"מ גז"מ מר"ש נמיט למ"ד מין נמיט לא נטיל. ומהו מיושב הקושי שהקשיט לעיל דהא טכ"ע לאו דאורייתא לשיטת רש"י ורמב"ם, וא"כ פשיטא דמהפורה מוסר לנשל בקדרה של תרומה פולין דלפמ"ש הקושיא על מין נמיט לר"י חהו ודאי לר"י דאורייתא כמ"ש רש"י להדיא, ופשוט:

כן יש למרן ואף כי דחוק דרא"ש גופי לא ס"ל כך כצרה דמשהו מיהו, וגם כגזר בררמי נמ"א מתוך דברי החוספוס דאף דמאן דס"ל משהו הוא מ"מ אין מיט מיקרי ומ"מ הדבר נ"ע:

אבל למ"ד פתלת הלילה פוגם לק"מ, לכאורה כל קושי דלך הנריכה התורה מריקה לאופן המנשלין קדשים בלילה, אבל עדיין נרין ישוב דפוספוס כמזו והרא"ש דמהך ראייה מקדשין כ"ל מוכח דכל הלילה גורם הפגם דמנלן דלמא רק פתלת הלילה, גם כן מיושב קושי הנ"ל, ונראה דלמרינן בזכמים נמשנה אחד ק"ק ואחד קדשים קלים טעונה מריקה ושטיפה משמע אפי' שלמים, מדלא קמי טון משלמים, ובפרט דפסם קדשים קלים היינו שלמים ושלמים נאכלים לשי ימים ולילה וא"כ פתלת ליל השני נפסל בזמן וה"ל נותר וא"כ לנשל זו עוד שום דבר דהא בלוע מותר דכגזר נפסל בזמן ולא הוא נטל"פ דתחלת לילה פוגם ובלילה א"כ לנשל וא"כ ג"כ קשה מריקה למה והקושיא מבוואר:

פלתני המבוואר

טעם לפגם ולא להזו בשבירה ומריקה, י"ל כיון דבעמוד השחר דלמחר מיד חל עליהם חיוב שבירה ומריקה תו לא פקע אפילו לאחר מכאן כמו שכתב הסמ"ג בהלכות חמץ ומצה עכ"ל.

ובמפשות דבריו יצא דאע"פ דסוף הלילה פוגמת אסור באיסור נותר לא מטעם גז"מ כדברי הרא"ש, אלא בסברה

חדשה של באין כאחד. [עיי' בספר בית האוצר (מערכת ב' סוף כלל ט') שהאר"ך בכלל זה עיי' חזנה הפלתני (סי' ק"ג סק"ו) חידש דכיון דאי אפשר שיבראו כאחד לכן אמרינן דנעשה נותר לפני הפגימה כן הבין בבנותת הרא"ם, ולדבריו מפרש כן בכל מקום בש"ס הסברא באין כאחד ועיי' מג"א (סי' תמ"ז ס"ק ט"ז) שמשתמש בסברא זה דיש כבישה בכלי עיין ס"ז וש"ך ריש סי' ק"ה שחולקים על הנחה זה עיי"ש. ועיי' בפלתני (ריש סי' ק"ה)].

ויש עוד דרך בראשונים לפרש, והוא בדברי הרי"ן (סוף מסכת ע"ז), וזה לשונו לא אפרה תורה אלא קדרה בת יומא. דברי רש"י ז"ל נראין שכל שעברה עליה לילה אחת בלא בישול, אע"פ שלא שהתה מעת לעת בין תבשיל לתבשיל אין דינה כבת יומא אלא פוגמת היא וסימן לדבר עבוד צורה דקדשים, ואף בתוספת כתבו כן, אלא שהקשו בשלמא אי בעינן מעת לעת היינו דכתיב בכלי חרס אשר תבושל בו ישבר לפי שאפשר שיעשה נותר ולא יהא נפגם וכיון שחלה עליו תורת שבירה או הגעלה תו לא פקעה, אלא אי אמרת דבלילה תליא מלתא למה הצריכתו שבירה או מריקה ושטיפה והרי כשעה שנעשה נותר נפגם וש"ך, ולדידי לא קשיא שכבר פרשתי למעלה שבלוע הבלוע בקדרה שאינה בת יומא ראוי לגז הוא ומעצמו אסור אלא שמפני שאינו משביח תעבותו אלא פוגם הוא

עליהם חיוב מריקה ושטיפה תו לא פקע, ואחי נמי שפיר האי דשמעינן מהכא דכלי חרס אין יוצא מידי דופיו במריקה ושטיפה בכלי נחשת ומריקה ושטיפה דאי לנקות הכלי מן האיסור בא אע"פ שבאיסור אחר אין צריך נקיף גדול כזה, ע"כ.

וק"י דהרא"ש כתב לן שני דרכים בהבנת דברי ר"ת דלינת לילה פוגם, או דתחילת לילה פוגם ולכן לא הרי פוגם בסוף לילה או דסוף לילה פוגם ואפ"ה אסור מגזירת הכתוב.

וחננה רבינו אליהו מרחיזי כתב גם כן לדון בקושיא זה, וזה לשתו בפרשת צו (ויקרא ר' כ"א), וכל כלי חרס ישבר לפי שהבליעה שגבלעת בו נעשית נותר לאחר יום ולילה הבא אחריו דהיינו כעמוד השחר דלמחר, כדכתיב וכשר ובה תודת שלמיו ביום הקרובו את וזכו יאכל לא יניח ממנו עד בקר, ודרשו חז"ל והביאו שם רש"י ז"ל יש כאן רבויים הרבה לרבות חטאת ואשם ואיל גזיר ותגינת י"ד שיהו נאכלין ליום ולילה, וכתיב לא יניח ממנו עד בקר, וא"ת מפני מה הצריכה תורה שבירה ומריקה והלא לא נעשית בליעתו נותר אלא בבקר כדכתיב לא יניח ממנו עד בקר ובבקר כבר עברה עליהן הלילה ולמ"ד לינת לילה פוגמת הלא נותן טעם לפגם ומותר, וליכא למימר דמייד באותם שבשלו בהם בלילה לינת לילה אינה פוגמת אלא כולה לא מקצתה, דקרא סחמא קאמר אפילו בלא בישול בהן בלילה, י"ל דלמ"ד לינת לילה פוגמת בין בשלו בה בלילה בין לא בשלו בה כל זמן שלא עברה כל הלילה נותן טעם לשבח הוא וכיון דבעמוד השחר דלמחר פגימה נותר באין כאחד ולא קדמה בהן פגימה לאיסור נותר הוה להו כמו נותנין טעם לשבח וצריכים שבירה ומריקה וא"ת לשהינתו לאחר עמוד השחר ולמחר דלהו נותנין

אמנם אי אמרינן כל הלילה בעינן, לק"מ בשביל ק' טעונה מריקה אם בישראל זו טרם פטוה היום שלמים שכלה זמנא קודם הלילה ומשעבר הלילה ויקש לבטל זו שלמים שעדיין זמנא כלילה דלמא עד שעשה מריקה לבטל טעם טרם משלמים דלמא וטמן טעם לבטל ליכא דעדיין לא פנה לילה ולק"מ:

ראי ולא סוף לילה פוגם

ואני הוסיפתי ראוי טמא על הג"ל דל"ה לומר סוף הלילה פוגם וגזירת הכתוב למריקה או מטעם הג"ל שכבד הר"ן ורא"ס ע"ש דלמריק בגמרא דע"ז לכתב מגעילו ולא נצי לבח דכל יום נעשה גיעול לחזירו, ומפרש הגמ' אמר טעמא מבטל שלמים וכן פסיד עד דפרין גיעול לא לבני, וכן באמם ר"ט ס"ל בזבחים קדרה שבישל חמלה הרגל יבשל כל הרגל שכל אי נעשה גיעול לחזירו, וקשה מינא כל ימי שבת יום ראשון לשבת דל"ה לחג עלי שבת מה א"ל, הא שלמים שנשפטו בע"ש זמנא עד מ"ש ואז נפסלו וא"כ דהא טעם הבטול בקדרה י"א יום ראשון בנזק טרם כי אין דבר שיבטלו זו אכ"כ בש"ב או מוצאי שבת לבטל פליטתו וא"כ אמרו נעשה גיעול הא א"ל להגפיל זו שום דבר בשבת לא נשפט דבר מפילו שעירי רגלים דכיון דמבטל שלמים מע"ש במוצאי שבת נעשה טרם וא"כ א"כ אפשר לבטל כלילה שעירי רגלים קודם מריקה והדבר נ"ע לכאורה. אמנם אם אמרינן דאין גורמ הכתוב להצריך מריקה בנטל"פ (רק מיישין דלמא יבטל במקום כלי כמ"ל, או בשביל המבטלים פוך מעט לעם או בחזונו לילה למ"ד כל לילה בעינן לפגם ומשום לא פלוג הכריכו דרך כלל מריקה דמי יבטל אם הוא פגום או מושבם כמ"ש החו"ג, אם כן זהו הוא בכל ימי השבוע אבל יום ראשון בנזק דהא כל כלי מקדש טמן טעם לפגם כי כל יום השבת ולילה שלאחריו לא בשל זו כלום כי מלבד שאין להם קדשים לבטל הג"ל אף גם שא"ל לבטל דהא הבטול משלמים דע"ש נעשה במוצאי שבת סיפק טרם וא"כ אפשר לבטל זו שום דבר טרם מריקה, ואם כן ל"ק מיזם ראשון דשם באמם אין צריך מריקה כלל ומותר מחמת נטל"פ, ולכן אין צריך כי טמן טעם לפגם וכאן לא שייך לא פלוג דאי אמה מוציא לשבת כלל והדבר מוכרח לעי"ד:

ראי דלינת לילה פוגמת

ואני מנאמי און להאומרים דלינת לילה לבד פוגמת, דבגמרא דזבחים דף נ"ה ע"ב דריק הגמרא אי ס"ד בעינן בלוע למה טרם של מקדש של מחמת ה"י לעבוד של חרס דליכא בלוע, ומשני משום שירי מנחות דלפי"טן בנזק ואיכא בישראל ובלוע בשמן, ויש לדיק דקארי ל"י מה קארי ל"י הלא מנחם מאפה טרם כלות בלוגי בשמן, ופילו פזימי בה"ג איכא למ"ד בולגן בשמן קודם אפי"י ולמה משני שירי מנחה דכהנים אוכלי אותו, (אמם להרמב"ם דדוקא בנחמא נצי כ"ח שצירה, ואם כן קשה קושי"ה הג"ז הא מנחום מוטא וקנאות לא ה"י שמן, ועל זה משני הגמרא שירי הוא דלמא ל"ימן על שירי מנחם מוטא שמן מדרבנן כמבואר במשנה אינו לוקה והך טרם של

פלתו המבואר

הבליעה מ"מ הגעלה לא שמענו רק באופן שהאיסור נותן טעם והכא אסור גם אם לעולם לא יתן הבליעה בקדרה טעם באוכל וזה לא שמענו בשאר איסורים וגם לומר כהידוך הרא"ם והואיל הותר קדמה רגע חייב בהגעלה ליכא למילף משאר איסורים דהא סוף סוף אינו אוסר תבשיל שני.
ב. עוד הקשה ממה דאמרינן שם בזבחים (צ"ו ע"ב) דר' יהודה דרש מ"אותה" למעט את התרומה, דאין עליה חיוב מריקה ושטיפה, ופרין התביא (חולין צ"ו) קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בישראל בנותן טעם, (וכרשיי נאמרין החולין לודים אלמא בני הגעלה לפלוט איסור הנבלע בכלי שלא יאסר) ע"כ. והשתא לפי רבי מאי קושיא הא בקדשים היו נותן טעם לפגם, ומכל מקום בעינן מריקה ושטיפה משא"כ תרומה נותן טעם לפגם מותר.
ובת"ב לתרין (כחוק) לפי שיטת היראים להר"א ממיין הובא בספר מצות גדול (עשין ע"ה), דכל איסור שהוא כמשהו קיי"ל דנותן טעם לפגם אסור. וראייתו מגמ' פסחים (ל' ע"א) דאמר רב קדרות בפסח ישבון, ופרין ואמאי לישחיתו עד לאחרי הפסח וליעברו בהו שלא במינו ומשני גזירה דילמא אחי למעבר בהו במיין ומין במינו ס"ל לרב דאינו בטיל, והוי טעם זה שכקדרות פגום הוא לאחר מעת לעת ואם כן למה לן לחוש אי עבד בהו במיין אלא עכ"ה נותן טעם לפגם אסור. (ועיין ששה"ס פ"ה מו"ל ח"רם ה"ל כ"ה ובספר ישועות יעקב שהקשו למה לא הביאו מדברי הגמ' נופא ועין ש"ת בית שצ"ים אריה ס"י ר"ד)

שאינו אוסר תערוכותיו וכיון שעדיין שם נותר עליו צותה תורה לבערו כשם שצותה לשדפו וביעורו נותר הבלוע בכלי אמרה תורה שהוא שכירה בכלי חרס או הגעלה בכלי מתכות עכ"ל.
וקרי דדעת הר"ן דאין הבליעה נפגם רק כשיוצא מן הקדרה אל התבשיל, וכן הוא דעת הרשב"א בתורת הבית (ב"ח ד' שער א'), ולכן איסור נותר הוי משום שהבליעה בקדרה אסורה, אמנם הרא"ה שם (בב"ק הבית) כתב דהבליעה נפגמה גם בקדרה עיי"ש. [ועיין בשו"ת ח"ס י"ד (ס"י צ"ח ושם ס"י קי"ד), וגם בחידושיו במ"י ע"ז (ס"ז ע"א). ועין עוד ש"ת שר"ם שחיטתי (ס"י מ"א) ושר"ת נד אריה יהודה (ס"י מ"ה)].
קושיית הפלתי נל הפשט דנותן חל אנוחן טעם לפגם טעמע גזרי"כ ודעה הפלתי כאן הקשה כמה קושיית, ואפרט דבריו הק', בגמ' במסכת זבחים (צ"ו ע"א) אמרו ת"ר מריקה ושטיפה בצונן דברי רבי וחכמים אומרים מריקה בחמין ושטיפה בצונן מ"ט דברי מיד וזהו אגפולי עובדי כוכבים (דחמין בעינן דחייב כל דבר אשר באש יבא באש. רש"י) וד"כ אומר לך הגעלה לא קאמינא כי קאמינא למריקה ושטיפה רבתו הגעלה ורבנן אא"כ לכתוב קרא או מורק מורק או שוטף שוטף (לשון שח בשניהם) מאי או מורק ושוטף ש"מ מריקה בחמין ושטיפה בצונן וד"כ אי כתיב מורק שתי פעמים הרי"א תרי זמני מורק ותרי זמני שוטף לכך נאמר מורק ושוטף מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס ע"כ דברי הגמ'. ולהלכה קיי"ל כרבנן עיין רמב"ם פ"ה מה"ל מעשי הקרבות (ה"ל י"ה) והשתא לפי רבי דס"ל מורק ושוטף קאי על צוננים דבתר הגעלה והגעלה לא צריך קרא מיד דהוי אשאר איסורים דליף מגעולי מדין הווי בשאר איסורים בכהאי גזנא מותר דהוי נותן טעם לפגם רק כאן גזרת הכתוב הוא דנותן חל גם על נטלפ"ג ולכן בעינן קרא גם על הגעלה. וקושיא זה קשה גם על דברי הר"ן דנותן חל על

מתכות ה' במקדש מוזמן מקדש מימי משה ונביאים ועדיין לא נגזרה גזירה זו לק"מ:

אמנם למ"ד דלינה לילה שוגמת שפיר פריך, דל"ל מנחת מאספה דהא המנחות נאפות ביום ואם כן ל"ל לאפי' בלילה דאספל בלינה ואם כן מה טורח שצירה הא הו' נטל"ם, ול"ל דמנשל נכו בלילה דהא מנחות אן אוסין בלילה ושפיר פריך, ומשני הגמרא שירי מנחות אוסין הכהנים לאחר שנקרב הקומץ כמנוח אים כ"י שמן והו' אפי' בלילה כ"י קצר עליהן היום ואם כן נהא"ל השמר כריך שצירה ועדיין אינו טמן טעם לפגם ולק"מ, ולכן י"ל להך רבנא יחד לתלות זו ולא ידעמי מה דוחק י"ל לשיטה זו דחוק:

וחא דל"ל מ"י המוס' והרש"ש ור"ן דהשטה הסורה אולי יבשלו הכהנים דבר מריך דרשאים לאטל נשר קודש מבוטל כחומץ וסגלן הער מריך וסורפא משוי' לי וכו' דשפוד ואסכלא מח"ל, דנל"י לא שייך דבר מריך נקדשי' ונפרט כמנוח של מקדש, ויומר נראה דס"ל דבר מריך סומרא בעלמא ולא ד"מ דחוק:

ובזה דלילה שוגמ', יש לייש' ק"י הנה"ו הג"ל בפשוט, דש' להקשו' לפי מ"ש הפוסקים עיין א"ח ס"י מנ"ל נרסם דמשמע כלי שמשמשת בו טמן בולע כדי קליפה אפילו אן בו שומן ע"ש שהאריך, וא"כ למה לי דאוסין זו שירי מנחות (נשמן) כמאן בלילה הסור נאמר כדי קליפה, וכ"מ בקליפה לא בני שצירה דהא בעירוי כריך שצירה ואינו רק כ"מ:

ישב נבון על ק"י בה"ז

וצריך לומר, דרש"י או דס"ל כדעם ר"מ לס"ד דעירוי מנשל כולו, וס"ל כדכי קליפה א"ל שצירה או לא ס"ל הך דינא דרסמ, וא"כ הרמב"ם דס"ל דינא דרסמ וגם דעירוי אינו מנשל רק כ"מ ס"ל דנאמת הא דמשני הגמרא שירי מנחות לא ס"ל כלל משום שמן רק סמם מנבלי ככלי, והא דמשני הגמ' שירי מנחות ולא מנחו' ענמן משום דמנחות נאפות ביו' והרי לינה לילה שוגמת ולכן משני שירי מנחות דהן בלילה ואין כאן לינה לילה שוגמת אם כן לפולם בלי שמן אוסרת ולא קשה מידי לרמב"ם דחוק, כי וכו' בעלמא גמור מהנה"ז ומקום הינה לי דחוק:

פלתו המבואר

דעדיין לא פנה לילה ולא קשה מידי.

וכתב להוכיח דאי אפשר לומר סוף הלילה פוגם, לפי הגמ' במס' ע"ז (ע"ז ע"א) דלכן מגעילין ולא בעינן ליבון בשפוד ואסכלא כמו באיסורים דכל יום נעשה גיעול לחבירו, ומפרש הגמ' אחר חטאת מבשל שלמים עד דפריך גיעול לא לבעי וכן ס"ל לרבי טרפון שם דאם בישראל מתחלת הרגל יבשל כל הרגל שכל אחד נעשה גיעול לחבירו ע"כ. ויש להקשות תינה כל ימות השבוע אבל כיון דאי אפשר לחג בלי שיעבור שבת בבתיים מה איכא למימר הא שלמים שנשחטו בערב שבת זמנם עד מוצאי שבת ואז נפסלו ואז יוצא הדטעם הבלוע בקודה יהיה ביום ראשון נותר כי אין דבר שיבשלו בו אח"כ בשבת או מוצאי שבת לבטל פליטתו, והיאך אמרו נעשה גיעול הא אי אפשר להגעיל בו שום דבר בשבת ולא נשחט דבר אפילו שעירי רגלים דכיון שנחבשל שלמים מערב שבת במוצאי שבת נעשה נותר, ואם כן היאך אפשר לבשל בלילה שעירי רגלים קודם מריקה רצ"ע.

אמנם אם אמרין דאין זה גזירת הכתוב להצריך מריקה בנותן טעם לפגם רק חיישינן שמא יבשל במקצת הכלי או בשביל המתבשלים תוך מעט לעת או באוחו לילה למ"ד כל לילה בעינן לפגם ומשום לא פלוג הצריכו דרך כלל מריקה דמי יבחיין אם הוא פגום או מושבח כמו שכ' התוס' אם כן הו' בכל ימי השבוע, אבל ביום ראשון בבוקר ודאי כל כלי המקדש נותן טעם לפגם כי כל יום השבת ולילה שלאחריו לא בשלו בו כלום כי מלבד שאין להם קדשים לבשל כהנ"ל אף גם שא"א לבשל דהא הבלוע משלמים דערב שבת נעשה במוצאי שבת תיכף נותר והיאך אפשר לבשל בו שום דבר טרם מריקה ואם כן לא קשה מיום ראשון דשם באמת אין צריך מריקה בלל ומוותר מחמת נותן טעם לפגם ולכן אין צריך כי נותן טעם לפגם וכאן לא שייך לא פלוג דאי אתה מוצא לשבת כלל והדבר מוכרח.

הפלות העיר דל"ת לילה פוגמת להצד דהו' גזו"כ וצריך כתב הפלותי ראה דל"ת לילה לבד פוגמת מהא דרייק בגמ' דשיירי מנחות היה נאפות בשמן, ולכאור' למה לי שיירי מנחה הלא מנחת מאפה תנוד חלות בלולות בשמן ואפילו חביזי כה"ג

ס"ל כשיטת הסמ"ג דמשחו אסור בנותן טעם לפגם, אלא הכתוב קמ"ל דבעינן מריקה ושטיפה משום דחיישינן שמא יבשל בזה במינו קדשים שנית ולכן שפיר ליה הגעלה מגעולי מדין דמדינא צריך הגעלה ולכן הפסוק ומורק ושוטף קאי על מים צוננים, ובהה גם ארווח לן הקושיא של תרומה דאמרו ד"אותה" ממעט תרומה דממ"ג במה מייד אי במינו הרי אסרו ובעינן הגעלה ואי באינו מינו הא הרי נותן טעם לפגם ולא בעינן קרא למעט כמו בקדשים אין איסור באינו מינו.

ובזה ארווח לן ליישב שיטת רש"י והרמב"ם דס"ל טעם כעיקר מדרבנן, ואם כן מיהת פשיטא דמותר לבשל בקודה של תרומה חולין, ולפי הג"ל י"ל דמירי במין במינו ולפי ר"י דאינו בטיל מה"ת הוא ושפיר פריך, (ולהעיר ולפ"ל כס"י צ"ח הקשה על הרמב"ם שתייה, וס"ל קודה בן יומו אסרו מה"ת והרי אין איסור דטעם כעיקר דרבנן לדביו, וגם ליכא לחוץ משום מין במינו והרי דעת הרמב"ם דמין במינו בטיל, ולכן כתב לחוש דליף מגעולי מדין ובלשנת בקודה הו' מה"ת אף דכמאכל אינו כי אם מדרבנן, אמנם ציין דבמקום אחר כבר הראה לדעת דאף דמאן דס"ל דמשחו הו', מכל מקום מקרי אינו מינו, ולפ"ז יש לפלפל על הא דהנ"ל.

קושית הפלותי למאן דאמר תחילת הלילה פוגם

למאן דסבר ליה דתחלת הלילה גורם הפגם, כתב הפלותי להקשות מדין מריקה לפי הגמ' בזבחים (צ"ה ע"ב) אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונה מריקה ושטיפה, משמע אפילו שלמים דסתם קדשים קלים שלמים ניתהו, ועוד ולא כתב חוץ משלמים משמע דגם שלמים נכללים בקדשים קלים שטעונין מריקה ושטיפה והרי שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, ואם כן תחלת ליל השני נפסל בזמן הו' ליה נותר ואי אפשר לבשל בו עדיין שום דבר דהא בלוע מנותר דכבר נפסל בזמן הו' הו' נותן טעם לפגם דתחלת לילה פוגם ובלילה אי אפשר לבשל ואם כן גם כן קשה ממריקה למה, והתינה אי אמרין דבעינן כל הלילה מריקה ושטיפה אם בישל בו טרם פגות היום שלמים שכלה הזמן קודם הלילה וחשכה הלילה וביקש לבשל בו שלמים שצריך זמנם בלילה דאסור עד שיעשה מריקה לבטל טעם נותר משלמים דאתמול ונותן טעם לפגם ליכא

פלתו המבואר

שם, אלא לפי הנ"ל דין דרבנן הוא הביא הספק ולא רצה לפסוק לדינא דעדיין נסתפק אם הכא אמרינן הכלל של ספק דרבנן לקולא כמו ברוב איסורי דרבנן, או אינו אלא יש צד להחמיר הכא דיש ספיקא דרבנן דמחמירין.

דבוח יש ליישב, מה דיש להקשות ממה דאמרינן בגמ' הענית י"ט ע"א, דאמר חזני המעגל לשמואל על תנודי פסחים שלא יתמצכו בגשמים, וברש"י תנודי של חרס היתה. והדבר תמוה למה עשאו של חרס הרי כלי חרס טעון שכירה וכמו בבית המקדש עשאו של מתכות הכי נמי היה להם לעשות של מתכות, (ואמרו שזה המקור של הרמב"ם דק בחטאת כלי חרס טעון שכירה) ולפי הנ"ל נחא דהרי צליה בלי בלוע אין איסורו רק מדרבנן, והטעם שחוששין שמא יבלע בחרס של התנוד אבל בצליה קרבן פסח ליכא לחשוש לזה דהרי אם יגע בחרס של התנוד נפסל דהוי צלי מחמת דבר אחר ובחז"א ידקדוקו, ולהעיר למה שאמרו במס' פסחים (פ"ה ע"א) דבני חבורה ודיין הן, ועוד אמרו (שם ס"ד ע"ב) דאין לך פסח שלא נמנו עליו פחות מעשרה אנשים ועיין תרגום יונתן פרשת בא (ע"פ ואם ימנע הבית מהיות משה עי"ש) והרי קי"ל דרביס מדכרי אהדיי ובחז"א ידקדוקו בזה, ואין לומר טברא הפוכה דכין דאין כאן הפסד גדול של ממון רק כדי קליפה לא ידקדוקו בה זה אינו דהרי כאן איכא הפסד קדשים יש טברא של אין מביאין קדשים לבית הפסול ובחז"א ידקדוקו (עיין פמ"ג בס"י ק"ה שון כסויא דפסחים).

בקושיית הברכת הזבח על הרמב"ם דס"ל זכיה בעי מדיקה ולא כשאר כלים

הברכת הזבח (להגאון ר' אהרן שמואל קייטוב) הקשה, לשיטת הרמב"ם דס"ל דק כללי חרס בעי מריקה ושטיפה, אי"כ מה משני הגמ' במס' זבחים (צ"ה ע"ב) דתנוד של מתכות היתה, כין דאיכא שיירי מנחות דאפייתן בתנוד ואיכא בישול ובלוע, וכתב רש"י משום שמן המנחה הרי מנחת סוטה וקנאות לא היו בו שמן וא"כ אפשר להשתמש בכלי חרס, ועל זה כתב הפלתי להעיר ממה דקיי"ל בשו"ע ס"י תנ"א (סעי' י"ט) דאין להשתמש ברחת של חמץ לפסח בלי הגעלה או ליבון (או שניהם לא מועיל עיין שם בב"י), הרי מבראר דבלוע הרוחת של מתכות כדי קליפה אפילו אין בו שומן דדבר שהוא חם מבליע כדי קליפה, ואם כן למה ליה הטעם לאסור משום שמן במנחה בלא"ה התנוד נאסר כדי קליפה, ומה תאמר דקליפה בכלי חרס לא בעי שכירה זה אינו דהרי עירוי אסור כדי קליפה ואפ"ה צריך שכירה כמבואר שם בגמ' עירוי לתוכו רוחת ישבר, וצריך לומר דרש"י ס"ל כדעת הפוסקים דעירוי מבשל בכלול (עיין ש"ך בס"י ק"ה) ואהכ"נ כדי קליפה אינו צריך שכירה או ס"ל דרוח מותר, ואם כן להרמב"ם דס"ל דינא דרוח וגם ס"ל דעירוי אינו מבשל רק כדי קליפה צריך לפרש דס"ל באמת הא דמשני הגמ' שיירי מנחות מיירי בלי שמן, ועוד כתב דאע"פ דעל הקרבן מנחת חוטא אין ליתן שמן מכל מקום על שיירי מנחות מותר ליתן שמן מהיות ורק מדרבנן אסור הן תנוד של מתכות היה במקדש מזמן משה שעדיין לא נבדלה הגבירה.

קיצור תוכן שינויים החדשים בתשדכות: דברי הברוך טעם בגלינות:

איכא למי"ד בוללן קודם אפיה ולמה משני שיירי מנחה דכהנים אוכלים אותו אמנם למאן דאמר דלינת לילה פוגמת שפיר פריך דל"ל מנחת מאפה הרי המנחות נאפות ביס וא"כ אי אפשר לו אפיה בלילה דאפסיל בלינה ואם כן למה צריך שכירה הא הוי נתון טעם לפגם, ולמה ליה דמבשל בהו בלילה דהא מנחות אין אוסין בלילה ושפיר פריך, ומשני שיירי מנחות אוסין הכהנים לאתר שנקרב הקומץ בתנוד אית ביה שמן זה אוסין בלילה כי קצר עליהן היום ואם כן בהאיך השחר צריך שכירה דעדיין אינו נתון טעם לפגם ומסיים דיש להך רבותא יתו לתלות בו ואין רוחק לשיטה זה, (ועיין שו"ת ח"ס י"ד ס"י קי"ד שון בקושיא תג"ל ד"ה ומישוב. ועיין סוטה ט"ז ע"א) ומתו ליתן שם שמן עי"ש.

קושיא להצד דנותו הוי גזו"כ

דכתב עוד הפלתי להעיר, ולפי הצד דהוי גזו"כ נותר בקדשים, הקשה על דברי הגמ' בע"ז דהקשה טחירת המשנה באיסורים קי"ל שפור ואסכלא מלבנין באוד וכאן בקדשים קי"ל דמגעלין ברוחחין, ולכארי מה קושיא הא שם נתון טעם לפגם ומדין אין צריך הגעלה כלל רק גזירת הכתוב ופשיטא דדי בהגעלה ועי"ש מה שתי' דמגלן לגמ' זה בגזו"כ הוא עי"ש.

ועוד שני הערות כתב הפלתי

א. כתב לפלפל לפי רבי דס"ל מריקה ושטיפה הוי בצונן, גמ' זבחים (צ"ה ע"ב) דבעי רמי בר חמא תלאו באורי תנוד מהו אבישול ובלוע הוא דקפיד רחמנא או דילמא אבישול בלא בלוע, אמר רבא וכי בלוע בלא בישול לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן בישול בלא בלוע מאי, תא שמע דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו תנוד של מקדש של מתכות היה, ואי סלקא דעתך בישול ולא בלוע לא קפיד ניבעיד של חרס, ומשני כין דאיכא שיירי מנחות דאפייתן בתנוד ואיכא בישול ובלוע עבדינן של מתכות ע"כ. וברש"י בישול ובלוע שמן המנחה עי"ש.

דחשתא לפי רבי היאך סלקא דעתך בישול בלי בלוע אסור מנא ליה לרבי זה, הרי מריקה ושטיפה קאי בצונן והגעלה ליתן משאר איסורין ובשאר איסורין לא מצינו בישול בלא בלוע וא"כ למה לן לחלק ביניהם.

ביאור דברי הרמב"ם דשכירה בכלי חרס דוקא

דכתב דאפשר דהו טעמו של הרמב"ם דפסק (בפ"ה מה"ל מעשי הקרבנות ה"י י"א) דין דשכירה בכלי חרס, והקשו המפורשים (עיין בלחם משנה) למה לא הביא דין של מריקה ושטיפה בכלי נחושת, דיש לומר דקשה להרמב"ם לרבי מנא ליה, ולכן ס"ל רק בשכירה בכלי חרס ואינו ענין לשאר איסורים ואתי שפיר, (ולהעיר דרוחק לפרש כן דהוי הרמב"ם פסק להדיא סבבן כמו שהוכחנו לעיל), ועל זה העיר דסורס מדברי רש"י ומפשטות הגמ' לא נראה כן.

בישול בלא בלוע אסור רק מדרבנן

ולכן כתב לחזק דוק איסור לאסור בישול בלי בלוע רק מדרבנן הוא והטעם דחיישינן דלמא אתי לידי בלוע, וראיה דהרמב"ם (בפ"ה מה"ל מעשי הקרבנות ה"י י"א) הביא דיש ספק אם זה אסור או לא, ולכארי למה זה ספק לדינא הרי יש לנו כלל כל ספק דאורייתא הולכין להחמיר, ואם כן למה נשאר בספק וכבר חמה הכסף משנה

[א] עכברא דדברא וכו'. הש"ך פמה דמגלן לש"ע לומר עכברא דדברא דהו' משכניו בשכר וסומן, דבגמרא לא אמרינן רק הוהיל ועולה על שולחן מלכים לא מאיס אבל מה ענין למגליש, ואפשר לומר דקשי' לי לריבוי סבדי' לאיזה טורח הכי' הגמי' סך פלפולא' כי עכברא דדברא מאיס או עולה על שולחן מלכים הלא לריבוי סין' נ"מ ביה כלל דעכברא בפ"ע אסור ולענין פליטה ג"כ לא נ"מ דהו' אפילו דממא' אי נפל במקום שמשכניו אסור, וכן דברא סך' אכל טעם אי משכניו או פוגם, ולכן ז"ל דלכך מספקא ק' אי משכניו או פוגם אם הוא בעצמותו פוגם י"ל אף טעם פליטתו פוגם והו' ספיקא בגמרא כי הוא משכניו או לא דיי'ל דבעצמותו כן פליטתו וא"כ עכברא דדברא דהו' בעצמותו מושבם אף טעמא ליכא ספק דהו' מושבם למאוד ואין בזה ספק ולכן הביאו הגמרא, ודברים נכונים:

סימן קד (ב) ג"פ לשבת. והש"ך השיג דמגלן דעל"ש ועמ"ש פלמי' לייטב דברי הש"ע: (ג) ודקא בש"ך. עמ"ש פלמי

סימן קד

דין עכבר שנמצא בין או בשכר

ובו ג' פנינים

א. [א] עכברא דדברא (ב) נותן טעם לשבח הוא, שהרי עולה על שולחן מלכים. אבל עכברא דמתא, מספקא לן אם משביח בשכר וחומץ, או אם הוא פוגם. ולפיכך אם נפל לשכר או לחומץ, בצונן, והסירו שלם, אם לא שהה בתוכו מעת לעת, מותר. אבל אם היה רותח, או אפילו צונן ושהה בתוכו מעת לעת, בין שהסירו שלם בין שנחתך לחתיכות דקות, ויכול לסננו במסננת בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום, בין שנימוח בתוכו לגמרי ונגעשה כולו משקה ולא נשתייר ממנו שום ממשות, נותר על ידי שיהא ששים בהיתר כנגד העכבר. [ב] ואם נחתך לחתיכות דקות, והוא בענין שאינו יכול לסננו כגון שנתערב השכר או החומץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם ביטול, דחיישינן שמא יפגע במפשו של איסור ולא ירגיש. הגה: (ג) ודקא נפק' ית' למוח' אם נשאר שם שלם יוכל להוילאו, אבל נשאר איסורין אן' למוח' (ק' משמע נארוך כלל ל"ג).

להסירו לרוב בערי' השכר וא"כ הו' יבש ביבש. ולפי שהעלמי' לקמן כפי ק"ט דברי המ"ה ומהרש"ל, דיבש ביבש מין נא"מ נכ"מ כנא"פ, והטעם דהו' אם אכלן כולם יכל' ליד' חיוב מלקות דהו' נמערב בששה זמנים אבל אם נמערב ביותר א"ל' לכל' ליד' חיוב מלקות, דלש' אכל' ק' זמנים הרי עדיין אן' מאן' נכוד' זמ' איסור' אי' אכל' יותר ככר' עבר' שיעור' נכא"פ' ואין סאן' לירוף' למלקות, וא"כ שרף' נאכל' כיום לוקא' שיעור' מלקות כעודשה' אפילו נמערב' נאכל' זמנים אם יאכלן' סאן' יכל' ליד' מלקות דלא' סגי' שמוך' שיעור' אכילת' ק' זמנים יאכל' עדשה' שרף' נפ"ל' והו' חיוב מלקות ומה' לי' נבילה' זמ' סוף' ו' זמנים שמגיע' סוף' אכ"פ' ליד' חיוב מלקות ומה' לי' נשך' נמאה' שערי'פ'

פלתו המבואר

לן' בעכברא דדברא אי משביח או פוגם, אם הוא בפנימיתו פוגם י"ל אף טעם פליטתו פוגם או לא דטעמו אינו פוגם אצ"פ שהוא בעצמותו פוגם והו' ספיקא בגמרא אם הוא משביח או לא דיש לומר דבעצמותו של העכבר כן דין פליטתו ואם כן עכברא דדברא דהו' בעצמותו מושבא אף טעמא ליכא ספק דהו' מושבא למאוד ואין בזה ספק ולכן הביאו הגמרא ודבריו נכונים.

קיצור תוכן ענינים והיחזקים בהש"ח: דברי הברוך טעם.

קושיית הש"ך על המחבר דעבברא דדברא דהו' משביח בשכר וחומץ [סק"א] בפע"ק א' כתב המחבר עכברא דדברא (של המדבר שנפל לשכר) משביח בשכר ע"כ וכתב הש"ך (בסק"א) לתמה על המחבר דמגלן לומר עכברא דדברא דהו' משביח בשכר וחומץ דבגמרא (ע"י ס"ח ע"ב) לא אמרינן רק הוהיל ועולה על שולחן מלכים לא מאוס (וח' לשנתם עכברא בשיכרא אסור לפי רב ורב ששה כתב הטעם דאסור אצ"פ דמאוס משום דס"ל נותן טעם לפגם נמי אסור ופר"ך מי מאוס הרי עולה על שולחן מלכים ומשני' הא דמתא מאוס הא דדברא אינו מאוס אמר רבא הלכתא נותן טעם לפגם מהו' ועכברא בשיכרא לא ידענא מי"ס דרב אי' משום דס"ל נשל' אסור וליח' הלכתא כוחתיה אי' משום דס"ל נשל' מהו' ועכברא בשיכרא משביח ותיין' מנחה יעקב' כלל' כ"כ אוח' כ"ה) אבל מה ענין לנותן טעם לשבח.

מבאר דברי הש"ך דחתיכות דקות הן ואי אפשר להסירו לרוב עובי השכר

[סק"ב] ואם נחתך לחתיכות דקות והוא בענין שאינו יכול לסננו כגון שנחתך השכר או החומץ במאכל עב אסור הכל ואין שם ביטול דחיישינן שמא יפגע בפמשן של איסור ולא ירגיש וכו' עיין אחרונים מה שהאריכו וכתורו' (סק"א) כתב דלכא"י קשה הא קי"ל נתרסקה הבריה בטילה מי"ם ס"ל לרמ"א דשאני' שרף' דאיסור אכילתו כבעודשה' כטומאתו דחיישינן שמא דילמא בלע' שרף' כעודשה' עי"ש ועל' זה הקשו דטר"ס לא מקרי' בריה' דנתרסק' הוא עי"ש והעיקר' כש"ך ודבריו' בנקודת' הכסף' כי ודאי' בריה' לא הו' כמו שכתב האיסור דהיתר' להדיא' וכי' חמור' שרף' כבעודשה' מכי'ח' בבבלי' ולא הו' בריה'. אמנם הטעם נראה כמו שכתב הש"ך ונקודת' הכסף' דהבא' דיניה' כלח' כלח' כיון' דנחתרב' במשקין' ואסור' אפי' יש

מבאר דברי השור"ע היאן' לקח' לחדש' דעכבר' דדברא' דהו' משביח' ואפשר' לומר' דקשיא' ליה' לרובו' הבי' לאיזה' צורך' הביא' הגמרא' הך' פלפולא' אי' עכברא' דדברא' מאיס' או עולה' על שולחן' מלכים' הלא' לריבוי' אין' נפקא' מיניה' בזה' כלל' דעכברא' בפני' עצמה' אסור, ולענין' פליטה' ג"כ' אין' נפקא' מיניה' דהו' אפילו' עכברא' דמתא' אם נפל' במקום' שמשביח' אסור, וכן עכברא' דדברא' כל' אדם' יכול' לבדוק' עי' טעימה' לראות' אם יש' בו טעם' ואז' יודע', אי משביח' או פוגם' (ועיין' פרי' מגדים' שש"י' דעת' סק"א' שכתב' לדין' לא' שייך' זה' דהו' אין' שומעין' על' פילא' כמבואר' ברי"ש' סי' צ"ה) ולכן' צריך' לומר' דלכך' מספקא'

לדעת פ"ה ד"ש צ"ב מין צ"ט מ"ט כ"ח כח"פ, וגם שרן
 כעדשה חי מיקרי צריה ע"ש: (ג) עליו. אפילו למאן דאמר לא
 אמרינן חפ"ה נעשה נבלה, מכל מקום כשעירה אותו שמן הדך
 אפשר למוחו אפור וכשחור ותעורב אוקר התערוכות, ולא קשה
 ה"ל דבר הנאסר על ידי קליפה

אינו אוקר תערוכות, עיין מה

שכתבתי פלתי: (ד) אפי"ו וכו'. בודאי ואין צריך ס' לבטל פליפתו. הגה: ולפי זה אם
 נפל לשומן נמי דינא הכי. ויש מתמירין בשומן ואפילו אם הוא
 קשה לפנינו, אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמה העכבר היה שם כשעירו (ג) עליו
 שומן רותם, [ג] הכל אסור, (ד) אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר, ואם לא עירו עליו, או שעירו
 שיעורו כעדשה כמו האוכל משרן, ואין חילוק בין בכמותם לאצרים אפ"י שלענן קומאה יש הבדל ע"ש צמ"ח, וכן משמע פ"ו ע"ו גבי
 רגלי דבורים ולפ"ו צ"ב דאמר מהם לא יקרא צריה דהא נריך שיעור כמו שרן ואין צו לומר לא פאכל בין גדול לקטן. אבל הרשב"א
 צמ"ה דף ק"ד ע"ב כתב להדיא ח' שרצים המטמאים שטומאתן כעדשה אכילתן נמי למלקות כעדשה. וכן הדין לאצרים שלהם שטומאתן
 בכל שהן אף אסור אכילתן כן וכו' הרי דס"ל דלוקה על אכילתו בכל שהוא, ואם כן הרי זה בכלל לא פאכלו ממנו בין גדול ובין קטן
 כיון דאין שיעור לאכילתו ואילו יחלק אין שמו אבר שלם עליו, והרי זו צרי גמורה כמו אבר מהמי ואדרבה שם עכ"פ בעינן כו"ס רק
 סגי צ"ש בשר וכאן א"י שיעור כלל:

אך עם כל זה כתב רש"א להדיא דלא מיקרי צריה לענן שלא יטול, ואפשר דגם אבר מן החי לא מצינו לרש"א שמונה אותו בכלל צריה
 שאינו מתבטל לא צמ"ה ולא צמ"דוסי, וגם אפשר לא מיקרי אסור מתחלה צריהו דהא צמ"הו בעינן שיעור כמבואר מגמר'א ושם
 צמ"ה, (אף דיש לפקפק דאסור זה מצלי לאכול שרן היה צמ"ס ג"כ לא חל כלל מחיים והרי זה דבר חדש) וא"כ דמטעם זה לא
 משבחו רש"א לצרי, עכ"פ להרא"ש דס"ל דא"י להיות מתחלה צריהו וח"י וא"כ צ"ח עכבר דעמו וח"י אבר אי קטן
 בתכלית הקטנות שלם יש בו דין צרי ולא בטל באלף, ואמת כי לשון רש"י דכתב אכילתו כטומאתו כעדשה אינו מורה ע"ו, רק יש
 לדחוק דהיא ח"י דה"ה לענן אצרים שאין להם שיעור, ורש"י נקט גוף הדין דאכילה וטומאה חד דין אית לי, ודוק:

[ג] הכל אסור. דכל פעם שעירה נאסר כדי קליפה, וכתב הפרי"ח והו"א א"כ א"כ עכ"פ דיש ס' נגד הכל מופה,

פלתי המבואר

צריך שיעור כמו שרן ואין בו לומר לא תאכל בין גדול לקטן אבל
 הרשב"א בתורת הבית כתב להדיא ח' שרצים המטמאים שטומאתן
 כעדשה אכילתן נמי למלקות כעדשה. וכן הדין לאברים שלהם
 שטומאתן בכל שהן אף אסור אכילתן כן וכו' הרי דס"ל דלוקה על
 אכילתו בכל שהוא וא"כ הרי זה בכלל לא תאכלו ממנו בין גדול
 בין קטן כיון דאין שיעור לאכילתו ואם יחלק אין שמו אבר שלם
 עליו והרי זו בריה גמורה כמו אבר מהחי ואדרבה שם עכ"פ בעינן
 כו"ס רק סגי בכל שהוא בשר וכאן אין צריך שיעור כלל.

אך עם כל זה כתב הרשב"א להדיא דלא מיקרי בריה לענן שלא
 יבטל ואפשר דגם אבר מן החי ס"ל לרשב"א דלא מקרי בריה
 והוא מדלא מצינו לרשב"א שמונה אותו בכלל בריה שאינו מתבטל
 (לא בתורת הבית ולא בחידושי) וגם אפשר דלא מיקרי אסור מתחלת
 ברייתו דהא בחייהו בעינן שיעור כמבואר בגמרא (חולין ק"ב) ושם
 בתורת הבית (אף ויש לפקפק באיסור זה מבלי לאכול שרן היה בחיים ג"כ
 רק למלקות לא היה עליו דליה ליה שיעורא עכ"פ איסורא היה ח"י ולא דמי
 לנבלה עוף טמא דאסורא תבילה לא חל כלל מחיים והרי זה וכו' חדש) וא"כ
 מטעם זה לא חשבוהו הרשב"א לבריה הנ אמת להרא"ש דס"ל
 דא"י להיות מתחלת ברייתו ודאי והוי בריה אבל להרשב"א לא
 וא"כ בהך עכבר דנימוח ודאי אבר אחד קטן בתכלית הקטנות שלם
 יש בו דין בריה ולא בטל באלף ואמת כי לשון רש"י דכתב אכילתו
 בטומאתו כעדשה אינו מורה על זה רק יש לדחוק דהיא היא והוא
 הדין לענן אברים שאין להם שיעור ורש"י נקט גוף הדין דאכילה
 וטומאה חד דיןא אית ליה ודוק.

מפלפל על הפרי"ח דכתב דדין זה נאמר דוקא לט"ד חניי
 [סק"ג] אם נפל העכבר לשומן פוגם ויש מחמירים גם בשומן קשה
 אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמא

ס' דהוי כמו בריה דלוקה על כעדשה מה"ח א"כ חמור טפי וגזרו
 ביה רבנן דחיישינן שמא יפגע בממשו כי היכא דאשכתן דגזרו
 בבריה דלא בטיל והביא מדברי האיסור והיתר דמחלק דוקא
 במשקה חששו דילמא נשאר שם חתיכה כעדשה והוי בריה משא"כ
 ביבש בטיל שפיר בטי ע"כ. ולפי מה שהעלתי לקמן (בסימן ק"ט
 סק"ד) בדברי הת"ח והמהרש"ל דיש ביבש מין בשאינו מין בכוח
 בכדי אכילת פרס, והטעם דהא אם אכלן כולן יבא לידי חיוב מלקות
 דכוח שנתערב בששה כוחים הוא אבל אם נתערב ביוהר אי אפשר
 שיבוא לידי חיוב מלקות דאם אכל ק' כוחים הרי עדיין אין כאן
 ברוד כו"ס אסור ואי אכל יותר כבר עבר שיעור בכדי אכילת פרס
 ואין כאן צירוף למלקות וא"כ באוכל כו"ס שרן לוקה שיעור מלקות
 כעדשה אפילו נתערב באלף כוחים אם יאכל כולן יבא לידי מלקות
 ולא סגי שתוך שיעור אכילת ק' כוחים יאכל עדשה שרן בפעם
 אחת והוי חיוב מלקות ומה לי בבבלה זית תוך ו' זהים שמגיע תוך
 עכ"פ לידי חיוב מלקות ומה לי בשרן במאה שעכ"פ בכדי אכילת
 פרס אוכל שיעור חיוב מלקות וא"כ ודאי דאינו בטיל ביבש באינו
 מינו ואחי שפיר ודברים אלו ברוחים לשיטה הג"ל ומה שיש לזקוק
 לשיטתו עיין לקמן ס"י ק"ט אבל כאן הדין דין אמת לשיטתו מבלי
 פקפוק.

ובגוף הדבר אי איברי הוי או לא דע כי הרמב"ם והרשב"א
 מחולקים בדין איברי שרצים המטמאים שהן ח'
 שרצים האמורים בתורה כי דעת הרמב"ם (בפי"ב מה' מאכלות אסורות
 הל' ח') דאחר מיתתן האוכל אבר מהן מכל מקום שיעורו כעדשה
 כמו האוכל משרן ואין חילוק בין בכמותם לאברים אף על פי
 שלענן טומאה יש הכולל עיי"ש במגיד משנה. וכן משמע חוס' במס'
 ע"ו גבי רגלי דבורים ולפ"ו ברוד דאבר מהם לא יקרא בריה דהא

ובאמת קשה לפי דבריו הא דין זה ג"כ נאמרה והוא פורש בלא נודע ל"ה חני"ג, וכאן הא לא נודע וע"כ ז"ל דכאן לא היו בלם דא"ה נבלל יפה דחיקף נקרא ולא"ה הא כמד אר"ה והוא דעם הסופ' כסודות שכתבתי לפיל דאף דמותר מ"מ אפשר לטוסטו אסור, ולא"ה ה"ה למאן דלא ס"ל חני"ג מ"מ אפשר לטוסטו אסור ולא"ה. וכן מוכח לומר דהא דין זה הוא כשנשבע הר"ש, והר"ש ס"ל דלא אמרינן חני"ג בכל איסורים ולא"ה אהדדי א"ו כמ"ש, ואין להקשות לפי דקיימ"ל דדבר הנאסר ע"י קליפה א"כ ס' נגדו לנמל ולא"ה מה נכך שנאסר כדי קליפה מ"מ הא

עליו ידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו, והשומן נא לפניו כשהוא קשה (שנשבע הר"ש והגהה מיימתי פט"ו והגהות מרדכי דמולין ובהגהה ש"ד וצ"ל) וכן נמלא העכבר עליו, כג' ליה (ה) בנפילת מקום ולא ממחוקין איסור שמה היה השומן כך כשנפל שם דכבש, וד' דמותר מ"מ ספק ספיקא, ספק נפל שם כשהיה קשה, ואם נמלא לומר כשהיה כך, שמה

נמל ולא"ה ס', ודחוק לומר שירצה כ"כ הקליפה מידי יום ביומו עד שיהי הרוח זהו מודה ר"ם ור"י המולקים אריב"ל דה דוחק, ולכן נראה כפי מש"ל דדבר איסור מודי ולא אסרו רק בנפילת כמ"ל:

[ד] דמותר סבא ס"ם וכו'. נמ"מ כלל כ"צ ד"ג כתב, דא"ה ידוע שהיה שומן כך בעם נפילת העכבר אסרינן מספק אולי נכנס למוכו יום שלם קודם שנקרא אפילו קרום לפניו. וכן אם ידעינן שהיה כך מע"ל רק לא ידעינן אם שהה העכבר בו כל מע"ל מ"מ הכל אסור דספיקא דאורייתא היא כמו שהחמירו הר"ש ומרדכי אם ספק היה שם כשעירה שומן הרוח, ודלא כלא"ה שהמיר בשניהם עכ"ל ע"ש והביאו הש"ך.

תפ"י על ת"ח

ואני תמה דלמה לא נימא העמד השומן על חוקמו בחזקת הימיר ועכשיו דנפלה שעה אחת קודם שנקרא, ומכ"כ"ם להחזיק ריעותא והא דמחזיקין טומאה מומן לזמן כבר כפ"ו הסופ"ר ר"ש נדה דהו לקדשים אבל לחולין הכל מותר דאמרינן עכשיו אסור, וכפ"ו להדיא בקופה שהשטמשו בו ולא"כ נמלא בו שרץ אין מחזיקין ריעותא לטהרות שהשטמשו בו מקדם דלמולין ל"כ"ע מותר ולא נחלקו חזקיה ור"י רק לקדשים ע"ש ר"ש מסכת נדה ולא"כ מהכ"כ להחזיק ריעותא למפרע אפילו בזמן. ואמ"ס כי לדעם הרשב"א גבי נהמה שנמלא טריפה אם הוגלד פי המכה דהיה דלא ג' ימים קודם מחזיקין למפרע, דכל שאי אהיה יכול לומר ברגע זו נעשים ואמה לר"ך

פלתו המבואר

קושיא על הרמ"א למה לא נעמיד השומן בחזקת היתר ועכשיו הוא דאיתרע [סק"ד] דמותר מ"מ ספק ספיקא כו' בתורת חטאת (כלל כ"ב) דין ט' כתב ונראה לי דאם ידוע שהיה שומן כך בעת נפילת העכבר אסרינן מספק דאולי נכבש בתוכו יום שלם קודם שנקרא אפילו קודם לפניו, וכן אם ידעינן שהיה כך מעת לעת רק לא ידעינן אם שהה העכבר בו כל מע"ל מ"מ הכל אסור וספיקא דאורייתא היא כמו שהחמירו הר"ש ומרדכי אם ספק היה שם כשעירה שומן הרוח ודלא כאור"ה שכתב בכלל ל' שהתיר בשניהם ע"ש והביאו הש"ך. ואני תמה דלמה לא נימא העמד השומן על חזקתו בחזקת היתר ועכשיו דנפלה שעה אחת קודם שנקרא ומהיכא תיתי להחזיק ריעותא, והא דמחזיקין טומאה מומן לזמן כבר כתבו התוספות (ר"ש נדה ב' ע"א ד"ה מצה לעת) דזהו לקדשים אבל לחולין הכל מותר דאמרינן עכשיו אסור וכתבו להדיא (ש"ג ע"ב) בקופה שהשטמשו בו ואח"כ נמצא בו שרץ אין מחזיקין ריעותא לטהרות שהשטמשו בו מקדם דלחולין ל"כ"ע מותר ולא נחלקו חזקיה ור"י רק לקדשים ע"ש (ר"ש מסכת נדה), וא"כ מהיכא תיתי להחזיק ריעותא למפרע אפילו בזמן.

העכבר היה שם בשעת העירוי הכל אסור, אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר דכל פעם שעירה נאסר כדי קליפה ע"כ (ועי' בודכי משה), וכתב הפרי"ח דמקור רברי הרמ"א הוא בתורת חטאת (כלל כ"ב) דין ט' ומשמע שם שזה קאי גם למאן דס"ל דלא אמרינן חני"ג, אבל זה אינו אלא זה דייקא למאן דס"ל חתיכה נעשה נבילה אבל למ"ד אין נעשה נבילה אין צריך לשער אלא כנגד הבלוע בשומן שנאסר ע"י עירוי, ועל כרחק אין בו אלא כשיעור גוף העכבר ואם יש ס' נגדו מותר ע"כ, ובאמת קשה לפי דבריו הא דין זה גם כן באיסור והיתר והוא טורח דבלא נודע התערבות לא אמרינן חתיכה נעשת נבילה וכאן הא לא נודע ועל כן צריכין אנו לומר דכאן לא היה לח בלח דאינו נבלל יפה דחיקף נקרא ואם כן הא כתב האיסור והיתר והוא דעת התוס' במס' בכורות שכתבתי לעיל דאף דמותר מ"מ אפשר לטוסטו אסור וא"כ ה"ה למאן דלא ס"ל חני"ג מ"מ אפשר לטוסטו אסור וא"ש. ואיה לסברא הג"ל מתשרי הרא"ש.

וכן מוכח לומר דהא דין זה הוא בחשוכת הרא"ש, והרא"ש ס"ל דלא אמרינן חני"ג בכל איסורים וא"כ קשה דבריו אהדדי אלא ודאי כמו שכתבנו.

ואין להקשות לפי דקיי"ל דדבר הנאסר ע"י קליפה א"כ ס' נגדו לבטל וא"כ מה בכך שנאסר כדי קליפה מ"מ הא בטל וא"כ ס' ודחוק לומר שירבה כ"כ הקליפה מידי יום ביומו עד שיהיה הרוח זהו מודה ר"ת ור"י החולקים אריב"א, דהו דוחק, ולכן נראה כפי מה שכתבנו לעיל בדבר איסור מודים להקל ולא אסרו רק בשו' בחלב כמ"ל.

ואמ"ס כי לדעת הרשב"א הובא בב"י לעיל (פ"א) גבי בהמה שנמצא טריפה אם הוגלד פי המכה דהיה ודאי ג' ימים קודם מחזיקין לאיסור למפרע דכל שאי אהיה יכול לומר ברגע זו נעשית ואתה צריך לומר שנעשה מקדם כבר אחרת חזקה ומחזיקין למפרע וא"כ אין בזה דהא עכשיו נקרא וא"א לומר עכשיו נפל בתוך השומן ואתה צריך לומר למפרע אם כן זהו בכלל ספק אולי היה כבש

לומר שנעשה מקדם כבר אטרע חוקה ומחוקיק למטרע וא"כ אף בזה דהא עכשיו נקרא ווא"ל לומר עכשיו נפל צמוך השומן, ולמה ז"ל למטרע וא"כ זהו בכלל ספק אולי היה כבוד מע"ל, אבל לפי הרמ"א דהכריע לעיל סי' פ"א דאף בהוגלד המכה מ"מ גבינות שנעשה מקדם ג"י מותרים להעמיד על חזקתה ואמריק עכשיו אטרע ונטרפה וא"כ למה לא ימא כן גם כן, חספשי ולא ידעמי הבדל דבר בשום אופן.

דחי לראי רמ"א

ומ"ש הרמ"א ראי מהא דחששו להחמיר בספק אם היה העכבר בעת שפירו עליו, מלכד די"ל הם סברו כרשב"א כמ"ש וכמו שגראה דהטור בס"פ פ"א מסכי' לדע' רשב"א, אף גם י"ל דשם רגלים לדבר דאם אס"כ נקרא מתיכן בל העכבר למך השומן, אבל בזה דאין רגלי' לדב' מהכ"מ לאסור יחסר מן גבינות גבי בהמה, ונפרט כי זה אם

נפקה קודם שיעור כבישה. ונמקום שהשומן (ו) מלוח לאכול, אסור להדליקו ג"כ צבים הכנסת, משום הקרינהו נל לפסמן (מלאכי א, ט) (ר"ן בשם גאון ורשב"א פג"ה ור' ירושם ואו"ה בשם מרדכי פג"ה והמחבר זא"ח סי' קכ"ד סי"ב) ונמקום הפסד גדול יש לסמן לדברי המקילין.

(ו) טאום. ואפילו איכא ששים לינו מועיל פ"מ: (ז) אם הדיח רבה. ולעפ"י שהאסור נכא"פ דיון לירי טעמא הי"ל זמן נמינו. פ"ח:

ג. דברים המאוסים, שנמשו של אדם קצה בהם, כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם למיאוסן, ואפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו, (ו) אם ההיתר רבה עליו, מותרים. ומכל מקום כל שאפשר לברוק ולהעביר במסנת, בודק ומסנן. (מיהו בחלל ושכר, יש לחוש כמו עכבר) (ג"י לדעם הרשב"א).

פוגם או משני צדדים ג"כ ספיקא כמ"ש הש"ך, ואם כן מהכ"מ לאסור:

וחנה האו"ה בל מטענה דכל הטמאות כשעם מוליטמן ואמריקן נדה דף ר' דבין להקל ובין להחמיר אמריקן כמטע שהעלמה פולדה וכו', אף זהו מספיק אם לא ידעין דהיה רך מע"ל שפיר אמריקן דכמו דעכשיו קרוש לפנינו כן היה מקדם, אבל בידעין דהיה רך מע"ל רק לא ידעין דהיה עכבר מתחלה בתוכו אדרבה מחוקיקן מומן לזמן ואמריקן כאן נמצאו כאן היו, אבל כבר כתבנו דהוה הכל לקדשים ועיין נדה דף ר' ד"ה טבל וכו', וממיה על או"ה דהוא גופי' פוסק בגביר' כהנ"ל, וכי דלא דמי למקר' דל"ל ספר ואס' וא"כ ה"ה זה וז"ע:

פלתו המבואר

תמיה על איסור והיתר דסותר את עצמו

דחנה האיסור והיתר בא מטענה דכל הטמאות כשעת מציאתן ואמריקן במס' נדה (ו) דבין להקל ובין להחמיר אמריקן במחט שהעלתה חלודה טהורה דכל הטמאות כשעת מציאתן וכו' עיי"ש אך טענה זה מספיק אם לא ידעין דהיה רך מעת לעת שפיר אמריקן דכמו דעכשיו קודש לפנינו כן היה מקדם, אבל בידעין דהיה רך מעת לעת רק לא ידעין דהיה עכבר מתחילה בתוכו אדרבה מחוקיקן מומן לזמן ואמריקן כאן נמצא כאן היה, אלא כבר כתבנו דהוה הכל לקדשים ועיין נדה (ו' ע"א) ד"ה שכל וכו' ויש לתמוה על האיסור והיתר דהוא גופיה פוסק בגבינות (סק"א) כהנ"ל וכתב דלא דמי למקרה דצ"ל חסר ואתי וא"כ ה"ה זה וז"ע.

מעט לעת, אבל לפי הרמ"א דהכריע לעיל סימן פ"א דאף בהוגלד המכה מ"מ גבינות שנעשו מקדם ג' ימים מותרים דהעמר על חזקתה ואמריקן עכשיו אטרע ונטרפה וא"כ למה לא נימא כן גם כן בוד חפשי ולא ידעתי הבדל דבר בשום אופן. ומה שכתב הרמ"א ראיה מהא דחששו להחמיר בספק אם היה העכבר בעת שפירו עליו מלבד יש לדחות בשני פנים א. יש לומר דהם סברו כרשב"א כמ"ש וכמו שנראה דהטור בסימן פ"א מסכים לדעת רשב"א זאת ועוד ב. י"ל דשם רגלים לדבר דאם אח"כ נקרא מהיכן בא העכבר לתוך השומן אבל בזה דאין רגלים לדבר מהיכי תיתי לאסור יותר מן גבינות גבי בהמה ובפרט כי זה אם פוגם או משביח בשומן ג"כ ספיקא כמ"ש הש"ך ואם כן מהכ"ת לאסור.

**פּלתי המבואר
הערוּת וּבִיאורִים**

ביאורים והערות בדברי הפלתי

בו קבצנו בעמיר גודא הערות וביאורים שלקחנו במ"ד ליקושי בתר ליקוטי, מספרי הפוסקים שו"ת תנוד, שרנו סבריו הקדושים של רבינו הפלתי בבאן או בשאר מקומות אשר חדש בכוחו הגדול וכמו"כ מדברי ראשונים ואחרונים אשר לא הביאו חידושים משמו מכל מקום מדבריהם יצא לחלוק על חידושי ויש אשר פליגי עליו בהלכה. ויש אשר בדרך פלפול בונים ופותרים סבריו כאשר עיני הלומד תחזינה מישירים. ודברי תורה כפשוט יצאין מלע:

סימן צח

סק"א

דהנ"ל [ודלא כתשר מהרלב"ח (סי' פ"ה) דס"ל דהוי מין במינו עיי"ש] ועיין שער המלך (פי"ז מהל' איסור"ב הל' י"ח). ובראש יוסף חולין (צ"ו ע"ב) ד"ה וראיתי להפר"ח. ועיין ציונים לתורה (כלל י"א) ועוד הוכיח הפר"ח נגד הרמב"ם הנ"ל מדברי הגמ' חולין (ק"ג ע"ב) דהמבשל חלב (תרבא) בחלב (בקמ"ץ) לקי אבשול משום לא תבשל גדי בחלב אמו, אלמא דחלב נכלל בקרא (שמות כ"ג י"ט) לא תבשל גדי בחלב אמו משמע דגם חלב נכלל בשם בשר עיי"ש.

ויש להעיר דזה תלוי אם דם נקרא בשם בשר עיין רש"י מעילה (י"ז ע"א), ובתוס' מנחות (ק"ד ע"א), ועיין מגיד משנה (פי"ט הל' מאכא"ס) ובלח"מ שם דס"ל דאסור מה"ת רק מלקות ליכא ולכא"ו אם נימא דדם דינו כבשר אם כן יש ללמוד דהוא הדין בחלב דלמה לן לחלק ביניהם. ועיין בשו"ת בית שערים יו"ד (סי' ק"ט) שדן לגבי בישול בב"ח בדם, שמחלק בין דם צלול לשאר דם עיי"ש. ויש לומר עוד דחלב אי מקרי בשר תלוי אם חלב הוא שם כולל לחלב ושומן, דדעת הרמב"ן (ויקרא ג' ט') דשני מינים הם, ושומן חלק מהבשר הוא משא"כ חלב, אבל לעומת זה ס"ל לרש"י חולין (מ"ה ע"ב) ד"ה כל חלב, ועיין גליקן הש"ס לרעק"א סנהדרין (ו' ע"ב) וברש"י בכורות (ו' ע"א) ד"ה וחלב.

ובדעת רש"י אם חלב בבשר מין אחד הוא או לא יש סתירות, עיין בספר לב אריה חולין (ק"ט ע"ב) שציין לרש"י שם, ולעומת זה דעת רש"י בפסחים (ל' ע"א) ד"ה אמר רבא דחלב שנפל לקדרה

ראית מגמ' ומראשונים אי חלב (תרבא) בבשר אי הוי מין בשאינו מינו

חפ"י חדש כאן ציין לדברי הגמרא בפסחים (כ"ב ע"א) דאמרינן התם כשהותרה נבילה היא וחלכה וגידה הותרה אלמא דחלב בכלל נבלה ובשר מקרי, (ועיין בתשר לחם שלמה ירד ח"א סי' נ' בזה עיי"ש), וכן הסביר דברי הרשב"א בחידושינו במס' חולין (צ"ח ע"א ובחי' הרמב"ן ק"ג ע"א) ד"ה אמר אביי, שהביא בשם הראב"ד (באיסור משנה פ"ב סוף ד"ה ומין, עיין במגיד משנה פ"ה ה"ב). דחלב ובשר מין במינו הוי, כדאמרינן לקמן (ק"ג ע"א), האוכל "חלב" מן הטריפה לוקה שלש, א. כלומר משום חלב, ב. ומשום בשר מן החי, ג. ומשום טריפה. ובשר מן החי נפקא לר"י מובשר בשדה טריפה (שמות כ"ב ל'), אלמא חלב בשר מקרי, והסביר הפר"ח דאף דבסוגיא התם מבואר דאבשר מן החי ואבשר מן הטריפה לא לקי אלא חדא ובחלב לקי משום שלש משום אבר מן החי כדאיחא ברשב"א שם ד"ה אכל, מכל מקום אפשר לדרייק דחלב בשר מקרי דהא אבר מן החי נפקא ליה מקרא דלא תאכל הגנש עם הבשר וכיון דמחייב אחלב משום אבר מן החי שמעינן דחלב בשר מקרי (והתירי' מחלק בין לשון תורה ללשון ב"א אף שדברה תורה כלשון בני אדם עיין ספרי במדבר פסקא ק"ב עיי"ש). ולפי זה קשה על דברי הרמב"ם (בפס"ו מהל' מאכא"ס ח"ד) דנקט בדמיון לבאר מין במינו, חלב שנפל לתוך חלב ולא נקט חלב שנפל לתוך בשר, משמע דס"ל לחלב לאו בכלל בשר ולדבריו יקשה הא

עירובין (מ"ג ע"א ע"ב) ואפי' אם לא נתייחס להא דהוי ספק חסרון ידיעה מ"מ יש לדון אם זה נקרא איסור דרבנן שאין לו שורש מה"ת דאו מהני גם ספק חסרון ידיעה או אינו אלא זה מקרי יש לו שורש בתורה משום עיקר איסור גיה"נ (עין פמ"ג ארי"ח סי' ק"ט א"א ס"ק י"ג) ועוד יש לפלפל מזה מדברי הטור"ז כאן (סק"ה) דבכחל שהוא חלב שחוטה שאסור מדרבנן כיון שהוא לפנינו ויש שיעור גדול לעמוד עליו לא אמרינן דהוי ספק והולכין לקולא אע"פ שהוא ספק חסרון ידיעה לכל העולם ובספק כגון זה הולכין להקל שאני הכא כיון שיש שיעור לעמוד עליו עיי"ש. ואם כן הכא נמי כיון דס' ונטילה מפקיע מידי ספק לא אמרינן ספק דרבנן לקולא בספק חסרון ידיעה הנ"ל. ועיין בסדרי טהרה (סי' ק"ז) בסוף הסימן. ועיין בית אפרים אבהע"ז (סי' ק"ל) חוץ כשיש עוד ספק בנוסף על זה או סומכין להקל וכמבואר בשו"ת בית שלמה (יד"ד סי' קס"ב) דהא דספק חסרון ידיעה לא מקרי ספק הוא רק מדרבנן ולכן כשיש עוד ספק הוי ספק ספיקא. (ועוד יש להעיר דעת הפרי תואר דדבר שרוב פוסקים מקילין יש להקל בספק חסרון ידיעה ואם נקבל דרוב הפוסקים סוברים דאין זה ספק יש להקל גם בספק חסרון ידיעה והוא משום דאיסורו קל כדלקמן).

ועוד יש להעיר ממה שכתב האיסור והיתר הובא בתורת חטאת ובש"ך (סק"ה) אם נפל חלב לבשר עוף שהוא דרבנן גם אם נשפך אסור. הקשה הש"ך הא הוי ספק דרבנן דבשר עוף בחלב אין איסורו אלא מדרבנן (כמבואר לעיל בסי' פ"ה) הרי דגם בדרבנן מחמירין (והגאון מהר"ם שיק בתשרי יד"ד (סי' קט"ז) כתב לדון בזה עיי"ש). אמנם בטור"ז (סק"ה) הסביר דשאני בב"ח דהחמירו בהם כדן תורה, דינו כדן תורה, משא"כ מין במינו, ובפמ"ג הקשה על זה דגם מין במינו גזרו אטו אינו מינו, ומחלק דבשר עוף יש יותר לטעות אטו בשד בהמה, משא"כ מין במינו, ולפי"ז יש לומר דשומן הגיד אין חשש שיטעו ולכן גם האיסור והיתר מודה דהולכין להקל, ואפי' אם נימא דקל לטעות מ"מ איסורו קל כמבואר בשפתי דעת (סי' ק' סק"ח) אמנם בודיע"ת למהרש"ם בפתחה להל' טריפות (אח"מ"ה) מדייק מדברי המרדכי דחמיר כמו שאר איסורי דרבנן עיי"ש.

אוסר במשהו, דמין במינו הוא, משמע דמין במינו הוא, ועיין בחכמת שלמה למהרש"ל שהרגיש בזה, וכתב דמיירי בבשר שמן, וכדברי הש"ך כאן. ועיין עוד רש"י פסחים (כ"ג ע"ב) ד"ה חלבה. ורש"י שבת (ק"מ ע"ב) (ועיין בספר הפרדס לרש"י (עמוד קס"ה) בזה עיי"ש).

ועיין ריטב"א חולין (צ"ז ע"ב), שכתב להדיא דשמנונית בהדי בשר מין במינו חשיב, וכן חלב עם בשר הובא בראש יוסף להפרמ"ג הנ"ל. ועיין עוד שלטי גבורים במס' ע"ז (פ"ה) שהביא כמה ראיות דמין בשאינו מינו הוא עיי"ש.

ועיין עוד רשב"א חולין (צ"ז ע"ב) ד"ה אינו, שהקשה על הספרים שפירשו, דהגדי כחוש ויש מעט חלב ויש ס' בגדי נגד החלב הרי שמואל ס"ל מין במינו לא בטיל, ואם כן היאך התירו ע"כ. הרי דס"ל דחלב ובשר הוי מין במינו, (ועיין הגהות ועק"א ארי"ח סי' שצ"ז עיי"ש ועיין באחרונים שהעירו מדברי הרמב"ם פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל' ה') ועיין ביאור הגר"א לקמן (סי' צ"ט סק"ה) בדעת הרשב"א. [ועיין ספר המצוות למהר"ם שי"ק (מצוה חמ"ח) שצ"ק לדברי הראב"ד הנ"ל וכתב דהמשנה במס' מעילה (פ"ד מ"ב) כתב ה' דברים בעולה שמצטרפין זה עם זה הבשר והחלב והסלת והיין והשמן וכתב התוס' יו"ט בשם תוס' ובחים (ק"ט ע"א) ד"ה עולה, להקשות היאך מצטרף יין או שמן הרי היין שיעורו ברביעית ואכילה בכזית וקיי"ל כל שאין שיעורו שווה אינו מצטרף ותי' משום דהוי דרך מאכל מצטרף, ועיין שבועות (כ"ג). ובמגן אברהם ארי"ח (סי' ר"ח) הביא דברי התוס' והוסיף רכל אכשורא אוכלא אוכל הוא ועל זה כתב המהר"ם שיק לדון אף דנקרא אוכל מ"מ יש לדון במקום דבעינן בשר אם מעכב ועכ"פ יין בוודאי דאינו נקרא עולה עיי"ש].

ביאור דברי הפלתי דספק פעפע חזמה לדן דנשפך

מח שכתב דשומן הגיד הוי ספק פעפע בדרבנן והולכין לקולא, והנה לכאוי ספק זה הוי ספק חסרון ידיעה ולא הוי ספק שהולכין לקולא וכמו שכתב הש"ך בסימן זה לקמן (סק"ט) ועיין בפלתי (סי' ס"ח) בכותב בית הספק שהביא ראיות לזה מגמ'

אי בסתם גדי יש ס' נגד שומן שבו

חנה דבר המפעפע ושמן אוסר בצלי עד ס' וצריך גם כן נטילה ובכחוש מהני כדי קליפה או כדי נטילה גרידא ולא ס' ומקור דין זה הוא בגמ' חולין (צ"ו ע"ב - צ"ז ע"א) לא שנו אלא נתבשל בעינן ס' אבל נצלה קולף וחלב מפעפע אסור כולו וחלב כחוש אינו מפעפע וקולף (וכתידן ראשון בתוס' שם ד"ה ההוא) והטעם דצריך נטילה חוץ מס' בשמן מקורו במס' פסחים (ע"ה ע"ב) במשנה דמבואר אם נגע הקרבן בחרסו של התגור נמצא דצלי מחמת התגור ולא צלי אש יקלוף את מקומו נטף מרוטבו לחרס וחזר אליו יטול את מקומו ולשון יטול משמע נטילה עי"ש והסביר דיש שם ס' וחוץ מזה נטילה הרי דסתם גדי יש בו ס' נגד השומן שבו (ועיין פמ"ג ס' ק"ה משבצות הוב סק"ז).

הגהות רעק"א על ראיית הפלתי דחלב ובשר מין במינו

ובגליונות של הגאון רעק"א על הפלתי (נדפס באהל טעור תרפ"ה) כתב, דמה שהוכיח דחלב ובשר מין במינו, מכוח קושית התוס', יש להוסיף להמתיק דברי הפלתי דלכאורה אין ראיה זו ראיה, דשפיר י"ל דס"ל להתוס' דחלב ובשר הוי מין בשאינו מינו בטעמא, ומ"מ הקשו שפיר, דהא אין לפרש דמה דאמרינן שאני חלב דמפעפע דהוא מספק, דאם כן למה הוצרך הש"ס לחלק בין שמן לכחוש בדין פעפוע, היה לו לומר בקיצור, דצלי הוי ספק פעפוע, וגבי שומן הגיד הוי מדרבנן, דהא דאין הגיד דאורייתא אוסר היינו משום גידו ובשר שורים בטעמא, דמן התורה ברובא בטל הוי ספק דרבנן. אמנם למה לי בדרך הזה דמנ"ל להתוס' להקשות דלמא חלב ובשר וגיד הוי הכל שורים בשמא, כיון דאסורים משום בשר מן החי, ומשו"ה לא הוי מצי לשנויי בקיצור דצלי הוי ספק פעפוע, דהא שמואל ס"ל (בפ"ב דטעמים) דמין במינו במשהו וא"כ הגיד יאסר משום ספק פעפוע, ומנא ליה להש"ס דמסתמא מאי דקאמר אבל נצלה זהו ג"כ אליבא דנפשיה לדינא, אלא ע"כ דפסיקא להו להתוס' דחלב ובשר שורים בטעמא, וא"כ הוכיחו בממ"נ דאם אינם

שורים בשמא א"כ מדאמר ר' הונא ולא הוי ספק דרבנן ע"כ דודאי מפעפע, ואם שורים בשמא ואמר ר"ה מדין מין במינו והוי ספק דאורייתא, א"כ מאי פריך הש"ס מעובדא דר"י, הא ר"י ס"ל דמין במינו בטל הוי ספק מדרבנן אלא ע"כ דמה דאמרינן חלב דמפעפע היינו ודאי מפעפע, והוצרכו לחלק בין שומן הגיד לחלב. עי"ש.

חלב ספק מפעפע

מה שכתב הפלתי לפרש דברי המחבר דצריך ס' ונטילה מטעם ספק מפעפע עיין איסור והיתר (כלל י"ד דין ג') שהביא כן בשם הגהות הסמ"ק והובא בפמ"ג ס' ק"ה במשבצות זהב (סק"א) וזה לשונו גבי נטף מרוטבו על החרס שצריך נטילת מקום ולא סגי ליה בקליפה אפילו היכא דאיכא ס' דשמא רוטב אינו מפעפע אלא כנגד אותו מקום בעומק אע"ג דהתם נמי אוסר הכל אי ליכא ס' מטעם דשמא רוטב מפעפע ככולו עי"ש. ובספר שע"ת ח"ג (כלל כ"ב פ"ה) נסתפק בזה עי"ש.

סתם רב הונא תלמידו דרב היה

עיין מסכת שבת (ס"ו ע"ב), כי הא דרב הונא מבי רב וברש"י ד"ה רב הונא שהי' בא מבי רב שהיה רבו, ושם (קכ"ה ע"א) והא רב הונא תלמיד דרב הוי (וכן עיין ביצה מ' ע"א, ב"ק קט"ו ע"א, סנהדרין ר' ע"א) אמנם במס' חולין (י"ג ע"א), איחא דשמואל קטן מרב הונא היה, כמבואר שם בתוס'. ועיין גם תוס' גיטין (ה' ע"א), ובערכין (ט"ז ע"ב) משמע דרב הונא היה תלמיד שיושב לפני שמואל, ולכן הוכיחו הפוסקים דשני רב הונא הוי, ובמהר"ם לובלין כתב דג' רב הונא היו (ועיין רא"ש ב"מ פ"ד ס' ר), אם כן אין הכרח לפרש דרב הונא הכי תלמיד דרב היה ואפשר דסתם רב הונא תלמיד דרב הוא.

המתבר הכריע דשומן הגיד אינו מפעפע

עיין בדברי המחבר בס"י ק"ה שסתם כתידוך הראשון של תוס' דשומן הגדי אינו מפעפע, וכן כתב הגר"א להדיא בביאורו בס"י ק"ה (סק"ז ס"ו). ובס"ק ג"ה) ועיין לעיל ס"י ק'.

הפלתו כאן שמחלק בין תבשיל של בשר לבשר ממש, וכפי שדייק כן מדברי רש"י ע"ז (ס"ז ע"ב) והוא דכ"ח דבב"ח חידוש הוא אין ללמוד מבב"ח רק בשר ממש ולא תבשיל של בשר, ועיין תוס' שם ד"ה אמר ר' יוחנן עיי"ש. ובפרט אם נימא דאין בו כזית בכדי אכילת פרס שנמצא דאין מלקין עליו והרי דעת הנו"ב מהר"ת או"ח (ס"ו ס"ז) על חלב בהמה טמאה אין בו טעם כעיקר כיון שאין בו מלקות (והאחרונים פלפלו על דבריו) ולכא"ו זה תלוי בחקירת האחרונים דקיי"ל טעם כעיקר הכוונה דאין האיסור בטל או שהטעם עצמו הוא האיסור (עיין בלקח טוב כלל ג' עיי"ש) דאם נימא דטעם עצמו היא האיסור או י"ל דגם בליעה בקדרה אסור משא"כ אם נימא דאין האיסור בטל י"ל דשאני בבלוע בקדרה.

**בקושיית הראשונים אי קדרה בת יומא נפגם קצת
היאך ילפינן דנותן טעם לפגם מותר**

הנה מבואר בש"ס דאי אפשר דבליעות בקדרה לא נפגם משהו אפילו בקדרת בת יומא ולכן גיעולי עכו"ם חידוש הוא וליכא למילף מיניה, אמנם במס' ע"ז אמרינן דר"מ ס"ל אי אפשר דלא נפגמה קצת ואפ"ה אמרה תורה להגעיל געולי נכרים, וליף מזה לומר דנותן טעם לפגם באמת אסור, וא"כ לדין דקיי"ל דנותן טעם לפגם מותר, היה לן לומר דקדרה בת יומא אינו נפגמת ואין כאן חידוש ושפיר יליף מגיעולי עכו"ם, ועיין תוס' ע"ז (ס"ז ע"ב) ד"ה ואידך שתירץ בשני דרכים (ועיין בהגהות רע"א בגלין הפלתי (נרפס באהל מועד - תרפ"ה) שכתב דלפי תירוצ קמייתא שפיר מוכח דברי הפלתי שדייק בתוחב כף של איסור דאנן ילפינן מהגעלת עכו"ם אבל בהיפוך דאם איתא דיליף ממשרת וגיעולי נכרים הוי חידוש או הדין דכלים שאינן בני יומן אסור ולתירוצ השני שם י"ל באמת דאנן ילפינן לה ממשרת וגעולי עכו"ם חידוש הוא עיי"ש) ועיין תשר ח"ס יו"ד (ס"ז ע"ה) שכתב דאפילו אם נימא דנותן טעם לפגם אסור מכל מקום כל הסרוח מעיקרא כשהיה עדיין היתר ונטרה טרם בואו לכלל איסור אי אפשר לאוסרו בשום פנים דלכל הפחות צריכין קרא לאוקמי לגר אשר בשערך לסרוח מעיקרא (במבואר בגמ' ע"ז וה"ל), ואם נמצא בשום מקום דרחמנא אסר סרוח מעיקרא ע"כ נימא דחידוש הוא ואי אפשר למילף מיניה למקום אחר, והנה ידוע

אם סברת אין הנאסר תלוי בדין חנו"ג

עייין בית יוסף (ס"ו ע"ב בשם הר"ן), ובפרי חדש (שם סק"ד), הביאו מפשטות דברי הר"ן דסברת הנאסר יכול לאסור אי ס"ל חנו"ג.

דעת הרמב"ם דבאיסור דרבנן לא אמרינן חנו"ג

ומ"מ יש להעיר לדעת הרמב"ם הובא בטו"ז (ס"ו ע"ב סק"ד) דלא אמרינן חנו"ג באיסור דרבנן דהרי חנו"ג בשאר איסורים אסור מדרבנן וא"כ לא גזרו באיסור דרבנן והרי שומן הגיד אסור רק מדרבנן, וא"כ קשה מרבינא על הרמב"ם (פס"ז בה"ל מאכא"ס ה"ל כ"ז).

עייין בשו"ת לחם שלמה יו"ד (ח"א ס"ו ק"ג) שמציין דברי הפלתי כאן וגם דן בכמה דברים הנוגעים לסימן זה.

סק"ב

**שיטת המבי"ט דטעם כעיקר בבשר בחלב אין לוקין
על החלב**

אנ"פ דבבשר בחלב לכולי עלמא טעם כעיקר אסור מה"ת, מכל מקום יש לציין מה שכתב בספר קרית ספר להמבי"ט (בפרק ט' מהלכות מאכלת אסודות אחרת קל"ה) שכתב בשר וחלב שנתבשלו יחד ונתנו טעם זה לזה הבשר אסור מן התורה ולוקה עליו, דהא נתערב גוף החלב בבשר ויהיב בה טעמא ולא בטיל אפי" כאלף מה"ת, ומצטרף מיעוט החלב להשלים שיעור כזית בשר דעירוב שניהם אסרה תורה וכו', ועל החלב אינו לוקה דהא לית בה ממשות אלא טעם, ואיסור תורה אית בה אפילו לרש"י דטעם כעיקר לאו דין תורה דטעמא בטיל, משא"כ בשר בחלב דין עירוב שניהן אסרה תורה ולר"ת דטעם כעיקר דין תורה מילקא נמי לקי עיי"ש, ועיין פמ"ג בפתחתה לשער התערובות (ח"כ פ"ב) שהקשה על דבריו עיי"ש.

בתבשיל של בביח אי ג"כ לכו"ע טעם כעיקר מה"ת

עייין בספר ברוך טעם שער התערובות (דף א' פ"ב), ובחידושי למס' חולין (צ"ז ע"א), ובגלייתו

שפיר חל איסור בשר בחלב על זה, והרדא הקושיא לדוכתיה, ופלפל עוד בזה.

וכתב לתרץ לפי מה שחידשו האחרונים המהר"ם
 אש (הובא בח"ס י"ד סי' פ"ו ובחשר בית שערס י"ד סי' קס"ז) לפי הרשב"א בחולין (צ"ח) ד"ה אמר רבא דבב"ח מוכרח להיות טעם היינו דוקא בחלב שאי אפשר להיות שם בשר ואינו ניכר, משא"כ בבשר אפשר שיש בו ממשות של חלב, ועיין ש"ך (סי' צ"ד סק"ד) דלאחר שנעשה בב"ח תו לא אמרינן חני"ג ולכן כתב אי טעם כעיקר לאו דאורייתא אחר שנעשה בב"ח תו לא אמרינן טעם כעיקר מה"ת רק בשעה שמקבלת חלב טעם בשר או גילתה תורה בב"ח טעם כעיקר, ולכן טעם בשר הנבלע בקדרה קודם שבישל בה חלב אינו כעיקר מה"ת ואינו נעשה כלל בב"ח מה"ת אם בישל בה חלב רק מדרבנן ע"כ ולפ"ז געולי עכו"ם נמי חיישינן רק משום טעם הנבלע בקדרה קודם שבישל בה ישראל כה"ג ליכא איסור בשר בחלב מה"ת, ומסיים דהח"ס דחה סברא זה, וכן הבית שערס בעצמו (בסי' ק"ל) לא ניחא ליה בסברא זה, ולדבריהם כתב דהוי ס"ס ספק בישל הנכרי היתר, ואפילו חימא בישל איסור אולי כישול משאר איסורין ולא מבשר בחלב וא"כ למה בעינן הגעלה, ועכ"ח מטעם דטעם כעיקר בכל איסורין מה"ת ע"כ. ועיין פתחי תשובה כאן (אות ה') שכתב כאן לתרץ כן ויש לומר עוד דהרי בב"ח חידוש הוא והשתא אם נימא דגעולי מדין נאמרים דוקא בב"ח למה לי לומר דין זה תיפוק ליה מבב"ח ועכ"ח דיש כאן חידוש נוסף דאיכא טעם כעיקר בכל איסורין. ועיין פלתי לעיל (סי' פ"ז סק"ה). ובספר ישועות מלכו (בחידושי על הל' קר"ש פ"ג ה"ב) מה שכתב בזה. ובשו"ת מהרי"א (סי' קס"א) הביא תירוצן מבנו עיי"ש.

למיד טעם כעיקר לאו מה"ת אי בהגעלה מודה דאסור מה"ת

עיין מאירי פסחים (מ"ג ע"ב) עיי"ש. ולהעיר רידוע מה שהקשה הרמב"ן (ע"ה פרשת מטות) מ"ט לא ציחה להגעיל כלי מלחמת סיחון ועוג כמו שציחה להגעיל כלי מלחמת מדין, ועל זה הקשה הח"ס בחידושי חולין (צ"ח ע"ב) ולכאור' צ"ע הא הרמב"ן ס"ל טעם כעיקר לאו דאורייתא וא"כ גיעולי עכו"ם

דבמלחמת מדין אשתרי להו אפילו כתלי דחזירי בשעת מלחמה ולא הוצרכה הגעלה אלא משום שהביאום למחנה אחרי שנגמר המלחמה, ועיין בסוף ספר יצרות דבש (ח"ב) מה שכתב בזה לשיטת רמב"ם (ולא כשיטת רמב"ן פרשת מטות), נמצא אם נניח שמיד בשעת הבליעה בדופני הכלי כבר נפגם, טרם נבלע כתבשיל אחר נמצא כבר נפגמה הבליעה בשעת מלחמה כשהיה היתר טרם שיכא לכלל איסור ואפ"ה ציחה התורה להגעיל הוי ליה חידוש לאסור סרוח מעיקרא וליכא למילף מיניה עיי"ש עוד.

בקשיית האחרונים היאך יליף מגיעולי עכו"ם דין טעם כעיקר הרי י"ל דשאני התם והגעילו משום בשר בחלב

דתורה ציוותה במעשה מדין כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וכל דבר אשר לא יבוא באש תעבירו במים היינו קדירה שבשל הגוי דבר איסור כשחוזר הישראל ומבשל בה בלי הגעלה פולטת לתוך מאכל של הישראל בליעת הטעם של הקדרה הרי דאע"פ שאין כאן ממשו של איסור אסור.

וחקשו האחרונים על טעם זה דילפנין כן מהגעלת כלים, אולי התם חיישינן שמא השתמש הגוי בכלי של בשר נבילה, ועכשיו ישתמש היהודי בחלב ויפלוט טעם בשר של קדרה בחלב, ובבשר בחלב כו"ע מודים דטעם כעיקר אסור, (אלא אי ילפינן מדיה מחלקו אביי ורבא, אבל הא ודאי דטעם כעיקר אסור בבשר בחלב), ואם כן היאך ילפינן מהתם לשאר איסורים, ותרצו על זה כמה תירוצים א. בהקדם מה דדנו אם בבשר נבילה איכא איסור בשר בחלב, והבשר שנשחטו לא השתמשו בו עכו"ם רק בשר נבילה ועל בשר נבילה לא חייל איסור בשר בחלב, א"כ אין לומר התם אסור משום טעם כעיקר של איסור בשר בחלב, (ועיין פתחי תשובה סי' פ"ז סק"ו, ובפמ"ג בפתיחה ובמשבצות שם (סק"ב) ובשפתי דעת סי' צ"ב סק"ה), אמנם כל זה ניחא אם ישראל בישל חלב בקדרת בשר של גוי, אבל אם הגוי בישל בה חלב ועכשיו הישראל מבשל בה בשר על זה אי אפשר לתרץ תירוצן הג"ל הרדא קושיא לדוכתיה, ובמשנ"ה ח"ה (סי' פ"ה) הוסיף להקשות עוד אפ"ה אם נקבל דהיה להם בשר כשורה וגם כתב דכזמן מדין מבואר בגמ' חולין דניתו להם בשר נבילה, אם כן

במי שנוהר משחיטת שחוט ובודק, והביא שם להקל
בבליעת כלים ואחד מהטעמים מפני שטעמו ולא
ממשו אינו אסור אלא מדרבנן עיי"ש. וכן דעת
מהריב"ל (ח"א עמוד קל"ג) דפליטת כלים לכר"ע הוי רק
מדרבנן. ועיין ח"י ח"ס חולין שכתב בימי זקנתו (צ"ח)
כדעת הפלתי. ועיין תשו' ח"ס יו"ד (סי' פ"ו) מה
שהביא כן מתלמידו מהר"ם אש שחידש כן והוא ז"ל
דחה אותם.

והאחרונים דנו על דבריו מרובי הרמב"ם (בפי"ט מהל'
מאכא"ט) ולעיל בדברי המחבר סי' צ"ב
(סעי' א') דמבואר להדיא דגם על עצם החלב מהני
טעימת גוי וכן איתא בתורת הבית הארוך בשער
התערובות (בית ד').

ביאור דברי הפלתי דקפילא מהני לברד סכנה

עיין טו"ו (סי' קס"ח), דדעתו ולא מהני ס' בדבר סכנה,
והנה מבואר דרג עם בשר הוי סכנה, ואין
חילוק בין דג טמא לדג טהור בזה לכאור'. ועיין פרי
חדש שם דס"ל דכדג טמא ליכא סכנה עיי"ש, וכיון
שמהני קפילא בסכנה כ"ש שמהני גם בדאורייתא
והפרי"ח הנ"ל דן מזה על הטו"ו עיי"ש. ואם יש
לדינא בפליטת כלים משום סכנה (עיין בהלכות בבי"ח סי'
סק"ג).

ובעיקר קושית הפלתי היאך מוכיח מקפילא דמהני
טעימתו על דג טמא לדון בב"ח שהוא
מה"ת.

עיין בחי' כ"ס החדשים על חולין שכתב שני
תירוצים.

והרא"א. דיליף מהא דסמכין אקפילא בדרבנן אע"פ
דלא איתחזק היתרא, הוא הדין דסמכין
אקפילא בדאורייתא, היכא דאיתחזק היתרא. ב. ועוד
כתב שם להוכיח דכילכית באילפס מיירי שגוף
האיסור נימוחה שם דבכהאי גוונא יש בו טעם איסור
מה"ת. [ואגב יש לציין אם דג טמא ודג טהור מין
כשאינו מינו או מין במינו עיין בהגהות דעק"א (סי'
ק"ח) שדן בזה עם הבית מאיר, והוכיח מגמ' הלו,
ועיין ש"ך (שם סק"א) ובית מאיר שם ובסי' קי"ח
עיי"ש.

חידוש הוא והוראת שעה בכלי מדין דוקא וא"כ מאי
קושיא ליה מ"ט לא אסרה כלי סיחון הלא במדין
גופא הוראת שעה. אלא הרא"ה בבדת הבית (ביח ד'
שער א') הביא דברי הרמב"ן שכתב דגיעולי גויים
היינו כל כלי נכרים שאפי' נפל חתיכות נבילה
לקדירת ישראל וזרקו ואוכל הקדירה מה"ת דטעם
כעיקר לאו דאורייתא מ"מ טעם גיעול בקדירת נכרי
החמירה התורה כמו שהחמירה לטבול כלים חדשים
הכ"ג החמירו להכשיר הכלים הבלועים מגיעולים
ולפי"ז לאו דוקא בכלי מדין אלא בגיעולי נכרים גם
בזה"ז נמצא דאע"ג דטעם כעיקר לאו דאורייתא
המתבשל בתוך הכלי הוי איסור תורה וצ"ע לדינא.
וכן כתב הח"ס עוד בחידושי ע"ז (סי' ע"ב) ד"ה גמר.
וכן כתב הנו"ב מהר"ת יו"ד (סי' נ"א) ובהג"ה שם.
ולחעיר עוד מדברי הפמ"ג בשפתי דעת (סי' צ"ד סק"ג),
כפי שהסביר בו בגליונות הפלתי של הברוך טעם,
דאף למאן דאמר טעם כעיקר לאו דאורייתא, אפי"ה
מודה דהגעלה בעינן מה"ת, וראייתו מדברי הרמב"ם
דפסק טעם כעיקר לאו דאורייתא, ואפי"ה כתב
דהגעלה בעינן מה"ת, הרי דאף שהתורה הצריכה
הגעלה לכלים, מ"מ כיון דטעם כעיקר לאו דאורייתא
אינה אוסרת פליטת הכלים שלא נגעלו ואף במי
הגעלה והוי דין הגעלת כלים מה"ת כמצוה או איסור
לכתחילה עיי"ש, ועיין בתשו' נו"ב יו"ד (סי' נ"א)
ובהגהות מבן המחבר עיי"ש.

עוד מקומות באחרונים שנמצא סברת הפלתי דבליעה בבי"ח בקורה אסורה רק מדרבנן

מה שחידש הפלתי כאן דבליעה בקורה אסור
מדרבנן מבואר בעוד פוסקים ועיין בקרית ספר
להמבי"ט (בפי"ט מהל' מאכא"ט) שחידש כן כבר סברא זה
דבליעת בבי"ח מדרבנן, וכן חידש מרע"ת עצמו הנודע
ביהודה בספרו על הש"ס ציון לנפש חיה (במס' חולין).
וכן כתב הפרי מגדים (בפתחה להל' בבי"ח ד"ה טעם כעיקר)
שצ"ן סברא זה דסוף סוף טעם שני הוא והתורה
אמרה טעם ראשון של בשר בחלב ולא טעם שני,
ועיין גם בפתחה להלכות תערובות (ח"ג פ"ג) ד"ה
סד"ה והנה. ועיין גם בשפתי דעת (סי' צ"ג סק"ג). [ועיין
עוד בפלתי (סי' פ"ו סק"ג) דאין איסור בישול בבי"ח
בלוע עיי"ש]. ועיין שו"ת הרדב"ז (ח"א סי' רצ"ח) שדן

ניחא ליה ללמוד בדעת ריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מן התורה ליכא איסור טעם כעיקר עיי"ש. וראוי לציין דכן איתא להדיא בתשרי הרשב"א (ח"א סי' תרע"ח), דאפילו לריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מה"ת מודה בדין טעם כעיקר.

בקשית הפלתני למה לי "אאותה" למעט תרומה ממריקה ושטיפה הרי טעם כעיקר לאו דאורייתא

עירך בשו"ת השיב משה (בחלק י"ד סי' ל"ח תשרי מבעל המסוד נכדו בעל אבני צדק וייטב לב), שהביא קושיא זה (ולא הזכיר דברי הכרתי ופלתני בזה, אפי"ם שבסימן זה הביא דברי הפלתני באות זה על ענין אחר) וכתב דר"י יהודה שם הוא דדריש למעט מאותה, ור"י לטעמיה דס"ל מין במינו לא בטיל, אבל אהכ"נ לדידן דקיי"ל מין במינו בטל מה"ת באמת לא בעינן קרא אותה לזה דמסברא ידעינן דתרומה לא בעי מריקה ושטיפה וכתב להוכיח כן דהרי הרמב"ם פסק כמשנה דמס' זבחים (פ"א מ"ב) חטאת פסולה בין הי' לה שעת הכושר או לא אין דמה טעון כיבוס, ודרשו כן מקרא דאותה (וכת"ק שם במשנה ד), אחד קדשים קלים ואחד קדשי קדשים טעינן מריקה ושטיפה, והקשה התוס' יו"ט והלחם משנה, דכל הלימוד דמעט מזה תרומה הוא מאותה ואם אין כאן יתור קרא למעט מזה דאין דמה טעון כיבוס, ולפי הנ"ל דדוקא ר"י הוא דס"ל דבעינן אותה למעט תרומה ממריקה ושטיפה אבל אגן מסברא אמרינן כן עיי"ש. וראיתי בספר אמרי דעת (להגאון ר' נתן לבי"מ מריטשע) על משנה במס' זבחים שהביא דברי התשרי הג"ל.

עוד תירוץ הפלתני דהגוי נאמן להתיר איסור דרבנן של טעימה

עוד כתב הפלתני כי ודאי אף שאגו מתירין ודאי אם אחר כך יטעמנו ישראל וימצא בו טעם איסור פשיטא דאיסור דכותי שיקר בדבריו וכמו שכתבו כל הפוסקים, ואם לא הרגיש בו טעם הרי הוא כדאי להתיר דעל טעימת ישראל סמכינן על הכל אפילו אינו אומן ואם כן כיון שטעימה אסורה רק מדרבנן כדעת שו"ת הריב"ש (סי' רפ"ח) שפיר יש לסמוך על טעימת עכו"ם

בתירוץ הש"ך דטעם כעיקר מדרבנן נאמן גוי מסל"ת הש"ך כתב דתרומת הדשן ס"ל דטעם כעיקר מדרבנן, ואז נאמן מסל"ת גוי, עיין בשו"ת בית אפרים י"ד (סי' ל') מה שמפרש בדברי תרומת הדשן. ועיין פמ"ג שפתי דעת (סק"ב) שהקשה על תירוץ זה של הש"ך ולא מהני להרמב"ם דאע"פ דס"ל טעם כעיקר לאו מה"ת, מ"מ הוא ז"ל אינו מצריך כלל מסל"ת ודי בסתם נכרי.

עוד כתב הש"ך דיש לחלק דדוקא היכא דליכא למיקם עלה דמילתא הוא דאין גוי מסל"ת נאמן באיסור תורה אבל במין בשאינו מינו כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא להטעימו לקפילא סמכינן עליה וחלוק זה מוכח מדברי הריב"ש עיי"ש ובתשרי שער אפרים (סי' ק"ג) כתב דנאמן כי מתיירא לומר שקר מפני שאפשר לעמוד על דבריו דאפשר לשאול עוד קפילא או שהישראל בעצמו ירגיש הטעם ולכן בצירוף ההיתר של מסל"ת נאמן וכוונתו דנאמן מתורת מירתת והטעם דבעינן שיהא מסל"ת משום שאם שידע שסומכין עליו נחשב כעד ופסול עיי"ש (ועיין גיטין י"ט הרק היטב).

דחנה בנכרי שהוא אומן אי בעינן שיהא מסל"ת הב"י כתב דמאחר דהרמב"ם מקיל דנאמן גוי אפילו מסל"ת יש לסמוך על תוס' והרשב"א והר"ן דלא מצרכי בקפילא שיהא מסל"ת וכן הכריע הש"ך עיי"ש אבל צ"ב למה לא הזכיר דין זה בשו"ע והאוד החיים בפרי תואר כאן העלה לדינא להחמיר אמנם כן הכריעו האחרונים, ועיין בחות דעת בחידושים (סק"ג) ושמעתי סברא להחמיר בביצים דהרי כל הסיבה דהב"י סומך להקל משום שמצורף דעת הרמב"ם ובהל' מאכא"ס (פי"ג הל' ח') ובי"ד (סי' פ"ז סעי' א') דס"ל דנכרי אינו נאמן לומר דביצים אלו מעוף פלוני טהור אף דעבידי לגלוי (ועיין רש"י בחלק ס"ג ע"ב) ועיין בגמ' מנחות (מ"ג ע"א) וכן פסק הרמב"ם פ"ב מהל' ציצית (הל' ד') והשו"ע אר"ח (סי' כ') דאומן גוי נאמן.

לפי ריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מה"ת והאן אמרינן דטעם של בשר בחלב אסור מה"ת

ראיתי בשו"ת בית שערים (בסי' קס"ג ריש התשרי), ולא

וכן מבואר בהדיא בתשו' הריב"ש (סי' רפ"ח) דטעימת גוף האיסור לרבא הוא כמו טעימת הריח לאכיל בבית תיחא (כמ"ס צ"ו ס"ח) דאיסוד בהנאה ולא דמי לחצי שיעור משום דלא שייך בטעימת ופולט סברא רחוי לאצטרופי ע"ש, וגם באסה"נ בעינן דוקא כזית עיין צ"ח פסחים (כ"ב ע"ב), ובהג"ה רמ"א יו"ד (סי' ק"ח ס"ה). ולהעיר מדברי תשו' ר' עקיבא אייגר (סי' קצ"ח) ור"ט אלגזי (אות א') בספרו ארעא דרבנן. ועיין עוד פתחי תשובה (סי' פ"ז אות ב.). ופמ"ג בפתיחה להל' פסח (ח"ב פ"ג דין ג') דגם ח"ש בהנאה אסור לפי ירושלמי תרומות ע"ש.

ב. ועוד ואף את"ל באיסור הנאה גם טועם ופולט אסור מדארי היינו אם טועם האיסור עצמו בעיני, משא"כ ע"י תערובות אע"ג דק"ל טעם כעיקר דארי היינו דמדארי אסור באכילה כל שיש בו טעם איסור, אבל בהנאה לכ"ע לא מתסר מדארי ע"י טעמו ולא ממשו, לא מבעי אי ילפי' טע"כ ממשרת דהיתר הנאה הוא, אלא אף אי ילפי' ליה מבב"ח דייק רש"י בלשונו בחולין (ק"ח ע"א) דגמרי' מבב"ח דאסרי' רחמנא באכילה. ובגוף דין זה דלענין הנאה באסה"נ לכ"ע טע"כ לאו דאורייתא, ע' תשו' נודע ביהודה תנינא או"ח (סי' ס"ח), דבאיסור עשה לכ"ע לאו דארי וה"נ בא"י הנאה דלא לקי עליו ולא עדיף מאיסור עשה וא"כ גם באסה"נ כשטועם עכ"פ בתערובת לא אסיר מדארי וא"ש תי' הפלתי (יש לפלפל לפי היש חולקים על הנו"כ וגם דעת תוס' ועוד ראשונים דמלקין גם על איסור הנאה).

ג. ועוד הרי הנאה זו דטועם יפלוט, הרי שלא כדה"נ שהרי פולטו, ואפי' את"ל גם בהנאה אסור טכ"ע מדארי, היינו כדרך הנאתן, אבל טועם ופולט שלא כדה"נ הוא ואף רבב"ח אסור גם שלא כדה"נ כדמסיק ש"ס בפסחים (כ"ה ע"ח), הרי קושי' הפלתי והשי"ך קאי לרבא בחולין (ל"ו ע"א) דיליף מדרי' יוחנן טעימה קפילא על בב"ח, ורבא לטעמי' העלה מהרש"א בפסחים (ק"ו ע"א) דס"ל בבב"ח נמי דוקא כדרך הנאה, ולא כאכילי' (כ"ד וכו') שם, וא"ש תי' הפלתי.

ד. ועל ארבעה ל"ו אשיבנו, הרי בטועם ופולט נהי דהנאה איכא, מ"מ הרי אינו מכרין להנות מטעימה זו דאיסור, אלא לגסותו הוא טעמו ופולטו מיד, וק"ל דבר שאין מתכרין מותר, ובמ"ד דהנאה

קושי' הפמ"ג על זה ולא מהני טעימה בלי בליעה

וחנה הפמ"ג בשפתי דעת (סק"ב) כאן הביא דבריו, וכתב לפלפל על זה דמאן ימר דסומכין על בליעה בלי טעימה, ואנן בעינן בליעה, (כמו שכתב במשכנות זהב סק"ב) וחצי שיעור אסור מה"ת, והא דהתיר הריב"ש היינו בטועם ופולט, והוא לשיטתו במשכנות זהב (שם סק"א) שהארץ לפלפל בדברי הריב"ש

תירוצו של הבית שערים על קושי' הפמ"ג

ובשו"ת בית שערים יו"ד (סי' קס"ח), הביא מדברי השואל דחצי שיעור בתערובות מותר מה"ת (עיין ר"ש טבול יום פ"ב מ"ג) ע"ש"ש והוא ד"ל העיר דלפעמים יותר מח"ש וגם יש להעיר דדעת מקצת פוסקים דח"ש בתערובות אסור מה"ת, ועיין בפלתי (סי' ק"ט) דהקשה, מ"מ חזי לאיצטרופי מטעם חזר וניער, אלא (בסי' צ"ט בסופו) כתב דחזר וניער אין זה רק מדרבנן, ולכן לא קשה מידי.

קושי' הו"ס על הפלתי דורי' בשך בחלב אסור בהנאה

ויש עוד להעיר מדברי הח"ס בתרושי חולין, ובתשו' ארבעה"ז (ח"א סי' צ"ה) ד"ה ומה, מה שהמציא הפלתי המצאה דמגמע ופולט, תמוה דעכ"פ הנאה איכא ואסור בב"ח. ועיין בשו"ת כ"ס יו"ד (סי' נ"ו ג"ח) שדן בדברים הנ"ל ע"ש.

ד' דחיות מתשר מהר"א על קושי' הנ"ל

ראיתי בתשו' מהר"א (סי' קכ"ט) שכתב להשואל מ"ש להשיב על תירוץ הפלתי לקר' השי"ך (רס"י צ"ח) דאחר טעימת הגוי יכול ישראל לטעמו ויפלטנו ונמצא נאמנות העכו"ם הוא רק על איסור דרבנן, ודחה השואל רבב"ח שהוא אסור בהנאה אפילו מגמע ופולט אסור דהנאה מיתה הוי (כמ"ש מג"א סי' תקס"ח).

חנה ארבעה תשובות בדבר חדא, א. דהתם במג"א לא הוזכר שיהיה אסור מדארי רק מדרבנן הוא אסור טועם ופולט בין באיסורי אכילה ובין באסה"נ,

(פ"א משנה ט) הביא הר"ש הירושלמי דאסורין לזרים היינו בח"ש ודוקא לר"י אבל לר"ל מותר עיי"ש, וקשה הא חלה הו' כתרומה ואסורה בהנאה של כילוי וכמ"ש למעלה ובאיסור הנאה להירושלמי מודה ר"ל. ואע"ג שהאמת נראה בפירושו הירושלמי כתויר"ט שם. אמנם התוס' בב"מ (ג"ג ע"א יבמות ע"ג ע"א) שם פרושו ג"כ כפירוש הר"ש (פ"א מ"ט וחלה, ועין ירושלמי פ"ה הא דביכורים) וקשה הא תוס' ס"ל הנאה של כילוי מה"ת אסור. ועין בתוס' שבת (כ"ו ע"א) ד"ה אין. ועין ר"ש (פ"א התרומות מ"ט) דאין זה כי אם מדרבנן. ועין משנה למלך (בפ"ב התרומות ה"ד ושם פ"א הי"ח). ועין ריטב"א ע"ז (ט"ו ע"א) דאסור מדרבנן.

ועוד רגע אדבר כמה שכתב הפמ"ג הנ"ל דטעימה לא מהני ובעינן אכילה.

טעימה ובליעה בעינן בבידוד איסור או גם טעימה מהני

עיינן דרישה שכתב דמהני טעימה גרידא כדי לכוון האיסור ולאידך ידוע דעת הריב"ש דס"ל (ס"ו רפ"ח) דלא מהני, דאם היה מהני היה מותר לישראל, אלא לפי שטעימה ע"י בליעת מעט מן המאכל אסור מה"ת כדן ח"ש, וגם טעימה שאין בה בליעה אסורה מדרבנן כדי שלא יבוא לבלוע מעט, ועיין רמ"א יו"ד (ס" ק"ח סעי' ה) בין נסך, וע"ז הקשה הפמ"ג כאן מגמ' ברכות (י"ד) השרוי בתענית מהו שיטעום, אכילה ושתייה קביל עליה והוא ליכא, או דילמא הנאה קביל עליה והא איכא, הרי דאם ברור לן דלא קיבל עליו רק איסור אכילה יש להתיר טעימה, והספק הוא אם קיבל איסור ג"כ, וקשה תיפוק ליה דגם אם אסור באכילה, יש לחוש שמא יבלע ויבוא לידי איסור אכילה. ות"י ד"ל דשאני התם דמיירי בתענית ציבור, שהוא רק איסור דרבנן ולכן לא חששו שמא יבלע, שאף אם יבלע לא יבוא לידי איסור תורה.

אבל מה שכתב הריב"ש דאין איסור תורה מדחזינן דאין צריך לכוון כמו שאמרו שם בברכות, מטעמת אין צריך ברכה, ע"ז הקשה הפמ"ג כאן (מ"ו סק"א) אם כן לשיטת הרמב"ם דסובר דמטעמת אף כבלוע א"צ ברכה, יוצא דאף בטעום ובלוע ליכא איסור תורה, וזה ליתא דהא קיי"ל דח"ש אסור

אפילו פסיק וישיה נמי שרי כמ"ש הר"ן פ' גיד הנשה בסוגי' דריחא מילתא, אע"ג שהוא נהנה מריחו ומתעסק בחלבים וערוות חייב שכבר ריחא לא חשיב אכילה והנאה לרובא ע"ש, והכ"נ טועם ופולט כן, ונהי דעדיף טועם ופולט יותר מריח דהא שרי והא אסיר היינו רק מדרבנן, אבל לא מדאר' לכ"ע וא"ש דברי הכו"פ בתירוצי הנ"ל עפ"י ארבע טעמים הנ"ל, ומעתה יראה מעלתו כי לא צדק במה שכתב על דברי הפלתי בלשון ואינו נכון, כי אינו נכון לכתוב מהר כן על אורן של ישראל, והרי בארנו כי הנה באמת נכון הדבר לאמתה של תורה ודפח"ח. עכ"ל: (ואם שייך טעם כעיקר באיסור הנאה, עיין ר"ן ע"ז ד"ה גרסינן, ומשמע דאמרין כן גם באיסור, וכן הוא דעת הרשב"א, ולעומת זה דעת הראב"ד דהרמ"ה ולא אמרין טעם כעיקר בהנאה, ועיין שדי חמד (מערכת ט' כלל י"ג) ד"ה וא"י. ועיין בספר שבילי דוד בפתיחה להלכות בכ"ח (אות ח') - ולעומת זה בשו"ת בית שלמה יו"ד (ס" קס"ב).

דברי מהר"ם שיק בקושיא הנ"ל

ועיין גם בתשו' מהר"ם שיק (תלמידו של הח"ס, באורח ס"ו י"ב) שכתב כמו המהרי"א הנ"ל במקצת דברים וזה לשונו, וטעימה נראה מדברי הריב"ש (ס"ו רפ"ח) דאפילו באיסור הנאה אין כאן איסור דאורייתא והנאה לא חמירא מאכילה, וכמ"ש הצ"ח בפסחים (כ"ג) וכיון דבטעימה לא שייך חזי לאצטרופי גם בהנאה שרי טעימה וזה דעת הפלתי ביו"ד (ס"ו צ"ח) שכי' לתרץ דטעימת גוי מועיל, רק על זה שאח"כ יהא רשאי ישראל לטעום בפיו דזה הו' רק איסור דרבנן, ואני פקפקתי עליו בתשובה יו"ד (ועיין לעיל מתשו' ח"ס שכתב כן) דאולי בבשר בחלב דאסור בהנאה אולי גם טעימה אסורה מה"ת, מיהו בזה הדבר ברור דהפלתי סובר דהיכא דלא שייך חזי לאצטרופי הנאה לא חמירא מאכילה וכדעת הצ"ח בפסחים, ומה שמקשים על הצ"ח מירושלמי (התרומות) דמבואר שם דגבי איסור הנאה גם ר"ל מודה דח"ש אסור מה"ת, (עיין שו"ת משנה"ג ח"ג בביאור ירושלמי ה) וכבר כתבתי במקום אחר דנ"ל דש"ס דידן פליג על הירושלמי, דשם בירושלמי קאמר נמי דביה"כ מודה ר"ל ועי"כ דס"ל דטעמא דח"ש מותר משום דלא הו' דרך אכילה ושיעור אכילה ולכן סובר בהנאה מודה ואני הקשיחי דירושלמי סותר עצמו דבפ"ק דחלה

**בקשיא מנא לן להרשב"א דניט בר נ"ט מותר אם
ילשינן טעם כעיקר מגעולי נכרים**

ויש להעתיק קושית הכ"ס (בחישובי חולין) שהעיר
לפלפל לפי דברי הפלתי, עיי"ש. ועיין עוד שם
בפלתי שהביא דברי הרשב"א (בחולין ק"א) שכתב
דגים שעלו בקערה מותר, משום דהוי נ"ט בר נ"ט.
והוסיף דאפילו אם טעם כעיקר דאורייתא, מ"מ נ"ט
בר נ"ט מותר. והקשה הכ"ס הא בב"ח לכו"ע הוי
טעם כעיקר דאורייתא, ומה זה שכתב אפילו אי טעם
כעיקר דאורייתא, וכתב לפי דברי הפלתי דאי טעם
כעיקר לאו דאורייתא גם בבשר בחלב לא הוי
דאורייתא בבלוע בכלי דמגיעולי נכרים לא מצינן
למילף דהא חידוש הוא ואף בבלוע בכלי ע"כ לפינן
מגיעולי נכרים דהא ביה גלי קרא, נמצינו למדים מן
האמור דאי טעם כעיקר גם בב"ח הוי הבלוע בכלי
דאורייתא והיינו דווקא למאן דיליף טעם כעיקר
מגיעולי נכרים דס"ל דלאו חידושא היא דלא אסרה
תורה אלא בבן יומא ולא פגמה כלל אבל למאן
דיליף לה ממשרת דס"ל דגיעולי עכ"רם חידוש הוא
ולא מצינן למילף מיניה, ואם כן בלוע בכלי בב"ח
לא הוי דאורייתא דלא מצינן למילף לה לא ממשרת
ולא מגע"נ וכהנ"ל. והרשב"א אזיל הכא אי טעם
כעיקר דאורייתא ויליף לה מגע"נ. אך יש לדקדק
באמת מנ"ל להרשב"א דאפילו למאן דיליף טעם
כעיקר מגע"נ נמי מותר נ"ט בני"ט דהא שמאל
אפשר לומר דס"ל דטעם כעיקר ממשרת יליף לה,
או דס"ל דטעם כעיקר לאו דאורייתא.

**הערה על סברת הפלתי דהיה לו למנוב שלא יאכל
לפני שטעם**

הברוך טעם כתב בגליונות להעיר על דברי הפלתי
לפי מה שכתב בתשו' הריב"ש (סי' רפ"ח)
דבאוכל קצת מדבר שיש בו טעם איסור, למ"ד טעם
כעיקר אסור מדאורייתא, וא"כ אם ה"י כזונת
הפוסקים כדברי המחבר ה"י להם לבאר שלא יתחיל
הישראל לאכול אף אחרי טעימת הקפילא רק יטעום
בתחילה ויתבונן אם אין בו טעם מהאיסור.

עוד קשה דאם נימא דיש הבחנה בטעימה בלשון
בלבד, למה אמר רבא בתולין (צ"ג ע"א) דמריש
הוי קשי' לי, קדירה שבשל בה בשר כ"י מאן טעים

מה"ת, ועכ"ח דלא תליא זה בזה ועיי"ש עוד.
ובשו"ת כ"ס ביו"ד (סי' ג"ח) כתב דאסור מה"ת משום
שטעימה בלא בליעה שהגיע אוכל סמוך לבית
הבליעה אסורה מה"ת לר"י דס"ל הנאת גרון אסורה.

**אם יש חילוק בדין הנ"ל בין איסור תורה לדין דרבנן
מדברי הפלתי כאן משמע דמותר.**

באיסור דרבנן אם לכו"ע מהני טעימה

עיי' בשו"ת צמח צדק (סי' ס"ח), שדן באומן, המבשל
בורית שנעשה מחלב (בקמץ), ומי אפר כירה
וסיד, ומערבין בתוכה מלח, וצריכין לטועמו אם נתן
בה שיעור מלח מספיק, אם מותר כיון שיש שם בשר
(שנמצא כמי אפר כירה) וחלב וכתב להקל כיון דהחלב
נותן שם טעם לפגם, ובאיסור דרבנן יש להתיר
טעימה ובנו של הצמח צדק בקונטרס אחרון השיג
מגמ' חולין (ק"א) דבאיסור דרבנן ג"כ אסורה
הטעימה, דקערה שנמלח בה בשר ונאסרה מחמת
הדם שאסור לאכול בו רותח, ואמרינן שם דאי אפשר
לישראל לטועמו אם יש שם טעם דם, ואף דמיירי
שם מדם שנמלח ושאסורה רק מדרבנן, ולאחר
מע"ע שטעמו פגום שאין שם רק איסור דרבנן
לחוד (ועיין עוד בפרי"ח סי' ק"ח ס"ק כ"ב שהקשה ג"כ כן). ועיין
בתשו' נודע ביהודה ת' יו"ד (סי' ג"ב) שהכריע כדברי
הצמח צדק. ועיין עוד במשבצות זהב (סי' צ"ח סק"א)
ובשפתי דעת (סי' צ"ו סק"י) ובמשבצות זהב (סי' ק"ח
סק"ט). והגפ"ק"מ הוא בבשר עוף בחלב שאין איסורו
רק מדרבנן (והמבואר לעיל בסי' פ"ח) וכמו שכתב זה
הפמ"ג באו"ח סי' תרי"ב (באשל אבהם סק"ב). ובדרכי
חשובה (סי' צ"ח סק"ד) ציין לתשו' בעי חיי לבעל מחבר
כנסת הגדולה יו"ד (סי' קל"ה) שהחמיר גם כן בזה.
וציין לעוד ספרים שדן בזה וציין לעיין מה שכתב
בסי' ק"ח (סי' צ"ד, סי' צ"ח).

ישראל כשטעם אינו צריך להיות אומן

הנה מדברי הפלתי מבואר דישאל גם אם אינו
מסל"ת וגם אם אינו קפילא גם כן נאמן וכמו
כן כבר כתב הרשב"א בתשו' (ח"א סי' תצ"ד), אלא אם
טעם בשוגג אם מהני עיין שו"ת מהרש"ם (ח"ג סי'
שע"ז).

מהרש"א. הרי ודעת הטור לחלוק על הרמ"א ודעתו להתיר בספק כבוש משום חזקת היתר.

אמנם ע"ז ראוי לציין מה שכתב בספר שב שמעתתא (שער ג' פ"ז) ובספר ישועות יעקב (ארו"ח כאן ובסי' קי"א, ובסי' תס"ז סק"ז), שאין לבוא לומר כאן לזון מטעם חזקת היתר, ודוקא כשהאיסור בגופו יש לזון כן, משא"כ היתר שנתערב בו איסור אפילו אין בו כשיעור ביטול גוף ההיתר אינו נאסר, אלא שאסור לאכלו מפני האיסור המערוב בו שבכל מקום שהוא באיסורו עומד, ואין כאן חזקה כלל שמעולם לא היה חזקת היתר על האיסור שאנחנו דנין עליו וגם אין לחלק בין בליעות כלי לסתם תערובות, וכמו שכתב הגאון רעק"א באמת בהגהותיו יו"ד (סי' א' לסו"ז סק"א), דספק איסור שנתבשלו בכלי יש להתיר הכלי משום חזקת היתר, דזה אינו שהרי חרסי הכלי עדיין מותרים הם ואין אנו דנים אלא על הבליעה והיא לא היתה לה חזקת היתר מעולם וכן כתב החו"ד שם (ועיין נ"ב ת' יד י"ד סי' קכ"א). הן אמת די"ל דזה תלוי בכל תערובות שנתערב אם האיסור מבטל לההיתר ונתהפך לגמרי ומקבלת דין איסור או אינו אלא נאסר מחמת ספק ודוגמא לדבר עיין מנחות (כ"ג) אי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה.

בבשר שלא נמלח יש לה חזקת הגוף

ב. ומה שציין בבשר שלא נמלח יש לו חזקת הגוף שיש לו דם וחזקת הגוף חזקה טובא ועדיפא משאר חזקות כמבואר בתוס' כתובות (ע"ה ע"ב) ד"ה אבל וד"ה ספק ועיין בחידושי מהר"ט כתובות שם (ויש לפלפל עדיין אם זה אינו דומה לדברי תה"ד סו"ס שלי"ג). ויש לציין ממה שדנו בבשר שאחד בא להעיד שניקר הגיד מתוכה אם מעיד נגד חזקת הגוף דנאמן רק כשהוא כידו, עיין בספר ישועות יעקב יו"ד (סי' קכ"ז ס"ק י"ב). ובשב שמעתתא (שער ר' פ"ה). ובשו"ת עונג יו"ט (סי' פ"א) מפלפל כזה בארוכה. וכן עיין טו"ז יו"ד שם (סק"ה) עי"ש.

הערות הכ"ס על דברי הפלתי כאן

ג. והנה הכ"ס בחידושו חולין (החושנים) כתב להעיד על מה שכתב הפלתי דמין בשאינו מינו

ל"י, למה לא תירץ לעצמו דטועם ישראל בלשונו, ואף דטעימת איסור אסור מדרבנן, מ"מ בכה"ג דהוי ספק אם יש ב"ט. הוי לענין טעימה בלשון ספק דרבנן ולקולא, כיון דלא אפשר בענין אחר למאי דלא סלקא דעתך לרבא דמועיל טעימת קפילא וגם לפי האמת דמהני קפילא מכל מקום נפק"מ היכא דליכא קפילא נכרי למה לא יהי מותר לישראל לטעום. ואם נאמר אף שכלל בידינו ספק דרבנן לקולא מכל מקום אין ללמוד ממנו בכה"ג דיכול להיות דמיד בשעת טעימת ישראל ירגיש הישראל הטעם וידע שנכשל באיסור דרבנן בטעימתו האיסור, כמו כן אפשר לומר אף דסמכינן אעכו"ם מסל"ת באיסור דרבנן זה אינו אלא היכא שאף עם העכו"ם משקר לא יבורר לישראל אם עשה איסור או לא, משא"כ הכא, גם מדברי הרמ"א (בסעיף ב') וביותר מדברי הרשב"א בחידושו שםמביא המחבר לעיל בד"ה והנה העיקר שכ' שלדעת רש"י דטכע"ק לאו דאורייתא מותר בנשפך אפי' באינו מינו מטעם ספק דרבנן לקולא מבואר להדיא דאף שיכול להיות שמרגיש הישראל הטעם מ"מ אמרינן גם בכה"ג ספק דרבנן לקולא ומותר לאוכלו ואם ירגיש יפרוש מלאכול יותר.

עיין בשו"ת בית יצחק יו"ד (ח"א סי' קט"ז סק"ז) שדן בדברי הפלתי כאן.

סק"ג

אם יש חזקת היתר לכל תערובות שיש בו ספק

א. ראוי לציין דברי הטורי זהב (סי' ק"ה סק"ג) על דברי הרמ"א (בסעיף א') דספק כבוש אסור, וכתב על זה לפרש דהיינו שאנו רואים שנכבש, רק שיש ספק אם נכבש יום שלם ולכן יש להחמיר תראה שהרמ"א מדמה זו לספק אם היה ס' נגד האיסור שנשפך (בסי' צ"ה) דקיי"ל אם יש רוב הולכין להקל במין כמינו משא"כ במין בשאינו מינו מחמירין והוא הדין בספק כבוש יש להחמיר, אלא דצ"ע דשאני הכא שהאיסור הוא ברור אלא שהשפיכה הוא ספק, משא"כ כאן עצם האיסור הוא בספק והוא אם נכבש יום שלם ע"כ. ועיין מה שכתב הפרי מגדים שם במשבצות זהב לפרש דבריו של הט"ז הנ"ל. ועיין שם בגליון

החזקה ואין הספק במעשה הנעשה לבטל החזקה רק בכמות האיסור או ההיתר וספק זה הי' גם בלי נפילה בקדרה זו, בזה לא מהני חזקה, וכי משום חזקת היתר של הקדרה רבה ההיתר או נתמעט האיסור וכיון שאין הספק בחזקה לא מהני חזקה (עי' תוס' חולין פ"ו ע"א) ע"י"ש (ועי' בסי' ק"ז ובבשראי כלים על השריע דמוקמינן הכלים על חזקתו חזקת היתר).

דברי הפמ"ג בקשיא הג"ל למה לא נימא אוקי אחזקת היתר

ע"י פרי מגדים יו"ד (סי' ק"ה משבצות זהב סק"ג) שהקשה למה לא נימא דאוקי אחזקת כשרות והיה בו ט' (וכן יש להקשות על מה שכתב לקמן בסי' ק"יא סעי' ג' נפל איסור לבי קדרות ואחת איסור והאיסור מה"ת ולא מקומינן אחזקה) ויש לדחוק ולומר דכיון דאיסור ברור שנפל וצריך אתה לידע אי יש ט' ומספק אסרו, ואפשר לומר עוד דכיון דחזקה ילפינן מגנע כמבואר בחולין (י' ע"ב) אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן נאמר אצל נגעי בתים ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים (ויקרא י"ד ל"ה) ואין חוששים שמא עד שיצא מן הבית נחסר הנגע משיעורו לטמא שהיא כגרים ולא היה נגע בשעת ההסגר ואינו הסגר לפי שמעמידים הנגע על חזקתו והרמב"ן שם כתב דאפילו אם למחר ימי ההסגר נמצא שלם היה לנו לחשוש שמא נחסר וחזר ותגדל אלא שמעמידים על חזקתו. וא"כ אף דאיתרע עתה דחסר מ"מ חזקה דמעיקרא עדיפא ולא עוד אף דאיכא חזקת הבית וחזקה דהשתא, אמרינן חזקה דבית איתרע, שהרי נראה נגע כבי גריסין וטמא, וחזקה דהשתא כמאן דליחא דמי, וזולת מקוה שנמדד ונמצא חסר, די' לומר חסר ואחיא חזקה דהשתא אלימא (ועי' תוס' שם ר"ה דילמא). וי"ל דחזקה כי התם זנהי שעתה איתרע מ"מ קודם לכן אין ריעותא ואמרינן בשעה שיצא מבית היה כבי גריסין, משא"כ כשאנו דנין על שעת הריעותא ודאי אמרינן כיון דאיתרע מה"ת לא אוקמיה אחזקה בספק השקול ע"י"ש.

(ועי' תוס' כתובות (כ"ג ע"א) בורק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לו, ולפי"ז כתב בשו"ת עונג יו"ט (סי' פ"א) לדון מה שכתב ע"י"ש).

דמחמידין הוא משום דאיתרע חזקת היתר היה יכול לומר בפשיטות כיון דהאיסור נתחזק באיסורו הוי ליה חזקת היתר תשאר בספק, וספיקא של תורה לחומרא, משא"כ מין במינו דהוי דרבנן אולינן לקולא ורק בחערובות כשר בחלב דשניהם היתר היה לנו להקל משום שיש חזקת היתר, ובוזה בעינן לסברא דאיתרע החזקה, ובמק"א שם בחידושינו הקשה למה לא אמרינן בכחל להקל בספיקא ע"י"ש.

בבי"ח שנתערב (ובחז"נ בשאר איסורים) יש חזקת היתר להתערבות

ד. עיין בשו"ת בית שערים יו"ד (סי' ק"ב) ד"ה ועתה, שכתב דלכאור' קשיא בכל מקום שיש ספק אם איכא ט' נגר האיסור נימא דמוקמינן היתר בחזקת היתר, אלא דזה שייכוש, דאדרבא מוקמינן האיסור בחזקת איסור שלא נתבטל וצ"י לעיין בדברי הפלתי כאן, ולפי זה כשר בחלב כה"ג שפיר מוקמינן בחזקת היתר, דהא ליכא חזקת איסור כנגדו דהאי לחודא שרי והאי לחודא שרי, (וכן כתב בחי' כ"ס הג"ל) אלא הוסיף וכיון דהא דחתיכה נעשה נבילה בשאר איסורין הוא משום לתא דבשר בחלב, (עי' ב"י סי' צ"ב) וכיון דבשר בחלב לא שייך בכהאי גוונא דהא מוקמינן בחזקת היתר שוב לא אמרינן בכה"ג בשאר איסורים חתיכה נ"ג. ע"י"ש.

טעם חדש למה לא אמרינן לילך בטר חזקת היתר כשיש ספק בתערובות

ועיין עוד שם (בסי' קס"ח) שהביא קושיא הפלתי שהקשה, דק"י"ל באיסור שנפל להיתר במין בשאינו מינו ונשפך ולא ידעינן אם היה ט' דאסור מספק, נימא העמד הקדרה על חזקת היתר ודאי הי' ט', ולכן כתב דבר חדש דלא אמרינן חזקה אלא אם הספק הוא נגר החזקה, דהיינו שנעשה דבר ואנו מסופקים אם דבר זה סילק החזקה או לא או אמרינן דודאי נעשה באופן שלא סילק החזקה ומשום דאוקמא אחזקה אמרינן שנעשה באופן שלא יסלק החזקה וישאר כמקדם כגון ספק בשחיטה וכדומה אבל כאן אנו מסופקים אם הי' האיסור דת והי' ט' נגדו או הי' ב' דיתים או אנו מסופקים על ההיתר אם הי' ט' דיתים או נותן טעם דיתים שאין הספק נגר

ועיין טודי זהב (סי ק"ז סק"ד) בשם הגהות שערי דורא (סי נ"א) שכתב דרגלים לדבר עיי"ש ועיין בשו"ת נפש חיה (יד"ד סי' ל"ג) שכתב הטעם לפי שנגד חזקת היתר שלא נאסר, יש חזקה לאיסור שלא נתבטל ולא הותר (ועיין שו"ת רעק"א סי' פ"ב), וזהו כסברת הפלתי, ועיין עוד בשו"ת שיבת ציון (סי' ל"ב) ועיין בשו"ת עין יצחק או"ח (סי' י"ט).

סק"ד

לדון בראיות הפלתי לדעת הרמ"א

כתב הרמ"א ולענין מין במינו אולינן בתר שמא אם הוא שוה הרי מין במינו אבל לא אולינן בתר טעמו אם הוא שוה או לא.

בראיות הפלתי נגד השיך אי במקום דאפשר לברד ע"י טעימה לא הוי ספק דרבנן

ורישב"א כתב במין בשאינו מינו ונשפק, למאן דאמר טעם כעיקר לאו דאורייתא מותר, וקשה הרי אפשר לטעום ע"י קפילא, ובמקום דאפשר לברד לא שייך ספק דרבנן, וכן פסק הרי"ף (במס' ביצה) ושאר ראשונים, דספק דבר שיש לו מתירין אע"פ שהוא ספק דרבנן לא הולכין בו להקל כיון שיש לו היתר לאכול למחר (עיין צ"ח ביצה ד' ע"א ופני"ש שם ועיין שעתי"ם פ"ב מהל' יד"ט ה"ח), והוא הדין הכא כיון דאפשר לברד לא מקרי ספק, ומה תאמר דאנן סוכרין כהרמ"א ולא מהני גוי היינו לא לסמוך להקל על פי דבריו ולאכול, אבל להחמיר שפיר סמכינן וכיון דהכא הוי להחמיר יש ליתן לא"י לטעום לראות אם לסמוך על ספק דרבנן וכיון דלא התנה כן ש"מ דמין בשאינו מינו קאי חילוק בשמא, אבל בטעמא שוין הן.

ולחעיר מדברי הפרי מגדים במשבצות זהב (סק"ג) כתב ויראה אף שיש עו"כ אומן אין צריך לברד בספק דרבנן אף דכל ס"ס דאפשר לברודי בקל מברדינן וכ"ש ספק דרבנן כמו שכתב לקמן בקונטרס הספיקות (ואת ליה מחדשים את ר) מכל מקום כיון שאין אנו נוהגין כלל לסמוך על עכו"ם הוי כלא אפשר לברודי. עיין מנחת יעקב בקונטרס הספיקות (אות מ')

ובכלל נ"ט (אות ח) ושם דן בספק דאפשר לברד אי הוי ספק, וכן לגבי כלים שיש ספק אם הם בני יומן ויש לברד בקל ע"י שאלה אם חייב או לא. ועיין עוד מה שכתב הפמ"ג בשפתי דעת (סק"ד) דאין סומכין על עכו"ם בין להקל ובין להחמיר. ועיין לקמן בסי' ק"ט שפתי דעת (סק"ט) שכתב ג"כ הכא והטעם הסביר לקמן בשפתי דעת (פ"ק כ"ט) דס"ל להרמ"א הטעם דאין סומכין על גוי בזה"ו דחוששין לסברת רש"י דס"ל דלא סמכינן אקפילא פחות מס' והוא רק בפרט דאין מקלין פחות מס' עיי"ש. אבל הקשו עליו אם כן למה ישראל נאמן בפחות מס' בתרומה או בנדר וכדומה, ועוד למה לא מצרכינן קפילא ג"כ וסמכינן רק על ששים, ובנוסף על זה יש סתירה בדבריו ממה שכתב בריש סי' צ"ב (במשבצות זהב סק"א) דטעם הרמ"א אינו משום דסומך על רש"י.

וגם יש להעיר ממה שכתב בסי' קי"א (שפתי דעת ס"ק ט"ו) וכן בפתיחה להל' תערוכות (תי"א פ"ב) כתב, דאינו מינו ביבש בעינן קפילא לברודי ולא אולינן בתר רובא, ועיין עוד מה שכתב שם (תי"ג פ"ג). וכן הכריע בשו"ת מגידות שכתב הוא ז"ל (בסי' פ"ח), ודלא כמו שכתב לעיל, ועיין עוד בסי' ק"ב שפתי דעת (סק"ח) ובסי' ק"ה בשפתי דעת (ס"ק ל'). ועיין עוד בחכמת אדם (כלל נ"א סעי' י"ח) שהכריע כהפלתי וכיון דאיכא סתירה בפמ"ג יש להכריע כהפלתי לכאור אבל עמא דבר ונהגו להקל. ועיין במנחת יעקב (כלל נ"ט אות ד) דס"ל דבמקום דאין נאמנת לגוי בין להקל ובין להחמיר.

יש לפלפל בראיות הפלתי מדברי תוס' חולין (ק"א)

וכתב הפלתי להקשות מדברי התוס' (חולין ק"א ע"ב) ד"ה והלכתא, והרא"ש (סי' כ"ט) מגמ' סוף ע"ז, דאמרינן כל יום נעשה גיעול לחבירו אי בשל ליה חטאת האידנא הדר מבשל ביה שלמים מ"מ קשה דהרי השלמים נאסרו דחטאת אינו נאכל אלא לזכרי כהונה, [והגאון בעל מחנה חיים בספרו קול סופר (תוס' פ"ח מ"ג) הסביר למה ממעט אכילת שלמים אסור גם בזמן היתר הוי דעת הרמב"ן דנשתפך חמימי בשבת מלין את התינוק דעכשיו עוסק בחייתו ומה לי במה שיבוא אחריו שיצטרך לחלל שבת שאני התם דמצות מילה ביום השמיני

ג"כ). ועיין תנא דבי אליהו (ח"א פ"ב) דכל מיני בהמות ועופות טעמן אינם שוה.

מקור הדין דאיסורים משום אחד מצטרפים לשיעור כזית

נאמר בתורה (במדבר ר' ד) באיסור נזיר, מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג דרשו חכמינו זכרונם לברכה במס' פסחים (מ"ה ע"א) לימד על איסורי נזיר שמצטרפים זה עם זה (וברש"י מוכיחלניהו לחרצנים והגן בחזא אכילה לימד שמצטרפין) שאם אכל כזית מכלום ביחד לוקה ארבעים. וכן פסק הרמב"ם בהלכות נזירות (פ"ה ה"ג). וכתב הספרי (ב"קרא י"א ח') דמכאן אנו דנין לשאר איסורים בתורה שמצטרפים דמה היוצא מן הגפן באיסור נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורם איסור הנאה ויש היתר לאחר זמן ואפ"ה מצטרפים שאר איסורים שבתורה שאיסורם איסור עולם ואסור בהנאה, ואין להם היתר דין הוא שיצטרפו זה עם זה בכזית (עיין קידושין ל"ח ע"א), והוא דכל איסורים שבתורה שהם מלאו אחד כמו הכא דחרצנים וענבים הם מלאו דנזירות מצטרפין. ולפי זה אם אכל חלב משני מיני בהמות או אכל בשר טמא משני מיני בהמות, מכל מקום מצטרפים כיון שאיסור חלב ואיסור טמא חד הוא. ועיין משנה במס' מעילה (ט"ו ע"ב) כל הנבלות מצטרפות זה עם זה, וכתב הרמב"ם (בפ"ד מהל' מאכא"ס הי"ז) כיצד הלוקח מנבלת השור ומנבלת הצבי ומנבלת התרנגול וקבץ ביחד שיעור כזית ואכלו לוקה. (וכתבו המפרשים דטעות סופר יש בתוספתא מכות פ"ג שכתבו דאינו מצטרפות).

וכתב המגיד משנה (שם פ"ד הל' ט"ז) דאיסורים שהם מלאוים נפרדים יש פלוגתא בזה דעת רב ולוי ורבא אסי בגמ' מעילה (ט"ו ע"א), דהם סוברים שאין מצטרפים להשלים השיעור כדי להתחייב במלקות ולעומת זה דעת רבי מאיר בגמ' ע"ז (ס"ז ע"א), וכירושלמי (עלה פ"ב ה"א) [ובתוס' יו"ט מעילה (פ"ד מ"ח) ס"ל דדעת הת"ק במשנה ג"כ ס"ל כן עיי"ש] דכל הלאוים נכללים בלאו אחד ולא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא כבל תאכל. עיין בתוס' שבת (פ"ט ע"ב) שמפרש לפי אביי במס' ע"ז (ס"ז ע"א) לא נחלקו ר' מאיר ושאר אמוראים אלא

יתבטל אם יחוש במה שיבוא אחריו משא"כ כאן ועוד דכאן תמיד מוטל על האדם שלא להביא קרשים לבית הפסול והוי כהגיע זמן האיסור עיי"ש. ותירוץ דמין במינו הוא ואוקמיה אשל תורה ע"כ, וקשה וכי לעולם כשבישל בו בשר שור חזר לבשל בו בשר שור דוקא ולא טלה ואיל וכדומה, וא"כ הא הוי אינו מינו משום השם ע"כ.

תרי דמדובריו יוצא דאי אזלינן בחר טעמא שפיר מוכן, וכן הקשה בספר טהרת הקודש זכחים (צ"ז), ויש להעיר מדברי הח"ס בתשו' יו"ד (דבס"י צ"ג) כתב דבשר של כמה מיני בהמות שוין בטעמא, ורק בשר עוף ובשר בהמה אינו שוין (ויש להעיר מבשר עוף, אלא י"ל כיון דרוב הוי מין במינו דרוב קרבנות הם מבהמות ולכן מוכן שפיר דברי תוס'). אמנם הח"ס שם (בס"י פ"ז) כתב אחרת דס"ל דבשר מכמה מיני בהמות נחשבין מין באינו מינו בטעמא עיי"ש. ומזה יוצא שני דברים, א. דהח"ס סותר את עצמו. ב. דלפי הח"ס דחלוקין בטעמן אפשר לדחות דברי הפלתי. ועיין בפמ"ג שער התערובות (ח"ג פ"ד) שכתב כהפלתי ע"כ. ועיין עוד (בס"י ס"ב ובס"י פ"ז).

ועל הראיה שהביא הפלתי הקשה הח"ס (בס"י צ"ג) וכתב הרי החוש מכחיש שיהיה עוף ובשר בהמה חד מינא בטעמא, ומתוס' לא קשה דפשיטא ליה להש"ס דהיו מבשלים גם חטאת ברגל דפריך כל כך בפשיטות דלמא דברי המשנה דבשל בו מקצת הרגל יבשל בו כל הרגל לא קאי אלא אשלמים היינו משום דסתמא קתני כל מה ששייך ברגל ומשום דשכיחי ביה קרבנות טובא כמו שכתב רש"י בזבחים, וכל מי שיש לו להביא חטאת מביאו ג"כ ברגל מפני שיוצאים בו ידי חובת שמחה כמו בשלמים כמבואר (בפ"ק חגיגה) משא"כ בעופות שאין יוצאין בו יד"ח שמחה אפשר ולא היה שכיחי ברגל ואי הוה מייתי ליה היה צריך באמת מריקה ושטיפה ומשנה בזבחים לא דן מזה משום דלא שכיחי. ועיין בחי' ח"ס חולין (ק"ב) שס"ל כדבריו (בס"י צ"ג) דחלוקין בטעמא. ועיין בשו"ת השיב משה לבעל הישמח משה (סי' ל"ב) ובהערות נכדו מסדר התשו' בעל אבני צדק עיי"ש, (ויש אומרים דאז"כ שיש שינו בטעמא אין שינו שינו גדול ואז לא אזלינן בחר טעמא רק כשיש שינו בשמא

כשני איסורים ושני מינים, אבל שני איסורים ומין אחד כגון פלפלין של ערלה ופלפלין של כלאי הכרם, לדברי הכל מצטרפים לכזית למלקות, ולכן הלוקח מעט חלב (תרבא) ומעט דם ומעט בשר בהמה טמאה וצידף מן הכל כזית אינו לוקה לפי שזה שני מינים ושני איסורים.

דין צידוף גם לגבי חטאת

מי שאוכל שני מיני קרבנות כגון עולה וחסאת מצטרפים חצי כזית מזה ומזה לחייב בכרת, (עיין מעלה ט"ו ע"א. ועיין שם י"ז ע"ב) דיליף מכל שבקודש פסיל בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו. והקשה התוס' במס' זבחים (ע"ח ע"א) מגמ' שם, דאמר האוכל פיגול ונותר וטמא ובללם ביחד פטור, משום שאחד מבטל את חבירו, הרי דאינו לוקה. וכתבו לתוך ולחלק בין היכא שבללם ועירבם ביחד אחד מבטל את חבירו, אבל כשהם בעין ולא עירבם אדרבא מצטרפים זה לזה (ועוד כתבו תיורח אחר ועיין עוד תוס' כריתות י"א ע"ב).

לגבי תערובות היתר ואיסור

איסורים שהם משני שמות כגון ערלה וכלאי הכרם שנפלו לתוך היתר אם מצטרפים לאסור יש משנה במס' ערלה (פ"ב מ"א) שנחלקו בזה ת"ק ור"ש ור"א ת"ק סובר שהם מצטרפים לאסור לאכול שאר הקדרה עד שיהא שיעור ביטול כנגד שניהם ור"ש סובר שאינם מצטרפים ואם אחד מהם אינו נותן טעם אינו צריך שיעור נגדו ור"א סובר לחלק בין יבש ללח דביבש אינם מצטרפים ורק בלח מצטרפים (כן פירש הר"ש המשנה שם) והלכה כת"ק כמו שפסק הרמב"ם (בפס"ז מהל מאכא"ט הי"ד) אמנם הרמב"ם בפירוש המשנה שם פירוש אחרת הפלוגתא דלת"ק מצטרפים בין לאיסור היינו במין במינו שצריך שיהא בתערובת שיעור ביטול נגד שניהם ולהיתר שאם שני האיסורים הם משני מינים ונפלו לתוך היתר של מין אחד מהם שאם לא היו מצטרפים היה האיסור השני שאינו מינו אסור בנותן טעם אע"פ שיש בהיתר שיעור ביטול ומצטרפים ביחד הרי הם כאלו שניהם מין במינו עם ההיתר שאם יש שיעור ביטול כנגדם מותר ור"ש חולק וס"ל דאינם מצטרפים לא לאיסור

ולא להיתר ור"א ס"ל שמצטרפים להיתר ולא לאיסור.

אמנם איסורים שהם משם אחד שנפלו לתוך היתר ונתערבו שפיר מצטרפים זה עם זה לאסור את כל התערובת עד שיהיה בהיתר שיעור כדי לבטל כולם ומ"מ יש חילוק אם היה שם האיסור אחד אבל שמות של הדברים שנפלו היו חלוקים היינו שנפל לשם תבלין פלפל אלא משני שמות פלפול ארוך ופלפול לבן נחלקו ת"ק ור"ש ת"ק סובר שמצטרפים (כמבואר בפהמ"ש ורש"י ע"ז ס"ז ע"א) ור"ש סובר שאינם מצטרפים ודעת ר"ת במס' שבת (פ"ט ע"ב וע"ז ס"ז ע"ב) שלפי הת"ק אף בג' מינים איסורים שונים אם היו התבלין ממין אחד מצטרף ואב"י ורבא נחלקו במס' ע"ז אי דוקא בטעמם שוה מצטרפים דדעת אב"י דוקא כשטעמם שוה מצטרפים ורבא ס"ל גם כשמא לפי שס"ל כר"מ איסורים מצטרפים זה עם זה ונחלקו אם היו שלשה שמות של דברים ושלושה מינים אם אף הם מצטרפים לת"ק לדעת אב"י כשכולם דאין למתק הקדירה כדעת רש"י ע"ז הנ"ל אבל הרמב"ם חולק וס"ל (בפס"ז הל' י"ד וס"ז) שאינם מצטרפים אלא כשהם שוין בשם או במין.

אי יליף טעם כעיקר ממשרת צריך להיות האיסור לפני הביטול

בשורת בית שערים או"ח (ס" קס"ב) כתב דנראה לו לחדש ולא אמרינן טעם כעיקר בדבר שבשעת לעיסה ואכילה לא שייך כלל למימר טעם כעיקר דכיון דחלק ההיתר ה"י מותר קודם אכילתו ואינו חל עליו שם איסור אלא בשעת אכילתו איסורו ואכילתו באין כאחד לא אמרינן ופטור עליו באכילה זו והא דמוכח בגמ' זבחים דשייך טעם כעיקר גם בנתינת טעם של לעיסה שאכילה זו היינו לריש לקיש דמחייב על אכילה במעיו בלא הנאת גרונו א"כ שפיר חל עליו שם איסור משום טעם כעיקר קודם חיוב אכילה דשם איסור חל עליו בעודו בפיו כשעת לעיסה ונותן טעם ואכתי אפשר שלא להכניס במעיו ולאזהורא והחיוב על אכילה במעיו שהוא אח"כ משא"כ להלכה דקיי"ל כר"י והנאת גרונו בעינן יוצא והנאת גרונו ונתינת טעם באין כאחד ושפיר פטור על הנאת גרונו ודייק כן מהא דנאמר

**בדעת ר"מ דאיסורים מצטרפים מטעם דיליף כן מלא
תאכל כל תרעבה**

אציין מה ששמעתי לתוך בדברי ר"מ דס"ל דבכל איסור לאו דלא תאכל כל תרעבה וכתבו האחרונים (עיין בספר ע' פנים לתורה אופן ד') דס"ל לר"מ דבכל איסור אכילה יש בו שני לאוין לאו של האיסור ולא דלא תאכל כל תרעבה ובוזה יש ליישב מה שאמרו במס' חולין (י"א) להקשות על ר"מ דס"ל לחשוש למיעוטא הרי פסח וקדשים בעינן שיהא תמים ומנין דתמימים הם אלא עכ"ח דסמכינן ארוב והקשו מנין לן דמטעם רוב הרי יש לומר עדלית עשה קדשים אלא כיון דקיי"ל אין עשה דוחה לית ועשה אבל אמרנו לדחות תירוץ זה מכמה טעמים א. דפסח עשה דרבים הוא כמו שכתב בשו"ת דברי חיים יו"ד (ח"א סי' נ"ח) ובשו"ת בית שערים או"ח (סי' רצ"ז) ועיין מל"מ (פ"א ה"ג) מהל' קרבן פסח דקרבן פסח קרבן ציבור ועיין עוד תשו' בית שערים או"ח (סי' קמ"ח) זאת ועוד דפסח הוא קרבן שיש בו כרת ועשה דכרת שפיר דוחה עשה ול"ת עיין תוס' זבחים (לי"ג ע"ב) ד"ה לענין.

הוצ"ד דוחה ראיות הפלתי

עיין חו"ד כאן (סק"ג) ד"ה והשתא אתי שפיר שהביא דברי הפלתי כאן ופלפל עליו ועיין ח"ס ע"ז (סי' ע"א) ועיין פרי תואר כאן (סק"ה) ובתשו' אחיעזר (ח"ב סי' י') דחה דברי החו"ד.

שאור ועיסה שני מינים או לא

שאור ועיסה עיין תורת חיים ע"ז ועיין נשמת אדם (סי' י"ט) שהביא בסוגרים דברי הפלתי כאן ועיין עוד בכנפי יונה ובתשו' תורת חסד או"ח (סי' כ"א אות ב') ועיין עוד בתוס' ר"ד ע"ז (סי' ר"א) ובתשו' מהר"ם שיק (סי' ק"י) ובתשו' יד אליהו (סי' נ"ג נ"ח).

ועוד יש להעיר דדברי הגמ' בע"ז שכתב דשאני עיסה הואיל וראוי למגע בו עיסה אחרות עיין בשו"ת בית שערים או"ח סוף סימן ר"ה ותבין מהתם לדין עיי"ש ועיין עוד שם (באמצע סי' קס"ג) ובקטע צ"ב ומ"ש.

וכל משרת ענבים לא ישתה משמע דקודם בעינן משרת נותן טעם לפני השתיה אבל לא כשבאין כאחד ועיין בקצות החושן (פ"ט נ"ב) סברא כזה אלא כתב לדון על זה מדברי רש"י חולין (ק"ג) ד"ה בשל בין השינים דמשמע דמתחילה לועס בשיניו ואח"כ נהנה בחיך וא"כ אין זה באין כאחד (עיין עוד שו"ת הג"ל יו"ד סי' קס"ט).

**דעת הרמב"ם אם ס"ל בתר שמא או בתר טעמא
אזלינן**

בדעת הרמב"ם אם ס"ל בתר טעמא אזלינן או בתר שמא בספר מנחת יעקב (כלל ע"ד אות ג') הביא דברי הרמב"ם (בפ"ז מהל' מאכא"ס ה"ח) דס"ל דאזלינן בתר טעמא משום דכתב שם דהחילוק בין מין במינו ובין מין בשאינו מינו תלוי בטעם אמנם הפמ"ג בשפתי דעת (סק"ח) דחה ראיתו ויש לומר דס"ל תרתי בעינן בין שוה בשמא ובין שוה בטעמא לגבי מין במינו אמנם בראש יוסף להפמ"ג בחידושי על מס' חולין (צ"ו ע"ב) ד"ה ודע כתב להוכיח מדברי הרמב"ם דהכא דס"ל דבתר טעמא אזלינן (ועיין עוד שו"ת חתן סופר סי' ק"ה עיי"ש) ובדעת הראב"ד כתב ביד אברהם כאן סוף הסימן ד"ה קדרה דאפשר דס"ל דמבטלין זה את זה גם באין טעמן שוה.

למעלה מס' אם אזלינן בתר שמא לכריע

עיין במנחת יעקב (כלל פ"ה ס"ק מ"ד) אחר שהביא דברי הש"ך דלמעלה מס' כגון תרומה וכדומה אזלינן בתר שמא והקשה על זה מדברי הרמב"ם (פ"ז מהל' מאכא"ס הל' ט"ז) דמשמע דגם בהני הטעם קובע ולא בשמא וציין לדברי הטור והמחבר בסי' שכ"ג בהל' חלה בשם ספר התרומות אם נתערב בככרות אחרות חוטיין בחוטיין שיעורו בק"א ואם נתערב שלא במינו חוטיין בשעורין בטיל בסי' והרי חלה ותרומה מאותן ששיעורן למעלה מס' ואזלינן בתר שמא ותרויהו ככרות מקרי וא"כ למה מהני ס' ולא מצריכנן ק"א עיי"ש.

**אם דעת הרמב"ם לחלוק על האיסור היחיד דהתוכות
מקרי מין אחד**

עיין לקמן (סי' ק"א סק"ה) בסופו מה שכתב עוד בדעת הרמב"ם עיי"ש.

הלכה למשה מסיני והא לשון שהשתמש בו גם אם זה אינו

לשון זה הלכה למשה מסיני כתבו הר"ש משאנץ ועוד ראשונים שלפעמים אין מוכנו הלכה למשה מסיני ממש שהרי מצינו לשון זה אף על דינים שאינם אלא מדרבנן כמו שאמר ר"א מקובל אני מריב"ז עד הלכה למשה מסיני שעמוץ ומואב מעשרים מעשר עני בשנת השמיטה כן הוא לשון המשנה במס' ידים (פ"ד מ"ג) וקשה דהרי דין מעשרות בחוץ לארץ הוא רק מדרבנן אלא עכ"ח לאו דוקא הוא ועיין בעוד ראשונים שם במס' ידים הג"ל ועיין רא"ש הל' מקואות (ס"א) אמנם הרמב"ם (בפ"ז מהל' מנחות ע"ג ה"ה) כתב גם כן הלכה למשה סיני, ודוחק לפרש דס"ל לאו דוקא דהא הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשנה) שחשב זה בין הדברים שהם הללמ"ס ממש, ומ"מ כתבו אחרונים עיין רדב"ז תרומות (פ"א ה"ה) שפירוש שהלמ"ס נאמר אף על מה שעתידים לתקן ונאמר לו למשה שאם החכמים יגזרו בשביעית, וא"כ יש לומר דהוא הדין ביטול זה (ועיין בספר הן עשיר במס' ידים שם לפי הרשב"א ריש פ"ב דעירובין בשם הראב"ד ע"י"ש וכלאו הכי שפיר מתרץ הפלתי).

גיד ובשר שני מינים הם או לא

חקשח הפלתי לפי דעת הש"ך והפר"ח דס"ל דגיד ובשר היו מין בשאינו מינו ובשר ובחלב היו מין במינו (לפי הרשב"א) אם כן מאי קפריך מדרב הונא אדשמאל והא אפשר לומר דמשהו הולך ומתפשט בכולו אלא שכיותו מכדי קליפה ואין בו שיעור נתינת טעם ורב הונא ס"ל כרב רבו דמין במינו לא בטיל ולכן אוסר כולו משא"כ בגיד ובשר דאירי ביה שמואל דהוי מין בשאינו מינו והוכיח מזה דגיד ובשר היו מין במינו וזה דלא כהש"ך והפר"ח. וכתב לרחות ד"ל דמשמנו של גיד קשיא ליה להמקשן דהוי מין במינו בבשר ע"י"ש.

ועל זה העיר הכ"ס בחידושי חולין (החדשים) משלש צדדים: א. הקשה מדברי תוס' חולין (ע"ט ע"ב) ד"ה שאני דכתב דכדרבנן מין במינו בטיל לכר"ע וכן כתב הרשב"א שם וא"כ אודא לה מה שרצה הפלתי לחוש דמשמנו של גיד פריך.

ב. שנית העיר לפי שיטת הר"מ הובא בתוס' חולין (צ"ז ע"א) ד"ה שאני דכיון דשומן הגיד לא מיתסר אלא משום לתא דגיד אינו אוסר יותר מגיד גם משמנו של גיד לא קשה מידי אלא רבים מהראשונים לא סוברין כן וכן אין כאן דעת המחבר כדמשמע מדלקמן סי' ק"ה עיין שם באחרונים.

ג. ועוד העיר לפי שיטת הגה"מ שהובא במג"א (ס"ו תמ"ז סק"ח) דבחמץ בפסח לא מהני קליפה זהו משום דס"ל משהו נבלע בכולו אלא שאינו נבלע בכדי שיעור איסור ולהכי בפסח דאיסור חמץ במשהו נאסר כולו יקשה משמואל אמאי סגי ליה בקליפה והרי הוא ס"ל דמין במינו לא בטיל (ולפי הג"ל דמין במינו לא בטיל בדרבנן לא קשה) וצ"ח לדברי זקנו בתשו' רעק"א (ס"ו קס"ו) שכתב לפי הר"ן (בחולין ק' ע"א) דכל שלא נתן טעם בחתיכה אע"ג דמיתסר לא חשיב איסורא למימר בה חגיג' וכל שאינה נ"נ אינה אוסרת שאר החתיכות דאפילו לר"י דאית ליה דמין במינו לא בטיל כל שטעם אחר של היתר מעורב בו שפיר בטל משום דאינו דומה לדם הפר והשעיר דמינה יליף ר"י דמין במינו לא בטיל ואם כן אם נאמר דבחצי חתיכה לא נעשה נבילה הרי טעם היתר מעורב עם האיסור דמתחלה נכנס האיסור לכדי קליפה זה ושוב יוצא האיסור מעורב עם פליטת היתר של כדי קליפה וי"ל דהגה"מ ס"ל דבחצי חתיכה לא אמרינן נעשה נבילה ולהכי אף שהולך מעט מן האיסור עם ההיתר אינו אוסר ודלא כתוס' עכ"ד.

ועיין פמ"ג בפתיחה להל' פסח (פ"ג אות י"א) דכתב לחלק בין גיה"ג כשרה לגיה"ג נבילה ועיין צ"ח בירושלמי (פ"ח דסנהדרין ה"ב).

איסור היתר מין במינו או לא

הפלתי הביא מה שכתב התוס' ד"ה הוי בחולין (ק' ע"ב) בשם הרשב"ם דכמו שצריך ברוטב ס' נגד האיסור כמו כן צריך שיהא בחתיכות היתר בכדי לבטל מן הרוטב כשיעור ב' חתיכות א"כ מה פריך ארב מכדי רב ס"ל מאי אריה כי נתן טעם אפילו לא נתן טעם נמי הרי אמרינן מנחות (כ"ג ע"א) מאן דאמר דס"ל דבנבילה בשחוסה בטלה אפילו למאן דאמר

לענין טומאה אבל לענין אכילה הוּי מין במינו. (להעיד דלח בלח הוא כמו שכתב תוס' בנחמ"ס (ע"ג ע"א) ד"ה ר"י וכן מבואר בתוס' מנחות (כ"ב ע"ב) ד"ה ור"י וכן כתב הרשב"א (בתורה הבית בית ד' שער א') והר"ן בפרק כל הבשר הביא שיטה החולק ומסיק דלח בלח הוא)

סק"ה

קשיית האנדרונים על דין דסלק דאמרינן כן בדין תורה לפי דברי הריטב"א דס"ל דק מדרבנן ס"ל לרב מין במינו אינו בטל.

א. עיין תשו' מהר"ם שיק יו"ד (סי' קי"ד וסי' קט"ו) שדן בזה דהרי מקור דין זה הוא מהרשב"א דיליף את זה מרב דס"ל כר"י מין במינו לא בטל והרי כתב הריטב"א דרב ס"ל דמין במינו אינו בטל רק מדרבנן אבל מה"ת שפיר בטל ואם כן היאך יליף מכאן לדין דסלק שאסור מה"ת אמרינן גם כן דין זה עי"ש.

דחנה כתבנו דלכאורה דבר זה תלוי למה מקילין בציר דגים לר"י דשפיר בטל דאם נימא דהסיבה הוא כמו שכתב תוס' חולין (צ"ט ע"ב) ד"ה שאני, דכיון דאין איסורו רק מדרבנן יש להקל או לפי דברי ריטב"א שם דבסיבה להקל בציר דגים טמאים הוא משום דיעה בעלמא הוא דאם נימא לפי רב הטעם דאסור רק מדרבנן אם כן עכ"ה לומר דהסיבה להקל בציר הוא משום דרבנן לא אמרו להקל משא"כ לפי דברי ריטב"א לא צריך לפרש כן (אבל בריטב"א אין כאן סתירה דהוא כתב כן בדעת ר"י).

דברי האנדרונים בקשיית הש"ך

ב. עיין ח"י ח"ס ע"ז (סי' שכתב דכיון שיש בו גם טעם היתר בצירוף האיסור בכהאי גוונא לא אסרה תורה טעם כעיקר ובהו מירשב' קשיית הש"ך שהקשה הרי סוף סוף יש כאן טעם והוּי ספק תורה עי"ש.

ג. עיין ישועות יעקב (סי' צ"ה סק"ג) שמדויק גם כן מדברי התוס' הג"ל ראייה כדעת הרשב"א והן דברי הפלתי כאן אלא יש להעיד דהרי הפלתי לעיל בסי' צ"ג הוכיח דהרשב"א לא ס"ל כתוס' עי"ש

דמין במינו לא בטל משום דס"ל דבתר מבטל אזלינן וכיון שאי אפשר לשחוטתה שתעשה נבילה חשיב מין בשאינו מינו וא"כ מאי קשיא ליה לרב והא אפשר לומר דרב נמי ס"ל הכי ולהכי קאמר כיון שנתנה טעם בחתיכה וכו' דדווקא חתיכה זו שקבלה טעם מן הנבילה אינה בטלה משום דהוּי מין במינו עם הכשרות שהרי גם הן יכולות להיות נבילה ע"י בליעה כמו חתיכה זו אבל חתיכת הנבילה עצמה שפיר בטלה דכיון שאין הכשרות יכולות להיות נבילה הוּי להוּ מין בשאינו מינו והכ"ס בחידושי חולין (החדשים) כתב לישב בשני דרכים: א. דודאי הוא דלמ"ד דאזלינן בתר מבטל היכא דעצם האיסור הוא עם אינו מינו עם ההיתר ורק המקבל טעם מן האיסור תעשה נבילה הוא מין במינו עם ההיתר גם הרשב"ם מודה דבטל דהרי סברתו היא דחשבינן להנאסר כאילו הוא גופו של איסור והרזטב שקבל טעם מן הנבילה חזינן להוּ כאילו הם מים אסורים בעצם כמו מים של ע"ז וכדומה ואם עצם האיסור שלא יהיה בטל הוא משום דאזלינן בתר המבטל היאך נחשב את הנאסר ממנו לגופו של איסור שלא יהיה בטל, דממ"נ הוא צריך להיות בטל דאי חשבינן ליה כנאסר מחמת דבר אחר הרי האוסרו הוא אינו מינו עם ההיתר ובטל ואי חשבינן ליה כאילו הוא אסור מעצמו א"כ הוּי ליה אינו מינו עם ההיתר דהא אי אפשר שהמבטל יהיה כמוהו ומה שהצריך הרשב"ם ס' בחתיכות כדי לבטל מן הרזטב כשיעור ב' חתיכות היינו דוקא למאן דאמר דאזלינן בתר בטל או למ"ד דלא אזלינן בתר בטל ולא בתר מבטל.

גם מה דפשיטא ליה דשחוטתה עם נבילה עצמה לא הוּי מין בשאינו מינו אף דאפשר לשחוטתה שתה"י נבילה ע"י קבלת טעם נבילה נראה דאזיל בתר סברא דחנ"ג בשאר איסורים דרבנן דלפי זה אי אפשר לשחוטתה שתעשה נבילה מה"ת אבל לפי מה שכתב התוס' (וכן כתב הפלתי בסי' צ"ב סק"ט) דהוא מה"ת א"כ נבילה בשחוטתה הוּי מין במינו לא קשה עי"ש.

אם דין נבילה דומה בדינם לאכילה בטומאה

בתוס' ובחיים (ע"ג ע"א) ד"ה ור"י ובתוס' בכורות (כ"ג) מבואר דאין חילוק בין טומאה לאכילה אבל עיין בתשו' הרשב"א הוראב"ן דשם לא נאמר רק

אם יש ראשונים החולקים על דין סלק

ד. מדברי הרמב"ם (פס"ו מהל' מאכא"ס הל' כ"ב) שכתב דבעינן ס' ולא מהני רוב משמע ולא ס"ל כהרשב"א יקשה מדברי התוס' כאשר הוכיח הפלתי, ועוד יקשה לפי מה דכתב בספר לב אריה חולין (ק"ב) דהתוס' לא ס"ל כהרשב"א, ועיין שו"ת טוב טעם ודעת לר' שלמה קלוגר מהרזרא קמא (סי' קמ"ה) שהעיר דלפי שיטת רבינו אפרים חולין (ק' ע"ב) ד"ה סלק לא אמרינן סלק עיי"ש.

עיין לקמן בפלתי סי' צ"ט סוף סק"א שהביא ראיה לדברי הרשב"א כאן עיי"ש.

ה. עיין ערוך השלחן (סי' ל"ח) שדן על דברי הפלתי עיי"ש.

יש אופן דגם הש"ך מודה דאמרינן סלק לפי הבנת הפמ"ג

עיין לעיל בסימן ס"ו (סעי' ד') ביצים הטרופות בקערה ונמצא דם על חלמון של אחד מהם הכל אסור הג"ה וכל זה כשידעינן שהיה הדם במקום האוסרו אבל אם היה ספק יש להתיר התערובות הואיל וכלאו הכי חד בתרי בטיל וכתב הטור"ז (בסק"ה) דמה"ת חד בתרי בטיל אפילו לח בלח אלא אסור מדרבנן ואזלינן לקולא, ולענין הלכה יש לפסוק כרמ"א ומשום הכי הורה במעשה שבא לידי באשה שעשתה עיסה שנלושה בביצים ואחר הלישה נמצא טיפת דם בקליפה של ביצה אחת מהם והיו שם ביצים הרבה באותו תערובות ואמרת שהכל מותר מטעם דמ"א דהוי כאילו אין אלא ספק דרבנן ואין להקשות דהא נתערב בעיסה והוי ליה כמין שלא במינו וצריך מה"ת ס' זה אינו כיון שנתערב גם בביצים כשרים אמרינן סלק את שאינו מינו עיי"ש, וכתב הפמ"ג שם במשבצות זהב דגם הש"ך החולק כאן מודה התם כיון דיש הרבה פוסקים ודם ביצים דרבנן עיי"ש, ובלבושי שוד שם חולק והמהרש"ם (ח"א סי' קל"ה) הביא ראיה להפמ"ג שהרי החלבון והחלמון הם מין בשאינו מינו כמו שכתב הפמ"ג או"ח סי' שי"ט ואף שבטעמו שרים כמו שכתב הפרי תואר כאן (סק"ה)

ותשו' נר"ב ת' (אח"כ סי' ס"ז) אם אינם מין במינו בשמא סגי בשינוי קצת בטעמו והכי גמי החוש מעיד שיש קצת שינוי בטעם אם כן תיקשי היאך פסקו דביצה בטל ברוב לענין דם ביצים הרי איכא גם שאינו מינו ובעל כרחך דאמרינן סלק ואף דהוי תרתי דסתרי להתיר בין החלבון בין החלמון מכח סלק עיין בתוס' חולין (ק' ע"ב) ד"ה הוה מין ומינו ובר"ן (ס"ט כל הכשר) מבואר דגם בכהאי גוונא אמרינן סלק אם כן מוכח דגם שאינו מינו מותר ובעל כרחך דהעיקר כהפמ"ג עיי"ש (ועיין משבצות זהב סי' תמ"ה סק"ד דגם אם רק קצת שינוי בטעם הוי מין בשאינו מינו וזה סותר לשער התערובות (ח"א פ"ב) ועיין כאן במנחת פתים שכתב דחלבון וחלמון יש שינוי מאד בטעמא.

אם בדשיל"מ אמרינן סלק

עיין במשבצות זהב כאן שדן אי בדשיל"מ אמרינן סלק כגון אם נתערב במינו תחילה ואח"כ באינו מינו אם נאמר רואין או לאו ומסיק דאמרינן רואין כשנתערבו בבת אחת אבל אם נתערבה תחילה במינו ואח"כ באינו מינו אם אין באינו מינו ס' נעשה גבילה וצריך שיהא באינו מינו ס' נגר כולם עיי"ש ויש להעיר דהפמ"ג בסי' צ"ב במשבצות זהב (סי' ט"ו) ד"ה אמנם כתב דחמץ מקרי דשיל"מ וחמץ בערב פסח לאחר חצות אף שאיסורו מה"ת אפ"ה אמרינן סלק עיי"ש אמנם מדברי האור זרוע (ח"א סי' תשנ"ה) משמע דאמרינן סלק גם בדבר שיש לו מתירין.

קשית הברוך טעם על הרשב"א

עיין בפר"ח (סק"ח) שמחזק הקושי' דדין ביטול מב"מ ברוב הוא משום שאינו נרגש טעם האיסור וכאן מרגיש באינו מינו יעו"ש. ויש להסביר (ע"ה) דחזרו וניער כשבא לאינו מינו יערין סי' צ"ט ס"ו.

ועוד העיר יוציא מזהל לתוך. נ"ב אף לסכרת המחבר שמחליט דכל החתיכות פולטות בשווה צ"ע דהא רואין בחוש דחתיכה קטנה שמן נותנת טעם יותר בתבשיל מחתיכה גדולה כחוושה.

מוהל היוצא מן הבשר הוי מין במינו או לא

מוהל היוצא מן הבשר אם רוטב הבשר הוי במין במינו או מין בשאינו מינו והפ"ח כאן (בסק"ז) הביא הרשב"א שחקר בזה ומסיק דגם מוהל נחשב מין אחר כיון שנקרא רוטב ולא נקרא בשר, ומ"מ מחלק ברוטב עבה דגם חלק המים שבו נחשב מין במינו ובספר כנפי יונה חלק עליו דס"ל דמוהל בשר הוא מין אחד עם בשר אף כשנעשה רוטב עבה רכה ותו דגם ברוטב עבה לא נחשב חלק המים שבו כמין בשר וזה דוקא לר"י אבל להלכה דמין במינו ברוכא בטיל גם רוטב רכה מקרי מין בשר ולא מקרי שאינו מינו בחתיכת נבלה שנתבשלה בחתיכות היתר אלא המים לחוד עיי"ש.

דברי הפלתי בסברת הרשב"א דטעם כעיקר הוי ספק תורה

עיינן בפלתי לקמן (ס"י ק"א סק"ה) שציין לדברי הרשב"א דטעם כעיקר בשאר איסורים הולכין להחמיר בספק תורה דספיקא של תורה להחמיר אמנם בדרבנן יש לילך לקולא כמו כל ספק דרבנן עיי"ש ובשו"ת בית מאיר (ס"י כ"ט) דן בקושיא שהקשה השואל לפי דברי הפלתי שהבין כן בדעת המחבר יקשה אמאי מחמירין בתערובות מין בשאינו מינו ונשפך ולא ידעינן אם היה ס' הא הוי ס"ס בדאורייתא וספק אחד בדרבנן ות"י דכיון דאפשר לברר הספק לא סמכינן אס"ס ויש לפלפל על זה ויש להעיר מדברי הפמ"ג בשער התערובות החלק השני בדי"ה ואני דאין לצרף זה לס"ס עיי"ש.

עיינן בשו"ת בית יצחק יו"ד (ס"י ק"י סק"ד) דלא היו אוכלין הרוטב עיי"ש. ומה שהקשה דיבוא עשה דאכילת קדשים וידחה לל"ת כקושית השאג"א (ס"י צ"ה) ות"י ברוטב ליכא עשה דאכילת קדשים וציין דברי החו"ד (ס"י צ"ה) ודברי הטו"א ר"ה (כ"ח) דהקדש ישנו בשאלה ועשה שישנו בשאלה אינו דוחה ל"ת עיי"ש.

סק"ז

קושית הפמ"ג על הפלתי דיש לחלק מהא דלקמן בדין דשיל"מ להא דהכא

המשבצות זהב כאן (סק"ז) הביא דברי הפלתי שהקיל כשהמאכל מתקלקל על ידי צינון גרידא ולא לשפוך שם מים כדי שהחלב יציף למעלה וראייתו (מס' ק"ב סעי' ג') בדין דשיל"מ דמתירין בכלי בלוע איסור דבטל חד בתרי אף דאפשר להגעיל אותן מ"מ כיון שצריך להוציא הוצאות מקילין דכל שכן הכא דהמאכל מתקלקל ועל זה הקשה דכאן הוי כמכיר האיסור ע"י שפיכת מים צוננים משא"כ התם הבלוע אינו בעין. ויש שורצין להסביר דברי הפלתי דהתם בדין דשיל"מ ג"כ יש להחמיר מטעם דהוי כניכר האיסור דהרי אם הוי בלוע לא אמרינן דשיל"מ לכמה פוסקים ואפ"ה התיר מטעם הפסד הרי דבלוע מקרי ג"כ בעין ועיין בחכמת אדם (כלל ג"א סעי' ב') דמלשון איסור והיתר נראה כדעת הפלתי ומ"מ יש להחמיר עיי"ש והכרעת הפלתי להחמיר הוא רק לפי השיטות הסורכין התם להקל מטעם זה וכמו שהביא שם ש"ך (סק"ח) מהרא"ה דאין לו ביטול דהוי כניכר האיסור ועיין משנה למלך (פ"ז ספיעלה ה"ז) שס"ל בדעת רש"י דהוי כניכר האיסור ומחייב להוציא הוצאת ועיין בספר טהרת הקודש זבחים (ע"ז ע"ב) דס"ל כן בדעת תוס' עיי"ש. ועיין בתשו' מהר"ם שיק יו"ד (ס"י רפ"ב) שהסביר דאין להביא ראיה מכלאים דקיי"ל (בפ"ט מ"א) דצמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה דאזלינן בתר רוב דהמיעוט בטל ברוב אע"ג דאפשר לברר האיסור ולהכיר וכתב דכלאים שאני דתליא על מי נקרא הבגד ונשאר בצ"ע. עוד ציין לחשר הרשב"א (ס"י ת"ט) בכלאי בגדים ולדברי הפר"ח (ס"י ק"ב סק"ח) דאם אפשר לברר ע"י קפילא אע"פ שאינו לפנינו הוי כאיסור ניכר ועוד הביא תשרי הרשב"א (ס"י רפ"ב) שהקשה היאך חייב אשם תלוי בבי חתיכות המתחות לפניו אם אינם ניכרות עיי"ש מה שכתב

ועל זה הקשה נהי דאינו ניכר מ"מ כל זמן שהי' מונח כאן הי' אשר להכיר ולברר ע"י קפילא וכדאיחא בכריתות (י"ז ע"ג) דזה מקרי אפשר לברר איסורו ועי"ש ברש"י דאפשר שיבוא בקי ויכיר להפוסקים דשומן וחלב אין טעמם שזה.

המחבר בסי' צ"ב דאם לא סילק את הבשר עד שנח היורה מרתיחה לא סגי בטעימת קפילא אלא צריך ס' נגד הבשר משום דהחלב שנבלע בבשר נעשה נבילה והוא דאע"פ שאי אפשר שהחלב יבא לידי נתינת טעם דהא תמיד הוא מוכרח להיות מין במינו ואפ"ה צריך ס' כנגדו מדרכבן אטו אינו מינו.

סק"ז

בטעם ההיתר של התהיר דלא בעינן ב' פעמים ששים בכף

ובמקום השני שכתב דכף ריקן דינו ככלי שני עיין יד יהודה (סי' ס"ט ס"ק ס"ד אות י"ב) שמסביר דבריו עי"ש.

דברי האחרונים בקושית הפלתי למה לא מחמירין במאכל שנפל שנית לקדרה להצריך ק"כ

וראוי להוסיף דהישועות יעקב כאן (סק"ח) הקשה ג"כ מדעת עצמו עי"ש והפמ"ג לעיל (בסי' צ"ה) בשפתי דעת (סי' ד') כתב דהרמ"א כאן הולך בשיטתו לעיל דלא מצריך ב' פעמים ס' אבל צ"ב דבריו דהרי הפלתי כאן הראה מקום דיש לחלק בין התם להכא (ועיין עוד שם לקמן בסק"ח) ועיין עוד בדבריו לעיל בסי' צ"ב (סק"א) במשבצות ד"ה עוד יש לחקור (בסוף שם) רצוה לעיין בסי' צ"ד סעי' ו' בבצלים ועיין עוד בחכמת אדם כלל נ"א (סעי' ה') בסוגרים עי"ש.

ועיין בביאור הגר"א (סי' כ') דכיון דקי"ל מין במינו מה"ת ברובא בטל אלא שחכמים הצריכו ס' רק משום גזירה אטו מינו והיינו דחכמים אמרו לחשוש שאם נחיר איסור שנפל לרוב היתר מינו יבואו להתיר גם איסור שנפל לרוב היתר שאינו מינו וכל זה רק אם נפל האיסור מינו עצמו לתוך היתר מינו שייך גזירה אטו אם יפול לאינו מינו, אבל כאן שהכזית איסור שנפל ב' פעמים לאוהו קדירה אחת הוא באמת אינו מינו ויש כנגדו ס' אלא דאנו אוסרים משום דבעינן ס' גם נגד הכזית היתר שנבלע בו מן התבשיל ונעשה נבילה על זה אמרינן כיון דאין כאן יתור משיעור כזית אחד איסור שאינו מינו והוא גוף האיסור לכן לא גזרינן עי"ש ועל זה הקשו מדברי

סק"ח

דעת הפלתי דבשר בחלב פגום אסור דאסור בבלוע בקדרה מודה להקל

ולחצוף דהרי דעת הפלתי לעיל (בסי' פ"ז ס"ק ט"ח) [ועיין בפמ"ג בפתיחה להל' בב"ח ד"ה הנאה, ובשפתי דעת שם ס"ק י"ח. ובסי' ק"ג שפתי דעת סק"ד] דבשר בחלב אף על פי שנפגם גם כן אסור והוא כיון דקי"ל שלא כד"א חייב משום דלא נאמר בו לשון אכילה הוא הדין פגום דמה לי פגום ומה לי שלא כדרך אכילה, (חלא כחריד סי' ק"ג) ולפ"ז אי אפשר לסוחטו בב"ח והוא ז"ל כתב כאן אחרת אלא הפלתי לשיטתו דס"ל דבלוע בקדרה אינו אסור מה"ת מטעם בב"ח ורק מדרכבן אסורה ובב"ח דרכבן קי"ל דמותר בהנאה (עיין סי' פ"ז סעי' א' ובלבוש שם).

ויש לומר עוד לפי הנודע ביהודה (מהדורא קמא יו"ד סי' כ') שכתב ודין זה דאפשר לסוחטו הוי רק ספק משום דאין אנו יודעים אם נסחט הכל אבל אם יבוא אליהו שפיר מותר החתיכה כיון שמעיד דהכל יצא מן החתיכה אם כן י"ל דהוי ספק. אבל לא אכחד דיש לפלפל על זה מדברי הר"ן דס"ל דהוי ודאי דאי אפשר לסוחטו (עיין בדבריו במס' חולין סוף פרק כל הבשר) ועוד יש להעיר דהגעלה מהני דלא ישאר שם רק כדי קליפה ובשיעור כדי קליפה כתב הברוך טעם (בסי' צ"א) בשם איסור והיתר דגבי קליפה אפשר לסוחטו מותר משא"כ במאכל אין הגעלה מועיל לכן אפשר לסוחטו אסור (ויש לפלפל ע"ז לפי הב"י דיש חילוק בין לעשות איסור ובין אם נאסר לגמרי כמבואר בב"י סי' ק"ז ואם כן יש לחלק בין אם לכתחילה נאסר בבדי קליפה ובין אם נאסר לגמרי והגעלה מעמידו על שיעור קליפה) ואפשר לומר עוד דהגעלה עושה דטעם שנבלע הוי כמו לח בלח ששפיר אפשר לסוחטו מותר.

דבר חריף אסור מהית או מדרבנן

עיינן בתשרי פנים מאירות (ח"א סי' ס"ד) שדייק מדברי הגמ' בע"ז (סי' ע"א) שחורפיה משווי לשבח מה"ת דאמרינן התם עכבר שנפל לתוך חומץ מאי מי נימא כיון שחומץ דבר חזק מאד אמרינן דחורפיה נותן טעם גם בשרץ לשבח או לא, והלכתא בס' מספק כמבואר לקמן (בסי' ק"ה) ואי נימא דחורפיה משווי לשבח אינו רק איסור דרבנן היה לן לומר ספק דרבנן לקולא עיי"ש. והפרי מגדים (בסי' צ"ו משבצות זהב סק"א ובשער התעורבות ח"ג פ"ו) כתב שני דרכים לחלק א. לחלק בין בלוע דיש להקל ובין מאכל שהוא בעין דדוקא בבלוע יש להקל ועוד כתב דלעולם דרבנן הוא ומ"מ מחמירין משום ספק חסרון ידיעה מחמירין גם בדרבנן עיי"ש ועיינן פרי מגדים שהביא ואיה מגמ' ב"ב (פ"א ע"ב) ורשב"ם שם ד"ה דילמא דגם ספק בדין הוי חסרון ידיעה אמנם הפלתי לקמן (סי' ק"ג בסופו) מכריע דאין זה איסור רק מדרבנן (ועיינן עוד בדבריו סי' ק"ב סק"ה) ובפרט הכא דקאי באיסור בב"ח ויש עוד בזה דין ודברים בין הפוסקים.

אי אמרינן חנינ' בחצי חתיכה בב"ח

עיינן תוס' חולין (צ"ו ע"ב) ד"ה אפילו (וק' ע"א) ד"ה בשקדם ולא אמרינן חנינ' בחצי חתיכה דוקא בשאר איסורין ויש להעיר דדעת הר"ן חולין (מ"ג ע"א מדי הר"ף) דאין בב"ח קליפה מה"ת דדרך ביטול אסרה תורה בדוקא עיי"ש ועיינן בפר"ח (סי' פ"ו סק"א) שהקשה מטיפת חלב שנפלה על בשר צלי דנאסר כדי נטילה והתייבח אם נימא דצלי בב"ח אינו מה"ת מוכן אבל לפי סברת הפלתי דס"ל דצלי אסור כמו ביטול אי אפשר לומר כדברי הר"ן.

עיינן בספר דברי יוסף (סי' צ"ב אות תרי"ד) מה שהקשה על הפלתי.

ביאר דברי הסריז לפי הברוך טעם

הברוך טעם בגליונות שלו כתב דלכאורה היה נראה שלסברת הסריז (בסי' ה') עיקר הטעם דגוף האיסור כבר נעשה היתור עיי' ביטול ברוב היתור מינו. ולכך אין איסור עוד בפליטתו וזה לא שייך רק היכא שגוף האיסור אינו ניכר וחל הביטול על גופו של

איסור משא"כ היכא דגופו של איסור ניכר בפ"ע גבי זרע אבל לפי פ"י האחרונים כותנת הט"ז כמו תירוצו של המחבר כאן דהפליטות מינו מבטלת פליטת האיסור שהוא מינו קשה, ומדברי הסריז (בסי' ק"ט ס"ק ב') נשמע כדנתנו כמו שפירשו האחרונים, ולכאורה נ"ל שמדברי רש"י בזבחים (ע"ה ע"ב) ד"ה אלא מבשא"מ שכ' שם בזה"ל שהטעם ניכר בו כו' מין ומינו דליכא למיקם אטעמא ע"כ נראה דעיקר תלוי בהכרת טעם האיסור ושלא כדברי הפר"ח.

בקשיש הפלתי ורי אפשר לסוחטו אסור וא"כ מה לי דמועיל הגעלה

עיינן בגליונות הנ"ל שכתב לתרץ. יש לישב דבתוס' חולין (ק"יב ע"א) ד"ה תרי גללי מבואר דאפשר לסוחטו אינו אסור רק היכא שנשאר מן האיסור משהו משא"כ בהגעלה שמפליט מכל וכל ואף שחוזר ונבלע ממי הגעלה שבו משהו איסור ל"ל בה דזה נדון כבליעה חדשה, לכך דעת המרדכי דכיון דיש להכלי תקנה בהגעלה גם קודם הגעלה לא שייך ב"י דנעשה נבילה כמו דלמ"ד שאפשר לסוחטו מותר לא אמרינן דנעשה נבילה עכ"פ קודם סחיטה וע"כ הטעם כיון שיש מציאת היתור עיי' סחיטה לא חל שם נבילה אף בעוד האיסור בהחתיכה כ"כ לדידן לענין כלי דהגעלה מועלת בו שלא שייך ב"י לומר שני"ג אף בעוד שלא נגעל.

כלי חרס אי אפשר להגעיל

ואין להקשות דגם בכלי חרס מהני החזרת לכבשונות מ"מ זה מקרי פנים חדשות עין תוס' פסחים (ל') בזה.

דברי המהר"ל בכונת המרדכי

הברוך טעם ציין גירסת מהר"ל מפראג ששם מבואר דמה שאמר דבחצי חתיכה לא נעשה נבילה הוא טעם שני, גם המרדכי כפל בדבריו ולכך לא ני"ג כיון דאפשר להפריד האיסור עיי' הגעלה ולא כתב כלל מפירוד ההיתור עיי' הגעלה ועוד שכ' במרדכי בזה"ל שאפשר להפריד האיסור הנבלע בהן עיי' גיעול וליבן עכ"ל.

כעיקר לאו דאורייתא עכ"פ צ"ע על המחבר כאן מה שנשמע לי מדבריו של רש"י בד"ה בס' דאי איכא טעמא ביותר מס' אסור מדאורייתא, הלא רש"י בעצמו כתב מיד בדבור שלאחרי' דחומרא דרבנן הוא.

ב. ועוד העיר המחמץ המתבל. מפורש שם במשנה מין בשא"מ כיצד גריסין שנתבשלו עם העדשים, אבל מדין מתבל בשא"מ לא נזכר במשנה.

דבר העביד לטעמא אינו בטיל מה"ת או מדרבנן

הנה הר"ן במסכת חולין (ל"ה ע"ב בדפי הר"ף) כתב וזה לשונו מין בשאינו מינו כל היכא שנתערב גופו והיב טעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא כדאמר רבא בזבחים (ע"ח ע"ב) מין בשאינו מינו בטעמא ובוודאי דמדאורייתא קאמר דומיא דרישא דקאמר מין במינו ברובא, וכתב בספר מנחת כהן (להגאון הכהן ר' אברהם ר"ם כתי תורה אמסטודס בפרק ג') דדעת הר"ן דלמעלה מס' אסור מה"ת ודלא כדעת ר"ת דס"ל דטעם כעיקר אסור מה"ת, ואם נתערב גופו של איסור למעלה מס' אין איסורו רק מדרבנן (ועיין שם עוד בפרק ה') הרי מדבריו יוצאין דהאי דינא אי דבר העביד לטעמא בטיל מה"ת או מדרבנן נחלקו בזה הפוסקים לפי הר"ן אסור מה"ת ולפי ר"ת מדרבנן והאחרונים הקשו עליו דאיפה מצא ברברי ר"ת דאסורה רק מדרבנן ודעת האיסור והיתור (כלל כ"ה דין ה) כתב דאסור מדרבנן ועיין לעיל (סק"ט) מה שכתב הפלתי.

בקשית דר"ש חריף על סבת תוס' דמים ומלח הוי מין במינו

וראוי לציין קושית ר"ש חריף למה שכתב תוס' ביצה (ל"ט) ור"ן נדרים (ג"ב) דמים ומלח לגבי עיסה הוי מין במינו כיון דעיסה לא מיתעבדא אלא בהו אם כן אמאי אמרינן במס' ע"ז (ע"א) דמים ביין הוי מין בשאינו מינו הא אמר רבא ב"ב (צ"ז ע"ב) כל חמרא דלא דארי על חד תלת מי' לאו חמרא הוא וא"כ צריך היין למים והוי מין במינו ובתשרי בית שערים ארי"ח (ס"ו ע"ה) הביא בשם בעו לתרין דשם אי אפשר להיות עיסה בלי מים ומלח אבל כאן יין הוא

ולפי' הפלתי מה מקום לומר לבטל חשיבות ההיתור משום דיש לבערו בשריפה ע"י ליבון גם חתיכה שלמה מתבערת באש וחשבי לאפר, ועכ"פ יש תפיסה על הט"ז מדברי המרדכי בטעם הבי' וכאשר העיר בכרתי (ס"ק י"ט) דנראה מבואר שלא עלה בדעת המרדכי לומר דגוף החרס יהי' נ"נ דא"כ הוי כחתיכה שלימה. ולכאורה יש לדחות בזה גם דברי הת"ח (ס"ו פ"ה) במ"ש מיהו אפשר דהמרדכי לא מיירי אלא דוקא בכלי חדש אבל לא בישן שכבר בלע עכ"ל דהא לטעם הבי' שבמרדכי אין לחלק כלל, ואפשר דהיי' להם איזה גי' אחרת במרדכי שבלא"ה יש שם חסרון תיבות שהגיה מהר"ל מפראג.

סק"י - י"א

עיין בוד זהב על האיסור והיתור מה שכתב על איסור והיתור בזה.

איסורא בלע מחמירין גם בטעם כל דהו

סברא זה דבאיסורא בלע גם טעם קלוש אסור מבואר בכ"י (ס"ו ק"ה) שהקשה למה אמרינן אפשר לסוחטו אסור, הרי אפשר ליתן את החתיכה לגוי לטעום, ות"י דאף שהגוי אינו מרגיש טעם אסור דכיון דבלע איסור גם טעם כל דהו אסור. וכמו"כ דין זה גם בנוהגן טעם לפגם דאם הדבר פגום אפי' ממאכל אדם גרידא אינו אסור שאר תערובות אבל עצם האיסור אינו ניתן רק אם נפסל מאכילת כלב (עיין בס' ק"ג ביתו אריכות).

בדעת רש"י הא דטעמא אסור אף בס' דרבנן או מה"ת

א. עיין גליונות של הברוך טעם שהקשה על הפלתי דצ"ע דהא שם ברש"י הסמוך בד"ה שניהם לא למדוהו מבואר דמה שאסור בטעמא אף היכא דאיכא ס' הוא חומרא דרבנן עי"ש. ובספר ראש יוסף להפמ"ג כתב דרש"י לשיטתו שסובר דטכע"ק לאו דאורייתא בתולין רק בקדשים עי"ש ואף שלענ"ד לא מחוודין דבריו דבתחילת הסוגיא שם שניהם לא למדוהו נראה לפי פ"י רש"י לדורשא גמורה הוא ואמוראי בתראי רבא ור"י הוא דאסקו לדינא דטעם

גזרין, וכמבואר בסי' ק"ט דמין במינו יבש ביבש
לא גזרין.

דבר שעומד לתערוכות אינו בטיל גם למעלה מסי' מדרבנן הוא

ולפי דברי האיטור והיתר דמלתא דעבידי לטעמיה
אסור מדרבנן יש לומר שהוא הדין בדבר
שעביד לתערוכות, עין בתוס' פסחים (ק"ד ע"א) ד"ה
אע"פ, ודבר שדרכו בכך לא מקרי ביטול ע"ש, ויש
להעיר ממה שכתב בתשרי הרשב"א (תיג סי' ר"ה)
שכתב לרון בדברי השואל, על הא דרופאים נותנים
משקין הנעשים ביד גוים מחומץ שלהם, וכתב על
זה ועמדתי מרעיד ואמרתי לא תהא כזאת בישראל
וכו', ועל מה הם סומכים להקל, אי משום שנתערב
החומץ בתוך הדבש ובטל במיעוטו, זה אינו, שהרי
עיקרו בכך וכל שעיקרו בכך אינו בטל במיעוטו,
כענין ארבעה מיני מדינה וכו', דדוקא דבר שנתערב
דרך מקרה לא החמירו בו עד שיהא בו בנותן טעם,
אבל כל שדרכו לעשות כן אסור ואינו במיעוטו ע"כ.
והנה ד' מיני מדינה היינו כותח הבבלי, וכתב המגן
אברהם או"ח (סי' תמ"ב סק"א) דדין זה רק מדרבנן הוא
דהרי קי"ל שם בפסחים דכותח הבבלי אסור רק אם
יש כזית בכדי אכילת פרס הא לאו הכי שרי [ועיין
בשו"ת בית שערים או"ח (סי' פ"ט) שמחדש דאין
מבטלין איטור לכתחלה היינו דוקא באקראי אבל
בדרך קבע אסור לבטל מה"ת וזה קצת כסברא הנ"ל
ע"ש] ועיין משנ"ה ח"ז (סי' ק"ג) בזה ע"ש.

כמה טעמים בביאור דברי הרמב"ם שפסק כ"י במשנה דציר ולא כ"י יוסי

ע"ן לקמן (בסי' ק' סק"ב) מה שכתב הפלתי להסביר
למה פסק הרמב"ם במשנה דציר כ"י יהודה
ולא כ"י יוסי דכלל הלכה הוא, ר' יהודה ור' יוסי
הלכה כ"י יוסי, וכתב ע"ז א. והטעם משום שהגמ'
חולק הביא דברי ר' יהודה בסתמא ולא הזכיר דברי
ר' אסי ש"מ והלכה כמותו ע"ש מה שכתב.

ב. ועיין בשו"ת רלבי"ח (סי' פ"ה) שהסביר גם כן דעתו
של הרמב"ם והוסיף על זה דכיון דס"ל לר"י מין
במינו לא בטיל ואפ"ה ס"ל הבטל בזה השיעור

בלא מים רק לשחות אי אפשר בלי מים והוסיף עוד
דסברת התוס' הוא לפי דברי בעה"מ (יש פרק אלו
עוברין) דר' מיני מדינה לא שייך בהו טעם עיקר לפי
שאין טעם הדגן נרגש בעירוב אלא ע"י כמה מינים
שמערב ביחד נולד טעם חדש ומשו"ה נמי לא שייך
ביה ביטול לפי שכל המינים מסייעים לחדש זה
הטעם החדש ע"ש וזהו כוונת תוס' ור"ן אלו היו
נותנים מים ומלח טעם בקמח ה"י נקרא מין בשאינו
מינו אבל אינו נשאר לא שם ולא טעם קמח ולא שם
וטעם מלח ומים רק על ידי תערובות קמח ומים נולד
דבר חדש וטעמא וג' מינים אלו מסייעים לחדש
מהם עיסה ולכן נקרא מין במינו בין בשמא בין
בטעמא וזה ברור ואמת בכוונתם ולפי זה מים בין
דהמים אין צריכין לייך ותערוכות אינו מחדש דבר
חדש לא בשמא ולא בטעמא רק נרגש טעם מים בין
ונרגש טעם יין וגם שמו עליו כמקדש יין מוזג במים
מהי תיתי יהי מין במינו בשביל שצריך זה לזה.

בטעם שהחמירו בדבר העביד לטעמא דאינו בטיל

דעת הש"ך כאן משום שמסתמא נותן טעם אפילו
באלף והוא שניכר ונרגש טעמו, ולעומת זה
דייק המחנה אפרים (פ"ב מהל' מעשר הי"ח) מרש"י במס'
נוזר ותבלין לטעמא וריחא הוא דעבידי חשיבי להו
ולא בטלי והוי כמאן דנפשי ע"ש. (ידוע מה שדעו על
רש"י במס' מיד אם זה מפיחש רש"י או מראשון אחר). הרי יוצא
לן דיש שני טעמים הא דאינו בטיל דבר העביד
לטעמא, או משום דבר חשוב, או משום שטעמו
נרגש, ולכן יש לומר דאם זה מפני טעם בוודאי
שאסור מה"ת, אמנם אם טעמו משום חשיבות בזה
תלוי אם בריה אסור מה"ת או לא.

אם גזרו במינו אטו אינו מינו בדבר העביד לטעמא

ע"ן בפרי מגדים או"ח סי' תנ"א במשבצות זהב (סי' ק'
כ"ה) שנסתפק אם גזרו במינו אטו אינו מינו, ולא
העיר מדברי הש"ך כאן כלום, אלא כתב דזה תלוי
אם הא דאינו בטיל דבר העביד לטעמא מה"ת או
מדרבנן, דאם נימא ולא מהני לה ביטול מה"ת
אמרינן שיש לגזור מינו אטו אינו מינו, אבל למאן
דאמר ולא הוי רק מדרבנן יש לומר דכולי האי לא

לדעת ר"י דס"ל מין במינו לא בטיל מה דינו בפליטה
 עיין בפנ"י ביצה (ל"ט) דלר"י דס"ל מין במינו לא
 בטיל לא הוי הלימוד מדרם הפר ומדרם השעיר
 כי אם גילוי מילתא בעלמא והוכיח כן דאם לא כן
 היאך יליף חולין מקדשים הרי להחמיר לא ילפינן
 מהתם הרי דאין כאן רק גילוי מילתא בעלמא ולפי
 זה הוא הדין בטעם דאם נימא דחידוש הוא ומחידוש
 לא גמרינן ואין לך בו אלא חידושו ושם אין בו טעם,
 וכן כתב סברא זה הנו"ב ת' יו"ד (ס"ו ל"ה) דכיון
 דחידוש הוא מין במינו דאינו בטיל ושם נתערב דם
 בעין ומג"ל למימר שאפי' פליטה לא בטיל, וכן כתב
 הרשב"א בחולין (צ"ח) סברא זה אבל מסיק דגם
 בפליטה לא בטיל ועיין ישועות יעקב (ס"ו ק"ח סק"ב)
 דדעת רוב פוסקים דבטעם לא אמר ר"י מין במינו
 לא בטיל עי"ש ועיין בר"ן בסוגיא דרוע בשלה
 דמשמע דלא אמרינן להחמיר בפליטת טעם ולכאור'
 לפי מה שהשריש הפלתי כמה פעמים דבלוע בקדרה
 אין איסורו רק מדרבנן וכאן מבואר דר"י ס"ל
 דבדרבנן אמרינן מין במינו בטיל א"כ בפליטת טעם
 בקדרה ר"י מודה להקל.

ביאור רעק"א בדברי הפלתי

בבליזן רעק"א על הפלתי כתב כאן באמצע דיבור.
 הא דאמר ר"י במאתיים היינו במין בשאינו
 מינו עי"ש. וביותר י"ל דקשיא ל"י קושיא התוס'
 שם דמאי פריך הש"ס ולמא הציר בטל במים דסליק
 את מינו וכו' ואלא ע"כ דבששים לא בטל כלל אף
 גיעולי נכרים עד כאן הגהות רעק"א.

סיק ר"ב

איסורין שיין ועעמן חלוקין אם מבטלין זה את זה

עיין בפלתי לעיל (ס"ו כ"ב סק"ה) שכתב על דברי
 המחבר (בטע"א) דאם לא הסיר הורדין קודם
 שבשלם אז אם יש ס' בכל הקדירה נגד הדם
 שבחוסין מותר, וכתב הב"ח דהואיל תמלח תחלה
 ונאסר ע"י המליחה כדי קליפה (כמבואר לקמן בסימן ק"ה)

משום דזיעה בעלמא הוא א"כ אין להחמיר יותר
 משיעור זה.

ועיין עוד בשו"ת הרשב"א (ח"א ס"ו שצ"ב). ובפרי"ח יו"ד
 (ס"ו פ"ג סק"ט). ועיין בתשו"י שער אפרים (ס"ו נ"א)
 ד"ה ואגב. ובתשו"י נו"ב קמא יו"ד (ס"ו כ"ה) ד"ה
 ואמנם.

ציר דגים אסור מהית או מדרבנן

ציר דגים טמאים הסכימו רוב הפוסקים דאין איסורו
 רק מדרבנן וקרא דהטמאים הנאמר בשרצים
 הוא דרשא גמורה אבל בדגים טמאים אין זה רק
 אסמכתא הטעם דלא אמרינן מטעם טעם כעיקר
 תהא אסורה מה"ת כמו שכתב כתב הישועות יעקב
 (סימן פ"ג סק"ד) דמיירי דיש כאן רוב ובמין במינו מהני
 רוב.

מהו דעת התוס' בציר דגים

עיין תוס' ע"ז (מ' ע"א) שהקשה הרי ציר דגים אסור
 מה"ת והא דאמרינן בחולין (צ"ט ע"ב) דציר זיעה
 בעלמא כבר תירצו שם עי"ש. ועיין בשו"ת שאילת
 יעב"ץ (ח"ב ס"ו קפ"ח) שמסיק לחשוש להשיטות דציר
 אסור מה"ת ושהתוס' בע"ז סותר עם תוס' בבכורות
 (ו' ע"ב ר"ה לאסור) ועם תוס' בחולין (צ"ט ע"ב ר"ה שאני ושם
 קי"ב ע"ב ר"ה הטמאים) עי"ש. (ועיין ש"ך ס"ו ק"ז). ועיין ח"י
 ח"ס ע"ז (מ' ע"א) מה שכתב בזה עי"ש. ובתשו"י ח"ס
 יו"ד (ס"ו פ"ה). ובנושאי כלים על השו"ע לעיל ס"ו
 פ"ג. ובבנסת הגדולה שם בהגהות הב"י שנוטה לומר
 דאין איסורו רק מדרבנן. (ובעיקר הדבר שהתוס' סותר את
 עצמו ממקום למקום יש להעיד מדברי המהרש"ל בהקדמתו למס' ב"ק
 דאע"פ שכן הוא הדבר אין כאן סתירה דבמקום אחד הוא דברי רבינו
 יעקב תם ובמקום השני הוא דברי ריב"א או ר"י ובעלי התוס' תלמידי
 ר"ת היו לרוב ולפני ר"ת בפרק אחד היו קרוב לשמתים בעלי תוס' וכל
 אחד הגיע להחזקה עי"ש. וכן כתב בהקדמתו למס' חולין וכן הרבה
 טענות נפלו בהנחתות. ועיין גם בספר הישר לר"ת (ס"ו רפ"ב). וגם עיין
 בשיטה מקובצת כותבת (י"ג - פ"ב) דאין דרך של תוס' לפסוק הלכה
 כי אם לפרש השמעתה בדרך שקלא וטריא. ועיין בבליזן השי"ס תולין
 (צ"ט ע"ב) שהעיד ג"כ מסתרות דברי התוס' ונשאר בצ"ע).

**ביאור דברי הרא"ש שהביא דין זה ולא הסתפק
דגמרא ערוכה הוא**

ויש לומר בנוסף לדברי הפלתי דכותנת הרא"ש
לחדש דבבשר בחלב כתב הרמ"א דכל שכן
הוא דכל אחד מבטל חבירו וכגון שנפל כזית של
גבינה וכזית של בשר ומ"מ יש חקירה באחרונים אי
הא דהבשר והגבינה מבטלין זה את זה הוא רק
באופן שלא נאסרו קודם שנפלו להיתר באיסור בב"ח
או אפי"אם נאסרו קודם שנפלו להיתר מבטלין זה
את זה ומלשון האיסור והיתר (כלל כ"ד דין י') מקור
דברי הרמ"א משמע דוקא כשלא נתערבו מקודם
אבל אם נתערבו מקודם ונאסרו מדין בב"ח אין
מבטלין זה את זה והאחרונים מסבירין בכותנת
האיסור והיתר לפי דברי התבואות שור (בס"י ל"ג סק"ח)
שכתב לחלק בין ב' איסורין שאינם משם אחד
דמבטלין זה את זה אם אין טעמן שזה ובין ב'
איסורין משם אחד דאין טעמן שזה אין מבטלין
זה את זה והכי נמי אם נאסרו הבשר והחלב דיש
להם שם אחד של איסור בב"ח אין מבטלין זה את
זה אבל אם לא נאסרו שפיר מבטלין הבשר והגבינה
זה את זה כיון דאין טעמן שזה, (והוא דמה"ת אפילו ב'
איסורין משם אחד מבטלין זה את זה ורק דרבנן הם שגזרו לומר דב'
איסורין משם אחד יש להם דין כטעם אחד של איסור ואין מבטלין זה
את זה כן מבואר בפמ"ג בכמה דוכתי הובא בשו"ת בית אפרים (יריד
ס"י ל"א), והקשה עליו ומסיק דבשר בחלב אין מבטלין
זה את זה הוא מה"ת וגם דדוקא בשר בחלב ס"ל
לאיסור והיתר דאין מבטלין זה את זה אע"פ שאין
טעמן שזה אבל בשאר איסורין אפילו ב' איסורין
משם אחד מבטלין זה את זה כל שאין טעמן שזה
ועיין שם באריכות בשו"ת בית אפרים הנ"ל ועיין
עוד בשו"ת אבנ"מ (ס"ד ד) מה שכתב בביאור דברי
האיסור והיתר (ועיין בחו"ד כאן (ס"י צ"ח סק"ח) שסותר לדברי
בס"י צ"ב ע"י"ש) וזהו כותנת הרא"ש לדריק דוקא איסורין
מבטלין זה את זה.

**ביאור דברי הפלתי שכתב דחייב על חלב וזהו דרי
ק"ל וחלב חיה מותר**

כתב הפלתי, ואם נפלו חלב בהמה וחלב חיה
לתוך התבשיל, אם שוחין בשמם ובטעמם
פשיטא דמצטרפין לאסור קדרה וכו' מיהו אם שוחין

ולכן בעינן ס' נגר הקליפה גם כן, ועל זה הקשה
הפלתי דאף אם נימא דקליפת החוטין בעוף נעשה
נבילה סוף סוף הרי הוא בשר והדם שבתוך החוטין
הוא דם, יש כאן שני מינים ואם כן אם יש ס'
בקררה לבטל הדם שלא יהיה נותן טעם, מכל שכן
דיש כאן ס' לבטל טעם בשר הנאסר בקליפה זיל
הכא ליכא טעמא זיל הכא ליכא טעמא ולכן אסורין
מבטלין זה את זה ע"כ וזה לשיטתו דס"ל דאיסורין
שוחין וטעמן חלוקין מבטלין זה את זה. אמנם לפי
דברי התבואות שור (בס"י ל"ג) דס"ל כן בדעת הב"ח
(ס"י כ"ה) לפרש דברי הטור שכתב שם כל שנפסלה
בשחיטה הרי זו נבילה וכל שנשחטה כראוי ודבר
אחר גרם לה ליפסל הרי זו טריפה ע"כ וכתב שם
הב"י לחמוה למה כתב איזהו נבילה ואיזהו טריפה
הרי אין ביניהן שום חילוק באיסור אלא בטומאה יש
חילוק וכאן אינו דין מאיסור טומאה וכתב הב"ח
דנפק"מ לדין לענין שני זיתים דלקמן בס"י צ"ח
וכותנתו דאם שניהם משם אחד אין אחד מבטל
חבירו ועל זה הקשה הפר"ח שהרי הטעם דאין
איסורין מבטלין זה את זה משום שחלוקין בטעמם
אבל אם טעמן שזה מה לי בזה שחלוקין בשמן,
והדרישה ג"כ הקשה כן הב"ח בקונטרס אחרון
הביא דבריו וכתב ויש ליישב כיון דבשר שור ואיל
ועז ג' מינין הן וכל אחד מועיל לבטל טעם חבירו
כמו שכתב האו"ז הובא בב"י א"כ שפיר איכא
למימר דכזית בשר שור נבלה וכזית בשר איל טריפה
מצטרף כל אחד לבטל חבירו בהדי נ"ט של היתר
(והתבואות שור לא ראה דבריו בקונטרס ע"י"ש) שחידש דהיכא
דחלוקין בטעמן ואיסורין שזה אין מבטלין זה את
זה כמו כבוד ובשר ושניהם נבילה אם כן יש לומר
הוא הדין כאן כיון שכזית בשר הבלוע מחלב הרי
כמו חלב דטעם כעיקר דאודייתא אם כן הרי איסורין
שזה ואין אחד מבטל דברי חבירו ע"י"ש ובאיסור
והיתר (כלל כ"ד) משמע כהפלתי. ועיין שפתי דעת
לעיל (ס"י כ"ב סק"י) שהעיר בזה, ולהעיר מדברי המג"א
(ס"י ת"כ סק"ז). ובמחצית השקל שם שנראה דהמג"א
והחמד משה חולקין בזה ע"י"ש. ועיין בחשור בית
אפרים יר"ד (ס"י ל"א) שכתב להצדיק דברי זקנו
התבואות שור מקושית הפמ"ג בפתיחה לשער
התערובות ח"ג פ"ה הקשה על דבריו ע"י"ש. ועי' כאן
ביד אברהם. ועיין בחשור אבני מלואים (ס"ד ד).

בטעמם ואין שוין בשמם כי לחלב בהמה ולחלב חיה שם מיוחד וכו', והשואל בתשר בית שערים יו"ד (סי' קפ"ג) בד"ה ומה, הקשה הרי חלב חיה מותר ועל זה כתב פליאה בעיניך הרי חלב חיה מותר, פשוט דאין כוונתו דשניהם אסורים משום חלב, אלא דאיסורא משום איסור אחר נבלה או טרפה ע"ז ועיר הנדחת או שור הנסקל וכדומה או חלב בהמה משום חלב וחלב חיה משום איסור אחר הנ"ל אם אין הפירוש שנים וג' שמות אסורים. עיין רש"י ותוס' ע"ז (סי'), ולא נקט חלב חיה וחלב בהמה משום האיסור, אלא משם שיווי בשמא וטעמא ואולי אינו כלל חלב (בציד"ה) רק חלב (בקמ"ץ) ואין כאן תמיהה כלל ע"כ.

ביטול באיסה"נ

באיסור"נ אי שייך ביטול נחלקו המהרי"ט (ח"א סי' ר') דעל איסה"נ לא שייך ביטול, ולעומת זה בחקרי לב ח"א (יריד סי' צ"ג) דס"ל דנתבטל עי"ש. ועיין לקמן (בסי' ק"א) מה שכתב הפלתי בזה לגבי דין חהה"ל עי"ש. ואמרנו דלכאור' דבר זה תלוי אם איסה"נ הוי שלו או לא (ויש בזה פלוגתא גדולה בדברי הראשונים כידוע) דאם אינו שלו וקיי"ל דבעינן ידיעת בעלים ואם אינו שלו אין הוא בעלים לדבר לא מהני ביטול.

כמה תירוצים על קשיית הפלתי על סתירת הרמב"ם

א. ונעתיק דברי האור זורע בתשו' (ח"א סי' חשע"ט בסוף הספר) שכתב דאע"פ דקיי"ל דאיסורין מבטלין זה את זה, מכל מקום מצות אין מבטלין זה את זה דאע"פ דר"א דימה שתיהן אהודרי, מכל מקום הלל שהיה אוכל ביחד מצה ומרור יכול לסבור כר"ל דאיסורין אין מבטלין זה את זה עי"ש. ולפי זה אין הכרח לדמות אהודרי. וכן כתב בספר בית הלל בהל' תערובות.

ב. וראיתי בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' י"ח) שהביא דברי הרמב"ם (פי' מהל' תמידין ומספיק ה"ז) שכתב, ואם עירה המים בין, או היין בתוך המים, וניסך שניהם מכלי אחד יצא. והרי במס' ב"ב (צ"ז ע"ב) איתא מזוג לא יביא ואם הביא פסול וכתב לתוך

שדוקא בניסוך המים שיש מצוה היין והמים תרוייהו מצוה ניהו והא קיי"ל אין מצות מבטלות זו את זו וכדאיתא בפסחים (קט"ז ע"א) לפיכך כשר משא"כ ניסך של שאר ימות השנה שהמצוה היא רק בניסוך היין אצל תמיד של שחר ותגיא בספרי ונסכו יין רביעית ההין חי ולא מזוג עי"ש.

ועל זה תמהו האחרונים מדברי הרא"ש בפרק ערבי פסחים דמסיק דכיון דלא אתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן אלמא דמספקא ליה אי מצות מבטלות זו את זו ואם כן אמאי אם ניסך כשר והתינוח לפי הרמב"ן (במלהמות) דס"ל דלכר"ע מצות אין מבטלות זו את זו אלא דהלל ס"ל שלא יצא שאינו יוצא בלי כריכה ורבנן סוברים דלכתחלה יעשה בלי כריכה ואם רוצה יכול לכוון עי"ש והשתא אם נימא לפרש דברי הרמב"ם (בפי"ח מהל' חרי"מ) כדברי הרמב"ן או לא תלוי בדברים הנ"ל (ובקצת כליל תשעה באב אומרים דבינו ניסוך המים, הוכחה שלא קפדו על הא דמצות מבטלות חז"ק). ומזה אמרנו לפשוט חקירה שראיתי חוקרים אם אמרין מצות מבטלות זו את זה גם במצוה שאינן באותו דרגא ממש וכגון מצות שהן חובת היום ביחד עם מצוה שהוא חובת הקרבן ומכאן יש ראייה לפשוט דין הנ"ל דהרי הרמב"ן הובא בריטב"א סוכה (מ"ט ע"ב) וכן כתב השאג"א בספרו על מס' תענית (ב' ע"ב) ועיין בשו"ת אבנ"ז אור"ח (סי' תצ"ה) שכתבו לחלק בין ניסך היין שהם חובת הקרבן ובין ניסוך המים שהוא חובת היום עיין בדבריהם.

ג. ועיין בשו"ת בית שערים חלק החדש (סי' ח) שדן בקושיא זה ועי"ש שם מה שתירדן. (ועיין שם עוד בסי' ו' ובסי' ז' ולהעיר עוד דאיתא במפרשים כמה חילוקים בבירור הא דאמרין אכילה דרשות מבטל למצוה א. היינו דוקא שלועסן ביחד דאו מבטל טעם אחד את חבירו אבל כשהם שלמים אינו מבטל ליה הנה באכילת מצה מוכרח ללעוס משום שדרך חירות אוכלן בהסיכה ואין זה ריך אכילה לאכול כשהוא שלם אע"ג דבלע מצה יצא אין הדרך לאכול כך אבל באיסורין מאן ימר דלעסן יש לפלפל בה) ועיין בברוך טעם (פ"א) משער התערובות ובהג"ה שם מהדברי חיים מה שכתבו בזה.

ד. בחוות דעת (סי' צ"ח סק"ח). ועיין בהגהות של הברוך טעם (על הדגול מרבבה), ומקור דבריהם נמצא בפמ"ג בשפתי דעת (סי' ל"ג), שהסביר דברי הרא"ש

יותר מרור כדי שלא יתבטל המצה וקשה לזקק בזה לכן אמרו חז"ל לא לאכול ביחד וזה בסתם בני"א אבל ר' יוחנן דרב גובריה וה' אתו ה"י מדקדק ומכוין זה על זה הרי מזה יוצא דחד בחד לא בטיל הא כל שהוא יותר בטל וא"צ כפל ולכן פסק הרמב"ם (בפ"ח מהל' תמץ ומצה ה"ח) דאוכלין מצה ומרור ביחד ולא הוזכר גם פסח רק מצה ומרור שהם שני כזיתים, הובא במהרש"ם בדעת תורה (סי' ק"ט) והקשה על זה מדברי הפמ"ג (סי' כ"ג) דהרמב"ם ס"ל דגם בידי אדם אי אפשר לצמצם עיי"ש. (ועי' תשרי ח"ס ארי"ח סי' קכ"ז) ומקור דין זה נחלקו במס' בכורות (י"ח ע"א) ודעת התוס' שם ובמס' עירובין (ה"י) ס"ל דאפשר לצמצם אמנם דעת הרמב"ם (בפ"ט מהל' תמץ ה"ח) דגם בידי אדם אי אפשר לצמצם ועיין במדני יו"ט על הלכות קטנות (סי' ט' אות מ') דהוא הדין בתפילין עיי"ש.

ביאור שיטת הרמב"ם והרא"ש ספק שמיה התראה

בדעת הרמב"ם אם ס"ל התראת ספק שמיה התראה עיין בדבריו (פ"ד מהל' שבעות ה"י י"ז). וברשב"א בתשרי (ח"א סי' קמ"ח), וזה דלא כדעת הלחם משנה (פ"א מהל' קרבן פסח ה"ה) שכתב היפוך בדעת הרמב"ם, ועי' בלח"מ (שבעות פ"ה ה"ב) דלכו"ע לא הוי התראה במקום שהספק לא יתברר לעולם, והכא לא יתברר לעולם. ואם נימא דהרמב"ם ס"ל התראת ספק שמיה התראה יש לפלפל על דברי הבית שערים ארי"ח (סי' ש"ח) שהביא דברי הרמב"ם (בפ"ח מהל' פסולי המקדשין ה"ג) שכתב כל האוכל כזית במזיד לוקה שנאמר לא תאכל כל תועבה ושם בהל' ז' גבי פיגול כתב אבל אם אכל מן המתיר עצמו אינו חייב כרת אלא לוקה כאוכל פסולי המקדשין שאין בהם פגול עיי"ש ואם נימא דשחז"ט חוץ מהני שאלה קשה הרי הרמב"ם בהל' שבעות (פ"ה ה"ב) כתב דכל לאו שאין לאו שבו מפורש לא תאכל פסולי המקדשין והוי התראת ספק שמא ישאלו הבעלים ע"כ ולפי הג"ל הרי דעת הרמב"ם דהתראת ספק שמיה התראה (ועיין בשו"ת בית יצחק ארי"ח סי' כ"ז אות ח').

דעת עוד ראשונים חשובים כהרמב"ם

עיין בתמים דעים להראב"ד (סי' ל"ח) שכתב ראף דאם נאמר דדבר שנתבטל אינו חודר וניער מ"מ

בתשרי שהוא הוא מקור הדין דעיקר ההיתר אינו מטעם איסורין מבטלין זה את זה אלא מטעם סברא דמה לי היתר המבטל איסור ומה לי איסור המבטל איסור אלא אחר שהכריע מסברא הוסיף דכל שכן הוא לפי מה דקיי"ל איסורין מבטלין זה את זה והפרי מגדים (בפתיחה להטובות) ציין שכבר מצא תירוצין זה בכנסת הגדולה (להגאון ר' חיים בנבנבתי) בהגהות בית יוסף (בסי' צ"ח אות צ"ח) בשם ספר בני שמואל (להגאון ר' שמואל חיון בן בתו של הרש"ם, נדפס בשאלותיק). והאבני מילואים בתשרי בסוף הספר (סי' ד') כתב גם כן תירוצין זה מהכנסת הגדולה עיי"ש. ועיין שו"ת ח"ס יו"ד (סי' צ"ח) ובחיי' פסחים (קט"ו ע"א) ועיין עוד פמ"ג בפתיחה לשער התערובות (ח"ג פ"ה) ועיין ארעא דרבנן מההדרא בתרא (סי' קל"ה) אבל הפלתי לא נחא ליה בזה ולכן כתב בעוד דרך אחר לפרש הרא"ש דכתב כן לפי רש"י.

ה. ועיין בחק יעקב ארי"ח (סי' תצ"ה) להגאון ר' יעקב ריישר ובספרו מנחת יעקב על התורת חטאת (כלל פ"ה אות מ"א) מה שכתב בזה (ודבריו בשו"ת שבות יעקב ציינו לעיל אות ב') ועיין בשו"ת לחם שלמה יו"ד (סי' צ"ה) שהביא מה שהקשה החו"ד כאן על הפלתי באות ג' ות"י בעוד אופן עיי"ש.

ביאור דברי הגמ' דבזה"ז אין אנו אוכלין רק מצה ומרור ביחד משום דמבטלות זו את זו

איתא בירושלמי (פ"א הל"ה) דר' יוחנן אכל שני כזיתים מצה ומרור ביחד על ידי כריכה, ופריך הרי הלל אכל ג' כזיתים ביחד דאכל פסח מצה ומרור ביחד, ומשני כאן בזמן שבית המקדש היה קיים, שכל הג' כזיתים רשות, והוסיפו אפילו תימא כאן וכאן בזמן שבית המקדש היה קיים, אבל שני כזיתים בלבד אפי"י בשעת בית המקדש שהן מה"ת אין אחד מבטל חבירו ע"כ. והקשו האחרונים מגמ' פסחים דאמרין בזה"ז לא ליכול אינש מצה ומרור ביחד דמצה חיוב תורה ומרור חיוב דרבנן ורבנן מבטל כזית של תורה הרי דש"ס דילן חולק על הירושלמי דאמר אין כזית חד מבטל שני ודוקא במס' זבחים (ע"ט) דג' כזיתים הן אחד מבטל השני ותירוצין הפלתי (בסי' ק"ט) דודאי אין כזית אחד מבטל השני רק דצריך הלוועס לכוון ולצמצם שלא יאכל

ד. בד"ה ועוד. כאלו הוא אדום. נ"ב יעוץ ברמב"ם פ"ג מהלכות מקואות דין י"ח ויעוץ בלח"מ פ"ב מהלכות פהמ"ק הלכה כ"ב.

ה. שפיר פסק הפגול. נ"ב הרמב"ם כתב להדיא הטעם שאין האיסורין מבטלין זה את זה.

ו. בד"ה ובהכי. והוא היתר. נ"ב לפי דבריו הך תנא דאמר זה היתר הבא מכלל איסור לא יליף ביטול ששים או ק' מזרוע בשלה, דהא בהסרת הגיד נתמעט השיעור וא"כ מאי מקשה הגמ' על תירוצו של רבא א"ה למאה וששים נמי לא לגמור.

הערה ממנה"ם שיק ליישב קושיא בגמ' ע"ז וסנהדרין לפי דברי הרמב"ם דס"ל איסורין אין מבטלין זה את זה

חמח"ם שיק בתשרי ח"מ (ס"ו ע"א) ד"ה וכמקום הביא דברי הגמ' בע"ז (נ"ג ע"ב) דישאל שזקף לבנה דגלי דעתיה דניחא ליה בע"ז ובא גוי והשתחוה לה אסורה ואינה בטילה עולמית דשליחותיה דישאל קעביד ומטעם זה אסורה כשנכנסו לארץ ישראל כל אשירות דמאן מוכח איזה אשירה היתה מאותה זמן של חטא העגל דאז היה ניחא להם בע"ז או לאחר החטא שכבר עשו תשובה עי"ש וא"כ בין שאסרה לן התורה בהנאה כל אשירות מטעם זה א"כ הוי תקלה וקלון לישראל דיאמרו למה נאסרו משום דישאל עשו את העגל ואם כן תקלה וקלון ולכך אמרה תורה השחת שרוף וכלה וא"כ יש לדרוק על רב ששת בסנהדרין (נ"ה ע"א) דפשט משום תקלה לחודיה נאסרת ונהרגת ועוד קשה מאי פשוט מאשירה דאסורה אף דליכא קלון והרי מקרא מלא דיכר הכתוב (שמות ל"ב כ"ה) לשמצה בקמיהם ומנא לן להוכיח מאשירה דאפילו בלא קלון אסור.

וכתב דלפי תוס' ר"ה (נ"ג ע"א) ד"ה ולא דאע"ג דידושה להם מאברהם מכל מקום יש להגרים אשירות במה שנטעו ואם כן כל האשירות היו אסורות והרמב"ם בפ"ח מהל' פסולי המוקדשין (הל' כ') דאיסורין אין מבטלין זה את זה ואם כן כל זמן שלא נקצצו לא היה אפשר לבטל את האשירות שנטעו להשתחוות להם בעת העגל שהרי כולם היו

שאני חמץ שנתערב לפני הפסח שלא התחיל עדיין הביטול דנאמר דאינו חוזר וניער וראיה ממצוה ואיסורין אין מבטלין זה את זה משום ששניהן שוין הם והוא הדין היתר משום דשוין הן ועל זה כתב ריש לחלק עי"ש ועל כל פנים דייק מדבריו המנחת יעקב (כלל פ"ה אות מ"א) דס"ל להראב"ד כדעת הרמב"ם דאין מבטלין זה את זה עי"ש ועיין ר"ן נדרים (נ"ט ע"ב) שדן בזה וכתב ריש סכרא לומר דאיסור באיסור אין אחד מבטל חבירו וצ"ע לדבריו (כדף נ"ב) ד"ה וקשיא (ועיין דגל מרבבה כאן שדן למה לא הביא המחבר דעת הרמב"ם ורק דעת הרא"ש הביא עי"ש).

כמה הערות קצרות מבעל הברוך טעם

א. כמה הערות מהגליונות של הברוך טעם מה שכתב הפלתי רבפחות מס' לא מהני טעימה. נ"ב בהראב"ן (דף י"ג ע"א) מבואר להדיא דאף בפחות מששים מותר ע"י טעימות כהן או קפילא. ובלא"ה לפ"ד המחבר בטעם בראב"ן ה"י די בתערובות ב' זיתי איסור נפרדים בששים זיתי היתר ובגליון או"ה כ' בשם הראב"ן כזה"ל כל ב' אסורים נפול להיתר אמרינן דיהיב טעמו ומצטרף ובעי ששים כנגד שניהם עכ"ל הרי שמצטרף מאה ועשרים זיתים לבטל ב' זיתי אסורים נפרדים אשר על כן נ"ל שסובר הראב"ן שטעמי ב' אסורים מצטרפי אהדדי ויש הרגש טעם מחודש מצירוף שניהם בתוך התבשיל וסובר הראב"ן שדינו כטעם איסור הבא משני זיתים של איסור משם א'. ויעוץ ע"ז (ס"ו ע"א) ובתוס' שם ד"ה ורבא אמר ולעיל בפלתי סימן זה ובתבואות שור (ס"ו ל"ג ס"ק ה) מ"ש בדעת הב"ח באסורים משם א' וחלוקים בטעם ובפמ"ג (שעה"ח ח"ג פ"ה).

ב. בד"ה אמנם. להבין מה ביקש. נ"ב נ"מ שאין האוכל פסול לעדות מדאורייתא.

ג. בד"ה איברא ופשיטא דחייב מלקות. נ"ב צ"ע היכא ולא התרו אותו רק משום איסור א' דאי מתבטל לא עבר על איסור זה שהותרה עליו כ"א ע"י איסור אחר שרבה על אותו איסור שהותרה בו, ועל זה לא ה"י לו שום התראה וכבר נתעוררו ע"ז בתוס' בסוגיא דפיגול ונותר זבחים (ע"ח).

נבילה וכתב המהר"ם שיק דהשאלה בגמ' שייך רק
 בבהמת רשות דהשחיטה אינה מצוה אע"ג דדם
 שחיטה נמנית בתרי"ג מצוות (מצוה קמ"ו חלא כחסי במס'
 שבעות כ"ב ע"א דס"ל דאין זה עשה ועיין בחינוך מצוה תנ"א) היינו
 אי בעי לאכול כנאמר וזבחת ואכלת (דברים י"ב ט"ז)
 אבל של עיר הנדחת דאסור באכילה אין השחיטה
 מצוה אלא רשות והריגה מצוה ורשות ומצוה
 מבטלין זה את זה ואי אמרינן כהלל בפסחים (קט"ז
 ע"א) דמצוות אין מבטלות זו את זו לא שייך האיבעיא
 של הש"ס ועל כרחך השאלה אי השחיטה רשות
 ועיר הנדחת מצוה ואמרינן דמצוה מבטל רשות ולכן
 הרמב"ם דפסק בהל' שחיטה (פ"ד הי"ח) כרע"ק דבשר
 נחירה היה מותר ובא הכתוב לאסור (ועיין ח"י ח"ס חולין
 י"ז ע"א) שפיר מונה במנין המצוות (עשה קמ"ז) השחיטה
 למצוות עשה ובהל' חמץ ומצה (פ"ח הי"ח) פסק
 הרמב"ם כהלל ג"כ ולפי הפלתי כאן דספק הוא אי
 קיי"ל כהלל או כרבנן נמצא דהוי ס"ס ספק אי מצות
 אין מבטלות זו את זו ואם ת"ל כרבנן מ"מ השאלה
 אי בהמה עיר הנדחת מהני שחיטה להוציאו מידי
 נבילה ולכך לא הביא הרמב"ם שאלה זה עיי"ש.

אסורים רק לאחר שנקצצו שהקציצות מבטלתן
 ונעשו האשירות של קודם המעשה ושלאחר המעשה
 היתר אז היו יכולין לבטלן ואם כן הרי תחילתן
 ביאתן להיתר הוא בתערובות ולכן הוצרכו כולם
 שריפה ממילא עיקר שריפה הוא על ידי שהיו
 האשירות שמקודם המעשה ושלאחר המעשה גם כן
 אסורים ועל ידי מה נאסרו על ידי התקלה שנעשה
 על ידם אע"ג דליכא קלון ושפיר הוכיח הש"ס
 דמשום תקלה בלבד נאסר.

**ישוב לקשיטת האחרונים על הרמב"ם למה לא הביא
 הרין אי שחיטה מטהר מידי נבילה לפי דברי הפלתי
 כאן**

**בחידושי המצות להמהר"ם שיק (יש מצוה קס"ב)
 הביא דברי המנ"ח (מצוה קס"א ד"ה ובהמה)
 שהקשה על הרמב"ם שמנה במצות עשה (צ"ח) להיות
 הנבילה טמאה ומטמאה שנאמר (ויקרא י"א ל"ט) וכי
 ימות מן הבהמה וכו' הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב
 למה לא הביא האיבעיא דגמ' סנהדרין (ק"ב) בשחט
 בהמה של עיר הנדחת אי שחיטה אהני להוציא מידי**

סימן צמ

סק"א

דנחלקו התנאים אי יש בגידין בנותן טעם או לא, דעת ר"י ות"ק במשנה חולין (צ"ז ע"ב שם פ"ט ע"ב שם צ"ט ע"ב) דיש בגידין בנותן טעם, ולכן משערין אותו כבשר כלפת דהיינו שרואים כאילו הירך שנתבשל היה לפתות והגיד היה בשר, ואם הלפתות היה נותן טעם בהלפת הרי זה אסורה וכתב רש"י "לפי ששיעורים הלכה למשה מסיני" וכך קבלו, ודייקר ששיעור זה בס' לפי מה שאמרו שם גיד בס' ואין גיד מן המגן, ועיין תוס' שם ד"ה כל ור"ן, אמנם הפירוש המשנה להרמב"ם פירוש אחרת כפי שכתב הפ"מ"ג בראש יוסף בכותנתו ד"ה לשון הרמב"ם דשיעורו של גיד הוא בנתנית טעם ממש שצריך ליתן לעכורים לטעום להודות שצריך שיהיה טעם ממש כמו בשר כלפת אבל קצת טעם אינו טעם חשיב וגיד ובשר הוי מין בשאינו מינו ומה שאמרו גיד בס' מיירי כשאין שם גיד, (ועיין לעיל פלתי סי' צ"ח סוף סק"ד).

בהלמ"ס אי אפשר שיהיה פלוגתא

אי אפשר שיהא פלוגתא בהלכה למשה מסיני ע"כ עיין לעיל בריש ה' טריפות מה שכתב בזה הפלתי (סק"ב) בהקדם דברי הרמב"ם בהקדמת סדר זרעים כי כל מה שלמדו חז"ל מרוחב דעתם ועוצם בינתם בהו נפלה שכחה ומחלוקות אבל מה שקבל הללמ"ס לא יפול בו מחלוקת ושכחה כלל והן הן הדברים כהודיתן תמיד עי"ש. (ועיין בהערה לעיל בס' צ"ח סק"ד).

ראיה שאין דברי הגמ' בודע בשלה כי אם אסמכתא בעלמא

ולכאור' יש להוכיח דאין ללמוד מגמ' זה, אם עצמות האיטור מצטרפין או לא, מכוח לימוד רק מטעם אסמכתא, והוא דלכאור' קודם שבשלו הבשר בחדאי שמלחו אותה, דהרי אין מבשלין בלי מליחה דעל ידי הבישול יוצא הדם וחרור ומכניסו, ולכן

החילוק בין עצמות ובין קודה

הפלתי כאן מחדש דודאי יש לחלוחית בעצמות ואפ"ה יש בכוחן לבטל האיטור עי"ש וא"כ הדרא קושית הפר"ח והפלתי מ"ש עצמות מגוף הקודה. וכתב הפרישה לפרש הטעם לחלק בין קודה לעצמות דקודה כבר היא בלועה מבישולין שבשלו בה מקדמת דנא ואפשר דלא בלעה עתה כלום משא"כ בעצמות ואין להקשות לפי זה קודה חדרשה שלא בלעה כלום עכ"פ יצטרף ע"ז יש לומר לא פליג רבנן עי"ש.

ביאורו של תורת דעת כאן

תורת דעת כאן הביא דברי הפלתי וכתב לפרש דהרמ"א ט"ל להחמיר דעצמות האיטור אינן מצטרפין אבל אינן אוסרין משום דהלחלוחית אוסרין מדין היוצא מן הטמא אך טעמם קלוש (ועיין כעין זה באור שמה פ"ד מהל' מאכא"ס) ובשיטת המחבר מפרש דהלחלוחית של העצמות מותרין כיון דהעצמות בעצמן מותרין משום דאין כאן דין היוצא מן הטמא לאטור דטעם קלוש כזה אינו אוסר (ושיטת המחבר הוא שיטת הר"ש במס' תרומות פ"ה מ"ט), והרא"ש והרשב"א, ושיטת הרמ"א, הוא שיטת אר"ז, ועיין ש"ך שהביא מהרא"ה והר"ן דעצמות האיטור מצטרפין עם האיטור).

באבר מן החי גם העצמות מצטרפין

עיין בספר תיבת גומא להפרי מגדים להגאון ר' יוסף תאומים (פרשת ורא) שכתב להסתפק באבר מן החי אם מצטרפין העצמות לבטל האיטור, ומסיק דמצטרפין.

בפלוגתא בגמ' אי בגידין יש טעם או לא

מדי להבין הדברים צריך לבאר סוגיות הגמרא

דיני עצמות לגבי איסור בשר בחלב

והנה יש לברר דעת הראשונים בגדר עצמות לגבי איסורין, ואם איסורם מחמת עצמם או לא, ומה דינם לגבי בשר בחלב, והנה לענין "איסור נותר" נאמר והנותר מבשר הזבח דרשו מבשר ולא מן העצמות וע' זכחים (ל"ה ע"א), וברש"י שם (פ"ד ע"א), וכן לענין "איסור נבילה" מבואר במס' טהרות (פ"א) עצמות החמור טהורות ורגלי הדבורים כעצמות החמור, ועיין בתוס' ע"ז (פ"ט ע"א) ד"ה ההוא, אמנם הרמב"ם (בפ"ד מהל' מאכא"ס הל' ט"ו) פסק על פי דברי הגמ' בחולין (ק"ו ע"ב) דמי שאוכל העצמות או מן הגידים אע"פ שהוא אסור הרי זה פטור שאינם ראויים לאכילה עי"ש דבגמ' שם מבאר דעצמות מצטרפין לטמא טומאת אוכלין הרי דעצמות שם אוכל עליה, (ובד"ה על מס' שבועות פ"ז אפרו דלכאור לפי הפוסקים החולקים על הרמב"ם עכ"ה דמחלקין בין טומאת אוכלין לשאר איסורי אכילה והתם מצינו שיש חילוק בין איסור אכילה בשבועות ובין טומאת אוכלין עי"ש דוק היטב ויש לפלפל עוד) ויל"ע מהו הטעם שנותן העצמות אם ע"ז אמרינן דאסור מה"ת או גם התם פטור אבל אסור הוא, ולכאור' יש לומר כיון דלא אפשר בעצמות שיהא אסור מה"ת כיון שאין מקום שיהא ראוי לאכילה לא מסתבר לומר דטעם שנותן במאכל אחר יהא אסור מה"ת דאטו תולדה יהא חמור מן האב, חוץ אם נימא דאם מבשלן זמן רב נעשה ראוי לאכילה וזה תלוי במציאות. ואפילו הרמב"ם דס"ל להחמיר באכילה מ"מ מודה דליכא בזה איסור טומאה כמבואר בחולין (ע"ז ע"ב) ולגבי הקטרת אברי העולה על גבי המזבח אין העצמות בכלל בשר ולכן אם פירשו העצמות מהבשר לא יעלו שנאמר ועשית עולתך הבשר והדם, למעט העצמות וכשהם מחוברים עם הבשר מותר להקריבם, כמו שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה, וכן מצינו בנוגע בבשר קדשים דאמרינן יקדש שנעשה כמותו היינו דוקא בנוגע בבשרה ולא בעצמות ע' זכחים (צ"ז ע"ב) הרי מכל זה יוצא דעצמות אינו בכלל בשר לגבי איסור.

(ובשיטת הרמב"ם יש להעיר רכאן משמע דס"ל דעצמות אסורין הם ובהל' תרומות (פרק

עכ"ה לומר דמלחו מקודם ואם כן נאסר הבשר כדי קליפה בבשר כחוש והתינח בבשר שמן מפעפע י"ל דיש ס' נגד האיסור אמנם מאן יימר לן דכל איל שהביאו היה שמן דאפשר דהביאו גם איל כחוש ואם כן הרי נאסר כדי נטילה או קליפה, והתינח אם נימא דקליפה רק מדרבנן יש לומר אין שכות במקדש, וכן כתב המג"א אר"ח סי' תס"ז ס"ק ל"ג (ועיין פ"ז סק"ה) אמנם אם נימא דמה"ת אוסר אם כן היאך מצטרף לבטל בס' ועכ"ה נימא דאין זה אלא אסמכתא בעלמא.

אי במליחה מצטרף העצמות לבטל או לא

ואצ"יין דברי הפוסקים שדנו במליחה אם מצטרף העצמות או לא. עיין פתחי תשובה (סק"א), שהביא מתשו' מהר"י הלוי (סי' כ"ז) שדן אם במליחה אמרינן דהעצמות מצטרפין לאיסור (ובמליחה באיסור שמן מחמת שהאיסור מפעפע אפשר דאינו מפעפע בעצמות ולא מצטרף אפילו בשל היתר עי"ש) ובתמים דעים להראב"ד (סי' ד') מבואר דאף במליחה מצטרפין עי"ש ובחמודי דניאל הל' מליחה (סי' י"א) כתב דכיון שאנו מחמירין לשער בס' כמו בבישול כמבואר לקמן (סי' ק"ה סעי' ט') ברמ"א אם כן עצמות של היתר גם כן אינן מצטרפין דהא עצמות הן ככלי (כמו שכתב הט"ז סק"א) ומליחה אינו מבליע בכלי רק כדי קליפה ואם כן היאך נוכל לשער כל העצמות כיון שאין נבלע בהם אלא כדי קליפה אמנם משו"ע (סי' ע"א סעי' ג') מוכח דמליחת העצם מועיל להוציא דם מן המוח שבעצם אם כן כ"ש שמבליע ולכן יש לחלק בין אם לא נתייבשו לנתייבשו עי"ש ועל כל פנים יוצא לן בגדי שעצמות רכין ובשמן שמליחה מפעפע בכלו מצטרפין, (והמהורש"ם בדעת תורה כתב דאין ראיה מדברי הראב"ד דהוא לשיטתו ס"ל דגם כלי נעשה רותח במליחה הובא ברשב"א והביאו בב"י לעיל ס' ס"ט וגם ציין לדברי הפמ"ג (בס"י צ"ה בשפתו דעה ס"ק י"ד) דס"ל דגם במליחה בכלי בדבר שמן אינו בולע רק כדי קליפה ואם כן אף בשמן מ"מ יש לחלק בין כלי לעצמות כמו שחילק דעצמות עדיף מקדרה). ועיין בהגהות ח"ס ריש סימן זה שהסכים עם דעת הפר"ח ומסיק דכן ראוי להורות.

דיש ליחות בעצמות (כדעת הפס"ג בס"ז סי' צ"ט סק"א כגד הראשון) אלא דיש לליחות טעם קלוש מאד ואינו אוסר אבל גם טעם קלוש אסור מדרבנן לכתחילה לכל הפחות ולא גרע מנ"ט בר נ"ט דהוא טעם קלוש וקיי"ל דאסור לכתחילה ולכן בס"י פ"ז מיירי שבישולן אין בהם ליחות ולכן אין דינם שזה לבשר אמנם לכתחילה אסור להניח עצמות של איסור בהיתר דאין מבטלין איסור לכתחילה ולכן בס"י פ"ז מיירי שעירב אותן לכתחילה ולכן אסור בדיעבד משא"כ בס"י צ"ט ע"כ.

וחנה על דבריו יש לפלפל דדוחק לומר רבמקום אחר מיירי שבישולן לכתחילה במזיד ובמקום שני מיירי שבישולן בשוגג מרסתם בשניהם ולא פירש, ועוד מהא דהביא מנ"ט בר נ"ט דאסור לעשות כן לכתחילה אולי דין זה נאמר בב"ח דאורייתא ולא בב"ח דרבנן והרי עצמות בחלב אסור רק מדרבנן ולמה יהא אסור ובפרט דהמקור של המחבר הוא הרמב"ם והרמב"ם ס"ל דבשר עוף מרבה עליו החלב, ועוד יש לדון על התירוף השני אם הניח חתיכת בשר ובתוך הבשר יש עצם דהבשר גורם האיסור דרק כשזורק היתר או אפילו היתר ואיסור כשיש שם איסור והיתר מקרי מבטל איסור משא"כ כשהוא גורם באותו זריקה לבטל איסור והיתר ביחד.

ולכן נראה לפי הדרך של המהר"ם שיק אלא דבשניהם מיירי במזיד שאפ"ה לגבי ביטול מותר דהרי הרמב"ם הוא שמחמיר בעצמות והוא ס"ל דמותר לבטל איסור דרבנן ואין בזה איסור של ביטול איסור כמבואר בב"י לקמן, ולכן בס"י פ"ז מיירי דליכא ביטול ולכן אסור מדרבנן משא"כ בס"י צ"ט מיירי דיש ביטול ולכן מצטרף. ושמעתי לתרץ דבס"י פ"ז מיירי שבישול העצמות כבר ולכן אסור כמבואר בס"י צ"ט (סעי' ב') לכו"ע אלא זה תלוי אם קיי"ל להלכה בישול אחר בישול בב"ח אסור (ואין כאן מקומה).

ולפי"ז יש להעיר מדברי הרמ"א (בס"י צ"ט) דס"ל להחמיר בעצמות וי"ל דהציון שמציין שם מבואר ולא ס"ל כהרמב"ם אלא ס"ל להחמיר כשיטת האו"ז דס"ל דאינו מצטרף לא לאיסור ולא להיתר ולפי"ז היה לו לחלוק ולהגיה לעיל בהל' בב"ח על המחבר דס"ל לאסור עצמות ומסי' פ"ז

י"ג ה"ז) פסק דפסולות התרומה אינה מצטרף לאיסור החולין אבל לבטל התרומה אינה מצטרף עם החולין הרי דאינו מצטרף לאיסור וכתב הכ"מ דס"ל כש"ס דילן בחולין (צ"ח) דמשמע דעצמות האיסור מצטרפים עם האיסור ולכא"ר צ"ב מה יענה הרמב"ם על טענת הראשונים הסוברים דאין ראייה מגמ' חולין כיון דאסמכתא בעלמא כמבואר לקמן בשם הרשב"א ועוד דאם נימא דגמ' דילן עיקר היה לו לומר שמצטרף עם האיסור והוא ז"ל אומר דאינו מצטרף לא עם ההיתר ולא עם האיסור ועוד יוצא דהרמב"ם סותר את עצמו מהל' תרומות למאכא"ס (בפ"ד) דס"ל דעצמות האיסור אסורין מצד עצמם ולכן יש שטענו דהרמב"ם ס"ל כשיטת הראשונים לחלק בין עצמות רכין לעצמות יבשים אבל מדברי הפמ"ג בהל' בב"ח לא נראה כן. וגם צ"ב מה יענה הרמב"ם להראיה מגיד הנשה, עיי' לקמן)

ולכא"ר הוא הדין לגבי איסור בשר בחלב היה לן לומר דאין איסור בעצמות של בשר אם בשלם עם חלב והיינו עצמות שאין בהם מוח דהרי עצמות שיש בהם מוח אסור מטעם המוח דהוי כמו בשר. והנה המחבר (בס"י פ"ז סעי' ה') כתב דהמבשל עצמות בחלב פטור אבל אסור מדרבנן וזה לשון המחבר אבל המבשל שליא או עור וגידים "ועצמות" ועיקרי קרנים וטלפים הרכים פטור וכן האוכלם פטור ע"כ. וכתב הש"ך (ס"ק כ"ב) הכי נמי איסורא מיהא איכא ע"כ ועל כרחך לומר דס"ל להמחבר כדעת הרמב"ם דס"ל דאסור באכילה מדרבנן (ואין לומר דס"ל להמחבר לחלק בין עצמות הרכים לעצמות שאינם רכים ונפרש דמה שכתב רכים קאי ארלעיל דהרי מקור דברי הרמב"ם הוא מדברי הגמ' בחולין ובגמ' לא הוזכר רכים, כן העיר הפמ"ג בשפתי דעת) (ודרך אנב שאלני ח"א למה בבישול עצמות עם חלב פסק המחבר דאסור רק מדרבנן הרי בבישול אינו תלוי בדרך אכילה וי"ל לפי הכ"ס בהל' ממרים דס"ל דבישול בשר בחלב אסור רק אם יכל לאכול אותה והכא אי אפשר לאוכלו לכן אינו אסור רק מדרבנן).

ולפי"ז זה הקשו האחרונים דהמחבר סותר את עצמו מדין בשר בחלב למה שכתב כאן (בס"י צ"ט סעי' א') דעצמות האיסור מצטרפין להיתר משמע שאין לזה איסור אפילו דרבנן ובשו"ת מהר"ם שיק יו"ד (סי' ק"ח) כתב לתרץ בשתי דרכים א. דהמחבר ס"ל

(ס"ה) דפסק הרמ"א דגם בביצים בותרו במקום הפסד אלא צ"ב קצת למה כאן כתב מפורש ולגבי ביצים לא כתב מפורש ואפשר דס"ל לחלק בין קליפים לעצמות או דס"ל דעצמות אסור רק כשהם רכים ולא העיר על המחבר כיון שיכולין לפרש דרכן קאי גם על זה (עיין היטב בפמ"ג חזקין).

תוספת השיטות הראשונים בגדר צירוף עצמות האיסור דיש חמש שיטות בראשונים א.

דעת רבינו ירוחם (נתיב ח"ה אות כ"ט) בשם רבינו אברהם הובא בב"י סי' צ"ט (וזהו רבינו בבוק הבית) דיש לחלק בין תערובות של מין במינו שמה"ת בטל ברוכ השיעור של סי' רק מדרבנן דדוקא אז מצטרף עצמות ההיתר לכשר ההיתר אמנם בתערובות מין בשאינו מינו שהשיעור סי' הוא מה"ת אינו מצטרף עצמות ההיתר ב. לחלק בין עצמות הרכים שיש בהם לחלוחית ומח שמצטרפים לאיסור לעצמות יבשים וקליפין שמצטרפין להיתר והובא טברא זה בר"ן ורא"ש. והב"ח הכריע כן כאן וגם בתשרי סי' קכ"ו (ומסיק והתנגל כל עצמות שלהן מקרי רכין) עי"ש וכן הכריע הש"ך (סי' צ"ט סק"א) ועיין תוס' פסחים (ק"כ ע"א) ד"ה אין מפטירין דעגל בשנתו הראשונה עצמותיו רכין הן ג. ריש עוד שיטה הסובר דעצמות האיסור מצטרף להאיסור (טברא י"א התא בראשונים ולקמן). ד. הכרעת הרכה ראשונים דעצמות האיסור מצטרף להיתר (כן ס"ל להרא"ש תר"ן ולהר"ש בתרומות פ"ה מ"ט והרשב"א בח"י חולין ובתורת הבית (כ"ה ד"ש ע"א) וכן פסק בתשרי מהר"י לבית הלוי (סי' כ"ה) הובא בפ"ת (סק"א) להקל. ה. בהגהות שער דורא (סי' נ"ה). כתב שאינו מצטרף לא לאיסור ולא להיתר (המבשרים בדע"ה הביא ששאל לו ח"א הש"ך הביא במק"ב בשם האר"ז דעצמות היתר מינו מצטרפין להיתר ובמדרב"ה פסחים פ"ב הביא בשם אר"ז דכלי עצם אין בלעין כלל).

בעלמא הוא לשער בסי' דהרי עצמות אין בהם איסור ובירודאי לא בעינן לבטלם (ולמעשה יש עוד טעמים בראשונים למה הגמ' בחולין הרי אסמכתא גרידא משום דהוי סין במינו ומה"ת מני ברוכ. עי' תפי' שם תנח' ראשונים, וגם דאפשר לומר שנתבטל כמותה מזה אלא כך היטה מצדו לבטלם ביהוד' וגם הרמב"ם בפט"ו מהל' מאכא"ס כתב דהוי אסמכתא בעלמא.

עוד אמרו דבגמ' בחולין אסור העצמות מפני המוח שבצצמות או משום שיש לחלק בין רכין ליבשין [ובמליחה לגבי עצמות עיין בשו"ת גאוני בתראי (סי' י"ח) דס"ל דאינו דומה לבישול. ועיין בספר חמודי דניאל הל' מליחה (סי' י"א) דעצמות הוי ככלי ובכלי אינו מבליע רק כ"ק הבאתי דבריו לעיל. ועיין פמ"ג שפתי דעת סי' צ"ה ס"ק י"ד מה שכתב בזה]

ועיין עוד באחרונים שדנו בדין עצמות עיין הדק היטב בדברי הפמ"ג ריש סי' צ"ט, ובחור"ד שם (סק"ב) בביאורים, ועיין יד אברהם ריש הסימן ובדרכי תשובה שם (סק"ה).

סק"ב

אם עצמות דינן ככלי עצם לגמרי

יש להעיר ממה שכתב בספר יד יהודה בפירוש הארוך (סק"ה) דלכארי נראה דעצמות שבלעו איסור לא מהני להו הגעלה דדוקא לכלי מהני הגעלה משום דכבר נתייבש וכלה כל הלחלוחית שבהן ולכן מהני הגעלה להו לפלוט מה שקבל טעם מדבר אחר משא"כ עצמות שיש בהם הבלוע ותערובת הלחלוחית י"ל דלא מהני הגעלה וכמו דקיי"ל בעלמא דאין הגעלה באוכלין אבל לדינא כתב דאין להחמיר כיון דגם באוכלין יש שיטות דמהני הגעלה רק לא קיי"ל כנותייהו משום דקיי"ל דאין מבטלין איסור וזה לא שייך בעצם דאינו ראוי בעצמו לאכילה. לכן יש להקל בעצמות שבלעו איסור דהגם שלא נתייבשו עדיין מלחלוחית שלהם אפ"ה דינו ככלי עצם ומותרין בהגעלה, והטמין עוד דיש תומרא פה יתיר מכלי עצם דאם נבלע בו איסור ועבר עליה כ"ד שעות אינו נפגם אחר מעלי"צ כמו בקדרה, וגם נסתפק בהא דקיי"ל (סי' ק"ה סעי' ד) דאין בליעה יוצא מבלי דוטב אם זה דוקא באוכל אבל

דוראיות של הראשונים הם מש"ס בכלי חולין (צ"ה ע"ב) דמשמע דעצמות האיסור מצטרפין עם האיסור ולעומת זה מצינו בגיד הנשה דאין בגדין בנתן טעם מ"מ אם נתבשל עם הידך מותר כמו כן עצמות שאין בהם טעם ובנוסף לזה מבואר בירושלמי תרומות (פ"ה הל' מ) דקליפי איסור מצטרף עם ההיתר ולא נראה להם לחלק בין קליפין לעצמות ומגמ' חולין (נ"ה) כתבו דאין נראה דאסמכתא

כלי שבלוע איסורו אוסר והוא שנגע בו אפי' בלא
 ידע שנגע בו וכן נראה שם בבבא מציעא (פ"ג)
 וכן נראה שם בבבא מציעא (פ"ג) דהיינו שנגע בו
 וכן נראה שם בבבא מציעא (פ"ג) דהיינו שנגע בו
 וכן נראה שם בבבא מציעא (פ"ג) דהיינו שנגע בו
 וכן נראה שם בבבא מציעא (פ"ג) דהיינו שנגע בו

דעת התוס' אי אמרינן בבלוע בקדירה חניני
 כגב המחבר בסימן צ"ה (פ"ד) יראה לי שאם נתנו
 אפר במים תמין שביורה קודם שהניחו
 הקדירות בתוכה אפי' שהשומן דבוק בהם מותר
 דעל ידי האפר נותן טעם לפגם והקשה הש"ך על
 דברי המחבר מחוס' בחולין (ק' ע"א) ד"ה בשקדם
 דהקשו על מאן דאמר חניני בכל האיסורים היאך
 צותה התורה להגעיל כלי מדין במים הרי אי אפשר
 שיהיו המים ט' פגור הכלי ואי סלקא דעתך דאפר
 פוגם את המים לא קשה מדין דהרי יש תקנה של
 אפר ושמא הגעילות כמו אפר ופוגם את הטעם
 הנפלט מהקדירה ע"כ וכתב החכם צבי בתשו' (פ"ג)
 ק"א לתוך דודאי איכא דברים הפוגמים מי הגעילה
 וקוהת' תוס' על מה שנאמר במסוק דכל דבר אשר
 יבוא באש דדין זה נאמר בתורת הגעילה ולא משום
 דנפגם הקדירה עכ"ל [ועיי' חו"י ת"ס (חולין ק')
 שמיישב קושית הש"ך דדין זה דאפר פוגם המים אין
 הכונה דפוגם ממש את המים כמו שאר דברים
 הפוגמין אלא כוונתו דאפר מחליש קצת את המים
 וזה לא מהני דק לגבי איסור בבי"ח דמאחר שנתן
 האפר לתוך היורה של חלב ונקלש טעמו קצת שוב
 אינו מקבל את האיסור מחודש ליעשות איסור בי"ח
 משא"כ לגבי איסור גמור אף ונקלש קצת מ"מ עומד
 באיסורו ולכן שאני כלי מדין בדרך מאיסור גמור ולא
 מהני אפר ועיי' פ"ח (פ"ג) צ"ע [ועיי' בפ"ד מ"ד
 שהקשה על דברי הש"ך שכתב דאיכא תקנות דאפר
 והא' מבואר בשו"ע באו"ח דאין להגעיל דק במים
 להניחה ולא במים שמעורב בהם לוי"ג דהיינו אפר
 והתוך המהות יעקב בבבלי נ"ו (ט"ז ב"ה) והפלתו שם
 (פ"ג) דטבל מקום איכא תקנה שיגעיל כ' פעמים א'
 מצד אחד להפגים הטעם כ' פעמים כ' להגעיל כדעו

במים לחודיה, אמנם תחת דעת שם בבבא מציעא (פ"ג)
 כתב דזה אינו דכיון דט"ל דאי אפשר להגעיל
 ע"י מים שמעורב בהם אפר אם כן מה מהני במה
 שיגעיל בפעם הראשון ע"י אפר להפגים הטעם דזה
 פשוט דאין האפר מועיל להפגים מה שבלוע בדופני
 הקדירה ולא מועיל האפר רק לגבי הטעם שיצא
 מהכלי ונבלע בהאפר משא"כ לגבי הבלוע הרי לא
 ידעין כמה בלע ואפשר לומר דלא בלע כלום
 מהבישול של אפר ולא נפגם כלל ואם כן פה מהני
 במה שיגעיל שני פעמים כיון והבלוע לא יצא
 בהגעילה ראשונה דהיי' בו אפר אם כן לא נפגם עדין
 כל האיסור דלגבי הבלוע לא מהני ובפעם השניה
 כשיגעיל שוב יחזור ויאסרו דהרי לא נתן אז אפר
 אלא כיון שמבואר דאין להגעיל במים שיש בהם
 לוי"ג הוא רק לכתחילה אבל בדיעבד מהני עיי"ש,
 ובתשו' קול אריה יו"ד (פ"ג) חו"ק דברי גחות דעת
 וכוה כתבו לדחות קושיא שניה שהקשה הפלתי שם
 אמאי לא הוכיח הש"ך ממה דאמרה תורה כל דבר
 אשר יבוא באש תעבירו באש דצריך ליבוק לפי שאין
 הבלוע יוצא ע"י הגעילה דאמאי יגעילנו במים עם
 אפר ופגום הבלוע ויכול אח"כ לצלות בו ועיי'
 בשו"ת ח"ס או"ח (פ"ג) ר"א

ותנה עיקר קושית תוס' צ"כ דהרי הא קדירה אין בו
 שומן בעין דאם לא כן לא מהני בו הגעילה
 דיש בו דבר תציצה ועכ"ח אין בו רק בליעת איסור
 וכיון שבין הרי בבלוע לא אמרינן חניני וי"ל דהיה
 ראייה מדברי התוס' הכא דט"ל כדעת הרמב"ן חולין
 (צ"ג ע"ב) שהביא שיטה דט"ל בבלוע אמרינן חניני וכן
 ט"ל להרשב"א חולין שם (ועי' במהות הבית הארוך בית ד'
 שער א') והובא בר"ן ובראב"ן (פ"ג) ובטור (פ"ג) וזה
 ובשנ"ע (פ"ג) (ועי' לקמן בטור פ"ג ק"ז בשם ר"א) ולהלכה
 הכריע הפמ"ג במשבצות זהב (פ"ג) וז"ל (פ"ג) וז"ל
 הש"ך דט"ל דבבשר בחלב יש להחמיר בכל הכלים
 ולהקל בהפסד מרובה בכלי מתכות ועץ ובשאר
 איסורים יש להקל בהפסד קצת עיין בשפתו דעת (פ"ג)
 וזה ולפי זה מה הקשה הש"ך הרי בכלי חרס לא
 מהני הגעילה ובשאר כלים יש להקל דיש הפסד דאם
 לא מהני הגעילה הרי מפסיד הכלי ואם בבשר בחלב
 אמרינן הרי צל כל פנים מהני הגעילה בכלים אחרים,
 ואפשר לפי דברי הח"צ שכתב לדיק' מה שנאמר
 בתורה כל דבר אשר יבוא באש משמע כל דבר

סברא אבל במקום דאיכא סברא שפיר יליף (עין בשורה שער אפרים סי' ע"ו) ולפ"ז מוכן למה יליף מטומאה או משום דאין זה רק גילוי מילתא או דיש לו סברא ולפי הטעם האחרון יש לומר דגם היראים דכתב טעם אין כוונתו לחלוק על הא דאמר דילף מטומאה אלא כתב סברא ומהני בצירוף שני הטעמים אף דיש סברא לומר דטעם של היראים לבד מהני ולא בעינן להגיע לצירוף של לימוד של היראים ובין הטעם של טומאה, ואי אמרינן שיש נפק"מ ביניהם דבר זה יהא תלוי בהא דהג"ל משא"כ לפי הטעם דילף מטומאה אין חילוק בין הכלים ואי נימא דהיראים ס"ל ג"כ הטעם של טומאה אי"כ גם בכלי חרס לא אמרינן חנ"ג דהסברא רק מגלה שיש ללמוד איסור מטומאה אבל יש לדחות דסו"ס יש קרא רק בכלי מתכות ועץ ולא בכלי חרס א"כ בכלי חרס אין ללמוד איסור מטומאה וכלי חרס נעשה נבילה.

אפילו נפסל מבשר בחלב ומה שיש להקשות מכלי חרס ולא מהני הגעלה אע"פ שנאמר בתורה כל אש יבוא באש וכיון שאין זה כלל יש לומר דגם כלי שנפסל מבשר בחלב לא מהני ביה הגעלה.

וראיתי בשו"ת בית שערים יו"ד (סי' ר"ט) שהקשה לדיעה ראשונה בשו"ע (סי' צ"ח) דגם באיסור והיתר בלוע אמרינן חנ"ג הוא העיקר א"כ תקשי הרי כשמגעיל פעם אחר אכתי ליכא במים הנכנסים ונבליעם בקדרה ס' נגד האיסור שנשאר שם ואם כן נעשו המים נבילה וכן הלאה ולפי הג"ל בשאר איסורים יש להקל בהפסד קצת ויש כאן הפסד אם לא מהני הגעלה חוץ בקדרה שאפשר בליבון יש לומר דילבן אותה.

טעם השיטת דאין אומרים בבלוע חנ"ג

טעם דאין אומרינן בבלוע חנ"ג כתב היראים (סי' מ"ח) והובא במרדכי מס' חולין (סי' תרע"ט) דכיון דאפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה או ליבון אין לומר דנעשה נבילה דהרי ההיתר והאיסור עומדים בפני עצמם ועיין בחות דעת (סי' צ"ח סק"ו שהסביר דבר היראים) דאע"פ שעבשו עדיין לא יצאה מ"מ כיון שסופה לצאת בהגעלה דנין אותה כאילו יצאה כבר עי"ש. ועיין בפלתי (שם סק"ה) שכיון שהבלוע הירוצא מן הקדרה הרי מיעוט הוי כחצי חתיכה וגם כשהוא בתוך הכלי אין מועיל לה הגעלה כיון שאין זה חשוב וניכר (ועי' מג"א ריש סי' תנ"א ועיין בשו"ת בית שערים אריח (סי' ר"ג) בסו"ע עי"ש) ועיין בספר דברי יוסף מה שכתב על זה עי"ש והנה שאר ראשונים לא כתבו טעם זה אלא כתבו דיש לילף דין זה מטומאה דכמו דאמר דטומאה דאין טומאה בלועה מטומאה טהרה בלועה כמו כן אין איסור הנבלע אוסר היתר הנבלע. ועיין בשערי דודא (סי' נ"ה) בשם ראב"ן. וכן הוא במרדכי (פי"ז חולין סי' תרע"ט) וצ"ב למה לי שני טעמים וי"ל דהיראים לא רצה בטעם דילף מטומאה דהרי איסור מטומאה לא ילפינן וכמו שכתב רש"י ביבמות (ק"ג ע"ב) דהלכות טומאה חידוש הוא עי"ש והיאך יליף הכא איסור מטומאה ולדבריהם צריכין לומר א) דאין זה רק גילוי מילתא ורש"י שם ביבמות כתב דגילוי מילתא שפיר יליף ועי"ש שם ברשב"א. ב) ועוד יש לומר דהא דלא יליף היינו היכא דליכא

בפלגות הראשונים אי כלי חרס נעשית נבילה או לא ב. דנו הפוסקים לפי היראים אם כלי חרס נעשה נבילה או לא דיש סברא לומר דכיון דמהני החזרה לכבשן גם בכלי חרס אם כן שפיר יש לומר דלא נעשה נבילה וכן כתב בספר איסור והיתר (כלל כ"ד דין ט') ולעומת זה כתב הרמ"א בתורת חטאת (ע"י תוס' ע"ז ל"ד ע"א ד"ה שאינו) וכן פסק הרמ"א לדינא לקמן בסי' צ"ח הג"ל. ויש להעיר לפי הטו"ז באו"ח הל' פסח (סי' תנ"א) דעירוי ג' ימים מהני כמו הגעלה אם כן למה לפי הרמ"א נעשה נבילה וצ"ע.

ג. כתב השלטי הגבורים (סוף מס' ע"ז) דכלי חרס שנעשה נבילה היינו דוקא כלי שאינה חרשה ויש בו בליעת ישנות דוקא הבליעות אלו מתעוררות ונעשית נבילה משא"כ קדרה אי אפשר שתעשה נבילה דהרי אין עולה על הדעת שגוף החרס תעשה נבילה והא דאמרינן כן בחתיכה התם שאני שיש בה טעם מצד עצמה וכשנבלע בה איסור נהפך כולה להיות לטעם איסור משא"כ כלי שאין בו טעם מצד עצמה וכן כתב המהרש"ל בחולין (פי"ז סי' ל"ה) והבי"ח והש"ך שם (סי' כ"א) והוסיפו להסביר דכיון שנבלע בו כזית היאך יפליט יותר משיעור זה ולא יהא חמור מכלי האסור מחמת עצמו כמו כלי של ע"ז שאינו אוסר התבשיל שנתבשל בו ולפי זה יוצא דדוקא

ליישוב קושית הגאון ר' יהודה אסאד לפי דברי הפלתני ועיין תשרי מהרי"א יו"ד (סי' קנ"ג) שהקשה השואל לפי הראב"ד דס"ל אין מבטלין איסור מה"ת היאך יליף רע"ק (פסחים מ"ד ע"ב) טעם כעיקר מגיעולי עכ"רם דילמא טעם כעיקר מותר מה"ת והתורה ציוותה להגעיל משום איסור מבטל לכתחלה שלא יבשל היתר בכלי ויבטל הבלוע, ולפי הפלתני לא קשה מידי דבבלוע בכלי ליכא איסור ביטול מה"ת ואפשר שזהו ג"כ כוונת המהרי"א במה שכתב לתרץ לפי הראב"ד דבטעם קלוש מודה להקל עי"ש. ועוד אמרתי לתרץ לפי מה שהקשה הרמב"ן (פרשת מטות) אמאי לא ציוותה התורה להגעיל במלחמת סיחון ועוג ותי' דכיון דסיחון ועוג מכלל כיבוש הארץ ובכניסתם לא"י אישתרי להם הכל עי"ש והקשה השאגת אריה במס' ר"ה (בטרא י"ג) דלמה איסור חרש לא הותר ותי' דדבר שיש לו היתר לאחר זמן לא הותר להם עי"ש ולפ"ז י"ל דהראב"ד ס"ל דהוצאה של הגעלה מקרי יש לו מתירין וא"כ אם נימא דטעם הגעלה הוא משום ביטול איסור גם במלחמת סיחון ועוג היה לו לאיסור כיון שיש לו היתר על ידי הגעלה וזה לא ניתר במלחמת סיחון ועוג ודו"ק והבן.

ביאור דברי הראב"ד לפי דברי מהר"ם שיק

המהר"ם שיק הקשה הובא בשו"ת ח"ס יו"ד (סי' קי"ד) על דברי הרמב"ם (בפ"י מהל' מאכא"ס הל' כ"ב) דבהקדש משקין היוצאין מהם אסורין ואין לוקין עליהן דמשקין היוצאין אינן כמותן וקשה לפי דברי התוס' חולין (ק"א) דהא דבכל יום נעשה גיעול לחבירו היינו משום דבטל ברוב והקשה המהר"ם על התוס' לפ"ז גם לאחר שנעשה נותר לא יצטרך מריקה ושטיפה בכלי נחשת ושבידה בכלי חרס אלא הטעם משום דאין מבטלין איסור לכתחילה וכמו שכתב הנקודת הכסף (סי' צ"ג) ואי אמרינן משקין היוצאין מהן אינן כמותן ותוס' בחולין (ק"ב ע"ב) ד"ה ורוטבן כתב דבכה"ג שחיה לאו בכלל אכילה אלא לכשיבוא למאכל ויהא נקוש יהא אסור וא"כ כל זמן שבלוע בכלי אינו אסור כלל מה"ת ולא שייך בו אין מבטלין איסור לכתחילה ולמה יצטרך שבידה ועיין במהר"ם שיק (יו"ד סי' כ"ו, וסי' ק"ט, וסי' ש"ט) ולפ"ז י"ל דזהו דעת הראב"ד.

בכלי חרס ישן שיש בליעת היתר נעשה נבילה משא"כ כלי חרס חדשה אינו נעשה נבילה עי"ש, אמנם הטו"ז (שם סק"ח) חולק על דבריהם וס"ל דהא דאומרינן חנ"ג בכלי חרס היינו גם בכף חדשה או בקדרה חדשה שאין בה אלא בליעת איסור שהכף עצמה נעשה נבילה אם הוא של חרס הואיל ואי אפשר להפריד האיסור ממנה כמו אוכל עי"ש.

ועיין פמ"ג סי' צ"ד סק"ז שהביא איסור והיתר הנזכר כאן.

סק"ד

בספרת הפלתני יש ליישב קושית הריב"ש היאך הגעילו כלי מדין להראב"ד

ובדברי הפלתני יש ליישב קושית הריב"ש (סי' שמ"ט) שהקשה על הראב"ד היאך ציווה התורה להגעיל כלי מדין הרי מבטלין בזה איסור ודחוק לגמר דחידוש הוא דתרי חידוש לא מצינן וכבר חידוש הוא בזרוע דנזיר ועיין פרי"ח יו"ד (סי' ס"ד) מה שכתב בזה ובספר אור חדש בפתיחה למס' קידושין (אם י"ד) מה שכתב בזה אמנם לפי הנ"ל שפיר מתורץ הריב"ש בעצמו תירוצו דמותר משום שאין כוונתו ליהנות מהאיסור אחר הביטול ועיין ש"ך (סי' פ"ד ס"ק ל"ח) שהביא סברא זה ועיין טו"ז סי' קל"ח (סי' י"ד).

ולחצור מדברי הרשב"א במס' חולין בסוגיא דזרוע בשילה שהקשה לשיטת הסוברים דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא רק מדרבנן אם כן היאך אמרינן התם דזרוע בשילה חידוש הוא דבכל התורה לכתחילה חידוש הוא שחידשה תורה כאן שיהא מצוה לבטלו משא"כ בשאר איסורים אע"פ שאין איסור מה"ת מ"מ גנאי הוא לבטל איסור עי"ש ואפשר לומר עוד לפי מה שכתבו האחרונים (עיין שרת בית שערם ארי"ה סי' פ"ט) דאם מבטל בקביעות אסור מה"ת והכא מבטלו בקביעות כל פעם שמביא קרבן, רש לפלפל דאולי זה לא מקרי קביעות ולכן לא תירוצו בן הרשב"א וארוח לן שלא יקשה למה תירוצו בן הרשב"א והוא ראייה דס"ל דגם בקביעות מותר מה"ת.

ועיין בגליונות להבדוק טעם כאן שכתב לתוך דייל
 דשאני התם שאינו שם על לב כלל להגות
 מפליטות הכלי משא"כ בזרוע שחנורשו הוא שכל
 גונא התירה התורה ומשכחת היכא שרצונו שיבלע
 משמגננית הזרוע בהאיל, ועיין ברין במס' ע"ז פרק
 אין מעמידין בד"ה איבעי להו, וברין פרק כל שעה
 בד"ה ופרך בגמ'. ובתוס' שם בסוגיא, ובר"ב ש"ס
 שמי"ג, ובפר"ח (סי' ס"ד סי' כ"ח), ועיין פסחים (כ"ה ע"ב)
 סוגיא דאפשר ולא קא מכרין, ובט"ז לקמן (סי' קל"ז
 סי' ד), ובפרט מתשובת הרשב"א (ח"א סי' תס"ג).

קושיא תאבני דזק לפי שיטת הרא"ה דגם בלוע בקדרה אסור, על הפלתי

ועיין בשו"ת השיב משה לבעל הישמח משה (בחלק
 י"ד סי' ל"ח תשו' מבעל המסדר בעל מח"ס תשו' אבני דזק
 ויטב לב עה"ת) שהביא דברי הפלתי וזן עליו מדברי
 הרא"ה (בבבא הבית על הרשב"א) שכתב דאפילו בלוע
 בקדרה נמי אסור הדרא קושיא לדוכתיה, ולכן כתב
 לפי סברת הרשב"א דכיון דמין במינו בטל ברובא
 א"כ הוי ליה כקדרה שנבלע בו משהו ואי אפשר
 לבוא לידי נתינת טעם דשרי לבטל כסע"ז אלא
 כתב לזן דהוי משכחת לה שבישלו בקדרה בשר
 שור ואיל ואז הוי מין באינו מינו למאן דס"ל
 דאולינן בתר שמא, והוא דעת הרמ"א לעיל (בסי' צ"ה)
 ולא בטל ברוב רק בנותן טעם וכבר הקשה בן בספור
 טהרת הקדוש על תוס' (וכן יש להקשות להפוסקים הסוברין
 מין במינו כמשהו אם כן יוכל לבוא לידי איסור למין במינו גם בשאינו
 מינו איסור משום מבטל איסור לכתחילה כן כתב הישועות יעקב -
 ועיין שו"ת בית שערם אריח סי' ר"ח) וי"ל דכמו שה"י מהדרין
 לבשל בשל חטאת שלמים כמו כן היו מהדרין לבשל
 ולצלוח בשר שור ושל איל בקדרה של איל ועו בשל
 עז באופן שתמיד תהא מין במינו בשמא ושעמא
 באופן שתהא תמיד בטל ברובא (וכהנים וזרין הם וכידיהם
 לזיקין זכר) ומעתה הדרא קושיא היאך עושין כן
 לכתחילה נהי דבטל ברוב מכל מקום הא אין מבטלין
 איסור לכתחילה מה"ת, ואין לומר כמו שכתבנו
 משום דאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם דהוי והוי
 מוקדקין לבשל תמיד מין במינו מי"מ אפשר לבוא
 לידי נתינת טעם אם ישל בו מין בשאינו מינו ולכן
 י"ל דעיקר הודחתו הוא משום דאין כוונתו לבטל רק
 לבשל (וכסבת הפל' פג"ח) ואפשר דפס"ד ולא ניהא

להו הוא ולבסוף מסיק דאפילו הרא"ה בס"ל דאין
 לבטל בלוע היתנו כשבלע איסור אבל בהיתורא בלוע
 מודה להקל עיי"ש. ועיין ישועות יעקב (סי' קמ"ב)
 שכתב: סברא הנ"ל של פס"ד עיי"ש.

סק"ה

מהו הטעם שאין מבטלין איסור לכתחילה

טעם א' כתב הלבוש הובא בטו"ז (אריח סי' תרכ"ח) דאין
 מבטלין איסור לכתחילה שמא יבוא לאכול
 האיסור כמות שהוא לפי שכמו שרואין דביטול מהני
 הרי דיש היתר לאיסורו ואיסור זה קלוש, וכן כתב
 בשו"ת פני יהושע להמגיני שלמה (ח"ב סי' כ"א), ועיין
 רש"י ובהים (ע"ד ע"ב) ד"ה גמע ולפי זה מצפן דברי
 הפר"ח הנזכרים כאן דק בגראה דש"ל להפלתי דזאת
 אינו הטעם אלא הטעם כמו שכתב הגהות מרדכי
 חולין (סי' תשנ"ג) משום דאם לא כן מה הועילו חכמים
 בתקנתם ועיין תוס' פסחים (ל' ע"א) אחי שפיר.

הנפק"ם בין הטעמים

א. והנפק"ם אם גם באיסור בלוע אין לבטל עיין
 במקור חיים (סי' תמ"ח) שכתב דאפילו משהו אסור
 לבטל ולכאור' לפי הטעם הראשון יש לחלק בין
 איסור משהו לאיסור בסך ממש משא"כ לפי טעם
 השני, והמחבר בס"י קכ"ב (פ"ה ה) פסק דאין לבטל
 איסור משהו.

ב. ועוד נפק"ם אם זה דוקא באיסור אכילה או גם
 בשאר איסורים (ועיין בדברי הפקנה סי' ל"ה סק"א) דיש
 איסור ביטול גם בדבר שאינו אסור באכילה דאם הטעם שמא
 יבוא לאכול האיסור י"ל דדוקא בדבר אכילה אסור
 דאכילה דבר מגונה הוא כמו שכתב תוס' חולין פ"ק
 ובעוד מקומות משא"כ לפי טעם שני אין חילוק בין
 אכילה לשאר דברים.

ג. ועוד נפק"ם יש דהרי כתב הבית שערם אריח (סי'
 ס"ה) דלפי סברת הלבוש שמא יבוא לחזור
 האיסור היינו דוקא בסתם אבל באופן שמכרין לשם
 מצוה לא יעשה כן דכיון דלמצוה קמכוין לא יעשה
 המצוה בעבירה ולפי"ז לפי טעם הלבוש במקום
 מצוה יש להקל משא"כ לפי טעם הגהות מרדכי,

ופטורין מלעשות פסח שני זפרין אמאי לא נימא כיון שמצד הדין כולן יוצאים לבית השריפה כיון ששרף אחד מהם ליהוי כנפל אחד לים דהותר כולן דאמרינן דאיסורא נפל עיי"ש.

ואגב ראוי לציין קושיית האחרונים שהקשו על עיקר דין זה דאמרינן אם נפל אחד מהתערובות אמרינן דאיסורא נפל והקשו (עין השם יהודה יעלה סי' קמ"ח) מגמ' דנזיר (י"ב) דאמרינן בדין דמי שאמר לשליח צא וקדש לי אשה סתם ומת אסור בכל הנשים שבעולם שאנו חוששין שמא קידש אחת בעולם והקשה כשמתה אשה אחת בעולם דאיסורא מתה והתייחד דאין להתיר מכוח ס"ס ספק קידש ספק לא קידש ואת"ל שמא קידש שמא לא זו היא דכבר כתב הבית שמואל באעו"ז (סי' ל"ה ס"ק כ"ח) דהוי ספק בגוף וספק בתערובות ולא מהני אבל האחרונים הקשה על זה דהוי בספק קידושין כתב המהרי"ט (ת"ט סי' קל"ח - והפרי"ח באן בדי"ה סי' ק"ח) דאינו אסור רק מדרבנן דהא איכא חזקת פנויה והרמ"א והש"ך כתבו דבדרבנן מהני גם ספק בגוף וספק בתערובות ועיין בדברי המגיד על הטור"ו שם מה שתירוק (בס"ק סי' א) אבל הראשון קשה ואפשר באיסור ערה החמירו ועיין בשו"ת מהרי"א הנ"ל מה שתירוק.

הנה אף שכתב הפלתי דאיסור אין מבטלין אינו מהית מכל מקום יש לציין כמה מקומות שמשמע דאסור מהית לבטל גם לשאר ראשונים החולקין על הראב"ד:

א. בדבר שאסור בתנאה ומצותו לבעור לכו"ע אין מבטלין מהית.

ועיין בשו"ת עטרת חלמים יו"ד (סי' ט) שהביא ליישב קושיית הפלתי עיי"ש מה שכתב ובגליונות כאן כתב דבמקום אחר כתב דדבר שמצותו מהתורה לשרוף אסור לכו"ע מהית לבטל שעיי"ז מונע קיום חיוב המצוה עיי"ש, ועיין כאן חו"ד (סק"ה) ועיין שו"ת יהודה יעלה (א"ח סי' קל"א) וכאן בישועות יעקב אמנם עיין בפמ"ג בשפת דעת כאן (סי' י"ג) דגם באיסור אסור לבטל רק מדרבנן וכבר כתבתי בכמה מקומות מענין זה. (ועיין במשנה

ה"ט סי' ר"ט).

ובאמת גם לדבריו כתבו לפלפל מטעם מצות לאו להנות ניתנו אלא זה חלוי בעוד פלוגתא אי הנאת הגוף בהדי מצוה מקרי הנאה גם במצוה - ואגב ראיתי בשו"ת בית שערים אר"ח (סי' ר"א) שכתב סברא הטעם דאין מבטלין הטעם הוא משום דאפילו אם כבר נתבטל ואח"כ הוכר האיסור הרי הוא אסור וא"כ עכשיו שניכר אין נבטלנו כמו שכ' הגו"ב והח"ס ובהוכר האיסור אף שעד עכשיו הרי היתר ע"י הביטול דקיי"ל כר"י (במנחות נ"ד) דאין דיחוי באיסורין עיי"ש.

קריא מהגאון ר' שלמה קלוגר על תירוק הראב"ד מודיע בשלה דמותו לבטל מהית מודיעו של בעל ברכת הזבח

בספר ברכת הזבח במס' זבחים (ע"ד) כתב דהיכא דנתערבו קדשים ודינם במיתה דומה לנפל אחד מהם לים ואם הוציא אחד ביד תולין דאיסורא הוציא ועל זה הקשה הפלתי (הובא לקמן בתשרי ש"מ), דאם כן נמי נימא הכי בתמך בפסח כיון דמהית חייב לשרפו (עין בס"י תמ"ה סעי' א' ועיין שם עוד בס"י תמ"ז סעי' א') אם כן שוב הוי כנפלה דאם כן אם נתערב יבער אחד מהם ושוב אמרינן דהך דאיסור נתבער ולמה לבעור את הכל, עיין מנחת יעקב (כלל מ"ג סק"ה) דברבר שיש לו מתירין אין להתיר אם נפל אחד מהם לים וא"כ תמך הוי דשיל"מ לדעת מקצת פוסקים ולדבריהם לא יקשה קושיא הנ"ל או יש ללמוד דהפלתי חולק על המנחת יעקב הנ"ל ויל"ע עוד. ועיין עוד שם שהביא להקשות לפי זה הגאון השואל ומשיב (ת' ח"ב סי' ט) בשם ר' שלמה קלוגר ולמה תירוק הראב"ד מה שזקשה עליו הראשונים דאי אין מבטלין איסור אסור מהית למה בודיע בשלה היה מותר לבטל תירוק דחידוש הוא בודיע בשלה לבטל איסור אפי' נימא ולא חידוש מותר הוא לבטל התם דכיון דהתורה צוותה בפירוש לבטל הודיע עם האיל שוב הוי כנתבטל מאלו לפי הברכת הזבח הנ"ל ועיי"ש מה שתירוק. ובספר ישועות יעקב לקמן (בס"י ק"א סק"ה) שהביא דברי הברכת זבח להלכה והקשה מדברי הגמ' פסחים (פ"ט) בחמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד מהם כולם יוצאין לבית השריפה

ב. בתרומה ובקדשים לכריע אסור מה"ת לבטל

סק"ז

לפי האבני מילואים בשו"ת (סי' י"ח) שמחדש ראפילו להסוכרים דביטול איסור הוא רק גזירה מדרבנן מ"מ בתרומה מודים דאסור מה"ת משום משמרת תרומתי דעל ידי שמבטלו נמצא דמאכד תרומה ובוזה מיישב דברי הגמ' ביזמא (פ"ג) טבל ותרומה איזה מהם יאכל חולה ביוהכ"פ והקשה המשנה למלך בפרשת דרכים שיפריש תרומה ויבטלו בחולין (ועיין גליוני הש"ס פסחים כ"א ע"א ובאתון דאורייתא סי' ט"ו) עיי"ש (ועיין בהג"ה שם שהקשה על דבריו וכן איתא להדיא בשיטה מקובצת ב"ב (פ"ז ע"א) ולפי זה י"ל דהוא הדין בקדשים דאסור לבטלו מה"ת וכן כתב שם להדיא, אלא יש להעיר על האבנ"מ מירושלמי (חלה פ"ג ה"א) טבל שנתערב בחולין ר"א בן ערך אומר יקרא שם לתרומת ומעשד ועלה באחד ומאה ואם נימא דאסור מה"ת היאך הותר לעבור על איסור תורה עיי"ש. ועיין שו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"ב סי' קע"ה) דס"ל דתרומה קיל הוא משאר איסורים עיי"ש.

ג. יבש ביבש אסור מה"ת

עיין בשו"ת נודע ביהודה (סי' מ"ה) דס"ל יבש ביבש אסור מה"ת לבטל, וכן כתב הח"ס אור"ח (סי' קכ"ט) וכו"ד (סי' ש"ט).

[ואגב בדעת הרמב"ם אם ס"ל דאסור לבטל איסור אסור מה"ת או מדרבנן, עיין פר"ח (כאן סק"ח) שדייק דדעת הרמב"ם כהראב"ד (באיסור משהו פ"ב הובא ברין ל"ה מדעי הרי"ף בחולין) ממה שכתב הרמב"ם (פס"ו מהל' מאכא"ס הל' כ"ה) וזה לשונו אסור לבטל איסורין של תורה לכתחלה ואם בטל הרי זה מותר ואעפ"כ קנסו אותו חכמים ואסרו הכל ע"כ. ועיין בנחלת צבי כאן דס"ל דדעת הרמב"ם כדעת התוס' דאסור רק מדרבנן כן הביא בשם ספר שמן רוקח. (ח"ב סי' י"ד אות ג' להגאון ר' אלעזר מפליץ) ועיין בפמ"ג בשפתי דעת (סוף סק"ה) בשם הרא"ה בבדק הבית ומשמע מדבריו דס"ל כדעת הראב"ד.]

טעה בדין אי מקרי שוגג

הפלתני כאן הביא דברי המג"א (סי' ש"ח סק"ג) דטעה בדין מקרי שוגג והביא כן מכנסת הגדולה בשם תשו' רבינו דוד כהן עיי"ש ועיין גמ' ב"ק (צ"ה) שדייק כן התרומת הדשן (סי' רט"ו) דשוגג הוי (ומה שכתבו ראיה מגמ' שכתב (פ"ז ע"ב) דאם עשה מלאכה בשבת ולא ידע שזה אסור נחשב שוגג ומביא קרבן חטאת וע"ז הקשה החו"ד (סק"ו) דשאני שוגג דקרבנות לשוגג דקנסות) והאחרונים הקשו על זה מתוס' סנהדרין (ל"ג ע"ב) ד"ה שעירבן שכתב להדיא דחשיב כמזיד ועיין פר"ח (סי' י"ב) שמסיק דאין זה שוגג דעלמא ועיין משנה למלך (פס"ו מהל' מאכא"ס הל' כ"ה). שדייק מדברי הרמב"ם (פ"ח מהל' תרומות ה"ח) דס"ל דאומר מותר נחשב למזיד וע"ז כתבו (החרי"ד הנ"ל) דשאני תרומה עיי"ש. ובתשו' צמח צדק הובא בפתחי תשובה כאן (סק"ה) כתב דאם אדם שרצה לישא את אשת חמיו שאל לת"ח והתיר לו ונשאה אם נחשב כשוגג וכתב דלא מקרי שוגג כיון דלא שאל לבעלי הוראה המפורסמים וכבר כתב מהר"ם בתשו' מיימוני הל' אישות (סי' י"ז) דחכם מורה הוראה בעינן כרב נחמן ורב שילא בדורם עיי"ש וכן כתב הח"ס (סוף סימן פ"ט בחלק י"ד) והגאון ר' שלמה קלוגר בתשו' טוב טעם ודעת (סי' ק"ט) חולק עליו עיי"ש.

אם מותר לעשות ספק ספיקא בידים

מדברי הפלתני נראה דמותר לעשות ס"ס בידים אמנם עיין פר"ח (סימן ק"י) בדיני כללי ס"ס (פ"י י"ח) דאין לעשות ספק ספיקא בידים והביא כן מדברי המרדכי במס' יבמות פרק החולץ (סי' כ"א) דאין לעשות מעשה לכתחלה להתיר משום ס"ס דמצינו בכמה מקומות מחמירין אפילו בס"ס כמו שמבואר במס' בכורות (פ"ב ע"ב) וכן במס' חולץ (ע"ז ע"ב) ושם (פ"ג ע"ב) וכן במס' קידושין (פ"ג ע"א) עיי"ש. ובמהרי"ט קידושין (פ"ג) הביא שני ראיות לדין זה

ועיין בשו"ת פנים מאירות (ח"א סי' ל') ועיין עוד בשו"ע של הרב התניא (סי' חמ"ז טע"א) ועיין חכמת אדם (כלל מ"ד י"א).

הובא דבריו במג"א אור"ח (סי' תס"ז סק"א) עיי"ש ומ"מ עיין בשו"ת נודע ביהודה יו"ד (סי' קצ"ד) דבורבגן שפיר עושין ס"ס ועיין פמ"ג אור"ח (סי' שפ"ג).

סק"ז

במהלוקת הפלתי והפר"ח אם מותר למסור לגוי דבר שאסור לבטל ועבר על דברי חכמים

ועל זה כתב הרמ"א אם עבר וביטל במזיד אסור לאכול אותה ואסור למכור לישראל אחר כמו שכתב בספר איסור והיתר (כלל כ"ד דין י'). והש"ך חולק עליו דדוקא כשהלוקח הישראל קונה ביוקר מהגויים אסור דאי לאו הכי אין טעם לאסור למכור לישראל דהא לא אהני מעשיו ודלא כמשמעות הב"ח דבכל אופן אסור ועל זה כתב הפר"ח (סי' י"ד) דגם ביוקר מותר למכור את המאכל דכיון דכוונת הביטול היתה לאכילה ולא למכרו ועכשיו נאסר באכילה נמצא דלא נתקיים מחשבתו וכדמשמע בגמ' ב"מ (צ'), ועל זה הקשה הפלתי כאן דהכא לפני שנתבטל היה עומד למכירה לנכרי וע"י שהוסיף היתר הוסיף מעלה שיכול למכרה גם לישראל ביוקר נמצא שיש לו רק רווח בלא שום הפסד, ועל זה כתב הפרי מגדים בשפתי דעת (סי' י"ב) להביא ראיה להפר"ח מדברי רש"י (בב"מ שם) שכתב דדין שקנסת עליהן מכירה דלא טרח כולי האי אלא שיחרוש בו והא לא נתקיים מחשבתו ע"כ. ואי נימא דטעם הקנס הוא משום דאף דמרויח הוא מכל מקום מפסיד נמי א"כ היאך כתב רש"י דההיתר הוא משום דלא נתקיימה מחשבתו דמשמע הא אילו נתקיים מחשבתו באופן שלכתחילה היה בדעתו למכרו יש להחמיר וזה אינו דאף בכהאי גוונא יש להקל משום דמפסיד הוא דאין לו אפשרות להחזיקו לעצמו ומוכרח למכרו הרי ראיה לדעת הפר"ח עיי"ש. ובגליונות לברוך טעם (פל הפלתי) הסביר דהפר"ח בודאי מיירי כשההיתר לא הי' עומד למכור וי"ל דאם לא הי' מבטל האיסור ומערבו לתוך ההיתר לא הי' צריך למכור רק האיסור, ועכשיו צריך למכור גם ההיתר שמבטל בו את האיסור ובהוסיף עליו אסור על עצמו עכ"פ ההיתר שהוסיף

בסתירת דברי הטור אי קנסו שוגג אטו מזיד או לא

יש עוד תירוצים באחרונים למה בסי' ק"י קנסו שוגג אטו מזיד וכאן לא עיין בטור"ז (סי' ש"ב סק"א) דמיירי בהפסד מועט לכן החמירו התם עיי"ש. ולהעיר מדברי התורת חטאת (בהקדמה) שכתב וזה לשונו דמה שיש להקל בהפסד מרובה הוא דכן נראה היתר גמור אליבא דהלכתא רק מפני שכמה אחרונים החמירו בדבר לכן יש להקל במקום הפסד מרובה עיי"ש ועיין פסחים (כ" ע"ב) ושיעור הפסד מרובה עיין שו"ת נחלת שבעה (סי' ג"ה) דשיעור כבוד של תרנגולת לעני, ולעשיר כל מה שמפסיד יותר מן השתות הוי הפסד מרובה עיי"ש וע' פתחי תשובה (סימן ל"א).

אומר מותר דינו כשוגג או לא

מי שעובר על דבר שלא נתפשט הדין אצל כל אחד שעבירה הוא והוא אומר מותר כשר לעדות כמבואר בסנהדרין (כ"ז ע"ב) וברמב"ם (פ"ב מהל' עוה"ה) ובשו"ע חו"מ (סי' ל"ד טע"ד וטע"ה כ"ד) ועיין במגן אברהם (סי' ק"ד סק"ו) דמי שסח באמצע התפילה ואומר מותר תלוי היאך רוב הציבור נוהג עיי"ש ועיין עוד מגן אברהם אור"ח (סי' רמ"ה ס"ק י"ח) והח"ס ביו"ד (סי' פ"ח) כתב דאין לדמות כל אומר מותר להדדי ובאיסורים דלא משמע לאינשי איסורא כל כך קיל משוגג הוא ועוד כתב דאפי' במקום שקנסו שוגג אטו מזיד באומר מותר לא קנסו לפי שכל הקנס הוא שיאמר שוגג הייתי אבל באומר מותר יאמר כל פעם אומר מותר הייתי ולכן מכריע להקל כהטור"ז עיי"ש ועיין עוד בתשו' ח"ס חו"מ (סי' כ"ב) שגם כן הסכים להטור"ז אבל מטעם אחר ממה שכתב ביו"ד. ויש להעיר מדברי התוס' יו"ט במסכת נזיר (פ"ה מ"ג) מי שנזר בנזיר והיה דומה לו שלא חל עליו נזירות ושתה יין ושאל לחכם ואסור לא נחשב כשוגג אלא כמזיד עיי"ש ועיין עוד שו"ת כתב סופר יו"ד (סי' ס"ב)

שנפלה לפתוח ממאה ואח"כ נפלה שם חולק אם שוגג מותר ואם מזיד אסור וכן פסק (בפירג ה"ח) מהל' תרומות משום דמה"ת כבר היה מבוטל ובדרבנן לא קנסינן.

וכן משמע מדברי הרשב"א בתורת הבית (פ"ח ד' שער א') וכן נראה דעת הרא"ש בחולקין (פרק ג' הנשה סי' ל"ה) ועיין בשו"ת פרי הארץ (ח"ב סי' י"ג) שמסיק כן לדינא

[ולחצור על דבריו דהקשו (עיין משנה למלך בפס"ו מהל' מאכא"ס הל' כ"ה) **על הרמב"ם בהלכות תרומות דסותר את עצמו ממה שכתב כאן** (בפ"י הל' כ') **למה שכתב שם לעיל** (בפ"ה הל' ח) **דאין תורמין מן הטמא על הטהור ואם עבר בשוגג תרומתו תרומה ועיין בחות דעת כאן** (סק"ה) **מה שכתב לתרץ** (דברי המל"ט) **ולדין עדיין יקשה תרומה מתרומה].**

והחזרת דעת כאן (סק"ד) **לא הביא דברי הפרי"ח הנזכר ואפ"ה מסיק לדינא כדבריו עי"ש ועיין גם** בחידושי רעק"א בהגהותיו (סק"ב) **שציין לדברי הפרי"ח והפלתי כאן ואם הרבר נתבטל מה"ת אז לא קנסו שוגג אטו מזיד לפי הפרי"ח עי"ש ועיין בשו"ת כתב סופר חלק י"ד (סי' ס"ב) שדן בזה ועיין בדבריו.**

אמנם בספר כנפי יונה (להגאון בעל מעיל צדקה להר"י יונה לנדסופר מפראג) **כאן ובפרי תואר כאן** (סק"ח) **מסיק כהפלתי וכן מסיק לדינא החכמת אדם (כלל מ"ד י"א) ובערוך השלחן כאן** (ס"ג ל"ה) **ס"ל דהוי ספיקא דדינא** (ועיין עוד פ"ר מגדים במשכנות ה"ב סק"ו כאן עי"ש) **ועיין עוד בפמ"ג לעיל** (סי' ט"ה) **בדן אוננו ואת בנו** (ועיין עוד מה שכתב הפלתי בענין קנט בשוגג באיסור תורה ובאיסור דרבנן בספר על הרמב"ם בינה לעזים הלכות יום טוב - וכאן בספר זה מוזכר ספר הגיל כמה פעמים בסי' א' ס"ק י"א ובסי' ט"ז ס"ק י"ב ובסי' צ"ט ס"ק י"ב ובסי' ס"ג ובסי' ק"ב ובסי' ק"ח)

סק"ח

בבשר בחלב לח בלא לט"ע אמרינן חנינ'

כתב הש"ך (בסיק י"ד) **בשם הדרכי משה** (א"ח ב') **בשם תשובת הרשב"א** (ח"א סי' תצ"ה) **ולא אמרינן חנינ' רק בתחילה בלועה מאיסור אבל לח בלא קי"ל**

אח"כ, אבל בלא"ה עיקר סברת הפרי"ח ולא טרח בשביל למכרו אף שמרד"ח, דאל"כ גם בסידוס בהמה נימא דלמא יצוה לגוי לסרס בהמתו כדי שימכרנו ביוקר. עי"ש. ועיין בביאור הגר"א (סק"ה) דנוטה לדעת הפלתי וציין למשנה במס' שביעית (סוף פ"ט) ימכרו לאכליהן בדמיהן עי"ש.

הכרעת האחרונים בדין זה אי קנסו שוגג אטו מזיד באיסור תורה

הפרי חדש (סק"ג י"ב) **הביא דברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות חובל ומזיק דפסק כר"י דהמטמא בשוגג פטור במזיד חייב דס"ל בגמ' גיטיין (ג"ג ע"ב) ולא קנסינן שוגג אטו מזיד והיינו בדרבנן אבל בדאורייתא קניס.**

ומה שכפרק ר' מהלכות שבת (הל' כ"ג) **פסק הרמב"ם דהמבשל בשבת אפילו בשוגג יאכל למרצאי שבת ולא בו ביום זה סותר למה שכתב שם בפרק כ"ג (הל' ס"ה) גבי מעשר שפסק דהמעשר בשבת בשוגג יאכל בו ביום במזיד לא יאכל עד מרצאי שבת וטעמא דמילתא דבמבשל דאיכא איסור תורה קנסינן שוגג אטו מזיד ולפיכך לא יאכל בו ביום אבל מעשר בשבת דאינו אסור רק מדרבנן מטעם שבות הוי מידי דרבנן ודרבנן לא קנסינן.**

וכן בפרק י' מהל' תרומה (הל' כ') **גבי זר שאכל תרומה טהורה פסק שאם שילם חולק טמאים אפילו בשוגג יחזור וישלם מן הטהורים והכי נמי טעמא משום דבאורייתא קנסינן שוגג אטו מזיד (ועיין במ"ס חיים להפרי"ח על הרמב"ם שם) ושאני שמיטה דאע"ג דס"ל לד"י (בתוספתא שבת פ"ג ו') דבשוגג יקיים במזיד יעקוד ואפ"ה לא פסק כן הרמב"ם (בפ"א מהל' שמיטה וחבל הל' י"ב) והטעם משום שסתם לן תנא (בפ"ב מ"ג) בתרומות וקי"ל הלכה כסתם משנה וברע"ב שם גופיה שאם תאמר בשוגג יקיים יאמר המזיד שוגג הייתי ועוד דשמיטה דאורייתא שקנסינן שוגג אטו מזיד.**

וכן בפרק ט"ז (הל' י"ב) **מהלכות מאכלות אסורות לא פסק כר' יהודה (גיטין ג' ע"ב) שסובר דאתד שוגג ואחד מזיד לא יעלו משום דסתם לן תנא ולא כוחזיה נמי בהא דתנן (סוף פ"ה ותוספת מ"ט) תרומה**

פּק"ט

**הכרעת הפלתי דבב"ח גם בלא נודע אמרינן חנ"נ
משא"כ בשאר איסורים**

הש"ך (סי"ק ט"ו) הביא דברי איסור והיתר (כלל כ"ד דין י) דבמקום שלא נודע לו התערובות אף במקום שנעשה נבילה מותר דכל שלא נודע התערובות לא חל עליו שם איסור ולא נעשה נבילה ע"כ. והקשה הש"ך מגמ' חולין (ק"ח ע"ב) דפריך התם חלב נבילה הוא ע"כ. ולא תירוץ הגמ' לחלק בין נודע ללא נודע ש"מ דלא ס"ל חילוק זה ועוד הקשה עיי"ש. (ולפי הפלתי בסק"ח הנ"ל שצ"ע לדבריו לעיל והגמ' זה קאי לפי ר"י דס"ל מין במינו לא בטיל, לא קשה מידי דאין ראייה הנ"ל ראייה מהגמ' אינו להלכה, ודו"ק).

וכתב הפלתי דלפי דברי תוס' במס' בכורות (כ"ב ע"ב) ד"ה יתיב שכתב וז"ל אי בהתירא לגו איסורא ובשאר איסורים מותר כשרבה כל כך שיהא ס' של היתר ושמא אפילו בנפסק לא אמרינן ראשון ראשון בטל כמו בחתיכת בשר שבולעת טעם נבלה דאפילו למאן דאמר חנ"נ בשאר איסורים כמו בב"ח דאינו אלא לענין שלא תועיל לו פליטה משום דאי אפשר לסחטו "אבל רביה תועיל" ע"כ לשון התוס' הרי דס"ל להתוס' דמועיל רוב ולכן י"ל דס"ל לאיסור והיתר דתוס' קאי בלא נודע התערובות ומכריע דבב"ח אין לחלק בין נודע ללא נודע כיון דהתם קיי"ל חנ"נ דאורייתא עיי"ש.

ורעק"א בתשו' (ס"ו ס"ח) הביא דברי הש"ך הנ"ל והפר"ח והמנח"י דחולקים וסוברים דגם בלא נודע אמרינן חנ"נ ובמנח"י (כלל פ"ה ס"ו ל"ח) דבלח בלח כתב הרמ"א להקל בהפסד מרובה דלא אמרינן בזה חנ"נ כמבואר לעיל בס"י צ"ב א"כ יש להקל גם בלא נודע עיי"ש. ועיין בפמ"ג מה שכתב בזה ועיין תשו' מהרש"ם (ת"ג ס"ו רל"ז) שכתב לפלפל על רעק"א שם והוסיף לציין בשם הרדב"ז (ח"א ס"ו קנ"ב) כדעת האיסור והיתר עיי"ש.

בדעת התוס' דחנ"נ בשאר איסורים דרבנן

ח"א דאמרינן חנ"נ בשאר איסורים אינו כי אם דרבנן אבל מה"ת לא בעינן שיעור רוב או ס' רק נגד

דאם ריבה עליהם היתר בשוגג מותרים וכזה יש ליישב דברי הטור שכתב דאין צריך לחקור אם נתנו אח"כ מים אחר שניתן בו האיסור דהא כבשר בחלב חנ"נ והוי ליה לפרש דבבשר בחלב צריך לחקור אלא היינו טעמא דבלח בלח לא אמרינן חנ"נ והשיג עליו הש"ך מגמ' חולין (ק"ח ע"ב) חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא וכן כתב הרשב"א בתורת הבית (בית ד' שער א') ולכן מסיק דראוי לחקור בזה (ועיין מנחת יעקב (כלל פ"ה ס"ק ל"ב) שלפי דברי האפי רכרבי הובא בש"ך (ס"ו צ"ב ס"ק ט"ו) מה"ת אינו נעשה נבילה).

והפלתי מציין לעיין מה שכתב (בס"י צ"ב סק"י) ליישב קושיא מגמ' חולין הנ"ל דזה קאי לר"י דס"ל מין במינו אינו בטיל אבל להלכה אין ראייה דקיי"ל מין במינו בטיל (וכן כתב המנחת יעקב הנ"ל ועיין גם כן בישועות יעקב) ועיין ברמב"ן חולין (ק"ח) שכתב כן להקל בב"ח לח בלח.

חילוק בין לח בלח בצונן ובין לח בלח חם

ובגליונות לברוך טעם על הפלתי כאן כתב בד"מ שלפנינו ליתא כמ"ש בש"ך בשמו, וכונת הד"מ אינו רק לישב מ"ש בטור דבכל האיסורים שריבה עליהם משמע דגם בב"ח בכלל והרי בב"ח נ"נ, לזה כ' הד"מ שהטור מתיר כמ"ש הרשב"א דדין דריבה כו' משכחת ביבש ביבש או בלח בלח, ממילא לק"מ מבב"ח דגם בב"ח משכחת גוונא דאין בו דין נ"נ, והיינו כשנתערב חתיכה בב"ח בין שאר חתיכות יבש ביבש או לח בלח בצונן דהיינו שנתערב שומן צונן בחלב צונן דבכה"ג אף בב"ח לא אמרינן חנ"נ.

עוד העיר דמה שכתב הפלתי דהיינו בצונן כמו יין נסך שנפל לבור וכדומה זה דעת רש"ל ביש"ש כמובא בט"ז (ס"ו צ"ב ס"ק ט"ח), ועיין בב"ח (ס"ו צ"ח ס"ק ט) מדבריו שם נשמע דאף לח בלח חם ליכא נתינת טעם מזה לתוך זה רק מצד תערובות עצמות שניהם יש הרגש טעם של שניהם וכשנפרדים אין שיור טעם מזה לתוך זה ודעתו דלכך בנפול טפת חלב לתוך מים מועיל נתינת מים צוננים שיהי' החלב צף למעלה ומותר אף שלא הי' ס' נגד החלב, וכעין זה מצינו בתוס' חולין (ק"ח ע"ב) ד"ה שנפל לענין מים שהן צלולים.

האיטור הראשון וכמו שכתבו הראשונים (עיין תוס' תולין (ק"ח ע"ב) ד"ה אמאי וכן הכריע הפמ"ג יר"ד (ס' צ"ב) שפתי דעת (ס"ק י"ב) עי"ש ושאני בשור בחלב שגזי"כ הוא שבשור שנתבשל בחלב נעשה איטור מחמת עצמו ורכנן גזר שאר איטורים אטו בב"ח אמנם הפלתי לעיל בס"י צ"ב (סק"ט) העיר מדברי התוס' ודלין (ק' ע"ב) מכלי מדין דגם בשאר איטורים ס"ל דמה"ת הוא עי"ש. ועיין פמ"ג שפתי דעת (ס' צ"ג סק"ג) עי"ש. והפרישה (בס"י צ"ב אות י"ג) כתב ודליף כן מק"ו בב"ח דאע"פ דשניהם היתר מ"מ נעשה נבילה כל שכן איטור שנבלע בהיתר אמנם יש לו פירכא דשאני בב"ח דאיטור בהנאה ויש לו חומרא מצד שני וחזן מזה כתבו דשאני בב"ח דחידוש הוא ומחידוש לא גמרינן (והנפקים משני החיזות הוא לגבי איטור שאמור גם בהנאה אם אפשר ללמוד מק"ו מב"ח) ולמסקנא הכריע הפלתי דגם התוס' שם לא כתב אלא לפי ההור"א בגמ' דאביי לא חזר עדיין, אבל הפמ"ג ודעק"א ביר"ד (ס' צ"ב על השי"ך ס"ק י"ב ובס"י ק"ו א"א ס"ק י"א) הבין להלכה בדעת התוס' דגם בשאר איטורים ס"ל חנ"נ אטור בזה"ת (ועיין כנסת הגדולה ס' צ"ב הגהות בית דלף אות ל"ח).

ספק איטור ועיין כנסת הגדולה (בהגהות הסוד את ס"ה) להתיר (ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"א ס' קל"ח) ועיין שי"ך (ס' פ"ד (ובס"י ק"ו ובס"י קט"ה) וכן כתב בשו"ת דעק"א (ס' ר"ח) ובשו"ת ח"ס יר"ד (ס' ס"ב) ועיין בית שלמה (ח"א יר"ד ס' ק"ח) שהשיג עליו וכן מבואר בשו"ת האלף לך שלמה לר' שלמה קלוגר ועיין עוד בזה בחות דעת (ס' צ"ב אות ר'), אמנם הפרי מגדים בשפתי דעת כאן (סק"ה) ס"ל דאין להתיר לבטל ספק איטור עי"ש ועיין פמ"ג אר"ח (ס' תס"ז בא"א סק"ה) ועיין עוד מ"ז ס' תמ"ה (סק"ה).

אי תנוכה י"ט מדרבנן

מח שכתב הפלתי דחנוכה דרבנן יש להעיר מדברי הבה"ג שסובר דחנוכה הוא דאורייתא רמונה אותם בתוך התרי"ג מצות והרמב"ם בספר המצות הקשה עליו מטעם זה. ועיין שו"ת ח"ס (יר"ד ס' ו"ג) ובאר"ח (ס' ר"ח) ובחי" על מס' שבת (כ"ב ע"א) ועיין בדברי הר"פ לספר המצות רס"ג (מ"ע ג"ט ס').

בקשיא למה ספק חול ספק י"ט אמרינן ספק דרבנן להקל ה"י הוא נגד חזקה

על דברי התוס' ישנים עיין חשו' מהרי"א אר"ח (ס' קע"ד) שהקשה בהא דקאמר ספק דרבנן דספק בחול ספק ביר"ט האיכא חזקה מעוברת עי"ש (ועיין שואל ומשיב מהדורא וביענה ח"ב ס' ג"ג).

אי מוקצה יש לה שודש בתורה

עיין תוס' פסחים (ל') ד"ה לשהינהו דמוקצה אין לה שודש מה"ת ועיין במרדכי במסכת ביצה פרק אין צדין ח"ס ריש ביצה דבתוס' שם ד"ה לטעמיה מבואר דמוקצה דאורייתא (ובשו"ת ח"ס אר"ח ס' ע"ט) כתב דאף דמוקצה דאורייתא היינו לגבי אכילה ולא לגבי טלטול).

ואנב אציין מה שכתב בשו"ת בית שערים אר"ח (ס' רמ"ח) לבאר לפי דברי התוס' ישנים דמוקצה חמורה כשל תורה ליישב תמיהת השואל (חתנו בל ילקוט הנרשתי) על מה שכתב לחודש (במער שם ס' רמ"ח) דאם נימא דכאיטור דרבנן לא שייך מה שאמרו חז"ל מן המותר לישראל דגבוה לאו בר קבולי תקנתא דרבנן הוא והקשה א"כ אמאי נקט בבדייתא בפסחים

יבש ביבש שנתערב וליכא רוב ודי ספק איטור או דאי

בהגהות אשר"י (פ"ה דע"ה) כתב דיבש ביבש שנחערב חד בחד מותרים באכילה לבי בני אדם והביאו בב"י (ס' ק"ט) בשם הגהות שערי דודא בשם אור זרוע וכתב הב"י דחידו הוא בדבר זה ואין לסמוך עליו ועין פרי תואר (ס' ס"ט וס"י ק"ט סק"ב) שכתב גם כן כסברא הוה דספק דרבנן הוא ולהקל ועיין בהגהות יד שאל שהקשה על זה מגמ' נדרים (ס"ח) דמשמע דאיטור.

ברין ביטול ספק איטור אי מותר או אסור

הפלתי מחדש בחירון הראשון דספק איטור מותר לבטל ואין להקשות ולכאורה גם ספק דרבנן אין לעשות כמו שכתב המג"א (ס"ה ס"ק י"א) הלכא אע"פ שהיא ספק דרבנן למה מותר לו לבטלו דהרי דעת הפלתי דאין איטור ביטול בספק איטור ועיין במ"י תואר (ס' ג"ט סק"ה) דס"ל להיתר לבטל

מתירים שכי בזה"ל או היום יאבלוהו כאן כר ע"כ, הרי אף שלדבר זה לא נאסר מעולם מ"מ מיקרי לשיטת רש"י דשיל"מ כיון שיש מציאות לעשות שלא באיסור וה"ה לענין ספק דשיל"מ דאף לדעת הר"ן שטעם מניעת ביטול בדשיל"מ הוא משום מבי"מ ליכא טעם לאסור ספק דשיל"מ רק מטעם אחר והיינו משום עד שתאבלו בספק איסור ומטעם זה יש לאסור ספק דשיל"מ בכל גזונא שיש מציאות להשתמש שלא בספק איסור ולכן אסור גבי נ"ח להוסיף ודילמא הלכה כדעת ארא"ש דבלא מיקלי קלי אסור לבטל. ועיין בספר ברוך טעם שער התערובות (ין ד פוק ד). ויש להעיר דבספק דשיל"מ באיסור דרבנן דעת המג"א להקל בדעת המחבר והביאו הפלתי לקמן (סי ק"ב סק"א) וא"כ יש לפלפל על דבריו.

קשיא על מה שכתב הפלתי דביבש ביבש הרי בכל אופן ספק איסור

דעת הפלתי דביבש ביבש הרי ספק איסור והקשה הברוך טעם למה הרי ספק הרי הוא משתמש התם בכל העצים יחד ואיכא בהם כודאי האיסור אלא אינו ניכר וצ"ע.

עוד העיר הברוך טעם ב"ה עוד בדרבנן ספיקא. כודאי תלמיד טועה בתב דברים אלו כי ליתא כן בגמ'. ח"ל הגמ' ולרב אשי דאמר כל דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל כו' יעו"ש וכן הוא באור דברי רב אשי והוא מדמה לזה דין ספק דשיל"מ.

אם החמירו בספק בדשיל"מ

הברוך טעם בגליונות העיר דאם החמירו בדרבנן בדשיל"מ שלא יבוטל, כמו כן החמירו בספק דרבנן בדשיל"מ, ומקשה המחבר דלר"נ דספק מוקצה אסור מהראוי להחמיר גם לענין ביטול היכא שהוא דשיל"מ כן כדעת המחבר, אבל לק"מ ד"ל דר"נ סובר דאף דהחמירו בספיקו לא החמירו בביטול דכיון שנתרבו צליו ה"ה נהפך האיסור להיות היתר גם שאני דין דשיל"מ דאף באיסור דאורייתא מניעת הביטול אינו אלא מדרבנן אבל ספק איסור דאורייתא אסור מדאורייתא לשיטת

(פ"ה) רק מוקצה הא כל איסור דרבנן כן הוא וכתב דקמ"ל דאפי' מוקצה דחמירא דהוי כעין דאורייתא מכל מקום דרבנן הוא ולכן מותר להביא קרבן כזה לגבוה ע"י"ש.

ביאור תירוצו של המג"א לחלק דנ"ח דשיל"מ לשאר איסורים

מה שכי המג"א (שם סי' י"ב) דשאני נ"ח דהוא דשיל"מ דניתר להשתמש בהן לשנה הבאה כמו חמץ ובאמת לפי דעת הר"ן דטעם מניעת ביטול בדשיל"מ הוא משום דאיסור שיש לו מתירים שם היתר עליו והוי מב"מ, זה לא שייך לגבי נ"ח דהא גם לשנה הבאה יהי איסור להשתמש באותן נרות ושמן לצורך דבר חול כ"א לנ"ח, ודמי לדין המחבר בט"ז סי' ס"ט (סי' ל"ה) דאם נתערב בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה לא הוי דשיל"מ כיון דלצלי לא נאסר מעולם, ומטעם זה היכא דנתערב נ"ח כשיעור ביטול מועיל הביטול. וקשה על המג"א ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (יד"ד סי' ק"ב) שהעיר מזה והקשה שם עוד על המג"א ע"י"ש.

ובגליונות לברוך טעם כתב דיש לומר דהמחבר מסופק לענין להוסיף ולבטל באיסור דרבנן שנחלקו בזה הרשב"א והרא"ש, ומחמת שכל דינו אי מותר להוסיף ולבטל הוא רק איסור דרבנן מקילין בספק דפלוגתא, דבדרבנן הולכין אחר המיקל ולכן פוסק כאן להקל כדעת הרשב"א שמוותר להוסיף ולבטל אפילו היכא דלא מקלי קלי איסורא, אבל לענין ביטול נ"ח אין להתיר להוסיף ולבטל משום ספיקא דרבנן דהא ספק דשיל"מ אסור אפילו בדרבנן, ולמה שספק דשיל"מ לחומרא אין שייכות טעם הר"ן אלא שחז"ל לא רצו להקל אף בספק איסור דרבנן היכא שאפשר לעשות שלא בספק איסור ולטעם זה יש לאסור בספיקו אף היכא דלא אפשר להשתמש בו רק למצותו, ואמרינן עד שאתה משתמש בו תשמיש חול מצד ספק לקולא תשתמש בו שימוש לנ"ח שלמצותו ליכא ספק איסור, דעת רש"י לשיטתו שטעם דשיל"מ לא בטל הוא משום דעד שתאכלנו באיסור ע"י ביטול תאכלנו ביהיתר דמיקרי דשיל"מ אף היכא שאינו מותר למה שנאסר כמכרואר בדברי רש"י ביצה (לי"ט ע"א) ד"ה שיש לו

תורה גביי כתב עליו יחיד הוא ופי' תבית הסעם
 פשוט רבנוסחא שלו היה בתב לשני בני אדם
 אפי' ישראלים אבל לפי רבנוסחא הנפונה הוא
 לישראל ועבדים אין חבוי חולק.

ומעתה הואיל וחד בחד מותר לישראל לאכול אחד
 אי"פ אין כאן כלל ביטול איסור דהא כל
 חדא בחזקת היתרא שגויי יכול האיש ישראל לאכלו
 וכל חדא חדא הוא בכלל ספק דרבנן ולקולא נמנ
 שאין אובלין שני ישראלים הוא הכל משום חומרא
 דמתני כאוכל איסורא וא"כ ליכא כאן כלל ביטול
 איסור ולכן הוא מותר להרבות עליו ולבטל וכל חדא
 חדא מתני חזי

אמנם הפריח הקשה על הגי' וזאת דא"כ איך אמר
 בשני קופות שאני אומר כו' למה לנו כלל
 שאני אומר בתרומה ורבנן הא בלא"ה אף דנפל
 תרומ' בחולין מ"מ חד בתרי בטל או חדא בחדא
 ותי' דכי מכשיר האיזו היינו יבש כיבש דבשל תורה
 סגי חד בתרי ולכן בדרבנן מכשירין אף חדא בחדא
 אבל תרומה דכחיה דבשל תורה לא סגי חד בתרי
 א"כ אף בדרבנן לא מועיל חדא בחדא ולא יהי' חדא
 בחדא יותר מועיל בדרבנן מחד בתרי בשל תורה
 ומעתה בתרומה אף להוסיף עליו ולבטלו אי אפשר
 ולא שייך כאן התירא דאיזו הנ"ל וא"כ ל"ק כלל
 קושי התוס' מהא דתרומה הנ"ל

אמנם הרא"ש דמחלק בין מקלי קלי כו' לשאר
 איסורים דהיינו ליישב קושי התוס' מהאי
 תנא דלטרטא קציעות כנ"ל וא"כ ש"מ דלא ס"ל כא"ז
 הנ"ל דאל"כ ל"מ קושי התוס' כנ"ל וגם אלו הי'
 ס"ל כהגה' איזו הנ"ל פשיטא דלא הי' מחמיר בשאר
 איסורי רבנן במקום ולא קלי לאיסורא להוסיף עליו
 ולבטלו כיון דאף בלא ביטול חזי' כל חדא חדא
 לאכלו כמש"ל דהו' פשוט דבחד וע"פ דלא ס"ל
 כהגהת איזו הנ"ל וא"כ שפיר הוי ביטול איסור
 ולאת נחכון חרמ"א בהב"א הגהת איזו הנ"ל וכתב
 דהרא"ש פ"ק דביצה חולק ע"ז והוא כיוון להוכיחם
 אלו שכתבתי וכתבו שלא מצינו הכרע פריכה
 הרא"ש שחולק ולפ"י שניחא
 ומעתה ג"ל הא דכתב המחבר ב"ה סימן הנ"ל
 באיסורא דרבנן יש להוסיף עליו לבטלו

תחולקים על החמבים ואף לשיטת החמבים הל'
 בפלוגתא דתנאי בדין אי מגי' חתיכות הוא ואיתא
 בבביתא (ביצה ג' ע"ב) ואם נתערבה באלף מלך
 אסורות ל"ל שקאי ארצוי ולא אספק עורש בחו"ס
 ובין דלחוב חשיבות כדפס' התוס' שכתבו פרשבי"א
 הנהיך בשמם דדין דאין מבטלין איסור לכתחילה אף
 באיסור דאורייתא אית' אלא מדרבנן מתיכא תירו
 להקשות דכשם שהחמיר בספק דשלי"מ אטב ספק
 דאורייתא כן נחמיר שלא לבטל לכתחילה איסור
 דרבנן שלי"מ אטו דאורייתא הא גם בדאורייתא
 ליכא איסור ביטול לכתחילה דק מרבנן וחד בגידה
 לגידה (הערה למטה צ"ע לעין לקמן מה ש"כ בסימן ק"א
 פ"ה) וי"ל להיסק דבספק מתני ע"ש

סקי

**דברי הפלתי בספרו בינה לעתים על הל' י"ט (על
 הרמב"ם פ"ב הל' י"א)**

וחנה אם מבטלים איסור לכתחילה כל איסור
 דבריהם או רק היכא דמקלי קלי נחלקו בו
 הפוסקים והתוס' (שם בפניה) מהאי דליטרא קציעות
 כו' ויוסף עליו ויבטל ותירצו דדאי בדבר שיש לו
 עיקר מן התורה הוא דאין מבטלין משא"כ מוקצה
 דאיסורא הוא רק מדרבנן והרא"ש חילק בין הני
 עצים הואיל ומקלי קלי לאיסורא לשאר איסורים
 וב"ד (משן ד"ט ס"ג) סתם המחבר וכתב דכל איסור
 דרבנן מוסיף עליהם וכדעת הרשב"א ולא חילק בין
 יש לו עיקר מן התורה לאין לו עיקר כו' וצריך להבין
 לשיטתם קושי התוספות הנ"ל.

הנ"ל דס"ל כמ"ש הגהת שער דורא בשם האיזו
 (והוא בב"י ס"ד ע"ג) וע"ש באחרונים דאיסור
 דרבנן יבש שנתערב וז' בתור מותר לשני בני אדם
 לאוכלם ע"ל התעם במ"ש אפה חו"ס דהיינו
 בקתוס' הספקות דס"ל ספיקא דרבנן לקולא אפי'
 היכא דאעמוק איסורא וכ"ש בסתם זה דאף כאן
 אבא חזקת התנא ודאי כחזקת איסור התוס'
 בטמירין ליה ע"י ב"ה אמר ג"כ יחמי' כתבו להורי'
 דאיכא חזקת גמיר וגם חזקת איסור לא איתחוק
 דאיסורא כלל דאמרינן ספק דרבנן לקולא ע"ש

הוא הכל דוקא יבש ביבש כיון דקודם הוספה היה כל חרא וחרא ספיקא דרבנן ולקולא כג"ל משא"כ לח בלח שנתערב בפחות מששים דקודם הוספה היה הכל בחזקת איסור ואין כאן שום ספק בדבר לח והכל נתערב ביחד לכ"ע מודים דאסור לאוכלו וא"כ הרי כאן ביטל איסור גמור ואפי' בדרבנן אין לבטלו כמו בתרומה ודליטרא קציעות דליכא כאן ספק בגופו של האיסור המעורב בהיתר ועיין במרדכי פ"ק דביצה שהביא בשם הרשב"ם דבמידה דאכילה אין מבטלין איסור כגון תרומה שנפלה לפחות מטאה וכן איסור שנפל לקדירה פחות מששים עכ"ל ומדנקט איסור שנפל פחות מששים ולא אמר דבר אכילה ביבש ש"מ דבדבר יבש מודה וכמש"ל משא"כ תרומה או דבר לח בקדירה ולא שייך דברי הגהות אור זרוע הנ"ל אין לבטלו.

ולפי"ז הרווחנו שני קושי' שיש על הרב המחבר א' דפסק בא"ח (סימן תע"ח) במותר שמן חנוכה שנתערב בשאר שמן ואין בו ששים דאין להוסיף עליו לבטלו והוא נגד הפוסקים וגם נגד פסק שלו ב"י (סימן צ"ט) גם בסימן קט"ו והקשה הט"ז על הב"י (סימן י"ב) שכתב דמותר לבשל חמאה של נכרי כו' ואין בזה משום ביטול איסור צחצוחי חלב שבו כיון דאין מכוח לבטלו כי אם לכלות האיסור והקשה הט"ז הלא הב"י ס"ל דמבטלין כל איסורי דרבנן אפי' לכתחילה מכ"ש חמאה דאין לו עיקר בשל תורה ע"ש. ולפי הנ"ל ניחא דס"ל להרב המחבר דלח בלח אין מבטלין אף באיסור דרבנן ודו"ק.

עוד תיזון כתב שם על קשיא הג"ל

אך ליישב הקושי' שיש על הרב המחבר ב"י סימן הג"ל מהא דפסק בא"ח בשמן של נר חנוכה דאין להוסיף עליו יש לתרץ בדרך אחר ופשוט הוא דלפמ"ש התוספות בביצה (ל"ח) גבי ולבטל מים ומלח לגבי עיסה וכו' שהקשו מאי פריך הגמרא הא הוי דשיל"מ ותי' דה"י סבר דהוי מין בשאינו מינו ע"ש מזה מוכח הס"ל להתוס' דאף דרב אשי מתורץ באמת לבסוף דשיל"מ לא בטל בזה לא יחלקו האמוראים ואף בלי רב אשי ידע דאח דשיל"מ לא בטלי וראיה דלעיל במס' כתובת (נ) בהך ברייתא דתני דספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן

אסורות ופריך הגמרא למאן דאמר ביצה אסורה משום משקין שזבו וכו' אמאי ספיקא אסורה וקשה למה לא פריך ואמאי התערובות אסור עד אלף וכו' אלא דאי דזה ידע הש"ס אף בלי אנקימתא דר' אשי דשיל"מ לא בטיל אפי' בדרבנן רק קושי' הש"ס ה"י אספיקא דספק י"ט וכו' לזה חדיית לן ר' אשי כמו דתערובתו אינו בטילי ה"ה ספיקא אסור בדשיל"מ אפי' בדרבנן וכן לקמן במים ומלח ס"ל להתוס' ולא נחלקו בזה וזה פשוט דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל לכך מפרש התוס' דבקושי' ה"י סבר דהוי מין בשאינו מינו ור' אשי חידש לן הואיל ומים ומלח שרי בעיסה הוי כמו מין במינו (ועיין פ"א הל' כ"י) שכתב ג"כ דזה אף בלי ר' אשי ידענן דשיל"מ לא בטל רק רב אשי חידש לן דספיקא אסורה ולפי"ז יש לדייק הא דפריך הש"ס בעצים שנשרו מן הדקל כו' ולר' אשי דאמר דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל דלמה פריך מר"א ולא לכו"ע דשיל"מ ל"ב אפילו בדרבנן אין כאן חולק וכמ"ש וע"כ צ"ל דזה ידע הש"ס דמחמת הביטול אין כאן חשש ועיין מש"ל (בהלכה י') דלענין נגיעה וטלטל יש להקל וכאן כל האיסור מחמת הטלטול וכמש"ל בשם הרשב"א והמג"א וקושי' הש"ס הוא לר' אשי דאמר דשיל"מ אפילו בדרבנן ספיקא אסורה ש"מ דחז"ל אסור דשיל"מ כשל תורה שלא יהי' ספיקא מותר הואיל ויכול לאוכלו בהיתר אח"כ א"כ י"ל אף לענין ביטול הו"ל לעשותו כשל תורה מבלי לבטל איסור כמו דאין מבטלין איסור של תורה ובפרט לפמ"ש דלכך מבטלין איסור של דבריהם הואיל וחד בחד הוי ספיקא דרבנן ולקולא כמ"ש הגהות א"ז וא"כ כאן דספיקא לחומרא פשיטא דאין לבטלו וקושיא הש"ס לרב אשי.

אך עדין קשה דהו"ל להקשות לכ"ע דהנה מהרש"א חתום' ישנים (בפ"ק דמ"י ביצה) כתבו דלבך פריך מברייתא דספיקא אסורה למ"ד משום פירות הנשרים ומשקין שזבו ולא פריך גם למ"ד דאיסור ביצה משום מוקצה משום דמוקצה הוי כשל תורה וספיקא להחמיר ע"ש ולפי"ז הני עצים שנשרו מן הדקל מוקצה נינהו וספיקא אסורה כשל תורה לכ"ע כאותה שאמרו ספק מוכן אסור ואם כן הקושיא לכ"ע ולא לרב אשי לחודא.

דמקלי קלי לאיסורא דכרי הטור והשו"ע נכונים
וברורים ודו"ק.

סקריא

לח בלח באיסור דרבנן אם אמרינן חני"ג

הנה כתב הפלתי ברעת מהר"ם דס"ל לח בלח לא
אמרינן חני"ג והוא באיסור דרבנן והנה לפי
דבריו יש לפרש מה שאמרו בירושלמי ערלה (פ"ב ה"ג)
גריסין של תרומה שאיסורים מרבנן לזרים אם
נתבשלו עם עדשים של חולין ויש בהם בנותן טעם
ס"ל לרבי שירבה כנגד הכל והסבירו הראשונים
דס"ל חני"ג הרי דאמרינן חני"ג באיסור לח ולכן יש
לפרש דאע"פ שנתבשל דהרי יש שם לחות ורוטב
מ"מ עדשים וגריסין הוי דינו כיבש ולא כלח ואינו
דומה לאורז ודוחן דשם יש סברא לומר דהרי דינו
דומה ללח עיין בש"ך (סי' ק"ה) בשם מהרש"ל.

אבל אין לפרש דס"ל דבאיסור דרבנן לא אמרינן
חני"ג דהרי הש"ך להלן (סי' ק"א סק"ז) כתב דגם
באיסור דרבנן אמרינן חני"ג כן הביא בספר משמרת
שלום בחידושי דינים בסוף סימן צ"ב (אח"ה).

ולחלכה אם אמרינן חני"ג בלח בלח עיין בתורת
הבית להרשב"א הארוך (בית ד' שער א')
שהביא בשם הראב"ד דבלח בלח כיון שנתערב
לגמרי אין לומר דהאיסור מעורב יותר בהיתר
הראשון אבל המרדכי חולין (סי' תרצ"ז) כתב ג"כ כמו
הסברא הנ"ל עיי"ש (ויש שדייקו שיש נפק"מ בין טעם המרדכי
לטעם הרשב"א עיין הנהגות ועק"א סי' צ"ב ס"ק י"ד).

[ועיין שאילות יעב"ץ ח"א (סי' ד) שהקשה על דין
זה דהיאך יהא חמור לאחר זמנו מבזמנו
דהרי אפילו בזמנו לכו"ע כל איסור הנאה בני"ח
דוקא כשלא נתערב אלא החשש הוא דבנותר השמן
שמה יבוא לאכלו בסעודה עיי"ש].

ובעיקר הקושיא עיין מה שכתב בתשרי מהר"א
יר"ד (סי' קכ"ז) דשאני נ"ח דאסור בהנאה או
לכו"ע אסור לבטל מה"ת ועיין בישועות יעקב
שתד"ץ גם כן ומהשואל הביא לחלק בין איסור גברא
לאיסור חפצא עיי"ש ועיין כאן על הגליון בשם ספר

לכן נ"ל דבלא"ה יש לדייק על מהרש"א דבעי
לעשות איסור מוקצה כאיסור דאורייתא
והתוספות כתב כאן דתודמה חמיר מן המוקצה
דתרומה אי בשל תורה ולא מוקצה הרי דמחשיבנן
מוקצה לאיסור דרבנן ואפי' שאין לו עיקר בשל
תורה ולא דמי ל"י.

לכן נ"ל דודאי לר' יודא דאית ל"י מוקצה וודאי
מוקצה חמיר כשל תורה דיש לו סמך מקרא
דהכינו את אשר יביאו אבל לר"ג דס"ל מוקצה
בשבת קיימ"ל כר"ש וכיום טוב כר"י דלא אתי
לזוללי ב"י וא"כ לדין מוקצה הוא חומרא בעלמא
דאי מדינא היא אף בשבת ה"י אסור וכיון דשרי
בשבת ואסרינן ב"י"ט א"ל דהוי כשל תורה רק חומרא
בעלמא וזה ברור לכן לעיל דברייחא דספיקא אסורה
וכו' בלא"ה צ"ל לר"ג דברייחא ר' יודא היא דהא
תנא אחד ביצה שנולדה בשבת וי"ט ואילו בשבת
לית ל"י מוקצה אע"ג דר"י היא ולר"י דאוסר מוקצה
בכל הזמנים ס"ל דחמיר כשל תורה ולכך ספיקא
אסורה א"כ לק"מ מר"ג כמ"ש מהרש"א ותוס' הנ"ל
אמנם לרב מתנה בהני עצים מן הדקל דקאי לדין
דלא קיימ"ל בשבת כר"י וא"כ ב"י"ט ליכא אלא
חומרא בעלמא וא"כ ליכא למימר דה"י ספיקא אסור
כשל תורה ולק"מ זולת לרב אשי דס"ל דדשיל"מ
ל"ב וגם ספיקא אסורה אפי' בדרבנן וגם התוס'
כתבו שפיר דמוקצה לית ל"י עיקר בשל תורה דלדין
דקיימ"ל כר"ש בשבת וא"כ ב"י"ט אינו אלא חומרא
בעלמא.

ולפי' למדנו בדבר שהוא מוקצה אף לר"ש אזי כשל
תורה ודין בו ספיקא להחמיר וכן בדשיל"מ
היכא דלא מקלי קלי איסורא דנין בו ג"כ ספיקא
כשל תורה ואין מבטלי ג"כ האיסור אף דקיימ"ל
בדרכנן מבטלין דהם חמורים כמו של תורה ומעתה
יפה פסק הרכ המחבר בא"ח סימן הנ"ל בנר חנוכה
דהתם הוא מוקצה אפילו לר"ש הואיל ואיתקצאי
למצותה משה"ה אין להוסיף עלי' לבטלו דעשייתו
כמו של תורה ולכך יפה כתב הטור והמחבר דלא
דמי לעצים שנשרו להתיר דהא אף דאינם מוקצה
כשל תורה מ"מ המה דשיל"מ ואף בה ספיקא
להחמיר ודין בו כשל תורה לזאת תירצו הואיל

מקור מים חיים שהביא ראית באיסה"נ אסור מה"ת לבטל לכו"ע ויש להעיר מדברי המשנה (פ"א דעולה מ"ה) שמשמע דמשמע דמהני ביטול ועיין תשו' מהרי"א הנ"ל ועיין בדבריו באור"ח (סי' קצ"ג) ובי"ד (סי' קכ"ד ובסי' ר"א).

ועיין פמ"ג במשבצות זהב שכתב דהא דהתיר הטו"ז בנ"ח היינו לה בהפסד מרובה דהרמ"א ס"ל להקל אז כמבואר בסי' צ"ב עי"ש וכאן מיירי בשאין הפסד מרובה.

סיק"ב

דעת הראשונים אם מותר לאכול התרומה לפני שהרים הסאה

מאז תרומה שנפלה למאה סאה של חולין ונתערבה הכל מפרשי מתוכן סאה אחד ונותנה לכהן והטעם מבואר ביירושלמי (פ"ב דעולה ה"א) דהוא משום גזל השבט וכתב התוס' במס' בכורות (כ"ב ע"ב) דמסתברא דאינו יכול להיפטור בדמים (ודלא כדעת רש"י) דפשיטא דקדושת תרומה יש בה וכן ס"ל להר"ש (בפ"ה דתרומות פ"ב) וכן כתב הרא"ש שם וביירושלמי תרומת (פ"ה ה"ב) משמע דאסורה לזרים (ודין זה נהג גם בתרומה טמאה עיין בפירושו ר' אברהם מן החר במס' נדרים (ג"ט) דאין צריך לחיים אבל בירושלמי תרומת הנזיל משמע דשפיר צריך להרים עי"ש) אמנם הרא"ש בחולין (סי' ל"ח) כתב דאין איסור לאכול את התרומה לפני שהרים אלא חייב להרים וכן ס"ל לרבינו הלל (במדרשת קרח סי' קכ"א).

קושיא על שיטת הראב"ד

תרי"ט אלגזי במס' בכורות פ"ד (סי' מ"ה) הביא דברי הראב"ד (הובא במס' ע"ז ע"ג) דס"ל דבכל האיסורין שיש להם שיעור אם נתערב באותן שאינן נותן טעם אמרינן קמא קמא בטיל ולא אמרינן חוזר וניער וא"כ מה משיג על הרמב"ם (במק"י"ג מהל' תרומות הל' י"א) שכתב דתרומת חו"ל מותר לבטלה ברוב ואוכלה בימי טומאתו ולא עוד אלא אם היה לו יין של תרומת חו"ל נוטל ממנו לוג אחד ונותן עליו שני לוגין חולין ונמצא הכל שלשה ואח"כ נוטל מין של תרומה לוג ונותן לתוך השלשה ומגביה מארבעתן לוג ושותה וחוזר ומשליך לתוכן לוג אחד וחוזר

ונוטל לוג ושותה וכן נותן לו תרומה ונוטל לוג מן התערובת עד שיכלה כל היין של תרומה ונמצא שנטל כמה לוגין בשני לוגין של חולין ועל זה כתב דטועה הוא דהרי מחצה למחצה הוא ולפי הנ"ל מה הקשה הא כבר נתבטל הלוג הראשון ושפיר מבטל אח"כ וכדתנן העולה מעלה את העולה.

ביטול מכשיר את האיסור אבל אינו מותרו

באמצע דיבור מה שכתב בדשיל"מ יש לציין עיין לקמן (סי' ק' סק"א) שכתב דביטול אינו עושה דאיסורא כמאן דליתא ופרח איסור לגמרי וראייתו מדבר שיש לו מתירין ולפי סיבת רש"י בטעם האיסור.

כמה הערות מהבירך טעם בגליצנות הפלתי

בד"ח איברא ודאי, אפילו מחצה על מחצה. ועל זה העיר בפר"ח כתב תחלה דאם נתערבה עד שהרוב הוי האיסור וכלשון המשנה עד שתרכה התרומה כו' וקרוב לסוף דבריו בענין זה כ' בזה"ל דביבש ביבש כו' דכי ליכא רובא דהיתרא חוזר וניער לכ"ע והיינו מתני' דסאה תרומה.

כמה שכתב לפרוך ממשנה. ועוד העיר י"ל דבהך דינא דבאיכא רוב איסור חוזר וניער מדאורייתא אינו לענין טומאה ויובן עפמ"ש התוס' בבכורות (כ"ב ע"א) ד"ה הנך מעוטי כו' יעו"ש [דלא איחמר טעם כעיקר לענין טומאה ע"ש] מעתה י"ל דלכך באיסור אמרינן חוזר וניער כשרובה דאף בשעת הביטול עדיין לא פרח לגמרי האיסור דאף ביבש ביבש אם יבשלם ויתן טעם יהי האיסור משום טכע"ק וכהוכר האיסור אבל לענין טומאה לא שייך זה ומיד כשנתבטל כמאן דלית' דמי לכך אינו חוזר וניער אף כשרובה אח"כ, לכך לא מקשו הגמ' רק לרב דימי שסובר דטומאה כמאן דאית' דמי אבל לדידן לא קשה וכנ"ל, דבאיסור אף במין במינו מ"מ כיון שבכה"ג במין בשאינו מינו נותן טעם כשמבשלם גם במין במינו אסור כשנוסף האיסור ורבה [יעויין ש"ך ס"ק כ"א ופר"ח].

בד"ח איברא א"כ. הר"ן תי' כתב ד"ל הר"ן בסוגיא דטפת חלב ולא קושי' היא דאותה פליטה

ולא ידעתי למה כו' נ"ב לפי דבריו דחזור וניער אינו
אלא מדרבנן פשוט לומר כיון דאי אפשר
לצמצם הוי ספק רובא ואזלינן לקולא

הערה על הפלתי מה שכתב בכרתי, מהברוך טעם

כרתי (סי' י"ח) הר"ן בנדרים. עיין בגליון של הברוך
טעם שכתב לפלפל ממה שכתב הר"ן אינם רק
במין במינו (ובהערות כאן צ"ל לשו"ת עטרת חכמים ארי"ח (סי' ה')
על הפלתי שכתב שאגב חורפיה לא דק ועיין עוד
בספרו ברוך טעם שער התערובות (דף א' פ"א) ומה
שכתב דאינו נופל רק לפ"ע לא אתי שפיר לדעת
המתירין אפי' לכתחלה לאחר שנתערב במים דהא
אין מבטלין איסור והרמ"א בתורת חטאת (כלל כ"ד)
מבואר באריכות שטעמו ברוך חלב שנפל למים
משום דהיתר בהיתר בטל ונתבטל כבר בתוך המים
קודם שנפל להבשר ועוד דאף לפמ"ש המחבר שאינו
נופל רק לפי ערך אכתי נ"מ היכא שהבשר שנפל
לתוכו ממים אלו הוא דבר מועט ואין בו ששים אף
נגד חלק ס"א מהמים שהוא חלק חלב שבתוך המים
וכיון שהמים בעצמותו המה היתר נגד החלב אם
נאמר דהיתר בהיתר לא בטל אין המים מצטרפים
לבשר לבטל החלב [ובגוף הד"ן אי היתר בטל יש
אריכות דברים בשו"ת הר"ן (סי' ג"ט) ובשו"ת מהרי"ל
(סי' כ"ד) ותמים דעים (סי' ל"ו) ויערוך במדכי פ' כ"ש
ד"ן תק"ג] וכשבא פליטות הבשר לתוך המים שבו
החלב ונעשה משניהם יחד איסור בב"ח אם אין
במים ס' נגד שניהם, ולמה שכתבתי ראשונה ראין
מבטלין איסור, מצאתי דכרבי להדיא ביש"ש (פ' כ"ה
סי' ס"א) ד"ל ולא סמכינן אטעימה אלא בדבר שנאסר
כבר בתערובות כו' אבל לא להתיר לכתחלה דסוף
סוף טעם משהו איכא ולכתחילה אסור כו' ע"כ
יעו"ש, כונתו משום דאין מבטלין איסור לכתחלה
זה לא שייך רק לשיטות הסוברים דהיתר בהיתר לא
בטל ואין הביטול בא אלא בעת צירוף טעם החלב
עם בשר ע"כ הוי כמבטל איסור לכתחלה וזה מבואר
מתוך תשובת הר"ן שצ"ע לעיל, וכן מדויק מתוך
דברי הת"ח (כלל פ"ה דף י"א) אחר שהקדים דברי
הסמ"ג דיליף מדין צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן
זה בזה דאינו חוזר וניער כתב הת"ח וא"כ אפי'
לכתחלה נמי שרי ע"כ.

ראשון ראשון בטילה שכיון שאין בחתיכה כדי ליתן
טעם ברוטב של יורה כולה א"א שיהא חוזר וניער
ע"כ כונתו דבכה"ג לא אמרינן חנ"ג להחשיב
הנאסר במדה מרובה יותר מכמות החתיכה שממנה
נאסר משא"כ לענין דין חוזר וניער שניתוסף מין
איסור.

בד"ה איברא בדברי, והפר"ח בדה מלכו. ולהעיר
דהפר"ח בעצמו מסיק דאף שנתרבה עד חציו
אסור אבל כיון דנשנה במשנה בפירוש עד רובו
נראה מבואר דעד חציו מותר ויש לומר עפ"י
המבואר בפמ"ג (כשער התערובות) בכוננת השואל
שבדברי תשובת הרשב"א (סי' רע"ב) דכל תערובות
השויים הוי כספק רוב דהיתר דא"א לצמצם והעלתי
במק"א (ברוך טעם שער התערובות רש דף ה') דבתערובות
נרין כודאי איקבע איסורא מצד החזקה מוקמינן
האיסור בחזקתו הראשונה שנשאר באיסורו הקודם
ולא נתבטל עדין ולגבי חלק ההיתר ל"ל דמוקמינן
בחזקת היתר דהא אף אם נתרבה עליו איסור לא
נהפך ההיתר להיות איסור כן מבואר בחידושי
הריטב"א מס' ע"ז (ע"ג) ולפי"ז י"ל דבגונא דהכא
שכבר נתבטל האיסור בתערובות היתר ואנו באין
לדין לאוסרו מחמת שנתוסף עוד מן האיסור שבתוך
התערובות אם ליכא רק הוספה עד חצי כיון דא"א
לצמצם הוי ספק דלמא לא נתוסף רק פחות מחציו
מעט ובספק כזה יש חזקת היתר מסייעת להתיר
ומוקמינן כל התערובות בחזקת היתר, ואין לדחות
דאיכא חזקה דאיסורא בסאה תרומה שנפלה
באחרונה זה אינו ולא אמרינן חזקה מחתיכה
לחתיכה ומאחר שאנו באין לדין על התערובות שהי'
בחזקת היתר טרם נפילת הסאה אחרונה אם חוזר
וניער או לא אנו מחזיקין בחזקת היתר דלמפרע ולא
חזרה וניער וממילא הותרה גם הסאה אחרונה
שנפלה לאותו תערובות וסעד לסברא כזו מצאתי
בחידושי רמב"ן למס' נדה (י"ח) שהכל הולך אחר
הדבר שאנו דנין עליו בראשונה וע"י חזקה של
אחרת אין להוציא את הנדון הראשון באשר שפטנו
עליו בעצמותו. ועו"ז י"ל כאן דעיקר הדין הא על
התערובות הראשונה אם תהי' חו"ג או לא ויש עוד
אריכות דברים בזה עפ"י הריטב"א בחידושי למס'
עירובין (ל"ה) ולמס' קידושין (ע"ט) ובתשובת מהרי"ל
(סי' קס"ב). (ועיין ברוך טעם שער התערובות דף ד' פ"ג שמצ"ן
לדבריו כאן).

סימן ק

סק"א

אי יש כח לחכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה

הנה בדברי תוס' יש סתירה בדבריו דביבמות (ק"י ע"א) ד"ה לפיכך משמע דגם בקום ועשה יש להם כוח, ועל כל פנים מסתפקים בדבר, ועיין עוד כתובות (י"א ע"א), ובב"מ (כ') ד"ה שובר, ובב"ב (מ"ח), ולעומת זה עיין בתוס' נדיר (מ"ג) ד"ה והאי, ובמקום שיש קצת סמך לכרע יש כוח לעקור, ועיין בשב שמענתא (שער ח' אות ו') ועיין גליון הש"ס יבמות (פ"ה ע"א).

ביאור הדין אם כהנים שוקלים מחצה"ש או לא

במשנה (פ"ק) דשקלים א"ר העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל (שנותן מחצית השקל) אינו חוטא, א"ל ריב"ז לא (וק שאינו חוטא) כי אלא (אדרבא) כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו, הם היאך נאכלים עד כאן דברי המשנה. ובידושלמי (סו) כתב על זה א"ר ברכיה טעמא דריב"ז דכהנים חייבים ליתן מחצית השקל דדרשו "זה יתנו" זה בגמטי" י"ב שבטים יתנו וכו', וכתוב כל העובר על הפקודים יתנו מחצית השקל וכו' ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר דהכונה כל דעבר בימא (י"ב סוף) וחרגא אמר דכחונת הפסוק כל דעבר על פיקודיא שנמנה במנין הפקודים יתן, מאן דאמר כל דעבר בימא יתן מסייע לריב"ז, דכהנים עברו גם כן הים סוף מאן דאמר כל דעבר על פיקודיא יתן מסייע לכן בוכרי דהרי הכהנים לא נמנו ביחד עם ישראל עי"ש. (ועיין רשב"ן דס"ל דכל העובר על הפקודים אין זה המנין שנמנו כפרשת במדבר אלא המנין לצורך המשכן).

וכתב הרמב"ם (בפירוש המשנה) שזה שנאמר בתורה במנחת כהן וכל מנחת כהן כליל תהיה אינו אלא במנחת היחיד והוא אמרם מנחת היחיד קריבה

כליל ואין מנחת ציבור קריבה כליל עי"ש, הרי דמכריע כהשיטות דהכהנים פטורים מליתן מחצית השקל וכמו שכתב להדיא במס' אבות (פ"ד מ"ה) דהכהנים פטורים מטעם הנ"ל מליתן מחצית השקל וזה סותר למה שכתב בהל' שקלים (פ"א הל' ד') לחייב לכהנים ליתן מחצית השקל עי"ש. והאחרונים דנו בדבריו ליישב הסתירה ומ"מ להלכה העיקר מה שכתב ביד החזקה ומה שקשה ממה שכתב בפירוש המשנה עיין רש"י ערכין (ד' ע"א) שכתב לתוך הטעם דכהן מותר ליתן כסף משום שהולכין אחר הרוב כסף והרוב אינם משל כהנים שמותר לאכול מנחה שלהם עי"ש. וראיתי בפ"י ריבב"ן שאינו דוחה לגמרי טענת הכהנים משום שפירוש הטעם דאין ממשכנין הכהנים משום שיש להם טענה הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים היאך נאכלים ואע"ג דריב"ז לא הסכים לטענתם דס"ל לחלק בין קרבן ציבור לקרבן יחיד כדאיתא בידושלמי מ"מ כיון שאין בידו ראיות ברורות להוכיח להם לסתור דבריהם אי אפשר למשכנם בכוח.

בריה בדין איסור, מדרבנן אי אינו בטיל

מה שכתב דבריה אף באיסור דרבנן אסור ואינה בטילה אפילו באלף עיין בראש יוסף להפרי מגדים במסכת חולין (צ"ז ע"א) שהביא דברי הש"ך (בס"י פ"ו) שהקשה שם למה החמיר המחבר לגבי ביצת נבילה וטריפה דאינו בטילה דהא ליכא למימר דהוא משום דבר שבמנין דהא המחבר מקיל (בס"י ק"י) דדבר שבמנין בטילה שפיר ותירץ בחד גונא דמשום בריה נגעו ביה ואף דמיירי שם מאיסור דרבנן דהיינו ביצת נבילה (עיין בסימן פ"ו ב"י ובשו"ע) הרי דאף באיסור דרבנן מחמירין לגבי בריה, ולפי"ז הקשה למה בחתיכה הראויה להתכבד כתב הרמ"א בפירוש דנוהג גם באיסור דרבנן ובס"י ק' בדיני בריה לא הזכיר מזה כלום, ואי דכל ביטול למעלה מס' שרץ בדין היה לו לכתוב דין זה בס"י ק' ולא בס"י ק"א לפי הסדר, וכאן בפרי מגדים במשכבות זהב (סק"א)

דבר חשוב אינו בטיל מה"ת או מדרבנן

עיינן שאלות יעב"ץ הובא בפ"ת (סי' ק"א סק"א) שדן אם דבר חשוב אינו בטיל מה"ת או מדרבנן. ועיינן בדברי הר"ן בחולין פרק אלו טריפות (בסופו) דס"ל דבריה אינה בטילה מדרבנן.

דשיל"מ אינו בטיל מה"ת או מדרבנן

דשיל"מ לא בטיל עיינן ט"ו"ז (סי' ק"ב סק"א) דאינו בטלה מדרבנן אבל מה"ת שפיר בטילה וכן כתב הפר"ח כאן (סק"א) אבל י"א לפי הר"ן נדרים (ג"כ) דאין לו ביטול מה"ת ועיינן בספר כתב סופר (רי"ש ביצה) שדן בזה עיינן שם וכן איתא בשו"ת מהרי"א יו"ד (סי' של"ט) עיי"ש. ועיינן לקמן בגליונות של הברוך טעם (סי' ק"ב סק"ח) עיי"ש.

בקשיא הפלתי לר"ש דס"ל כל שהוא למלקות א"כ היאך יליף דאין ליתן לקטן איסור

בשו"ת ח"ס (ח"ו סי' ס"ד) ד"ה דא"כ כתב דהא דאמרינן ביבמות (ק"ד ע"א) מה לשרצים שכן איסורין במשהו ולכן אי אפשר למילף מזה לגבי דם ששיעורו בכזית או ברביעית ולכן צריך עוד פסוק בשביל דם ולכאור' קשה דהרי הוי מצי למימר נמי מה לשרצים שכן לא היתה להן שעת הכושר משא"כ דם (דהרי דם האברים כל זמן שלא פירש מותר כדקדק"ל בסמ"ס) אלא דעדיפא מיניה קאמר ראפילו דם הלב דלא היה לו שעת הכושר (ודם הכנוס הוא כמבואר בס"י ע"ב) שהרי גם בשליל אסור (כמבואר בס"י ס"ו ע"א) אפ"ה לא יליף משרצים.

ובזח אתי שפיר מה דקשה לרבי שמעון דאית ליה כל שהו למלקות (אף ולא קי"ל כן מ"מ לדבריו) אם כן אין כאן פירכא מה לשרצים שכן במשהו דהרי גם גבי דם איסורו במשהו וקרא דגבי דם למה לי (וזהו קושיה הפלתי כאן) ומכל שכן לרש"י (חולין ק"ט ע"א) ורמב"ן דדם שבשלו ומלחו עובר עליו נמצא דאין כאן היתר לאיסורו ואם כן ליכא למימר מה לשרצים שכן אין היתר לאיסורו משא"כ דם ונמצא דקשה קרא למה לי והשתא אתי שפיר דלרבי שמעון עכ"פ

צ"ע עוד מדברי איסור והיתר (כלל כ"ה דין י"ג) דמבואר דגיד החיצון כולו ושאר הפנימי לא הוי בריה (כ"ח) שאין איסורו מה"ת רק מדרבנן) אלא פנימי שעל הכף לבד אם נחתך אותו המקצת הוא הנקרא בריה ע"כ הרי דדעתו דבאיסור דרבנן בטילה שפיר ועיינן בראש יוסף רתולה הדבר בטעם דבריה לא בטיל דאם משום דאחשביה רחמנא דלקי עליה בכל שהוא אם כן באיסור דרבנן לא שייך סברא זה. ועיינן בפמ"ג שער התערובות (ח"ג פ"ה) מה שכתב בזה. ועיינן מנחת יעקב בתורת השלמים (רי"ג סי' ס"ק ל"ה) דס"ל דגם בדרבנן איכא איסור בריה. ולולי דברי הפמ"ג היה אפשר לדחות הראיה שהביא מגיה"נ דשאני גיה"נ דאיסורו חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו וכמו שאמרו לר"ן לגבי ח"ש בגיה"נ וא"כ אף באיסור בריה התינח דאסורו בחלק החיצון אבל לא שיהא דינו כמו בריה.

דבר שבמנין באיסור דרבנן

דבר שבמנין באיסור דרבנן לר' יהודה אינו בטל שכן תרומת תאנים היא מדרבנן וליטרא קציעות שעל פי העיגול אינו בטלה משום דבר שבמנין (כמבואר במס' ביצה ג' ע"ב) ר"ש לקיש אמר באיסור דרבנן דבר שבמנין בטל ועיגול תרומה בעיגולים עולה מפני שתרומה בזה"ז דרבנן וברש"י משום שתרומות פירות היינו גוזרים אטו תרומה דאורייתא אלא מפני שבזה"ז הוא מדרבנן וכתבו תוס' יבמות (פ"א ע"א) ד"ה מאי בפירוש קמא ובר"ש ערלה (פ"ג פ"ז) דר"ל אינו מתיר אלא כשהאיסור הוא תרי דרבנן משני צודים אבל בחד דרבנן אינו בטל אמנם הביאו בפירוש השני דלעולם בטל בדרבנן.

ולחלכח דעת כמה פוסקים דאינו בטל עיינן איסור והיתר (כלל כ"ה דין ג' הנ"ל) ופמ"ג בשפתי דעת (סי' ק"י סק"ב) וברמ"א (סי' ק"א סק"ג) אמנם לעומת זה דעת הפלתי כאן ולקמן (סי' ק"א סק"ג) וכן ס"ל להפרי תואר לקמן (סי' ק"י סק"ג) דבאיסור דרבנן בטל ועיינן מקור מים חיים (רי"ש סי' ק"א) שהשיג על הפלתי עיי"ש.

א"י כבש בעורו הוי חז"ל עיינן פלתי (סי' ק"י סק"ח)

איצטריך לדם שחיטה שהיה לו שעת הכושר כשהיה שליל (כרפסק הרמב"ם פ"ו ה"ה בהל' מאכא"ס).

אם יש אחד שרואה ומכיר האיסור אע"פ שהאוכל אינו יודע ואינו מכיר האיסור אם מהני הביטול

חשלתני ציין למה שכתב בסו' ק"י (סוף ס"ק י"ב) דאם יש ישראל אחד רואה ומכיר אע"פ שהלך לו ואינו לפנינו לשאול אותו אפ"ה לא שייך ביטול והוי קבוע כיון שהוא ניכר לאחד עי"ש. הן אמת דגם הפמ"ג שם בשפתי דעת (ס"ק ל"ג) כתב כן מדעת עצמו אמנם החות דעת בביאורים (פסק"י) הקשה על זה מגמ' נזיר (י"ב) דמשמע להיפך ועוד דאם נאמר אדם שיוודע ומכיר איזה בהמה טריפה בעולם ואם יבוא לידו יכירתה שוב יהיה אסור לכל העולם לשחוט בהמות או אם יודע שיש ממזרת בעולם יהיה אסור לכל העולם לישא אשה דהא יודעה הממזרת (ועיין ישועות יעקב אבה"עו ס"ב סק"ו) אלא ודאי כל שאין אצלו בשעת לידת הספק או אח"כ איסור והיתר ידועים במקומם לא הוי קבוע ע"כ, ועיין בבנינת אדם שער הקבוע (ס"ב), אמנם האחרונים הצדיקו דברי הכותני עיין ביד יהודה שם בפירוש הארוך (ס"ק כ"א) וכן בספר בית יצחק להגאון בעל תשו' בני"ע בשער הקבוע מה שדן בזה ג"כ לדחות דברי החו"ד.

לתרץ הקושיא במה דאמר חז"ל לא אמרה תורה שלח לתקלה ש"מ בריה אינה בטילה מה"ת

עייין שעה"מ (פס"ו מהל' מאכא"ס הל' כ"ה) שדן בגמ' יומא (ס"ו ע"ב) ועוד מקומות בש"ס לא אמרה תורה שלח לתקלה וכתב בכמה דרכים לתרץ א. דכין דניכר למבטל אינו בטיל ב. דבאיסה"נ לא מהני ביטול מה"ת ג. דיבש ביבש אסרו לבטל מה"ת (ועיין גיב' ת' י"ד ס"י מ"ה ח"ס י"ד ס"י שי"ט).

אם גם לקולא נאמר הדין דבריה אינו בטיל

עייין ישועות יעקב (באן סק"ג) שדן אם גם לקולא נאמר הדברים שאינם בטלים לעולם והוא כגון אם נפל חתיכת היתר בין ב' חתיכות איסור דאם נימא שיתבטל הרי זו ודאי איסור אבל אם נימא דאינו בטל הרי הוא כתערובות חד בחד עי"ש.

ובחידושי סוגיות ח"ס (י-ם תשכ"ט ס"י י"ד ד"ה משום) כתב עוד באופן אחר וזה לשונו צ"ע לר"ש דס"ל כל שהוא למלקות מאי איכא למימר ואין לומר מה לשרצים שכן נותן טעם לפגם אסור משא"כ שאר איסורים דמותו נותן טעם לפגם זה אינו דבסוגיא דעכברא בשיכרא (ע"ז ס"ה ע"ב) מסיק במסקנא דגם שרצים נותן טעם לפגם מותר עי"ש. וולהעיר לפי הפלתני בס"י פ"ז דשלא כדרך הנאה ונותן טעם לפגם חד הוא ודעת המהרש"ל במס' שבוועות (כ"ג) בתוס' ד"ה דמוקי דלר"ש גם שלא כדה"נ אסור משום אכילת כל שהוא אסור אע"פ ששלא כדרך הנאה הוא ויש ליישב לפי דברי הבית שערים יו"ד ס"י תכ"ג ד"ה ומדי דברי בון. אלא י"ל כפי שכתב לעיל די"ל מה לשרצים שכן אין היתר לאיסורו משא"כ דם יש לה היתר על ידי מליחה ובישול דקיימא לן דם ששלחו ובשלו אינו עובר עליו מה"ת, אך לרש"י (חולין ק"ט ע"א) והרמב"ם ה"ל מאכלות אסורות (פ"ז הל' ו') דס"ל דם שבשלו ומלחו עובר עליו הדרא קושיא לדוכתיה ולכן נראה לומר לדידהו אה"נ דלרבי שמעון מיתר קרא דגבי דם וכיון שיש יתור קרא גבי דם ילפינן מיניה דגבי דם בית דין מצוין להפרישו ולא ליספו בידיהם ידעינן משרצים ומדכתב נמי גבי דם ש"מ דמצוין נמי להפרישו.

דם שבשלו מותר מקרי יש היתר לאיסורו או לא

עייין ברדב"ז בתשו' (ח"א ס"י קצ"ט) אהא דתנן חולין (ק"ו ע"א) חומר בחלב מכדם עי"ש. והקשו אמאי לא תני כמו שהחלב חייב בין חי בין מבושל משא"כ דם מבושל וחירצו דכיון דדם שבשלו לאו דם הוא עי"ש, ומזה כתב לחדש דדם שבשלו לא מקרי יש היתר לאיסורו רק דבר חדש הוא, וזה ולא כדברי מהרש"א יבמות (ק"ד ע"א), ולכן מוכן ג"כ מה שהקשה בפלתני דמנא ליה דטעם בעיקר בדם הרי יש היתר לאיסורו. ועיין (ס"י ס"ס סק"א) שהקשה ג"כ דדם שבשלו היתר לאיסורו מקרי.

וכי אמרה תורה שלח לתקלה הא מן התורה הלא הוי תקלה כיון ששלחה ואינו ניכר בטלה חד בתרי בכל העופות של העולם וחזר איסור להיות היתר, ואפילו למ"ד אין מבטלין איסור לכתחילה מן התורה, שאני הכא דהא לא מתכוון לבטלה ע"כ הפלתי. דבריו תמוהים דבודאי אם לא אמרה תורה שלח היה אסור לשלוח וקים להו לחכמים דלא אמרה תורה שלח עפ"י היתר משום דזה לא יתכוון לבטלה ודו"ק. דאלת"ה קשה בלא קושית הפלתי הנ"ל האיך מוכח דלא אמרה תורה שלח לתקלה, הא כיון דהרמב"ם פסק ספק דאורייתא מותר מן התורה אם כן יהיה להאוכל המשולחת רק ספק איסור ומותר מן התורה ואיך אמר' בגמרא דלא אמרה שלח לתקלה, אלא ודאי כמ"ש ודו"ק.

הערות רעק"א בגליון שלו על הפלתי כאן (נדפס באהל מועד)

הפלתי כתב להקשות אם כן דם קיל משרצים דיש היתר לאיסורו דיוכל לבשלו ודם שבשלו מותר. ע"כ. וכתב על זה לפי מה דמוכח דר"ש סבר דדם מקרי יש היתר לאיסורו ע"י הבישול, א"כ קשה במ"ש התוס' פסחים (כ"ג ע"ב) ד"ה ומה חלב וכו' ולא מצי למעבד נמי ק"ו מדם וכו' הא לר"ש גם מדם איכא למיפרך שכן יש היתר ע"י בישול.

קושית הברוך טעם על הפלתי דהא הוי עקדת חכמים בקום ועשה דחייב קרבן מעילה והוי חולין בעזרה א. בד"ה ומה, הדומה לר"ת. ג"ב יעוץ בשיטה מקובצת שכו' בזה"ל יש כח ביד חכמים לעקור בשב ואל תעשה ע"כ. ונראה דבכה"ג כיון דלא מצינו בזה דבר הדומה לר"ת דהא מה"ת יש ביטול לכל דבר בודאי לא היה כח לחכמים לעקור רק בשב ואל תעשה ולא בקום ועשה כיון שגם גדר או סייג לא מיקרי כמבואר באס"ז שם, וא"כ לא אתי שפיר תירוצ המחבר על המשנה דנפל פרוטה של הקדש דהא ה"ל מתחייב בקרבן מעילה וזה הוי קום ועשה לענין איסור חולין בעזרה. ע"כ. וזה דוקא אם נימא דהבאת חולין לעזרה אסור מה"ת אבל עיין לקמן בס"י ק"א (סק"ב) שדן הפלתי להוכיח בדעת הרמב"ם דאין איסורו מה"ת עיי"ש.

אי בממון שיך ביטול

ממון אי בטיל עיין ביצה בסוף המסכתא דממון אינו בטיל וכוזא כתבו האחרונים לפרש דברי התוס' במעילה (כ"א ע"ב) ד"ה פרוטה שהקשה ליבטל ברוב עיי"ש. ועיין אבנ"מ סי' כ"ח (ס"ק ל"ג) שהביא דברי השער המלך שכתב סבדא דממון בטיל לגבי קטנים אם נתנו ממון לשקלים הרי אקנויי לא מקני והוי קרבן יחיד ועיין רע"ב שקלים (פ"א מ"ה) ולפי הנ"ל כתב דבטיל ועי"ז הקשה דממון לא בטיל עיי"ש. ועיין מג"ח (מצה ד) שדוחה בסברא זה דברי הפלתי (בס"י ק"א סק"א) הרי דהפלתי לא ניחא ליה בסברא זה וכמו שכתב כאן ועדיין צ"ב. ועיין שו"ת בית שערים אור"ח (ס"ו ע"ב) שדוחה דברי שב שמעתתא (שמעתא ר פ"ה) ועיין בצאן קדשים שהגיה דברי התוס' במעילה מדרבנן עיי"ש ועיין סנהדרין (צ"ה) וברש"י ועיין לקמן סי' ק"ט סק"א.

ובגליונות של הגאון ר' יצחק מהמבורג כתב וזה לשונו, הפלתי מתרץ קושית המשנה למלך דהקשה על הא דאמרינן במס' שקלים דהכהנים דורשים מקרא לעצמן לפטור משקלים דכתיב כל מנחת כהן כליל תהיה וכו' ואיך יהא עומר הבא משקלי לשכה נאכל, והקשה המשנה למלך הא שקליהם בטל ברוב שקלי ישראל ומותר להביא עומר ולהיות נאכל כיון דכבר נתבטל (כמבואר ברש"י ערכין ד' ע"א) ואף דלר"י דס"ל מין במינו לא בטל מ"מ הא העלו התוספות במס' יבמות (פ"ב) דיבש ביבש אף לר"י בטל כן פירש הפלתי כוונת קושית המשנה למלך. ות"י הפלתי קושית הנ"ל והוא דעיקר הוכחת הכהנים הוא דנקטינן דפירוש כל העובר היינו על הפקודים, דאי פירוש כל העובר בים א"כ היאך תיקנו אח"כ החכמים דמטבע לא יתבטל הא על ידי זה יהיה מבוכה בקרבנות ע"ש בפלתי. והנה תירוצו דחוק מאוד. אבל לדידי לא קשה כלל קושית הנ"ל דגבי ממותא לא שייך כלל לומר ביטול כדאיתא במס' ביצה דו"ק שם ותמצא דממונא שייך לעולם לבעלים שלהם ושפיר קאמרו כהנים ודו"ק היטב.

תירוצ של הגאון ר' יצחק מהמבורג על הא דהוכיח דבריה אינה בטילה מה"ת ולא אמרה תורה שלח לתקלה

ועוד כתב במה שדן הפלתי להקשות אם אמרינן דמן התורה בריה בטילה, א"כ האיך אמרינן בגמרא

קודם חלוקה דכות כל אחד בכולו ואף דלפי דברי רש"י ותוס' במס' ב"ק (צ"ע א) אין זכות השותף בכולו רק ליטול חציה נראה דשאני קרבנות ציבור כיון שאין עומד לחלוקה. ומצות ההקרבה נקראת על כל א' מהציבור. וע"כ היה מעמדות ע"ש כל ישראל.

ועיין בתשובת מהר"י מטראני (ח"א סי' ה) בסופו במ"ש אלא שטעם הביטול מעיקרא לא ברירי לי כו' יעו"ש שהתחלת דבריו נראין כדברי רק שלבסוף הוסיף דברים שלגבי הנאה לא שיך ביטול ודברים אלו צע"ג דבאמת גם אה"נ בטלים. ובהערות ציין לעיין בספר זכר שלמה שנדפס על תשו' זה במהרי"ט הגהות של הפלתי.

אם מהני מה שאין כוונתו לבטל

בד"ה וזהו כתב הפלתי. הא לא נתכוין לבטל. וע"ז העיר הברוך טעם בגליונות דיש לחלק דשאני בכה"ג שניחא ליה שיתבטל האיסור מצד זה כדי שלא יהיה שלוח לתקלה והוי כפסיק רישא דניחא לי עיי"ש. ואולי זהו כוונת הפמ"ג בפתיחה להלי מליחה דאין לבטל לכתחילה לבשל חתיכות בשדר שלא נמלחה בתוך ס' אע"פ שאין כוונתו לבטל דמ"מ מקרי מבטל איסור עיי"ש. סתם ולא פירש ולפי דברי הברוך טעם שפיר מוכן דבריו אף שיש לפלפל על זה מהגעלה דמהני באופן זה (עיין סי' תע"ב).

קושית הברוך טעם על מה שכתב הפלתי אם נתבטל ואח"כ נפלה לטריפה לא מהני חד בתרי משום דחזרו וניעוד

בגליונות של הברוך טעם כתב יש לעיין דהא המשולחת מבוטלת מחמת שאינה ניכרת בין כל שאר צפרים שבעולם ואותו הביטול לא נסתלק אף אחר שהוא בא אח"כ ליד אדם ונפלה בתערובות עם צפור הטריפה. דהא אינו ידוע כלל אם בא לתערובות זה צפור השלוחה והרי הוא בהיתרה הראשון מצד הביטול שנתבטל מיד כשנעלמה מהעין אחר שלוחיה ועודנה בכ"מ שהוא בביטול זה דביטול תערובות הוא אף בעשרה מדינות ובכל העולם כשהספק מצד העירוב פושט בכלם וכן מבואר בתה"א.

ב. חששו אולי לא אמרו. ועל זה העיר הברוך טעם הנ"ל דברי הרא"ש שם אינם רק לענין הגזירה דשמא יקח מן הקבוצ יעו"ש.

המבואר סי' כ"ה. ועוד העיר דצ"ע דהא אדרבא מבואר כאן בסעיף א' ברמ"א דגיד הנשה לא הוי בריה רק מה שעל הכף ומקורו באו"ה (כלל כ"ה דין י"ג) יעו"ש טעמו. אמנם בכלל הנ"ל (דין א') כתב בפירוש שאף ודאי איסור דרבנן לא בטל כשהוא בריה ועכ"ז קשה על הפלתי דהא ספק בריה בטלה משום דהוי ספק דרבנן. ויעוין בט"ז כאן בראש הסימן.

ג. הברוך טעם מגיה דברי הפלתי שכתב דלא דהוי תה"ל בהמה חיה מחמת עורו.

ד. כתב הפלתי דלא כתבו דהוי תה"ל וכו'. ועוד העיר דברים אלו הוסיף תלמיד טועה דמאי ההו"א דבהמה חיה תהיה נקראה תה"ל. ובהערות שם כתב דלכאורה צ"ע דאע"ג דק"ל בש"ע בסי' ק"א דתרנגולת בנוצתה לא חשיבה כחתיכה הר"ל אבל הלא שיטת הרא"ש (בסוף פרק גה"ג) דחשיבה ראויה להתכבד ואפילו בהמה חיה יע"ש וא"כ שפיר כתב הפלתי לפרש דהתוס' לא ס"ל בזה כהרא"ש, ואולם היש"ש בכה"נ וכן הב"ח (בסי' ק"א) כתבו דכבש בעורו מודה הרא"ש ועי' בשו"ת בית הלוי (ח"ב סי' ל"ד) שכתב לפרש דבריהם דלפום ריהטא דבריהם נפלאים יע"ש ועי' לקמן בדברי הפלתי בהגהותיו לסי' ק"א (סי' ה) שרמו לדברי היש"ש וא"כ א"ש דבריו כאן.

בקושית המשנה למלך דהמטבע לא בטיל מחמת החשיבות

הברוך טעם בגליונות העיר על מה שכתב ויהיה עומר נאכל שלא כדת צ"ע דהא בקמח שממנו העומר ליכא חשיבות מה לי לחשיבות המטבע שהי' בתערובות שנקנה בעצם העומר. ועל עצם קושי' המל"מ נ"ל לתרץ כין שנתינת השקלים המה כרי שיהי' לכל אחד חלק בקרבנות הציבור וצריך לומר דכות כל אחד פושטת בכולו וממילא אם הכהנים נותנים ג"כ שקלים מקרי גם מנחת כהן מצד זכותם בכולה כזכות כל שותף בדבר המשותף

ומיום פקודה שלא נגעל נפשנו באכילת דברים
אסורים עכ"ד.

בשיטת הסוברים דבריה בטילה באלף

כתב הפלתי (סק"ב) בריה אי בטיל באלף או בתתק"ס
יש פלוגתא בראשונים, וכתב דלהיות כי לצורך
נפש הוא כי בעונה"ר במדינות הללו בימים החמים
ממש אין פרי ומחיה ומזון לחם וכדומה שאין בו
רחש ואי אפשר כמעט לבודקן, אמנם הוא מעט
הכמות עד אשר אם נחית לביטול כמעט יבטלו.
אמרת מאין לנו עורה אשר נענה ביום פקודה אנוסה
לבית המלך מלכי רבנן, ולחקור הדין, ודעת קדושים
נמצא, הסוברים דבטלים באלף.

וחנה דעת רבינו שמשון משאנן (כפ"י דתרומות מ"ח),
והרשב"א (בתורת הבית ובחשו"ר) דבטלה בתתק"ס,
הובא ברא"ש (פ"ו דהולין ס" ל"ג), וראייתם ממשנה
תרומות (פ"י מ"ח) דדג טמא שכבשו עם דג טהור כל
גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוז
ביהודה שהם חמשה סלעים בגליל דג טמא צירד
אסור וקאמר עלה בירושלמי (פ"י תרומות ה"ה) שהוא
תתק"ס ועוד הורה ר' יוסי בעכבר שנתערב בהיתר
ובטלו באלף והוא הדין אם היה תשע מאות וס' היה
מתירו אלמא בריה בטלה בתשע מאות וששים, ויש
מפרשים דעכברא שם מקום וקאי אציר דאיירי ביה
וקאמר שרבי יוסי הורה כן באותו מקום ודיהיב
טעמא עד קרוב לאלף וכן מסתבר ע"כ, והר"ן כתב
דהירושלמי לאו מתורת בריה אתו עלה אלא לבטל
פליטתה וכתב הב"י דכן נראה דעת התוס' (ע"ז ס"ט
ד"ה אידי) והרשב"א, וכן כתב לעיל (בס"י פ"ו סק"ה)
דהפוסקים הסוברים דביצה הוי בריה ס"ל כדעת
הראשונים דבריה בטילה באלף, ולהלכה כיון
דהתוס' והרא"ש והר"ן אוסרים, והר"ף והרמב"ם
לא הזכירו דין זה משמע דמודים ע"כ, וע"ז כתב
הפלתי ודעת הר"ף ורש"י דאינו בטיל רק כשיש
תרתו לחשיבותא, א. דבר שבמנין, ב. ואסור בהנאה,
ובצירוף דעת ר"ש והרשב"א והראב"ד ואו"ז ובה"ג
דס"ל דבריה בטלה בתתק"ס יש כאן רוב פוסקים
שמקילים בטלה עכ"פ בתתק"ס וכל האיסור דבריה
אינה בטלה הוא דרבנן ולהקל שומעים. ולפ"ז יש
כאן תקנה דלרוב קטנותם יש בקל כמה אלפים נגזר
וכדאי הם הראשונים הנ"ל להגין עליהו מיום חרון

**קישית הכ"ס על הפלתי דעת המחבר והרמ"א דבריה
אינה בטילה אפילו באלף**

ועיין בשו"ת כ"ס יו"ד (ס"י ס"ג) שכתב לפלפל קצת
על דברי הפלתי, דאע"פ דירד להציל מ"מ לא
יצא ידי חובה, דהרי המחבר פוסק בהחלט דבריה
אינה בטלה אפילו באלף ולא הזכיר שיטת החולקים
וכן הרמ"א לא הביאה בשם י"א, ומאין יבוא עזרתי
לפי שיטת המחבר והרמ"א, ולכן כתב להתיר מטעם
אחר דמתוך שטעמם של הבריה פגומים אין להם
חשיבות ולדעת רוב ראשונים אין להם דין בריה
ועכ"פ לכו"ע בטלים בתתק"ס לכל הדיעות ע"כ. וכן
משמע מדברי הרמ"א לקמן (בסימן ק"ג סעי' א') שהביא
בשם איסור והיתר הארוך (כלל ל"ב דין ו') ולכן יש
להקל אמנם הביא מדברי הרשב"א בתורת הבית
הקצד (הובא בס"י ק"ד סעי' ב') דדעתו דנחשב בריה אע"פ
שפגום ועיין לקמן (ס"י ק"ז סעי' ב') ועיין בתשו'
הרשב"א (ח"א ס"י ק"א) ומכוח זה ועוד הוכחות חולקים
האחרונים על הרמ"א עיין בתשו' חות יאיר (ס"י ק"ה)
ובתשו' פנים מאירות (ח"ב ס"י ס"ז) והכ"ס כתב ליישב
הסתירה עי"ש מדברי הש"ך סי' פ"ד ועיין חות יאיר
(ס"י ק"ה) ותשו' פנים מאירות דגם בדעת הרמ"א דוקא
כשהוסיפו פגימה לאחר שנתערבו מותר דאז בטיל
חשיבותן.

לדן בראיות הפלתי דבריה בטילה באלף מגמ' ביצה

בגליונות של הגאון ר' יצחק מהמבורג כתב וזה
לשונו הפלתי הביא ראי' דבריה בטילה
באלף, דאל"כ מאי פריך הגמ' (בפ"ק דביצה) בביצה
ספק טריפה דלבטל כשנתערב היה לו לומר הא מני
ר"ש הוא דס"ל (בפ"ג דמכות) ולא בעינין בדי' דבריית
נשמה וכו', ולכן לא בטיל, דהא כה"ג משני הגמרא
בביצה האי תנא דליטרא קציעות הוא, וע"כ צ"ל
דבריה בטלה באלף ובברייתא תניא דאפילו באלף
לא בטל ע"כ הפלתי. ויש לדחות ראייה זאת דהלא
גבי בריה בעינין שחיה באיסור בתחלת ברייתו.
ולמ"ש לעיל דביצה טריפה אסורה אפילו אם נטרפה

סמוך לשחיטה, א"כ בכה"ג אין זה בריה שנאסרה בתחילת יציאתה ובברייתא סתמא קתני דד"ק.

פ"ד סעי' י"ד) וכיון שאין שם תולעים לא שייך ממשקה ישראל ולא חסר קומצה רק משום מום.

פ"ד

בחיידושו של הפלתי ותולעים אינם בריה משום שאינם נאסרים מתחילת ברייתו

הפלתי לימד זכות על אכילת קמח המתולעת דאין זה בריה שאסור מכיון שקודם שפירשו היו מותרים ואין זה אסור מתחילת ברייתם. וכתב גאון אחר לחוק דבריו ממנחות (פ"ה ע"ב) סולת שהתליעה רובה פסולה ומדפסלינן לגבחה משום דכמום דמי כדמשמע בגמ' שם מכלל ולהדיוט שרי דאי אסור להדיוט תיפוק ליה דפסול משום משקה ישראל מן המותר לישראל ואפילו אם נימא דלא שייך בזה ממשקה ישראל כיון שהסולת בעצם שרי רק שהתולעים שכתוכה אסורים עדיין קשה מה נעשה בקומץ דהוי ליה קומץ חסר מקום השרצים (עיין מנחות ר' ע"א) גבי נמצא בתוכו צרור או גרגיד מלח) ועוד מה נעשה בשיידיים שנאכל לכהנים אלא ודאי שאין לו דין בריה כמו שכ' הפלתי ונתבטלו ומוכח ג"כ שע"י ביטול נהפך להיות כסולת המנחה המבטלו ולא כמאן דליתא דאל"כ הו"ל קומץ חסר, ובשו"ת בית שערים י"ד (ס"קמ"ה) דחה דבריו וציין למה שכתב בחשו"ר א"ח דאינו קושיא כלל דאי מהאי טעמא אינו פסול אלא בהתליע קודם הקדש אבל אם אחר שהקדיש התליע לא כדאיתא בתמורה (כ"ט)

וגם כמה שהקשה דהוי חסר קומצה כתב הרי ענינו ראות שלא נתרבה מרתה וא"כ אין זה חסר קומצה אלא י"ל עוד דכמו דאמרין בזבחים (כ"ב) כל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו וכן פסק הרמב"ם פ"ח ממקואות הי"א ובי"ד (ס"ו ר"א סעי' ל"ג) ואף דדרשינן במים ולא בין אלמא דכל שתחילת ברייתו הוי מן המים דינו כמים הי"ג הני תולעים שתחילת ברייתן מן הסולת הוי כסולת אם אינם אסורים משום ממשקה ישראל כנ"ל וא"כ לא הוי חסר קומצה כלל, ועוד דהרי בתוס' מתולעים אפשר להסיר התולעים ע"י טחינה ברחים שיש בה אפרכסת דהתולעים בודדים בשעת טחינה כמבואר בי"ד (ס"ו

השרות ר' יצחק מהמבואר על הפלתי הנ"ל

בגליונות על הפלתי של הגאון ר' יצחק מהמבואר כתב וזה לשונו כתב הפלתי כתריס בפני הפורעניות לענין חשש מלבי"ן משום דלא הוי איסור מתחלת ברייתו משום דלא נאסרו רק אחר שפירשו, אבל אם יעמדו ימים רבים מיצירתן על מקומם לא נאסרו ולכך לא הוי בריה אין זו סברא מוכרחת דיש לומר כמ"ש לקמן לענין הגיד, דכל זמן שלא פירש לא חשיב ליה בריה דעיקר ברייתו משעה שפירש, וע"כ צריכין לומר כן לתרץ דברי רש"י וכמ"ש הפלתי בעצמו.

דין דברים בדברי הפלתי הנ"ל

הישועות יעקב לעיל (ס"ו פ"ד סק"א) כתב ג"כ סברא זה של הפלתי. ועיין עוד בשו"ת בית שלמה י"ד (ס"קמ"ה). ובהגהות מטה יונתן כאן הובא דברי בעל סור האבן (ס"ו כ"ו) שדוחה דברי הפלתי והדין דחולין דוחה ראייתו ומחזק דברי הפלתי ועיין דגול מרובה י"ד (ס"ו פ"ד) שהביא דבריו עיי"ש.

אמנם החו"ד כאן (סק"ה) הביא דברי הרמב"ם בספר המצוות (מצוה קע"ט) דאכל פוטיתא לוקה אע"פ שלא נאסר מתחילת ברייתה והטעם דלוקה הוא משום בריה כמבואר במס' מכות (י"ז ע"א). ושנית דגם זו נקרא אסורה מתחילת ברייתה כדאיתא בחי' הרשב"א חולין (ק"כ ע"א) שחלב וגיה"ג אסורים מתחילת ברייתה אע"פ שאין נזהגים בשליל משום ששם חלב ושם גיד לא היה לו היתר מעולם ומקודם לא היה להם שם חלב וגיד עיי"ש והוא הדין הכא קודם שפירשו אין עליהם שם שרץ השורץ על הארץ אלא לאחר שפירשו נמצא ששם שרץ הארץ לא היה לו היתר כלל ומקרי אסורין מתחילת ברייתן ועיין

בכרוך טעם שמפלפל על דבריו עיי"ש בהגהות כאן על החות דעת.

ועיין שו"ת טוב טעם ודעת מהדורא קמא (סי' קכ"ב) להגאון ר' שלמה קלוגר שכתב לחלק דבשלמא גיד כל זמן שלא יצא לאויר העולם לא נקרא גיד אלא היה בכלל בשר אבל שרץ נקרא שרץ אף שעדיין לא פירש אלא שהתורה לא אסרתו רק כשפירש ושורץ על הארץ ממילא לא נקרא בריה בכהאי גוונא ולא הוי מתחילת ברייתו ועיין ברע"ת למהרש"ם (סי' פ"ד סעי' ה') מה שכתב בזה עיי"ש.

וספק אם התליע במחובר הולכין להחמיר כן דברי השו"ע בסי' פ"ד (סעי' ד) אמנם הפלתי (סק"ה) העלה דכל שלא ידענו שדרכו להתליע במחובר תולין שהתליע בתלוש ומותר והטעם דיש כאן ס"ס שמא לא התליע בתלוש ואת"ל במחובר שמא הלכה כתוס' חולין (סי' ע"ז) דיש להתיר תולעת במאכל עיי"ש. ועיין פרי תואר שם (סי' י"ג) דלא ס"ל כן והטעם דספק חסרון ידיעה הוא אבל יש אומרים דס"ס בחסרון ידיעה שפיר סמכינן להקל. עיין לעיל בסי' צ"ח שכתבנו בזה השיטות.

ובמחזיק ברכה (סי' פ"ד סק"י) כתב דשפיר חשוב בריה ושאני שור הנסקל שנתחדש דבר בגופם משא"כ תולעים אין כאן רק שינוי מקום והפמ"ג בשפתי דעת (סי' פ"ד סק"א) דוחה ג"כ דברי הפלתי, והגו"ב הנ"ל ציין לדברי הר"ן בחולין (פרק אלו טריטות) דהא דאמר רב הונא כל בריה שאין בה עצם אינה מתקיימת י"ב חודש ואמר רב פפא ש"מ מר"ה הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה הני תמרי דכדא מותרים לאחר י"ב חודש וכתב הר"ן יש בעלי נפש שהחמירו ואמרו דהני מילי לאוכלם כן אבל לבשלם כמות שהם יש לחוש שמא ע"י הבישול יהיה פורשים ולא בטלי אפי' באלף עיי"ש משמע שגם לדעתו דס"ל שאין דין אלא כשאיסורה מתחלת ברייתה תולעים הגדלים בתלוש ופירשו חשיבי בריה כיון שראויים לפרשו מיד לכן אין להקל בזה כלל עיי"ש אמנם בשד"ח הביא מהרב המגיד שהפלתי כיון אל האמת עיי"ש ויש ראייה מגמי מנחות (פ"ה ע"ב) סולת שהתליעה ברובה פסולה למנחות ולכאור אפילו אם התליעו במיעוטן יהי פסולים כיון שאסורים באכילה ובעינן ממשקה ישראל מן המותר

לישראל אלא ודאי שבטלים ברוב ולא חשיבי בריה. ודוחק לומר שאין שם תולעים וכבר ציינתי ראייה זה לעיל.

והגאון בעל כרוך טעם בגליותות כאן כתב, נ"ב וצ"ל שדברי הגמ' (במכות) שלוקין במלה משום בריה היינו באותן שאוסרים אף קודם שפירשו ומדבריו בסי' פ"ד (בפלה סק"ר) נראה שחסר כאן איזה דברים וצ"ל דפירות המתולעים במחובר שם בריה על התולע כיון דלא בעי פירש רק רוחש וריחש במקומו תוך הפרי יכול להיות שהוא בא עם היצירה משא"כ במילבי"ן בפירות תלושים שאינם אסורים רק אחר שפירשו והפירוש אינו רק מקרה הבאה אחר היצירה.

ובהערות כתב להעיר ע"י בחו"ד (סי' ק' אות ה') שכתב על דברי הפלתי ומהא דאכל נמלה הוא ראייה שאין עליה תשובה עכ"ל וצ"ע כי הלא הפלתי בעצמו מקשה בסמוך דלמה השיבו רבנן לר"ש באוכל מטבל דחטה לית ביה בריית נשמה תיפוק ל"י ולא אסור מתחלת ברייתו, ומתוך דלק"מ דוודאי לענין שאין צריך שיעור למלקות לא נפ"מ במה שאסור מתחלת ברייתו או לא דעכ"פ עכשיו הוא בריה וחל עליו וכו' אבל כאן לענין דלא בטיל דהוא מדרבנן וחז"ל קבעוהו משום החשיבות בזה שפיר י"ל כיון דלא אסור מתחלתו הוי כבאו לו ממקום אחר כמ"ש הר"ן ובטיל עכ"ל הרי דהפלתי עצמו יישב דבריו דלק"מ, כן ראיתי בס' חלקת יואב יו"ד (סי' י"ט) שכתב נגד דברי הפלתי הוכיח מהא דטבל חשיב בריה לר"ש יע"ש ולא ראה שהפלתי עצמו מיישב זה. ובעיקר דברי הפלתי ע"י בשד"ח (בפאת השדה סי' ב') שמביא בשם הגאב"ד ראונא דז"ל אספרה כמו מה ששמעתי מפה קדוש מורי הרב הקדוש מוהר"ר הלל ז"ל מפארעץ שהיה תלמיד מובהק דהרה"ג הצדיק מוהר"ם ז"ל בעל הצ"צ ואמר בשמו ששמע מזקנו (בעל הציא) ששמע ממורו שאמר שהכו"פ לימד זכות על בני בדבר התולעים הנ"ל וכונן אל האמת עכ"ד.

ומעשה בהגאון ר' יהונתן אייבשיץ (בעל הפלתי), ששאל אותו הכומר תמיהני עליכם שיש לכם דינים מחוסרי הגיון, שאין בהם טעם, כגון מה שאומרים החכמים כי פרי שהתליע בתלוש, אם

אבר מן החי חל דוקא בשעת הלידה עיי"ש ולפי"ז קשה היאך חל איסור אבר מן החי על עשה דאינה זבוחה ויש שכתבו דאיסור מוסיף הוא דאסור לבן נח אמנם אם נימא דאיסור אינה זבוח ליכא אלא איסור אבר מן החי עד שנסתלק איסור אבר מן החי ואז חל איסור אינה זבוח לא יקשה ועיין כאן בשפתי דעת (סק"ה) עיי"ש. ועיין בתשו' בית שערים (חלק י"ד חלק א) ובתשו' משנ"ה (ח"ה ויש חלק יורה דעה).

וכתב עוד דמה שכתב הפלתי סוף כל סוף וכו'. לפי"ז י"ל שבדיוק כ' הגהות שערי דורא דנתגבלה בשחיטה דהוי נבילה משעת השחיטה בעוד היתה חיה וקרינן בריית נשמה משא"כ בנתגבלה מאליה דחלות האיסור הי' באבוד הנשמה.

גדר ביצת שיש בה אפרוח דהוי בריה

בקרשיא של הפלתי היאך יש מציאות לדין זה דממה נפשך אם מיירי שיש בו אפרוח ובאינך לא אם כן ניכר ויקחנו ואם אינו ניכר מנא יודע ואם מיירי שיש בכולן אפרוח בלא"ה כולן אסורות ולכן כתב ביצה שיש בו אפרוח הכוונה כאילו אמר אפרוח שהיה בביצה והוציאנו מהביצה ונתגבלה ונתערב עם אפרוחים אחרים שחוטים ואינו ניכר וקמ"ל דזה האפרוח שהיה בביצה אסורה מתחילת ברייתה ונקרא בריה ואינו בטל עיי"ש.

ועיין בספר מור וקציעה מהיעב"ץ (בקטורס שלל של ביצים ויש חלק ב') שדן על הפלתי בזה שפירדשו הוא תמוה מדברי הש"ס והפוסקים וגם הוא דחוק דבדאי יצויר התערובות כפשוטו ומשמעו דהיינו שנתערבה ביצת אפרוח טמא בביצי אפרוחים טהורים שהיא אסורה מה"ת ולוקין עליה והן אין אסורין כי אם מדרבנן והנפק"מ לענין ספיקא דאורייתא ודרבנן, ואם נתערבה ביצת אפרוח טהור בשאר ביצים כשרות בטלה להו כרובא ותבשלה בס"א מיהת בטלה אבל אם נתערבה ביצת אפרוח טמא בביצים של אפרוחים טהורים כולן אסורים אפי"ן הן אלף ואם נפל מהתערובות לאחזרות נאסרו גם הם וכו' ובאמת שאין מהצורך לומר דמיירי שנתערבה ביצת אפרוח בכיוצא בה שהוי גם בביצים שאין בהם אפרוח אפשר שתתערב וכל עוד שהקליפה קיימת אין ניכר בין זו לזו וכי תימא מנא

התולעת פירשה מן הפרי אסורה, ואם לא פירשה מן הפרי מותרת, מה הבדל יש בין אם פירשה התולעת או לא, ומה ההגיון בדבר, סוף סוף תולעת היא. ולקח הגאון כף נקיה מעל השלחן, ואמר להגלח, בבקשה להריק רוק לתוכה, וידק, ואמר להגלח בבקשה החזר נא הרוק לפיך, ומיאן ואמר זה מאוס עלי. ואמר לו הגאון, למה נמאס לך, והלא ברבע זה היה הרוק בפיך, ומה נשתנה עתה בהיותו בחוץ בתוך כף נקיה. ענה לו הגלח אף על פי שהרוק הזה היה בתוך פי, כשיצא כבר לחוץ נמאס עלי להחזירו, אמר לו הגאון כן הדבר לענין תולעת הפרי, כל עוד התולעת בתוך הפרי עצמו, ולא פירשה ממנו, הרי זה כאילו היא חלק מהפרי ולא נמאסה, אבל אחר שפירשה אפילו דקה אחת בלבד נמאסה ולכן אסורה, והודה לו.

בדברי הרמב"ם בהל' מאכא"ס

עיין עוד בדבריו בפ"ב מהל' מאכא"ס הל' כ"א, ובספר חקרי לב יו"ד (סי' נ"ה) עיי"ש.

ביצה עוף טמא לא הוי בריה משום דאין בה חיות

מח שחידש הפלתי בר"ה והנה הרמ"א העיר הברוך טעם דכן מבואר להדיא בחידושי הריטב"א מכות (י"ז) דלכך ביצה של עוף טמא לא הוי בריה משום דכי הוית בריה לעצמה אין בה רוח חיים וכן הוא ברשב"א הובא בב"י סי' ק"י בשם הרמב"ן בחידושי חולין.

בהגהות שערי דורא דנתגבלה בשחיטה הוי בריה

עיין בגליונות של הברוך טעם שכתב המעיין בב"ח יראה שדבריו מופלאים אבל בסגנון דברי הב"ח י"ל דהגהות ש"ד סוכי דמצד איסור שאינו זבוח שהיא מתחילת ברייתה אינה בטלה דאף שמתה ותוסף עליה איסור נבילה מ"מ גם איסור דאינו זבוח רביע עליה ולגבי איסור זה חשיבה ברי' שאסורה מעצמה ומתחילת ברייתה וסוכי כרש"י ולא כדעת הריצב"א שבתוס' שברעות (כ"ה) ד"ה האוכל וכ"כ התוס' בחולין (ל"ה) ד"ה השתא דאיסור שאינו זבוחה יש בנבילה, ועיין עוד בכמה מקומות בתוס' דאיסור

בקשת הפלתי בביצה שיש בה אפרוח

ברית דהיינו, וביצה שיש בה אפרוח אפי' כאלף לא בטיל. רעק"א בתשו' כתב בשם השואל ומ"ש מעכ"ת בישוב קו' הכרתי ופלתי ונפקא מינה לטלטלם כיום טוב ולא בטל מדין בריה ואסור לטלטל ולשכרם.

זהו שיבוש דלענין איסור טלטול לא שייך דין בריה, דעל איסור זה לא שייך נאסר מתחלת ברייתו, ואם נימא כיון דאיסור אכילה דביצת אפרוח לא נתבטלה והוי כמו בעינה ממילא לא שייך ביטול לענין טלטול, אם כן גם בלא בריה נימא כן כיון דאפשר לברר האיסור לא נתבטל גוף האיסור וממילא יש בו דין מוקצה, עכ"פ דין בריה אינו מעלה ומוריד בזה, כנלע"ד.

גיד הנשה אי נהג בשליל

עיי' רמב"ם (הובא בב"י סי' ס"ה) שכתב דגיד הנשה נהג בשליל. ויש בזה שני שיטות בשו"ע לעיל (סי' ס"ה סעי' ז') ודעת הרמב"ם דנהג בשליל וס"ל דבריה שנאסר מתחלת ברייתו א"כ אי אפשר לו לפרש כמו רש"י ולהעיר דכדבריו איתא בחי' הרשב"א (יש פרק גיה"ט) סוף ד"ה אלא בולדות דמפרש מה דאמרו בחולין דאם אכל חלב מן החי לוקה שלש והרי היאך חל שאר איסורים על איסור חלב והא חלב חל קודם שנוולד והוי ליה איסור חלב קודם ותירוץ דכיון שאם תשחט האם היה החלב מותר מכל אשר בבהמה תאכלו ממילא איסור חלב מיתלי תלי וקאי שמא תשחט האם ויהיה לו היתר בשחיטה ולכן ער שיוולד אין לו איסור חלב.

ועיי' מג"ח (מצה ג' סק"א) דגם לדעת הרמב"ם זה רק מה שהיה בו בשעת שחיטת האם אבל מה שגדל הגיד אח"כ לאחר שחיטת האם י"ל דלא שייך בו איסור גיד, ולפ"ז י"ל דשליל שנתגדל והולך לאחר שנשחטה אמו אינו חייב על כזית גיד כי יש בו היתר מה שניתוסף אם לא שנראה שאכל כזית מאיסור עצמו לפי תשובתו וכן אם כל הגיד אינו כזית רק מטעם בריה ג"כ אין לחייבו דאיתו כולו איסור ואין לומר דבכל רגע שנתוסף ההיתר בטל בגיד

ידעין דאית בהו אפרוח הא נמי לא קשיא דמיירי שישבה חרנגולת על הביצים ג' ימים עיי"ש.

ועיי' בבאר היטב (של מהרי"ט) שכתב על דברי הפלתי דאה"נ קאמר דאפלו כאלף לא בטל עד שיעשה כנ"ל דהיינו שצריך לשבר הקליפות חיצוניים ויראה באיזה מהם הוא אפרוח ובלא"ה אפי' כאלף לא בטיל.

ועיי' בחו"ד בביאורים (סק"ג) שכתב לתרוץ בזה משום דהרי הא דביצה שיש בה אפרוח לא בטל מטעם בריה אינו רק מטעם שלימות הביצה ואפילו אם נתרסק האפרוח בתוכה חשוב בריה משום שלימות הביצה וא"כ שפיר יש מציאות לדין זה כגון שבשעה שהיה ריקום אפרוח בשלימות בתוכה היה ניכר כשהעמידה לפני השמש ואח"כ נתרסק האפרוח בתוכה ע"י נענוע וכיוצא ונתערבו עד שאי אפשר להכיר.

אי נמי שמחמת הבישול נתקלקל הריקום ואינו ניכר ונתערב בין ביצים המזרות שאי אפשר להכירן ע"כ ועיי' בדרכי תשובה (סי' י"א) שצין דברים הנ"ל והוסיף דבפר"ח (בסק"ב) ובפרי תואר (סק"ב) מכואר דהא בביצה שיש בה אפרוח לא בטל אינה מטעם שלימות הביצה רק מחמת האפרוח והוא כדברי הפלתי עיי' שם.

ותברוך טעם בגליונות כתב דיש מציאות בביצת אפרוח שיש עליו איסור הנאה מתחילת ברייתו כגון שבאה הביצה מעוף שהרג את הנפל או מעיר הנדחת ונתערב בביצים שבהן אפרוחים שאין עליהם רק איסור אכילה, ומה תמצא לומר דזה דוקא בזמן שהסנהדרין היה נהג מ"מ גם בזמנינו יש אופן כביצה שנעבר ותקדושות ע"ז באופן שעשה בה מעשה דאע"פ דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אבל ע"י מעשה שפיר דאוסר (עיי' חולין מ'), וגם אם נפרש דדבר שנאסר בנדר ונתערב באופן שאינו יכול להתירו ע"י שאלה לא מקרי דשיל"מ (ועיי' תוס' ע"ז ע"ז ע"ב ר"ה טבל) י"ל דאסר העוף בקתם דאי מקרי בריה מצד האפרוח לא בטלה מצד האיסור הנאה שבו אף בתערובות אלף ביצים שיש בהם אפרוחים שמתרם בהנאה (ובהערות שם צין ולשון השו"ע הוא וביצה שיש בה אפרוח ולא ביצת אפרוח).

שלא הי' סי' נגדו ולכן באיסור דרבנן אין לאסור מספק, וא"כ למה שנחלקו המחבר והרמ"א (בסי' צ"ב) בדין חנ"נ בשאר איסורים א"כ הרי אתי שפיר מה שהרמ"א מחמיר באיסור דבוק גם באיסורי דרבנן כיון דס"ל חנ"נ גם בשאר איסורים אבל הפלתי דקאי כאן על דברי הש"ך שנאמר על דברי המחבר שס"ל דחנ"נ אמרינן רק בב"ח וא"כ ממילא אין לאסור איסור דבוק באיסורי דרבנן כנ"ל לכן שפיר הקשה דלמה נחוש הא הוי ספיקא דרבנן ומוסיף הפלתי ובפרט בשומן הגיד דדעת הרבה דלא החמירו כלל בו והיינו אפילו אי נימא דאיכא סברא לאסור מספק אפילו באיסור דרבנן (עי' בחו"ד סי' ע"ב ס"ק ג' וסי' צ"ט ס"ק א') והוא דהוי כהוחזק האיסור טרם שיצאה הבליעה ממנו ועי' בס' ערוגות הכושם (סי' ע"ב אות ה') מ"מ בשומן הגיד דדעת הרבה דלא החמירו בו כלל האיך נאמר לחשוש אפילו לספק רחוק.

בכמה אוסר שומן הגיד בסי' או ברוב

הפלתי כתב ובפרט בשומן הגיד דדעת הרבה דלא החמירו בו ע"כ הנה שומן הגיד יש דעה בראשונים, שאע"פ שיש בו טעם, מ"מ אינו אסור כיון שכל האיסור הוא משום גופו של גיד שאינו אוסר בטעם א"כ אף בשומן לא החמירו כן דעת תוס' חולין (נפ"ט ע"ב) ד"ה אם יש, שם (צ"ו ע"א) ד"ה שאני בשם ר"י שם (צ"ט ע"ב) ד"ה הלכתא, ועיין בתורת הבית להרשב"א הארוך (בית ג' שער ג') בשם יש מי שאומר ועיין סמ"ק (סי' ר"ג) בשם ר"י בר נתן, והמאירי בחולין הוסיף הטעם כדי שלא יהא חמור הטפל מן העיקר.

סק"ז

הפרי תואר ס"ל דגם בנישת צריך סי'

עיין בפרי תואר (סק"ה) שחולק על הפרי"ח כאן זה לשונו צריך סי' גם אם אין בו טעם עם כל זה ממשו כטעמו וכל עוד שיכול להיות נרגש הגוף כהרגשת הטעם כי התורה לא אסרה הטעם אלא הגוף והגם דיש פנים להתיר ברוב כמו שנסתפק הרשב"א וספר מנחת כהן כולם העלו להחמיר זולת הפרי"ח ואין להורות כמותו כי לא ידעתי כמה התגבר

האיסור דבכה"ג כודאי שייך לומר דההיתר לא בטיל עי"ש.

כינים יש להם נשמה או לא

עיין דע"ת למהרש"ם כאן שעיין לדברי הגמ' שבת (ק"ז) דכו"ע מודים דיש להם נשמה רק רבנן פטרי משום שאינן פריץ ורבינן, ועיין מדברי השואל ומשיב (מהורא ד' ח"ב סי' ר"ז) דפור"ר בא מנפש חיונית וזה אין להם עי"ש. ולהעיר דנחלקו אם יש איסור רציחה בעובר ויש שסוברין דאיסור להרוג בלי איסור רציחה אלא איסור אחר (עיין שו"ת בית שלמה חו"מ סי' קל"ב) ועיין רמב"ם (פ"א מהל' שבת ה"א) שחייב על הריגת עובר בשבת מטעם נטילת נשמה. ועיין בדברי הה"מ שם ויש חולקים ע"ז וסוברין דאין חיוב על נטילת נשמה הרי דדבר זה אם יש לעובר נשמה יש דין דברים בין הפוסקים ואפ"ה יש דין דברים אם יש איסור רציחה. ועיין מנחות (צ"ט ע"ב) דהנשמה בעובר מגיע כיום מ' לעיבורה ועיין סנהדרין (צ"א).

סק"ח

אם אמרינן איסור דבוק באיסור דרבנן

הפלתי כתב להקשות ובאיסור דרבנן היאך נחוש עי"ש, ולכאורה קשה דהרי הרמ"א מחמיר דאף באיסור דרבנן אמרינן באיסור דבוק חנ"נ כמו שמבואר בכמה דוכתי. עיין באיסור והיתר ובתורת חטאת שכתבו כן להדיא. ועיין בט"ז (סי' ע"ב ס"ק י"ד) שכתב דדעת המקילים באיסור דבוק טעמייהו משום ספק דרבנן לקולא והרמ"א מחמיר בכל ענין עי"ש. וכן הקשה הברוך טעם בגליונות של הפלתי. ועיין ט"ז סי' ס"ט על סעי' י"א בדברי הרמ"א. ועיין מהר"ם שיף חולין (ק"ג) עי"ש. ועיין ט"ז סי' צ"ב ג"כ שחולק על הנחה זו.

ובחצרות הוסיף דיש ליישב דברי הפלתי דהרי מדברי הט"ז (בסי' ע"ב ס"ק ה') מתבאר דלהסוברים דאמרינן חנ"נ גם בשאר איסורים י"ל דזה הטעם לאיסור דבוק ולכן אסור אפילו באיסור דרבנן אבל להסוברים דחנ"נ אמרינן רק בב"ח ע"כ הטעם לאיסור דבוק הוא רק מחשש שמא הי' פעם

כארי להקל אחרי ראותו כי הטעם שנראה לו העלוהו על ספר הרשב"א והמנחת כהן ואמרו לאסור מה יוסיף דבר עוד בדבר הזה מבלי תוספות הכרח וטעם ופשוט דאסור גם במינו דלא שנא עיי"ש. אבל הפלתי הביא ראיה והכרח.

כמה פרטים בדין גיד הנשה

יש להעיר מדברי המנ"ח (מצוה ג') שכתב די"ל דכיון דאין בגידין בנותן טעם אם אכל גיה"ג במזיד נחשב כאילו אכל להכעיס דבעבירה שיש בו הנאה שייך לומר שעושה על תאות נפשו אבל באין לו הנאה סתמא הוי כמו להכעיס עיי"ש מ"מ בנימוח בקררה ואוכל ביחד י"ל דאין זה כיון שיש טעם קררה עכ"פ.

אם לא מלחו מקודם בגיד צריך ס' משום איסור דם

ב. כתב הפמ"ג או"ח סי' תמ"ז במשבצות זהב (סק"א) בשאלה דגיד הנשה שנפל לכלי ראשון ואין ס' נגדו דהא דאין בגידין בנותן טעם ואין פליטתו אוסר הינו נגד איסור דם ומ"מ יש איסור דם בו דהגידים מלאים דם ולכן בעינן ס' עיי"ש ולפ"ז בגידין דידן י"ל דדנו אם מותר ברוב או בס' דוקא מיירי רק אם מלחו מקודם הגיד הנשה דאז יצא איסור דם מתוכה ונשאר רק איסור גיד דדם בדאי שיש לה טעם ובענין ס' נגדו אף דשומן אין מוחזק כ"כ בדם כמבואר בס' ע"ה.

יש שיטה דגיה"ג אוסר במאתים

ג. יש שיטה בגאונים דגיה"ג אסור במאתים עיין תורתן של ראשונים לרח"מ הורב"ך ח"א עמוד 3 ח"ב עמוד 19 זהו פלא.

הפלתי הביא דברי הטו"ז דס"ל להקל בשפך עיי"ש והמנחת יעקב (כלל מ"א סק"ח) פסק ג"כ כהטו"ז.

סק"ז

חזקה באיסור דרבנן בב' פעמים או בג' פעמים

במשנה נדה (ס"ג ע"ב) נחלקו רבי ורשב"ג בכמה האשה קובעת וסת, דעת רבי שמעון בן גמליאל דאינה קובעת וסת עד שלשה פעמים אבל לרבי קובעת בשני פעמים, ולהלכה פסק הרמב"ם (בפי"ח הי"ד מהל' איסורי ביאה) ובשו"ע יו"ד (סי' קפ"ט סעי' ב') דהלכה כרשב"ג, דאינה קובעת אלא בשלש פעמים. וכתבו הרמב"ן, והרשב"א, והריטב"א, והנמוק"י במס' יבמות (ס"ד ע"ב) דהטעם דהקילו בדבר משום דקיי"ל וסתות דרבנן כמבואר פלוגתא בזה בגמ' נדה (ס"ז ע"א) והשאלתות (שאלתא פ"ט) ובה"ג (סי' מ"א) והרמב"ם איסור"ב (פי"ח הי"ד) ועוד הרבה ראשונים ובשו"ע סי' קפ"ד ובש"ך (סק"ד) שם והטעם דהוי דרבנן דאע"פ דיש חזקה אורח בזמנו בא מ"מ כנגד זה יש חזקת טהרה עיין שו"ת נו"ב קמא (סי' נה-נו) ועיין חו"ד (סי' קפ"ג) שכתב להסביר שכיון שבמשך הימים מתמעטת דמיה יש לחזקה זו שם חזקה העשויה להשתנות עיי"ש ובס"י קפ"ד (סק"י) כתב עוד דכיון דמה"ת בעינן הרגשה וליכא כאן הרגשה אין כאן חזקה או משום שיש רוב נגד החזקה דרוב נשים מתעברות. ועיין ישרש יעקב שם שדן להשיטות דפרישה סמוך לוסת הוא מה"ת אפילו להפוסקים הסוברים דוסתות דרבנן הוא] עיין בספר הישר לר"ת (סי' ט') הובא ברא"ש יבמות (פ"ז סי' ט'). ואר"ז (ח"א סי' שניח). וכן נראה מתוס' פסחים (ע"ב ע"ב) ד"ה סמוך. ועיין נו"ב הנ"ל וכתשר ח"ס יו"ד (סי' ק"ע וסו"ס קע"ט) מה איכא למימר, וי"ל לפי המהרי"ט בתשרי ח"ב יו"ד (סי' ט"ה) דדבר התלוי בטבע צריך שלש פעמים, ובאמת דשיטת הרז"ה בהשגותיו לבעלי הנפש (אוח י"ח) דס"ל דגם רבי מודה בוסתות לרשב"ג דבעינן ג' פעמים עיי"ש.

ב. וכדברי הפלתי כאן, איתא בבכור שוד על חולין בהשמטות בסוף הספר שחזר בו, ועיין כאן ישועות יעקב.

ג. ועיין מנח"י כלל מ"ו (סיק כ"ט ס"ק ל') שכתב דאין פלוגתא זה שייך לפלוגתא של רבי ורשב"ג אלא זה תלוי בהתבשיל דייקן כן מלשון הרשב"א ז"ל עיקר הענין הוא כל שנמצא תולעים מרובים בקרדה בין בפעם אחת ובין בהרבה פעמים צריכין בדיקה עי"ש וא"כ לפי ריבוי התבשיל צריך להיזת ריבוי התולעים וג' כתבשיל מועט וד' כתבשיל מרובה, וכהאי גוונא מתרץ הש"ס במס' שבת (יש סוק מפנין) גבי ארבעה וחמש קופות וע' תוס' שם (ס' ע"ב) ד"ה השתא עי"ש ובתשו' מהר"ם שיק יו"ד (ס"ו ה) הביא דברי המנח"י וכתב לפלפל עליו וממה דהכריע

כרשב"ג והרי מדברי הרא"ש משמע דספק הוא ושיש להחמיר בדין תורה דבב' זימני הוי חזקה וכתב לפרש לפי דברי הנו"ב מהר"ק יו"ד (ס"ו נ"ה) הנ"ל דיש נגד חזקה אורח בזמנו בא חזקת טהרה דמעיקרא ולפי זה גם בתולעים יש לומר חזקה דמעיקרא דאין כאן תולעים או מצד רוב דמיירי בירקות שאין שם תולעים וכיון שבאה החזקה להוציא מידי חזקה א"כ כמו דאמרינן בוסתות דהוי דרבנן א"כ גם בתולעים הוי דרבנן דכענין ג' פעמים.

ועיין עוד בדין חזקה בתרי או בג' בתשו' ח"ס יו"ד (ס"ו זמ"ה) ובתשו' בית שערים יו"ד (ס"ו שמ"ב).

סימן קא

נותר. הא חזינן הכא דאע"ג דחתיכת חולין וכה"ג
 הוי ראוייה להתכבד האי דחטאת הואיל ובמילתיהו
 כמו שהן עתה לא חשיבי ראויין להתכבד אזלינן בתר
 קולא ולא כל שכן איפכא לחומרא וק"ל (עד כאן דברי
 של התה"ד).

ועל זה הקשה דהרי תוס' שם כתבו בחטאת שנתערב
 בחולין דאינו בטל משום דלאחר שנתבטל יהיה
 ראוי להתכבד ואם כן הכי"נ בנר חנוכה כיון דאחר
 הביטול לא יהיה דבר שבמנין דהא נרות חול אינם
 דבר שבמנין נימא דבטל עי"ש זה אינו דהתם כתבו
 התוס' שפיר דאינו בטל משום דאי נימא דבטל יהיה
 ראוייה להתכבד ואינו בטל, ואף דאי נימא דאינו בטל
 אינה ראוייה להתכבד ראוייה להיות בטל מ"מ כיון
 דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן לחומרא
 ומכל שכן דהביטול סותר את עצמו שעושה אותו
 ראוייה להתכבד ואינו בטל אבל בג"ח אמרינן כיון
 דקודם הביטול הוי דבר שבמנין אינו בטל וכיון
 שאינו בטל ממילא נשאר דבר שבמנין ובדין אינו
 בטל (כן תידין הח"ס ובתשרי בית שערם ארי"ח סי' רס"א)

והנה הפלתי כאן ובמטה יהונתן סובר כדעת
 התרומת הדשן דאזלינן בתר השתא ועין
 בתשו' כתב סופר חיו"ד (סי' ס"ה) שדן בזה וכן כתב
 רעק"א והחמד משה (סק"ה) ומור וקציעה והבית מאיר
 שם באו"ח. ועיין בהגהות ח"ס באו"ח שם שציין
 בשם בנו לדברי הפלתי דהכא וסיים דדבריו צ"ע
 עי"ש.

אם נכרים משווי חתיכה ראוייה להתכבד

ובגליון של רעק"א כתב על הפלתי בא"ד. ודברי
 הת"ח מוכרחים. מזה יהיה מוכח ג"כ דס"ל
 לתוס' (דקושטא) דמילתא דראוי להתכבד
 בפני נכרים מקרי חתיכה הראוייה להתכבד, דאם לא
 כן עדיין לא הקשו התוס' כלום, דהא שפיר פריך
 הש"ס דל"ל בההוא דתמורה הטעם משום דקודם
 ביטול היה ראוי להתכבד דהא במתני' דתמורה

סק"א

תידין על התה"ד מקשיית הט"ו עלי

האחרונים כתבו ליישב מה שהקשה הט"ו על דברי
 התה"ד (סימן קג) שכתב לרדן בבני אדם
 שהדליקו בבית אחד ונתערבה נר חנוכה אחת בין
 שתי נרות שהן של חול וכולן מונחים ודולקין ולא
 ידעינן איזה מן הנרות נר חנוכה אי שרי ע"י ביטול
 ברוב ומותר ליהנות משלשתן או לאו.

וכתב על זה התרומת הדשן יראה דלא בטיל אע"ג
 דקיימא לן דכל איסורין מן התורה בדבר יבש
 חד בתרי בטל ומותר בכל התערובות כולן, הכא הווי
 דבר שבמנין שהרי מדליקין אותו במנין כל לילה
 מימות החנוכה ודבר שבמנין אפילו משהוא איסור
 מדרבנן לא בטיל כדפסק בספר התרומה (אההיא דליטרא
 קציעות). וכי תימא לא מיקרי דבר שבמנין אלא דבר
 שמודדין אותו בשוק במנין ולא במשקל ובאומד
 ובהכי ניכר שהוא דבר חשיב ולכך לא בטל אבל הני
 נרות נהי נמי דמדליקין אותן במנין מ"מ אם היו
 נמכרים מן החנות ממקום שמוכרין רוב דברים
 במשקל כמו בארץ לועז היו נמכרין במשקל לצורך
 תשמיש ולהכי לא הווי מדברים החשובים ובטל ברוב
 והדלקה במנין זהו מטעם חובת המצות שכן מצותו,
 נראה לומר אעפ"כ הואיל ונתערבו לאחר שהדולקו
 למצות והשתא הן דברים שבמנין במלתייהו אע"ג
 דלענין חול וכה"ג לא הוי דבר שבמנין מיקרי שפיר
 דבר שבמנין, וכסברא זו אשכחן אפילו לקולא
 בתוספות ובאשרי פ' גיד הנשה וכן בתוספות
 ביבמות (פ"ב ע"א) דמקשה אהא דאמרינן חתיכה
 הראוייה להתכבד לא בטלה וא"ת אמאי חתיכת
 חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות חטאת טהורות
 בטילה ומתריצין דשאני חתיכת קרשים דלא מיקרי
 ראוייה להתכבד הואיל ואינה ראוייה אלא לכהנים
 והם אינם מחזיקין טובה זה לזה דכתיב ולכל בני
 אהרן תהיה ורגילין היו לאכול זה עם זה אע"פ שהיו
 חולקים במשמרות כדי שלא יבאו הקרשים לידי

חשוב ג"כ טריפה ובוז גם קודם ביטול לא היה חתיכה הראויה להתכבד, אלא ע"כ דס"ל לתוס' לסכרא מוחלטת דאורחים נכרים משווים ג"כ לחתיכה הראויה להתכבד. אמנם באמת אין דעתי נוח בפירוש זה ברברי התוס', דא"כ מאי הוצרכו לדחוק בתירוצם שפירכת הש"ס מעופות קטנים אף שאינו נקרא זוכה מ"מ הוא בכלל כל הזבחים, הו"ל לתוס' לתרץ בפשטות דחטאת דראוי רק לכהנים לא מקרי חתיכה הראויה להתכבד, והא דפריך הש"ס מתמורה היינו דהתם דנקט כל האיסורים לגבי מזבח ואף עופות בכלל כיון דלא נקט לשון זבח ובכה"ג לא הוי חתיכה הראויה להתכבד ושמעינן דמטעם בעלי חיים הוא. והא דמשני הש"ס אי מהתם הוי אמינא הני מילי לגבוה וכו' ופרש"י דמותר להדיוט ברע"י וכפד"י ע"י"ש, ואם איתא דמיירי אף בעוף הא אין פדיון לעוף כדאיתא בסוף כריתות וכן הוא ברמב"ם בהל' איסורי מזבח ובהל' פסוהמ"ק, י"ל מ"מ בעוף הוי הפסד מועט כמ"ש תוס' בריש פרקין.

דחיתת החזות דעת על דברי הפלתי בענין איסור"ג אי בטיל

תחזות דעת (כאן סק"א) הביא דברי הפלתי כאן שדוחה דברי הפר"ח והוסיף דכל זה לדעת הרשב"א דס"ל דחשיבות דראוי להתכבד הוא מטעם חשיבות הכיבוד אבל לדעת התוס' זבחים (ע"ב ע"ב) ד"ה אלא דראוי להתכבד חשיב את שדרכו לימנות דאין מוכרין אותו אלא במנץ י"ל דגם חתיכת נבילה הראויה להתכבד חשיב דבר שבמנץ שאין מוכרין אותו לגוי ג"כ רק במנץ וכיון דזהר"ל דין דרבנן יש להקל.

דבר שאסור מה"ת ונתבטל ואסור מדרבנן נתלקח הפלתי ורעק"א אם הישב"א ט"ל להקל דמאכילין אותו לקטן ככל איסור דרבנן

הפלתי כתב לפרש לפי הגמ' בפסחים (פ"ט) בחמשה שנתערבו פסחיהם ונמצא פטול באחד מהם דאמרינן דאי אפשר לכל חבורה להביא קרבן ולהתנות דיהיה פטח או שלמים משום חזה ושוק וכו' וקשה הא חד בתרי בטל וצ"ל דהוי חתיכה הראויה להתכבד, ולפי זה הא דהקשו התוס' ויכולים

לתת לכהן קטן ע"כ רמן התורה בטל איסור דשלא למנויין שעל חזה ושוק בפסח בדוב אינן חזה ושוק דשלמים, אלא מדרבנן לא בטל דהוי דבר חשוב, וס"ל לתוס' דאיסור דרבנן מותר להאכיל לקטן בידים, ע"כ וכתב רעק"א ויש לגמגם בזה הרבה, דאף דהרשב"א וסייעתו ס"ל מאכילין לקטן איסור דרבנן, אבל איסור דאורייתא דנתערב ברוכ ומדרבנן לא בטל, זה גרע כיון דגוף האיסור מדאורייתא אסור להאכיל לקטן, ואם אתה רוצה להאכילו לקטן מדין ביטול, בזה חלה תקנת חכמים דדבר חשוב לא בטל להפקיע ממנו האיסור שהיה עליו אילו היה ניכר, וכל האיסורין שיש בזה אם היה ניכר חל גם עתה דאמרו חז"ל דלא לבטל, וא"י להאכילו איסור מכח הביטול, זה ברור מסברא.

אם אמרינן דאינה נתבטל תהיל ושאר החתיכות נאסרין בהנאה

א. ובגליון הברוך טעם כתב בד"ה והנה. שאסור באכילה. נ"ב י"ל שטעמו משום דאף אחר הביטול אינו ראוי להתכבד כיון דכל התערובות אסורים באכילה אבל מודה דאם נתערב חתיכה האסורה בהנאה בין חתיכות המותרים באכילה דאם היה מתבטל היה ראוי להתכבד דין דזהר"ל יש לה ואסור התערובות גם בהנאה דאין ביטול לחצאין ולפי"ז יש לתפוס גם בדעת הפר"ח דהיכא ויכולים למטעמיה בקפילא אין להתיר בביטול ומשום טעם ה"ב ש"כ דכיון שירגיש הטעם באכילה חז' לא שייך כשרוצה להנות מהם בזריקה לכלב או במכירה לנכרי אבל כשהוא חתיכה הראויה להתכבד אינם בטלה בחתיכות ההיתר ואסורים כולם בהנאה.

ב. עוד העיר מ"ש הפר"ח גבי כלי. נ"ב כסי' ק"ב (סיק ד) ולפמ"ש הפר"ח שם עוד טעם בזה"ל ועוד כשיאכל אותה החתיכה של איסור ירגיש החלב בפיו לא צריכין לדחוק ש"כ המחבר שנתערב בשו עוף כחלב ולשטתי' דלגבי איסור הנאה שייך ג"כ דין דזהר"ל י"ל בפשיטות כשאינו אוכלו רק זורק לכלבו או מוכר לנכרי לא שייך חשש הנ"ל.

ג. עוד העיר בב"ח של חי' ועוף כו'. נ"ב טפי נחא לאוקמא כשנתערב עם בשר בהמה שיש בה חלב

ע"י כבישה שהוא מותר בהנאה ואין מקום לדבריו
בד"ה אלא דקשיא לי.

פּק"ב

בדעת הרמב"ם חולין שנשחטו בעזרה אסור מה"ת או
מדרבנן

במסכת קידושין (נ"ו ע"ב) מבואר דאסור לשחוט
חולין בעזרה ודרשו שחוט שלי בשלי
וכמו שנאמר ושחט את בן הבקר לפני ה' (ויקרא א' ה')
ושלך בשלך שנאמר וזבחתי מבקרך ומצאנך (דברים י"ב
כ"א) מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור, ויש
שלומדים את זה מהא דנאמר כי ירחק ממך המקום
אשר יבחר ה' וזבחתי כתוב באה להתיר בשר תאווה
וע"כ דרשו בריחוק מקום אתה זוכה ולא במקום
קרוב והוא לאסור חולין שנשחטו בעזרה, אמנם
שאר אמוראים לא דרשינן מכתובים הנ"ל וסוברים
דחולין שנשחטו בעזרה דרבנן הוא ובדעת הרמב"ם
והכסף משנה כתב דיש לומר דאסור מה"ת אבל
בהל' מאכא"ס (פ"ט"ז ה"ו) ובהל' גניבה (פ"ב ה"ח)
ובפירוש המשנה ב"ק (פ"ו מ"ב) משמע דאסור מדרבנן
ועיין בשו"ת בית שערים חלק החדש באמצע (סימן ג')
שדן בדברי הלח"מ

דעת הרמב"ם בביאור הלאו שנאמר בעזרה לא תחנם

הרמב"ם (בפרק מהל' ע"ז הל' ד') כתב דלאו דלא תחנם
קאי על לאו לא למכור קרקע לנכרי וכו'
ואסור ליתן להם מתנות חנם אבל נותן הוא לגר
תושב שנאמר לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או
מכור לנכרי במכירה ולא בנתינה (ועיין עוד בפ"ג הל' י"א
מהל' זביח ומתנה) והלח"מ (בפ"ח מהל' מאכא"ס ה"ח) הקשה
דהרמב"ם סותר את עצמו (ועיין שם עוד בריש פ"ב מהל'
שחיטה ובפ"א מהלכות חמץ ומצה הל' ב' ובח"י ח"ס פסחים (כ"א)
ד"ה בשלמא. ועיין עוד בפירוש הר"פ על ספר
המצות של רס"ג ח"ב ל"ת י"ג)

ועיין ר"ן גיטין (ל"ח) דמפני לאו דלא תחנם אין
לשחור עבדו אמנם יש להעיר מדברי הגמ'
בעירובין (ס"ד ע"ב) דר"ג אמר לנכרי שיטול גלוסקא

קשיית והר"ד על ראית הפלתי

ע"ן חות דעת (ס" ק"א סק"ה) שהקשה על הפלתי (סק"א)
מגמ' פסחים דנראה דלא שייך ביטול ברוב רק
במקום שהספק נולד מכוח התערובות ואם לא היה
רק אחד לא היה ספק רק מכוח התערובות נולד
בספק שייך ביטול ברוב דומיא דסנהדרין שיש רוב
מוזכין ואלו לא היה רק המוזכין או המחייבין לא היה
ספק רק מפני ששניהם לפנינו נולד הספק, משא"כ
בדבר שאפילו אם לא היה רק אחד ג"כ היה הספק
כמו הכא דאפילו לא היה רק אחד היה הספק הספק
שנולד עליו בפני עצמו לא שייך ביטול וראיה מהא
דמקשה בחולין (י"א ע"ב) ור"מ דחייש למיעוטא
היאך אכיל בשר ר"מ לא פליג אביטול ברוב וביטול
ברוב הוא אפילו אחד בסוף העולם וכיון דרובא
כשרות נינהו יתבטל הטריפה ברוב אלא ודאי כיון
דאפילו לא היה רק בהמה אחת היה ספק בה ולא
מצד התערובות לא שייך ביטול ברוב ע"כ.

ע"ן בספר ישועות יעקב הלכות יום הכפורים (ס'
תרי"ט) ע"י"ש.

קרבן פסח אין דין תהר"ל

בשרית בית הלוי (ח"ב ס' ל"ח) מחדש גם מה שכתב
כאן הפלתי שאין חתיכת קרבן פסח בכלל
תהר"ל שהרי כל בני החבורה שותפים בו ואין
מחזיקים טובה זה לזה ועיין בפרי תואר (סק"ב) שכתב
הטעם דפסקינן במשנה דעולה וברמב"ם (פ"י מהל'
מעשה הקרבנות) דאם נתערבה פיגול ונותר בהתיכת
בכור הרי היא תהר"ל לפי שבקדשים קלים לא
אמרינן איש כאחיו ע"י"ש.

ומה שכתב הפלתי לחדש עיין באור שמח מאכא"ס
(פ"ט"ז ה"ח) שפלפל על דבריו ע"י"ש.

מאילצי והקשה התוס' הרי קיי"ל דאין ליתן מתנות חנם לגוי ותירוק בתירוק קמא דר"ג לא ס"ל דין זה עיי"ש (ועיין ברעק"א שם בהגהות מה שהקשה שם מדוע לא מנה הגמ' ר' זכריה שיש ללמד מ"ג) והנה בירושלמי (פ"ג דע"ז הל' ט') הקשה כן וכן בתוספתא (פ"ב דפסחים הל' ט') ובמראה הפנים שם כתב לתרץ עיי"ש. ועיין לקמן (ס"י ק"י סק"א) בדברי הפלתי עיי"ש.

תרומה בזה"ז ובפירות ובירקות הרי תרתי דרבנן

תרומה בזמן הזה דרבנן משום דקרושה ראשונה נתבטלה כמו שכתב המאירי במס' חלה (פ"ד מ"ה) דלעת"ל יצרכו להקדישה קדושה אחרת, ועזרא לא קידש מה"ת לתרומה משום שנאמר בבואכם ודרשו במס' כתובות (כ"ה ע"א) בביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם (ועיין תשר מהר"ט ח"א ס"י כ"ה והפסוק קאי גם בתרומה) ובזמן עזרא רובן נשארו בבבל כמו שכתב רש"י שם דכתיב (עזרא ב') כל הקהל כאחד ארבע רבוא ועיין גיטין (ל"ו ע"ב) תוס' ד"ה בזמן דעשרת השבטים לא עלו או יאמר שקדושת עזרא מהני גם לתרומה דדין שרוב יושביה לא נאמר רק לדין חלה ולא לתרומה ולכן בזמן בית שני היתה דין תרומה דין תורה אלא הטעם שבה"ז קיי"ל דאין איסורו מדרבנן הוא משום שנתבטלה קדושה שניה וכמבואר ברשב"א שבעות (ט"ז ע"א) ובעוד מקומות וכן כתב המאירי במס' יבמות (פ"א ע"א). והרמ"א בסי' של"א (סעי' ב') הכריע דאסור מדרבנן. וכן מבואר בתשרי ר' בצלאל אשכנזי (ס"א א'), אמנם הראב"ד בספר הזכות גיטין (ל"ה). וכן כתב המרדכי בהל' א"י בשם הר"א ממיץ ועיין בפפתור ופרח (פ"ג ופ"ה) מעוד ראשונים דאסור מה"ת.

תרומות תאנים אם זה מדרבנן

תרומות פירות אינו חייב מה"ת כי אם דרבנן בזמן ששאר דיני תרומה נוהגין מה"ת הן אמת דדעת רוב הראשונים (סילקמן) שרק דגן תירוש ויצהר אסורין מה"ת והשאר מדרבנן וכדמשמע מגמ' ר"ה (ט"ז ע"ב) מעשר חרובין דרבנן ובברכות (ל"ז ע"א) מעשר אילן דרבנן ובמס' פסחים (מ"ד ע"א) תרומת תבלין דרבנן וכן איתא במס' חולין (ק"ב ע"א) ועיין עוד במוה"ז נ"ד ע"א) ובביצה (ג' ע"ב) האי תנא דליטרא

קציעות דרבנן לא בטיל ויש מפרשין דמידי בתרומה בזה"ז (ובצינן ההלכה (פ"ב מהל' תרומות (א"ת ד) ציין דכן הוא דעת רש"י בברכות (ל"ז ע"א) ובשבת (ס"ח ע"א) ובפסחים (מ"ד ע"א) ובביצה (ג' ע"ב) ובר"ה (י"ב ע"ב) שם ט"ז ע"ב) ובפסחים (מ' ע"א) יבמות (פ"א ע"א) כתובות (כ"ה ע"א - כ"ה ע"ב) קידושין (ג' ע"א) ס"ט ע"ב) זבחים (ע"ג ע"א) חולין (ר' ע"ב - ק"ז ע"ב) בכורות (ג"ד ע"א) ונדה (ג' ע"א) וכתוס' שבת הגיל עירובין (ל"ב ע"א) ביצה (ר' ע"ב) ר"ה (י"ב ע"א) יבמות (פ"א ע"א) כתובות (כ"ה ע"ב - ג"ז ע"ב) נזיר (ל"ז ע"ב) ב"מ (פ"ח ע"א - פ"ט ע"א) ע"ז (ג"ח ע"ב) זבחים (ע"ג ע"א) חולין (ר' ע"ב ק"ב ע"ב) בכורות (ג"ד ע"א) נדה (ג' ע"א) וכן הוא דעת הרי"ש בריש מעשרות ובפ"ק דפאה (מ"ד) ובפ"א דמנאי (מ"ג) ובפ"א דפרה (מ"ג) ועיין רמב"ן ב"מ (פ"ח) ובמ"ק פ"ק דר"ה ובשבת (ס"ח) וביבמות (י"ב ע"א פ"א ע"א) גיטין (ס"ה ע"א) נדה (ג' ע"א). וברין בחידושי הר"ן במס' הגיל והראב"ד בהשגות לקמן פ"ג (הל' ט"ז) ועי"ג (ה"ג) ובפ"א מהל' מעשר (ה"ט) ובפ"א מפע"ש (ה"ג) והרא"ש נזיר (ל"ז ע"ב) ור"ה (י"ב) בתוס' הרא"ש יבמות (פ"א ע"א) ב"מ (פ"ח) נדה (ג' ע"א) ובפירוש על מס' פרה (פ"א מ"ג) ובר"ה חולין (ק"כ) ובמאירי בכמה מקומות חז"ש יר"ד ופסקי יר"ד ויר"ז ותוס' שנין הרי"ש משאנן ותוס' ר"י הוקן ועודן ולעומת זה דעת הרמב"ם דפירות אילן חייבין מה"ת וכן ס"ל לר"ג גאון ברכות (ל"ז ע"א) וחז"ק (מצוה שס"ה) ובערוך (ערך ס"ג בשם ר"א)].

באיסור דרבנן בתהיל

ואצ"ן כמה מקורות שדנו בדין זה אם אמרינן תהיל אינו בטילה באיסור דרבנן עיין בספר איסור והיתור (כלל כ"ה דין א') ובכסף משנה (פס"ז ה"ח) מהל' מאכא"ס וברמ"א שם (סעי' א') ובתורת חטאת (ס"ז מ' אות ב') ועיין בר"ש ערלה (פ"ג מ"ה) ובביאור הגר"א (סק"ה) ציין לדברי התוס' במס' ע"ז (ע"ד ע"א) ותוס' ד"ה הא עיין בדבריהם ועיין עוד חו"ד (סק"ב) ובשועות יעקב יר"ד (סק"ב). ועיין בספר התרומה (ס"ג) ומדבריו משמע דגם חלה בזה"ז שמדרבנן הוא יש הדין של חתהיל.

ראיה מדברי המלחמות לדברי הפלתי

עיין ירוש' יעקב יבמות (פ"א ע"א) ותוס' שם ע"ב) שדחה ראיות הפלתי כאן מדברי הרמב"ן שם ומציין דבמלחמות ובבעה"מ משמע כדבריו ועיין שם עוד בקונט"א עיי"ש עיין עוד בדרכי תשובה (סק"ב) עיי"ש כל הקטע.

הערה רעק"א על ראיית הפלתי אי באיסור דרבנן
אמרינן דין דההיל

בגליון רעק"א העיר וא"כ לדין ולא קיי"ל כל שדרכו למנות. לענ"ד אין זה הוכחה דכל עיקר דברי התוס' לר"ל דמוכרחים לחלק בין חבלי תלתן בין עיגולי דבילה, אבל לר"י אף בחבלי תלתן א"ר מאיר דאת שדרכו למנות אף בדאורייתא, מהיכי חיתי להמציא לנו חילוק בין דאורייתא לדרבנן, ובפרט למה דקיי"ל כר"י דאף בדאורייתא את שדרכו למנות וקיי"ל תרומה בזמן הזה דרבנן, א"כ חבלי תלתן הוי כלאים דרבנן ואעפ"כ אינו בטל. דוחק לומר דר"מ סבר תרומה בזמן הזה דאורייתא וגם לומר כיון דחזינן דלר"ל נחית חד דרגא הכי נמי לימא לר"י, דהא לר"ל גופיה ר' יהודה סבר דאף בדרבנן כל שדרכו למנות ומשמע אף אם תרומה בזמן הזה [דרבנן], ולא משמע דר"מ ור"י פליגי בהך גופיה אם תרומה בזמן הזה דאורייתא, הרי דלר"ל ס"ל לר"י דין דרבנן כדין דאורייתא, א"כ י"ל גם דלר' יוחנן גם לר"מ אינו מחלק בין דרבנן לדאורייתא, כנלע"ד ודו"ק.

דע דאף אם נימא דבדרבנן קיי"ל [דבטל] כמו לר"ל היינו דוקא דרבנן שאין לו עיקר דאורייתא כמבואר בסוגיא דיבמות דבתרומות פירות מודה ר"ל כיון דעכ"פ הוי דאורייתא ברגן, רק תרומה בזמן הזה דליכא כה"ג בדאורייתא הוא דבטל עיי"ש, א"כ מ"ש המחבר הזה לקמן דמהאוי"ה דפסק גבינות לא בטלו מוכח דאף בדרבנן ס"ל ולא בטל אין ראייה, ד"ל דגבינה של גוים מקרי עיקר איסורו דאורייתא, עיי' בב"י סי' צ"ט ודו"ק.

ב) ועוד העיר רעק"א הנ"ל כמה שכתב להלן הפלתי וכמו כן הא דחנן דדברים חשובים לא בטלים. לא ידעתי איה מקומה של מתני' זו, ובגיטין פרק ה' הובא ברייתא נפלו ונתפצעו ר"י אומר בשוגג (ובהערות כתב נראה דצ"ל לומר אחד שוגג ואחד מיד לא יעלה הפלתי הביא ראייה מר"י יעלו וכו' ומיירי לענין ערלה וכלאי הכרם, וא"כ אין ראייה לענין איסור אכילה בדרבנן.

פּקיד

אי יש להקל באיסור קליפה שבטילה אף ודאי
להתכבד לפני האדמו"ר

הפרי חדש כאן (בסק"ה) כתב בשם הש"ך (סק"ה) דאע"ג דמדברי ראבי"ה שהביא המרדכי חולין פרק גיד הנשה (סי' תרע"ד) והכל בו (סוף סי' ק"ד) מבואר דאפילו בקליפה אמרינן חה"ל לא בטל וכן דעת רבינו ירוחם (בנתיב ט"ז סוף אות כ"ה) מכל מקום צריך לומר דמיירי שאם יקלפוהו יהיה חה"ל והפמ"ג בשפתי דעת כאן (סק"ה) מסיק דאם הקליפה ראו להתכבד אינה בטילה עיי"ש (ועין לעיל בסי' ס"ט ס"ק ל"ה במשכבות פה שכתבו וכן כתב החכמת אדם (כלל נ"ג ר"ן ו') אבל הפלתי כאן לא ס"ל כן אלא יש להקל גם באופן הנ"ל ועיין גם בחות דעת חידושים שאינו מכריע לאסור.

פּקיד

אי תרנגולת בנוצתה מקרי דבר שבמנין

כתב המחבר תרנגולת בנוצתה שנחערכה בטלה שהרי אינה ראויה להתכבד וכתב הרמ"א הטעם מפני שמחוסרת מעשה גדול ע"כ. וכתב הפלתי (לקמן בסי' ק"י סק"ה) דגם תרנגולת בנוצתה אם הוא שלם באברים הפנימיים שלה על כל פנים האברים הפנימיים שלהם לא בטלה דהוי חה"ל ויש להניח התרנגולת בנוצתה אבל האברים הפנימיים צריך להוציא מתוכה דאינם בטלין מחמת חשיבותן עיי"ש והפמ"ג בשפתי דעת (סק"ה) הן בדבריו ובספר יד יהודה (שם בפירוש הארוך סק"ה) מחזק דברי הפלתי עיי"ש.

דחנן הרמ"א בתורת חטאת כתב דאהכ"נ אין כאן חסרון משום חה"ל מ"מ יש כאן חסרון משום דבר שבמנין והש"ך מפלפל על דבריו ודוחה אותן, ומה שכתב הפמ"ג (בסק"ה) לדחות דברי הפלתי ולחזק דברי הש"ך עיין בספר זכרון אברהם מהגאון ר' אבלי שדוחה דבריו ומחזק דברי הפלתי עיי"ש.

תרנגולת בנוצתה בטיל גם מדרבנן

עיינן בספר יהושע פסקים וכתבים (סי' תל"ח) שהקשה מתוס' ב"מ (ו' ע"ב) ד"ה קפץ הקשה תוס' ליבטול ברובא וליכא למימר דאינו בטיל משום דבר שבמנין דהוי דבר שבמנין אינו בטיל רק מדרבנן ולפי הש"ך ולא הוי דבר שבמנין תרנגולת בנוצתה למה אמרו דרק מדרבנן אינו בטיל הרי גם מדרבנן בטיל עיי"ש.

הערות מתברוך טעם

א. וקשה לר"פ. נ"ב י"ל דסובר ר"פ אף דדשיל"מ לא בטל בתערובות מ"מ ספק דשיל"מ מותר. עיינן בברוך טעם שער התערובות (דף ד' פ"ב) ובהגהות של הדברי חיים שם.

ב. דבר שבמנין דהוי דשיל"מ כו' כרב אשי. נ"כ צ"ל דבר שבמנין ולא מתרץ משום דהוי דשיל"מ כו' דרב אשי.

ג. עוד העיר הם בנוצתן. נ"ב פשוט לדעת שהנוצה והצמר אינו מבטל חשיבות דבר שבמנין רק לאחר שחיטה שעומד לתלישה והפשט. והמעיינן ביש"ש (פ' גה"ג סי' נ"א) יראה שכ' כדברי.

סק"ז

דין ביטול בשומא

בשומא וטהרה ג"כ מהני ביטול כמבואר (במשנה פ"ט ס"ח) באפר כשור של פרה אדומה שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב שאם הרוב אפר פרה מטמא (ועיינן רמב"ם פרה אדומה פט"ו ה"ד), וכן הדין במי חטאת שנמלו לתוכם מי מעין או מי מקוה או מי פירות הולכין אחר הרוב ועיינן רמב"ם שציינן עליו הפלתי מהלכות אבות הטומאות (פ"א הי"ז ושם הל' ט"ז. ועיינן עוד ברמב"ם שומא דעת פ"ג ה"ג) ועיינן פרי מגדים (ארי"ה בפתיחה לסי' תמ"ב). ועיינן שו"ת משנ"ה (ח"ג סי' ק"ג).

אם יש אופן של תהיל מין במינו

ועיינן בגליקן של הברוך טעם שכתב על מה שכתב הפלתי דבמינו כמעט לא יצויר. נ"ב יצויר

גיד הנשה בשאר גידין דהיתר ואבר מן החי באיברי שחיטה. ובהערות ציינן דברי הפמ"ג (סי') דמשכחת ליה בפירשו עם לא פירשו

סק"ז

הכרעת הפלתי ולא סמכין אהקפה רק באיסור דרבנן

המחבר כאן (בסעיף ט') הביא דברי התרומת הדשן (כסי' קצ"ט) בראש כבש שנמצא טריפה ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה יש לסמוך על זה להתיר האחרות ע"כ וליף כן מהא דאמרינן כן אצל דגים בגמ' ע"ז (מ' ע"א) ולעיל (בסימן פ"ג סעי' ד') שכתב מצא חתיכות דגים ויש באחת מהן קשקשת אם החתיכות מתאימות כולן מותרת חזקה מדג אחד באו ואם אינן מתאימות או שנמצאו בהם קשקשים מותרות והשאר אסורות אפילו כולן מלווחות ביחד ונחלקו הטו"ז והש"ך דדעת הטו"ז דבעינן שני תנאים א. שיהיו מתאימות ב. וגם שיהיה נראה מתוך חיתוכן שהכל דג אחד (והן כמו שפירש כאן בס"ק ט"ח) אבל הש"ך שם כתב דדעת רש"י והגהות מימוני דדברי השו"ע כאן מתה"ד דבמתאימות לחד נמי סגי ואפילו אין מראה חיתוכן שזה (ועיינן כאן בס"ק י"ט) ובאחרונים דנו בדבריו עיינן פרי"ח שמחמיר כהטו"ז והב"ח.

ועיינן תשו' גינת ורדים יו"ד כלל א' (סי' כ"ז) שפלפל בדין זה ומסיק דצריך לברוק כל הכבשים דוקא אבל אם מכר מהם ואח"כ בדקו מה שנשאר לא מהני והוי ספק טריפה.

ועיינן בהגהות ח"ט הובא בדרכ"ת שכתב ח"ל נלענ"ד דוקא בכה"ג שכבר בטל מה"ת חד בתרי ורק משום דהוי חה"ל סמכין אהקפה אבל בלא"ה לא ע"כ וזה כדברי הפלתי עיי"ש ועיינן גם בפרי תואר כאן שהביאו הפלתי (ועיינן עוד שפתי דעת סי' ל"א סק"ח) אמנם בהגהות רעק"א מצדד ריש להקל אף באיסור תורה ועין בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאי (סי' רל"א) פוסק כהפלתי. ועיינן בקובץ קונטרסים השיטות אם סימנים דאורייתא או דרבנן ואם יש חילוק בין סימן מובהק ומובהק ביותר עיי"ש.

סימן קב

שכתב להדיא דזה בזה תליא ובפרט לשיטת ר"ת דלא מחלק בין ספק בגופו לס' בתערובות ועוד מאי קשי' ל' הלא בהדיא קתני לקמן ספק מוכן אסור ומ"ש התוס' דמוקצה היו כעין של תורה הוא דחוק ועוד דספק פירות הנושרים היו ג"כ ספק מוכן זה"ה ביצה דכולהו חדא גזירה ומה דלא הקשה לר"ג ג"כ אין הטעם דמוקצה היו כעין תורה רק דדברי ר"ג בלא"ה נסתלק מקושי' דלפלוגי בתרגולת.

לכן נראה לומר דדאי ידע הך סברא דדשיל"מ אפי' בדרבנן אמרינן ספיקא להחמיר רק תרתי לא אמרינן אם הך ספק נתערב באחרים ומדין שיבטל רק אינו בטל מחמת דשיל"מ שני פעמים לא אמרינן עד שתאכלנו באיסור כו' על תחילת ספיקא ואח"כ על תערובות נאמר עוד שנית עד שתאכלנה וכו' זה לא אמרי' וא"כ א"ש דספק מוכן לא קשה ל' דידע דהוי דשיל"מ וכן מן נתערבה באלף וכו' לא קשה ליה דהוי דשיל"מ אבל קשי' ל' דקתני ספיקא אסורה למה הא ספיקא דרבנן לקולא ול"ל משום דשיל"מ דא"כ למה נתערבה באלף אסורים דתתי לא אמרינן, משא"כ אי ביצה אסורה משום הכנה דרבה א"כ ספיקא אסורה מדינא ולא מטעם דשיל"מ אחי שפיר אפי' באלף לא בטל משום דשיל"מ דחד פעם אמרינן ומשני דאתי' לספק טריפה ופריך הניחא כו' ואסיק דהך דתנא דליטרא קציעות הוא וכו' דס"ל דביצה היו דבר שבמנין ולא בטל וע"ז קאמר ר' אשי השתא דאתית להכי א"כ י"ל לעולם ספק י"ט ספק חול היו דשיל"מ ואפי' בדרבנן ספיקא אסורה וא"ל דא"כ לבטלי' באלף דתתי לא אמרינן ז"א הא דלא בטל לא מתורת דשיל"מ רק מכח דהוי דבר במנין ושפיר מועיל דשיל"מ לאסור ספיקא וא"ש.

ומעתה דברי הש"ע נכונים, ב"ד דאיירי בספק דשיל"מ דאורייתא כגון חדש וכדומה כמ"ש המג"א וביצה שנולדה ב"ט אחר שבת שאסורה משום הכנה דאורייתא פסק דספיקא ונתערבה באלף אסור דעל ספיקא לאסור אין צריך לטעם דשיל"מ דספיקא דאורייתא לחומרא וא"כ

ספיקא

דברי המלתי בספרו בינה לעתים (פ"א הל' כ' מהל' י"ט) בענין זה

כתב הרמב"ם ביצה שנולדה ביו"ט אינה בטילה ואפי' נתערבה באלף כו' ועיין במגיד משנה שהביא דעת הר"י ור"ת שנחלקו אי נתערבה באלף (דאיתא בברייתא) אודאי קאי או אספיקא ובש"ע א"ח (וסימן הק"יג) היפך הסדר וכתב אם נתערב הביצה באלף אסורים וספיקא אסורה ולהורות נתן דהך דנתערבה אודאי קאי ולא אספיקא וכמ"ש המג"א (שם סק"א) ע"ש וזהו כשיטת ר"ת וביזדה דעה (בסימן ק"י) פסק דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות אסור והיינו כשיטת הר"י דנתערבה אספיקא קאי ואף אם נאמר דשם מ"ירי מאיסור תורה אבל בדרבנן אפי' בספק בגופו וספק בתערובות הוי ס"ס כמ"ש הפר"ח בסי' ק"י בשם הרשב"א והר"א וסה"ת מ"מ קושי' הפר"ח דממה נפשך אם נתערבה אודאי קאי א"כ מג"ל לומר ולחלק בספק בגופו כו' כשיטת הר"י כיון די"ל דנתערבה אודאי קאי.

א. ת"ל דבשלמא דמיירי מספק טריפה א"כ לא נזכר כלל בברייתא מודאי טריפה רק ספק א"כ דחוק לומר אח"כ ואם נתערבה אודאי טריפה דדאי טריפה מאן דכו שמי' משא"כ למסקנת הגמרא דאיירי מספק נולדה ב"ט א"כ רישא דברייתא איירי ביצה שנולדה ודאי ב"ט אסורה וספיקא אם נולדה ב"ט נמי אסורה וע"ז קאמר נמי ואם נתערבה ומוסב על רישא דברייתא דמיירי מודאי ואין זה דחוק כלל וא"כ שפיר יש לחלק בין איסור תורה לשל דבריהם.

ב. ועוד היה מקום לתרץ דברי הש"ע דס"ל ודאי כשיטת הר"י דנתערבה קאי אספיקא ולא אודאי רק דקשי' ל' כיון ולהס"ד דלא היה ידע מהך דשיל"מ אפי' בדרבנן לא בטל וא"כ אדמקשה מהך ספיקא אסורה לקשי' מהך דקתני אם נתערבה באלף אסורה למה הלא ספיקא דרבנן לקולא ועיין במ"מ

חשיבתו אפי' באלף וזה פשוט ומעתה דברי הר"ש נכונים דבשלמא להך אוקימתא דמיירי מספק טריפה ונתערבה באלף כולן אסורות מטעם דביצה הוא דבר שבמנין שפיר י"ל דנתערבה קאי אודאי וליק תרתי ל"ל דמה ענין זה לזה כמש"ל משא"כ למסקנא דמיירי מספק י"ט ולכך ספיקו וגם תערובתו לא בטל באלף משום דשיל"מ וקשה א"כ תרתי ל"ל ליתני דאינו בטל באלף ונדע דספיקא אסור כמ"ש המ"מ וע"כ צ"ל דנתערב קאי אספיקא והקשה הר"ש למה באמת הא הו"י ס"ס ולזה תירץ דבדשיל"מ אפי' ס"ס אסור וא"ש וברור דזה דעת הר"ש (ועי' לחלן פרק ב הלכה י"ד בסו"ט בישוב קושי' הפרי"ח הג"ל על הר"ש באופן אחר).

אמנם בירושלמי מבואר דלא כמ"מ הג"ל שכתב נתערבה באלף כולן אסורות כמ"ד ספק מוכן אסור ואפי' למ"ד ספק מוכן מותר מודה הכא דאסור פירות הנושרין ספק מהיום נשדו וספק מאתמול נשדו ברם הכא יש כאן אחת לאסור היא מוכחת על כולם ע"ש. והרי דאין כאן מקום פשיטא לומר הואיל ונתערב באלף אסור דיהי' גם ספיקא אסור וצ"ל דסמך רבינו על (פרק שני) שפסק (ס"ס) ספק מוכן אסור וכ"ש ביצה דיש בו חשש דאורייתא מהכנה דרבה.

והנה בש"ע א"ח (סימן תקי"ג) וגם הטור הביא הך דר' יוחנן דביצה שיוצאת רובא מעיי"ט וחזרה מותר וכן הך דינא דבדק בקינה של תרנגולת ולמחר השכים ומצא בצים דיש חילוק אם יש זכר בהדי' ובדליכא ע"ש והרמב"ם השמיט הכל ולא ידעתי למה ובכל המפרשים לא ראיתי פותר אותו. ונראה דס"ל להרמב"ם דגם לידה הוי הכנה כמו דאמרינן דכל ביצה דמתילדא מאתמול גמרה לה והוי גמר הכנה וכל שכן לידה ובפרט לפי מה שכתב בפירושו המשנה דכל הכנה זו הוא מד"ס וא"כ ה"ה הלידה (ועי' בתוס' וביצה ד' דה אלא) רק בגולדה ביי"ט דעלמא אין לנו לומר טעם גזירה י"ט אחר שבת והיינו בגולדה בשבת שאז אסורה ביי"ט מטעם הכנה לידת שבת ח"א דבין לידת שבת ללידת י"ט לא טעו אינשי ולא גזרו כלל כמ"ש האחרונים (סוף סימן תקי"ג עי' שם) רק חששו בגולדה ביי"ט דעלמא דגולדה ביי"ט אחר שבת דבזה יטעו בקל ואז אסור משום דמתמול גמרה לזה.

מהני דשיל"מ לאסור תערובתו ואפי' באלף, משא"כ באורה חיים איירי בביצה שאסורה מדרבנן והיינו בגולדה ביי"ט דעלמא שאסורה משום גזירה אטו י"ט אחר שבת ולדידן דקיי"מ"ל דביצה לא הוי דבר שבמנין אם אתה אוסר ספיקא מטעם דשיל"מ שוב אי אפשר לאסור תערובתו מהאי טעמא דתרוי' לא אמרינן כג"ל וא"ש.

והנה המ"מ כתב דלכך השמיט רבינו ספיקא דאסור בביצה הואיל וכתב דאוסר תערובתו ואפי' באלף א"כ ה"ה לספיקא, וצ"ל לדבריו א"כ למה הקשה הש"ס מהך ספיקא אסורה ולא הקשה ולמה נתערבה באלף כולן אסורות כיון דספיקא דרבנן לקולא ולדברי המ"מ הא בהא תליא ואפשר לומר דא"כ היה צריך לומר הניחא כל שדרכו למנות כו' ולא יהי' הקושיא אלא לחד מ"ד אבל לאידך מ"ד דס"ל דביצה הוי דבר שבמנין לא יהי' קשה מידי דלכך אינו בטל מחמת חשיבתו ולכן הקשה מהך דקתני וספיקא אסורה דזה הקושי' לדברי הכל.

ובדק סברת המ"מ יש ליישב דברי רבינו שמחה הובא במדרכי פרק כ"ה דהביא בשם הר"ת דלא גרס אחרות באחרות דהוי ס"ס והקשה הר"ש א"כ האיך קתני בביצה ספיק' אסורה ונתערבה באחורי אסורה ותירץ דהוי דשיל"מ ואפי' ס"ס אסור עכ"ל. ותמה הפרי"ח ב"ד (סימן קי"ג) וכי לא ידע הר"ש דר"ת מפרש הך דביצה דנתערבה באלף אודאי ונראה דודאי לפי דברי המ"מ דלכך השמיט רבינו הך ספיקא אסורה דנלמד מהך דנתערבה באלף יש לדקדק א"כ למה קתני תרתי בברייתא וע"כ צ"ל דלא כר"ת דאם נתערבה באלף קאי אספיקא וא"כ הוצרך למיתני תרווייהו להודיענו אפי' ספיקא לא די שאסור אף גם שאוסר תערובתו אפי' באלף והנה סברת המ"מ דזה בזה תליא הוא אם תערובתו אוסר מחמת דשיל"מ דאמרינן עד שתאכלנו באיסור כו' אבל אם תערובתו לא בטל מחמת חשיבתו היותו דבר שבמנין אין זה ענין לאסור ספיקא כי מה ענין לחשיבתו הרי אין דניק על גופו אם הוא אסור או לא והגע עצמן דמוקמינן הך ברייתא כתנא ליטרא קציעות (ובי"ט) הוי דבר שבמנין ומ"מ הוצרך לאוקמי בספק טריפה ולא תקשה הא ספק י"ט ספק תול ספיקא דרבנן לקולא אף דביצה לא בטל מחמת

דספנא מארעא ג"כ רובן יולדת ביום ותרי רובא נגד חד רובא לא אמרינן אך זהו אי אפשר לכוון בדעת מהרש"ל הנ"ל דכתב ולכך בעינן תרי רובא משום דהוי דשיל"מ וזהו נגד הש"ס דמבואר דסומכין אחד רובא כי לא בדקו אף כי ליכא זכר בהדי' לכן יותר נאות לומר דהרא"ש איירי דהנכרי אומר או דידע שנולדה בלילה ולכך צ"ל הטעם משום רוב זכרים וטור משמע להיפוך דאיירי דאין אומר כך רק דידע דלית ל'י זכר בשכונתו ולכך צ"ל משום ספנא מארעא ג"כ רובן יולדת ביום וק"ל (ועי' להלן בפרק ב' הלכה ו"ו בבבאור דברי הר"ן בסופו).

עד מה שכתב הפלתי בדברי הסעיקה זה במקום אחד שם בביאור בהלכות י"ט על הרמב"ם (פ"ב ה"י)

וח' לשנתו דלפי הפוסקים הסוכרין דאיסור דרבנן מותר לערבו לכתחילה ודעת הר"ן דאף בלא נתערב מתחילה רק חד בחד מותר נמי להרבות עליו לכתחילה כדי לבטלו (ועי' ב"ד סימן צ"ט) והנה הר"ת פסק דספק א' בגופו וספק אחד בתערובות הוי ס"ס ומותר וכן דעת הרמב"ם ז"ל כמש"ל ומעתה בספק מוכן לא יהי' אסורה בטלטול דעכ"פ חזי' לכתחילה כדי לערבו ולבטלו אותו ברוב ויהיה אז מותר מכוח ס"ס וא"כ הרי חזי' ל'י ולמה יהי' אסורה בטלטול אמנם במינו מחובר כבר כתבתי לעיל דאפי' ב"ט שני אסור לשיטת הפוסקי' ולא הוי ספיקא אפי' לשיטת הר"ש מלונל והמחבר שפסקו בספק מוכן ב"ט שני הוי ס"ס ומותר מ"מ בספק מוכן דמחובר אסורה דהוא קרוב לדאי דאמרינן היום נתלשו ולכך אף בטלטול אסורה דאי אפשר לערבו אך זהו לדין דקיימ"ל כר"פ דאסור במינו מחובר אבל לר' גמליאל דס"ל דספק מינו במחובר או מצידה הוא מותר מדינא כמ"ש רש"י ע"ש דס"ל דלא אמרינן דאי הוא הוא דניצוד או נתלשו היום וא"כ כיון דהיא חומרא בעלמא פשיטא דהוא נכנס לבית הספק וא"כ בנתערב הוי ס"ס ומותר וא"כ אין כאן איסור טלטול דהוי חזי' לערבו בידיים ואז יהי' מותר מכח ס"ס ולכך התיר ר"ג בטלטול אבל לדין דספק מחובר זה קרוב לדאי ולא נכנס בגדר הספק כלל יפה כתב הר"ף דאסורה לטלטל דהא אי אפשר לערבו בידיים דמה בכך מ"מ יהי' אסורה דאין כאן ס"ס כלל ונראה דאף הרא"ש דס"ל לעיל דלא אמרינן כלל דמבטלין

ולפי"ן ביצה שיוצאת רובא מעי"ט וחזרה ונולד' ביי"ט יש לאסור דאי אתה מתירו ביי"ט דעלמא א"כ אף ביי"ט אחר שבת יטעו בהם להתיר ואז ממ"נ אסורה דאי האי חזרה לא הוי חזרה א"כ נולד מאתמול שהוא שבת דהא יוצאת רוב מתחילה בשבת והוי לידה גמורה בשבת ואם כן אסורה ביי"ט שלאחריו משום הכנה דרבה ואם כן יש לגזור כזה בלידת דעלמא ללידת יו"ט אחר שבת (בשם הג"ל שיוצאת רובא מעי"ט וחזרה) והכל הוא ליום אחד וזה אסור מן הדין כמו דאמרינן בכל דוכתא גזירה יו"ט אחר השבת אמנם ר' יוחנן דמתיר אול לשיטתו דלית ליה הכנה דרבה ונולדה בשבת מותרת ביו"ט משא"כ לרבה שחולק על ר' יוחנן וס"ל הכנה בודאי דאסור משום בממ"נ הג"ל ולכן ללישנא בתרא דביצה עם יציאתה כולה נגמרה לפי רב ולאפוקי מר' יוחנן והיינו הכל לטעם הג"ל דלשיטתו אזיל דהוא ס"ל הכנה דרבה ולכך ליתא לדר"י ושזב אין כאן כלל דרב ור"י הלכה כר"י דהא זו תליא בהכנה דרבה ובזה הלכתא כרב לגבי ר"י ולכן השמיט הרמב"ם הך דינא והנה הרא"ש כתב דמותר ליקח ביצים מן הנכרי בליל יו"ט ראשון דרובם של זכרים עכ"ל. משמע היכא דליכא רובן של זכרים כגון שנודע לו שבאותו מקום שדר בו הנכרי ליכא כלל זכר ובאמת אסורה ויש להבין דהא בש"ס דביצה (ו) מבואר דאם לא בדק מעי"ט מותר אף בדספנא מארעא ופירש"י ותוס' שם אפי' בדספנא מארעא רובן יולדת ביום ולכך תלינן דמאתמול היה נולדה וכן כתב הטור להדיא ומהרש"ל ביש"ש כתב ודעת הטור להחמיר בביצה היותו דשיל"מ דבעי תרי רובא רובן של זכרים ורובא של ספנא מארעא היולדת ביום והוא ג"כ נגד הש"ס דמבואר שם אפי' אין שם זכר אם לא בדק מותר בחד רובא לחוד היולדת ביום כמש"ל.

וצ"ל דהרא"ש איירי דהנכרי אמר לו שנולדה לו בלילה ומפני שהוא שלו לכך נאמן לאסור ועיין ב"ד סימן קי"ב ובש"ך ע"ש או דידע דנולדה בלילה וא"כ לולי דרובן של זכרים היה אסור ואפשר דגם מזה איירי הטור וצ"ל ג"כ בדספנא מארעא ג"כ רובן יולדת ביום דעל רוב דזכרים לחודא אי אפשר למסמך כיון דע"כ צ"ל השתא דיוצאת רובא מעי"ט וחזרה וזה לא שכיח כמבואר שם בהש"ס וא"כ אין לנו לסמוך אהאי רובא לחודא לכך כתב הטור דאף

איסור לכתחילה רק בעצים שאני הואיל ומקלי קלי לאיסורא משא"כ בשאר איסורים אפילו איסורא דרבנן אין מבטלין לכתחילה מ"מ מודה לשיטת ר"ג דס"ל ספק מוכן מותר רק הא דאסור באכילה הוא רק חומרא בעלמא פשיטא ל"י דמבטלין כיון דהוא רק חומרא בעלמא והרי זאת הוא יותר היתר ברור מהאי דמקלי קלי איסורא ולכך ס"ל לר"ג דמבטלין וא"כ מותר בטלטול ולק"מ דדוק.

ובזה נראה ליישב דברי הר"ש הובא במרדכי (סוף פרק כל הצלמי) דהקשה לר"ת מהאי דספיקא אסורה ונתערבה באלף כולן אסורות דהאי ס"ס היא ותירץ בדשיל"מ אפי" ס"ס אסורה והקשה הפ"ח (כ"ד סימן ק"י) דהא לר"ת הא דקתני ואם נתערבה באלף ע"כ אוודאי קאי ולא אספק דאל"כ קשה להך אוקימתא דמירי מספק טריפה למה נתערבה באלף כולן אסורות וא"כ ע"כ צ"ל דנתערבה אוודאי קאי ולא אספק או דספק אחד בגופי' וספק אחד בתערובות לא מקרי ס"ס לאיסורא ועיין מה שכתבתי לעיל בפרק א' (הלכה כ') בישוכו ולפמ"ש פה ניחא דהא בברייתא קתני אחד ביצה שנולדה בשבת ו"ט אסורה בטלטול וספיק' אסורה וא"כ ע"כ דאסורה איירי מטלטול דהא מאכילה לא נזכר כלל בברייתא וא"כ יקשה למ"ד ביצה אסורה משום משקין שזכו והא דספיקא אסורה הוא מטעם היותו דשיל"מ ואף כדרבנן נמי אמרינן ספיקא לחומרא למה לא יהי ספיקא מותר בטלטול וע"כ צ"ל כמש"ל לשיטת הרי"ף ז"ל דס"ל הואיל ואסור באכילה ממילא אף בטלטל נמי אסורה ולזאת שפיר הקשה הר"ש הנ"ל דיהי' הך ספיק' בתערובות מותר וא"ל דאין הכי נמי דספיק' בתערובות מותר א"כ כיון דקיימ"ל דמרבה לבטל איסור דרבנן לכתחילה (עיין להלן הלכה י"א מ"ש בשם הגהת א"י וכאן הוא ס' דרבנן) וא"כ הרי הוא יכול לערבו ולבטלו ואז יהי' מותר מכח ס"ס וכיון דיהי' מותר מכח ס"ס א"כ הרי חזי' ואמאי ספיקא אסורה בטלטול כלל וכנ"ל והברייתא קתני דספיק' אסורה משמע בטלטול וכהנ"ל ולא נזכר כלל מאכילה רק מטלטל תני' הברייתא ולזאת תי' הר"ש שפיר משום דהוי דשיל"מ ולכך אסרינן ספיקא ואסרינן ג"כ תערובות וא"כ לא חזי' למידי ולכך ספיקא אסור בטלטול ג"כ ולק"מ.

ועיין במג"א (רי"ש סימן תקט"ו) ודייק מן מהרש"ל ביש"ש הנ"ל שהוסיף בדברי הרמב"ם והרא"ש מאי דאסור באכיל' משום איסור היום כו' ודעתו שכוונתו בזה למעט נבילה ולזאת כתב המג"א דמן הנבילה ליכא ראי' דהא חזי' לכלבים ע"ש ובאמת בחנם תפס עליו וזה דעתו דמה דאיסורו איסור עולם ממ"נ אי חזי' לכלבים א"כ הרי הוא מוכן לכלבים ואין כאן מוקצה ואי לא חזי' כלל דאסור בהנאה פשיטא דהוי מוקצה וכאותו ששינוי בבהמת קרשים שמתה או חלה שנטמאת לא יזום ממקומם רק דכל הענין דבר שאיסורו ביומו לבד א"כ לא מוקצה לכלבים כלל דהא למחר חזי' ל"י וכשיטת הרי"ף מ"מ מוקצה הוא ובזאת נחלק עליו היש"ש א"כ יפה דייק בלשונו ואין תפיסה כלל כי אף הוא מודה בנבילה דאינה מוקצה דהא חזי' לכלבי' כמ"ש היש"ש בחולין ע"ש ודוק.

בדעת המחבר דביצה דבר חשיב או לא

עיין בשו"ע ס"י פ"ו (סעי' ג') דביצים אינם בטלים דדרכם למכור במנין תמיד ולהלכה את שדרכו למנות שנינו ועל זה קשה ממה שפסק לקמן ס"י ק"י דדבר שדרכו למנות בטל והוא משום שס"ל כדעת רע"ק דרק שבעה דברים בטלים עי"ש ואפשר שחזר בו, וכן כתב הפרי"ח לקמן בס"י ק"י (סק"ט) והאור החיים בפרי תואר (בס"י פ"ו סק"י) מחלק בין ביצת עוף גדול הרבה שהיא חשובה וגדולה משא"כ בסתם ביצה שבטלה ברוב.

ס"ס דשיל"מ

עיין טורי זהב (סימן ט"ו סק"ד) שהקשה על מה שפסק המחבר דאין סומכין על עכר"ם באמרם דגדי הם בני שמונה ימים (ומקורו מתשר השב"א ח"א ס"י דמ"ג) ולכאור' למה לא יהא נאמן הרי ס"ס הוא ספק שמא כלו לו חדשיו ואת"ל לא כלו לו חדשיו שמא י"ל שמונה ימים ות"י דס"ל כדעת היש אומרים לקמן (ס"י ק"י סעי' ח') דבדבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס עי"ש מה דמטיק, אבל כבר העירו עליו דהרי דעת הרשב"א דשפיר מהני ס"ס בדשיל"מ כמו שכתב בתורת הבית וכן דעת המחבר באור"ח (ס"י תצ"ח) שספק מוכן מותר ביו"ט שני מפני שהוא ס"ס וכמו שהעיר

ועיין מג"א (סי' תקל"ט סי' י"ה) דלא אמרינן כיון דבקיאי בקביעא דירחא הוי ליה שני חול ומכין מחוה"מ לחול עיי"ש.

עיין לקמן בסי' ק"י בבית הספק שכתב הפלתי לדחות דברי הש"ך דבספק דרבנן באיתחזק איסורא לא הולכין להקל והביא הפלתי דברי הגמ' במנחות דמשמע גם באיתחזק איסורא הולכין להקל ולפי סברא הנ"ל יש לומר דשאני התם דאנן בקיאי בקביעא דירחא עיי"ש והם דברי הפלתי כאן על גמ' זה ולא ציין עליהם הפלתי שם וצ"ב שלא הרגיש שם מה שכתב כאן.

אי דעת הרמב"ם דאנן בקיאי בקביעא דירחא

בדברי המרדכי שהביאו הפלתי דאנן בקיאי בקביעא דירחא יש להעיר דהנה לקמן בסי' ק"י בפר"ח (סי' ח' בסופו) הביא להקשות דהרי אדרבא כיון דמנהג הוא ולא מטעם ספק יש להחמיר בו יותר אלא ציין מדברי הר"ן ביצה (פרק שלישי) דאנן לא מחמירין יותר מאבותינו וכיון דלהם היה ספק גם לנו זה ספק עיי"ש. ואמת דכל זה ניחא להר"ן אבל הרמב"ם (בפרק ר' מהל' י"ט ה"ה) דכתב דאע"פ דמבואר במס' ביצה (י"ז ע"א) דמניח אדם עירובי תבשילין ומתנה עליהם מיו"ט לחבירו כל זה היתה בזמן שהיו בית דין שהיו מקדשין על פי הראיה והיו בני הגליות עושין שני ימים מספק אבל היום שיש לנו חשבון וי"ט שני אינו משום להסתלק מן הספק אלא מנהג לבד איך אדם מערב ומתנה לא על עירוב תבשילין ולא על שתופי מבואות ואינו מעשר הטבל על תנאי רק מערב י"ט עיי"ש (ועיין שם הל' י"א) הרי דאין יו"ט שני ספק אלא ודאי דרבנן הוא משום תקנת חכמים ולא שייך להקל בזה (והראב"ד שם חולק על זה והוא בסברת הר"ן שהובא לעיל) אמנם הלח"מ שם העיר דהרמב"ם בעצמו סותר (ובגמ"א מהל' י"ט הל' כ"ד) דפסק ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ומי שצד ביו"ט ראשון יאכל בשני וכו' ולמה לא נימא דבזה"ל שאין כאן ספק רק יו"ט ודאי אסור משום הכנה עיי"ש (ועיין בבבא בתרא לעתים להפלותי שכתב עוד דהכנה דמלך הוא רק מדרבנן דאחמול גמרה לה כמו שכתב הר"ן ובהו דיריט שני לא בזה חכמים כלל אלא מיריט לשבת ולא מיריט לחבירו) ולזהלכה פסק המחבר בהל' יו"ט אר"ח (סי' תקכ"ח) דמהני תנאי והוא

כן השער המלך (בפ"א מהל' י"ט הל' י"ט) וכן דעת המרדכי (פ"ג דע"ז סי' תתמ"א) שדבר שיש לו מתירין לא מהני ס"ס ועיין בפר"ח (סי' ק"י סי' מ"ג) דדעת הרמב"ם דמהני ס"ס.

אם הפלתי סומך להלכה על התירין דאנן בקיאי בקביעא דירחא

בגמ' מנחות (ס"ח ע"ב) מבואר דבזה"ל במקומות שעושים שני ימים טובים רב פפא ורב התא בריה דרב יהושע אכלו חדש אחר יו"ט בניסן בליל שבעה עשר מפני שטוברים חדש בחו"ל אסור מדרבנן ואין חוששין לאסור ביו"ט שני כיון שהוא ספק וספק דרבנן לקולא ועל זה הקשה הב"ח הרי ספיקא דרבנן לא הולכין לקולא בדבר שיש לו מתירין ולפי הפוסקים הסוברים דחדש כיון דאיסורו חזר לשנה הבאה לא הוי דשיל"מ ניחא, אמנם הפר"ח כאן השיג מהא דמבואר בכמה מקומות דחדש מקרי דשיל"מ ולכן כתב דסומכין על דברי המרדכי שכתב דאנן בקיאי בקביעא דירחא והכוונה דבזמן שביית המקדש היה קיים היה מקדשים החדש על פי ראית עדים את הלבנה בחידושה ואם לא היתה נראית היו מקדשים על פי חשבון ושלתו שלוחים (ולפי זה הוי משיאים משואות עיין משנה במס' ר"ה) ועד מקום שהגיעו השלוחים היו מחזיקין יום אחד ומשם ואילך שני ימים, ועיין ירושלמי (פ"ב דר"ה ה"א) שלחו מתם והזהרו במנהג אבותיכם ועיין ביצה (ד"ה) והוא לאחר שעמד הלל הנשיא וכשראה שהסמיכה נתמעטת ושלא יהא לישראל בית דין בקידוש החדש עמד ועיבר השנים על פי חשבון ע"פ כללי ד' הדחיות וסדרי קביעות המחזוריים עיין ריטב"א ר"ה (י"ה) הרי דאע"פ שיש לנו לוח אפ"ה עושין יו"ט שני (ועיין ח"ס אר"ח סי' קמ"ה) והחות דעת (בסי' ק"י) בדיני ס"ס כתב הטעם דאין עושין פורים לשני ימים משום דבורבנן מקילין דאנן בקיאי בקביעא דירחא והוה הטעם שפסק הרמב"ם (בפ"א מהל' מילה הל' ט"ה) ובפירוש המשנה (פרק כ"א) דמס' שבת דמילה שלא בזמנה דוחה יו"ט שני של גליות וכן הכריע הש"ך יו"ד (סי' רס"ו סק"ה) ולכן הקשו המפרשים על דברי הר"ף (ירש מגילה) שכתב הטעם דאין תוקעין שופר ביו"ט ראשון של שבת משום ולא בקיאי בקביעא דירחא הוי בזמן הזה אגו בקיאים (ועיין רמב"ן במלחמה סוכה פרק ד')

מקרי אינו שזה בכל וגם הא דשני מקום דומה
לאיסור שאינו שזה בכל.

חדש בחוץ לארץ אסור מה"ת או מדרבנן

עיינן קידושין (ל"ז ע"א) שיש פלוגתא אם איסור חדש
נוהגת בחוץ לארץ וסתם משנה במס' ערלה (פ"ג
בסו"ט) ס"ל דאסורה מה"ת והטעם לפי שנאמר בתורה
בכל מושבותיכם (עיינן ספרי פרשת שלח) הכוונה בכל
מקום שאתם יושבים אבל ת"ק במשנה דקידושין
(הג"ל) ס"ל דאיסור חדש נהגת רק בא"י ופסוק
מושבותיכם בא למעט דבארץ ישראל גופיה אינו
נוהגת רק לאחר ירושה ושיבה (ועיינן מנ"ח מצוה ש"ב)
ובפניי במס' קידושין בסו"ט) ועיינן רמב"ם (פ"ז ה"ה) מהל'
תמידין ומוספין שפסק דאין העומר בא מחו"ל (ובפ"י)
מהל' מאכא"ס פסק דחדש נהג בחו"ל ועיינן לח"מ
תמידין ומוספין וכתבו בדעתו דס"ל דאין איסור
חדש תלוי במצות עומר. ולהלכה פסק הרי"ף
והרא"ש שם בקידושין שאסור מה"ת בכל מקום
ולעומת זה דעת רבינו ברוך (בעל התוספות) הובא
בשו"ת הרא"ש (כלל ב' ס' י"א) דאע"פ דמשנה בערלה
סתם משנה מ"מ סתם ואח"כ מחלוקת והטור"ו ביריד
(ס' רצ"ג סק"ד) כתב דספק הוא ועיינן שאגת אריה
החדשות בדיני חדש מה שדן בזה. ועיינן נו"ב אור"ח
ת' (פ"ה). ועיינן בבעש"ט עה"ת פרשת אמור (ועיינן בכלי
חמה חומש במדבר בסופו בקונטרס מיד ולדחות את י"ג).

חדש בזה"ל אסור ביום ס"ז בייסן מה"ת או מדרבנן

יש ראשונים הסוברים דבזמן שבית המקדש היה
קיים הקרבת העומר מתרת הקרובים לבית
המקדש מיד והרחוקים מירושלים שאינם יודעים
מתי הקריבו העומר מותרים אחר חצות, ובזמן שאין
בית המקדש קיים התקין ריב"ז שיהא יום הנף כולו
אסור (יש ששה עשר בייסן) אמר ר"י והלא מה"ת אסור
שנאמר עד עצם היום וכן פסקו כמה ראשונים כר"י,
כל היום כולו אסור מה"ת, ועיינן רמב"ם (פ"י ה"ב מהל'
מאכא"ס) וכן דעת הרי"ף והרא"ש פרק בתרא דפסחים
אמנם בהגהות מימוני שם ס"ל דמה"ת האיד המזרח
מתיר גם בזמן שאין בית המקדש קיים אלא חקנת

דאע"פ דמנהג הוא מ"מ לא החמירו בו יותר מבזמן
ההוא. ועיינן עוד ברמב"ם (פ"ח ה"ט) מהל' לולב דאין
פסולי לולב של ראשון פוסל בשני אע"פ שיר"ט
בזמן הזה מודאי ולא מספק.

יש להעיר מדברי המודקי בפ"ג דביצה (ס' תרפ"ה)
דרב אשי לא החמיר בדשיל"מ בספק דרבנן רק
בביצה שנולדה ביו"ט דאמרינן אוקמה אחזקה
שהיתה במעי אמה ואמרינן השתא הוא דנולדה וכמו
שכתב תוס' ב"מ (ק' ע"א) ד"ה הא אבל בעלמא ספקא
לקולא אף בדשיל"מ ולפי זה צ"ב למה לו להמודקי
לתרץ דאנן בקביעא דירחא דכחדש ליכא חזקה
דכחדש הספק בימים ואין בהם חזקה לאיסור (ועיינן
בשו"ת מהר"ם שיק אריה (ס' ע"א) ד"ה אמנם). ולא אכחד דיש
חולקין על הנחה זו ועיינן רש"י כתובות (ע"ז ע"א) ולא
מהני חזקת הגוף וידה לגבי האב ודלא כתוס'
קידושין (ס"ז ע"א) שכתב שחזקת האם מהני לולד
ועיינן בפלתי לקמן (בס"י ק"י בקונטרס בית הספק) שהקשה
מגמ' ביצה (ג' ע"ב) דביצה שנולדה ביו"ט אסורה
משום פירות הנושרים או משום משקין שזבו ואמאי
ספיקא אסורה הא הרי ליה ספיקא דרבנן ולקולא
ולפי הש"ך דס"ל לחלק בין איתחזק איסורא ללא
איתחזק הרי יש לומר דשאני הכא דחזקת האם מהני
לומר שהיתה מעוברת והשתא הוא דילדה ולכן
מחמירין כיון שזה נגד חזקת איסור (ומה שרצה
החות דעת (בס"ק כ') שם ליישב דשאני חזקה דעשויה
להשתנות מ"מ מדברי התוס' ב"מ הנ"ל משמע דהרי
חזקה ועיינן שב שמעתתא שמעתתא ג' פרק י"א
בענין חזקה שעשויה להשתנות ובפמ"ג אור"ח (ס'
שלי"א) כתב כסברת החור"ד עיי"ש).

חדש אי דשיל"מ

ובעיקר הדבר יש לומר לפי דברי הרא"ש הובא
בספר תמים דעים להראב"ד (ס' ק"ב) דספק
דרבנן לקולא לא אמרינן בדשיל"מ רק באיסור ששזה
לכל כמו מוקצה ונולד משא"כ באיסור תחומין
עיי"ש. ולפי זה י"ל דהוא הדין בחדש כיון דאין
איסורו בחו"ל רק מדרבנן מקרי אין איסורו שזה בכל
אלא יש לפלפל אם איסור דרבנן ואיסור דאורייתא

ויב"ז הוא שלא יאכלו עד הערב ועיין שאגת אריה
החדשות (פ"ד)

הכנה אסורה מה"ת או מדרבנן

בתורה נאמר (שמות ט"ו ה') והיה כיום השישי והכינו
את אשר יביאו ואמר רבה (במס' ביצה ב' ע"ב)
חול מכן לשבת וחול מכן ליד"ט ואין יו"ט מכן
לשבת ולא ליד"ט ובגמ' שם (ג' ע"ב ובתוס' שם ב' ע"ב)
דיה היה ועיין עירובין (ל"ה ע"ב) ובשריץ אריה ס"ה תקי"ג (ספ"ד ה')
ובתרי"ו שם (סק"ט) ובלח"מ ברעת הרמב"ם פ"א מהל'
יד"ט (הל' כ') דמה"ת אסורה ודלא כדברי הפמ"ג
בפתיחה להל' יד"ט (פ"א ס"ה כ"ג) דלפי המסקנא (שם ד'
ע"א) הכנה אינו אסורה מה"ת ורק לפי ההו"א, ועיין
בפירוש המשנה להרמב"ם במשנה (יש מסכת ביצה)
ובירוש"ט ושבת שאינם סמוכים זה לזה ג"כ גזרו אטו
שבת שאחר יו"ט ויד"ט שאחר שבת ובראב"ד
בהשגות על הרי"ף כתב הטעם כדי שלא יבוא
לאכילה ובמג"א ס"ה תקט"ו (סק"ב) איתא הטעם
משום מוקצה כיון שאינו ראוי לכלום ועיין רמב"ן
במלחמות שם.

הסבר לחלק בין חדש לחמץ

עיין בפרי חדש שמחלק בין חמץ לחדש דחמץ חזר
ונאסר אותו חמץ לשנה הבאה משא"כ חדש
נאסר תבואות אחרות ואותה תבואה אינו נאסר
לעולם יותר מטעם חדש ועל זה הקשה בשו"ת בית
שערים דמ"מ צריך להבין הרי גם אם נקבל דבריו
מ"מ שייך עדיין הסברא עד שתאכלנו באיסור
תאכלנו בהיתר ולכן כתב לחדש דהטעם דדשיל"מ
אינו בטל הוא משום שאין האיסור קשור בגופא אלא
מחזק לגופו וכגון טבל יכול להפריש עליו ממקום
אחר ומע"ש והקדש שניתרת על ידי פרייה וכן
מוקצה ונולד שהזמן גורמת ההיתר ואנן קיי"ל מן
במינו בטל והר"ן הסביר הטעם משום דאין העצם
בטל רק השם ולכן אם האיסור קשור בגוף הדבר
שנתערב שפיר בטל כיון דשם האיסור נתערב אבל
אם שם האיסור הוא בחזק לא שייך ביה ביטול
והשתא חמץ שנאסר לשנה הבאה שם חמץ גורמת
האיסור וכיון שבטל מיניה השם חמץ ע"י תערובת

הוא היתר אמנם חדש כזה"ז דליכא עומר ומה"ת
מותר בהאיך המזרח ורק מדרבנן נאסר אי"כ מה"ת
נסתלק מיניה שם דשיל"מ בבוקר ומדרבנן מקרי
חדש עד הערב ואח"כ מקרי ישן וא"כ שם חדש
אסור לעולם וחדש אסור גם לשנה הבאה וא"כ שם
האיסור קשור בגופו והוא איסור חפצא חדש והרי
הוא ושמו מעורבים בהיתר ובטל ממנו שם חדש
וכיון דבטל שם האיסור ממילא היא היתר עיי"ש
שהאר"ך בזה.

עיין לעיל פלתי (פ"ה פ"ה) עוד בזה.

מקור דברי ר"י דספק בגוף וספק בתערובת אסור

תפלתו כתב דראית ר"י האוסר הוא מהך דאם
נתערבה באלף ועל זה העיר הברוך טעם
בגליון על הפלתי שלו דמלשון הב"י (בס' ק"י) וממה
שכ' בספר התרומה (ס"ה ע"ה) נראה שהר"י המציא דין
זה מסברא דנפשיה ולדבריו יש לפרש שלא כפירוש
ר"ת ונתערבה קאי על ספקא ולמסקנא בתירוק של
רב אשי י"ל דמפרשינן דקאי רק אודאי לשיטת
הש"ע דבדרבנן מותר כס"ס גם בדשיל"מ. ועיין
לקמן בס"י ק"י (סק"ל) מה שכתב ג"כ להעיר על
הפלתי שם כמו דהכא.

אי הברייתא יכול לסבד בביצת ודאי טריפה

תפלתו הקשה היאך אפשר לומר דהברייתא איירי
בוודאי טריפה ועל זה כתב הברוך טעם
בגליון הפלתי שלו מדברי התרומה (ס"ה ע"ה) ובסמ"ג
(ל"ה קמ"א) שמפרשים להדיא בשיטת ר"ת שקאי
אודאי וד"ל הסמ"ג ואומר ר"ת דנתערבה עומד על
ביצה ודאי טריפה שבתחילת הברייתא יעו"ש. נראה
שמפרש גם תחילת הברייתא א' ביצה שנולדה ביד"ט
כר הן בנולדה מכשירה והן בנולדה מטריפה, ויש
להסביר דבביצה של כשירה שייך טעם האיסור
משום פירות הנושרין או משקים שזכו ולכן אסור
גם בטלטול ובביצת טריפה אפשר לא שייכו טעמים
אלו דבדבר איסור ליכא למיחוש דאחי לחלושה או
סחיטה ואין איסור הטלטול רק משום אסור טריפה
שכל דבר שאסור באכילה אסור בטלטול.

אע"פ דספק דרבנן לקולא מ"מ באיקבע איסור בתערובת יש לתמיר

הפלתני הקשה למה לא פריך על הא דאם נתערבה דהוי ספיקא דרבנן לקולא בד"ה ובפלפול ועל זה כתב הברוך טעם בגליין הפלתני שלו דהוי מפורש בירושלמי (יש ביצה) דאף למ"ד ספק מוכן מותר מ"מ בתערובת אסור כיון דאיקבע בתערובת, וזה לשון הירושלמי ברם כמ"ד ספק מוכן מותר מודה הכא שהוא אסור כו' יש כאן אחת לאסור והיא מוכחת על כולן.

הערת הברוך טעם על חיודשו של הפלתני דתתי לא אמרינן

כתב הפלתני רק תרתי לא אמרינן ע"כ. והעיר הברוך טעם בגליונות צ"ע אף בודאי איסור שנתערב יש בכל חר וחד ספק כמ"ש בהתחלת דבור זה וגם יש להחיר מצד ביטול בתערובות ועכ"ז אסור אף אכילת מקצתם משום דין רשיל"מ.

הערה על הפלתני בכחנת הגמ' במנחות

בד"ה הב"ח. חדש למ"ד מדרבנן צ"ל הא דמסקינן שם במנחות כו'. העיר הברוך טעם בגליונות כאן המעיין בסוגיא זו במנחות (ס"ה ע"ב) יראה שדבריו מופלאים. ובהערות דבגמ' מבואר שם דהני דלא אכלו כשיבסר זה רק משום דסבור דחדש אסור מהתורה ולא משום דהוי רשיל"מ, ואולם אם כי הדברים כמו שהם כתובים צ"ג אבל בתיקון הלשון יש לקיים הכוונה דר"ל דוודאי למ"ד חדש מדרבנן ואז אם היה אמרינן דאסור ע"כ היה לומר משום רשיל"מ והיה נשמע דלמסקנא לא אמרינן הך סברא דבקיאי אכל למאן דקייל דאורייתא א"כ אין כאן ראייה וקשה וכו'.

סק"ד

בביצה ספק טריפה שנולדה בשבת

השוואל בתשרי צמח צדק (סי' ט"ט) הוא הר"י פייטל שהקשה (בשם חתנו של הצי"צ בעל עבודת הגרשוני) דלמה כתב הרשב"א למקור דברי המחבר דביצה של

ספק טריפה לא הוי רשיל"מ הוי בלאו הכי לא הוי רשיל"מ מכוח טענת ממ"ז דאם תחיה י"ב חודש או תטעון התרנגול שזה סימן ולא היתה מעולם טריפה, ואם לא תחיה ולא תילד בתוך י"ב חודש הכאים יתברר לן ולא היתה מעולם כשירה ולא יהיה לה היתר עולמית וא"כ לא הוי רשיל"מ, ורשיל"מ לא הוי רק דבר שהיתה אסורה ואח"כ יש לו היתר ועל כן מוכרחין אנו לומר דהרשב"א איירי בספק טריפה שנולדה ביו"ט דאז אם יתברר לן שהיתה כשירה נמצא רשיל"מ דביו"ט היתה אסורה משום נולד ואח"כ הותרה.

וכתב לו הצמח צדק דלא נכון הוא הדברים דאם תחיה התרנגולת י"ב חודש או תטעון ביצים תהיה מותרת למפרע אלא כל זמן שלא נתברר ההיתר מי שאוכל מאותו ביצה עובר על איסור והאי איסור לא נפקע אפילו אח"כ כשנמצא כשרה ומביא ראייה מגמ' נדיר (כ"ג ע"א) דדרשו חז"ל עה"פ אשה הפרם וה' יסלח לה באשה שנדרה בגזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה ושנתנה יין שצריכה כפרה וסליחה עיי"ש והמנחת יעקב (מלל ע"ד את י"א) הביא דברי הצ"צ להלכה וציין מרובי איסור והיתר (כלל כ"ה דף י"ח) שמשמע אחרת וציין עליה הפלתני (על דברי איסור חיות) כאן. [וכתבו דהרשב"א מיירי בספק טריפה שנולדה ביו"ט וס"ל דלא נחשב רשיל"מ אלא כשעתיד להיות מותר לגמרי ולא כן דעת הצ"צ אלא גם כשעתיד להתבטל ממנו אחד מהאיסורים נחשב רשיל"מ והרשב"א כתב דהוי אמינא דספק טריפה נחשב רשיל"מ משום דאכילת ספק איסור נחשב עבירה גם כשנתברר אח"כ שהמאכל כשר. ונחלקו אחרונים עוד דדעת הצ"צ דביצת טריפה שנולדה ביו"ט חל עליה איסור נולד בכלל בזה שחל איסור יו"ט גם על הביצים הכשרים אמנם ועק"א בתשרי (סי' ט"ה) חולק דאם נולדה ביו"ט ליכא איסור כולל כיון שליחה של זו גורמת האיסור]

ועל זה כתב הפלתני דדבריו בלתי ברורים דאין סברא לאסור עכשיו מחשש שמא טריפה הוא בו בזמן דאם יתברר לן דאם נתבטל שפיר וכן רחה דבריו בשו"ת חוות יאיר (סי' קצ"ג) ועיין בעצי לבונה שהסביר דברי הפלתני וכן הבריע לדינא בשו"ת אריה דבי עילאי אר"ח (סי' ר') אלא הפמי"ג הקשה במשכנות

ספיקא דדינא בדשיל"מ בטל

עיינן פרי חדש באור"ח סי' תצ"ו (סעי' ב') דוקא בספק במציאות אמרינן ספק דשיל"מ לחומרא אבל ספיקא דדינא או ספיקא דפלוגתא אף בדבר שיש לו מתירין אזלינן לחומרא ועיינן פמ"ג בפתיחה להל' יו"ט (ח"ב פ"א אות כ"ה) דכתב כן והטעם דספיקא דדינא קיל היא מספק במציאות.

גם דעת המחבר דדבר שחזר ונאסר אינו דשיל"מ

עיינן שו"ע אור"ח סימן תצ"ו (סעי' ד') ספק מוכן מותר ביו"ט שני של גליות משום ס"ס והקשו עליו ממה שכתב הוא בעצמו ביריד (סי' רס"ה) במי שנולד בערב שבת בין השמשות אינו דוחה את השבת מספק וכן אינו דוחה יו"ט שני של גליות ועיינן דגול מרבבה יו"ד ות"י זהכא ס"ל דהוי דשיל"מ שאפשר למולו אחר יו"ט ושאינו ספק מוכן שאיסור משום מוקצה שהוא דרבנן ובדרכנן שפיר מהני ס"ס אף בדשיל"מ עיינן ש"ך סי' ק"י (ס"ק ג"ז) דלפי המחבר מהני ס"ס בדשיל"מ גם בדאורייתא והעיר הוא בעצמו כן בתשו' נו"ב קמ"א אור"ח (סי' ל'). ועוד הקשה דדבר שחזר ונאסר אינו דשיל"מ וכן דעת הרמ"א כאן וכן דעת המחבר באור"ח (סי' תמ"ה) דס"ל חמץ בערב פסח בטל בס' ולא אסר במשהו מטעם דשיל"מ ועיינן מג"א שם ועיינן שמה שתירוץ הוי דדעת המחבר דחזר ונאסר לא מקרי דשיל"מ.

דברי הפלתי בספרו על הלכות יו"ט (פ"ב ה"א) לתרמבים

דחנה מהרש"א הקשה דלמה לא הקשה הש"ס לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד קודם י"ט ולא ידעינן אי כלו חדשיו דבעינן שמונה ימים ויום ח' שלו כלה בי"ט וא"כ לא חזי' כלל בין השמשות וחירין דבאמת למאי דס"ל לרב בעגל שנולד מן הטריף' דמוכן אנב אמו לכלבים קושטא הוא דעגל שנולד קודם י"ט לא חזי' לכלבים ואסור לרב באמת ע"ש במהרש"א ולמדנו ממנו שלשה דברים: למדנו ממנו דספק טריפה שיוכל להתברר כשרותו הוא יותר מוקצה מודאי טריפה דאלו ודאי טריפה מוכן

זהב (סק"ה) דסו"ס איכא ראייה מגמ' נזיר הגי' עיי"ש עוד באריכות. והפלתי כתב ליישב דברי הרשב"א ע"פ סברת הר"ן וכן כתב החו"ד (סק"ב) בקצרה אך על זה קשה דהרי הרשב"א כתב כיון שאפשר להגעילו ומתירו דכיון שיש בזה הרצאה והפסד ממן לא נחשב דשיל"מ ולפי סברת הר"ן אף שאפשר להגעילו אם גוף האיסור הבלוע בכלי אין לו מתירין לא נחשב דשיל"מ וכבר הרגיש בזה היד יהודה כאן (סק"ק י"ב).

ביצה בקליפתה אינה נותנת טעם

הסמ"ג בסי' פ"ו (סק"ט) כתב לדרן בביצה שנתבשלה עם שאר ביצים בקליפתה אינה נותנת טעם שהנפלט ממנו מיה ולכן יש לדרן אם יש לאסור בדשיל"מ מטעם דמשהו סו"ס איכא ועיינן בפמ"ג כאן (סק"ה) במשבצות ובאור"ח סי' תקי"ג (א"א סק"ה) דאפילו משהו לא הוי וכן כתב הגר"א באור"ח.

מוקצה אי הוי דשיל"מ

הבארן ר' יהודה אסאד באור"ח (סי' קע"ב) וביו"ד (סי' קס"א) הביא שהקשה לו בנו דהיאך אפשר לומר דמוקצה הוי דשיל"מ הרי אין איסורו שיהי בכל דהא מותר ליתן מוקצה לקטנים ובאיסור שאינו שיהי בכל לא אמרינן דשיל"מ עיי"ש מה שכתב ולהעיר מדברי הצ"ח בפסחים (ט' ע"ב וביצה ד' כ"ה) ובתשו' אור"ח (סי' ע' ד') ועיינן עוד בתשו' ח"ס יו"ד (סי' קנ"ו) דבטלטול לא אמרינן דשיל"מ (ויל"ע אם יש חילוק בין טלטול מוקצה לאיסור אכילת מוקצה).

בהא דחידוש הפלתי דמוקצה מקרי חזר לאיסורו

בגליונות רעק"א על הפלתי כתב להעיר חזר לשונו: אינו נוח בעיני דכיון דאיסור טריפה בטל הוי רק מוקצה משום דאיתקצאי בין השמשות ובשבת הבאה יהיה מותר ולא יהיה מוקצה, א"כ לא מקרי חזר לאיסורו. וכן העיר הברוך טעם בגליונות דהא כיון שנתבטל איסור טריפה לא תהיה עוד מוקצה לשבת הבאה (ועיינן בספר מנחת כהן ח"ג סי' ב').

לכלבים משא"כ ט' טריפה אינו מוכן לכלבים דיושב ומצפה דיכשר אף לאדם ומהא דרביע עלה איסור ספק טריפה איתקצי לבה"ש כמ"ש מהרש"א הג"ל באם שכלו לו החי ימים ללידתו בייט דלא הוי מוכן לכלבים ואיתקצי לבה"ש.

ויש להקשות לפ"ז לעיל דמשני וספיקא אסורה דאיירי בספק טריפה ופריך א"כ אמאי ונתערבה באלף כולן אסורות אימא דאיירי אם נתערבה באלף ספק טריפה בייט דזאת הברייתא איירי בייט כדחגי ביצה שנולדה בייט אם נתערבה באלף כולן אסורות דספק טריפה מוקצה הוא כנ"ל ואם נתערבה באלף כולן אסורי דהיינו בייט דלענין מוקצה הוי דשיל"מ ויש לומר דאסורה דומי איסור של תערובות קאי ואי איירי בספק טריפה א"כ ביצה זהיא אף לאחר י"ט אסורה א"כ אף אסורות דקתני אתערובות משמע ג"כ כמוהו, ועוד דאף אם נתערבה קאי אספק מ"מ אוודאי נמי קאי ומעתה וודאי טריפה דמוכן לכלבים אינו מוקצה (ובקושי התוס' באפוח) ופריך הגמ' שפיר, ובוה מיושב קושי הרב הש"ך ב"ד (סימן ק"ה) מה שהקשה בדברי המחבר שכתב בשם יש שאומר דספק טריפה לא חשיב כלל דשיל"מ הואיל ואין המתיר בא עכ"פ והקשה הש"ך דמאי קמ"ל הא מוכח כן מש"ס דביצה דפריך אי אספק טריפה קאי אמאי נתערבה באלף כולן אסורות ולפמ"ש ניהא דאף דספק טריפה יהי דשיל"מ מ"מ אם נתערבה קאי נמי אוודאי טריפה זה לא מקרי כלל דשיל"מ כנ"ל ואסורה לעולם דו"ק.

וחנה דעת הטור והרא"ש דבעי דוקא הפריס ע"ג קרקע וחי' היותר נכון הוא כמו שכתב הרמ"א סימן (תצ"ה) דאף דקיי"ל בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים מ"מ בייט חששו חכמים דאולי יהיה טריפה ויהיה שחיטה שלא לצורך והא דהקשה המג"א (סימן הג"ל ס"ק י"ח) מ"ש מהאי הנפולה דצריך בדיקה לאחור שחיטה ואם לא בדקה אסורה ומ"מ מותר לשחטו בייט ולמה לא יהי נולד בייט דקיי"מ דאין בו ריסוק אברים ומותר אף בלי בדיקה שיהי מותר לשחטו בייט ונראה דס"ל להרמ"א הא דהחירו עגל בחול ולא חששו כלל לריסוק אברים הוא משום דחוב חלדות נולדי בריאים ואין בהם כלל ריסוק איברים ולשחטן בלא"ה מותר והאי

דמותר דאולינן בתר רובא דעלמא, ומעתה בעגל הנולד בייט דספק הוא על השחיט' אם יש לשחוט אותו בייט דאולי יהי טריפה ועשה איסור בשחיטתו על זה ליכא למימר דאולינן בתר רובא ז"א דהוי דשיל"מ ולא אזלינן כלל ב"ר בדשיל"מ והא ליכא למימר דהא חוזר וניעור לאיסורא בייט הבא אם לא הפריס (ודך משל ביום א' דפסח כשיגיע שביעי של פסח יהיה ג"כ אסור לשחוט מטעם הג"ל ולשיטת הפוסקים אין זה דשיל"מ כמו חמץ בפסח כ"מ בחי'הויה) וא"כ לא הוי דשיל"מ כיון דחוזר וניעור לאיסורו ז"א דהא הרא"ש קאמר (בפ"ק אלו טריפות) דאם עמדה לכ"ע אין חוששין לריסוק איברים א"כ ה"ה בשהתה מעת לעת דחד דינא אית ליה בעמדה ולכך לא אוסר הרא"ש רק בנולדה בייט ולא בעייט דאינו חוזר לאיסורו בייט הבא דהא כבר עבר מעל"ע משא"כ בנפולה דלא מהני שהיה מעל"ע כלל דמ"מ צריך בדיקה אם לא הלכה א"כ שפיר סמכינן אחזקה ורובא לשחטו ביו"ט ולק"מ דליכא למימר דהוי דשיל"מ ז"א דהא יכול להיות שתחזור לאיסורו בייט הבא דהיינו אם יהי כך בייט הבא ולא הלכה יהי עדיין אסורה לשחוט ומה תאמר אולי תהליך בנתים עכ"פ אין המתיר יבוא בוודאי זה לא מקרי כלל דשיל"מ ולכך מותר לשחוט אותה בייט דסמכינן ארובא וחזקה דחברי הרמ"א המה נכונים וברורים ודו"ק.

ובפ"א הל' כ' מהל' יו"ט כתב: עיין במהרש"ל ביש"ש שחוכך לומר בתרנגולת העומדת לאכילה אי ביצה מותר בטלטול והתוס' פרק כירה (דף מ"ה ר"ה ר"ה ר"ה ר"ה) כתב דלר' יוחנן דטעם דביצה אסורה משום משקין שזבו מותר בטלטול זה דלא כמ"ש הרא"ש בשלהי דביצה בשם ר"ת דהביא ראי' מאשפזיכנא דר' אחא בר אהבה דס"ל דאף לר' יוחנן ביצה אסור בטלטול ולשיטת התוס' בשבת צ"ל דהני ביצי אושפזיכנא הוא מן התרנגולת העומדת לגדל ביצים ובשיטת ר"ת דר' יוחנן לית ליה מוקצה אבל נולד אית ליה ולכך אסרינהו לטלטל אבל בתרנגולת העומדת לאכילה ומשום משקין שזבו מותר בטלטול.

אמנם זהו דוחק כגמרא דהו"ל לפרושי דהא סתמא קאמר הו"ל הנך ביצים כו'. וגם צ"ל דראב"א ס"ל דנולד אסור בייט ובשבת (כ"ט) אמר ראב"א נכרי

דשייך ממ"נ כקושי' הצ"צ כלומר אם לא תטעון התרנגולת ביצים אחר כ"א יום ויושאר בספק טריפות כ"כ אם תמות הבהמה תוך י"ב חודש לא יבורר הספק ויובטל וכן להיפך אם תטעון התרנגולת יתגלה למפרע שלא הי' עליה שום איסור טריפות וכן הבהמה ומהכ"ת לאסור עתה.

(ג) בד"ה והנה. אסורה ואיך יתכן. נ"ב שפיר איצטריך לאשמעינן שהביצה אסורה דסלקא דעתך שתהא מותר מטעם ס"ס דלמא אין התרנגולת טריפה ואת"ל טריפה דלמא נגמרה קודם שנטרפה התרנגולת וקמ"ל דאסורה דלא נחשב לס"ס וכמ"ש אור"ה דמובא בש"ך בכללי ס"ס גם י"ל דאשמעינן דאפי' בספק טריפה שנטרפה סמוך לשחיטה מיד' דלא אסירי אלא מדרבנן אפ"ה אסור וכמ"ש הב"י בס' פ"ט ויעו"ש בפר"ח ס"ק יו"ד שוב מצאתי שכתב כן בעצמו בס"י פ"ו בפלתי סעיף ד'.

(ד) וביצה מותרת. נ"ב יעו"ן תוס' חולין (ס"ד ע"א) שאם ריקמה ובתוס' ב"ק (מ"ז) ד"ה מ"ט ובשיטה מקובצת שם.

דברי הפלתי במקום אחד ליישב קשיית הש"ך כאן

במה שהקשה הש"ך על הרשב"א דכתב יראה לי דספק טריפה לא הוי דשיל"מ ולכאור' גמרא ערוכה הוא דספק טריפה כדפר"ך הגמ' דליבטל ברובא וכתב לעיל (בסימן פ"ו סק"ה) בשם הש"ך (בסק"ח) שם דביצת טריפה אסורה מה"ת מפני שנגמרה באיסור ואפילו לא נטרפה אלא סמוך לשחיטה אסור מה"ת דלא פליג ביה, וקשה דהיאך שייך בשל תורה לא פליג הרי מבואר ברשב"א בחידושי' לחולין ובספרו תורת הבית דכל שנטרפה סמוך ליציאתה ומאתמול נגמרה מהתורה מותר רק מדרבנן אסור גזירה משום מעודה בגידין ולכך עלה ברוח הב"י דיהי' בו ספיקא לקולא כמו בספק נבילה והעלה הב"י משום לא פלוג עשאו כשל תורה ודנין בו להחמיר וסמך לזה יש מפ"ק דביצה דחנן אחד ביצה שנולדה ביו"ט ואחד שנולדה בשבת ויו"ט אסורה וספיקא אסורה ומוקי לה שם בההו"א דקאי אספק טריפה ויש להבין מה קמ"ל פשיטא דכל ספק תורה אסור ומה אריה ספק ביצה וגם זה ענין מה זה להך דנולד בשבת ויו"ט אלא דלדומיא נקט כמו ביצה

שחקק קב בבקעת ישראל מותר להדליקו ביו"ט אף דהו"ל נולד ש"מ דכר"ש ס"ל וצ"ע (ועי' להלן בפרק שני הלכה י"ד מ"ש בשיטת הפוסקים דס"ל כל מה שאסור באכילה אסור בטלטול כו' והדבר מבואר שם).

דבר שאסור משום רוח רעה אם מקרי דשיל"מ

תרי אי אפשר לומר דהגמ' מיירי בביצה קלופה שנתערבה באחרות כפי שכתב בקונטרס וועד חכמים (ח"א ס"י פ"ב) דאסרו משום רוח רעה ומה שמסיים להקל מדברי הגהות מרדכי (שבת פ"א) דבוה"ז לא שכיח רוח רעה בזמנינו עיי"ש אבל בזמן חז"ל היה שכיח ובפרט לפי תוס' שבת (קמ"א) ובפר"ח יו"ד ס"י קט"ז (ס"ק ט') שגם בוה"ז יש רוח רעה.

ביצה בקליפתה הוי ראוי לכלב או לא

בד"ה ובדרך כתב הפלתי דביצה בקליפתה הוי מוקצה ועל זה העיר הברוך טעם דזה אינו דהא יכול לשבור הקליפה וליתן מה שבתוכה לכלב ולא מצינו סברא זו רק גבי ביצה שיש בה אפרוח שאסור לשבור הקליפה בשבת דגורם בזה מיתת האפרוח והכלב אינו אוכל מעצמו כ"ז שהקליפה עלי' יעו"ן שבת (מ"ה), שוב ראיתי שנרפס תוס' ישנים שמקשים דהא יכולים להסיר הקליפה ויאכל הכלב.

הערות הברוך טעם על הגלין של הפלתי כאן

(א) בד"ה ועוד. אם ישחוט יבורר. נ"ב לא מחזורין דבריו כלל דבלא ממ"נ ג"כ קשה מהכ"ת לא יבוטל משום שיש לה מציאות בירור שהוא מותר דהא אם יבורר שהוא מותר הרי אין עליו כעת איסור ודשיל"מ אינו אלא כשאסור עתה ויש היתר לאיסור עיי' מעשה או זמן משא"כ בכה"ג שלא יתחדש כלל היתר על איסור רק שיבורר למפרע אם הוא מותר או אסור על דרך הגוונא שכ' המחבר שאם יבדוק לאחר שחיטה יודע עיי' בדיקה.

(ב) בד"ה אמנם דנקרא בשם היתר. נ"ב לא יעלה על הרעת דספק איסור לא בטל מב"מ במב"מ משום שאין עליו שם איסור ודאי דהוי כהיתר בהיתר ואי משום שאין ההיתר עומד להתברר ק"ו שיובטל היכא

לחלק ועין כאן בפתחי חשובה (סק"י) שהביא מתשר בית יעקב (ס"י ק"י) דכיון דליכא מצוה לשאל עליו לא הוי דשיל"מ וחפמ"ג מכריע כהחור"י (באן במ"ז סק"א ובהל' פסח במתיחה חלק שני דיני תערוכות אוח ט"ז ד"ה חש"ר) ותרומה בוודאי לא הוי מסיבה זה דשיל"מ כמו שכתב החור"י (ס"י ק"ל) דכיון דעשה מצוה ובירך ברכה לא ישאל עליה עי"ש. ועיין ח"ס יו"ד (ס"י ו"ג) ושו"ת משנ"ה (ח"א).

הנולדת כיו"ט ושבת דמאתמול נגמרה קודם שחל איסור שבת ויו"ט כדקיי"ל כל ביצה דמתילדא היום מאתמול נגמרה כן ביצת טריפה אף שנגמרה קודם שחל איסור טריפה דנולד הטריפות אח"כ וזה כוונתו רק איסור דרבנן מכל מקום ספיקו אסורה וטובא קמ"ל כדעת הב"י.

סק"ה

בקשת הפלתי להשיטות דס"ס לא מהני בדשיל"מ

הפלתי הקשה לפי דעת רבינו שמחה הובא במודכי ע"ז פרק כל הצלמים (ס"י תתמ"א) דס"ל דס"ס לא מהני למה אמרינן סתם כלי אינו בן יומו מטעם ס"ס עיין בס"י ק"י (סעי' ה') שדבר שיש דשיל"מ צריך להחמיד ועיין מנחת כהן (בשער התערוכות ח"ג פ"א) שכתב דאף דהרמ"א הכריע להחמיד בדשיל"מ דלא מהני ס"ס מכל מקום רוב פוסקים סוברין להקל ועיין שעה"מ (פ"א מהל' יו"ט הל' י"ט) שדן בדברי הטו"ז יו"ד.

והר"ן במס' ביצה (ד' ע"א) ד"ה כל דבר, נסתפק בס"ס אם החמירו בו ודעת הרשב"א בתורת הבית שער התערוכות (בית ד' שער א') אמנם ר"ת לא גרס ואחרים באחרים דלא כר"י במס' זבחים (ע"ד ע"א) דס"ל ס"ס לא מהני וע"כ הקשה רבינו שמחה מרקנתי ספיקא אסורה ואם נתערבה באחרות וכו' ומתוך שאני דשיל"מ כמו שאינו בטל כן ס"ס אסור ועיין פר"ח (ס"י ק"י ס"ק מ"ג) ממ"נ אי ס"ל נתערבה קאי על ספיקו וקשיא ליה למה ס"ס אסור ואין תירוץ עולה יפה דעדיין קשה לאוקימתא ספק טריפה למה ס"ס אסור ואי מפרש ואם נתערבה לא קאי על ספיקו כר"ת מנ"ל לחדש דשיל"מ שאני ועיין כאן פלתי (סק"א. ולהלן ס"י ק"י אוח כ"ז).

ולחפור עוד מדברי הרמ"א (ס"י תת"ז סעי' ב') שכתב בדגן שהיה מונח בעליה וירדו עליו גשמים ורך הגג במקצת מקומות ונתלחלחו החטים אלו שנהיו רטובים אסורות אבל החטים שבשאר מקומות מותר להשהותן עד לאחר הפסח משום ס"ס שמא לא ירדו עליו גשמים ואת"ל עלו שמא לא נתחמצו אבל לאוכלן בפסח אסור ולא מהני ס"ס ע"כ. ובביאור הגר"א ציין לפי שיטת רבינו שמחה דלא מהני ס"ס וס"ל להרמ"א דחמץ הוי דשיל"מ.

נדרים אי הוי דשיל"מ

בשרית מהולנ"ח (ס"י פ"ח) כתב דנדרים לא הוי ממש דשיל"מ לפי שאינו בידו לשאל עליו דמאן יימר דמזדלק ליה חכם עי"ש - ולכאור' יש לרן עוד דהרי קיי"ל החכם עוקר הנדר מעיקרו נמצא דלא היה אסור מעולם ואין זה דשיל"מ ודשיל"מ הוא דוקא אם יש היתר לאיסורו וכן כתב תוס' בפסחים דשאלה לא מקרי יש היתר לאיסורו דהרי החכם עוקר נדר מעיקרו ונמצא שלא נאסר מעולם ויש שרצין לחלק בין במקום דצריך פתח ובין במקום שצריך חרטה גרידא דבמקום דצריך חרטה דאז אין זה מקרי עוקר הנדר מעיקרו ויש לרן עוד בזה, ובעיקר הדבר אם אמרינן מאן יימר דמיזדלק ליה חכם יש בזה דין ודברים בראשונים ובאחרונים ועיין קידושין (ס"ב ע"ב), ויש ראשונים הסוברים דדוקא בגר אמרינן הכי משום דקשים גרים לישראל ויש עוד להעיר מדברי תוס' גיטין (ל"ג ע"א) ד"ה ואפקעינהו שכתבו ויש חזקה שלא ישאל כיון שלא נשאל עד עכשיו ועיין מהרש"א שם. ועיין טו"ז יו"ד (ס"י שכ"ג) דבמקום איסור כדי שלא ילקה בוודאי ישאל עליו. ועיין תשו' מהר"א יו"ד (ס"י ש"ה).

שבועה אי הוי דשיל"מ

בנדרים (ג"ט ע"א) אמר ר' אבא שאני קונמות דכיון שיכול לשאל עליו הוי ליה כדשיל"מ. והסביר כאן הפלתי הטעם כיון דמצוה לשאל עליו הוי כדשיל"מ וכן כתב המנחת יעקב (כלל ע"ד סק"ה) והנפק"מ הוא לגבי שבועה, עיין בשו"ת חות יאיר (ס"י ק"א) דמי שנדר שלא לשתות יין ונשבע שלא יתיר לו את נדרו הוי דשיל"מ דמתחילה יתיר את השבועה ואח"כ יתיר את נדרו אבל לפי הנ"ל יש

2

2

ועיין בקרית ספר (פי' ומעיש דשילי'ם הוא מהית) ועיין שו"ת ח"ט יו"ד (סי' צ"ה) שמסתפק בזה (ועיי' עוד כסי' י"ז ובסי' ר"ט) ועיין ח"י כ"ט (ביצה) שזן דלפי הר"ן היא דינו מה"ת אבל דחוק הוא דהר"ן במס' פסחים (דף ד' סעי' ה"י"ף) כתב דמדרבנן הוא ועיין תשרי מהר"ם שיק יו"ד (סי' ק"ב) שזן בדברי הר"ן ובדברי רבו.

קשיא להרשב"א דנתן טעם של פירז מעותיו

ועיין תשרי משנ"ה (ח"ז סי' ק"ג) שהביא דברי הרשב"א דנתן טעם בשביל פירז מעות ע"כ אתי רק אליבא דרש"י דנתן טעם של הזין דבר שיש לו מתירין משום שעד תאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אבל לפי הר"ן מה לי אם צריך לפזר מעותיו או לא סוף סוף עדיין לא מיקרי מין אחר ועל זה כתב דאודבא י"ל דבשלמא לשיטת הר"ן הרי בעצם הוא מין אחר דזה בלוע בו איסור נבלה חה אין בלוע בו איסור נבילה והוי ליה שתי מינין עיי"ש.

הסבר במה"ת וה"ן דכלי איסור שנתערב הוי דשילי'ם הברוך טעם כתב סברת הר"ן שם י"ל דגבי תערובות כלי איסור הוי דשילי'ם כיון דכלי של איסור מיד שהשיג בליעות האיסור ה"י עומד להתכשר בהגעלה דזה תיקונו ואין לו תיקון אחר ודמי קצת למעשר שיצא חוץ לירושלים דמחשב יש לו מתירין בהעלאה לירושלים מחמת שנכנס שם פעם א' ושוב אין לו פדיון וע"כ לאטוקי קאי כן סברת הר"ן המובא באס"ז אבל כשעדיין לא נכנס ומועיל לגבי פדיון וע"כ לא הוי דשילי'ם מצד העלאה לירושלים דמחוסר מעשה ולא קאי להכי.

דברי הפלתי איתא כבר במנחת יעקב

ואי"כ כל הטעם. נ"כ גם במנחת יעקב (כל ל"ט סי' ה) מתוך כן ומביא שמפורש ממש כן בדברי הר"ן בנדרים (סי' ד"ה) בשלמא קתמות והרשב"א במשמלת הבית (דף ק"ג ע"א) חולק ע"ז ומחשיב לדשילי'ם כל שההיתר תלוי במעשה ומעשה בידו ע"כ הביא לטעם זה דצריך התצאות להגעילו. הובא גם בגליתות של הברוך טעם.

במה"ת הרמב"ם אם צריך להעלותו מעשר שני לירושלים

כתב הרמב"ם (בפרק ו' מהלכות מעשר שני הלכה י"ד) פירוח מעשר שנתערבו בפירות חולין יאכל הכל בטהרה במקום או יפדה את המעשר לפיכך אם נתערבו בירושלים אסורין בכל שהן כמנין הואיל והוא בירושלים הרי הוא כדבר שיש לו מתירין יאכל הכל בטהרה ע"כ. ושם להלן (בהלכה ט"ז) מעשר שני בטל ברוב באיזה מעשר אמרו במעשר שנכנס לירושלים ויצא ונפלו מחיצות שהרי אין שם מחיצות להחזירו לשם ואי אפשר לפדותו מאחר שנכנס ואע"פ שאין בו שו"פ תמצא דהרי דשאל"מ ובטל ברוב וכו' הרי יוצא דבהל' י"ד מחלק בין נתערבו בירושלים לנתערבו חוץ לירושלים ולקמן בהל' ט"ז כתב בהדיא דדוקא במע"ש שנכנס לירושלים ויצא ונפלו מחיצות בטל ברוב משמע דבלי זה לא בטל (ועיין פ"ח והביאו הפלתי מה שחילק) ועיין משנה למלך שגם נתקשה בזה.

ועוד חידשו בזה דדעת הרמב"ם לחלק דבירושלים אין איסור רק לטהורים אבל לטמאים שאין להם היתר מותרין לאכלם אבל בירושלים החמירו גם לטמאים (כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה).

במעשר שני דשילי'ם היא מה"ת או מדרבנן

הפרי"ן כאן (סק"א) כתב דמה"ת בטל וכן כתב הפרי"ח כאן (סק"א) ואף לסברת הר"ן כתב הפמ"ג במ"ז (סק"א) דבטל מה"ת ועיין שושנת העמקים (כלל י"ד) ועיין פמ"ג בפתיחה להל' פסח (ח"ג פ"ד אות ח'). אמנם מדברי הכ"מ (פי' מהל' מעלה הל' ו') משמע דמה"ת הוא דאינו בטל דבר שיש לו מתירין וזה דלא כמשמע מדברי רש"י ב"מ (נ"ג ע"א) אלא כסברת רש"י בבכורות (פי' ע"ה) ועיין במהרש"ם בדעת תורה (סימן י"ד סי' ק"ט) והביא מה שכתב הגאון ר' יהודה אסאד בתשרי יו"ד (סי' שלי"ט) לפרש דברי הכ"מ דהיכא דכידו לחקנו עכשיו בכל שעה בכה"ג הוי דשילי'ם מה"ת ושאיני הקדש דקיי"ל דשוה מנה שחילל על שו"פ מחולל בכה"ג לא הוי מחוסר ממון ולפי דבריו גם במע"ש כן כפי שפסק הרמב"ם (בפ"ד טע"ש הל' י"ח)

קשיית הברוך טעם על סברת הפלתי

בד"ה אמנם. או לפדותו. דבריו בזה אינם מובנים
דהא מצד פדיון מחשב שם בסוגיא לדשיל"מ
(ובהערות מסביר דכוונת הפלותי דהיינו אי ל"ל דחוקיה אי"כ פחות
משר"פ אין מצוה להעלותו וכן אין מצוה לפדותו משא"כ לחוקיה
דאשור לפדותו כיון דשייך לצוף לשור"פ ולכן מקשה הגמ' לחוקיה דהוי
דשיל"מ ועיין ריטב"א דמעשר פחות משר"פ אינו חייב להעלותו
ולפדותו מה"ת) והר"ן מיישב שם בסברתו בפשיטות
קושי התור"ס יעו"ש באס"ז.

ב) בד"ה איברא דיש כו' פסיעה אחת. העיר הברוך
טעם צ"ל מקום קרוב היינו שאינו רחוק הרבה.

ג) וקשה נעילל הך. והעיר הברוך טעם י"ל דדעתו
לפדות מעשר ולא על ממון ויחזיק המעות עד
זמן שילך לירושלים בעליה לרגל וכדומה שיתמהמה
שם ויאכל שם בדמי מעשר שני אבל פירות לא
באפשרי להחזיק גם י"ל דטריחא ליה המשא ולכן
יפדה במקומו המע"ש שיש לו וכיון שמחמת שארי
פירות מע"ש יש לו לא הי' צורך כלל לטרחא להגיען
לירושלים דיכול לפדותן א"כ יהי עיקר הטריחא כדי
להתיר הפחות מש"פ שנתערב ונגד זה אפי' הליכה
ממקום קרוב הוי כהוצאה מרובה ולא שייך גבי' שם
דשיל"מ רק כשאינו אלא כעין פסיעה אחת.

ד) בד"ה איברא יש. או חומש להוסיף. והעיר הברוך
טעם כל דבריו בזה הדיבור אין להם שחר.
(ובהערות מסביר דהתמיה דהיאך נימא דוק במעשר בפחות משר"פ הוא
דחשיב הוצאת הדרך וטרח משא"כ במעשר של שור"פ כיון דמרחיק
החומש וכי חומש של שור"פ שקול כנגד הוצאת הדרך והטרח).

ה) בד"ה ונשוב. דטריחא ליי לפדות. והעיר הברוך
טעם צ"ע הא כבר נתחייב כפדיון או העלאה
קודם התערובות ולזה עמד ועיין בדברי הר"ן
ודיטב"א שמובאים באס"ז לכ"מ ואם טורח עליו
מצד רבוי החולין שבהם התערובות עדיין בידו
לפדותו ולמה יחוש לטרח מה שכבר נתחייב
להעלות עכ"פ רמי הפדיון כמצות התורה.

ו) או בהעלותו לירושלים. והעיר הברוך טעם לפי
הסברא ולא מיקרי דשיל"מ כ"א היכא שיש היתר
להאיסור י"ל דמצד שבידו להעלות לירושלים אינו
דשיל"מ דהא אף שיעלוהו ישאר בקדושת מעשר

(ובהערות הקשה וצ"כ דהרי מקשיה הגמ' וליהדר תעליה נשמע דע"ז
הוי דשיל"מ) אבל מצד שבידו לפדותו הוי שפיר
דשיל"מ דע"י הפדיון יוצא מקדושתו ושב להיתר
גמור ככל חולין.

חמץ אי מקרי דשיל"מ

הפלתי בד"ה ומה שכתב הש"ך חמץ מקרי דשיל"מ
משום דקיי"ל כר"ש דחמץ שעבר עליו
הפסח מותר מה"ת ואע"ג דאסור משום קנס מ"מ
ס"ל להרמב"ן כיון שמה"ת מותר לאחר הפסח אף
שקנסו חכמים ואסרוהו לא קנסו להקל אלא להחמיר
ולכן נחשב כדשיל"מ אמנם הר"ן חולק על הנחה זה
וס"ל דמה שאנו אומרים דאינו בטל אינו כי אם
מדרבנן ועל דרבנן אין ראוי להחמיר ולכן אי אפשר
לומר סברא הנ"ל ולכן כתב טעם אחר והוא דלא
קניס ר"ש חמץ בתערובות והפמ"ג בשפתי דעת
(סק"ח) בד"ה מה כתב לפלפל על הפלתי מטעם זה
עיי"ש אמנם הש"ך לא הבין כן דהרי הוא כתב
בפירוש דיש להשהות הכלי מעל"ע משמע דלענין
זה נחשב דשיל"מ כיון שלאחר זמן יהיה מותר
מה"ת, ובשו"ת החדשות לרע"א נדפס הערות על
הפמ"ג וכתב דמה בכך שמותר באכילה לאחר הפסח
אף מדרבנן כין שמעורב בהיתר מאחר שזה ג"כ מדין
ביטול למה נחשב יותר היתר ולכן כתב דתערובות
חמץ לאחר פסח קיל משער תערובות איסור שמותר
אף בפחות מס' וסגי ברוכ בעלמא עיי"ש אבל הפלתי
לא כתב כן לפי המג"א סימן תמ"ז (ס"ק ס"ד) דבעינן
ס' בחמץ לאחר פסח ג"כ. (ועיין לקמן סק"ט שכתבנו מה
עוד).

**דברי הפלתי בביתא לעתים על הרמב"ם (פ"ב ה"ז)
מהל' י"ט**

דחננה יש לדקדק קצת בדברי התוס' דתירצו אהאי
קושי' ולבטלי ברוכא בעלי חיים חשיבי ולא
בטילי אי נמי משום דהוי דשיל"מ ע"ש והנה יש
להבין מאי אי נמי שייך הכא דקארי ליי מאי קארי
לי' והוא מבואר לעיל דדשיל"מ לא בטיל ואין לומר
דרב פפא דמשני (לעיל דף ר) דהאי תנא דליטרא
קציעות הוא ומוקי הברייתא בספק טריפה ולא ס"ל
כלל האי דר' אשי ואליבי' ליכא לתוך האי תירוצא

דצריך דוקא שינענע כל חדא חדא ובצי דוקא הזמנה במעשה א"כ ודאי לא מקרי כלל דשיל"מ כיון דאיסורו חזרו ליי"ט הבא וההיתר תלי' דוקא במעשה ולא מקרי כלל דשיל"מ ולפי"ז נחא הא דקתני לקמן פרק אין צדין אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על שזימן בתוך הקן ומצא לפני הקן שאסורין וקשה לכאורה ב"ש וב"ה מה טיבו וכי נחלקו מעולם ב"ש וב"ה בזאת עד דיתכן עליו לישנא דמורדים ב"ש וב"ה אמנם לפמ"ש הכל נחא דכל הך בבא בתוך הקן ומצא לפני הקן תלי' בגדר הספק אי מעלמא אתא אותם מתוך הקן וא"כ שפיר תלי' בהאי פלגותא דב"ש וב"ה והיינו לב"ש דצריך הזמנה במעשה לא הוי כלל דשיל"מ כג"ל א"כ אמרין דספיקא מותר ובכולם ספיק' דרבנן משא"כ לב"ה הוי שפיר דשיל"מ וספיקא אסור ולזאת קאמר רשב"א לא נחלקו כו' דאף לב"ש ספיקא אסור והיינו משום דקיימ"ל רוב וקרוב הולכים אחר הרוב וא"כ הוי ודאי ולא ספק וא"ש ודו"ק.

סק"ז

בראיות הפלתי דעמם בטיל ואין לו דין דשיל"מ

הפלתי (כאן ר"ה אמנם) הביא ראייה מגמ' יבמות (פ"ב ע"א) וממשנה ערלה (פ"ב מ"ה) וכתב החו"ד כאן (סק"ד) דראייה ברורה היא.

דעת ראשונים דעמם בטיל

עיי' במרדכי במסכת פסחים (ס"ה תקע"ג) שכתב ח"ל הר"ש מפליזא כתב בשם רבינו יעקב תם ולא שייך דבר שיש לו מתירין בדבר שאין בו כי אם טעמא בעלמא עיי"ש ובטור אורח חיים (ס"ה תקע"ג) כתב גם כן בשם רבינו תם ובוזה דוחה דברי האבי עזרי שאסור תבשיל שנעשה בספק ביצה שנולדה ביו"ט עיי"ש (אלא הביא הקשה דהטור כאן הביא דברי רבינו תם דס"ל להתיר ומתקן בין מינו וביצה תבשיל מין בשאינו מינו לשאינו מינו ולכן נפצא דחולק על דברי הראב"ה דס"ל שאסור דהוה אינו כיון דמין בשאינו מינו הוא וכן כתב ג"כ הש"ך (ט"ק ט') לחקשות ולכן כתבו לתרץ. דאין כאן סתירה בדברי רבינו תם אלא באריה טייר ג"כ באופן שהתבשיל והביצה שני מינים ולכן מסיק להתיר באריה עיין בדרכיהם אלא דוחק לפרש כן דהוי רית בטור הישר (ס"ה תיש) כתב

דחזי דשיל"מ זה אינו חדא דדעת התוס' הוא דכ"ע מודים דשיל"מ לא בטיל אף בדרבנן רק רב אשי חרית לן דספיקא נמי להחמיר ואף ס' אסור כמש"ל (ע"י בתוס' ביצה ל"ח ד"ה ולבטל מים ומלח) ועוד לר"פ היאך תירץ הראשון אינו מתוקמי דהא משני ג"כ בש"ס דזבחים בפרק כל הזבחים שנתערבו כו' דהאי תנא דליטרא קציעות הוא ור' אשי משני בעלי חיים חשיבי ולא בטלי כו' ע"ש אבל ר"פ ס"ל דאף ב"ח בטלי ואם נאמר דר"פ ס"ל דבדרבנן דשיל"מ ל"ב א"כ אינה מוכרח לומר לאוקמי המשנה כאן כתנא דליטרא קציעות דזהו דוחק וכן מה דתירץ תוס' דהוי דשיל"מ וכתב א"נ כו' לא ידעתי דהא תירץ הראשון הוא אמת וברור ומוחלט דב"ח לא בטלי וא"כ מאי א"נ שייך כאן.

ור"ל דלכאורה לא שייך הכא כלל דשיל"מ הואיל וחזרו לאיסורא ביי"ט הבא וכמו דאמרין בחמץ בפסח ולא מקרי כלל דשיל"מ הואיל וחזרו לאיסורא ביי"ט הבא וא"כ ה"ה כאן הואיל ביי"ט הבא צריך לזמנו א"כ צריך מעש' וקיימ"ל בכל דשיל"מ דבמינן דוקא שיהי' המתיר עתיד לבוא ממילא וכן פסק שם במעשר חוץ לירושלים דלא הוי דשיל"מ הואיל והוא טורח להעלותו לירושלים (ועיין בפרי"ה ליי"ד סימן ק"ב) ואף תירוצם דהאי תנא סבר דב"ח ל"ב ג"כ יש לפקפק דהא תינח ב"ח משא"כ בעבר ושחט להנך יונים בשוגג היה מותרים כמבואר בטור י"ד וש"ע סימן ק"י דאם שחט לבעלי חיים בשוגג דבטלו לחשיבתן והמשנה קתני אסורין משמע לגמרי לכך תי' תוס' שני תירוצי' ע"ד ממ"נ דאי איירי בחיים א"כ לא מקרי כלל דשיל"מ כיון דהוא חזרו לאיסורא ביי"ט הבא כג"ל הרי אינן בטלים מחמת חשיבת ב"ח ואי דעבר ושחט"י בשוגג קמיירי א"כ הרי אינן בטלים מחמת דשיל"מ דבשחוטין מעולם לא יבוא ביי"ט הבא לכלל איסור וא"כ ממ"נ הרי הם אסורים ולא מהני ביטול בכל צד הן במות' הן בחייהם ודו"ק.

ובזה ה"י מקום לומר דודאי לב"ה רסגי' הזמנה בדבור מכאן אני נוטל למחר א"כ ודאי דהוי דשיל"מ דהא אין איסורו חזרו ליי"ט הבא דהא ה"י בידו לזמנו בפה וא"כ לא מקרי כלל מחוסר מעשה ובדיבור בעלמא מוכן משא"כ לב"ש דס"ל

בדעת ר"ת אם ס"ל טעמו בטל בדשיל"מ

עיינן בספר הישר לר"ת חידושים (סי' ת"ש) דמשמע דס"ל דטעמו בטל ועיין בהגהות יד שאול שכתב כן ובעל לחם שלמה בספרו על הראב"ן (עמוד ת"ט) כתב דאין הכרח דתשו' זה הוא מר"ת כיון שיש עוד תשו' שם.

ועיין בביאור הגר"א כאן (סק"ג) דלפי דברי הרמ"א נחזק מה שאמרו בע"ז (ע"ג ע"ב) ד"ה טבל, הטעם דטבל שאסור במשהו משום דכהתירו כך איסורו דהיינו שאור של טבל שנפל לעיסה של חולקן וסלקן אבל מדכתב תוס' שם ד"ה טבל שתירוק בענין אחר לא משמע כן עיי"ש.

בדעת הרמב"ם דטעם בטל בדשיל"מ

הפלתו מיישב דברי הרמב"ם (פ"ו מה"ל ממאכא"ס ה"ל י"ב) לפי הסברא דבטעם לא אמרינן דשיל"מ עיי"ש. ויש להעיר מדברי המנחת כהן (ח"ג ס"ב) שהביא ראיה מדברי הרמב"ם שמשמע מדבריו דשיל"מ אוסר בכל שהוא במינו אפילו לא נתערב אלא פליטתו בלבד והוא כי הרמב"ם כתבו שחמץ בפסח אוסר בכל שהוא בעבור שהוא דשיל"מ לאחר פסח ושהחמירו בו לאסרו ג"כ שלא במינו במשהו משום חומר החמץ ויצא מכאן ראיה גמורה שדעת הרמב"ם דשיל"מ אוסר אפילו בטעמו שדי החמץ אוסר בכל שהוא בפליטה והוא קורא דשיל"מ ואף שבעיקר הדין לא קי"ל כהרמב"ם במה שסובר שחמץ הו' דשיל"מ מכל מקום יוצא מדבריו דשיל"מ אוסר במינו בכל שהוא אפילו בפליטתו ע"כ.

אמנם המנחת יעקב (כלל ע"ד אות ח') דוחה דברי המנחת כהן שהביא ראיה לדברי הש"ך ולכאור' היה לו להקשות קושיא גדולה מזה על הרמב"ם דלמה החמץ אוסר אפי' שלא במינו הו' חמץ דשיל"מ דשיל"מ בטל באינו מינו אלא הנכון הוא דלא קשה מידי דהרמב"ם תיקון כל זה שם (מה"ל י"ב) דתירוקן שאני חמץ בפסח כיון דכתיב כל מחמצת לא תאכלו והחמירו בו באינו מינו ולכן אפשר לומר

להדיא דשיל"מ אוסר גם באינו מינו ולפי"ז צ"ב דברי הטור ועכ"פ דברי הטור באורח יעקב שהוא ראיה לדברי הר"ש הנ"ל בשם ר"ת דטעם בטל בדשיל"מ).

ובתננות אשר"י (פ"ה דע"ז סי' ר"ט) הביא בשם מהרי"ח (ידאל חסיד ז') דשיל"מ אפילו באלף לא בטל כשיש שם ממשות אבל טעמו בטל. ועיין בתורת חטאת (כלל ע"ד דין ב') שהביא לדיוק כן מדברי התרומת הדשן בהגהות על ספר שערי דורא (סי' ע"ד אות ב') שמשמע דבפליטת טעם מודה להקל וגם בנימוח גוף האיסור הו' דינו כטעם שנחבטל והקשה הש"ך מגמ' נדרים (נ"ב ע"א) דאמרינן התם קנתם יין שאני טעם ונפל לתבשיל אם יש בו בנותן טעם אסור ועיין תוס' שם ד"ה לא נתנו והרא"ש (פ"ו סי' ג') ובתשו' (כלל ב' סי' א') וסמ"ג (לאוין ע"ב) ואמרינן בירושלמי (נדרים פ"ו סוף ה"ל ד') דנדרים דשיל"מ הוא והוא דאוסר רק בנתינת טעם משום דמיירי במין בשאינו מינו כמו שציין הר"ן שם בד"ה וקשיא הו' דאם נפל יין ליין אוסר בין אם גוף האיסור נימוח ובין טעם של איסור דבטעם יש להקל (ועיין בטו"ז סק"י) ועיין בשו"ע סי' ר"יו (סעי' י') וכן פסק הב"ח ד"ה ומ"ש וכן הביאו ראיה מדין כלי של איסור שנתערב בכלים של היתר ולא דנין מטעם דאין כאן דשיל"מ הו' דטעם אוסר וכן מוכח דמים שבעיסה מקרי דשיל"מ (בביצה ל"ט ע"ב) אע"פ שאין בו ממש אלא להלכה עיי"ש מה דמסיק ועיין מנחת יעקב (כלל ע"ד סק"ח) דראוי לחוש לדברי הש"ך בנימוח האיסור אבל אם אין שם רק טעם יש להקל וכן ס"ל להשו"ע של בעל התניא אר"ח (סי' תק"ג ובקרא שם)

הש"ך הקשה על הראשונים הנ"ל

הש"ך הקשה מה לי טעם ומה לי איסור בעין סוף סוף סוף סברת ער שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר עדיין קיים ואמאי מקילין בטעם, וע"ז כתב המנחת יעקב דכהאי גוונא מחלק הש"ס בפ"ק דביצה לענין דשיל"מ גבי עצים שנשרו מן הדקל ה"מ הכי דאיתא לאיסורא בעיניה הכא מקל' קלי לאיסורא.

מינו אבל במין במינו בטעמא אין הטעם נרגש כלל מעיקרא ואין צריך ביטול מה"ת ע"כ. וראיתי לבעל שארית יהודה שהקשה לאביו בשו"ת בית שערים יו"ד (סי' קלי"א) אם כן היאך ילפינן בחולין (צ"ח) דכל איסורים שבתורה בסי' או בק' מזרוע בשלה הרי התם אפילו ליכא רוב מותר כיון דלא נבלע באיל אלא טעם הזרוע והוא מין במינו בטעמו ואין צריך ביטול כלל וכתב לתרץ בכמה אנפי.

א. לפי דברי הר"ן במס' חולין (צ"ח) שיש ג' מינים בטעם כעיקר א. שלא קלט ההיתר מן האיסור אלא טעמו בלבד לא גופו ולא פליטתו ויליף כן ממשרת ב. שקולטו היתר מן האיסור פליטתו אבל לא גופו (ויליף זה מגיעולי מדין) ג. שנתערב בהיתר מגופו של איסור (ויליף כן מבשר בחלב) עיי"ש. ולפי זה יש לומר דכוונת דברי הטור דאם לא נשאר רק טעם ואינו נרגש משום ששרין בטעמא אין צריך ביטול כלל מה"ת היינו דוקא במין הראשון דליכא שם לא גוף ולא פליטה רק שקלט היתר טעם מן האיסור אבל במין השני שיש פליטת האיסור ולא גופו שפיר בעי ביטול וזרוע בשלה ה"י פליטת הזרוע ולכן שפיר יליף ממנה שיעור סי' ולקמן בסי' קע"ג הסביר כן דעת הרמ"א דס"ל דטעמו בטל היינו דוקא לפי מין הראשון עיי"ש ועיין פמ"ג כאן שהקשה עליו עיי"ש.

ב. עוד כתב לפי תוס' שם ד"ה רבא דזימנין שיש שומן זרוע הרבה ומבואר בש"ך ריש סי' צ"ח דשומן ובשר כחוש מין בשאינו מינו בטעמא וא"כ פעמים ששומן הזרוע נותן טעם בבשר כחוש של האיל ושפיר בעי ביטול ברוב או בסי' ועיין שם עוד תירוצו, ועיין לקמן בסי' קע"ג שמפרש דברי הרמ"א כאן דס"ל דטעמו בטל בדשיל"מ עיי"ש (ועיין בשו"ת מהרדש"ם ח"ד (סי' י) דבטפס טהרת הקודש (במס' זבחים ע"ט) מדייק הרשב"א ס"ל כהטור ודן שם עוד בדבריו ועיין עוד שו"ת בית שלמה יו"ד סי' קכ"ב ועיין שם מדברי בית אפרים יו"ד (סי' ס"ה) דס"ל כהרמ"א עיי"ש).

כמה הערות מגליגות הברוך טעם

א. בד"ה אמנם. וצ"ל ביוחזק. נ"ב לפי המבואר שפ"י נימוח שנתמחה לגמרי בתערובות מאה

דראוי לאסור גם בטעמו לבד ומסיק להקל וכן דחה הפר"ח כאן דברי המנחת כהן (בסי' י"ג).

בדעת המחבר אם ס"ל טעמו בטל

עיין מגן אברהם ארי"ח סי' תקי"ג כמה שכתב המחבר התם ביצה שנולדה ביו"ט שנתבשלה כתבשיל אם יש סי' כנגדה הכל מותר חוץ מן הביצה ודייק שהביצה שלימה והסירה ואז דוקא אם נתבשלה עם בשר אבל ביצה עם שאר ביצים דהוי מין במינו אסור משום דטעמו ג"כ אינו בטל בדשיל"מ וזה דלא כהרמ"א כאן עיי"ש. וצ"ב למה לא נימא דסתמא נקיט דביצה נתבשלה עם התבשיל הרי מין בשאינו מינו ומכירה ולזה אמר דצריך להסירה אבל אם נתבשלה עם ביצים אחרים אין סימן היכר ואינו יכול להסירה ולכן אינה בטילה אפי' באלף וגם למה הרמ"א לא העיר כאן כלום על דבריו.

בדעת הטור שיש סתירה בדבריו מארי"ח ליר"ד

עיין ביו"ד שכתב אבל לפי מה שכתב ר"ת דהא דדשיל"מ לא בטל היינו דוקא במינו אבל מין בשאינו מינו בטל אם כן התבשיל מותר ובאור"ח (סי' תקע"ג) כתב אבל לפי מה שכתב ר"ת דהא דדשיל"מ לא בטל דוקא כשהוא בעין אבל טעמו בטילה נראה שהתבשיל מותר עיי"ש והב"י באור"ח סבר דחד הוא ומה שכתב הש"ך לתרץ צ"ב דהרי אזלינן בתר שמא דדשיל"מ ולא בתר טעמא.

בדעת הפמ"ג

עיין שפתי דעת סי' צ"ב (סק"י בסופו) ובשער התערובות (ח"ג סוף סי' ב' ד"ה דשיל"מ) דטעמו אסור ובאור"ח (סי' תקי"ג בא"א סק"ו ובסי' ש"ח סקט"ו) ציין עליהם הודכי תשובה כאן.

ביאור דברי הטור דטעם במין במינו אינו אסור מה"ת

הטור ז"ל וזה כאן (סק"י) הסביר דאם סילק גוף האיסור ולא נשאר רק טעמא אינו צריך ביטול מה"ת כלל ולא אמרו טעם כעיקר אסור מה"ת רק באינו

סק"ז

חתיכה שנאסרה לבשלה ומותר לצלותה אי מקרי דשיל"מ

מקור דין זה של הרמ"א הוא בספר תרומת הדשן (סימן ק"ע) וזה לשונו ונראה דלא מקרי דשיל"מ בצליה משום דבצליה לא נאסר מעולם ולבשל עדיין הוא אסור ולא שייך לומר דשיל"מ אלא היכי שיש היתר לאותו צד הנאסר כבר ואע"ג דהרי"ף והראב"י חולקין על האי סברא במס' פסחים גבי פת שאפאו עם בשר דאע"פ דריחא לאו מילתא הוא בדיעבד מ"מ כיון שאפשר לאכול הפת בלי חמאה וכדומה מקרי לכתחלה דהרי דשיל"מ, וכתב הרי"ף מאיר מרזנטברק דכיון דתוס' אינו חולק על הרי"ף נקטינן כהרי"ף ואע"ג דלצלי היה מותר מעולם ולחלב לא ניתר לעולם מקרי דיש לו מתירין מ"מ כיון דדין דשיל"מ אינו אלא דרבנן יש להקל עי"ש [והאחרונים כתבו לחלק בין ההוא דיבמות (ס"א) הובא לקמן בסק"י להא דכתב הרי"ף לפי הר"ן במס' נדרים דשאני ההוא דיבמות דלישראל לעולם אסור א"כ למה נחמיר בתערובות אצל ישראל מפני שיש לו היתר לכהן אבל פת שאפאה עם הצלי בתנור כיון שיש לו ולכל אדם היתר בגוי עכשיו ראוי להחמיר בביתולה עי"ש ואפ"ה הקיל התה"ד בדשיל"מ משום דרבנן הוא אבל לעצם החילוק אולי מודה].

והפרי חודש כאן השיג על הרמ"א וס"ל להחמיר ולמד כן מדברי רש"י סוף ביצה וכן ס"ל להרב שער המלך בפ"ד מהל' מאכא"ס וכן כתב החות דעת (בס"י ס"ט) וכן נראה דעת הפלתי כאן וגם הרמ"א בתורת חטאת (כלל ד' וכלל ע"ד) חושש לשיטת הרי"ף אלא מקיל בבשר שלא נמלח ג' ימים מפני החומרת הגאונים הוא ולא הוי דשיל"מ וגם משום דס"ל דדם הוי אינו מינו של הבשר ומין בשאינו מינו לא אמרינן דין דשיל"מ וזה הסברא ברמ"א כאן וראיתי בשם הגינת ורדים יו"ד (כלל א' ס"י כ"ט) שכתב טעם אחר דטעם בשר יש לו מ"מ בשמא בוודאי חלוקין ועיין בש"ך ס"י ס"ט (סק"ג) וכן כתב בספר תמים דעים (סי' ק"ג).

חתיכות הרי ליכא כזית בכדא"פ וא"כ אינו מוכן תירוצו של רבה סיפא דאיסור כרת ומפרש רש"י שיבוא לאוכלו בטומאת הגוף והא אף אם יאכלנה בטומאת הגוף לא יהי חיוב כרת כיון דליכא כזית בכדא"פ א"ו דהא דאוקמינן בשנמוחה אין פירושו שנימח לגמרי אלא שאבד חשיבותו וגם מחמת שנימח יש ממנו בתערובות נתינת טעם ולכך הוי אליבא דתוס' כלח כלח לעצן מבי"מ. (ועיין בבדוק טעם שער התערובות (דין ד' פ"ט)).

ב. בד"ה אמנם להבין הדברים סותרים. ג"כ יעוין בפרישה (סק"ג) ותורף סברתו דהיכא דההיתר הוא מטעם ביטול ברוח אסור חכמים בדשיל"מ מטעם עד שתאכל בביטול הרוב כו' אבל בתערובות באינו מינו שההיתר בששים מטעם שהטעם כאלו אינו מה ה"י להחמיר בכזה בדבר שיל"מ וכ"כ הפ"י בחידושי' למס' ביצה (ל"ח) ולפ"י ז"ל דביבש ביבש אף באינו מינו לא מתבטל בדשיל"מ כיון דכל ביטול יבש ביבש הן במינו הן בשא"מ אינו רק מצד ביטול ברוח ומעתה י"ל דמה שמחלק הר"ת בין מינו לשא"מ אינו אלא היכא שאין גוף האיסור עומד בפ"ע בתערובות רק טעמו בא לתערובות וא"כ א"ש דברי הטור כאן ולכך יש להתיר בביצה כיון שאינה בעין והוא בא"מ טעמו בטל בסי' אף בדשיל"מ וכן מברואר מדברי הר"מ באר"ח (סי' תקי"ג ס"ק ב') שסברת ר"ת אינו רק היכא דאיכא תרתי א"מ וטעם לבד אמנם דברי הפרשה והפ"י הנ"ל לא א"ש לפמ"ש הש"ך ולענין דשיל"מ אזלינן בתר שמא ולא בתר טעמא. ויעוין באס"ז לב"מ (ג"ג) שמברא שם בשם תוספת הרא"ש ותוס' שאנ"ך שכ' בזה"ל והוי טבל דשיל"מ וכו' וי"ל דכיון שנתערב שלא במינו וליכא ג"ט אין שמו עליו ובטל אע"פ שיל"מ ע"כ. (ועיין בבדוק טעם שער התערובות דין ד')

ג. גוף הביצה קרוי אינו מינו. ג"כ ע"ז לא יתכן לשון הטור מ"ש אבל בא"מ טעמו בטל דהא מיירי מביטול הביצה עצמה.

ד. דהא ולא בטיל ברובא. ג"כ לק"מ ודברי המרדכי לא שייכים רק לענין ביטול ברוב אבל לענין ביטול בסי' דהוי איסור כמאן וליתא לא שייך סברת המרדכי. וכתבנו מכמה אחרונים הסוברים כן.

דאל"כ לא הו' ליה למימר דמהרא"י חולק על הרי"ן
דהא שפיר יש להשוותם בחילוק זה עיי"ש ודו"ק
ומ"מ מדברי מהרא"י בתה"ד נראה להדיא דאפילו
אינו מינו של החתיכות כיון דהחתיכות שנבלע בה
האיסור הוא מינו דהחתיכות לא בטל מאחר דהא
מותר לאחר זמן אין חילוק.

כמה הערות בשיטת הרי"ן

הרדב"ן (ח"ח סי' ק"ד) והפמ"ג בשפתו דעת (סי' י"א)
הקשה על הפר"ח דחושש לשיטת הרי"ן
מדברי הרמ"א בסי' צ"ט (סעי' ה') דחלב שנתבטל
במים מותר לערבו בתוך הבשר ואי נימא דמחמירין
כדעת הרי"ן הו' ליה להחמיר גם התם כיון דשייך
להשתמש בהמים בלי בשר (וכן הקשה הביאור הגר"א לקמן
בסי' ק"ח) והרדב"ן תירץ דלגבי נ"ט בר נ"ט לא גזר
אמנם הפמ"ג תירץ דהתם כבר מבוטל היתר בהיתר
קודם שיבוא לידי דשיל"מ ולא אמרינן חוזר וניער
ובזה מודה הפר"ח דלא קי"ל כהרי"ן עיי"ש וכן
כתב תלמידו של הגו"ב בעל מח"ס תשובה מאהבה
(ח"א סי' ק"ב) ועיין שו"ת מנחת אלעזר (ח"א סי' א') שדן
מדבר הפרי תואר דמשמע אחרת וראיתי ביד יהודה
(סי' ס"ט ס"ק ט') שמסביר רברי הרמ"א דהתם מין
בשאינו מינו הוא ולכן לא מחמירין כיון דשיל"מ
וציין שם עוד קושיא מתשו' רע"א (סי' קפ"ט וסי' ר"ט)
מצמר גמלים ורחלים שטרפן זה בזה אם רוב
מגמלים מותר לחברו עם פשתן וכתב דלפי רברי
הגו"ב ת' יו"ד (סי' קפ"ד) דנעשה בריה חרשה לא קשה
מידי וכן מבואר בתשו' התשב"ץ (חלק שני סי' ד') ולקמן
(בסי' ס"ג אות י"א) הן על הרי"ן דהרי בב"ח שניהם
היתר והאיך מתאים לזה סברת רש"י עד שתאכלנו
ביאסור תאכלנו בהיתר עיי"ש.

דעוד יש להעיר דהרי הבעה"מ ומלחמות במס'
פסחים (פ"ג ע"ב) הקשו דרב כהנא במס' חולין
(ק"א ע"ב) היתר צונן שחתכו בסכין של בשר לאכלו
בכותח והטעם מפרש אב"י ורובא משום דאפשר
לטועמו ולכאור' קשה הרי בדשיל"מ לא מהני קפילא
וראיתי בשו"ת כ"ס יו"ד (סי' ס"ה) ר"ה ולא אכתו
שמיישב דברי הרי"ן עיי"ש.

דחז"ן בחולין (פרק כל הבשר מ"ד ע"א) כתב דשיל"מ
דאוסר מינו באלף אם נפל חתיכה שיש לו
היתר לתוך רוטב אי חוזר אותו רוטב ונפל לתוך
רוטב אחר מקרי מין במינו ואוסר אף באלף עכ"ל
וכתב הדרכי משה (סק"ב) לדייק מדבריו ראף דבר
שארן איסורו מחמת עצמו אם יש לו מתירין אוסרין
באלף וציין מדברי בעל התרומת הדשן הנ"ל דלא
ס"ל כן וכן איתא סברא זו במרדכי (פרק גיה"ז סי' תרפ"ה)
ובנמוקי"י פרק הערל (יבמות כ"ה ע"ב ד"ה גרסינן).

דחנה הרמ"א בשו"ע כאן כתב ח"ל וכן אם אין
איסורו מחמת עצמו בטיל ולכן חתיכה שלא
נמלחה תוך שלשה ימים אף על פי שיש אומרים
דמקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי
אפילו הכי בטילה דאין אסורה אלא מחמת רם
הבלוע בה.

וכתב הש"ך (סק"י) הכל תפסו על הרמ"א בזה כיון
דשיל"מ הוא מה לי בלוע הוא או לא סוף
סוף יש היתר לאיסורו ומה שדייק מדברי תרה"ד
אדרבא שם משמע להדיא איפכא וכמו שכתב
המהרש"ל באיסורו והיתר שלו (מכוונת סי' מ"ב אות ג')
ובספרו יש"ש פרק כל הבשר (סי' פ"ו) דלא כתב כן
שם אלא אחתיכה הראויה להתכבד ראם אין איסור
מחמת עצמו אלא מחמת איסור שנבלע בה אע"ג
דהיא ראויה להתכבד בטל (וכמו שכתב בריש סי' ק"א)
אבל בדשיל"מ משמע שם בתרומת הדשן להקל דלא
בטיל אפילו אם אין איסור מחמת עצמו דהא חשיב
התם חתיכה ששהתה שלשה ימים בלא מליחה
דשיל"מ אי לאו משום דלצלי לא נאסר מעולם
עיי"ש וכן איתא בהגהות שערי דורא שם (בשם מהרא"י)
ובספר באר שבע חולין (ק' ע"א) עיי"ש ואדרבא
מרכתבו הפוסקים גבי חה"ל שנבלע מאיסור דבטל
משום דמ"מ האיסור שנבלע בה אינו ראוי להתכבד
משמע דבדשיל"מ דסוף סוף האיסור יש לו מתירין
לא בטיל עיי"ש.

ובנקודת הכסף על הטו"ז (שם סק"ט) כתב דמדברי
רמ"א משמע דאין חילוק דאפילו נאסרה
החתיכה מפני שבלע דבר שהוא מינו בשאר
החתיכות בטיל והכי מוכח מדברי הדרכי משה

הפּלתי מסיק להחמיד בביצה שנולדה ביד"ט שבשלה בשאר ביצים

סק"ח

ליישוב סתיחת המרכזי אם נולד בתערובות בטל או
לא

האויסור והיתר (כלל כ"ה דין כ"ו) הביא דין זה דאיסור שלא היה ניכר פעם אחת בפני עצמו לפני שנתערב לא מקרי דשיל"מ עיי"ש. ומקורו במרדכי (סוף פ"ק ושבת אות ר"ט) בגיגית מליאה ענבים ובוטטים אותם במקלות ושוהה שם היין קרוב לחדש עם הענבים בגיגית מותר לשתות מהם אפילו אם יוצא קצת יין בתוך השבת מ"מ מתבטל הוא בשאר המשקים ולא היו דשיל"מ כיון דאין האיסור ניכר ואפילו עצים שנשרו מן הדקל ביד"ט מתיר הגמ' בביצה (ד' ע"א) על ידי שמרבה עליהם עצים מוכנים ומבטלן כיון דליכא איסורא בעיניה ואע"ג שהעצים מוקצין הם עיי"ש. והוא מספר התרומות (לרבי ברוך) בהל' שבת (ס"ו רכ"ג) (וכן איתא בסמ"ג) ועיין בתשו' הרשב"א (ת"א ס"ו תרכ"ג) וכן כתב הסמ"ק (בס"ו רפ"ה) שכתב בשם ראשונים בגיגית מלאה ענבים בעוטים ויש הרבה יין צלול בגיגית ושהה שבוע אחת בגיגית או יותר מותר ליקח בשבת מן היין שבגיגית אע"פ שכל שעה יוצא יין מן הענבים לתוך הגיגית כיון שהיה מאתמול יין הרבה צלול אותו שיוצא מתבטל בתוכו מפני שלא היה עליו שם יין מעולם ולכך לא היו דשיל"מ למנעו מביטול עיי"כ, ויש חילוק מדברי הסמ"ק, שהסמ"ק כתב מפני שלא היה עליו שם יין מעולם ומדברי הפלתי נראה דלאו דוקא אלא אפילו המאכל היה בעין כל שנולד האיסוד בתערובות נחשב נולד בתערובות ומדברי בעל התרומה משמע כן בפירוש. ועל זה הקשה הפלתי דהמרדכי סותר את עצמו ממה שכתב במס' חולין (ס"ו תשל"ה) דאמרינן התם יבמה שדקקה דם מהני חליצתה משום שאי אפשר שלא יהא קצת דוק בתוך הדם והקשה רבינו משולם ליבטל המעט דוק בתוך הדם ותירץ דכיון דנולד בתערובות אינו נתבטל ע"כ הרי דיש כאן סתירה בין הדברים.

ומח שחילק בין אם בא בתולדה כל התערובת או כל אחד והיה בעולם בפני עצמו לפני שנתערב עיין בפמ"ג שכתב (בסיק י"א) כן לחלק מדעת עצמו וכתב דיש לחלק עוד ועיין עוד עיי"ש בשפתי דעת

הפלתי מסיק דמתוך דברי הרמ"א יש ללמוד דאם ביטל ביצה שנולדה ביד"ט בביצה אחרת ואח"כ נפל הביצה בתוך התבשיל אינו אוסר אבל זה קשה לדין דקיי"ל חנ"ג הרי הביצה אסורה ואוסרת הביצה אחריה והוא דבר שיל"מ בעצמותו וזהו אמת אמנם החות דעת (כאן סק"ח) לא הביא דברי הפלתי אלא כתב מדעת עצמו דלפי התורת חטאת (כלל ע"ד) דבמקום טעם לא אמרינן דשיל"מ גם הכא אין הביצה אסורה עיי"ש.

בסתירת הרמ"א בדין זה

ועיין בשו"ת בית שערים אור"ח (ס"ו רס"א) שדן בזה עיי"ש. האחרונים הקשו דכאן כתב הרמ"א דאם אין איסורו מחמת עצמו בטל והסביד הש"ך משום דלא ס"ל כסברת הרי"ף ובסי' צ"ז (בסופו) פסק כהרי"ף לאסוד לאכול פת עם חלב עם אפאו בצלי.

בדשיל"מ אם אמרינן חנ"ג

הפמ"ג (בסי' צ"ב במשכנות הוב סק"א) כתב להסתפק בדשיל"מ אם אמרינן חנ"ג או אינו כיון שכל הגזירה הוא אטו בכ"ח לא גזרו דבכ"ח ליכא מתירין והגאון רעק"א (בהגהות ליריד ס"ו צ"ח ש"ך סק"ה) ציין לדברי הר"ן סוף פ"ח דחולין דאיתא להדיא דאמרינן חנ"ג דשיל"מ ועיין בריטב"א ע"ז (ע"ג ע"א) ובראב"ן (ס"ו ש"א)

בדבר שיש לו היתר ע"י מליחה או צלי לא אמרינן חנ"ג

עיין בפמ"ג בפתיחה להל' מליחה ד"ה דיש ובדבריו בראש יוסף חולין (קריב ע"ב) ד"ה עוד [השני] דדבר שלא מהני לה מליחה רק צליה כגון לב של בהמה ועוף אינו נאסר אף שנכנס לתוכו הדם ויוצא ע"י צליה אח"כ אינו נאסר כל זמן שלא יוצא מטעם חנ"ג וכן בשר שלא נמלח שנפל לציד היינו דם שיצא מהבשר ע"י מליחה ובלע דם דמהני אח"כ מליחה לא אמרינן חנ"ג כיון שיכול להפריד האיסור מן החתיכה.

קִשְׁתֵּי הַחַוֵּת דַּעַת עַל הַפְּלָתִי דְבֵאִיסוּר מִשְׁהוּ לִיא קָמָא קָמָא בְּטַל

וְעוֹד כְּתַב הַפְּלָתִי לְהַתִּיר הַגִּיגִית מִטַּעַם דְּקִיִּיל בֵּין
נֶסֶךְ שְׁנַפֵּל לְבוּר דְּרֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן בְּטַל (וּכְמַבְאָר
לְקַמְן סִי קְלִיד סַעֲרֵי אִי) וְהִכָּא הוּי כְּצֻרֹד קֶטֶן עֵיִישׁ.
וְעִיין כֵּאן חוֹת דַּעַת (סְקִיָּה) שֶׁהַקְּשָׁה הָרִי דִין זֶה אֵינוֹ
אֵלָא בֵּין נֶסֶךְ דְּבַעֲיָנָן דּוֹקָא הִיתְרָא לְגַרֵּי אִיסוּרָא אִז
אֵינוֹ מִתְבַּטֵּל מִשּׁוּם שֶׁהַתְּחַתּוֹן חָשִׁיב כְּמוֹ שֶׁכְּתַב
הַרְ״ן בְּמַס' עִ״ז (לִיָּה עִ״ב) הוֹבָא בְּשִׁיךְ שֵׁם (סְקִיָּה) אֲבָל
בְּחֻמְץ בְּפִסְחָא וְשֵׁאֵר אִיסוּרֵי מִשְׁהוּ דְּאִפִּילוּ אִיסוּרָא
לְגוּ הִיתְרָא אוֹסֵר בְּמִשְׁהוּ וְלֹא בְּעִינָן כִּלְלֵי חֲשִׁיבוֹת
הַתְּחַתּוֹן וְהוּא הוּא הַסִּיבָה דְּלֹא חִילְקוּ הַפּוֹסְקִים
בְּחֻמְץ וְשֵׁאֵר אִיסוּרֵי מִשְׁהוּ בֵּין אִיסוּרָא לְגוּ הִיתְרָא
אוֹ לֹא אֵלָא וְדָאִי שְׁאִין חִילוֹק וְכֵן מוֹכַח בְּכַמָּה דּוֹכְתֵי
וְמָה שְׂדֵנָה הַחוּס' הַרְ״ן בְּמַס' עִ״ז (עִ״ג עִ״א) דִּיָּה יִין
בְּשֵׁאֵר אִיסוּרִים הֵינּוּ בְּאִיסוּרִים שְׁאִינָם אוֹסְרִים
בְּמִשְׁהוּ עֵיִישׁ.

קִשְׁתֵּי הַפְּלָתִי עַל הַמְּרַדְכֵי שְׂמַדְמָה דִין דְּגִיגִית לְהָא דְּעִצִּים הָרִי הַתָּם מְקַלֵּי קְלֵי אִיסוּרֵיהּ

הַפְּלָתִי כֵּאן מְסִיִּים בְּקוּשִׁיא עַל הַמְּרַדְכֵי שְׂמַדְמָה דִין
דְּגִיגִית לְדַבְּרֵי הַגַּמ' בְּמַס' בִּיצָה (ד' ע"ב)
בְּעִצִּים שְׁנִשְׂרוּ מִן הַדְּקֵל בְּיוֹ״ט (שִׁישׁ בַּה אִיסוּר עֵלָּה)
לְתוֹךְ הַתְּנוּרָה מְרַבָּה עֲלֵיהֶן עִצִּים מוֹכְנִים וּמְבַטְלֵן
וּפְרִיךְ לְרַב אִישִׁי דְּסִ״ל דְּשִׁלִּי״ם לֹא בְּטִיל לֹא מֵהֵנִי
רִיבְרֵי עִצִּים וּמִשְׁנֵי שְׁאֵנֵי הַכָּא דְּמְקַלֵּי קְלֵי אִיסוּרֵיהּ
ע״כ. וְיֵשׁ שְׁנֵי מֵהַלְכִים לְבֵאֵר הַדְּבָרִים א. שְׁבַשְׂעָה
שֶׁהוּא נִשְׂרָף הוּא כְּבֵר כְּמַבְאָר מִן הָעוֹלָם וְכֵאִילוּ
אֵינוֹ. ב. לְפִי שֶׁהִנָּאת הַשִּׁימוּשׁ מִן הָעִצִּים הוּא
בְּאִפְיִית הַפֶּת אַחַר שְׁנִשְׂרָפוּ (עִיין בְּקִרְא לְשׂוֹרֵעַ שֶׁל הַרֵב כְּעַל
הַנְּבִיא סִי תְּקִיָּה) וְהַקְּשָׁה הַפְּלָתִי אִם כֵּן הֵיאֵךְ מְדַמָּה
הַמְּרַדְכֵי דִין זֶה לְהָא דְּהַתָּם הוּי הַתָּם נִשְׂרָף וְכִלְיָה
הִנָּאתוֹ ע״כ. וְלִהְיוֹת מְדַבְּרֵי הַרְשָׁבִיא בְּמִשְׁמַרְתֵּי הַבַּיִת
(בַּיִת ד' שַׁעֲרֵי ג') דְּכְתַב הַתָּם (בְּמִצְוֹת הַבַּיִת) דְּהָא דְּאִיסוּר
דְּרַבְּנָן מוֹתֵר לְבַטֵּל יִלְיָף כֵּן מִגַּמְי' בִּיצָה הַנִּיל וְכְתַב
עֲלֵיו הַרְאִיָּה בְּבֹדֵק הַבַּיִת וְאֵינוֹ נִכּוֹן דְּשֵׁאֵנֵי הַתָּם
דְּמְקַלֵּי קְלֵי אִיסוּרֵיהּ וְעִיין שֵׁם מֵה שְׁתִּיחֵךְ וְדַבְּרֵיו לֹא
מוֹעִיל לְהַכִּי. וְהַבְּרִיךְ טַעַם בְּגִלְיוֹנוֹת שֶׁל הַפְּלָתִי כְּתַב
לְתוֹךְ וְלְבֵאֵר כּוֹתֵת הַמְּרַדְכֵי דְמָה דְּאִמְרִינָן בְּגַמְי'
מְקַלֵּי קְלֵי הַכּוֹתֵת דְּמַצֵּד הָעִצִּים לֹא שִׁיךְ דְּבֵר שִׁישׁ

(סִי צִיב סְקִיָּה) וְעִיין עוֹד מִשְׁבַּצוֹת זֶהב סִי סִ״ט (סִיִּךְ
לִיָּה) וְעִיין בְּשִׁיטָה מְק' בְּמַס' בִּי״ק (סִיח עִ״א) בְּשֵׁם הַר
שְׁמַעֲיָה וְעִיין צִלְיָה בִּיצָה (לִיָּה עִ״ב) וּבְשׂוֹרֵת נִוְרֵב תִּי
יִוִּד (סִי גִיָּה). וְעִיין מִשְׁנָה לְמַלְךְ (פִּיא מְהִלֵּי מִטְטָא מִשְׁכַּב
וְשׁוֹב הִלֵּי יִד) וְעִיין עוֹד בְּסַפֵּר דּוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן לְהַנְוִיב
(דּוֹרֵשׁ יִג) וּבְהַגִּיָּה מִבֵּין הַמַּחְבֵּר עֵיִישׁ.

דַּעַת הַשַּׁעַר הַמֶּלֶךְ לְחֹלֶק בֵּין אִיסוּר דְּרַבְּנָן לְדִין דְּאִיסוּרֵיהּ

וְעִיין בְּתוֹס' בִּי״ק (סִיט) דִּיָּה כֹל הַנִּלְקָט וּבְדַבְּרֵי הַרְ״ן
בְּמַס' נְדָרִים (גִּיָּה עִ״א) דְּמִשְׁמַע דְּאָף בְּנוֹלָד
בְּתַעְרוּבוֹת אֵינוֹ בְּטַל בְּדִשְׁלִי״ם וְכֵן מִשְׁמַע כֵּן מְדַבְּרֵי
הַרְמַב״ם וְכְתַב הַשַּׁעַר הַמֶּלֶךְ (בְּפִרְקֵי ה' הִלֵּי כ' מְהִלֵּי יִדֵּיט)
דִּישׁ לְחֹלֶק בֵּין אִיסוּר דְּרַבְּנָן בְּגִיגִית עֲנֻבִים שְׁשֵׁם דּוֹקָא
אִמְרִינָן הָאִי דִּינָא כִּיּוֹן שְׁאִיסוּר מוֹקְצָה אִיסוּר דְּרַבְּנָן
וְסִ״ל דְּבֵאִיסוּר תּוֹרָה כְּאִמַּת יֵשׁ לְהַחְמִיר עֵיִישׁ.
וְהַקְּשָׁה עַל זֶה מְדַבְּרֵי הַרְמַ״א בְּסִי שִׁי״ח (סַעֲרֵי ב')
דְּמַבְּאָר דָּאֵם קֶצֶף פְּרִי מִן הַמַּחְבֵּר לְחוֹלָה בְּשַׁבַּת
אִפִּילוּ הִיָּה חוֹלָה מִבְּעוֹד יוֹם אִיסוּר לְכִרְיָא בְּשַׁבַּת
מִשּׁוּם שֶׁגְּדַל וְהוֹלֵךְ בְּשַׁבַּת יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם מוֹקְצָה
עֵיִישׁ וְקִשָּׁה הָרִי מָה שְׁגוּל בְּשַׁבַּת בְּטַל בְּרוּכַי וְאִי
מִשּׁוּם דְּהוּי דְּשִׁלִּי״ם הָא כֹל שֶׁלֹּא הוֹבָרֵר הָאִיסוּר
מִתְחִילָה שְׂרִי וְאִפְשָׁר לְחֹלֶק דְּגִידוּלִים חֲשִׁיבֵי כְּאִיסוּר
נִיכֵר כִּיּוֹן שְׁתַּמִּיד הֵן גְּדֻלִים וְעוֹמְדִים וּמְתַרְבִּים עַל
הַעִיקָר. וְעִיין תְּשׁוּׁר ח״ס א״י״ח (סִי קְלִי״ח).

הַשַּׁעַר הַצִּלְיָח עַל דְּמִיּוֹן בֵּין עִצִּים שְׁנִשְׂרוּ לְתוֹךְ הַתְּנוּרָה לְהָא דְּגִיגִית עֲנֻבִים

חֲצִלְיָח (בִּיצָה ד' ע"ב) הַקְּשָׁה עַל הַמְּרַדְכֵי דְּלְפִי דְּבָרֵיו
דְּצָא אִפִּילוּ אִם הִיָּה הָאִיסוּר נִיכֵר יִהְיֶה מוֹתֵר
שֶׁהָרִי הָעִצִּים הִיָּה נִיכֵר בְּשַׁעַת שְׁנַתְּלִישׁ מֵהַדְּקֵל וְאָף
דְּמִיִּידֵי שְׁכַבֵּר הִיָּה קֶצֶת עִצִּים בְּתוֹךְ הַתְּנוּרָה קוֹדֵם
שְׁנַפְלוּ אֵלּוּ לְתוֹכָן מִיָּם כִּיּוֹן שְׁעוֹדִיין לֹא הִיָּה רֹב
עִצִּים שְׁנִשְׂרוּ אִי״כ נִיכֵר הָאִיסוּר קוֹדֵם שְׂרִיבָה עֲלֵיהֶן
וְעוֹד דְּהוּי בְּשַׁעַת שְׁנִשְׂרוּ קוֹדֵם שֶׁהִגִּיעוּ לְתַחְתִּית
הַתְּנוּרָה הָאִיסוּר נִיכֵר וְאִפִּיָּה מוֹתֵר אֵלָא דְּשֵׁאֵנֵי הַתָּם
דְּמְקַלֵּי קְלֵי אִיסוּרֵיהּ וְאֵינוֹ נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ אַחֲרַיִךְ כִּלְלֵי שׁוּם
דְּבֵר וְאִי״כ הֵיאֵךְ מְבִיא רְאִיָּה לְגִיגִית שֶׁהָרִי עוֹדִיין
הָאִיסוּר עֲכִיפֵי בְּעִין אֵלָא שְׁמַעוּרָב כְּהִיתֵד וְכְתַב
לִישָׁב דְּבָרֵיו עֵיִישׁ.

בתערוכות לא אמרין דין דדשיל"מ ויש כמה תירוצים (עי' במקנה קידושין ס"ד)

א. דברי הפמ"ג (במשכנות זהב סק"א) שהתוס' שקלו וטרו לפרש כן רק בדין פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס שהיה איסור בעין לפני שנתערב אבל בדין פרוטה בכיס זה הקדש י"ל דס"ל ולא קשה מידי ולא שייך להקשות שיתבטל ברוב מפני שדעתו שההקדש תחול על הפרוטה האחרונה שיוציא מן הכיס אלא מסיק דברמב"ם לא משמע כן שכתב דין שניהם עיי"ש.

ב. האחרונים כתבו להעיר מדברי ראשונים הסוברים שלא נחשב נולד בתערוכות אלא כשגוף המאכל נולד בתערוכות עיין בספר איסור והיתר (כלל כ"ה דין כ) וכן נראה מדברי החר"ד בספרו מקור חיים (סי' תמ"ז סק"ח) אמנם שאר פוסקים לא סוברין כן אלא דעתם כהפלתי (עיין שו"ת רעק"א סי' ס"ה והפמ"ג בפתיחה לסי' תמ"ז).

ג. ועוד תירוק איתא בשו"ת מהרש"ם (חי"ב סי' רמ"ט) לפי דברי הלב אריה חולין (ק"ח ע"ב) להוכיח מהש"ס שם דהיכי ולא בטל מה"ת גם בגולד האיסור בתערוכות לא בטיל ורק אם דשיל"מ רק איסור דרבנן יש לחלק כן והוא דתוס' ס"ל דנולד בתערוכות בטל ומה שכתבו וכי תימא דשיל"מ הוא הא ליכא למימר דדשיל"מ דרבנן הוא ולא השיבו בלא"ה דכיון שנולד בתערוכות בטל אף בדשיל"מ משום שאילו היה דשיל"מ אוסר מה"ת לא היה מועיל מה שנולד בתערוכות.

ד. הברוך טעם בגליתות הפלתי כתב עיין בתוס' דדוחקים להקשות דלכטל הך פרוטה שנפלה ולא מקשים על הך בבא שני' דהאומר פרוטה בכיס זה הקדש דלשיטת המודכי דהיכא ולא ניכר האיסור מעולם לא בטל לא קשה אהך בבא רק ארישא בגפלה פרוטה של הקדש וע"ז שייך שפיר דברי התוס' וכ"ת דשיל"מ הוא דע דגם על ת"י התוס' שם מטבע חשוב ולא בטל יש לכאורה להקשות ג"כ לפי מה שמבואר באו"ה (כלל ז' דין ג'). עיין פמ"ג משכנות סי' ס"ט אות ל"ה) דגם בדבר חשוב שאינו בטל מצד חשיבותו היכא ולא ניכר האיסור קודם התערוכות אלא נתחדש תוך התערוכות אעפ"י שהוא דבר חשוב בטל א"כ למה באומר פרוטה מתוך כיס זה הקדש לא

לו מתירין כיון שנשורפים וההנאה הבאה הוא רק מהגחלים ומה תאמר הרי הגחלים מעצי מוקצה אסורים משום נולד ואמאי בטלי הגחלים הרי דשיל"מ לא בטיל יש לומר כיון דבאיסור שלא היה ניכר בשם פעם בפני עצמו בטיל והכא הרי הגחלים נעשו ונולדו בתערוכות (עיין באיסור והיתר כלל כ"ד דין י' שכתב הטעם דאין כאן דשיל"מ משום דחוס התנוד של היס אינו נשאר לתנוד עיי"ש). אבל לפי זה קשה אמאי בטלים גחלי מוקצה ברוב גחלים מעצי היתר הרי לא ה"י ניכר בפני עצמו ובכהאי גוונא ליכא ביטול כי אם בס' ולכן י"ל שהביטול הוא בעודם עצים קודם שנעשו גחלים רק כזי שלא יהי' כמבטל דשיל"מ צריכין לסבוא דמקלי קלי דהיכא שאין האיסור ניכר בפני עצמו אין חילוק בין יש לו מתירין או לא וכיון שכן שפיר נגמר הביטול תיכף בתערוכות העצים וברוב כיון דעצי היתר היו ניכרים בפני עצמו ולא צריכין לביטול חזש כשנעשה גחלים.

בקשית הפלתי על המדכי ממס' מעילה שמשמע דגם נולד בתערוכות בטיל

במשנה (בפ"ה) דמס' מעילה (פ"ה) אמרין פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס, או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש דעת רבי עקיבא דכיון שהוציא פרוטה הראשונה מעל, וחכמים סוברים דאינו מועיל עד שיוציא כל הפרוטות מהכיס, ומודה רע"ק באומר פרוטה מן הכיס זה הקדש שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס ע"כ, ובתוס' שם (כ"א ע"ב) ד"ה פרוטה הקשה, וליבטל האי פרוטה של הקדש ברוב ומה תאמר דדשיל"מ הוא על ידי פרוץ ואפילו באלף לא בטיל, הא ליתא דדשיל"מ דרבנן ומה"ת בטיל, וצריך לומר דליכא אלא חד בכיס דליכא ביטול, אי נמי מטבע חשוב ולא בטיל ע"כ.

וכתב הכסף משנה (פ"ז ומעילה ה"ו) כתוס' וגם הוסיף תירוק של דשיל"מ עיי"ש ומשמע דס"ל דשיל"מ מה"ת אסורה.

וחקשה הפלתי כאן הרי אין האיסור ניכר מעולם שהרי מיד כשאמר דהפרוטה תהא הקדש נתבטל בכיס וההיתר היה מקודם ניכר ועומד כל הכיס בחזקת היתר עיי"ש שדוצה להוכיח דדעת התוס' לחלוק על הראשונים (כ"ה סי' ד) דסוברים דנולד

בטל ואף דמטבע חשוב הרי לא נתחדש האיסור אלא בתוך התערובות. אמנם פשוט דמה שמחלק אר"ה כג"ל הוא לפי מה דתפסין להלכה דדבר חשוב שאינו בטל הוא רק מדרבנן. וי"ל דרבנן לא החמירו רק כשניכר האיסור בפ"ע וכעין דברי המרדכי גבי גניית המוכא כאן שמחלק כן לענין דשיל"מ אבל לפי שיטת התוס' שם במס' מעילה דדבר חשוב כמו מטבע גם מדאורייתא לא בטל לכך מצריך ר"ע קרבן ספק מעילה ובדואי אין לחלק בין היכא שכבר ה"ה האיסור קודם שבא לתערובות ובין היכא שלא נעשה האיסור אלא בתערובות ממילא א"ש.

גם מ"ש התוס' וכ"ת דשיל"מ הוא וכו' הא ליכא למימר דדשיל"מ דרבנן הוא הרי דתחילות דברי התוס' היה אי ס"ד דדשיל"מ מדאורייתא לא בטל ולאותו הוא אמינא לא היה מקום לחלק בין שהיה כבר איסור קודם שבא לתערובות או לא נתחדש להיות אסור אלא בתוך התערובות ועפ"י"ו יש להוסיף עוד שי"ל דבאמת דעת התוס' שם דדבר חשוב מדאורייתא בטל ואעפ"כ כיון דמדרבנן לא בטל מחשב כדאורייתא לחיוב ספק מעילות או לודאי כשהוציא כל הכיסין וכמ"ש כן בכ"מ בטעמו של הרמב"ם דמחמת דדשיל"מ אינו בטל אף שאינו אלא מדרבנן מ"מ גורם חיוב מעילה ולזה כיוונו התוס' כמה שכתבו דמטבע לא בטלי כלומר מדרבנן ולשטתייהו אזלי התוס' שסוברים דבריה מדאורייתא לא בטלה כמבואר בתוך דבריהם בב"מ (ו) בסוגיא דקפץ א' כו' כמבואר בשו"ת מהרי"ל (ס"ו ע"ה) והוסיפו חז"ל דגם דבר חשוב לא ליבטל וכיון דעשאוהו כעין בריה ומדאורייתא ל"ב חיזקו דבריהם לשויה כדאורייתא לענין קרבן מעילה וכן ממילא דכמו דכבריה דל"ב מדאורייתא אין חילוק בין ניכר האיסור קודם שבא לתערובות או לא ה"ה לענין דבר חשוב ודלא כאו"ה שמחלק גם לענין ביטול דבר חשוב כג"ל והאו"ה לשטתיה שסובר דגם בבריה אין פניעת ביטולו רק מדרבנן אבל בדשיל"מ שאינו בטל מדרבנן גם דעת התוס' שבדואי יש לחלק כדעת המרדכי והא מניעת ביטול ליכא דמינו כדאורייתא ע"כ אין סברא שיהי שייך חיוב קרבן מעילה ממילא א"ש מ"ש התוס' וכ"ת דשיל"מ הוא כו' הא ל"ל דדשיל"מ דרבנן הוא [וברבנן כי האי של דשיל"מ

מוכח להדיא כדברי המרדכי הנ"ל מזה דאי' בעצים שנשרו מן הדקל שאני התם דמקלי קלי כו'].

ובפלטול חדשתי שאפשר לומר דבאומר פרוטה בתוך כ"ס זה הקדש לא שייך ביטול למ"ד דאי"ל ברירה ואפשר להפריד האיסור ע"י ברירה שיוציא פרוטה אחת מתוך הכיס ויאמר שע"ז יחול ההקדש כדאיתא על דרך זה בסוף מס' תמורה גבי חלקו גדיים ובמס' יומא (נ"ה) נשקול ד' זוזי וסמוכין לזה מדברי הרא"ה בבבא"ב שדעתו דהיכא דאפשר להבדיל האיסור ולהסירו מתוך התערובות לא שייך ביטול אף מדאורייתא ויעוין מ"ש בפלתי לעיל (ר"ש סימן ק) שנחית קצת לחלק בין דרבנן שבדשיל"מ ובין ביטול דבר חשוב אבל דבריו דחוקים ורחוקים ונכון יותר דברי הנ"ל דדשיל"מ ליכא דומה לו כדאורייתא ודבר חשוב יש דומה לו כדאורייתא כגון כבריה דמצד שהוא בריה הוי חשוב וע"כ אינו בטל גם מדאורייתא כפי שיטת מהרי"ל בכונת התוס'.

ועיין בשו"ת שאלות יעב"ץ (ח"א ס"ו ק"ה) ובשו"ת מהר"ם שיק יו"ד (ס"ו ק"ל) ועיין עוד בספר יד יהודה (סימן ס"ט ס"ק ס"ג) שדן בדברי הרמ"א כאן עי"ש.

נולד בתערובת בטל בס' ולא בריב

עיין בשו"ת נדע ביהודה ת' יו"ד (ס"ו נ"ה) דס"ל דבר הנולד בתערובות אינו בטל ברוב אבל בס' שפיר מתבטל אבל בישועות יעקב כה"ל שחיטה (ס"ו י"ד סק"ג) לא ס"ל חילוק זה ועיין שו"ת מהר"ם שיק או"ח (ס"ו י"א) שנוטה לדברי הנ"ב ובחלק יו"ד (ס"ו צ"ה) משמע דס"ל לחלוק על המרדכי עי"ש.

סק"ט

דעת הרמ"א בתורת חטאת דחמץ בפסח אינו דשיל"מ חמץ בפסח אסור במשהו בין כשנתערב במינו ובין כשנתערב בשאינו מינו כפשטות הגמ' בפסחים (ל' ע"א) אלא הראשונים נחלקו בסיבת החומרא דיש אמרו דאסור מטעם שהוא דבר שיש לו מתירין

דלאחר הפסח החמץ נותר באכילה וכ"ש בהנאה מה"ת. והוא כמבואר במס' פסחים (כ"ח ע"א) מחלוקת תנאים בדבר דעת ר' יהודה דעובר עליו בלאו דעת ר' שמעון דאינו עובר עליו מה"ת כלום ולכן הו' דבר שיש לו מתירין לר' שמעון ומה תאמר דסוף סוף אסורה מדרבנן מטעם קנס וכמו ששינונו שם חמץ שעבר עליו הפסח של ישראל אסור בהנאה וכיון שכן הרי אין לו מתירין דרבנן רק מה"ת ועל זה כתב הרמב"ן לתרץ דחכמים שבאו וקנסו עליו לא באו להקל ולומר דאין כאן דין דשיל"מ אלא אדרבא באו להחמיר ובמקום תערובות העמידו דבריהם על דין תורה ועל זה הקשה הר"ן דכיון דכל ענין דין זה דשיל"מ אינו בטיל מדרבנן הוא לא מסתברא לומר דבאו להחמיר על דין שלהם דהרי דומה לגזירה לגזירה ולכן תירץ באופן אחר דכיון דרבנן שקנסו לא קנסו רק על חמץ בעין ולא על תערובות ולכן הו' בתערובות דשיל"מ גם מדרבנן ולהלכה קיי"ל כר"ש עיין רי"ף ורא"ש בפסחים והעיטור בהל' ביצור חמץ וברמב"ם (פ"א ה"ד) מהל' חמץ ומצה.

דאחורונים הקשו על זה משתי פנים א. מה בכך שאחר הפסח מותר באכילה אף מדרבנן כיון שהוא בתערובות מ"מ כיון שזה מועיל גם כן מדין ביטול אמאי נחשב יותר היתר ורעק"א בהערותיו על הפמ"ג (כאן שפתי דעת סק"ח) כתב דשאני תערובות חמץ לאחר פסח דקיי"ל שאני הוא משאר תערובות איסור דמותר אף בפחות מס' וסגי ברוב דעלמא כתרומת חרץ לארץ אמנם עדיין קשה לפי שיטת הטור דס"ל דאסור גם לאחר פסח בס' ב. ועוד הקשו מדברי הש"ך (בסק"ח) דס"ל דאף דאסור מדרבנן מ"מ כיון דמה"ת הו' דשיל"מ שפיר הו' דשיל"מ עיי"ש אמנם שאר ראשונים סוברים דאע"פ דסברא מעליא הוא דטעם זה דוקא לפי הר"ן דס"ל דדשיל"מ אינו בטיל מפני שהוא כמין במינו שזה היתר גמור וזה עתיד להיות היתר משא"כ בחזון לאיסורו שאינו עתיד להיות היתר מותר לעולם דלא הו' כמין במינו אבל מה לי בזה דחזון איסורו מכל מקום הרי יכול לאכלו בהיתר (ועיין בישועות יעקב א"ח סי' תפ"ז סק"ז ועיין תשרי ח"ס ייד" סי' ר"ג). ועוד נפק"מ יוצא דאף להפוסקים דלא מקרי דשיל"מ משום שחזון איסורו לשנה הבאה מכל מקום ס"ל לרעק"א דהם מודים בלח בלח או כגון שנמלט טעם חמץ במאכל

בפסח ויש ס' נגדו ולא אמרין חזון וניער לשנה הבאה ואז מותר (ועיין בשו"ת בית שערם א"ח סי' רס"א). ובתורת חטאת (כלל ל"ט דין ט') הביא שיטה זה שהוא שיטת המרדכי בפסחים (פרק שני סי' הקצ"ה) דחמץ בפסח לא מיקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ונאסר לשנה הבאה ודלא כהרמב"ם (פרק ט"ו מהל' מאכא"ס הל' ט' וכן דעת הרמב"ן במלחמות בפ"ב דפסחים (דף ד' מדפי הרי"ף) וכן דעת רש"י לפי הצל"ח פסחים (ט' ע"ב) עיי"ש דס"ל בפסח הו' דשיל"מ ע"כ. [והאחורונים דנו אם יש ללמוד מהרמב"ם דס"ל כטעם רש"י בהסבר דשיל"מ משום שעד שתאכלנה באיסור תאכלנו בהיתר ולא כהר"ן עיין בתשרי נו"ב ת' אר"ח סי' צ"א ד"ה באור. וכאן בישועות יעקב סק"ז. ועיין מג"ח מצוה רפ"ד].

בקושי האחורונים הרי חייב לשרוף החמץ אי"כ היאך אפשר לומר דשיל"מ הוא

ועיין מנחת יעקב (שם סי' י"ט) שכתב על דברי המרדכי דמשמע דאי לאו האי טעמא משום שחזון ונאסר לשנה הבאה הו' דשיל"מ וקשה דאיזה דשיל"מ שייך כאן כיון דאסור לקיים התערובות וצריכין לשרפו מיד התייח לפי הרמב"ם דס"ל תערובות חמץ מותר לקיימו אם אין בו כזית בכדי אכילת פרס כמבואר בדבריו (בפ"ק מהל' חמץ ומצה ובהרב המגיד שם ובלחם משנה ובסוף פרק ד') אמנם לדעת הפוסקים (ועיין בעולת שבת ריש סימן תמ"ב) ולהלכה דאפילו משהו תערובות אסור לקיימו דצריך לשרוף הכל קשה ותירץ המ"י לפי הר"ן (בפ"ב דפסחים) שכתב דבעלי סברא זו דחמץ מקרי דשיל"מ סוברין דכיון דמה"ת דשיל"מ היא אע"ג דקיי"ל כר"ש דחמץ לאחר הפסח אסור ומכל מקום אין איסורו רק מטעם קנס וכשאסרו משום קנסא לא באו להקל עליו ע"כ ואם כהאי גוונא דאנו מצריכין לשרוף ושלא לשהות הוא גם כן מכח תקלה וחומרא הוא עיי"ש. (וראוי לציין כאן מה שכתב החק יעקב בעצמו בס' ת"מ לפרש הטעם דאמרו חז"ל גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך דבתוך הפסח אינו יכול לומר לו כן וכיון שמצוה לכעור אינו מחוייב לו כלום אמנם הקצות החושן (סי' שס"ג אות א') תולק עליו עיי"ש ויש ללמוד מזה דעתו דבתוך הפסח חייב שריפה ורינו כשרוף עיי"ש).

ועיין בפלתו לעיל (סק"ח) בד"ה ומה שכתב הש"ך. ועיין בשפתי דעת (סק"ח) ד"ה מה שכתב

הפּלתי. ובתּשור חדשות לדע"א (דף ק"ח) הסכים לסברת הפּלתי. (ועיין בשו"ע של הרב התניא בתּשור (ס"ב) וחדש שהוא חמץ בטל יש להעיר מדברי המנח"י הג"ל. ועיין חו"ד סק"ח)

דעת המהרש"ל דחמץ לא מקרי דשיל"מ

המור"י זהב כאן (ס"ק י"ג) ציין מדברי המהרש"ל במס' חולין (יש"ש ט"ק כל הבשר ס"ו פ"ח) שהקשה על הרמ"א למה הכריע נגד הרמב"ם. וזה לשונו ואם היה אומר קבלה החדשתי עיי"ש אמנם כתב החוות דעת בספרו מקור חיים (ס"ח תמ"ז סק"ג) דס"ל להלכה חמץ מקרי דשיל"מ וזה סותר קצת למה שהביא כאן ברמ"א שיטת הרמב"ם בלשון יש חולקים ולא בדעה הראשונה ומבואר בתּשור רמ"ע (ס"ז צ"ח) דעיקר כדעה הראשונה.

אין לומר אי חמץ דשיל"מ או לא תלוי אי חמץ בטל בס' או אסור במשהו

א. הפּלתי מציין דיש לומר דמאן דס"ל בגמ' דחמץ בפסח בטיל בס' ס"ל דחמץ בפסח לא מיקרי דשיל"מ כיון שחוזר ונאסר לא מקרי דשיל"מ ומאן דס"ל דחמץ בפסח אסור במשהו הוא משום דדשיל"מ הוא ואפילו שחוזר ונאסר לשנה הבאה מיקרי שפיר דשיל"מ אבל כתב דזה דוחק והטעם י"ל דכיון דקיי"ל חמץ בפסח אסור בס' ואפ"ה נחלקו אי חמץ הוי דשיל"מ משמע שאין זה תלוי אחד בהשני.

ועוד יש לומר דהנה הדעה הוה הובא להלכה בשאילתות דרב אחאי גאון דס"ל חמץ בפסח בטל בס' וכן דעת ר"ת בתוס' חולין (צ"ז ע"א) ולא גרסינן בגמ' (פסחים ל') במשהו וגם הבה"ג לא גרס במשהו וכן כתב בעה"מ בפסחים הובא בשבלי הלקט ופסק הרמ"א בתּשור (ס"ב כ"ח) דהיכא דיש עוד צד להקל יש לסמוך על שיטה זה וכן כתב בתּשור משאת בנימין ובמג"א (ס"ח תמ"ז ס"ק ל"ג), ולעומת זה דעת החק יעקב (ס"ח תמ"ז סק"א) דס"ל דלמעשה אין לסמוך על זה להתיר אלא אם יש עוד כמה צדדים להקל ואם נימא דהרמ"א ס"ל דחמץ בפסח דשיל"מ הוא ואפ"ה סמך להקל כשיש עוד צד להקל לכאור

קשה על זה דהרי ס"ס בדשיל"מ יש להחמיר וא"כ נמצא דדברי הרמ"א סותרים. ועיין בספר מנחת כהן בשער התערובות (ח"ג פ"א) שכתב שאין שהרמ"א הכריע להחמיר בדשיל"מ ולא מהני ס"ס מ"מ רבו הפוסקים מתירים כל ס"ס בדשיל"מ וכן הוא דעת המחבר מ"מ קושיא הג"ל עדיין קשה דהרי הרמ"א סותר את עצמו. ומה שהקשו עוד דלפ"ז דס"ל להרמ"א דחמץ דינו כדשיל"מ למה שתק הרמ"א לדברי המחבר דס"ל דאם נתערב בערב פסח עד הלילה בטל בס' ולא אסור מטעם דשיל"מ עיין באחרונים שדנו בזה והש"ך כאן כתב דהתם מיירי באינו מינו ועיין בנר"ב קמא אר"ח (ס"ל) שכתב דזה אינו עיי"ש.

אין לומר דאי חמץ דשיל"מ תלוי אם באופן שהמאכל יתקלקל אמרינן דשיל"מ

ב. עוד כתב דאין לומר דנחלקו אם חמץ מקרי דשיל"מ תלוי אם דשיל"מ אומרים באופן שהמאכל מתקלקל כדעת המחבר (בסעי' ד) דמאן דס"ל דמקרי דשיל"מ דבעינן שלא יפסיד המאכל כמו שכתב תוס' במס' ע"ז (ע"ג ע"ב) ד"ה טבל וכן בב"מ (נ"ג ע"א) ד"ה ליהדור וזהו הקושיא שהקשה המהרש"ל על הרמב"ם וכתב ולא חיישינן לזה דסוף סוף אם יהא ראוי לו לאכול יהיה לו מתירין ולעומת זה דעת החולקין דמקרי דשיל"מ ולא חוששין שמא יתקלקל המאכל זה אינו דהרי מה יאמר ביום ז' של פסח דאינו מתקלקל אם ימתין עד הערב שמש ע"כ וכן תירץ הבית שערים אר"ח (ס"ה קצ"ט) מדעת עצמו עיי"ש. ועל דבריו יש לפלפל דאם כן נתת דבריך לשיעורין דאיסור ושיעור חמץ אמרו חכמים על כל הפסח ולא שיעמוד על כל מאכל וידקק באיסור חמץ התינה באיסור תמידי נתנו חכמים שיעור שכל אחד יכיר לעצמו אם המאכל מתקלקל או לא אבל באיסור חמץ גופא לחלק בין רוב ימי פסח ליום האחרון דבר זה דוחק ויש לפלפל בזה.

למה חמץ אסור באינו מינו לפי הטעם דאסור משום דשיל"מ

לפי דעת הרמב"ם דחמץ הוי דשיל"מ צ"ב למה חמץ שנתערב באינו מינו אינו בטל והרי קיי"ל

ודשיל"מ שנחערב באינו מינו בטל (כמבואר במס' הלה פ"ג מ"י והוא בין גדרים נ"ב ע"א) וכן כתב הרמב"ם (בפס"י הל' י"ב מהל' מאכא"ס) להדיא תפסק בשו"ע כאן (פ"א א') אלא הטעם כתב הרמב"ם (פס"י ה"ט) שהחמירו בחמץ שאסור גם באינו מינו מפני שחומר איסורו שעוברין עליו בכרת וגם יש לאו דבל יראה ובל ימצא (שהערה החסירה עליו הרבה דוהו הטעם שהקטו חכמים בדיקת חמץ ע"ן חס' פסחים כ" ע"א) וגם דלא ברילי מיניה הוובא במג"א אר"ח ס"י תמ"ז (סק"ה) הטעמים.

כמזיד נחלקו שם הפרי מגדים עם ביאור הגר"א ודעת הפמ"ג (במשבצות והב ס"ק א' ובי' ובאשל אברהם סק"י וכן בס"י שלי"ס אשל אברהם סק"ה) דדינו כמזיד במלאכה דאורייתא (ובתולה לודו ס"י ש"ח סק"ד הבין ובמזיד ס"ל לחקל כדבנן במוצאי שבת) והביאור הגר"א מתיר וכן ע"ן בשו"ע של הרב התניא (בס"י שלי"ס ס"י ז') שמתיר במזיד במוצאי שבת גם להעושה המלאכה.

דעת הר"ש דלא אמרינן דין דשיל"מ באיסור דרבנן

ולכאורה יש ללמוד מדבריו דאמרינן גם באיסור דרבנן דין דבר שיש לו מתירין ולולי טעם זה שאינו ניתר למי שנאסר שפיר מקרי דשיל"מ אע"פ שאסור מדרבנן מטעם קנס זהו כשיטת רוב ראשונים חרץ משיטת הר"י שמואל מכותברק (הוא במדרכי האה"ך ביצה ס"י י') לפי הבנת הב"ח (יש סימן ק"ב) דס"ל דלא קיי"ל כרב אשי במס' ביצה (ו' ע"ב) דאמר ולרב אשי דאמר כל דשיל"מ אפילו דרבנן לא בטיל מאי איכא למימר הוא משום שסברת רבינו תם בתוס' יבמות (נ"ז ע"ב) ד"ה רב דאם הגמ' משתמשת בלשון זה משמע דאין הלכה כן. וארווח לן מזה מה דמצינו במס' מגוחות (פ"ה ע"ב) דרב פפא ורב התא אכלו חדש בחור"ל בלילה אור לט"ז משום חדש בחור"ל דרבנן ולספיקא לא חששו אף דהו"ו דבר שיש לו מתירין הוא משום דרבנן לא אמרינן דשיל"מ אינו בטיל ע"י"ש. וגם הורחזנו ממה שאמרו במס' נדרים (מ"ז ע"א) דרמי בר חמא מסתפק במי שנודד פירות שלו על חבירו אם אמרינן דגם חילופיהן אסורין או נימא דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם וכתב הר"ן דהולכין לקולא כיון דספק דרבנן הוא דדין חילופיהן כגידולים דאסורין מדרבנן והרמב"ם לעומת זה (בפ"ה הל' ס"ה) מהל' נדרים ס"ל להחמיר והטעם דספק תורה הוא ולכאור' למה לא כתב מטעם נדרים דשיל"מ ולכן אסור גם אם הוא מדרבנן וכל שכן שקשה על הר"ן ומזה משמע דלא קיי"ל כרב אשי.

וע"ן בבית שערים אר"ח (ס"י קצ"ט) שהביא דברי הרמב"ם הג"ל דחמץ בפסח אסור גם באינו מינו משום שנאמר כל מחמצת לא תאכלו ע"כ. וכוונתו דמחמצת היינו שאור שמחמץ אחרים ודעת הרבה פוסקים דשאור ועיסה שני מינים הן (ע"ן לעיל ס"י צ"ח סק"ד) ולפי זה לא שייך חומרא דחמץ בדשיל"מ רק באינו מינו דאין דבר בעולם שיהא עם השאור מין במינו אלא בעיסה שלא נתחמצה והשאור מחמיצה (כמו שכתב הפלתי שם) וכזה בלאו הכי לא בטיל משום דלטעמא עבידי והו"ו מעמיד ולכן עשו חומרא זה דדבר שיש לו מתירין גם באינו מינו כדי שיתקיים חומרא גם בשאור.

סק"ה

דעת הפוסקים דאם אין זה ניתר רק לאדם אחד אם מקרי דשיל"מ

רבינו ירוחם בספרו תולדות אדם וחווה (נתיב חמשה עשר חלק ה' אות כ"ט ק"רב לסופר) כתב בשם הרב מאיר הלוי דבר שיש לו מתירין שהוא אסור לזה ומותר לזה ואין לו מתירין למי שאסור לו כגון המבשל בשבת וכיצא בו לאו דבר שיש לו מתירין הוא ובטל דקדק כן מגמ' יבמות ע"כ.

וחנה דין איסור המבשל בשבת מבואר במס' ב"ק (פ"א ע"א) דקנסו את המבשל כמזיד שלא יאכל מזה לעולם וכן נפסק בשו"ע (ס"י ש"ח ס"א) ומדרבנן הוא ובשוגג אסור ביום בין לו ובין לאחרים ומותר במוצאי שבת וכמזיד אסור לו לעולם ולאחרים מותר במוצאי שבת (כדעת ר' יונה שפסק כמותו הר"ן והרמב"ם והרא"ש הם והאנשים והרמב"ן) ובמלאכה דרבנן שעשאו

אם יש לחלק בין המבשל בשבת ותערוב בשבת נטא או במוצאי שבת

וכחזור לדברי הרמ"ה שהביא מקור הדין מגמ' יבמות (פ"א ע"ב) בברייתא, חתיכה של חטאת

שיהא ניתר לכולם (ועיין כסף משנה פט"ו הל' י"א בפירוש הראשון ובדב"ז ובפ"ד הל' ט"ו מהל' ביכורים).

דבר זה תלוי במחלוקת הראשונים בדין ביכורים

דאשחרזנים בהלכות שבת והפלתו כאן ציינו לעיין במסכת ביכורים (פרק ב' משנה ג') שנחלקו בזה הראשונים בהא דאמרינן התם ביכורים שנתערבו אוסרים בכל שהם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין (מפני שיכול לאכול אותם בקדושת ביכורים או מפני שיכול להעלותם לירושלים) וכתב הרמב"ם בפירוש המשנה שם (וכן כתב הרע"ב) ואע"פ שלעולם לא יהא היתר לזרים ולהם לא הוי דשיל"מ רק לכהן מכל מקום כיון שחל על התערובות שם דשיל"מ חל נמי עליהם דין זה אמנם הר"ש משאנן והרא"ש שם ובתוס' יר"ט סוכרין ולזרים מותרים כיון שאין להם מתירים. ועיין בתוס' פסחים (ל"ד ע"א) שפירוש דברי המשנה דאסורים לזרים הכוונה נכרים ועי"ש במהרש"א שם (ועיין לדברי הר"ש בפ"ט מתרומות מ"ד) (ועיין משנה ח"ג ס" פ"ט) ובהשקפה ראשונה נראה לתלות פלוגתא זה בהא דנחלקו אימתי חלה קדושה על הביכורים דאע"פ דשם ביכורים חל תיכף בדיבור פיו אבל הקדושה אינו חל רק בכניסתן לירושלים (ועיין רמב"ם פ"ג הל' מהל' ביכורים) ולפ"ז מה שנאסר לזרים בירושלים איסור אחר הוא מחמת קדושה שחלה עליו ואין זה איסור הקודם שזה הוי כנסתלק והוי שפיר דשיל"מ ויש לפלפל עדיין.

ולפי זה כתב המג"א באו"ח (ס"י שיע"ט ס"ק ב') להסביר דין זה דמיירי שנתערב במוצאי שבת דאז מותר לאחרים לעולם ולהמבשל אסור לעולם ולכן לא הוי דשיל"מ משא"כ אם נתערב בשבת אז יש לו שפיר דין של דשיל"מ לפי הרמב"ם (ועיין רמב"ם פ"ד מהל' ביכורים ה"ט) [ועיין בספר תוספות שבת שהקשה עליו שם באו"ח הובא במחצית השקל שם] אמנם הפלתי ס"ל ביאור אחר בדברי הרמב"ם ועיין תשו' ח"ט י"ד (ס"י רכ"ג). ויש להעיר דלפי הפוסקים הסוברים דחמץ הוי דשיל"מ ולפי שיטת ראשונים דלא קנסו רק לבעלים (עין חק יעקב ס"י תמ"ג סק"ט) אחר הפסח א"כ הוי דשיל"מ, והא דכתבו ראשונים טעמים דהוי דשיל"מ משום דלא סוכרין לחלק בין בעלים לאחרים אבל לפי הג"ל אם נימא דכיון דיש לו

טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאת טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות תעלה, רבי יהודה אומר לא תעלה, אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טהורה שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות דברי הכל לא תעלה, ולקמן (פ"ב ע"א) מוקי רב אשי דבסיפא אינו בטיל משום דהוי דשיל"מ משום דמותר לכהן וכל דבר שיל"מ, אפילו באלף לא בטיל ומסיק הא דרב אשי בדוחא היא והסיכה דאין כאן דשיל"מ לאותו אדם דאי לכהן מעולם אסור אי לישאל לעולם אסור. וברש"י בר"ה בדוחא היא דהא קיימא לן דשיל"מ לא בטיל כגון דמשתרייא למחר למאן דאיסורא ליה השתא כגון ביצה שנולדה ביו"ט עי"ש. ולדין המבשל בשבת כמזיד אסור לו לעולם ואין לו היתר גם לאחר זמן ולאחרים מותר למוצאי שבת ונמצא דלא הותר לו לעולם.

ונתקשו בו המפרשים דלכאור' אין הגדון דומה להראיה דהרי הכא מיירי דנתערב בשבת לכאורה וכוז קיימא לן ולאחרים יש להם מתירין דהרי עד מוצאי שבת היה אסור וממוצאי שבת ואילך בא ההיתר משא"כ שם החטאת והלחם הפנים לעולם היתה מותרת לכהן ולעולם אסור לזרים ואם נדמה הדברים ונפרש דהעיקר הוא אצל הבעל הבית וכיון שאצלו לעולם דין אחר אין אנו מתחשבים במה שאסור ונעשה מותר לאחרים מוכן הדבר אמנם יש לדייק הלשון של הרמ"א שכתב ולא מקרי דשיל"מ אא"כ הותר למי שנאסר אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור אע"ג שמותר לאחרים כגון המבשל בשבת לא מיקרי דשיל"מ. ומהרישא משמע דבעינן שיהא ניתר למי שנאסר ומהסיפא משמע דגם אם יש בעולם אחד שאצלו ניתר המאכל אע"פ שהוא אינו בעה"ב קי"ל דדין דשיל"מ יש לו. וכסב"א זה איתא בריטב"א ב"מ (י"ג ע"א) דאמרינן התם דתרומה לא הוי דשיל"מ דלכהן תמיד מותר ולזר תמיד אסור והקשה דבמס' זבחים אמרינן איפכא דהוי יש לו מתירין ותירון די"ל דהתם הכי קאמר יש לו מתירין דראויה לכהן ולא דוקא יש לו מתירין והיינו דקאמר אבל תרומה ויש לו מתירין לכהן אימא לא בטלה קמ"ל דבטלה כיון דאין לה מתירין לישראל ע"כ הוי דס"ל דבעינן

מתירין לאחד מקרי דשיל"מ שפיר הוי דשיל"מ בלי טעמים של הראשונים הג"ל בריש סעיף קטן הנוכר.

כמה ראיות לדעת הפלתי מהפמ"ג

דעין בפמ"ג כאן בשפתי דעת (סי' ט"ו) שהקשה על המג"א מכמה קושיות א. מסימן ס"ט (סעי' י"ד) דכתב המחבר דחתיכה שלא נמלחה ג' ימים שאסור שוב במליחה (מחמת תקנת הגאונים) ואם נתערבה אח"כ לא אמרינן דהוי דשיל"מ במה שיכול לצלות הבשר וניתרת באכילה דלצלי לא נאסר מעולם ולמליחה אין לה היתר לעולם וא"כ גם במעשר שני למה הוי דינו כדשיל"מ הרי לגבי אכילתו אין שום חילוק דלעולם מותר לאכלו כדינו (ואפילו אם נימא לחלק בין ביכורים ומותר רק לכהנים אבל מעשר שני מותר לכל אדם ואפ"ה הוי דשיל"מ)

ב. ועוד הקשה דהיאך קאמרינן בעלמא דתרומה עולה בק"א למה לא נימא דהוי דשיל"מ לכהן (עין נדרים נ"ט ע"א) כיון דצריך לאכלו כדינו ולכן הוי דשיל"מ לכולם. (ובאמת הגאון ר' ברוך אייגר כתב דבתרומה ג"כ יש אופן שהוא דשיל"מ באופן שיש מצוה לאיתשולי בתורם מן הרעה על היסוד הובא בחידושי רעק"א על ב"מ בסופו בתשרי ס"י ב.).

ג. ועוד הקשה הרי גם גבי חטאת הוי דשיל"מ דכהן צריך לאכלו כדינו דומיא דביכורים וכמו שנאמר בתורה (שמות כ"ט ל"ג) ואכלו אתם אשר כיפר בהם ודרשו חז"ל במס' פסחים (נ"ט ע"ב) כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים ועיין ברמב"ם (ריש פ"י מהל' מעשה הקרבנות) ועיין שאגת אריה (ס"י צ"ו) ומנ"ח (מצוה קל"ד) דהמצוה הוא על כל הקרבן ולא רק על כזית גרידא ולכן מחזק דברי הפלתי דאין כאן דין דשיל"מ רק מכוח קדושת ירושלים החמירו חכמים ועשוהו כדשיל"מ עי"ש וכן כתב בשו"ת תשובה מאהבה תלמידו של הנו"ב (ס"ג) ועיין תשו' בית שערים יו"ד (ס"י ח"ג). נוראיתי בפ"ח דבמות לים של שלמה (ס"י ל"ד) דבאיסור שאינו שיה לכל היינו שהוא מותר

לקצת בני אדם לא אמרינן דין דשיל"מ ועין צל"ח שדן בדבריו במס' ביצה (ל"ח) בתוס' ד"ה וליבטיל ועיין עוד בדבריו בתשו' נודע ביהודה ת' יו"ד (ס"י ג') שדן בדברי השואל שהקשה מגדרים דהוי דשיל"מ ועיין עוד בתשו' יהודה יעלה יו"ד (ס"ט) קס"א].

ולחע"ר מדברי החות דעת (סק"ח) שפלפל על זה שדימה דין דביכורים לדין מבשל בשבת דיש לחלק דשאני ביכורים שיש לזר שני איסורים א. אחד שאוכל זר ביכורים שיש בו איסור זרות ב. ואיסור דחורף לירושלים דמ"ע דוהבאתם שמה איסור כולל הוא דגם לכהנים נאמרה (עין ירושלמי פ"ב ה"ב דביכורים ד"ש ביכורים פ"ב מ"ב) ולכן לא נתבטל אף לזרים לענין אכילתו חוץ לירושלים דנהי דאיסור זרות נתבטל מחמת שאין לו מתירין מכל מקום איסור דחורף לירושלים שהאיסור גם לכהנים לא נתבטל כיון שאיסור זה יש לו מתירין דאטו נבילה שיש עליו איסור מוקצה שנתערב יהיה מותר לאכול גם ביו"ט, ודאי לא כיון דאיסור מוקצה יש לו מתירין משא"כ כאן (ועי' מ"ו סק"ו) עי"ש. (ועיין חינוך מצוה תל"ח ומצוה תקע"ד). ולצ"ע דהרי דעת הטורי אבן במגילה (כ' ע"ב) דאין מביאין ביכורים בלילה לפי שהם כקדשי המקדש ועוד שהם טעונים תגופה ואין תגופה אלא ביום עי"ש ולפ"ז אפשר דמצוות עשה של והבאתם שמה ליכא בלילה ואז דינו דומה למבשל בשבת וכ"ש הוא ממבשל שבת דאיסור חמור הוא מלאו שיש בו סקילה ואיסור אכילת ביכורים חוץ לירושלים הוי לאו הבא מכלל עשה. ועוד יש לדון על הראיה ממשנה ביכורים דיש לומר דמיירי בשמיטה ולפי החשב"ץ (ח"ב ס"י רמ"ח) דשביעית חייבת בביכורים וכמו שכתב רש"י בפרשת משפטים (ועיין בראש ס"ט) ושביעית אפקעתא דמלכא נמצא דאין כאן בעלות רק לכהן ולכן הוי דשיל"מ אבל דוחק הוא דמשנה סתמא קתני משמע דלא דוקא בשמיטה חוץ מזה עיין באור החיים (פרשת כ' תבא) דבשמיטה אין ביכורים נוהגת ועיין במנ"ח (מצוה צ"א).

סימן קג

סקי"א

דרבנן ולכן שפיר חל השבועה אבל לפי זה אין להביא ראיה לדין דקיי"ל דאין שבועה חל על חצי שיעור.

נחן טעם לפגם אסור מדרבנן או לא

עיי' בתוס' שבועות (כ"ד ע"א) ד"ה אלא דכתב דמשכחת לה בלאו והן בנבלה מוסרחת (עיי' בבלוי סוף סימן ס"ג) והביא ראיה דשייך לשון אכילה על נבלה מוסרחת כמו דשייך לשון אכילה גבי שקצים ורמשים ולא חוי לאכילה טפי מנבלה סדחה ע"כ. והנה אם כוונתו דפגום לגמרי גם מאכילת כלב כמו שהוכיח הברייתא יוסף מתלמידו של הפרי"ח בעל בתי כהונה אז מותר הוא אלא עכ"ח הכוונה כאן ולא נפגם לגמרי אלא פגום קצת ולפי זה יש להקשות לפי מה דקיימא לן ביר"ד (סי' רל"ט סעי' ו') דנשבע לבטל המצוה ל"ת דרבנן לא חל השבועה אם כן לא משכחת לאו והן בשבועה על נבלה מוסרחת דהרי כל זמן שלא נפסד מאכילת כלב כתב המנחת כהן (ח"א פ"ט) לדייק מדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' מאכא"ס דין י"א) דהרי זה פטור משמע דפטור ממלקות אבל אסור מדברי סופרים דחכמים לא התירו נחן טעם לפגם רק בדיעבד אם נפל לאיזה תעורבות וכדומה אבל לכתחילה לא. ועיי' בפרי חודש כאן שדחה דברי המנחת כהן וטעמו דכיון דנתבשל תפגם כבר דינו כדיעבד (ועיי' בפרי חודש מה שמישב המנחת כהן) וכתב הפרי"ח להסביר דעת הרמב"ם דאסור מדרבנן משום איסור בל תשקצו (אבל לפי זה היה לאסור מה"ח דהרי בל תשקצו אסור מה"ח) ועיי' בפרי חודש בספר מים חיים (סי' י') שכתב כהמנחת כהן לאסור מדרבנן (ועיי' עוד בספרו בס' חמ"ב סק"י). ועיי' במשנה למלך (פ"ח מהל' מאכא"ס הל' י"ח) שהכריע כהמנחת כהן אמנם דעת הרא"ה בבדק הבית (בית ד' שער א') להתיר לאכול גם מדרבנן וכן כתב החיטוב וכן כתב בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ע').

ואפשר לומר בעוד דרך זהנה דעת הרמב"ם (לפי המנחת כהן) דאסור מדרבנן והטעם כתבו לפרש האחרונים בשני דרכים או משום דאסור מטעם נחן טעם לפגם לכתחילה ואכילת המאכל מקרי לכתחילה (אבל הפרי"ח הקשה ע"ה), או יאמר לפי המחבר (בסי' חמ"ב) דאף מאכל שאינו ראוי לאכילה כלל אסור באכילה דכיון דהוא אחשביה נמצא דמחשיב האוכל תעשה אסור לאכילה ולפי זה כתב בספר יד אברהם (סי' פ"ד סעי' י"ז וסי' ק"ה סעי' ג') דאסור מטעם אחשביה (ובספר כנפי יונה כאן ודחה לצד דאסור מה"ח ואם כן בודאי דאין השבועה יחול לחול וכן קיימא לן בחמץ שחרבו קודם ומנו מותר בהנאה ולא באכילה דאכילה מחשיב עיי' טור"ו ארי"ח (סי' תמ"ב סק"ח) ושם כתב דאין זה רק מדרבנן שחייב ביהכ"פ כשאלו אוכלים שאינם ראויים פטור, ולפי זה יש לומר לפי סברת המנ"ח (סי' רפ"א) דכיון דקיי"ל אחזוקי אינשי ברשעי לא מחזקינן אמרינן דבאכילתו לא אחשיב ולפי"ז גם אם נשבע שלא לאכול ואכל אין זה אחשביה וכן כתב בלחם משנה (פ"ה ושבועות ה"ה) נמצא דשפיר חל השבועה כיון שאין כאן איסור דרבנן דאף אם יאכל מ"מ אמרינן ולא אחשביה אלא אם נשבע לאכול אז אמרינן סברת אחשביה ובסברא זה מוכן סברת הכ"ס אר"ח (סי' ק"א) דכתב דאם אוכל לצורך רפואה מאכל שהוא אינו ראוי לא אמרינן אחשביה דגדר אחשביה בא רק אם רצונו באכילה מדעת עצמו ואם כן בדין כיון שגילה דעת דאין רצונו באכילה זה לא אמרינן אחשביה, אמנם לא אכתו דהשאגת אריה (בסי' ע"ה) חולק על הנחה הלז וס"ל דגם כשאוכל לצורך רפואה מקרי אחשביה ולפי זה יש לודן קצת לדין.

בזה מאוסה שנפגמה אח"כ נחלק הפרי"ח והביא המגיד

על מה שכתב הפרי"ח דאף דנפגם אינו יוצא מאיסורו הפרי"ח כתב כן, גם בסי' ק"א אות י"ט עיי"ש.

דרי דיוצא לן דדעת הרמב"ם (לפי הבנת המנחת כהן) נחן טעם לפגם אסור מדרבנן ולפי זה היאך חל השבועה חוץ אם נאמר דתוס' ס"ל כדעת הרא"ה דאין איסור דרבנן או דס"ל דשבועה חל גם על ל"ת

והפרי מגדים שם (בשפת דעת ט"ק ט"ו) הקשה מדברי התורת חטאת (כלל פ"ה דין כ"ד) שכתב בשם האיסור היתר דאפי' בריה או שאר דבר חשוב אם פגום הוא בטל דמאחר שנפגם בטל החשיבות משמע דההיתר הוא משום רבטיל החשיבות ולכן עכ"ל לפרש דלא נפגם לגמרי דאם נפגם לא בעינן לביטול ואפי"ה היתר (ועכ"ל לחלק בין בריה וחתיכה הראויה להתכבד) ולכן דחה דברי הפר"ח. ועיין כאן במשבצות זהב שדייק מלשון הטו"ז דלא כהפר"ח כמו שהוכיח שם מדברי התורת חטאת ועוד הקשה דהמקור של הרמ"א הוא באיסור היתר והרמ"א בתורת חטאת הסביר דבריו גם כפגום קצת ועוד דין מדברי האיסור היתר (כלל ל"ב דין ו') דכתב בבריה מוסרחת שנערכה אף גופא בטל במינו ברוב ובשאינו מינו בס' שאע"פ שעדיין חשובה הוא למלקות כדברי הרמב"ם דגם אם נסרחה הבריה לוקה מ"מ לענין ביטול שעדיין חשובה הוא למלקות כדברי הרמב"ם דגם אם נסרחה הבריה לוקה מ"מ לענין ביטול בטלה חשיבותה כמו ערשה משמונה שרצים וכזית מגבילה ומשרץ שנתרסק וההוא עכברא דנפיל לשכר דחשיב בריה שמא לא סרחה במשקה ומשביח בו גם כן עדיין ע"כ והסביר דבעכבר אם זרק העכבר בטל בס' אף שנסרחה הרי דגם בדבר הפגום מעיקרא הקילו כשנסרחה. וצ"ע לעיין עוד בפר"ח (ס"י ק"ד סק"ג) ועיין באחרונים שהסבירו דבריו על כל פנים הפמ"ג הוכיח מכל הני ראיות נגד דעת הפר"ח וכן כתב החוות דעת להקל ובשו"ת כתב סופר י"ד ובגליון מהרש"א הכריע להחמיר ועיין גם ביד יהודה כאן (הקצר את ר').

דברי הברוך טעם בגליזנות שלו על הפלתי

זזה לשונו, מה שכתב הפלתי ומיהו לדעת חד תירוצן בתוס' לעג"ד בלא"ה אף לאידך תירוצא דהתוס', מ"מ [כין היכי דחזינן דשבועה שלא אוכל נבילות ושחוטות מקרי איתא בהן, דיכול לקיים שבועה שאוכל נבילות ע"י נבילה מסרחת, הרי אף ד[ב]נבילה גמורה אינו יכול לקיים שבועה שאוכל, להך תירוצא דגם באינו מזכיר בפירוש האיסור אינו חל בכלל לבטל המצוה בקום ועשה, מ"מ כיון דבלינשנא] שנאמר שלא אוכל נבילות היינו כל נבילות בכלל ושייך בו הן ע"י (סחוזה) [סרוחה] מקרי

איתא בהן וחל השבועה גם בנבילה גמורה, הי"נ בלא אוכל שקצים כלל בזה כל מיני שקצים פגומים בעצמם [ול]אחר שנסרחו מקרי איתא בהן, והוא פשוט וברור לעג"ד דאין שום הפרש בין לא אוכל נבילות דמיקרי איתא בהן ע"י נבילה מסרחת, הי"נ לא אוכל שקצים מקרי איתא בהן ע"י נבילה מסרחת, הי"נ לא אוכל שקצים מקרי איתא בהן ע"י אותם שקצים המותרים מסרחים. ואולי ס"ל להמחבר ז"ל לחלק דדוקא בנבילה דהך חתיכה נבילה שאינה מסרחת עצמו איתא בהן ואוכלו אחר שתסרח, מה שאין כן בשקצים דבהך שקץ דפגום מעיקרא אי אפשר בהן. אבל לעג"ד אינו דהרי תוס' כתבו דבלא אוכל תאנים איתא בהן בתאנים השוערים דהייך ג"כ מין אחר. גם כי היכי דלשיטת רש"י דמירי בסתם ומיקרי איתא בהן ע"י מין המותר חייב ג"כ קרבן על מין האסור כיון דכולן נכלל בלשון שבועתו סגי דאיתא בהן במין אחד, והי"נ דמפרש נבילות ושחוטות דאף דאיתא בהן משחוטות לא סגי לגבי נבילות כיון דפירש אותם, מ"מ עכ"פ לגבי נבילות דנכלל בתוכו סרוח ואינו סרוח מיקרי איתא בהן בסרוחה והי"נ בשקצים תנ"ל וברור.

גם מ"ש אח"כ והקשו המפרשים וכו' באמת לא מצאתי מי שהקשה כן. ולעג"ד לא קשה מידי דדוקא אם בכלל שבועתו שלא אוכל נכלל ג"כ סרוח בזה מיקרי איתא בהן ע"י סרוח, מה שאין כן אם אינו נכלל בכללו סרוח אף דאם היה נשבע בהן והיה בכללו סרוח, מ"מ לא מקרי איתא בהן כיון דאין זה בכלל שבועתו שנשבע עתה, מ"מ שפיר הקשו התוס' דלא מקרי איתא בהן במפרש חצי שיעור כיון דעתה בשבועתו בלא [אוכל] (ובהערת כתב דהסוזה לפי מה שכתב התוס' דיה אלא כדכא דלא משמע סרוחה בכלל נבילה אלא בכלל עמה דברים המתירים) אין בכללו סרוח, לא מקרי איתא בהן ודו"ק ע"כ.

ועוד כתב בד"ה והנה ומ"מ אסרה התורה. נ"כ מלשון הרמב"ם אין ללמוד רק על ברי' שלימה מן שרצים שלוקין עליה אפי' בכ"ש ואף כשסרוחה אבל מלשון החזינוך (מצה קט"ג) נראה דאף כשאינה שלימה וכל שרצים דינא הכי לחייב בכזית סרוחה. (ועיין בברוך טעם שער הכלל דין ג').

אבל אם נקבל דדעתו דהוא דשיל"מ יקשה סתירת המכתב [ועיין עוד בפתיחה להל' פסח להפמ"ג (ח"ג פ"ב) ועיין עוד בהנהגת השואל והנשאל סדר ב' אות נ"ג]]

דעת המכתב להחמיר ביבש ביבש בתערוכות חמץ בפסח או לא

עיין בפרי מגדים (משבצות זהב סק"ב) שכתב בסוגריום להקשות על הפלתי במה שכתב דדעתו להקל ביבש הרי אדרבא דעתו להחמיר ביבש ועיין בשו"ע של הרב התניא בסי' תמ"ז בקו"א שכתב ג"כ הכי בדעת המכתב.

סק"ב

בדברי הש"ך דדבר שאינו נותן טעם לפגם ולא לשבח אסור

עיין ש"ך (סק"ג) דדבר שאינו נותן טעם לא לשבח ולא לפגם אסור כדכתב הב"י בשם הגהות אשר"י דמס' ע"ז ובתורת חטאת (כלל פ"ה דין כ"ב) בשם מהר"א עיי"ש. ונראה להביא ראיה ממה דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם ואפ"ה קיי"ל דגופו של גיד שנימוח צריך ס' נגד (וכולעיל סי' ס"ה סעי' ט' וס"ק כ"ב) דאע"ג דאינו אלא כעץ בעלמא התורה אסרתו וכדאמרינן בפרק גיד הנשה הוא הדין בכל דבר איסור דאע"ג דאינו נותן טעם צריך ס' נגד והכי איתא בירושלמי (פ"י דתעופות הל' ו') הרי אמרת לא לשבח ולא לפגם אסור עכ"ר. ועי' בריטב"א ע"ז (ס"ז ע"א) דהחמיר. (ועיין פמ"ג מ"ז סי' ק' אות ה' וברחי סי' ק' אות

(7)

עיין פרי חודש (סק"ב) דהקשה דהש"ך סותר את עצמו למה שכתב (בסי' ק"ד) על היתר הכרכום דכיון שהוא כעץ יבש אין בכוחו לאסור כמו דאמרינן בסי' פ"ז לגבי עור הקיבה שנתייבשה דשוי, ועוד ציין לדברי המנחת כהן (ח"א פ"ב) שהקשה עליו מסברא הרי כיון דאין שם טעם למה לא יהא שרי ועוד הקשה דיש לחלק מגיד דהתם אסור וחמנא כיון דעץ הוא ולעולם לא יתן טעם וא"כ דבר שאסור משום טעם היאך יש ללמוד מהתם ועוד דגם בגיד דעת הרשב"א דמהני רוב וגם אין ראיה היכי דהוציאו

ובעיקר סתירת הרמב"ם דבריה שנפגמה מותר או לא

להר"ן סתירת הרמב"ם כתב הפרי מגדים בשער התערוכות בהקדמה (ח"ג פ"ה) דיש לפרש בדרך חדש משום דיש לאו על בריה שלימה שלא כתיב ביה לשון אכילה אלא לא תשקצו את נפשותיכם עיי"ש וכן כתב המנ"ח (מצוה קס"ג) ועיין בחקרי לב (ח"א סי' ע"א) וכוה מיושב מה שיש להקשות על תירוצים אחרים דלמה העדיף להרמב"ם לכתוב דין זה דוקא בבריה שלימה עיי"ש. והפמ"ג לשיטתו דס"ל (גם בסי' פ"א בשפתו דעה סק"ג) דאיסור כל תשקצו אסורה מה"ת מכל מקום בסי' פ"ד (מ"ז סק"ב) הביא פלוגתא בזה וכן בעוד מקומות.

למה המכתב לא הביא דין זה של בריה

הנה הדין הזה הובא ברמ"א והמכתב לא הביאו ולכן אין כאן קושיא ואם כן מי הכריח להפלתי לפרש דדעת המכתב גם הכא הרי אדרבא כיון שלא הביאו מסתברא ולא ס"ל כן ויש לומר להוכיח משתי פנים דיש כאן סתירה והוא דהרשב"א בתשו' (סי' תצ"ט) ס"ל נותן טעם לפגם אסור בחמץ בפסח והסביר הפרי מגדים במשבצות זהב (סק"א) דדעת הרשב"א בטעם ההיתר של נותן טעם לפגם הוא מתורת ביטול ברוב ולהכי גבי חמץ דהחמירו ולא שייך ביה ביטול יש להחמיר גם בנותן טעם לפגם, משא"כ הרי"ן דכתב בטעם ההיתר של נותן טעם לפגם אינו מתורת ביטול ברוב אף בחמץ ס"ל להתיר ולא החמירו בחמץ רק לגבי ביטול עיי"ש ולפי זה יש להקשות דהרי התם הכריע המכתב נותן טעם לפגם מותר בפסח הרי דס"ל כטעם הרי"ן והכא לא הכריע כהרי"ן דהרי הביא דברי הרשב"א ואח"כ דברי הרי"ן בשם יש מי שחוכך.

ועוד יש להוכיח מהא דדנו המפרשים בדין דבר שיש לו מתירין אם נפסד מאכילת אדם אם בטל או דינו ולא נתבטל, דעת הפמ"ג במ"ז (סק"ב) ועיין בפתחי תשובה (סק"א) דיש להחמיר בנותן טעם לפגם בדשיל"מ והרי דעת המכתב דחמץ בפסח אסור מטעם דשיל"מ כמו שמשמע מדברי הש"ך לעיל בסי' ק"ב (סק"ג) להוכיח בדעת המכתב שיכול לסבור ג"כ דחמץ בפסח דדשיל"מ (ויש חולקים בבחנות דיש אופרים דעת המכתב הוא דחמץ בפסח אינו דשיל"מ לפי המכתב

והנה מדברי הפלתי כאן משמע דהבין בדעת הרשב"א דדעתו דלא בעינן רוב ודין ביטול במין במינו בטעם.

ועל עיקר דברי תוס' דן (בס"ז צ"ח סק"ה) דתוס' במס' ע"ז סותר ועוד יש להעיר על תוס' דהרי דעת תוס' כשיטת ר"י דאם מקצתה בתוך הרוטב מפעפע ככולן.

ובבלידות של הברוך טעם כתב וא"כ תמיד אוכל. נ"ב היכא ששולי הכלי עבה והתבשיל שבתוכה מועט ליכא רוב נגר עובי השולים והצדדים גם משכחת היכא שהכלי מכוסה אבל הזיעה עולה למעלה.

בד"ח והנה. רשב"א הא טעם בעלמא לא. נ"ב דברי הרשב"א צריכין ביאור אבל היצא מכוונתו נראה שכל סברתו הוא כיון דהטעם הוא לפגם כמי שאינו הוא וכן סיום דבריו בזה"ל והלכך כשהאיסור פגום כו' וטעמו כמי שאינו שהרי פגום הוא ע"כ.

הגיד וליכא רק טעם גרידא ולכן מסיק דגיד בעי רק רוב ולא ס', ואף שלמעשה אין לחלוק על הראשונים שכתבו דבעינן ס' עכ"ח שאני התם דהתורה אסרה אע"פ שהוא כמו עץ מ"מ בשאר איסורין מהני רוב והא דאמרו בירושלמי דאסור מיירי במין במינו דבעינן להחמיר אטו אינו מינו והגהות אשר"י והאור"ז הוא משום דסוברין כדעת רש"י דבעינן ס' אף במקום דליכא טעם אבל לדין דלא בעינן ס' אם אין טעם אין צד להחמיר אמנם הפר"ח הסביר דעת הגהות אשר"י שמיירי דיש כאן טעם אלא שאין טעמו מעלה ומוריד ועיין במנחת יעקב (כלל פ"ה סי' ע') שכתב כדברי הפר"ח והפמ"ג בשפתי דעת (סק"ב) מיישב דעת הש"ך עי"ש ודבריו צ"ב ממה שכ' בס"י פ"ז (בשפתי דעת ס"ק ל"ג) ובכרתי כאן מחלק ומכריע דס' לא בעינן ודי ברוב ובשו"ת דת אש (שצ"ן עליה רעק"א) כתב דהש"ך לא החמיר רק משום דניכר האיסור עי"ש.

סק"ה

בהבנת דעת הרשב"א

עיינן ש"ך (סק"ה) שהעתיק דברי רשב"א בתורת הבית הארוך (בית ד') ונראה שאפילו נפל לתוך היתר מועט והכירו זורקן והרוטב מותר לפי שאין כאן אלא טעמו ולא ממשו ואע"ג דמשערין בכולו משום מאי דנפיק מיניה לא ידעינן השתא דאין בו בהנאתו בנותן טעם אין אוסר תערוכתו כלל וכו' והלכך כשהאיסור פגום אי משערין בכולו אלא בטעמו וטעמו כמי שאינו שהרי פגום הוא ע"כ.

ובכורות הרשב"א נחלקו דדעת הפרי מגדים (במ"ז סק"א) דדעת הרשב"א דבמין במינו בעינן רוב רק לעולם יש רוב נגדו עי"ש אמנם הברוך טעם לא הבין כן וכמו שצ"ח בהגהות אמרי ברוך (בסימן ק"ב ט"ז סק"י) בכורות הרשב"א דפגום לא בעינן רוב ומדמהו לדברי הט"ז דמין במינו אף שאינו פגום לא בעינן רוב. ועי"ש בפמ"ג שהקשה מסי' צ"ח דמשמע אחרת (ועיין במש"ב סי' ל"ב) וגם מדברי הר"ן חולין (צ"ח) משמע דבעינן ביטול. ועיין שו"ת בית שלמה יו"ד (סי' קכ"ב)

סק"ד

לפני שהשביח יש לו דין פגום

בפגום ולבסוף השביח אסור כן כתב המחבר וכתב הש"ך כאן (סק"ה) דאסרו רק לאחר שהשביח אבל קודם שהשביח מותר אע"פ שאפשר שישביח אח"כ כיון דהשתא פגום הוא מידי דהוי אקדרת מלח דלקמן (סי' י"ב) וכן כתב האיסור והיתר (כלל ל"ב דין ה') אמנם הפרי חדרש (אות ח') חולק על זה ודעתו דאסור כיון דסופו להשביח גם עכשיו אסור וכן כתב הכנסת הגדולה (בהגהות ב"י אות ח'), דדעת הפלתי (באות ד') להכריע להקל בדבר דדרכו להמתין עד שישביח כגון גריסין רותחין דהדרך להמתין עד שיצטנן אמנם בשאר דברים יש להקל כהש"ך ע"כ ועי' מאירי ע"ז (סי' ע"א) שכתב כן ולכאור' מדלא כתב להקל בסתם אפשר דס"ל דהוי מה"ת ולא כמו שכתב הפמ"ג בשפתי דעת דהוי דרבנן, ויש עוד הכרעה באחרונים עיין פרי תואר (סק"ה) לחלק בין מין במינו דיש להקל ובין אינו מינו דיש להחמיר ובספר יד אברהם כתב

דהש"ך התיך כשאינו ברור לו שיבוא לידי שבח משא"כ הפר"ח מירי כשיודע ברור שיביא לידי שבח.

ועיין ח"ס הובא בדרכי תשובה (ס"ק י"ט) שדעתו להחמיר ביבש ביבש לאסור.

עיין באתרונים שהקשו אם שמן בבשר נותן טעם לפגם למה סכו בשמן של תרומה יקלף את מקומו ועיין תוס' סנהדרין (פ' ע"א) ד"ה בשור ובמהרש"א שם דבקדשים אסור אף שלא כדרך הנאה (וע' שעה"ט פ"ה מהלי יסודי התורה ה"ח) ולפי הפלתי סי' פ"ז שלא כדרך ונ"ט חד הוא.

ובגליון של הברוך טעם כאן כתב על ד"ה אך כו' בפלתי דמספקא לן. נ"ב נ"מ דאי משום חתנות אסור השמן אפי' היכא שידוע שהאומנים נכרים יש להם כלים מיוחדים לזה.

סק"ח

דברי הברוך טעם בגליזנות שלו

בדי"ה עליך זקן ממרא וקשה. נ"ב ממרא כו' אסורח עלי ואכל וקשה כצ"ל.

בדי"ה וע"כ צ"ל. נ"ב י"ל כיון דשמואל סמך על המעיד שרבי וכו' התיך השמן א"כ כבר בטל איסור הגזירה וממילא משום חשש בלוע הכלי הי' מועיל טעימה ושמואל אכל וידע שאף טעם לפגם לא היה בשמן לכך מלא רב דבריו ואכל מן השמן ולא שייך בזה סברת הראב"ד דבדברים של עכ"ם אין הולכין אחר הביטול דז"א רק במקום שגזרו חכמים אבל בשמן הרי כבר נתבטלה הגזירה כנ"ל.

סק"ז

כמה הערות של הברוך טעם

בגליון של הברוך טעם כתב ח"ל המים ודאי אסורים. נ"ב צ"ע לפי"ז היכא דהי' פעם שניה חימום מים אחרי לינת לילה תוך מעלי"ע מבישול ראשון ואח"כ אחר מעלי"ע מבישול ראשון

תוך מעלי"ע מחימום מים ראשון בישל בה ויעור מ"ש בגליון קונטרס הספיקות בפ"י שם אונס חד הוא גם צ"ע אי שייך שם אונס כו' בספיקא דפלוגתא.

וזו נראה ברור. נ"ב צ"ע בדברי הש"ך גם מ"ש הרב וכן עברה לילה א' בין בישול בשד לחלב כו' אינו מוכרח לדעת ב"י דהא לטעם המחבר הוי בכאן ס"ס להתיך.

בדי"ה ואני וזהו ברור. נ"ב מתוך דברי ספר קדמון אשר איני זוכר כעת שמו למדתי דהשבו"ים נכרים שהוליכו ישראל בשלו בכלים עד הובאו למחנה ישראל לכך הצריך משה להגעיל אותם שנשתמרו באיסורין ע"י השבו"י בתוך אותו מעלי"ע (ובהערות צ"ן לדברי יחזקאל עה"ח בסוף ספר במדבר שכתב כן מדעת עצמו) ובוה יש לתרץ קושי' הרמב"ן למה לא נאמר הגעלה בכלי סיחון ועוג ולפימ"ש לא קשה דהא במלחמות סיחון ועוג לא נשאר שריד ופליט ולא הי' כלל שבוים נכרים ע"כ צריכים למה שתי' הרמב"ן כזה למ"ד דאף כלים אינם ב"י נאסר במדין [יעין ריטב"א מס' ע"ז דף ס"ז ע"ב].

דדרי קודם שנודע. נ"ב סותר דברי עצמו במ"ש בסי' צ"ט ס"ט דהחילוק בין נודע ללא נודע בשאר איסורים אינו רק להסוברים דחנ"נ בשאר אסורים אינו אלא מדרבנן והקושיא שבתוס' איך הגעילו כלים גדלים בכלי מדין הוא להסוברים דחנ"נ בכל האסורים מדאורייתא ושוה לבב"ח.

בדי"ה והנה הסמ"ק ולא אסיק דמה. נ"ב עכ"פ זהו מן המושכלות הראשונות דאין המים בב"ח וצ"ל שסברת הב"י הי' להחמיר דכל הנאסר מבב"ח דיינית ל"י כבב"ח לענין דין חנ"נ וכמ"ש הש"ך בסי' צ"ד (ס"ק כ"ג) בישוב קושייתו על הב"י ולהחמיר בסברא זו אינו אלא מדרבנן אבל פשוט שמדאורייתא אין לחלק במים בין אם קבלו טעם בב"ח או משאר אסורים וכיון שאינו אלא מדרבנן יש טעם להקל יותר בעברה לילה א' אחר חימום המים כיון דדנין לאסרו מצד המים שאין איסור חנ"נ בהם רק מדרבנן והוי ספיקא דרבנן ולמא פגמה לינת לילה טעם המים אבל כשעברה לילה בין בישול בב"ח לחימום המים שהספק הפגימה הוא רק על טעם הבב"ח דדלמא נפגם בלינת לילה וספק זה הוא

להחמיר דעיקרו ספיקא דאורייתא נגד המים שנתחמם ליכא להתיר בטפק א' כ"א בצירוף צדדי היתר כמ"ש הבי"י.

בד"ה מיהו דאם נגע בחרסו. נ"ב אכתי איכא בליעות מהנוטף מהפסח על התגור ונוהרים היו שלא יחזור אל הפסח.

ובאחרונים יש עוד תירוץ:

א. עיין בפלתו לעיל (סק"ג) שתירץ ולפי הרשב"א דס"ל נותן טעם לפגם אף שאינו פגום לגמרי מותר דוקא כשיש רוב היתר ואנן קיי"ל בישל במקצת הכלי אין צריך מריקה ושטיפה בכל כלי משא"כ בקדשים מחמירין ואם כן אם בישל קדשים רק במקצת הכלי (פעם שניה) ויש לחשוש שפולט כל הכלי ואז ליכא רוב נגוד נמצא דלא מהני ההיתר של נותן טעם לפגם כיון שאינו פוגם לגמרי ע' כרתי ופלתו (ס"י צ"ו סק"ב) וע' פמ"ג שפתי דעת שם (סק"ב).

ב. ויש עוד תירוצ' באחרונים לפי הסברא דקיי"ל דחיבת הקודש משוי אוכל (כחלקן ליה) וכמו שכתב השער המלך (פ"ו מהל' ברכות) דחיבת הקודש משוי ראוי אפילו אוכל פחות מכביצה מקבל טומאה הכי נמי דבר פגום נעשה נותר והוא דחוששין דאח"כ כשיצא אז יאסור גם הטעם הפגום משום חיבת הקודש אמנם על זה הקשו לפי המהרש"א קידושין (נ"ו) דבותר פקע איסור הקודש עיי"ש והקשו עליו מגמ' מנחות (ק"ב ע"א) דפרץ לר"ש דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי נותר ופרה מטמא טומאת אוכלין עפרא בעלמא הוא ומשני חיבת קודש מכשרתו הרי דלר"ש נותר שם קודש עליה, ויש לפלפל על תירוצ' זה מדברי הפנ"י (פסחים ט"ו) דחיבת הקודש מהני רק על דבר שקרב על גבי המזבח והבליעת הללו אי אפשר לעולם להקריב על גבי המזבח

ג. ויש עוד תירוצ' (לפי הספר ליה חן) דבשר קודש מבואר במס' אבות לא הסריח מעולם הובא בשו"ת שד"ם (ח"א ס"י רמ"ז). ובשו"ת בית שערים ארי"ח (ס"י ר"ג) הביא דבריו והקשה עליו לפי תוס' יומא (כ"א) ד"ה נבלעו דקרא לאו אניסא סמיך ועיי"ש עוד מה שהקשה עליו (ועיין ילקוט הגרשוני השמטה לקנטרס מעוני פסח

וחנה הפלתי (כס"י ק"ג סק"ה) הקשה למה לא תירוצ' התוס' והרא"ש והר"ן דחששה התורה אולי יבשלו הכהנים דבר חריף דרשאים לאכול בשר קודש מבושל בחומץ ותבלין ודבר חריף וחורפא משוי ליה לשבח וכו' ותירוצ' דשפוד ואסכלא תנן ובצלי לא שייך דבר חריף ובפרט בתגור של מקדש ב. דהרי דין דדבר חריף משווי ליה לשבח דין דרבנן הוא עיי"ש.

וחנה אף דדעת הפלתי כאן דאינו רק מדרבנן ודבר חריף משוי לשבח ולהעיר מדבריו לעיל (כס"י ק"ב סק"ה) להוכיח כן מדברי הש"ך שכתב בכלי שנאסר מבליעת איסור שנתערב בכלי היתר בתוך מעת לעת הוי דשיל"מ משום שלאחר מעל"ע יהא מותר מה"ת ולכן אינו בטל ברוב הכלים של היתר ואם חורפיה משוי לשבח הוא מה"ת א"כ גם לאחר מעל"ע לא פקע לגמרי איסור תורה שהרי בבישול של דבר חריף יהא טעמו אוסר מה"ת וא"כ אין זה דשיל"מ שאע"פ שאם לא יבשל בו דבר חריף יהא מותר מדרבנן מ"מ אינו נחשב שיש לו מתירין לגמרי אך ראייה זו אינה מוכרחת עיי"ש.

דעיי"ן בפתחי תשובה (ס"י צ"ה סק"ד) עיי"ש ועיין בספר ערוגות הברשם (ס"י ק"ג) שהביא דברי הכרתי (כס"י צ"ט) ודין דחזר וניער הוי מדרבנן והוא הדין דבר פגום והותר אף שנשבח אח"כ מה"ת אינו אסור אמנם לעומת זה דעת אחרונים דמה"ת הוא עין בפמ"ג (פ"ו ס"י צ"ו סק"א) ובשער התעורבות (ח"ג פ"א) ועיין עוד בס"י ק"ב (שפ"ד סק"ה) ועיין עוד בס"י תמ"ז (א"א ס"ק כ"ה) והוא דכתב הרמ"א (כס"י צ"ו ס"א) דמותר לקנות מעכ"ם צנון חתוך משום שאפשר לתלות שנחתך בכלי חפירה ולא בסכין שלהם משום ס"ס ספק נחתך בכלי חפירה ואם תאמר נחתך בסכין אולי אמרינן חורפיה משוי לשבח רק בקורט של חילתית ולא בשאר דברים ואם איסור דרבנן הוא למה לי ס"ס גם ספק אחד יש להקל דספק דרבנן ולקולא הוא (עין בש"ך ס"ק י"ב ופמ"ג בשפ"ד שם) ועיין עוד בתשרי פנים מאירות (ח"א ס"י ס"ד) שהוכיח מגמ' ע"ז (ס"ס ע"א) שדן בעכבר שנפל לתוך חומץ מה דינו ופירוש התוס' ד"ה איבעי דהספק הוא די"ל דחומץ חזק הוא ואגב תודפיה אף שרץ נותן טעם לפגם והדין נפסק לקמן בס"י ק"ד דמשערין בסי' ההטעם

אלא בישול דעלמא אלא הואיל והיתרא בלע אף כי מבשל אח"כ היתר קליש ליה טעמיה ומוחר משא"כ אם איסורא בלע אף דקליש ליה טעמי מ"מ טעם איסור יש בו ולא מהני עד דמגעיל ליה שפיר עיי"ש (ויש לפלג מדברי הפלתי (סי' ק"ג סק"ב) דשאני קדשים דבישול מפעפע בכל הכלי משא"כ בשאר איסורים בישול בכלי פולט כמה שבישול ולפי"ו היאך מרמז קדשים לאיסור ויליע עדיין). הרי דתוס' והרא"ש חולקין על הרשב"א דלפי הרשב"א לא ס"ל דבכלי מקדש אוקמי אדאורייתא אמנם הש"ך בגקודת הכסף שהשיג על הבי"ו וכתב שאין כאן סתירה דהם לא באו אלא ליישב היאך מותר לבשל פעם השני שלמים ועי"ו כתבו דאוקמי אדין תורה כיון דכפעם שני עדיין היתר ועדיין לא נעשה נותר ונתבטל ברוב אבל ודאי אי הגעלה לא מהני תקשה היאך מבשל בפעם השלישי קדשים כיון דכבר נעשה נותר דודאי כשנאסר הכלי אלא שייך לומר אוקמה אדין תורה ובטל ברוב ונעשה גיעול דהרי כבר נאסר, ועיין בפלתי שם שהאר"ך דהרשב"א ס"ל כתוס' אמנם רש"י חולין (צ"ח ע"ב) בוודאי חולק וס"ל דאסור במשהו.

דחנפיקים היוצא ממה שכתב הגינת ורדים (כלל סי') להפרי מגדים ד"ה דע דעכ"ח לפרש דאיסור נותר גזירת הכתוב דהרי מין במינו בטל מה"ת ברוב ומדרבנן בעי ס' ובמקדש אוקמה אדין תורה א"כ למה בעינן מריקה ושטיפה ושכירה בנותר מה"ת הא ברובא בטיל ואי משום אין מבטלין איסור לכתחילה הרי אין זה מה"ת רק מדרבנן ועכ"ח דגזה"כ הוא .

ובעיקר דברי הפמ"ג יש להעיר מדברי התוס' ובכלי המקדש "ברגל" אוקמה אדאורייתא ע"כ הרי דדוקא ברגל אקומיה אדאורייתא אבל בשאר הזמנים לא אוקמי אדין תורה ולפי"ו בעינן מריקה ושטיפה בכל זמן אף דהבי"ו הבין בדעת התוס' דאוקמה אדין תורה משמע לאו דוקא ברגל. וכוזה יש ליישב קושית המהר"ם לובלין חולין (ק"ב ע"א) ד"ה בא"ה שהקשה למה מצוה בשטיפה ומריקה הרי מה"ת מין במינו בטיל ברוב (ועי' חשך ח"ט י"ד סי' ק"ד) ופנים יפות (פרשת צו). ובשורת בית שערים (כתב א) לפי דברי האבני מילואים (סי' י"ח) שחידש ולבטל תרומה מה"ת אסור משום עשה דמשמרת תרומתי

דספק הוא אי עכבר בתוך חומץ נותן טעם לשבח לא לא ולכן הולכין לחומרא ואם דין דבר חריף דרבנן הוא הרי הוא ספק דרבנן ולקולא ועכ"ח דספק של תורה הוא, והפמ"ג (בסי' צ"ז מ"ז סק"א) הביא ראיה זה וכתב לחלק שאין ראיה מבעין על בלוע דאפשר דבעין הרי מה"ת משא"כ בבלוע ועוד הוסיף (בפתחה) כשנר התעוררות ח"ג פ"ה) ולא מהני כאן ספק דהוי ספק מחסרון ידיעה דבספק כגון זה מחמירין גם בדרבנן.

ולחעיר עוד מדברי הכרתי (בריש סי' צ"ה) בשם הרשב"א (ח"א סי' תצ"ג) דס"ל דהוי מדרבנן גרידא עיי"ש. ועיין עוד שיבת ציון (סי' ל"ב) ועיין ישועות יעקב (סי' צ"ה) עיי"ש.

לדחות ראיות הפמ"ג דנותר הל על נותן טעם לפגם גזה"כ.

הנת תוס' במס' חולין (ק"ב ע"א) באמצע ד"ה הלכתא הביא ראיה דנתבשלו בני"ט בר נ"ט מותר מגמ' זבחים (צ"ז ע"א) דאמרינן התם כל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל בו שלמים האידנא בקדרה שבישל בה שלמים אתמול דלא אמרינן דקא ממעט באכילת שלמים דהאידנא משום דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיכוא לידי איסור ולבסוף דוחה הראיה משום דהא אפילו אם בישל בה חטאת שרי לבשל באותה קדרה שלמים כמבואר במס' ע"ז (ע"ז ע"א) ולכא"ו הרי ממעט באכילתה דמתסרי לזרים ולנשים ולעבדים דאין נאכלת אלא לזכרי כהונה וגם מפסלי ביוצא דהוי טעם שני דאיסור ועל כרחיק התם הוי טעמא משום דמין במינו דאורייתא בטל ברוב ובכלי מקדש אוקמה אתורה ע"כ.

דחרא"ש בחולין (פ"ה סי' כ"ט) הביא גם כן דברי התוס' עיי"ש וכתב הבית יוסף (בסי' צ"ג) דדעת הרשב"א (בפתח הבית בית ד' שער א') אינו כן מדכתב שם אם בישל בשר או חלב ואח"כ בישל שם ירקות הוי הגעלה משא"כ אם בישל איסור לא הוי בישול ירקות הגעלה וראיתו מגמ' (ע"ז ע"ה ע"ב) השפוד האסכלא מלבנן באור אמנם בקדשים אמרינן מגעילין ברוחחין ומשני שאני התם (בקדשים) דכל יום נעשה גיעול לחבירו ובישל בו שלמים דהאידנא או חטאת או שלמים הוי הגעלה ומזה יליף הרשב"א למה יהיה זה מה דמבשל האידנא הגעלה הא אינו

אפשר לבשל בו משום דהוי כלי שרת וקדשים אסור ממ"נ אם לא יפגום הוי נותר וכשפגום הוי נותן טעם לפגם ומפסיד הקדשים שמבשל בו.

לתרץ קישית ורא"ש למה חל נותר אנתן טעם לפגם

עייץ בפלתי (סי' צ"ג סק"א) שכתב לתרץ קישית ורא"ש היאך חל נותר אנתן טעם לפגם דודאי אינו יוצא מידי דופיו לעולם אבל מכל מקום הטעם נקלש ונעשה קלוש כי רובו מכל מקום נפלט על ידי המריקה או הגעלה ואם כן בקדשים דהיתרא בלע לכן מותר בהגעלה אבל אי איסורא בלע אף טעם קלוש אסור ולכן בחטאת החמירה התורה כאלו איסורא בלע ואפילו דק וקלוש אסרה התורה ואין מועיל מריקה ושטיפה ולכן דייק שפיר לענין קדירה הבלוע מאיסורו דלא מהני הגעלה דאינו יוצא מידי דופיו ונשאר בו טעם דק והוי איסורא בלע לכן אסרה התורה ומיניה ילפינן לכל האיסורין משא"כ בשאר קדשים דינו כהיתר בלע ומהני הגעלה.

קישית האחרונים דנותר חל אנתן טעם לפגם מטעם גזיה"כ

חילוקים הגרשוני הקשה (הובא בחשו"י בית שערם ארי"ח סי' ר"צ בסוף) דלפי סברת הרא"ש דנותר חידוש הוא משום גזיה"כ דנטלפ"ג יהא אסור א"כ היאך יליף ר"י דביעור חמץ בשריפה מנותר (ע' פסחים כ"ז ע"ב) הא מחידוש לא ילפינן כדאמרינן בפסחים (מ"ד דמה"ט לא ילפי רבנן טעם כעיקר משום דחידוש הוא לא ילפי משום דבכל התורה כולה נט"ל מותר והכא אסור ועייץ שם שתירץ הבית שערם דהתם מדין זה שהוא חידוש לא ילפינן והיינו דין טעם כעיקר הוא חידוש בג"ע דנט"ל לאסור והא דדאי לא ילפינן מיניה דהא ילפי' מנבילה דמותר א"כ גם טעם כעיקר בנ"ט לשבח לא ילפי' דדין טעם כעיקר בנעולי עכ"ם חידוש הוא בכל אופן וא"כ אפשר דכולו חידוש אבל בשביל שנותר הוא חידוש בדבר אחד דטעון ביעור אף שנעשה נותר אחר שנפגם בשביל זה שפיר יליף מיניה דין אחר שאינו חידוש בנותר שהוא בשריפה ה"נ חמץ בשריפה ע"כ ובתש"ו י"ד (סי' קמ"ג) כתב לבעל חילוקט הנ"ל בדרך אחרת אין זה חידוש משום שזה איסורו דנותר שהוא

ולפי זה כתב לבטל מצות ביעור נותר בידיים אסור מה"ת עיי"ש. ב) ועייץ בספר ע' פנים לתורה (אות ט') דדבר שמצותו בשריפה מה"ת אסור לבטל האיסור לכתחילה דמבטל מצות שריפה (ובענין שיהא כו"ח בקדשה ע' מנ"ח מצוה קמ"ג). ג) ואפשר לומר עוד דקדשים אסור בהנאה ודעת הגאון ר' יהודה אסאד דבאיסור הנאה כו"ע מודים דאין מבטלין איסור אסור מה"ת. ד) או י"ל לפי הגהות אשר"י דבאיסור הנאה גם פגום אסור.

אם נותר חל על בליעת בקדשה

ובדין נותר אם חל דוקא על בעין או על טעם גם כן דנו הראשונים, עייץ בפירוש המשנה (סי"א בחב"ים) דעיקר המריקה משום שמנתית הדבוק בכלי עיי"ש וכתבו לבאר דבריו דעל הטעם לא חל איסור נותר דטעם הוי כמבואר כמו שכתב הראב"ד (בפי' ה"ג) מהל' שמיטה ועייץ במשנה (פי' מ"ו) גבי ורד חדש דשביעית ועייץ עוד שם בכוכש ג' כבשים (עייץ שם בחב"ים) הכי נמי גם על טעם חל איסור נותר עייץ בדברי האחרונים אך יש חילוק בין היכא דלא נכנס רק טעם ובין היכא דנבלע הבעין ועייץ במנחות (כ"ג) דאם יש מקצת בעין מצטרף הבלוע ג"כ כמו שיהיה בעין וכן כתב תוס' בע"ז (ע"ב) גבי משקה טופח ועי' תוס' ביצה (ט"ז ע"ב) ד"ה קמ"ל ועייץ גדה (סי' ע"ב) דדנו גבי חרסין שבלעו משקין ועייץ תוס' ע"ז (ט"ז ע"א) דדבר לח נכנס בעין בתוך הבלוע ועייץ שם (לי"ב ע"א) גבי חרס האנכירני ועי' תוס' כריתות (ט"ז ע"ב) ד"ה מצד ועייץ בשר"ת שו"מ (מ"ק ח"ב סי' קמ"ח) דבנותר יש פסול משום היסח הדעת אבל בבליעה י"ל דאין בו איסור היסח הדעת לפי תוס' חגיגה (כ"א) דבדבר האבוד לא שייך פסול היסח הדעת והכא גם כן אי אפשר לדעת היכן הוא הבליעה ויל"ע.

תי היאך חל נותר על נותן טעם לפגם

בתרגום יונתן עה"פ וכל כלי חרס ישבר הטעם כרי שלא יבשלו בו חולין (זה ולא כמו שכתב רש"י משום חשש של נותר) והקשו האחרונים איזה חשש יש בבישול בו חולין ובספר אמרי בינה דיני פסח (סי' יח) כתב דכיון דבקדשים בעינן למשחה ולכן נפסל ע"י נותן טעם לפגם ולכן צריך שבירה דהרי חולין אי

יבא מידי דופיו לעולם שכן בכלי מתכות שהיו בכלי מדין נאמר תעבירו באש במדבר (לא כ"ג) וכן בכלי חרס שנטמא (שם ט"ז י"ב) ועיין רש"י בפסחים מה שכתב ואפשר ללמד מטומאה אם ילפינן איסור מטומאה אמנם רש"י הנ"ל הזכיר עוד לימוד וכן דעת הרמב"ם (בפ"א מהל' מאכא"ס הל' י"ט) דילפינן בכלי חרס שאינו יבא מידי דופיו לעולם ממריקה הרי מריקה חידוש הוא ומחידוש לא ילפינן ועיין בשו"ת התעוררות תשובה החדשים י"ד (ס"י ע"ב) שדן בקושיא הנ"ל.

והפלתו לקמן בס"י ק"ה (סק"ה) הביא דברי הרמב"ם דבעינן שבירה בכלי חרס אם יש לה בליעה מחטאת והרב הברכת הזבח כתב שיש לרמב"ם ראייה מירושלמי שהביא הסמ"ג בהל' הגעלה עי"ש ועל זה כתב דחיפש שם ולא מצא ראייה ולכן הביא ראייה מדברי הירושלמי במס' שבת הובא בתוס' זכחים (צ"ה ע"ב) דיליף עירוי מבשל מכלי חרס ופריך דיש לחלק מכלי חרס לכלי נחשת דשאני כלי חרס שבלוע ועל זה הביא ראייה מתורת כהנים (פרשה צו, פרשה ד) דאיתא להדיא דגם בכלי נחשת עירוי אסור כמו בישול עי"ש ועל זה פריך ולמה לי להירושלמי להביא ראייה מהתורת כהנים דהוא רק ברייתא ולא מן המשנה דהמשנה שם בזכחים איתא להדיא עירוי לתוך הכלי צריך מריקה ושטיפה ועכ"ל לומר דמיירי בכלי נחשת דאי בכלי חרס ואפ"ה לא צריך שבירה רק בחטאת ואם כן ראייה לכלי נחשת הרי דגם הירושלמי מודה דאפשר לפרש המשנה בחטאת וזהו המקור לדעת הרמב"ם (ובזה מיישב מה שהקשה הש"ך בס"י ס"ח ס"ק ל"ג) על רבינו ירוחם (ט"ז ס"ח) דאין איסור כלי ראשון בכלי נחשת רק כשהכלי עומד על האש ועל זה הקשה מהמשנה מזכחים הנ"ל דמבואר להדיא דעירוי דינו כמו בישול ולפי הנ"ל שפיר מיושב דשאני המשנה דאפשר דמיירי בכלי חרס וכשאר קדשים דלא צריך שבירה ולפי זה יוצא דדעת רבינו ירוחם כדעת הרמב"ם.

פגום ואסור לאכול קדשים בפגם רק למשחה לגדולה עי"ש. וי"ל עוד דלגבי חמץ לא הוי חידוש דקיי"ל דאינו נוהן טעם לפגם עד שיפגם מאכילת כלב.

ויש להעיר על חידושו של הפלתי דבישול כלי בלוע אסור רק מדרבנן. היאך פושט הגמ' שם וי"ל ת"ש דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבון תגור של מקדש של מתכת היה ואי ס"ד בישול בלא בלוע לא קפיד ניעביד של חרס ע"כ והנה אי נימא דבאיסור דרבנן כגון קדרה שאינה אסורה אלא מדרבנן שבלוע איסור דרבנן מועיל הגעלה לכלי חרס ע"י הגעלה ג' פעמים כמו שכתב העיטור (שער הכשר הבשר והובא בשו"ת י"ד ס"י קכ"א) ואם כן אמאי ישכר ובעיקר דברי העיטור עיין בתורת הבית הארוך (בית ד' שער ד') והרא"ה בבדק הבית שם הקשה דא"כ כל כלי חרס הוא ניתן ע"י הגעלה כיון שנעשה אינו כן יומו דאיסור מדרבנן ובגמ' משמע דאין לו תקנה רק שבירה (ועוד יותר מה שהא דינו כושלים וכמו שכתב הש"ך בס"י ק"ב) והרשב"א חילק בין תחילת בליעתן מה"ת לבין תחילת בליעתו דרבנן דאז מודה להקל ועיין שו"ת ח"ס יו"ד (ס"י ק"ג) ושו"ת כ"ס יו"ד (ס"י פ') ועיין שו"ת בית שערים יו"ד (ס"י כ"ט) [ואגב עיין לעיל בס"י צ"ב מה שהקשה הפלתי על גמ' זה מגמ' שם (צ"ז ע"ב) דכתב דבקדשים קיי"ל בישול במקצת הכלי טעון מריקה ושטיפה בכל הכלי משא"כ חולין ותרומה והשתא מה הקשה אי בלוע בלא בישול אסור עי"ש ודבריו צריכין ביאור ועיין תשרי לחם שלמה יו"ד (ס"י פ"ט) שהוסיף נופך קצת עי"ש].

ועוד יש להעיר במה שהביא דברי הרמב"ם (פ"ח מהל' מעשי הקדשות הל' י"א) כלי חרס שנתבשלה בו חטאת הנאכלת טעון שבירה בעזרה ע"כ ומשמע דחוקא כשבישלו חטאת בכלי חרס טעון שבירה אבל בשאר קדשים לא בעינן שבירה והקשה בספר ברכת הזבח (והנה"כ ע"ב) היאך יליף דכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם והתינה לפי רש"י שכתב במס' פסחים (ל' ע"ב) התורה העידה על כלי חרס שאינו

סימן קד

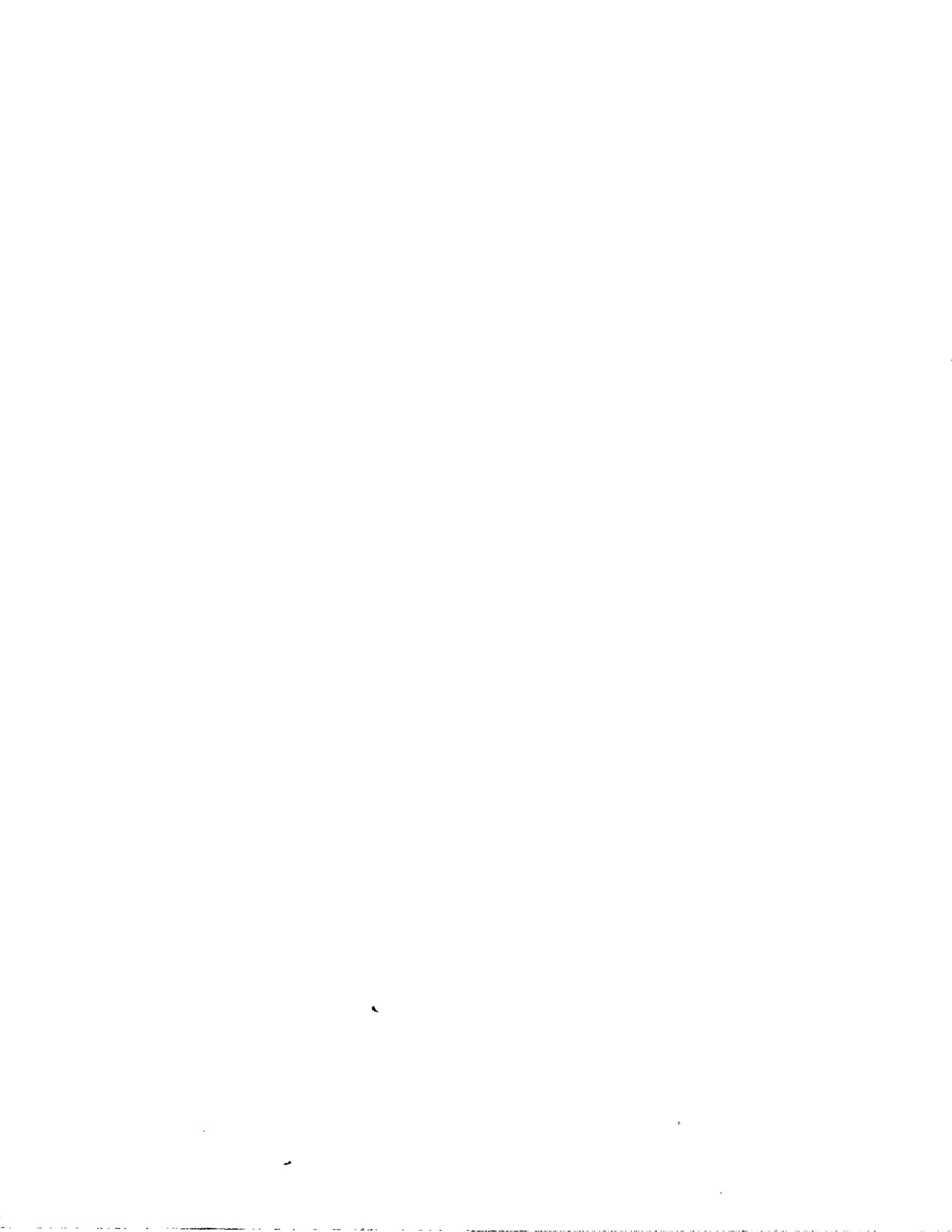
סק"ב

בספרת השתא הוא דאיתרע

וראוי לציין דברי השם אריה בתשו' חלק יו"ד (סי'
מ"ד) שהקשה על הגמ' במס' נדה (ני"ט ע"ב)
שלש נשים שלבשו חלוק אחד או שישבו על ספסל
אחד ונמצא עליו דם כולן טמאות ולכאור' למה כולן
טמאות כיון ששלש אלו לבשו החלוק זה אחר זה
ולכל אחת מהם היה חזקת טהרה ועכשיו נמצא דם
על החלוק או על הספסל נימא השתא הוא דאיתרע
והעמד אותם בחזקת טהרה עיי"ש מה שתירץ.

בגליון של הברוך טעם כתב ולפי שהעלתי. נ"ב
לדבריו כאן אף כל שארי איסורים
כשהחתיכות המעורבים המה גדולים כותים אין
החתיכה של איסוד בטל ביבש אף בבמה
אלפים.

ועוד כתב ולא ידעתי הבדל. נ"ב לפמ"ש לעיל
בגליון פלתי (סימן נ"ט א') בד"ה אבל הש"ך
כר' מיושב קושי' זו.

תוכן הענינים מפורט

סימן צ"ח

סק"א

דברי הפלתי א
מביא ראי' מגמרא ותוס' דחלב ובשר אינ' שוין בשמא ושוין במעמא ♦ ישוב על קושא בגמ' דחולין ♦ קשי' על התו':

פלתיו המבואר א
חלב ושומן הגיד שוין במעמא עם הבשר או לא ♦ ראייה מדברי רתום' דחלב ודאי מפעפע ולא ספק מפעפע ♦ לפי הצד דחלב ספק מפעפע יש להקשות מה פריך הגמ' מריה על ר"י דהי' יל' ריה ס"ל מין במינו לא בסול ולכן אוסר ♦ סתם גרי אין בו ס' כנגד החלב ♦ מסיק דחלב ובשר חלוקין בשמא ומעמן שוין (ולא כהפרי"ח) ♦ קושא על סוד הגמרא דפריך מריה על שמאל אח"כ מריה על ר' יוחנן דהי' היה לו להביא ראייה לשמאל מרי' (שהוא תנא) ♦ הן אם אפשר לומר דתוס' הקשה למאן דסבר ליה דקליפה חוד ואוסר:

הערות וביאורים קפ
חלב (תרבא) בבשר אי' הוי מין בשאינו מינו ♦ בבאור דברי הפלתי דספק פעפע דומה לדין דנשפך ♦ אי סתם גרי יש ס' גרו ♦ הגרות דקלי'א על ראיית הפלתי דחלב ובשר מין במינו ♦ חלב ספק מפעפע ♦ סתם רב תנא תלמידו של רב היה ♦ המחבר הכריע דשומן הגיד אינו מפעפע ♦ אי סברת אין הנאסר תלוי בדין תנינ' ♦ דעת הרמב"ם דנאיסור דרבנן לא אסרינן תנינ':

סק"ב

דברי הפלתי א
לפ"ז קשה על פי הש"ך מגמ' דחולין ♦ ישוב בשני אופנים על קוש' הג"ל ♦ פי' בדברי רמב"ן ♦ ק' מגמרא בטוחים למ"ד מביע ל"ד ♦ ישוב על ק' הש"ך:

פלתיו המבואר ג
ביאור קשית (ראשונה של) הפלתי דבבשר בחלב לכלי עלמא מעם כעיקר אמור מדיח ♦ קושא (שניה של הפלתי) דקשה דברי הגמרא לפי הסברא דדק דרבנן נאמן גוי מסל"ת ♦ ביאור קשית שלישי (של הפלתי) דהקשה על הרשב"א לפי דרך הג"ל ♦ הפלתי מחדש לדרך דבלוע בקודה מעם כעיקר גם בבשר בחלב אמור דרבנן ♦ עוד תירוץ סתם הפלתי לחלק בין הקודה שקיבל בלוע ממאכל איסור משא"כ אם קיבל מעם הידור כגון כף שקיבל מעם חלב ♦ כותב לפי חידושי הג"ל לביאור דברי הרשב"א ♦ מגלגל לפי השיטות מעם כעיקר אמור מדיח ♦ קושא על הפוסקים המסבירים מעם כעיקר לאו דאורייתא מהא דרילוף לפסוד מצריקה ושפופה ♦ תירוץ הפלתי על קשית הש"ך למה נאמן גוי מסל"ת דהי' מעם כעיקר אמור מדיח:

הערות וביאורים קיב
שימת המב"ש מעם כעיקר בבשר בחלב אין לוקין על החלב ♦ בתבשול של בשר בחלב אי גם כן לכו"ע מעם כעיקר מדיח ♦ בקשית הראשונה אי קודה בת יומא נפגם קטת האך ילפינן דתוין מעם לעגם מודד ♦ בקשית האחרונה דהאך יליף מצעולי עבי"ם

רין מעם כעיקר הרי יש לומר רשאני התם והגעילו משום בשר בחלב • לסמן דאמר מעם כעיקר לאו דאורייתא אי בהגעלה מודה דאמר מדה"ח • עוד מקומות באחרונים שנמצא סברת הפלתי ובלעקה בקדה בבשר בחלב אמור רק מדרבנן • בביאור דברי הפלתי דקפילא מדגי לכרד סבנה • בתירוח הש"ך המעם כעיקר מדרבנן נאמן גוי מסל"ת • לפי ריש לקיש דס"ל חצי שיעור מותר מדה"ח היאך אמרין המעם של בשר בחלב אמור מדה"ח • בקושית הפלתי למה לי קרא דאותה למעמ תרומה ממריקה וטופיה הרי מעם כעיקר לאו דאורייתא • עוד תירוח הפלתי דהגוי נאמן להתיר איסור דרבנן של מעימה • קשית הפמ"ג על זה ולא מדגי מעימה בלא בליעה • תירוצו של הבית שערם על קשית הפמ"ג • קשית ה"ח"ס על הפלתי הרי בשר בחלב אמור בהנאה • ד' רוחות מחו"ש מהר"א על קשית הג"ל • דברי מהר"ם שיק בקשית הג"ל • מעימה ובלעקה בעינן בבידוד איסור או גם מעימה מדגי • באיסור דרבנן אם לכו"ע מדגי מעימה • ישראל כשמועם אינו צריך להיות אומן • בקשיתא מן לן להרשב"א דג"פ בר ג"פ מותר אם ילפינן מעם כעיקר מצעולי גברים • העדה על סברת הפלתי ודהיה לו להמחבר להחנות (לפי דבריו) שלא יאכל לפני שמועם:

סק"ג

דברי הפלתי 1

פלתו המבואר 1

ביאור קשית הפלתי למה מותר בנשפך במין במינו האו הוי ספק דרבנן באיתחזק איסורא:

הערות וביאורים ק"ט

אם יש חזקת היתר לכל תערובות שיש בו ספק • בשר שלא נמלח יש לה חזקת הגוף • הערות ה"כ"ס על דברי הפלתי כאן • בשר בחלב שנתערב (ובתנ"ג בשאר איסורים) יש חזקת היתר להתערובות • מעם חדש למה לא אמרין ליתך בתר חזקת היתר כשיש ספק בתערובות • דברי הפרי מגדים בקשית הג"ל למה לא נימא אוקי אחזקת היתר:

סק"ד

דברי הפלתי 2

ראי' לדברי רמ"א מצב' דעכ"ם • ישוב על הרמב"ם דפס' תבלין ג' שמות ומין אחד מצטרפין • סתידה ע"ז • קשית על הרמב"ם • העדה בתו' • ישוב על זה • ראי' דבשר שוד וכבש הוי מצב"ם • השגה על פ"ח • ישו' על קשית תוספות • ראי' מרש"י דהוי מצב"ם • ראי' למ"ד דדברי הנאסר ונ"ג נקרא ע"ש האוסר • תי' נבן על קש' הש"ך וראי' לזה מתו' ורא"ש

פלתו המבואר 2

מין במינו ובשאינו מינו תלוי בשמא או במעמא • אם יש ראייה מרבדי האיסור והיתר נגד הרמ"א • ראייה לדעת הרמ"א דחלוי בשמא ולא במעמא • ראייה מרבדי ה"ח"ס' להש"ך דס"ל מעם קובע מזה מין במינו • בידוד סוגיא דמסכת ע"ז אם זה ראייה להרמ"א או להש"ך • קשיית הפלתי על ראייה הג"ל ריש לומר רשאני התם דבתבלין קאי שמועם חזק ולכן מצטרפין • דעת הרמב"ם בהש"ך דחלוי במעמא ולא בשמא • סתידת הרמב"ם מין אחד של שני איסורים מצטרפין או לא • הפלתי מואק דלענין מלקות אינו מצטרף ולאסור הקודה מצטרף • סברת הרמב"ם נראית יותר מסברת רש"י ותוס' • ביאור דברי הרמב"ם בהלכות שבת ולא הביא דברי חזקיה דבעינן מעם אחד • אבל להרמב"ם עדיין קשה היאך סתם • אם מעם כעיקר ילפינן ממשות או בעינן מעם אחד דוקא ולא שני מעמים אף שהם מאיסור אחד • דעת האיסור והיתר בהרמ"א • ראייה מרבדי הרמב"ם דשוד ואל' שני מינים הם • ראייה לסברת איסור והיתר דשוד ושה שני מינים כשהם שלמים • חלב של שוד וחלב של כבש שיים במעמא ובשמא • ראייה מרבדי דהראב"ד ולא באיסור והיתר • שאוד ועיסה מין אחד או שני מינים הם • גיד ובשר הוי מין במינו או לא • ראייה משימת רש"י (וגם משאר פוסקים) דגיד ובשר הוי במין במינו • ראייה לסברת הרי"ו דהיתר שטאסר בתינת מעם כגון מים שקבל מעם חלב ונפל למים אחרים הוי ליה מין בשאינו מינו • סתידין בנשפך חוץ לקדה גם אם לא נאבד מהעולם:

הערות וביאורים..... קכא
 לזון בראות הפלתי נד דברי הש"ך אי במקום האפשר לחדר ע"י פקיעה לא הי ספק דרבנן ♦ לפלפל בראות הפלתי מרברי תתום' בתולין (ק"א) ♦ סקד דרין דאיסורים משם אחד מצטרפים לשיעור בית ♦ רין צדוף גם לגבי תשאת ♦ רין צדוף לגבי תעוזכות ודוד איסוד ♦ אי ילפן סעם כעיקר ממשות צדך להזית האיסוד לפני הכיטול ♦ דעת הרמב"ם אי ס"ל בתר שמא אולין או בתר סעמא ♦ למעלה מס' אולין בתר שמא לכר"ע ♦ אם דעת הרמב"ם לחלוק על האיסוד ודודר דס"ל דחתיכות סקדי מן אחד ♦ סרברי ר"ם דס"ל בכל איסוד תורה יש לאו ולא תאכל כל תועבה ♦ סרברי התו"ד שזוהיה דברי הפלתי כאן ♦ שאוד תיעסה שני מינים הן או לא ♦ הלכה למשה מסיני הוא לשון שהשתמשו בו גם לאינו מינו ♦ בדין אי גיד וכשר שני מינים הן או לא ♦ איסוד ודודר מן במינו או לא ♦ אי רין נבילה דומה בינם למטארה:

סקיה

דברי הפלתי..... יח
 עוד ראיה לשיטת הרשב"א ♦ ראי לש"ך

פלתני המבואר..... יח
 הפלתי הביא ראיות לדברי הרשב"א בדין דסלק כשנתקרב מן במינו עם אינו מינו ♦ הסברא מסייע לדיני של הרשב"א דאמרינן סלק ♦ ראיה מתום' חולין (ק"א ע"ב) ♦ ראיה מגמ' חולין (צ"ח ע"ב) ♦ ראיה מתום' בע"ז סדעת הש"ך ומכל מקום מסיק שלא סרבריו

הערות וביאורים..... קכו
 קשית האחרונים על דין דסלק דאמרינן כן בדין תורה לפי דברי הרשב"א דס"ל דדק מדרבנן ס"ל לרב מן במינו אינו במול ♦ דברי האחרונים בקשית הש"ך ♦ אם יש ראשונים החולקים על דין דסלק ♦ יש אופן דגם הש"ך מודה דאמרינן סלק לפי הבנת הפמ"ג ♦ אם ברש"לם אמרינן סלק ♦ קשית הברוך סעם על הרשב"א ♦ מזהל ודודר מן הכשר הי מן במינו או לא ♦ דברי הפלתי כמבנת הרשב"א דסעם כעיקר הי ספק תורה:

סקיז

דברי הפלתי..... יט
 קש' בש"ע

פלתני המבואר..... יט
 במקום שהמאכל מתקלקל יש להחזיר שלא לשפך שם מים צוננים להסיר החלב

הערות וביאורים..... קכב
 קשית הפמ"ג על הפלתי ריש לחלק מהא דלקמן בדין רש"לם לדין דהבא:

סקיז

דברי הפלתי..... יט

פלתני המבואר..... יט
 קשית הפלתי למה איסוד שגמל לאודו קודה שנית מרבי סעם אחד מ'

הערות וביאורים קכט
דברי האחרונים בקשית הפלתי למה לא מחמיר במאכל שנפל שנית לקדה להוציא ק"כ:

סק"ח

דברי הפלתי כ
פולתי המבואר כ
דעת יש אומרים לחלק בין כלי חרס הנעשה בבילה משום שאי אפשר להפריד האיסור על ידי הנעלה ♦ קשית הפלתי מה לי כזה שיצא בתנעלה הרי קיימא לן אפשר למוחצו אסור ♦ הפלתי מסביר דברי המדברי לחלק בין כלי חרס לשאר כלים לפי השיטה ולא אמרין תגי' בחצי התיכה

הערות וביאורים קכט
דעת הפלתי דבשר בחלב פתם אסור בבלוע בקדה מדה לחלק ♦ בדעת הפלתי אי דבר חריף אסור מה"ת או מדרבנן ♦ אי אמרין תגי' בחצי התיכה בב"ח ♦ ביאור דברי הפלתי לפי ביאורו של הברוך פעם ♦ בקשית הפלתי הרי אפשר למוחצו אסור וא"כ מה לי דמועיל הנעלה ♦ מתי כלי חרס נחת אף ולא מועיל לה הנעלה ♦ דברי מהר"ל בבונת המדברי:

סק"ט

דברי הפלתי כא
פולתי המבואר כא
דבר שאינו כמיל למעלה מס' דעת האיסור והיתר ראסור מדרבנן ♦ קשית הפלתי על איסור והיתר טבחה מקומות ♦ ראה מתום בע"ז דתבלין נתן מעם גם למעלה מס' ♦ ראה מדברי רש"י בתולין דתבלין אסור גם למעלה מס' מה"ת ♦ ראה פנ"י תולין דתבלין אסור מה"ת גם למעלה מס' ♦ ראה לדברי איסור והיתר דלמעלה מס' אסור רק מדרבנן ממשנה דמס' ערלה (פרק ב') ♦ הפלתי דחה וראה הג"ל דשאני התם דהיתרא בלע ♦ הפלתי מתירש לחלק בין תבלין גמור כמו פלפולין דאסור מה"ת גם למעלה מס' ובין צלילים שהוא לתבל הקידה ראסור מדרבנן למעלה מס'

סק"י

לא נמצא ברפום ווארשא (שנת תרל"ח)

דברי הפלתי כג
פולתי המבואר כג
לשון של המתיר ספר איסור והיתר בין דבר הנעשה למעם במינו ובשאינו מינו ♦ הפלתי חן בראיות האיסור והיתר וכתב לבאר ♦ דברי הרמ"א בבונת האיסור והיתר דדבר העביר לשעמא במין במינו ששנה בפעם בסל כס' ♦ מין במינו דאינו כמיל או כששון בשמא ולא בפעמא או כששון בדברים המתקנים בקידה ♦ קשית הפלתי על שני ביאורים של הרמ"א הג"ל ♦ קשית המנחת יעקב על דברי התורה חמאת ♦ הפלתי מיישב הקשית הג"ל לפי השיטה ח"י מדה בדרבנן דבמיל ♦ הפלתי כתב ליישב הקשית השניה של המנחת יעקב ♦ לפרש לשון המשנה לפי הג"ל ♦ דעת הרמב"ם דגם מינו אסור אצו אינו מינו ♦ הפלתי חלק על הפלתי וס"ל דוקא מה שחידך לתת לתוכו הרי מינו:

הערות וביאורים קלא
איסורא בלע מחמיר גם בפעם כל דהו ♦ בדעת רש"י הא דשעמא אסור אף כס' דרבנן הוא או מה"ת ♦ דבר העביר לשעמא אינו

בכל מה"ת או מדרבנן • בקשיית דר"ש חריף על סברת התוס' דמים ומלח היו מן במינו • בפועם שהחמיזו כדבר העבד לטעמא דאינו במיל • אם גזרו במינו אמו אינו מינו כדבר העבד לטעמא • דבר העומד לתעורבות אינו במיל גם למעלה ממ' מדרבנן הוא • כמה מעמים בבאיור דברי הרמב"ם הפסק כר"י במשנה רצוי ולא כר' יוסי • ציד תנים אמור מה"ת או מדרבנן • לר"י דס"ל מן במינו לא במיל מהו רינו בפלישה • בבאיור רעק"א כדברי הפלת"י:

סקי"א

דברי הפלת"י כה

ענין אמור' מבמלין וא"ז באיזה אופן מידי • קו' על המוד החולק על הרמב"ם מבלי הוכיחו • תירץ בשם הגאון מהר"ל התיר' להתי' • ישוב אחר • עוד ישוב אחר • ישוב לרשב"א מקוש' כ"י • ישוב בגמרא החולק לא מצרבה לשב"ע וכו'

פלת"י המבואר כה

אם נפל דברים שונים בפועם לקרדה מבמלין זה את זה • באיור דעת הראב"ן דס"ל דאין איסורין מבמלין זה את זה • אם שוים בשמא ובמעם לכל' עלמא מבמלין זה את זה • אם אינם שוים בשמא שוים בפועמא מהו הדין • בקשיא למה המוד הביא דין שאינו נודע בזה"ז • חתיכות איסור הגאה שנתערב בשתי חתיכות שאסורות רק באכילה בכל האיסור' • ביחוד ברעת הרמב"ם בדין איסורין מבמלין זה את זה • בקשיא על הרמב"ם ולא ס"ל לדמות מצות אין מבמלות זו את זו לאיסורים • תירוץ הפלת"י דאמרינן אין איסורין מבמלין זה את זה דוקא בקדשים • ליישב דברי הרשב"א בגמרא דאין בקדשים היכא דאמר • ליישב לפי המאן דאמר יש בנידין בנותן מעם דברי הגמ' בתולין (צ"ח ע"ב) לפי סברא הנ"ל • תירוץ הפלת"י דעת הרמב"ם התראת ספק שמה התראה:

הערות וביאורים קלג

איסורין שוין ומעמן חלוקין אם מבמלין זה את זה • בבאיור דברי הרא"ש שהביא דין זה ולא הסתפק • בבאיור דברי הפלת"י שכתב דחייב על אכילת חלב של חיה • אם יש בישראל באיסור' • כמה תירוצים על קשיית הפלת"י על סתירת הרמב"ם • בבאיור דברי הגמ' דבהו"ו אין אנו אוכלין רק מצה ומרוד ביחוד משום דמבמלות זו את זו • בבאיור שיטת הרמב"ם התראת ספק שמה התראה • דעת עוד ראשונים הסוברים כדרימב"ם • עוד כמה הערות קצרות על סעיף זה מבעל הכרך מעם • הערה ממחזיקים שיק ליישב קשיא בגמ' ע"ז וסנהדרין לפי דברי הרמב"ם דס"ל איסורין אין מבמלין זה את זה • ישוב לקשיית האחרונים על הרמב"ם למה לא הביא הדין אי שחיטה מצד מידי נבלה לפי דברי הפלת"י כאן:

סימן צ"ם

סקי"א

דברי הפלת"י ל

קוש' פרי"ח בעצמות איסור • ישוב על זה גם קוש' על הרא"ש • פי' בידושלמי • ג"כ פירוש בידושלמי וסו' לדברי רשב"א דאמרינן על אינו מינו מלק וכו':

פלת"י המבואר ל

ברעת הפרי חדש דעצמות הדיור מצטרף לכלל האיסור רק במין במינו • קשיית הפלת"י על ודדוש הגאון הנ"ל • למאן דאמר אין בנידין בנותן מעם יש לכאז החלוק בין עצמות שמצטרפין וכן הקרדה שאינו מצטרף • מפלפל לפי המאן דאמר יש בנידין בנותן מעם • קליפות ביצה מצטרפים ביחד עם הביצה והיא לרשב"א לסברת מלק:

הערות וביאורים קלמ
 החלוק בין עצמות לקודה לגבי צירופן לשער במ' ♦ ביאורו של הוות דעת ♦ באבר מן הדו גם העצמות מצטרפין לשיעור למלקות
 ♦ ביאור האך חולקן המציאות אי בגידן יש מעם או לא ♦ בחלכה למשה מסניי אי אפשר שיהיה פלוגתא ♦ ראה שאן בסרי
 הנב' בודע בשלה לימוד ממש רק אסמכתא בעלמא ♦ דיני עצמות לגבי בישול בשר בחלב:

סקיב

דברי הפלתי לב
 ראי לאריה ♦ קשיא על הראב"ד רס"ל אין מבמלן איסור מן התורה:
 פלתי המבורלג
 מסייע ועצמות האיסור אינו מצטרף לדיתר לבאל רק אם אינם רבוקים:

הערות וביאורים קמב
 אם עצמות דינן ככלי עצם לנמי:

סקיג

דברי הפלתי לב
 פלתי המבוראר לב
 מבאר רברי הרשב"א המחלק בין מינו לשאינו מינו ♦ ברעת התוס' ולא אמרין בבלוע בקודה תגי"ג ♦ ביאור דברי איסור והיתר
 רשני כפות גי"כ מבמלן זה את זה:

הערות וביאורים קמג
 ברעת התוס' אם אמרין בבלוע תגי"ג ♦ מעם השימות דאין אומרים בבלוע תגי"ג:

סקיד

דברי הפלתי לד
 פלתי המבוראר לד
 ברעת הראב"ד דאין ללמוד ביסור איסור מבישול איל מוד דחידוש הוא ♦ קשיא על הראב"ד מרא רבשלו שלמים בקודה שבשלו
 בה תפנת אנ"פ שמבמל איסור ♦ בבלוע בקודה לא אמרין דאיסור ביסול מלה"ת גם לפי הראב"ד:

הערות וביאורים קמח
 במבדת הפלתי טאן יש ליישב קשיית דייב"ש שהקשה דאך הנעילו כלי מדין להראב"ד ♦ ליישב קשיית הגאון ר' יהודה אסאד לפי
 דברי הפלתי ♦ ביאור דברי הראב"ד לפי דברי מוד"ם שיק ♦ עוד תירוץ להראב"ד ♦ קשיית האבני צדק על הפלתי:

סקיה

דברי הפלתי לד
שוב על קי פריח:

פלתו המבואר לד
אם עבר וביטל בשוגג גם דברי האסור באכילה מהיית מותר (ולא כהפריח) ♦ הפלתי כתב לחלק בין ביטול בשבת האסור בשוגג
אפו מיד ועושה איסור תורה משא"כ איסור ביטול הדבנן גם כשעובר במיד אינו עושה איסור תורה ♦ כתב לרהות ראיות הפרי
חדש מגמ' גיטין דמשמע דבאיסור תורה אם עבר וביטל בשוגג אסור:

הערות וביאורים קמו
מהו המעט שאין מבטלין איסור לתחילה ♦ קושיא על חידושו של בעל ברכת הובח מדין דהבא ♦ כמה אופנים שלכונע אין מבטלין
איסור לתחילה מהיית א) בדבר שאסור בהנאה. ב) בקדשים לכונע אסור מהיית לבטל. ג) ויכש ביבש:

סק"ו

דברי הפלתי לד
תי על קושי' המ"ז ♦ פי' בתוס' ולא כמ"ז:

פלתו המבואר לה
תירוץ המורו זהב שכתב ליישב סתירת המור בין קמו שוגג אמו מיד ♦ קושיית הפלתי על תירוץ הג"ל ולא משמע כן בלשון המור
♦ תירוץ הפלתי לחלק בין הבא דאין כאן איסור אפילו במיד רק קמו משא"כ התם ♦ אם אומר מותר שוגג הוא:

הערות וביאורים קמו
מעוה בין אי מקרי שוגג ♦ אם מותר לעשות ספק ספיקא בידים ♦ במחירת דברי המור אי קמו שוגג אמו מיד או לא ♦ אומר
מותר דינו כשוגג או לא:

סק"ז

דברי הפלתי לו

פלתו המבואר לו
דעת הש"ך דאסור למכור לישראל דבר שנתבטל במיד ♦ הפלתי דן על ראיות הפריח מגמ' ב"מ דיש לחלק מהתם להבא:

הערות וביאורים קמו
במחלוקת הפלתי והפריח אם מותר למכור לגוי דבר שאסור לבטל ועבר על דברי חכמים ♦ הכרעת האחרונים בין זה אי קמו
שוגג אפו מיד באיסור תורה:

סק"ח

דברי הפלתי לו

פלתני המבואר לז
 כדעת הרשב"א אי לז בלח בבשר בחלב אמרינן תנינן ♦ קשיית הש"ך על הרמ"א בר"מ שכתב דהרשב"א ס"ל בב"ח לז בלח ל"א
 תנינן ♦ קשיית הפלתי על הרמ"א בבוטת הרשב"א דבבשר נעשה נבילה וכו' וכל החכם למעות ♦ בבוטת הרשב"א להקל לז בלח
 בצונן דוקא:

הערות וביאורים קנ
 בבשר בחלב לז בלח לכ"ע אמרינן תנינן ♦ חילוק בין לז בלח בצונן ובין לז בלח חם:

סק"ם

דברי הפלתי לז
 ראי לאר"ה בנינן בין נדע ללא נדע:

פלתני המבואר לז
 בבשר בחלב מודה הרמ"א גם בלא נדע אמרינן תנינן ♦ קשיית הש"ך עליו מגמ' חולין דמשמע דנעשה נבילה גם בלי נדע ♦ מקור
 דברי הרמ"א בספר אר"ה והפלתי הביא מקור לדבריו במס' בבורות בתום' שם ♦ הפלתי כתב לחלק בין נדע ללא נדע רק בשאר
 איסורים משום דהוא דרבנן משא"כ בב"ח ♦ ליישב קשיית הש"ך על דברי אר"ה:

הערות וביאורים קנא
 הכרעת הפלתי בבשר בחלב גם בלא נדע אמרינן תנינן משא"כ בשאר איסורים ♦ תנינן בשאר איסורים דרבנן ♦ יבש ביבש שנתערב
 וליכא רוב הוי ספק איסור או ודאי ♦ בדין כיטול ספק איסור אי מותר או אסור ♦ אי תנוכה יו"מ מדרבנן ♦ בקשיא למה ספק
 חול ספק יו"מ אמרינן ספק דרבנן להקל הרי הוא נגד חזקה ♦ אי מוקצה יש לה שורש בתורה ♦ ביאור תירוצו של המג"א לחלק
 דבר תנוכה דשיל"מ לשאר איסורים ♦ קשיא על מה שכתב הפלתי דיבש ביבש הוי בכל אופן ספק איסור ♦ אם התמידו במפק
 ברש"ל"מ:

סק"י

דברי הפלתי לח
 פלתני המבואר לח
 בסתידת המתיר אם מותר להסיף לבטל איסור דרבנן ♦ הפלתי מחדש דיבש ביבש באיסור דרבנן מודה הרמ"א דמותר לבטל משום
 דיבש ביבש הוי ספק איסור ♦ עוד תירוץ הפלתי לחלק בין מוקצה ברש"ל"מ ובין הוקצה למצותו דר"ש מודה בו לאסור:

הערות וביאורים קנד
 בדברי הפלתי בספרו בינה לעתים על ה"ל יו"מ (פ"ב ה"ל י"א) ♦ עוד תירוץ כתב שם על קשיא תנ"ל:

סקי"א

דברי הפלתי מ
 ראי מן מהר"ט ולא רלח בלח נעשה נבילה:

מ פלתי המבואר
 דעת מדר"ם דבלח בלח לא נעשה ובי"ה:

קנז הערות וביאורים
 לח בלח באיסור דרבנן אם אמרין תנ"ן:

סקי"ב

מ דברי הפלתי
 פ"י סדרי רמב"ם בדין תח' וניעור ולא כפר"ח ♦ פ"י ברש"י ♦ יש"ו על קוש' התוספות ♦ ת"י על קוש' ת"י ביבמות:

מ פלתי המבואר
 דעת הפר"ח בכוונת הרמב"ם דאמרין חוץ וניער בנדע ♦ דעת הפלתי בכוונת הרמב"ם דאין חילוק בין נדע ללא נדע ובשתיקה
 ל"א חוץ וניער ♦ ברעת הראב"ד ולא אמרין חוץ וניער בשאר איסורים ♦ דין זה דחוץ וניער רק מדרבנן הוא דמה"ת כיון שנתבטל
 חוץ להיות היתר ♦ ביאור שיטת רש"י ולא ס"ל חוץ וניער ולא ס"ל דצריך להפריש הסאה רק לשלם דמים צ"ב ממשנה התרומות
 הג"ל ♦ ביאור סתירת הרמב"ם דכאן פסק כל המזים כמזים דמיא ובה"ל שבת אוסר להעלות התרומה בשבת משום איסור מתקן
 ♦ בקושית הפר"ח על הרמב"ם דס"ל דלמעלה מס' לא אמרין חוץ וניער ממשנה התרומות הג"ל ♦ דעת הרמב"ן דחוץ וניער עד
 ס' וקא בלח בלח ולא ביבש ושאני תרומה דמתוספת הרמ"א ♦ ברעת הרא"ש דחוץ וניער לא אמרין בשעורים למעלה מס'
 (ולא כפר"ח שמתפק בזה) ♦ מכריע ברעת הרמ"א דלעולם אמרין מדרבנן חוץ וניער אפילו בנדע ♦ ברוב דרבנן לא גזרו לומר
 חוץ וניער:

קנז הערות וביאורים
 דעת הראשונים אם מותר לאכול התרומה לפני שהדים הסאה ♦ קוש'א על שיטת הראב"ד ♦ ביטול מכשיר את האיסור אבל אינו
 משרדו ♦ כמה הערות מהר"ך מעם בגליונות הפלתי:

סימן ק

סק"א

מח דברי הפלתי
 ק"י מהר"ל מת"ו דברי"א לא בשל ד"ת ♦ תמ"י על הכ"מ ♦ ת"י על ק"י מהר"ל ♦ ות"י על הכ"מ ♦ דח"י על רא"י בעל המ"ל ממשנה
 שקלים ♦ רא"י מן שלא לחקלה ♦ דח"י ע"ז:

מח פלתי המבואר
 הא דבריה אינו בשל אם הוא מה"ת או מדרבנן (ושיטת הפוסקים בזה) ♦ לדחות ראיות הג"ל דבריה אינו בשל מה"ת כ. כביאור
 הא דרבנן גזרו דאינו בשל שהוא כדאי או לא ♦ הפלתי מפלפל אם יש ראיה ממסכת שקלים אי בריה בשל מה"ת או לא ♦
 בראיות האחרונים מנב' ולא אמרה שלא לחקלה דבריה אינו בשל מה"ת ♦ אם יש להוכיח לדעת ר"ש דס"ל כל שהוא למלקות
 דבריה אינו בשל מה"ת

קנז הערות וביאורים
 אי יש כוח לחכמים לעקוד דבר מה"ת בקום ועשה ♦ ביאור דה"ן אם כתיבם שקלים או לא ♦ בריה שאסור מדרבנן אסור ♦ דבר

שומעין באיסור דרבנן ♦ אי כבש בעודו הוי תהיל ♦ דבר חשוב בפיל מהלך או מדרבנן ♦ השיל"מ אינו בפיל מהלך או מדרבנן ♦ בקושיא הפלתי לר"ש דס"ל כל שהוא למלקות א"כ היאך יליף דאין ליתן לקמן איסור ♦ דם שבשלו מותר מקרי יש היתר לאיסור או לא ♦ אם יש אחד שרואה ומכיר האיסור אע"פ שהאוכל אינו ואינו מכיר האיסור אם מדעי הביטול ♦ לתרוץ הקושיא כמה דאמר חז"ל לא אמרה תורה שלא לתקלה ש"מ בריה אינה בפילה מהלך ♦ אם גם לקלא נאמר הדין דבריה אינו בפיל ♦ אי בממון שיד ביטול ♦ תירוץ של הגאון ר' יצחק מהמכות על הא דהזכירו דבריה אינה בפילה מהלך מהא דלא אמרה תורה שלא לתקלה ♦ הערות העקי"א בגליון שלו על הפלתי כאן (טרפס באהל מעעד) ♦ קושית הברוך מעם על הפלתי דהא הוי עקידת חכמים במקום ועשה דחייב קרבן מעילה והוי חולין בעודה ♦ בקושית המשנה למלך דהממבע לא בפיל מחמת החשיבות ♦ אם מדעי מה שאין כוונתו לבטל ♦ קושית הברוך מעם על מה שכתב הפלתי אם נתבטל ואח"כ נפלה למריפה לא מדעי חד בתרי משום דחוזר וניער ♦ בקושית הפלתי בבירה שיש בה אפרוח:

סק"ב

דברי הפלתי מ"פ
פלפל אי ברי' בפל באלף ♦ ראי' מגמ' דבמל באלף:

פלתי המברואר מ"פ
יש מקום בהלכה לסמוך על שיטת הראשונים הסוברים דגם בריה באלף בפיל ♦ לדון בראיות דהגמ' עשה צריכותא של בריה ותהיל משמע ששעור ביטול שלהן שוין ♦ מקור הדין דבריה אינה בפילה הוא ממשנה התרומות ב"ג פ"א שכתבש עם רג פהוד ♦ הן לשיטת הסוברים דמקור הדין דבריה אינה בפילה (אינה מסוגיא דחולין אלא) הוא בדין ציפורי מצודע ♦ באור דברי הרמב"ם דפסק כ"י בדין רג פמא שכתשו ב"ג פהוד שיעוורו במאחיים ♦ ראייה דבריה בפילה באלף מפ"ק דביצה ♦ הסבר שיטת בעל התרומות דפסק כמאן דאמר כל דבר שודכו ליטנות אינו בפיל ♦ הפלתי חולק על הבנת הבית יוסף ברעת הרי"ף וס"ל דבריה בפיל לדעתו ♦ הברעת הרבה ראשונים להחזיר בריה במ' ובצידוף להשיטת הסוברים להחמיר באלף מומבין להקל כיון דאיסור בריה דרבנן הוא:

הערות וביאורים
בשיטת הסוברים דבריה בפילה באלף ♦ קושית הכ"ס על הפלתי דדעת המתבר דהרמ"א דבריה אינה בפילה אפילו באלף ♦ לדון בראיות הפלתי דבריה בפילה באלף מגמ' ביצה:

סק"ג

דברי הפלתי נ"א
פלתי המברואר נ"א
הפלתי העיד דמה שרקשה בספר פרי תואר בדין אבר מן החי כבר כתב בתום':

סק"ד

דברי הפלתי נ"ב
ק' במרא דמכות ♦ ק' בתו' שם ♦ ישו' על ק' שם:
פלתי המברואר נ"ב
בהסבר למה השמיט המתבר עוף פהוד שכתבו הרמב"ם ♦ ביצת אפרוח הוי בריה רק במקום שאין צד להקל ♦ לאיזה נפק"מ הביא

הרמ"א הגלותגא אי בעיקר ברית נשמה לתנאי בריה ♦ ביאוד המילים ביצה שיש בה אפרוח ♦ אם מותר להרוג כינים בשבת לדעת הפוסקים דביצת אפרוח לא קרוי ברית נשמה ♦ דעת הרא"ש דתנאי בריה הוא דאם יחלק אין שמו עליו ♦ לימוד זכות על תולעים דאינם נאסרים מתחילת ברייתו ♦ קשיא לרש"י האך גיה"ג מקרי בריה דרי לא נאסר מתחילת ברייתו והוא ס"ל דזה הוא מנאצי הבריה ♦ קשיא להשימות דמכריך דבריה אינו נאסר מתחילת ברייתו ♦ סברת תוס' דומה לסברת הגהות שערי חורא ♦ דעת הגהות שערי חורא דתעבלה בשחיטה הי בריה ♦ הפלתי הביא דהגהות שערי חורא דס"ל דבריה במל באלף:

הערות וביאורים

מיוחדשו של הפלתי דתולעים אינם בריה משום שאינם נאסרים מתחילת ברייתו ♦ הערות ר' יצחק מהמבורג על הפלתי הנ"ל ♦ דין דברים ברכי הפלתי הנ"ל ♦ ביצה עוף ממא לא הי בריה משום דאין בה חיות ♦ גיד ביצת שיש בה אפרוח דהוי בריה ♦ גיד הנשה אי נדה בשליל ♦ כינים יש להם נשמה או לא:

סקיה

דברי הפלתי נה

פלתי המבואר נה

דעת הפלתי ולא אמרין רבוק באיסור דרבנן:

הערות וביאורים

אם אמרין אימור רבוק באיסור דרבנן:

סק"ז

דברי הפלתי נז

♦ רא' ולא בעי ס' בנימח הגיד:

פלתי המבואר נז

לחוק פסק הרשב"א (בתורת הבית הארוך) דנימח הגיד בלי שומן שעליו צריך רק רוב ♦ הפלתי מחדש דמה שאמרו בגמ' דגיד שיעור ביטולו במ' קא על שומן הגיד ולא על עצם הגיד ♦ ראיה דנימח הגיד בלי שומן שעליו מסתית הגמ' ולא בעינן רק רוב כנגדו:

הערות וביאורים

כמה פרטים בדין גיד הנשה:

סק"ח

דברי הפלתי נז

פלתי המבואר נז

הפלתי מחדש (ולא בעינן לסברת הר"ז) דכאן לברי"ע אמוד מדרבנן ולכן בעינן שלש פעמים כדי שיהא חוקה:

הערות וביאורים

חוקה באיסור דרבנן בב' פעמים או בג' פעמים:

סימן ק"א

סק"א

דברי הפלתי נז

ראי להגיד דהה"ל אם נתערב לא די ר"ל אפ"ה לא במל ראי' לזה מנג' דפסחים:

פּלתי המבואר נז

אף דבר שעל די כישולו נתבמל חשיבותו מקרי חתיכה הראויה להתכבד לפי התרומת הדשן ♦ אם דבר האסור בהנאה אמרינן תה"ל:

הערות וביאורים קעב

סק"ב

דברי הפלתי פ

מלפל באיסור דרבנן אי במיל ראי' מנמרא דעכ"ם:

פּלתי המבואר פ

תה"ל אם במלה באיסור דרבנן ♦ ראייה דהדמב"ם מ"ל רחוקן שנשחטו בעודה לאו דאורייתא ♦ מפלפל על הראיה הג"ל ♦ ראייה מדברי הדמב"ם דדבר חשיב אינו במיל גם באיסורי דרבנן ♦ נבנייה של גברים במקום הפסד יש להקל באיסור דרבנן שיתבמל בס':

הערות וביאורים קעד

סק"ג

דברי הפלתי פד

פּלתי המבואר פה

תה"ל לא אמרינן באיסור בלוע ♦ הפלתי לא ניהא ליה בתירוצים של האחרונים ♦ כתב ליישב דברי האיסור והיתר מקושית התורת חמאת עליו ♦ גבינות של עכ"ם היו איסור מחמת עצמו ♦ מדהה דברי הסודי זהב כאן לחלק בין בב"ח לשאר איסורים באיסור מעמיד:

סק"ד

דברי הפלתי פח

פּלתי המבואר פח

מקד היין וקליפה כוה"ל שפד במלה ♦ אי אפשר למחשו והנ"נ תלוי זה בזה נחלק דראשונים:

הערות וביאורים קעז

סק"ה

דברי הפלתי טו
כא' רכט בעודו הי דבר שבמנין:

פלתי המבואר טז
תרגולת כנצחה הי דבר שבמנין או לא:

הערות וכיאורים קעז

סק"ז

דברי הפלתי סז
ישב על א"ה וכן משמע ברמב"ם:

פלתי המבואר סח
דה"ל אמור שלא במינו או לא ♦ קשית הפלתי על ראיות הב"י מדברי הרשב"א מרן בריה לדין דה"ל ♦ אין להוכיח מדברי הצ"ח ותא בחולין לשום צד ♦ ברעת הרמב"ם באינו מינו במל ♦ עוד ראה מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' אבות הפומאה ♦ רעת הרמב"ם ותיבות מכמה מינים כדה"ל מקרי שם אחד ברעת א"ה:

הערות וכיאורים קעז

סק"ז

דברי הפלתי סט

פלתי המבואר סט
הפלתי מחדש רסומכן אסימן פושט דוקא בדבר דרבנן:

הערות וכיאורים קעז

סימן ק"ב

סק"א

דברי הפלתי ע
קי המ"א על הש"ע עוד הערה בש"ע ישר על זה ישב אחר ער ישב על זה ישר על קשי' פ"ח על הרי"ם:

פלתי המבואר ע
בסתידת המחבר במסק דש"ל"ט אם במל או לא ♦ לתרץ קשית הנ"ל האך יליף ר"י לאמור ספק בנף ספק בתעובות מבייחוא הנ"ל ♦ עוד תירוצן על קשיא הנ"ל והמחבר מסתפק אי ס"ס בנף ובתעובות הי ספק או לא ולכן בשל תודה מחמד ♦ מתרין בדרך חידוד הסתידה בדברי המחבר מידד לא"ה במסק דש"ל"ט שנתקרב אם במל או לא ♦ חדש אי הי דבר שיש לו מתירין או לא:

הערות הביאורים קעה

דברי הפלתי בספרו בינה לעוזים (פ"א הל' כ' מהל' י"ט) בענין זה ♦ ברעת המחבר הכינה דבר חשב או לא ♦ אם הפלתי סומך להלכה על התירוף ראגן בקיאן בקביעא דידחא ♦ אי רעת הרמב"ם ראגן בקיאן בקביעא דידחא ♦ חדש אי הוי רשלים ♦ חדש בחי"ל אסוד מה"ת או מדרבנן ♦ חדש כה"ל אסוד ביום ט"ו בניסן מה"ת או מדרבנן ♦ הגבה אסודה מה"ת או מדרבנן ♦ הסבר לחלק בין חדש לחמץ ♦ מקור דברי ר"י דספק בנף וספק בתעובות אסוד ♦ אי הכייתא יכול לסבור לכינת דאי מריפה ♦ אע"פ דספק דרבנן לקלא מ"מ באיבע אימורא בתעובות יש להחמיר ♦ הערות הברוך מעם על חידושו של הפלתי ודחתי לא אמרין ♦ הערה על הפלתי בביאור הגמ' במנחות:

סק"ב

דברי הפלתי עד

שוב על הרמב"ם דכתב דאיה לי ויהי משג' שלימה:

פלתני המברואר עד

רשלים באינו מינו ♦ מיישב קשיית הראב"ד על הרמב"ם דכתב דין זה מעצמו הרי משנה מפורשת היא דגם ביבש ביבש ברשלים מן בשאט מינו במל':

סק"ג

דברי הפלתי עד

השנה על פ"ח:

פלתני המברואר עד

חונתא אי מלחא הוא או לא:

סק"ד

דברי הפלתי עד

ישו על ק"י צ"צ על הש"ע ישוב אורד ישוב אורד ישו על ק"י הש"ך על רשב"א ישוב אורד:

פלתני המברואר עד

ביאור דברי המחבר ולא מקרי רשלים רק כשהמחיד עתיד לבוא ♦ מקור הסברא דאם יתגלה דאסוד הוא או אנלא מלחא למפרע דמורד לא מקרי רשלים:

הערות הביאורים קעה

בבינה ספק מריפה שגולדה בשבת ♦ בינה בקליפתה אינה נותנת מעם ♦ מקנה אי הוי רשלים ♦ כהא חידוש הפלתי דמקנה מקרי תורד לאסודו ♦ ספיקא דדינא ברשלים במל' ♦ גם רעת המחבר דדבר שחודד ונאסר אינו רשלים ♦ דברי הפלתי בספרו על הל' י"ט (פ"ב ה"א) להרמב"ם ♦ דבר שאסוד משום רוח רעה אם מקרי רשלים ♦ בינה בקליפתה הוי ראוי לכלב או לא ♦ הערות על הברוך מעם על הגליון של הפלתי סאן ♦ דברי הפלתי במקום אורד ליישב קשיית הש"ך כאן:

סקיה

דברי הפלתי עקח
תי על קי' הש"ך על מהרש"ל ישו' על קי' תום' בגמ' פלפול במהר"ל תי' ברמב"ם ולא כפ"ח:

פלתו המבואר עקח
הסבר המהרש"ל ודש"ל"ם מקרי רק כשהמתיד עתיד לבוא בוודאי ♦ חידוש הפלתי בדבר התלוי במעשה והוא מצוה מקרי דש"ל"ם ♦
ראה מגב' אם פירז מעותיו מסלק דין דש"ל"ם ♦ הפלתי דחה ראית הרשב"א מהא דמעשר שני פרות משו"פ אין מצוה להעלותו ♦
הפלתי כתב ליישב במקצת ראית הרשב"א ♦ ביחוד דעת המהר"ל דס"ל הנעלה לא מקרי התצאות כיון דהוא הפסד מעט ♦
כאור ראית המהר"ל מתום' ב"ט ♦ ליישב שיטת הרשב"א מקושית המהר"ל ♦ דעת התום' דבלוע אינו שוה פרוסה ♦ אם דעת
הרמב"ם לחלק בין מורה מצוה למורה מעטפת ♦ דעת הפלתי בכוונת הרמב"ם שיאן הכרח לחלק בין מורה מצוה למעטפת ♦ ראיה
דבלעות בבלי לא הוי דש"ל"ם לדעת הפוסקים דס"ם לא מועיל בדש"ל"ם ♦ אם הבלעות הוי בניכר האיסור ♦ אם לאור כ"ד
שעות מותר הקדחה מה"ת משום אינו בן יומא אם אמרין דין דש"ל"ם

הערות וביאורים קפמ
נדדים אי הוי דש"ל"ם ♦ שבתקה אי הוי דש"ל"ם ♦ בקושית הפלתי להשימת דס"ם לא מהני בדש"ל"ם ♦ בסתירת הרמב"ם אם צריך
להעלות מעשר שני ליהושלים ♦ במעשר שני דש"ל"ם היא מה"ת או מדרבנן ♦ קשיא להרשב"א דנתן מעט של פירז מעותיו ♦
הסבר בסברת הדין דכלי איסור שנתערב הוי דש"ל"ם ♦ דברי הפלתי איתא כבר במגנת יעקב ♦ קושית הברוך מעט על סברת
הפלתי ♦ חמץ אי מקרי דש"ל"ם ♦ דברי הפלתי בספרו בינה לעתים על הרמב"ם (פ"ב ה"ז) מהלכות י"ט:

סק"ו

דברי הפלתי פג
ישו' בקושי הש"ך על מהר"ח קו' מיבמות ישוב במור שכתב מעט על בינה שנפל לתבשיל ובא"ח כתב מעט אור פי' אור:

פלתו המבואר פג
דש"ל"ם במעט במיל ♦ הפלתי דחה ראיות הש"ך שהקשה מדברי הגמ' על הרמ"א ♦ כאור דברי הרמב"ם לפי הסברא ולא אמרין
דין דש"ל"ם במעט ♦ הפלתי כתב לדון אם יש הוכחה מגב' במס' ב"מ להא מילתא אם יש דש"ל"ם במעט ♦ בראה מדברי הגמ'
יבמות דביטוח יש סברא לומר דש"ל"ם ♦ בדעת הש"ך לחלק בין ניטוח האיסור דמתמרין ובמעט גרידא מקלין ♦ אם דעת ר"ת
דמעט במיל בדש"ל"ם ♦ לא שייך דש"ל"ם על בליעת קדחה דהבליעה לא תחזור להתירו לעולם ♦ בסתירות דברי הפוסד מדבריו טאן
לדבריו בא"ח אי מעט במיל בדש"ל"ם ♦ מסקנת הפלתי דמעט דש"ל"ם יש להקל דמרגי ס' ♦ ראיה ממשנה דעולה דבמעט לא
אמרין דש"ל"ם לא במיל:

הערות וביאורים קצב
בראיות הפלתי דמעט במיל ואין לו דין דש"ל"ם ♦ דעת הראשונים דמעט בדש"ל"ם במיל ♦ בקושית הש"ך על הראשונים הג"ל ♦
כביאור דברי המו"ק דמעט במין במינו אינו אסור מה"ת ♦ בדעת ר"ת אם ס"ל מעט במיל בדש"ל"ם ♦ בדעת הרמב"ם דמעט במיל
בדש"ל"ם ♦ בדעת המתברר אם ס"ל מעט במיל ♦ בדעת הפוסד ובסתירת דבריו ♦ בדעת הפמ"ג ♦ כמה הערות מתברך מעט:

סק"ז

דברי הפלתי פו
פלתו המבואר פו

הערות וביאורים קצח
חתימה שטאטרה לכשלה ועדיין מותר לצלותו או מקרי רשלים • כמה הערות בשיטת הדין • הפלתי מסיק להחמיר בכיזה שעלדה
בולם שבשלה כשאר ביצים • במחידת הרמ"א בין זה • ברשלים אם אמרין תנינ:

סקיה

דברי הפלתי פז

פלתו המבואר פז

באיסור שלא היה ניכר קודם שנתערב במל אף רשלים • הערה על הרמ"א ענב' מעילה • אפילו אם נולד בתערובת אמרין רין
דרשלים אפ"ה במל היין בשבת מפעם ראשון במל • הערה על המדכי שמרמה רין עצים שנשחו מן התקל לשאר איסורים:

הערות וביאורים קצז

ליישב פתחת הרמב"ם אם נולד בתערובת במל או לא • דעת השער המלך לחלק בין איסור דרבנן לדין דאורייתא • הערת הגל"ח
על הרמ"ן בין עצים שנשחו לתוך התנור להא תניית ענבים • בקושיית החות דעת על הפלתי דבאיסור משהו לא אמרין קמא קמא
במל • בקושיית הפלתי על המדכי שמרמה רין תניית להא דעצים הדי התם מקל קלי איסוריה • בקושיית הפלתי על המדכי
ממ"ל מעילה שמשמע דגם נולד בתערובת במל:

סקים

דברי הפלתי פז

שוב על התי"ח:

פלתו המבואר פז

הב שחודר וטאמר אם נדה בו רשלים • אף אם ניכר דכשאר איסורים דבר שחודר וטאמר אינו נדה בו רשלים מ"מ שאני חמץ
ראסוד:

הערות וביאורים ר

דעת הרמ"א בתורת חמאת חמץ בפסח אינו רשלים • בקושיית האחרונים הדי חייב לשרוף החמץ א"כ הואך אפשר לומר דרשלים
הוא • דעת המהרש"ל חמץ לא מקרי רשלים • אין לומר אי חמץ רשלים או לא תלוי אי חמץ במל במ' או אסוד במשהו •
אין לומר אי חמץ רשלים או לא תלוי אי חמץ במל במ' או אסוד במשהו • אין לומר דאי חמץ רשלים תלוי אם באופן שהמאכל
התקלקל אמרין רשלים • למה חמץ אסוד באינו מינו לפי הפעם ראסוד משום רשלים:

סקיי

דברי הפלתי פח

פלתו המבואר פח

איסוד שאינו שיה לכל אם אמרין רשלים:

הערות וביאורים רג

דעת הפוסקים דאם אין זה נידר רק לאדם אחד אם מקרי רשלים • דעת הפוסקים ולא אמרין רין רשלים באיסור דרבנן • אם

יש לחלק בין המבשל בשבת ותקרב בשבת נופא או במוצאי שבת ♦ רץ זה תלוי בפלוגתת הראשונים בין ביכורים ♦ כמה ראיות לדעת הפלתי מהפמ"ג:

סימן ק"ג

סק"א

דברי הפלתי פמ

ראי' מתוס' דברי הפנ' בעצמו ונסרח ליד רזי פגום ♦ ישוב על תו':

פלתני המבואר פמ

לפי השיטת ריבש ביבש אמור במשהו בפסח גם נותן מעם לפנם אמור ♦ בדרך כשיטת הרמב"ם בביה שפגום מעיקרא ונסרחה אם נעשית היתר או לא ♦ ראיה להצניד משנה דפתם מעיקרא ונסרח אח"כ מותר ♦ ביאור דעת הפ"ח רס"ל הפגום מעיקרא אף שנסרח אח"כ אין לזה שם היתר ♦ ראיה מצמ' לדעת הפ"ח הע"ל מדברי התוס':

הערות וביאורים רז

נותן מעם לפנם אמור מרובן ♦ ביה מאוסה שנפגמה אח"כ נחלק הפ"ח ודרכ הצניד ♦ דברי הברוך מעם בגליונות שלו על הפלתי ♦ לתרץ סתירת הרמב"ם בביה שנפגמה מותר או אמור ♦ למה המחבר לא הביא דין זה של ביה ♦ דעת המחבר להחמיר ביבש ביבש בתעובות החמץ בפסח או לא.

סק"ב

דברי הפלתי בא

פלתני המבואר בא

בפלוגת הש"ך והפ"ח דברי שאינו נותן מעם לא לשבח ולא לפנם אם הוא אמור או מותר:

הערות וביאורים רח

דברי הש"ך דבר שאינו נותן מעם לא לפנם ולא לשבח אמור:

סק"ג

דברי הפלתי בא

פלתני המבואר בא

הערות וביאורים רפ

דברי הרשב"א בנותן מעם לפנם:

סק"ד

דברי הפלתי בא

פלתוי המבואר זב
אם מותר לאכול דבר כשהוא עדיין פנום כיון שסופו להשכיח:

הערות וביאורים רט
כיון פנום ולכמוף השכיח:

סק"ה

דברי הפלתי זב
ראי' מגמרא דבשר פתם בשמן (ולא כהש"ך):

פלתוי המבואר זב
ראיה מתוס' לשיטת הש"ך דבשר בעין אינו פתם שמן:

הערות וביאורים רי
דברי הברוך מעם:

סק"ו

דברי הפלתי זח
ספק מגמרא לאסור מעת הוחם חמין אחד בישול באיסור ♦ קשיא על הרא"ש ♦ עוד קשיא עצומה על הרא"ש וכן על הד"ן ורא"ם
♦ פלפל אי לינת לילה או תחילת או סוף לילה פתמת ♦ עוד קשיא עצומה על הרא"ש ♦ ראי' דלא סוף לילה פתם ♦ ראי'
דלינת לילה פתמת ♦ ישוב נכון על ק' בה"ז:

פלתוי המבואר זח
בשיטת הראשונים דלינת לילה פתמת ומצטרפין שיטה זה להלכה ♦ הפלתי מסביר למה לא הוי ספק ספיקא משום אחד ♦ ראיה
לסברא דחזומו מים מחויר האיסור לשבח מהא דמצמו על הגעלה במדין ♦ בקשיית הראשונים היאך הל נותר על מעם פנום למ"ד
לילה פתמת ♦ קשיית הפלתי על הביאור דנותר הל אנותן מעם לפנם ממעם גה"כ ♦ קשיית הפלתי למאן דאמר תחלת הלילה
פתם ♦ הפלתי העיד דלינת לילה פתמת להצד דהוי גה"כ ♦ קשיא להצד דנותר הוי גה"כ ♦ עוד שני הערות מהפלתי ♦ ביאור
דברי הרמב"ם דשכיחה בכלי חרס דקא ♦ בישול בלא בלוע אסור רק מדרבנן ♦ בקשיית הברכת זבח על הרמב"ם דס"ל דכלי חרס
בעי מריקה ולא כשאר כלים:

הערות וביאורים רי
דברי הברוך מעם בגליונת:

סימן קד

סק"א

דברי הפלתי קב
 פלתי המבואר קב
 קושית הש"ך על המחבר דעכברא דדברא ודאי משבחי בשכר וחומץ ♦ מבאר דברי הש"ע האך לקח לחדש דעכבר דדברא ודאי משבחי:

סק"ב

דברי הפלתי קב
 פלתי המבואר קב
 מבאר דברי הש"ך דחתיכות דקת הן ואי אפשר להסירו לחוב עוכי השכר:
 הערות וביאורים רפז
 דברי הכרך טעם:

סק"ג

דברי הפלתי ק
 פלתי המבואר ק
 מפלפל על הפ"ח דכתב דדין זה נאמר דקא למ"ד תנ"ג:

סק"ד

דברי הפלתי קד
 תמי על ת"ח ♦ דדי לראי רמ"א:
 פלתי המבואר קד
 קשיא על הרמ"א למה לא נעמיד השומן בחזקת היתר ועכשיו הוא דאיתרע ♦ תמיה על איסור ודחת דסותר את עצמו: